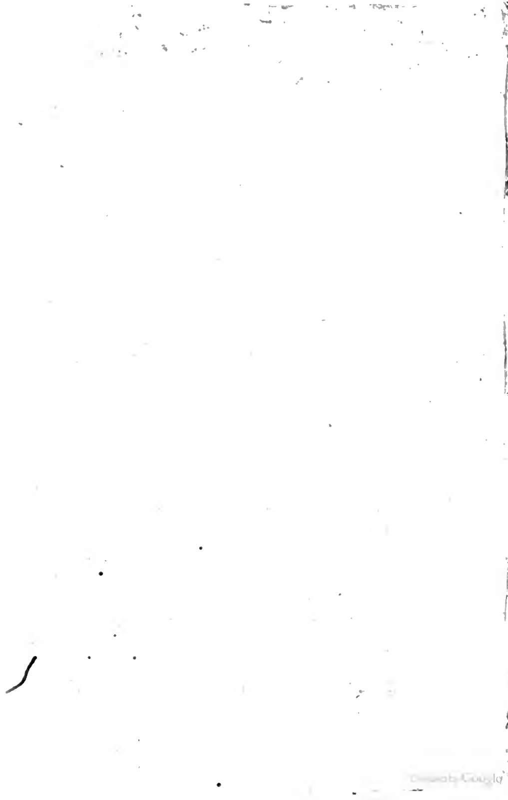

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
16 B
14

IVS PONTIFICIVM NOVVM

SIVE

ANALYTICA POSTREMI IVRIS ECCLESIASTICI ENARRATIO.

Authore

FRANCISCO ZYPÆO

I. C. Canonico & Officiali Antuerpienſi.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus ANTONII HIERATI, ſub ſigno Gryphi.

ANNO M. DC. XX.

REVER.mo ET ILLVSTR.mo

DOMINO

MATTHIÆ HOVIO

ARCHIEPISCOPO

MECHLINIENSI.

Etverat Alexander Magnus, ne quis, præter Apellem, eum depingeret. Argumenti Libri huius maiestas magis meo expolitum, magis eruditum penicillum postulabat. Ea me ratio mouebat, vt sub tenebris pressurus domi continere eum mallem. Obganniebat tamen ille, aliorum consilijs animatus, & tutò se in publicum proditurum contendebat, si sub splendore nominis tui aspiceretur: & quamuis informis, maculosus, malè pictus esset; cùm alia tamen specie apparíturum: non secus, quàm in Iride ac vitris quibusdam videmus ad Solis obiectum alios aspici colores, quàm rebus ipsis insunt. Solem suum Illustrissime Præsul Te agnoscito; qui in hoc Belgicæ Ecclesiæ horizonte illucès. Patiare igitur vt candore, solari vestro fiat lucidus; ascititio colore, cerussa vestra speciosus.

Quod ſi radios in eum tuos emiſeris ; ſimul ægra Zoilorum lumina facilè obcæcabis. Ita magnus Deus in æuum magne Præſul Te ſoſpitet. Ita voueo

Obſequijs tuis æuiternum dicatus

Franciſcus Vanden Zype.

Ad

AD LECTOREM.

PRVDENTER *admodum Iustinianus Imp. C. de vetere Iure enucleando inhibuerat, ne quis Iurisperitorum consummationi Iuris librorum suis auspicijs compositorum commentarios applicaret, & verbositate sua illius compendium confunderet: quemadmodum, inquit, in anterioribus temporibus factum est; cum per contrarias interpretantium sententias totum pene Ius conturbatũ est: sed sufficiat per indices tãtùm, & titulorum subtilitates (quæ παράτιτλα nuncupantur) quædam admonitoria eius facere. Ex illius enim Constitutionis neglectu, paulatim pullularunt infinita quæstionum, disputationumque volumina; Oceanus, inquam, Iuris controuersi, atque immensa vastitas. Ad eum modum Pius IV. Constitutione confirmatoria Oecumenici Concil. Trident.* VII. *Kalend. Febr.* CIↃ. IↃ LXIII. *ad vitandam peruersionem & confusionem, quæ oriri posset, si vnicuique liceret, prout liberet in decreta Concilij commentarios & Interpretationes suas edere, interdixit, ne quis sine authoritate Sedis Romanæ audeat vllos commentarios, glossas, annotationes, scolia, vllumve omnino interpretationis genus super ipsis Concilij decretis quocumque modo edere. Si cui verò, inquit, in eis aliquid obscurius dictum, & statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit: ascendat ad locum quem Dominus elegit: ad Sedem videlicet Apostolicam, Omnium fidelium magistram. Cùm itaque Pius IV. omnes huiusmodi contro-*

uersias sibi reseruasset, neque is, vniuersalis Ecclesiæ regiminis, negotiorumque ex toto orbe confluentium pondere pressus, enucleandis illis se dare posset; ex suis Senatoribus (Cardinalib. inquam, S Romanæ Ecclesiæ) delectum habuit; eamque prouinciam delegauit. Ea deinceps Congregatio Cardinal. Concilij Trident. interpretum nuncupatur. Quibus & ea authoritas data est, quæ olim in Rep. Romana Prudentibus: quorum Responsa pro iure accipiebantur. vt illorum Resolutiones in vtroque foro seruandas, & iuxta eas iudicandum asseratur. quippe, vt ipsi de se testantur, apud Serolam Prax. part. I. v. Authoritas p. 2. v. Abs. habent potestatem instar Pontificiæ, vt amplitudo eorum Pontificiæ hodie proxima est. Nonnunquam tamen si quando minus per Cardinalium Interpretum resolutionem satisfactum esse videtur; repetitis vicibus deliberatur: ac denique totius rei momenta ad Pontificem deferuntur; qui porrò oraculo suo definit, & immobilem terminum controuersiæ imponit. Circumferebantur antehâc Cardinalium Interpretum diuersæ, & manuscriptæ resolutiones, & diuerso ordine concinnatæ: donec anno CIↃ IↃ CVIII, *sub titulo Decisionum Rotæ Part.* IV. *quasi ex Bibliotheca Prosperi Farinacij fugitiuæ Francofurti typis vulgatæ sunt. sed vt fugitiuæ plura simul vitia, censurasq; secum traxerunt, diuersis deinde locis, temporibusque recusæ. Itaque vt Instituti mei rationem paucis patefaciam; versabitur illud circa ius pontificium duntaxat; nec vetus illud quidem, (in quo vt & in iure ciuili satis, si non plus satis à sexcentis, & eo amplius est desudatum) nisi quà fortè illius se mentio, ad noui demonstrationem ita sponte ingerat, vt excludi non possit; sed nouum illud, quod suppeditant Constitu-*

ſtitutiones pontificiæ, quæ hactenus ad volumina Iuris Canonici non acceſſerunt; & Concilij Trid. decreta; denique mores noſtri, & obſeruatio hodierna. Cuius quidem nec vltima cura eſſe debet: cùm paucæ hodie prouinciæ puro puto iure vtantur, ſiue de ciuili, ſiue de Eccleſiaſtico loquamur; (vt Belgicæ ditiones quidem maiori ex parte conſuetudinariæ ſunt) meminiſſeque adeo oportet moniti, quod proponit Tacitus, Morum, inquit, animorumque prouinciæ, niſi ſint gnari, qui de ea conſultant; perdunt ſe & Remp. Et ad Conſtitutiones quidem quod attinet, per indices tantum; vt præſcribit Iuſtinianus, admonitoria ſolum quædam earum faciam; præſertim cùm eas non omnes vſus paſſim, præterquam in Italia fortè, receperit. In Concilium Trid. porrò non aliter me ingeram, quam Pius IV. permiſit: ſed analyticè tantùm illius decreta enarrabo: quicquid autem explicationis accedet; acceptum erit à loco quem Pius demonſtrauit; Congregatione, inquam, Cardinalium Interpretum, non ex codice tamen aliquo dubio, ſed eorum monimentis, qui ad libram certi iuris expēderunt, ſuppoſitione, an genuinæ pro iure generatim reſponſæ, pro caſus ſpecialis definitione datæ delatæque fuerint eorum Reſolutiones; quas ſcriptis ſuis inſeruerunt: quas ſparſim legi, ſelegiq́. quibus adnectam, ſi quid eò ſpectans me vſus docuit, ac praxis, optimaque legum interpres conſuetudo. Vniuerſa porrò in ordinem Decretalium redegi. quæ methodus magis mihi probata eſt, ob cōmunem vſum, & quia ipſi Pontifices laudarunt; tametſi alij nec indocti alias prætulerint, & in libris ſuis obſeruarint. Boni conſulat, quiſquis in hoc opere publicæ ſuæve rei idoneum aliquid repererit: qui nihil repererit, ſine offenſâ ſeponat. nec alteruter

 velim

velim indignetur, si stylus non vniformis, non tersa aure sit dignus: imò etsi personata sæpius vocabula, quæ ipsi latini sermones authores non agnoscerent, intercurrant: quibus practica cognitio tradi cupit; quæque ideò illius nomenclatori indulgenda sunt. Cur enim minus vernaculæ, ac barbaræ, quàm Græcæ voces Latino iure donentur, & in medium producantur.

Cum volet vsus,
Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi?

Quo eodem in argumento quærit S. Augustinus, quid prosit clauis aurea, si non aperiat; quid noceat lignea si aperiat. Si bonæ clauis officio me functum iudicaueris, Lector; erit quod mihi gaudeam, tibi gratuler: sin minus, saluebis tamen ab eo, cui voluntas non defuit, & valebis. Antuerpiæ VIII. *Kalend. Mart.* CIↃ IↃ CXX.

INDEX

INDEX TITVLORVM, QVI IN HIS QVINQVE LIBRIS IVRIS PONTIF. NOVI CONtinentur.

Liber Quartus.

Liber Quintus.

FINIS INDICIS TITVLORVM.

APPRO-

APPROBATIO CENSORIS.

Go Infrascriptus S. T. L. Archipresbyter & censor Librorum ordinarius in Ciuitate Antuerpiensi, recensui Tractatum, cui titulus, IVS PONTIFICIVM NOVVM: siue Analytica postremi Iuris Ecclesiastici Enarratio, per R. D. Franciscum vanden Zype I.C. Canonicum & Officialem eiusdem Ciuitatis studiosè concinnatum. Nihilque in eo reperi quod quemquam cum ratione offendere possit. Quin multa antehac nunquam edita, pleraque etiam Ecclesiasticorum Tribunalium directioni accommodata, & pro vsitata hoc tempore Praxi necessaria, eundem commendabilem apud me reddiderunt; vt censuræ meæ suffragio dignum æstimauerim, qui protinus typis commissus lucem adspiciat. Datum Antuerp. in Seminario Episcopali Prid. Cal. Iunij Anno ∞ IↃ CXIX.

Laurentius Beyerlinck.

TRACTA-

TRACTATVM R. Domini Francisci Vanden Zype, I.C. Canonici & Officialis Antuerpienſ. qui inſcribitur IVS PONTIFICIVM NOVVM: ſiue Analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarratio ſedulo, perlegi, nihilque in eo reperi quod Orthodoxæ fidei, vel bonis moribus aduerſatur. ſed omnia ad quæſtiones hoc tempore maximè occurrentes doctè reſoluendum, & iuſtè iudicandum cuiuis iudici Eccleſiaſtico mirum in modum conducũt, vnde & fore magnæ vtilitatis, dignũq; typis vt mandetur iudicaui. Datum in noſtro Prædicatorum Conuentu Colonienſ. Anno 1620. 3. Nonas Aprilis.

Frater Ioannes Boucquetius S. T. D.
Prior Colon. & Vic. Conuent. ad Rhen. Moſel. & per VVeſtphaliam.

IVS PONTIFICIVM NOVVM.

SIVE

ANALYTICA POSTREMI IVRIS ECCLESIAstici Enarratio.

LIBER PRIMVS.

DE SVMMA TRINITATE, & Fide Catholica.

Discite Iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

MERITÒ Pontifices volumina sua *Decretalium* (vt indigetant) *Sexti*, *Clementin.* & Iustinianus *Codicem* suum auspicati sunt, *à summa Trinitate, & fide Catholica*; ex monito gentili, sed sacro; *à Ioue principium.* eademque ex causa versuum Virgilianorũ optimum illum esse, quem modo recitauimus, Oraculum asseruit: generatim enim, Iustitiam virtutem vniuersalem proponit, & speciatim cultum diuinum: prima enim ac potissima Iustitiæ pars consistit in cognitione ac cultu veri Dei. Et quia ab illa ad hunc progressus, vti argumentabatur Cato, ideo purâ mente Deum colendum esse, quia animus siue spiritus esset; circa Fidem Catholicam eruendam, ac propagandam prima statim Concilia ipsorum etiam Apostolorum hactenus desudarunt. Et vero Oecumenicum Concil. Trid. quo infelix hoc sæculum salutarius antidotum nullum habere potuit aduersus hæreses, *à laude & gloria sanctæ & indiuiduæ Trinitatis exorditur, & ad incrementum & exaltationem Fidei, & Religionis Christianæ, atque extirpationem hæresum*, se conuenisse declarat. adeoque infinitas controuersias eô spectantes, vt & Lateranense vltimum, & Florentinum sub Eugen. 4. decidit: de quibus vti magis ad sacratæ Theologiæ stu-

ctum spectantibus nihil hic referam. Id enim solum, quod ad politiam sacram & forum Ecclesiasticum pertinet, tangere institui; Faue *ô sapientia, quae ex ore Altissimi prodijsti;*

O mutis quoque piscibus
Donatura Cygni, si lubeat, sonum!

1. Fidei professio. Ea igitur in re primas facile obtinet fidei † orthodoxæ professio: ad quam explicitè faciendam, Catholici omnes animo prompti esse debent, actu ac re ipsa præstare tenentur, quicumque ad beneficium aut officium aliquod Ecclesiasticum promouentur, *Concil. Trid. sess. 25. cap. 2. de reform. s. 24. cap. 18. c. 12. cum dignitates. § prouisi.* Sic & Carolus Magnus iam olim sanxerat his verbis; *quando presbyteri aut diaconi per parochias constituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere. Renat. Choppin. de sac. polit. for. lib. 1. t. 5. nu. 2.* Cuius quidem professionis formulā pro Græcis edidit, fel. record. Greg. 13. & pro Latinis Pius 4. *in Const. Iniūctā idib. Nou. 1564. (quā refert Pet. Mattha. in suo sept. Decret. l. 1. t. 1. c. 4.) & in alia Const. Inc. In sacrosancta.* Idem iniungitur ijs, qui doctoratum, Licentiam, aut cuiusuis artis professionem adipiscuntur, chirurgis, medicis, confessarijs, concionatoribus, aduocatis, & procuratoribus in causa Religionis, magistratibus, ludimagistris, bibliopolis, obstetricibus, *Trid. ll. cc. Prou. Mech. t. 1. an. 1607.*

A & quibus præstanda.

Qua forma.

Et ne bono fidei semini diabolus superseminet zizania, prudenter Concil. Trid. *s. 4. de edit. & vs. sac. lib.* decreuit, vt vetus † sacrorū librorū & vulgata editio pro authentica habeatur, nullus eam reijciat, sed in omnibus lectionibus, prædicationibus, & expositionibus pro authētica sit; sacrā Scripturam nemo contra vnanimem Patrū consensum interpretetur, nullique liceat imprimere, vel imprimi facere, vendere aut apud se retinere, quosuis libros de rebus sacris, sine nomine authoris, & nisi primum examinati probatique fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis, confiscationis, & combustionis (si quid hæreticum contineant) librorum, & centum ducatorum, & quoad typographos aut bibliopolas, suspensionis ab exercitio ad annum.

2. Sacri libri.

Iuxta

Iuxta Concil. Lateran. sess. 10. Regulares insuper suorum superiorum licentiam habeant. Iisdem pœnis subdantur, qui etsi non impressa, scripta tamen aliter euulgant, & communicant, quorum si authores non edant, ipsi pro illis habeantur. Gratis autem fiat examen, & detur Approbatio & Licentia in scriptis, & in fronte aut calce libri ponatur. Nemo deniq; sacræ Scripturæ verba ad scutrilia, vana, detractiones, superstitiones, vel libellos famosos applicet: qui secus quid fecerint, vti temeratores, & violatores verbi Dei, Iuris & arbitrij pœnis per Episcopos coerceantur.

Atque hæc quidem quoad librarios spectat, † extensius etiam inhibentur in Sereniss. Principum Belgij edicto, *edito ad Concil. Prouinc. Mech. an.* 1607. *ar.* 2. *& seq. & in altero edict. anno* 1616. 11. *Martij de librarijs. Phil.* 2. *edict. Brux. dato* 26. *Feb.* 59. *l. edict. fol.* 815, vetuit comœdias, tragœdiasque, cantilenas & similia, etiam mutas repræsentationes exhiberi, sine prçuia visitatione pastorũ, & magistratus, & eorũ consensu qui inhibebunt omnia offensiua. At vero idem repetitur in d. edictis Principum, & ad visitatores ab Episcopis deputatos loco pastorum reijcitur. Magna certe prudentia, quam horum temporum experientia docuit, olim Imp. Augustus immunes verberum histriones responderat. *Tac. lib.* 1. *Ann.* sed secuti Imperatores prauam insolentiam coercuerunt. 3 Bibliopolæ.

Librorũ † editorum ac prohibitorum Index, iussu Car. V. Aug. mem. editus est, ex Iudicio Vniuersitatis Louaniensis, post Concil. Trid. authoritate & placito Regio tempore Ferdinandi Ducis Albani fuit publicatus. Alius denique à Clemente VIII. editus non est publicatus, nisi quatenus comprehenditur in regulis prioris. sed certe non ad amussim hactenus seruatus quoad viros doctiores, qui nunquam omnes ingressus suarum bibliothecarũ istiusmodi libris interdictis clauserunt, singulariter dum ex professo de religione nõ tractant. Episcopis hæreticorum libros pro necessitate & tẽpore legere permisit Conc. Carthag. 4. *c. Episcopus.* 37. *dist.* quidam alij id faciunt ex licentia: quidam doctores, professores, concionatores, pastores, 4 Index librorum prohib.

dum inter hæreticos versantur, oues hæreticas habent, quas conuertere nitantur,& si possint pastores quidem obligantur.ad quem finem permissa sibi media putant, vt noscant morbum, quibus retinaculis hæreat, ac argumentis persuasi non euomant infecti pestiferum dogma: quibuscum si disputationis pugna ineunda est; congressuri arma perspicere, indagare licitum autumant. quod non reciperem vbi potestate externa hæretici coerceri satis possunt: an vbi non possunt, liceat; non definiam. quidam denique natura in vetitum nituntur, vt de libris Veientonis scribit Tacit. *lib.* 15. *Ann. Libros*, inquit, *exuri iussit* (Nero) *conquisitos, lectitatosque; donec periculo parabantur: mox licentia habendi obliuionem attulit.*

Singulariter Car. Molinæus speciali Const. *Clem.* 8. 26. *Augusti* 1602.*quam refert Stephan. Quaranta in summa Bullarij verb. libri.* damnatus est cum reuocatione omnium contrariarum licentiarum, quæcumque eius opera legendi: etsi tamen eo apud Iurisconsultos practicos nemo hîc sit frequentior; vti & ea Bulla, hîc publicata non est. Censuris etiam Bullæ Cœnæ nunc impressores librorum prohibitorum innodantur, *vti habet Farinac. tract. de hæresi. q.* 180. vbi latè quæ ad librorum huiusmodi lectionem, retentionem, & concionum hæreticarum auditionem, similiaque pertinent. Ad hunc modum si à Iudæis vbi tolerantur, periculum peruersionis Catholicorum aliquod sit, quomodo inhibendi sint, habet Constit. *Greg.* 13. *Inc. Antiqua, quam refert Ioan. Azorius Inst. Mor. l.* 8 *c.* 22.

5. Vernacula Biblia. At vero † ne lippi & tonsores, deliri, senes, & garrulæ anus de fide disputent, magni refert ad impediendas hæreses. Vnde iam olim Innoc. 3. Gallicam sacrorum librorum translationem non permittendam passim laicis & fœminis statuerat, *Azor. Inst. Mor. l.* 8. *c.* 26. *q.* 4. *Reg.* 4. *Indicis librorũ prohibitorum, quam sequitur Synod. Dioc. Mech.* 1609. *tit.* 1. *c.* 8. sine Ordinarij licentia biblia vernacula legi vetat, præsertim cum ne eruditi quidem, facile se intra terminos contineant: vt non vulgariter Tacit. Agricolam, in eius vita laudet, *Retinuit*, inquit, *quod est difficillimum, ex sapientia modum*

dum. Ad quam Innocent. rationem, cùm nouatores nostri ciuilius haberi, & moderatores videri nunc velint, quæ initio eorum vehementia fuit, Magnæ Britanniæ Regis, apud Batauos legatus in ea oratione, quam habuit in conuentu Ordinum confœderatorum, *6. Octob.* 1617. Regem suum refert ordinibus declarasse, puncta prædestinationis nimis obscura, & profunda esse pro captu vulgi, nec debuisse pro concione populo proponi. neque id diffitetur sed probat qui Bilancem apologeticam ad eam scripsit §. 63. 64. vbi & Regis consilium pluribus literis *nuncupatum 6. Martij* 1613. datis refert Ordinibus scriptum fuisse vt ministris interdicerent, ne in suggestum eiusmodi disputationes adferrent: quod & ipsum in sua Remonstratione Ioan. Oldenbarneueltius amplectitur, vir Mineruæ politicæque prudentiæ gratior, quam fortunæ; nisi bene vertat. qui vtinam tam Regis Hispaniæ partes egisset, quã egisse accusatur! nunquam meo iudicio tam stabilita fuisset confœderatorum Ordinum Resp. neq; Hispanica res ex quo officium suum is ingressus est, in peius ruere, & retro sublapsa referri cœpisset.

Quod si Innoc. sanctio obseruata fuisset, sæculum nostrum non vidisset incommoda, quæ longè tunc prospiciebantur, & infelicitas nostri temporis tulit. Non quod sacræ litteræ malæ sint, non magis quam petaso malus est, quia stomachus meus eum non fert, qui olus tantum decoquit. Nec quamquam valens sibi quisquam videatur intempestiuus esse debet, vt qui cæna vixdum sumpta *crudum pauonem in balnea portant.*

Ita neque quisquam antequam didicerit, & bene decoxerit sacras literas, eas docere aut de ijsdem disputare debet, & venditare se solis instar cùm lumine natum. Scriptura sacra si sine Dei spiritu legatur, mors in olla est: *littera occidit, spiritus autem viuificat*: Cera est, pro affectu, & fine legentium flectitur, si non ad inuestigandam sine præiudicio veritatem legitur, sed vt quisque illius verbulis phantasmata tantum sua stabiliat. Id magis scito quam pio exemplo docuit, quisquis edidit libellum *Prurit-Anus.*

Iudas, & populus *l.1. Machab. cap.3.* post ieiunium, cilicia, cinerem, vestium discissionem, demum expanderunt libros legis, *de quibus*, inquit, *scrutabantur gentes similitudinem simulacrorum suorum.* Ecce ipsam idololatriam à gentibus è sacris litteris sumptam, & fortè omnes Ouidij aliorumve fabulas. Plato alijque sapientes Græci, Chaldæique Philosophi litteras sacras legerunt, sine fructu & scientia veritatis, quia suo iudicio illas subiecerunt, non se illis. Petrus *epist.2.c.3.* de Pauli scriptis asserit quod in ijs sint quædam difficilia intellectu, *quæ*, inquit, *indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem.*

6 Ne laici de fide disputent.

Quare & bene Alexan.4. vetuit laicæ personæ† publicè vel priuatim disputare de fide, vtpotè cuius ea non sit professio, *c.2. §.1. de Hær. in 6. Conc. Mech. dioc. 1609. t.1. c.1.* Etiam olim Gregor.7. ante annos 500. Duci Bohemiæ petenti, vt iuxta Sclauonicam, linguam diuinum Officium celebrari liceret (quod hodie nouatores exagitant) respondit negando se bono ecclesiæ posse permittere, lib.7. sui Reg. in epistola ad eum missa, *relata ab Azor. vbi supra.* Sic Concil. Trident. *s. 22. cap. 8. de sacrif. Etsi missa*, inquit, *magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus vt vulgari passim lingua celebraretur* &c.

Etsi mandet ibi tamen à parochis populo ea mysteria exponi, sicut & catechismum, & necessaria ad salutem, *s. 5. c. 2.* sacramentorum vim & vsum. *c.4. & 7.* similiter procedit *Can.9. sess.22.* Romani signum Imperij linguam habuerunt, & ad dignitatem ac maiestatem suam pertinere existimarunt suo idiomate legationes excipere, & proferre.

Præceptum Præsidibus ac iudicibus fuit non alio sermone decreta, sententias pronunciare, vnde omnia olim pacta, statuta, contractus, eo sermone celebrabantur, cui stylus mansit apud Belgas vsque ad duo postrema sæcula, & in Gallia vsque ad Ludouicum XI.

Neque

Neq; ſemper, † vt quibuſdam flaccidis videtur, hæreticis omnia concedenda ſunt quæ poſſent, vt nec antiqua Concilia fecerunt, quorum itidem exempla habet ibid. Azor. Præſertim vt Concil. Epheſ. non ſuffecerit à Neſtorio B. Mariam vocari χριστοτόκον, ſed voluerit θεοτόκον: vt Synodo Nicenæ non ſatis fuerit Chriſtum Arrianos fateri ὁμοιούσιον, ſed exegerit ὁμοούσιον: vt Aſiaticis permiſſum non fuerit paſcha celebrare Luna 14. ſed Dominica proxima poſt Lunam 14. Ob cuiuſmodi quæſtionem Policarpus Ioannis Apoſtoli diſcipulus ad Anicetum ſub Antonio Pio Romam venit.

7 Non omnia quæ poſſunt concedenda.

Circa quam etiam quæſtionem Concil. Arel. in Gallia tempore Conſtantini decreuit, vt paſcha vno die & tempore per orbem obſeruaretur, & ad Syluestrum ſcripſit, vt is iuxta conſuetudinem litteras ad omnes dirigeret, vtpotè tanquam vniuerſalis eccleſiæ Epiſcopus.

8 De vſu Calicis.

Poſt Concil. Baſil. quod Bohemis cōſenſit † vſum calicis: Concil. Trident. id non reuocauit, ſed an concedendum alijs, vt petebatur, nationibus foret, ad prudentiam S. Pontificis remiſit. *Decret. vlt. ſ. 22.* Itaque Pius 4. inſtante Maximil. II. Bohemis, Morauis, Sileſijs, Luſatijs, Auſtrijs, Styrijs, Carinthijs conceſſit; ſperans ea beneuola permiſſione eos ad mentem reducendos ſaniorem. Sed fruſtra, nam obſtinatiores multo facti: quaſi eccleſia Roman. eorum cauſam probaſſet. *Refert Ioann. Rebulloſa in ſua hiſtoria Eccleſiaſtica, ſub nom. Bohemia.* vtinam ea ratio res Bohemicas ſenſim non deduxerit ad eum ſtatum quem his annis videmus! Eodem modo Conc. Trid. etſi inſtarent, multi etiam Catholicorum Principum oratores, noluit relaxare præceptum poſitiuum, de obſeruādo à presbyteris cœlibatu: etſi aliqui vrgerent, ea ratione multos Apoſtatas redituros ad fidem, alios in ea manſuros, quod ſedata carnis tentigine, ſpiritui deformationis occluderetur ingreſſus, quâ ſolet ferè omnibus nouatoribus aduenire.

Cælibat. Sacerd.

9 Concio. Verumenimuero † vt fides orthodoxa propagetur, ac conseruetur, Concil. Trid. passim, Episcopis, pastoribus, alijsque, ad quos spectat, iubet vt sacris ad populum concionibus assiduè incumbant. Trid. *f.* 5. *c.* 2. *f.* 24. *c.* 4. 7. lectiones theologicas in cathedralibus ecclesijs, collegiatis insignibus & conuentualibus institui curent, *f.* 5. *c.* 1. Trid. doctrinam Christianam, & rudimenta fidei, Catechesim & salutis monita per parochos Dominicis & festiuis diebus pueros populumque doceri, *f.* 24. *d. c.* 4. *c.* 7. Pro qua doctrina Christiana varij Pontifices insignes indulgentias concesserunt, & speciatim Greg. 13. *quas habet Serol. ad fi. pr. p.* 2. *& alias indicat eadem part. v. doctrina, & Quar. v. Magister.* & Catechismum concipere quibusdam mandauit *Trid. f.* 22. *c.* 7. *f.* 25. *De Indice* &c.

Lectio Theologica. Catechesis.

10 Concionator. Semper tamẽ † Concilium adhibet eam cautionem ne quis regularis, aut sæcularis concionetur nisi examinatus, probatus, & prædicandi licentiam adeptus, ne quidem Episcopus in aliena diocesi, *vt declarauit Clem.* 8. *teste Marc. Anton. Genuens. in sua prax. c.* 58. *Pias. in prax. p.* 2. *cap.* 3. *num.* 1. vbi obseruanda & vitanda in prædicatione enarrat ex Const. Leon. 10. Episcopo autem contradicente etiam non dicta causa (quamuis sine causa id facere non debeat) nemo prædicare potest, quantumuis exemptus, quouis priuilegio & appellatione non obstante *d. c.* 4. *§. nullus.* Interdicere autem debet Episcopus statim si quis scandala, vel errores disseminauerit, *d. c.* 2. §. *si vero.* & contra hæresim prædicantes procedere, etiam contra qualitercumque exemptos authoritate Apostolica. *d.* §. *si verò.*

11 Regularis. Porro quod ad † Regulares spectat, illi prædicare non possunt in sua ecclesia nisi accepta ab Episcopo benedictione, nec extra eam nisi etiam eius licentia obtenta: *Conc. ibid. c.* 2. alter prædicans puniri debet: etsi non ab Episcopo sed à superiore, *ex cong. Concil. Quarant. & Pias. vbi supra.* si tamen prædicet errores, prædicationem interdicere ei potest Episcopus, vt modo diximus. & licet Pius 5. mendicantibus concesserit contrarium, vt & plura contra Concil.

Concil. Trid. tamen ea omnia Greg. 13. reduxit ad terminos Concilij, *Constitutione in tanta, quam Pias. refert vbi supra.* & licet idem Greg. rursus postea priuilegia mendicantium confirmauerit etiam suis contrarijs non obstantibus, tamen in eisdem literis tum ipse, tum alij subsecuti Pontifices addiderunt clausulam, *in quantum Concil. Trid. decretis non aduersentur*. prædicans tamen hæresim ab Episcopo punitur. *Conc. loco citato. s. 5.* vti tota punitio prauitatis hæreticæ, spectat ad Episcopum & inquisitorem (vbi is est) *c. ad abol. de hæret. in 6. Nauar. Consf. 1. n. 15. eod. tit.* & in omni crimine depositione digno Episcopus iudicat, non regularis. *Nauar. de foro com. Consf. 6.*

Ad propagandam† deniq; fidem Christianam Alex. 6. nouiorbis insulas iuri & Dominio Ferd. Regis Castellæ & Arrag. concessit, ducta linea à polo arctico ad antarcticum, vt pars altera cederet Lusitano Regi 4. *Non. Maij.* 1493. *Refert S. D. P. Matth. l. 1. t. 9. c. 1. hoc est punctum,* inquit Seneca, *quod inter tot gentes ferro & igni diuiditur.* O quã ridiculi sunt mortalium termini! Pontifex porro quod fecit eo fine, piè & tanquam electus arbiter, iustè fecit inter eos Reges: nemini tamen alteri ius suum ademit: vnde Reges qui fidei prædicandæ impedimenta, aut alias iusti belli causas non dederunt, exui dominijs suis non potuerunt. Quantum autem iuris Castellæ & Lusitaniæ Reges acquisiuerint, postquam non & ipsi eo venerunt, & an *Mare liberum*, vt vult Hugo Grotius, adhuc sit omnibus, an eis solis proprium, nunc discutere non est huius loci: nec operæ-pretium. Nam Rex Catholicus semper nauigationes aliorum in Indiam prohibebit, neque alij ob id vnquam desistent, quibus ius in armis; quod inter Principes super cætera valet. *Sed ijs maximum discrimen*, inquit *Tacit. lib. 4. hist. penes quos aurum & opes, præcipua bellorum causa.*

12 Propagatio fidei per Indias.

(*,*)

DE CONSTITVTIONIBVS.

1 Vtrũ publicatæ Romæ ligent vbique.

VAriè †controuertitur an Constitutiones Pontificiæ Romæ promulgatæ, vbique gentium ligent, an vero requiratur publicatio in Prouincia. Azor. lib. 5. c. 3. qu. 3. censet publicationem Romæ factam sufficere de consuetudine; de Iure ciuili requiri quidem publicationẽ in Prouincia, sed ad id Cõst. Canonicas, nõ restringẽdas, Canonicũ ius eam publicationem requirens nõ exstare: sed ego existimo, etsi non extet, ex iure ciuili suppleri, *c. 1. 2. de noui. oper. nunc.* Et quoad consuetudinem, credo eam Romæ ita seruari, & iudicari, sed in Prouincijs, saltem apud nos, cõtrariam. sicut in Gallia arbitrarium id facit post *Felin. Imbertus inst. for. l. 2. c. 3. vers. Accepimus tamen.* Nostra autem opinio facilè obtinebit apud eos, vbi vel priuilegio Apostolico vel aliter non possunt executioni mandari, sine Regum aut Principum placito, quæcumque Româ producuntur. Sed plerumque nunc Const. Apostolicæ eam clausulam habent, vt Romę publicatæ vbiq; æquè ligent. sed contra tamen Pontifex suas Const. etiam cum ea clausula, in Prouincijs pro non obligatorijs, in vtroque foro haberi, nec recipi, nisi singulatim in Prouincijs promulgentur, scit, & patitur: etiam vbi suos Legatos ac Nuncios habet; quid ni ergo dicemus eum vt non ligent consentire; ideoq; vires non habere? vt in alijs communis est opinio? *de qua idem Azor. l. 5. cap. 4. inst. Mor.* D. Bernardus *de consid. l. 3. c. 11. Superest*, inquit, *vt generaliter super vniuersum Ecclesiæ statum intendat consideratio tua, si vestra ipsorum Apostolica mandata, & instituta ea quæ dignum est solicitudine, obseruentur.* & infra, *falleris, si teneri putas; si non putas, ipse peccasti: aut statuens quæ non tenerentur, aut quod non tenentur, dißimulans.* Itaque ne ipse Pontifex in partem culpæ trahatur; censebimus eum dissimulare, quod obligare leges suas nolit, vbi non recipiuntur, vt in quouis priuato qualiscumque potiùs coniectura quam peccati probanda est.

Porrò

Porrò quæri† potest an nullæ Constitutiones Apostolicæ in Belgio effectum habere possint, nisi præuio Principum placito, vt vocant. Profectò, si res vt se habet examinetur, in omnibus non opus esse iudicabit, qui non ex præiudicata aliqua opinione, sed ex vero statuere volet. Nulla enim edicta, quæ saltem innotuerunt, id mandant: quæ enim reperiuntur *in libro edictorum, sub rubrica 8. de causis benef.* omnia tam narratiuis verbis (quæ impulsiuam, & finalem causam earum Constitut. continent) quam dispositiuis, sonant de prouisionibus beneficialibus. & in edicto anno 1497. 20. Maij ab abusibus huiusmodi Bullarum procurator generalis refertur nomine Principis appellasse ad Pontificem Alex. 6. & sanctam sedem, & in defectum sufficientis prouisionis ad futurum Concilium. Porro Trident. Concil. huiusmodi abusibus prouidit nunc sufficientissime, vnde videri aliquibus posset, cessare posse nunc huiusmodi edicta. 2 An placito opus pro Constit. publicatione.

Edictum Carol. 5. 20. *Octob.* 1541. duo circa hanc materiam continet puncta, primum quod nullæ litteræ placiti dabuntur super prouisionibus, quibus parochus eximatur ab obligatione residendi, aut super ætate dispensetur, aut ignorantia idiomatis, aut coadiutoria in præbenda, aliove beneficio detur. Secundum quod in omnibus prouisionibus parochialium adiungetur, vt impetrans teneatur residere. Ordinatio Engelberti Nassouij locum tenentis Regis *Anno* 1493. 28. *Octob.* est tantum in iudicialibus, ne in prima Instantia Flandri extra patriam trahantur, & constat postea in Concil. Mech. declaratum respectu Episcopi Tornacens. in prima instantia Ordina. locum non habere, quo minus Flandros suæ diocesis, & in causis suæ Iurisdictionis, extra Flandriam in prima instantia ad suum tribunal trahat. Maria. Regens. 13. *Martij* 1553. Concilio magno Mechliniensi scripsit, in quibus bullis Papalibus necessarium est aut consuetum impetrare placitum, quod id etiam

fieri

fieri debeat in prouisionibus, à Nuncijs illorum concessis, cum declaratione, quod nouum edictum fieret præcedentibus extensius, quod nondum vidi, vt nec alterum in prouisionibus Nunciorum praxis obseruat, præsertim cum Nuncij nunc apud Principes Belgicæ resident, & ante exercitium legationis, litteras suarum facultatum eis exhibent.

3 Saltem ex his † liquidum est edicta ea omnia, non nisi ad beneficialia & abusus circa ea porrigi, non vero ad cursum impediendum Constitutionum Apostolicarum, quę pro salubri regimine Ecclesiæ, maturis & repetitis deliberationibus ad tollendos abusus, cum magno decoro domus Dei, Incremento politiæ Ecclesiasticæ, & augmento Iustitiæ sæcularis promulgantur. Beneficialia porro diplomata subreptione, gratia, & sordibus sæpe obtinentur, vt incommoda in his frequentia esse possint, non in illis, adeoque dispar de vtrisque est ratio iudicandi. Sic qui historias nostrates scripserunt de inhibitionibus huiusmodi contra beneficialia, meminerunt, neque vlterius: & quidam addunt ex priuilegio Leon. 10. id postea permissum. Vt vt sit; hactenus post integrum sæculum à primis edictis lapsum, & amplius, ne quidem in Concilio Brabantiæ esse videtur formulare Placiti aliud, quam pro bullis beneficialibus.

Edicta omnia loquūtur in beneficialibus.

4 At vero † non nemo dicet, vsus habet vt placitum pro quocumque diplomate petatur. Iam in principio dixi me supponere præiudicatum hunc si non errorem, at opinionem; & disputare an edictum aliquod sit quod hunc vsum firmet, & non esse demonstraui, sed quod plerique qui Romæ aliquid accipiunt, placitum petant; fit: quia ad nomen fisci, & minas ingentium mulctarum omnes priuatim horrent, nec ob sumptum paucorum aureorum, quo id placitum impetratur vitandum, vult aliquis quæstionem vniuersalem, seu omnium, suam priuatam solius facere; disputare inquam, num egeat placito, an non. Sed hæc singulorum in re sua agendi ratio, ipsi

ipsi vniuersæ iurisdictioni ecclesiæ præiudicium inferre non potest.

Sed hæc controuersia quomodocumque se habeat seu ex præiudicata, vt diximus, opinione, quod non sine placito Constitutionis Apostolicæ publicari posse putauerunt Episcopi, seu quod non omnibus vulneribus eadem emplastra, omnibus morbis venæ sectiones, eademque remedia conueniant: adeoque pro regimine Ecclesiæ Belgicæ non eadem commoda sint, quæ Italiæ alijsque locis apta sunt; seu alias: paucæ extrauagantes, quæ Corpori Iuris Canonici (quod vocamus) iunctæ non sunt, hic promulgatæ, vel Romæ publicatæ, hic vsu receptæ sunt; quæ quàm saluberrimè etiam hic reciperentur, quod ad curam Episcoporum spectat, quarum delectus, (si quidem placito Principali opus sit) facilè à Curia probabitur.

Interea nihilominus † hæc mihi causa erit, vt in hoc opere huiusmodi constitutiones Apostolicas indice tantum demonstraturus sim, latius excurram in nouum ius, quod suppeditat Concilium Tridentin. Quod non tantum suo motu, pijssimus & sapientissimus Rex Philip. 2. per Archiepiscopos, & Episcopos publicari hic iussit, sed & strictè obseruari: vt testatur Margareta Ducissa Parmæ & Placentiæ eius nomine gubernatrix per suas litteras 24. Iulij 1565. datas. mandans nomine Regis pro illius obseruantia, & executione, vt sæculares officiarij requisiti ab Episcopis promptè brachium auxiliare præstent. Quin etsi ipsi Ecclesiastici in Concilij exequendis omnibus decretis, fuerint negligentes; mandat id deferri ad Concilia Prouincialia Regis, ad remedium adferendum. In his tamen litteris, *vt etiam notauit Choppin. de sac. polit. l. 2. t. 4. num. 8.* non vult aliquid mutari aut innouari, circa Regalia, Iura, priuilegia suæ Maiestatis, aut suorum vasallorum, statuum, aut subiectorum, & speciatim circa Iurisdictionem laicalem, ius patronatus, Indultum, seu ius nominationum, cognitio-

5 Qua ex causa Extrau. in hoc opere paucis verbis mētio erit.

6 Concil. Trid. exactè in Belgio seruari iussum.

gnitionem causarum, & materiæ possessoriæ beneficiorum, decimarum possessarum aut prætensarum per laicos, superintendentiam & administrationem hospitalium aliorumque piorum locorum (Qua in re Serenissimus Princeps *in edict. ad Concil. Mech. ann.* 1607. *art.*23. *vsque ad finem*, vtriusque iurisdictionis præiudicium præcauit, & ad commune bonum tum præclarè plura statuit.) Denique alia similia iura, *Non*, inquit, *ad contraueniendum dicto Concilio, sed vt executio accommodetur naturâ cuiusque Prouinciæ.* Sic *Azor. Inst: Moral. l.* 5. *cap.* 14. *qu.* 3. refert Carol. 5. in Hispania statuisse, ne Episcopi vel Iudices sæculares permittant, per litteras Apostolicas derogari Iuri patronatus laici, sed earum executio suspendatur, donec S. Pontifex informetur.

7 Cum tẽpe ramento pro loci necessitaté. — sic rectè dicit Cæcilius apud A. Gellium. *Legum oportunitates † & medelæ pro temporum moribus; pro vtilitatum præsentium ratione, proque vitiorum feruore quibus medendum est, flecti debent.*

8 Pietas Conc. secreti Regis Cath. in Belgio, erga Trid. Conc. ob seruantiã. — Qua in re † nunquam satis mirari potui piam resolutionem Concilij secreti Maiestatis suæ Catholicæ in Belgio 6. *Iunij* 1569. consulti super responso Concilij Frisiæ, quoad admissionem dicti Concilij Tridentini. dum vltimis suæ consultationis verbis huiusmodi vtitur.

Que generalement le Concile doibt estre publiè, non obstant quelques difficultez, qui se pourrioent offrir, que aussi les Estatz des aultres Prouinces, ont faicte ladicte publication, non obstant les difficultez par eux proposées, ou apres auoir la resolution de sa Maiesté sur les poincts que lui sont remonstres, L'on pouruoira, que de raison.

9 Non æquẽ Gallorũ. — Non æque † piè de Gallis refert Pasquier. *en ses Recherches lib.* 3. *cap.* 28. his verbis, *en toutes lesquelles particularitez, nous auons trouué tant de repugnance & contrauention à nos anciennes libertez, que iamais nous ne peusmes nous induire à receuoir ce Concile.* Eadem fere forma argumentandi vtitur impia *Consultatio Caroli Molinei super facto Concil. Trid.* in qua ad illud eneruan-

uandum frustra conradit, & multa malâ fide, plurima obtorto collo transuersim, seu extra propositum trahit decreta, quæ secus in Gallia obtinet. Quibus omnibus vnica illa d. pijssimi Concil. priuati ratio, satis, & plus satis facit.

10 Constitutiones † vt generatim obseruentur, latæ sunt, & contra eas suo non personarum & rerum serio delectu indulgere oportet: ad æque præcipit sacrosf. Concil. Trident. *s. 25. cap. 18. vniuersi* vt sacratissimos Canones exactè omnes, & quoad fieri poterit, indistinctè obseruent: quod si vrgens iustaque ratio, & maior quandoque vtilitas postulauerint, cum aliquibus dispensandum esse, id causa cognita, ac summa maturitate atque gratis à quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum, aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur. S. Bernard. *de consid. l. 3. cap. 10. Non sum*, inquit, *tam rudis vt ignorem positos vos dispensatores; sed in ædificationem, non in destructionem. denique quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. vbi necessitas vrget, excusabilis dispensatio est: vbi vtilitas probat; dispensatio laudabilis est: vtilitas dico communis, non propria: nam cum nihil horum est, non planè fidelis dispensatio; sed crudelis dissipatio est.*

Dispensationes cōtra Cōstitutiones quando permittēdæ.

11 Ditiones † hæ Belgiæ consuetudinariæ sunt; vt mores primo loco eis ius sint. de Flandria testatur Iacob. Marchantius, *in descript. Fland. lib. 1. t. de legibus.* & deinde Principum edicta; ac ijs deficientibus ius scriptum toto orbe æquissimum, vt etiam Turcæ Codice Iustinianæo Græco vtantur, *Busius ad l. 6. D. de Iust. & Iur.* & multi in Europa, qui nunquam Romano iugo subfuerunt, vel illud à multis sæculis excusserunt. *Idem ad l. 32. D. de leg. num. 14.* quamquam suo tempore Honorius 3. *qui Romæ sedit ann. 1216.* in Francia viciniſque Prouincijs (comprehensas Belgicas non dubito) non fuisse vsum Romanarum legum asserat, ideoq; is eas Parisijs legi audirique, vel in illis Prouincijs, sub anathemate vetuit, *c. super 28.*

Belgicæ ditiones cōsuetudinariæ.

per 28.*de priuileg.* vtq; Canonum studio magis insisteretur, æquitatem alioquin earum & iustitiā non respuit Honor. Et strictius in Brabantia tabulę legum Ioan. Ducis an. 1312. mandant, vt casus ibi non expressi, iuxta eos iudicentur, quibus expressis maximè similes sunt, eodē modo loquūtur leges Grimbergicæ ann. 1274. Filuordianæ ann. 1312. quæ sunt eiusdem ducis. Quod non malè quidam putant, etsi non exprimatur, de omnibus Principum nostrorum placitis, cum ea male stricti iuris dicuntur, vt sunt consuetudines, seu statuta ciuitatum, à quorum verbis ascendere ad latiorem interpretationem non licet. Quæ ipsa tamen dubia an ex iure scripto, an ex ipsis consuetudinibus debeant capere interpretationem, celebrem verè quæstionē esse testatur Mario. *en ses playdoes, Plaid.* 7. Itaq; hîc vbi similitudo casuum non erit, demum ad ius scriptum deuenietur.

12 Curiæ tamē ecclesi. Canones sequūtur.

Sed Curiæ † ecclesiasticæ nihilomin. iuxta sacros Canones hic procedunt, præterquam quod ex Concordatis Episcopi Leodiensis & Cameracensis cum Carol. 5. Imp. in Brabant. in materia testamentorum statuta locorum & ordinationes Principum sequi oporteat; multa etiam ex patriæ consuetudinibus in forum suum admiserint; vt arresta, aliaque. Quin & olim in tribunalibus sæcularibus, post consuetudines, statuta, & edicta, tertio gradu locum fuisse canonibus; haud obscuris coniecturis forte deprehendi potest: sic computatio graduum more Canonico, quam ciuili magis frequētata, computatio duarum quartarum, de qua alibi, solemnia testamentorum, filum iudiciarij processus, ex decretalibus magis deductum, quam Iustiniani volumine, sexcenta sunt alia; si non eadem mens etiam fuisse videatur Honor. d. c. super.

DE

DE RESCRIPTIS.

NE personæ non vndequaq; idoneæ † pro Iudicibus impetrentur innouat Concil Trid. f. 25.c. 10. Constituit Bonif.8.*in c.statutum de rescrip.in 6.*vt in singulis Synodis prouincialibus aut diocesanis, aut dum eæ non celebrantur, ab Episcopo, cum consilio Cap. in singulis diocesibus, saltem quatuor aut plures personæ iuxta d.c.*statutum* qualificatæ designentur: transmissis eorum nominibus ad sedem Apostolicam; Vt ijs præter locorum ordinarios causæ Ecclesiasticæ cōmittantur: tam à Summo Pōtifice, quàm eius Nuncio, & alijs cōmissæ delegationes subreptitiæ habentur. Iudices aūt vniuersim synod⁹ Trid. monet, vt terminandis causis quāta fieri poterit breuitate studeant, exclusis litigatorum ad protelandas lites artibus. Porrò Iudex delegatus tenetur assessorem assumere, si indiget, quod eius conscientiæ relinquitur, *d.c.statutum §.assessorem*, verùm si sit Theologus, tenetur requisitus: *ex const. Leon.* 10. *in Conc.Lat. quæ incip. Regimini, in verb. Iudices autem & Conseruatores à sede Apostolica deputati, si in altero Iurium graduati non fuerint, assessorem partibus non suspectum ab ipsis partibus vel earum altera, altera requisitá assumere & secundum eius relationem iudicare teneantur, M. Ant. in pr. c. 70.*

1 Designatio Iudicū diocesanorum.

2 Officium

3 Assessor.

In dignitate Ecclesiastica † vt sint qui delegātur requirit *d.c.statutum*. In qua esse reputantur Canonici Eccl. Cathedr. propter eorum præeminentiam, ob quam ipsi soli Episcopum recipiunt ad osculum *ex c. dilecto de preb.* quod in feudalib. est signum magnæ nobilitatis vasalli, si dominus eum inuestiens ad osculum recipit. *Choppin. ad Consf. Andeg. l. 2. t. 1. nu. 5. 6.* vt Comitē Flandriæ debuit Rex Galliæ cum sub eius imperio esset. *Iacob. March. in desc. Fland. l. 2. de Ritibus Dominatus ineundi.* vnde forte & gloriari solent Canonicæ Montenses & Niuellanæ quod in Inauguratione Principum nostrorum singulæ soleant ad osculum illorum vocari. sed est etiam obedientia & fidelitas quam vasallus nobilis recepto osculo Domino promittit, & profi-

4 Qualitas.

profitetur. vnde insignem Iudæ impietatem & feloniam Christus non omisit inter pauca verba nouissima redarguere, quod signo fidelitatis, pro indicio proditionis abusus, *osculo filium hominis traderet*. Abbas immediatè ad Sedem Apostolicam spectans cum osculo à Papa recipitur. *c.12. de Priuileg.* Nero Imp. Tiridatem Armeniæ Regē admisit ad genua, alleuatumque exosculatus est. *Suet. c.13.* Manus porrectio & osculatio sunt hominij symbola, quibus veteres in plerisque causis vtebantur, *que plura enarrat, Ragueau en son Indice des droicts Royaux. v. Bouche, & faire l'hommage de bouche, & in v. Rain. & par Rain. & par baston.*

5 Dispensationes † quacumque authoritate cōcedendæ si extra Rom. curam committuntur committendæ sunt ordinarijs eorum, qui eas impetrant: quæ gratiosè conceduntur, ab eisdem ordinarijs tanquam delegatis Apostolicis, summariè & extra iudicialiter cognoscuntur, an preces subreptionis, vel obreptionis vitio non subiaceant. *Trid. s.22. c.5.* sed hoc locum habet tantùm in foro externo, non in interno, in quo concessæ dispensationes soli confessario præsentantur, cui soli inscribuntur, quod in praxi receptum testatur *Sa in verb. dispensatio §.5. Sanchez lib.8. d.34. nu.22. de Matr.*

Dispensationes ordinarijs committendæ.

6 In commutationibus † vltimarum voluntatum, quæ non nisi ex iusta & necessaria causa fieri debent, Episcopi tanquam delegati Sedis Apostolicæ, summariè & extraiudicialiter cognoscere debent, nihil in precibus, tacita veritate vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes prædictæ executioni demandentur. *s.22. c.6. Trid.* Est omnis odiosa commutatio, nisi ad iuuandā defuncti voluntatē fiat: & ideo non nisi ex ea ferè causa ordinario permissa. Riccius in prax. Epis. dec.576.

Qui etiā cōmutationes vltimarum voluntatem reuident.

7 Innoc. VIII. graues † pœnas sanxit in eos, qui rescriptorum & mandatorum Apostolicorum executionem impediunt 8. *Cal. Oct.* 1491. Leo X. omnia statuta & ordinationes, quæ fiunt in iniuriam executionis rescriptorum & litterarum Apostolicarum, nullius esse roboris vel momenti declarat *Cal. Mart.* 1518. Clemens VII. personas excom-

De impedientibus cursum rescriptorū, litterarumq; Apostolicarum.

communicat, loca interdicto supponit, quorum cõsensu, fauore & conatu litteræ, & rescripta Apostolica sine executione remanent. 4. *Cal. Ian.* 1533. *Quas tres Constit. refert Matth. in Sept. d. l. 1. t. 2. c. 1. 2. 3.* Hodie quicumque cursum literarum Apostolicarum impediunt, in Cœna Domini excommunicantur. *Vt in bulla cœnæ §. 26.* Itaque si quis recurrit ad curiam sæcularem, & obtinet inhibitionem, eo ipso est excõmunicatus, etiam priori Iure, *c. nouerit. c. grauem de sent. excom.* neque excusare consuetudinẽ antiquissimam, sed vt improbam, & sacris Canonibus inimicam reijciendã esse censuit Rota: nisi fortè in defensione possessorij, & quibus casibus propria authoritate quis se posset defendere, implorando tunc nudum auxilium, non exercitium Iurisdictionis; vt est in inhibitionibus, quam sæcularis vt inferior nec actu nec habitu habet in Ecclesiam. *Farin. crim. decis.* 103. Vtinam Ecclesiastici recursibus huiusmodi causam ipsi nunquã darent, & sæculares quasi ad tuendam aliquorum innocentiam aliquando liceãt, passim non vterentur, aut abuterentur. *Ioan. Azor. Instit. moral. l. 5. c.* 14. moderatè Couarruiæ respondet, qui *t. 2. pract. q. c. 35. nu. 3. 4. 5.* ex vsu eos defendit qui cursum litterarum Apostolicarum impediunt, donec constet eas iuri & patriæ priuilegijs nõ aduersari, saltem donec Pontifex informetur &c. quod luculentè singulari tractatu recens edito ex iure naturæ defẽdere nititur, Hier. Cæuallos. De Recursib⁹. Sed sic recursus, cassationes, vel appellationes tanquã ab abusu in re tãtùm graui & illustri admitti debere vult *Ragueau en son Indice des droicts Royaux: In verb. Appellations, comme d'abus.* Alioquin via ordinaria vtendũ esse, & procuratorem Regium ita Curiæ proposuisse. Anno verò 1617. Reuerendiss. Cospieu Episcop. Airensis insigni oratione ad Gall. Regem habita, præsentibus Cardinal. Sourdio & Guisio, alijsque ab ordine Ecclesiastico ad Regem deputatis, votum cleri Regi exposuit, vt appellationes ab abusu eatenus intra septa coerceret, quatenus ei sua salus chara esset. In Brabantia alijsq; pluribus dirionib. vtuntur cassationibus executionũ litterarum, quæ sine Principis

placito fiunt, vbi interuenire debet; & si quid ordinarij contra sæcularem Iurisdictionem decernunt. In Artesia appellationes vt ab abusu interponuntur, quod ex praxi Galliæ quando olim ei subfuit, receptum fuit, (in qua appellationes ab abusu sub Ludouico 12. cœperunt, saltem sub eo nomine & frequentia, vti nunc sunt, *Pasquier en ses Recherches. l.3.c.27.*) Sed interest nonnihil, Galli appellant vt ab abusu, etiam, quando Iudex Ecclesiasticus in materia ad forum suum spectante definitiuam sententiam tulit, quasi contra Ius & veteres canones pronuntiatum sit, quo vsque cassationes hactenus porrectæ non sunt, neque porrigi posse laxus alioquin satis singulari capit. defendit D. Ceuallos. At opponunt Galli regẽ esse protectorem Ecclesiæ Gallicanæ libertatis, & veterum canonum, adeoque si quid cõtra ea fiat, ad eum spectare cognitionem & emendationem. Sed in ijsdẽ † modo, & figura procederet hoc argumentũ, Christus Petro adeoque Pontifici commendauit oues suas, earum custodiam & defensionem. Itaque si oues deglubantur aut per iniquorum Iudicum secularium sentẽtias opprimantur, potest Pontifex cognoscere & emendare, ad quem ferè modum argumentatur Innoc.3. *in c. nouit. de Iud.* quem tamen non recipiunt, sed imo Maiestatis damnant, si quis ad Pontificem recurrat. *Papon. l. 22. Arr. tit. 1. ar. 2.*

8 **Appellationes tanquam ab abusu & Cassationes.**

Patiuntur ergo nec suam ratiocinationem admitti. Sanè quando Iudex Ecclesiasticus censurã inflixit, aut comminatus est; & secularis mandat cassari; nõ tantum Iudicẽ & partem petentẽ pœnas modo dictas incurrere, sed nec reipsa absolui à prioribus per cassationẽ, certum mihi est; quando enim Ecclesia custodienda nõ est more castrorũ: vt clero suo dicebat S. Thomas Cãtuariens. cũ illius sicarios vi pellere cœptitarent; Iudex ecclesiasticus cedit potentiæ gladij sæcularis, acta quidẽ sua lingua cassat, mentem incassatam gerit, vt ego cuidam responsum dedi, quẽ arbitrio diuino vlterius reliqui. Neque Iudex secularis ampliùs statuere potest, nam in animã & voluntatem interiorem nullum ei Ius est, etiam qua in re ei ius est. *Animã*

non

*non possunt occidere inquit Christus, Matth.*10. Sic cōdemnatus ad palinodiam, sententiæ satisfacit dum lingua reuocat, etsi opinionem, animumq; non mutet. Hæc ita, si inhibitio in causa iniqua fiat: sin aliter; Farin. aliosque consule.

DE ELECTIONE.

IN Episcoporum † electione tempora magnam variationem induxerunt. primo ipsi Apostoli successores sibi elegerunt, deindè clerus simul conueniens designauit, aliquando clerus simul & populus, aliquando ad populi postulationem clerus: tādem sancitum, vt clerus solus eligeret, laicis exclusis; denique ad sola Canonicorum Collegia exclusis alijs beneficiarijs ius translatum est, & hoc diu durauit, & etiamnum in Germania obtinet. deindè id ius Imperatoribus, Regibus datum est (vnde factum vt Regum aulam Episcopi sectarentur, quod nūquam satis olim prohiberi poterat) nec nisi probati à Rege sacrari poterant, quam probationē Inuestiturā vocabant, dato annulo, & porrecto baculo. quod ius cum Leo 9. Greg. 7. alijq; Pontifices ad clerum reuocarunt; præteritis Principibus: grauia dissidia inter Pontificatum & Imperium excitata sunt, multū enim decedebat authoritati principum, cùm tātæ, tam multæ, & tam amplæ dignitates apud eos desinerent postulari, & Romam deuolueretur ambitus. Vnde S. Bernard. de consi.l.3.c.3. egregiè in illum inuehitur, *an non*, inquit, *limina Apostolorum, plus iam ambitio quam deuotio terit, an non vocibus eius vestrum tota die resultat palatium, an non quæstibus tota legum Canonumq; disciplina insultat, an non spolijs eius omnis Italica inhiat inexplebili auiditate rapacitas?* Quas mutationes † disertè enarrat *Azor. Inst. Moral. p.2. lib.3. cap.17. q.3.* Hodie in plerisq; regnis rursum, ac præsertim in hoc Belgio ex indulto Pontificum, principes nominant personas sibi probatas, non ad Episcopatus tantū, sed ad oēs primas etiā dignitates seculares, & regulares, vt exiguus vsus sit electionū. Nominati tamē eas debēt habere qualitates, quę in electis à sacris Canonibus & Conc. Trid. requirūtur. in qua re nostri Principes (Deo laus ipsisq; principib.) adeo

1 Electio ad quos olim spectauerit.

2 Ad quos hodie?

ſunt circumſpecti & religioſi ad inuidiam aliorum regum, vt neminem non iure probandum, & de facto poſtea probatum ac confirmatum vnquam deſignarint.

3 Epiſcopi in ijs ſedibus vbi Regalia † locum habent, vti in Tornacenſ. (nam alias in Belgio non ſcio) vbi à ſede Apoſtolica ſunt confirmati, manus Regiæ relaxationem petere debent: quæ fit præſtito fidelitatis ſolito Iuramento, in manibus Officiarij Principalis. Id quod credendum eſt à feudis originem traxiſſe, nec fortè tam abſonum à ratione quàm & olim & hodie id quidam pinxerunt: nec ex toto tam probabile, quam alij. Etenim vacantis feudi fructus domini ſunt, donec vaſallus præſtiterit homagium, (quod non in qualitate Epiſcopi faciunt, ne Iupiter Cæſari ſeruiat, ſed in qualitate poſſeſſoris bonorum feudali nexu aſtrictorum,) Regalia enim locum non habent niſi vbi principem fundatorem eſſe conſtat, adeoque temporalitatem ab eo profectam, & vt talem ſemper recognoſci à nouo ſucceſſore æquum eſt: Sic cõſtat Chilpericum Regem Galliæ fundaſſe & dotaſſe Tornacenſ. Eccleſiam: In Regum autẽ Galliæ Regalia Comites Flandriæ & Angliæ Reges ſucceſſerunt, ex tractatu Carol. V. & Franc. I. Cameraci inito anno 1529. quanquam olim Philippus pulcher Archidux contra Franc. I. Galliæ regem contenderit regalia in tota Flandria adeoque in ſede Tornacenſ. locum non habere. Verùm quod principes manus ad collationes extendunt, quæ non à donatione maiorum, ſed à ſacra præfectura dependent, quaſi in fructu ſint, excedunt: niſi id faciant ex priuilegio, vti refert Epo Boëtius de Regal. num. 22. Bonif. VIII. hæc verba, *collatio beneficiorum ſpiritualis eſt, ſecus credentes hæreticos reputamus.* qualia Ægidius Magiſter *c.* 1. refert. *tract. de Reg.* ſed ſi talia, tantùm fortè perſonalia, ſaltem reuocabilia ſunt, (vt reuocata fuiſſe mox in Gallia dicam,) & ex immemoriali vſu præſumuntur, Boër. de Reg. numer. 62. & ſeq. In Imperio quidem moderatius agitur; vt Epiſcopi qui & principes ſint, (vt ſunt plerique) ſtatim per ſe vel alios iuramenta debita præſtant quidem, & regalia ac

Vbi locus Regaliæ quid Epiſcopis incumbat electis & confirmatis?

feuda

feuda sua releuant; non tamen vacante sede temporalitas ad manum Imp. ponitur, sed Cap. administrat pro successore: sed id fortè quia Pontifices Germanos Impp. Federicum, Henricum, &c. superarunt: Bonifac. VIII. Philippum Pulcrum aut successores non item: quin & deindè priuilegijs auxerunt, quibus his temporibus adeo Reges Galliæ abusi narrantur, vt Episcopatus idiotis, abbatias coniugatis, imò virorum fœminis, & contra, quin & ad sacros fontes denique hæreticis contulerint, quæ nec de illis Impp. leguntur, & nihilominus audit Rex Galliæ gallinæ filius albæ. At verò Bonifacius VIII. vt refert *Gulielmus* de Mangiaco in sua historia Regum Galliæ (quam manusc. habeo) sub Philipp. Pulchro beneficium Regaliæ illi, & primo hæredi tantum contulerat, pro bello sacro, & quatenus eorum conscientiæ necessarium ad belli sumptus videretur, vt dicit eum Litteras Pontificias recitasse in procerum conuentu, postea reuocauit, cum vidit magis contra quam pro Ecclesia eum niti, etsi ei protectionem & custodiam antiquitus habitam conniuendo permitteret. Hanc puto veram originem Regaliæ. quanquam Carolo Magno à sede Apostolica inuestitura non Episcoporum tantum, sed & ipsius Papæ concessa fuerat, cui etsi quo ad Papam renuntiarit Ludouicus, non tamen vlterius. *c. Hadrianus c. in Synodo c. Ego Ludouicus 63. dist.* atque inde pullularunt initia, quæ deinceps accreuerunt, vt postea in possessionem abierit luculentiorem, vt videre est apud Ægid. le Maistre *tract. de Regal. cap. 1. & 2.* Et licet dicatur in ea contentione Bonifacij VIII. & Pulchri, recursum ad Anglos, vt disceretur quomodo illi vterentur. *Papon. arr. l. 2. tit. 3. arr. 1.* tamen credo eandem originem habere. quia idem Mangiacus refert Eduardum Regem Angliæ copiosissimum exercitum conscripsisse pauco ante tempore sub titulo iuuandæ terræ sanctæ, etsi eum aduersus

Gallos postmodum duxerit, vt facilè creditu sit, & hunc à sede Apostolica Regaliæ priuilegium obtinuisse in eum finem. Enimuerò, Regaliam nemo iure satis defendit hactenus, sed recurrendo ad antiquam consuetudinem, quam argumentis hodie nō destrues. Opo Boëtius in *heroic.quæst.* oppugnat, & eum rursum Choppin. *de sac.pol.l.* 1.*tit.*7. *num.*11. *& seq.* sed negat vllum vnquam priuilegium datum quod ex Mangiaco nunc probauimus. vult enim Iure competere, ne exhibitio priuilegij indici possit. Quod autem fidelitas & homagium exigatur, & eis præstitis signa possessionis tradantur, Archiepiscopus Treuerensis ad Pascalem PP. (vt refert *Choppin. l.*1.*tit.*2. *num.*13.*de sac.pol.*) non mirum, esse, inquit, *etenim ciuitates castella, marchias, telonea & quæque Imperatoria dignitatis nullo modo aliter debent occupari.* Quod si autem in fundatione id prouisum est, nihil est dubij: cùm ad homagium faciendum Abbatissæ egressum è Monasterio permittat *Bonif.*8.*cap.vn.§.verum de regu.in 6.c.generali* 13.*de el. in 6.c.præterea.*23.*de iur.patron.c.veniens de accus.* quæ cc. examinat Boët. vbi suprà, cùm etiam non displicuit Pontificibus, Comitibus Flandriæ, & Angliæ regibus & Franciæ collationem non præsentationem tantùm *Boët. de Reg.in princ.* beneficiorum quorundam habere: *c.*40.*de testib.c. vlt.de conc.Eccles.non vac* cum alioqui tantum patronis competat præsentatio.*c.cum inter de consuet.c.ad supplicationem de Renunc.c.dilectus* 34.*de præb.* In reliquis manet manebitque controuersia. Principes nostri cum ad Episcopatum aliquem nominant, præfantur, se id facere vigore Regaliæ, indulti Apostolici, seu quo alio iure sibi competente: Pontifex in litteris confirmationis prouidet nominato in vim indulti Apostolici omissa Regaliæ mentione; vtpotè quasi reiectæ; si non agnitæ.

4 Electio Papæ. Si Deus in Angelis suis † reperit prauitatem, nō miremur si per illicita ad summum Apostolatus apicem aliquando itū est. Iul.II.in Conc.Later.declarauit electionē Pontificis nullā esse, si Symoniaca nundinatione inducta sit, sic electū esse exauthorandū, cū omnib. suis sequacib. & com-

& complicibus Cardinalibus, nemo ei obedire teneatur, sed noua electione è solio turbandus est; proxenetæ & conscij, vt rei Maiestatis pœnis subijciuntur, *quas const. refert P. Matth. S.D.h.t.c.* 1. 2. 3. Clemens VII. binas etiam Constit. edidit de pōtificis electione. Pius IV. aliam, *Incip. in eligendis, de conclauis reformatione.* Greg. XIV. vetat sponsiones super electione, vita, aut morte Pontif. aut creatione Cardinalium.

5 Processus Electorũ Episcoporum.

Eiusdem Greg. XIV. † exstat constit. *(quam refert Quar. verb. elect.)* continens formā faciendi à Nuncijs Prouinciarũ, aut electorum Ordinarijs, Trid. *s.* 22. *c.* 2. processum & inquisitiones ex præscripto Concilij Trid. super promouendis ad regimina ecclesiarum Cathedralium, & superiorum, seu monasteriorum & ad cæteras dignitates. *Inc. Onus.* Itaque circa taliter promouendos Concil. Trid. statuit primum *sess.* 7. *c.* 1. vt ad Cathedralium ecclesiarum regimen nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumque scientia, iuxta constitutionem Alexandri tertij, quæ incipit cum in cunctis, in Concilio Lateran. promulgatam, præditus assumatur.

6 Qualitas eligendorum.

Et *sess.* 24. *c.* 1. vt mortuo Episcopo † statim preces indicantur, quibus bonus à Deo pastor postuletur. Hortatur omnes ad quos electio, seu quæuis prouisio spectat, vt non ex humano affectu, sed exigentibus meritis, quos digniores & Ecclesiæ magis vtiles iudicauerint, præfici curent, alioqui peccatis alienis communicaturi. Denique legitimos, vita, ætate, doctrina cæterisque qualitatibus iuxta Canones, & eam synodum requisitis præditos, & serium examen, & inquisitio fiat, relatio in consistorio Cardinalis referentis, & duorum aliorum subscriptio, & asseueratio sub periculo salutis æternæ, quod certo existiment electos idoneos esse, qui ecclesijs præficiantur, & iudicium tamen vt non præcipitetur in aliud Consistorium differatur. *d. c.* 1. quæ ferè eadem *Leo X. in Concil. Lateran.* ordinauit. *vt refert P. Matth. h. t. c.* 4. Ad hæc *c.* 2. *sess.* 22. requiritur vt electus fuerit antea in sacro or-

dine saltem sex mensium spatio constitutus, vti Concil. Aurel.5.can.9. annum requirit. Scientia vero præter hæc eiusmodi polleat, vt muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere.

Ideoque antea in Vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus, ad alios docendos ostendatur; quod si regularis fuerit, à superioribus suæ religionis similem fidem habeat.

7 Qualitas Cardinalium.

Leo X.in Conc.Lat. statuit,† vt Cardinales claris virtutibus & integris moribus illustres sint, *P.Matth. sept. D. L.1.t.4.c.4.* & de eorundem numero, ordine, tempore, ætate, qualitate extat *Constit. Sixt. V. Inc. postquam* & *alia Inc. Religiosa.* & *in eod. c.1.s.24.Trid.Conc.circa finem*, statuitur, vt qualitates à Concil. in Episcopis requisitæ in Cardinalibus etiam inueniantur.

Inter quas est ætas 30. annorum, quam ideo censent aliqui in ijs esse debere, sed alij existimant sufficere in Cardinali Diacono 23. incœptum, in Card. Presbytero 25. in Card. Episcopo 30. expletum *refert Azor. Inst. mor. p. 2. l. 6. c. 5. q. 10.* Concil. Trid. vbi supra, & Basil. requirit & illud, vt Cardinales ex omnibus nationibus sumantur (quantum commodè fieri poterit) cum repræsentent vniuersalis Ecclesiæ senatum, supremi capitis laterales Consiliarij.

Vnde Pius V. ex decreto Bonif. decreuit reum esse læsæ Maiestatis, & sic puniri, qui Cardinalem hostiliter offenderit, *P. Matth. Sep. D. l. 1. t. 4. c. 3.* quanquam omnes Christianæ Gentes simul non soleant tertiam partem numeri facere quem faciunt Itali. sic & Concil. Basil. s. 23. voluit aliquando ne tanto numero essent Cardinales, quo & olim & nunc videntur, sed 24. non excederent, ne per multitudinem dignitas vilesceret.

Et sane larga supernumerariorum stipendia satius in sex-

ſexcentorum prædicantium alimenta transferrentur, qui auijs Danis, Suedis, Moſcouitis, alijſque pabula diuini verbi miniſtrarent; de quibus lamentabiliter queritur B. Bernard. *l.3. de conſideratione cap.2. Tuum eſt*, inquit, *& plagæ huic remedium prouidere*. Idem Conc. Baſil. cenſuit quoad doctrinam Cardinalium vt ſint eruditi in Iure diuino, vel humano, & denique, inquit, tertia vel quarta pars de Magiſtris vel Licentiatis in ſacra Scriptura. Inter Cardinales autem eſſe aliqui poterunt admodum perilluſtres, filij, fratres aut nepotes, regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens literatura ſufficiat. Hactenus Conc.

Ab his enim in temporalibus Eccleſiæ maieſtas & ſtabilimentum accedit. Cæterum quibus hæc qualitas deeſt, & cauſas totius Reip. Chriſtianæ cognoſcere, diſcernere, iudicare debent, quis dixerit ſufficere, ſi pedibus tantum in aliorum ſententiam ire poſſint? Dominus Moſi *Exod.* 18. dixit Prouide *de omni plebe* viros *ſapientes & timentes Deum*, in quibus *ſit veritas*.

Lites Cardinalium Pontifici reſeruantur à Paulo IV. *P. Matth. vbi ſup. c.* 4. ſumptus funebres excedere non debent 150. flor. Leo *ibid.* 10. *c. vlt.* ſed ille valor nunc non ſufficit. tota eorum familia cultu illuſtris modeſtiæ eniteſcere debet, *idem Leo ibid. c.* 5. denique hoc ad formam creationis Cardinalium ſpectat, vt non prius rata ſit, quam Cardinalatus inſignia acceſſerint. Eugen. ex Conſtant. Concil. *apud P. Matth. vbi ſupra c.* 1.

Leo X. apud † Matth. *in ſep. D. hoc tit. c.* 4. vt monaſterijs præficiendi vndequaque idonei dignique ſint, decreuit. 8

Præficiendorũ monaſterijs qualitas. Confirmatio.

Pius IV. omnes electiones ſuperiorum qualiumcumque Conuentualium Eccleſiarum Romæ voluit confirmari, *P. Matthæ. ibid. c.* 5. literis deſuper in forma expeditis. quod in omnibus prouiſionibus, quæ Romæ obtineri debent, locum vindicat, & ſtatutum fuit à Iulio III. & extat etiam Breue Pij V. ſed ea confirmatio hic non

non solet à Pontifice peti, nisi in Consistorialibus abbatijs. sed in præsentiarum mota est difficultas ab Illustriss. Nuncio circa hoc, & nondum decisa, præsertim quod in Indulto Carol. V. Philip. II. & nunc Alberti, de nominando ad primas dignitates habeatur, quod sic nominati à sua Sanctitate obtinebunt confirmationem. sed vsus tamen hoc hactenus, vt dixi, non recepit, nisi quod stante controuersia an. 1617. Abbas S. Gisleni Romæ confirmationem petierit.

Forma e-ligendi temporal. super. In electione † superiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum Officialium ac Generalium & Abbatissarum procedi debet per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec licet prouinciales, abbates, priores, aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces absentium supplere, alioqui electio irrita sit: qui electionem ita de se fieri permiserit, ad omnia in Religione officia inhabilis, facultates contrariæ concessæ abrogatæ, concedendæ subreptitiæ declarantur. non tamen prohibet Concil. quo minus locum habeant Instituta Religionum, in quibus datur facultas superioribus absentibus, & legitime impeditis, vt mittant ad generalem Conuentum alium religiosum, qui tanquam eorum procurator, suo loco, & nomine in electione suffragium ferat, vt in constit. Minimorum habetur. *Azor. Inst. moral. l. 12. c. 18. q. 39.*

Archiepiscopi & Episcopi cuiuscumq; ordinis ad claustra sua reuersi ad ordinis dignitates aut officia assumi non possunt, eligentes voce actiua & passiua priuantur. *ex constit. Pauli IV.*

9 Abbatissæ qualitas. Abbatissa, & Priorissa, & † quocumque alio nomine præfecta, vel præposita appelletur, quæ caput sit istius Conuentus. *Serol. verb. Abbat. §.* 1. eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit; si hoc etiã incõmodum superiori, qui electioni præest videatur, ex ijs quæ in eodem monasterio annum trige-

trigesimum excesserint, & quinq; saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo vel alio superiore consentiente eligatur. Duobus vero monasterijs, nulla præficiatur Abbatissa quæ per quinquennium non mansit in religione, & excedit triginta annos. ad requisitionem suarum monialium de licentia superiorum potest cõfirmari. *Serol. vbi supra.* Conc. porro nihil mutauit circa eos, quibus ius competit electionis. Itaque debet eligi à monialibus eiusdem monasterij, *c. indemnitatibus de elect. in 6.* præter quã quod eo c. dicitur, quod moniales quæ sunt duodecim annorum habeant vocem: quod nunc non obtinet, quia Conc. Trid. nec tacitè, nec expresse vult esse professam quæ non expleuit sexdecim annos: Sed si moniales in electione fuerint discordes, posse Episcopum nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit, & ex tripartito numero duas partes cõcurrere debere, nisi alia fuerit loci cõsuetudo, respõdit *S. Cong. vt habet Pias. in Pr. p. 2. c. 3. n. 57.*

Eligendi forma vbi non nominatur à Principe.

Extat autem Constit. Greg. XIII. de monialium præfectis non vltra triennium eligendis. *Inc. Exposcit.* sed est tantum pro Italia, quæ in monasterijs, quæ congregationes habent, & de vno ad aliud vt mendicantes transferri possunt, prudenter practicari posse videtur; sed in ijs quæ habent stabilitatem loci, non æquè, nam si in ordinem omnes eant eligendæ, ob veteris dignitatis prærogatiuã, non facile ad disciplinam cogi possunt, quin & defunguntur antequam statum monasterij noscant. Vnde magis placet consilium Tiberij, de quo ita *Tac. lib. 1. Ann. Id quoque morum Tiberij fuit continuare imperia, ac plerosque ad finem vitæ in ijsdem exercitibus, aut Iurisdictionibus habere.*

Conc. porro in electione, cum olim plures modi essent, solam viam scrutinij præscripsit, & per vota secreta etiam oretenus accepta electiones fieri voluit, adeo vt nunquam resciant aliæ quæ fuerunt aliarum vota, *ex Cong. Conc. Serol. vbi supra* §. 6. vbi & asserit electionem non secretè factam esse nullam, vtpote factam contra formam Concilij vt asserit, ideo irritatam Romæ fuisse electionem cuiusdam prouincialis, omnium eligentium

tium vocibus vnanimiter acclamatam.

10 Inferiorũ benefi-ciariorũ. Inferiora beneficia † præsertim curã animarũ habentia personis dignis & habilibus, & quæ in loco residere ac per seipsas curam ipsarũ exercere valeant, cõferri debent, alioqui collatio nulla est, & conferens pœnas incurrit. *c. graue nimis de præbend. c. quia nonnulli de cler. non resid. c. licet canon. de elect. in 6. Trid. s. 7. c. 3.*

Concil. etiam Trid. *s. 23. c. 4.* renouat Clementinam *vt ij de ætat. & qual.* quæ renouabat constit. Alex. III. *incip. in cũctis §. inferiora de elect.* vbi Archidiaconus, Diaconus, Præpositus, vel Decanus, Presbyter sub pœna priuationis intra annum fieri vel esse iubentur. quem §. Panorm. ibid. explicans, *ita*, inquit, *si beneficium habet ordinem annexum, & annexio est respectu aptitudinis, requiritur vt promouendus tempore suæ promotionis habeat eam ætatem vt infra annum possit ad illum ordinem ascendere, non tamen requiritur vt actu habeat illum ordinem* (sic in Parocho, Archidiacono, Decano, *& c. in c. si pro de præbend. in 6. & alibi decisum.*) *Aliquando vero est annexio respectu actus, & tunc necessario requiritur, vt qui promouetur tempore promotionis, actu illum ordinem habeat.* sic ille. Huius generis vltimi est, vt beneficium accepturus actu habeat tonsuram, actuque sit clericus, neq; enim hic cingendus habetur pro cincto, Riccius, *in prax. ben. d.* 385. Sic in nouis Episcopatibus Belgicis promouẽdus ad præbendã affectam Licentiato, actu, non sola aptitudine talis esse debet, loquuntur enim bullę de in famosa aliqua studiorum Vniuersitate promotis, quod actum præteritum significat, *VVamesius cons.* 18. *incip. in electione volu.* 1. quamuis contra iudicatum dicatur; sed credo in possessorio tantum, quod iudicium plus ad factum quam ad ius spectat, nec rebus iudicatis, quæ diuersas sæpe circumstantias nactæ sunt, sed legibus standum est.

11 Ætas eorum. Nullus tonsura & minoribus † insignitus, ante 14. annum inceptum saltem, Riccius *ibid. dec.* 392. potest obtinere beneficium, Trid. *c. 6. s.* 23. cum olim videatur maior septennio capax fuisse, *c. nullus de temp. ord. in 6.* aut saltem arbitrio iudicis id relictum fuisse: qui eos solum idoneos

neos

neos reputaret, qui in Ecclesia possent seruire, *c. super ordinata, extra de præb.* in aliquibus tardè capacitas cernitur, in alijs malitia ætatem præcurrit, quæ iudex dispiciebat. vnde fit vt dispensatus super ætate intuitu vnius beneficij, non possit in vim eiusdem dispensationis aliud etiam primo resignato obtinere, refert ita censuisse Pontificem *Borgn. Caualc. p. 1. dec. 29. n. 15.* & non iuri tantum sed & consuetudini immemorabili derogat d. c. 6. Vnde Côc. secretum regis Catholici in Belgio an. 1569. ad rescriptionem Conc. Frisiæ super admissione Conc. Trid. non obstante eiusmodi consuetudinis allegatione censuit his verbis, *deinceps debebit hic articulus obseruari.*

Porro tonsuræ accipiendæ, nulla ætas præscripta est, neq; minoribus ordinibus, sed recurrendum ad sacros canones, *Trid. s. 23. c. 12.* Subdiaconatui 22. Diaconatui 23. Sacerdotio 25. inchoati, Episcopatui 30. impleti; *c. cum in cũctis de elect.* In dignitatibus alijs habentibus annexam curã animarum 25. inchoati, in alijs 22. *d. c. cũ in cunctis, Trid. s. 24. c. 12.* in Parochiali, quæ in titulum datur, vel in commendam, & in illius Vicaria 25. inchoati. *d. c. cum in cunctis, clem. vnde offic. vic. c. nemo deinceps de elect. in 6.* parochialis coadiutor sufficit vt sit sacerdos, etiam dispensatus super ætate: nam eius ætas expressa non est in iure, *Azor. Inst. Mor. 2. par. l. 6. c. 5.* nisi quis vrgeat, ad morem Vicarij eum 25. annorum esse debere, & rationem quæ in Vicario est, in eo militare, & surrogari Pastori, adeoq; eius naturam & requisita habere: quod magis placeret. In canonicatu Cathed. talis ætas qualẽ præbenda requirit iuxta distinctionem *Trid. s. 23. c. 12.* in collegiata ac cæteris 14. inchoati, *Trid. s. 23. c. 6.* nisi in fundatione secus sit cautum, cui non derogatum per Conc. *Sa. in verbo benef. ex Cong. Conc.*

Quicumq; porro †ad aliquã dignitatem, officium aut functionem vocatur, tales esse debent qui muneri suo respondere possint. Archidiaconus quidẽ Ecclesiæ Cathedralis omnesq; quorũ dignitati cura animarũ est annexa, ætate vt dixi, 25. annorũ cœptorum, doctrina ad munus suum necessaria, & vitæ integritate commendabiles sint. 12

Adeo-

Archidia. Pœniten-tiar. Adeoque Archidiaconus Doctor sit, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel Iure Canonico. *d.c.*12.*ſ.*24. Pœnitentiarius in Ecclesia Cathedrali annorum quadraginta similiter Doctor aut Licentiatus, esse debet, in alterutra illarum facultatum, seu alioquin magis aliquis aptus. *ſ.*24. Schola-sticus. *c.*8. Scholasticus Doctor aut Licentiatus in sacra pagina, aut Iure Canonico, aut alias idoneus, qui per se id munus explere possit. *ſ.*23.*c.*18.§. *de cætero*. Ordines etiam beneficio aut officio annexos suscipere debent, alias post monitionem priuandi, nisi iusto impedimento excusentur. Cong. Conc. apud Riccium in prax. Episc. dec. 564. sicut parochus ipso iure per anni lapsum excidit.

Ad hæc sancta Synodus Tridentina *ſ.*24.*c.*12. hortatur vt in prouincijs, vbi id commodè fieri potest, dignitates Canonici Cathed. omnes, aut saltem dimidia pars canonicatuum in Cathedralibus ecclesijs, & collegiatis insignibus conferantur tantum Magistris, vel Doctoribus, vel etiam Licentiatis in sacra Theologia, vel in Iure Pontificio, & mediæ parti canonicatuum Cathed. ordo sacerdotij annectatur *Trid.* *ſ.*24.*c.*12.§. *in omnibus*. Ad hanc rationem in erectione omnium sedium nouarum Belgicarum nouem præbendæ primo tunc vacaturæ affectæ fuerunt: tres Theologiæ, tres Iuris doctoribus, aut Licentiatis, tres aliæ nobilibus diocesanis, seu Theologiæ, seu Iuris doct. aut Licent. vt hi omnes tam doctrinæ alij, quam generis etiam splendore alij, in Ecclesia enitescerent, ac virtutibus, fortibus consilijs, consanguinitatibus & affinitatibus ecclesiam iuuarent. quibus magna quidem stirpe natis persuasum id esse conuenit, quod Saluium Cocceianum nepotem Otho Imper. monuit, *vt Tac. l.2. hist. refert, vt erecto animo capesseret vitam, neu patruum sibi Othonem fuisse, aut obliuisceretur vnquam, aut nimium meminisset*, alijs verò quibus humilis est natiuitas, eam virtute, & industria ita illustrent, vt Tiberius dedecus natalium Curtij Rufi his verbis velauit, *Curtius Rufus videtur mihi ex se natus, Tac. l.11. Anna.* Denique omnes hi graduati Episcopo suo in religionis alijsq; Episcopatus negotijs operam ac studium suum

ſtium præſtare, tenerentur iuxta *d.c. 12. in princip.* quam rationem produxerunt paucos poſt annos tunc rebelles Ordines inter cæteras, iuxta allegationem nouorum epiſcopatuum (quaſi & Epiſcopi noui & hi ſubminiſtri inſtrumenta exquiſita forent, ad introducendam odioſam tunc inquiſitionem, aliaq; quæ ipſi ſibi ſomnia fingebant) in inſulſo eo ſcripto, quo cauſas ſuæ defectionis, & cur Rex iure ſuo in has hæreditarias ditiones ſuas excidiſſet, ediſſerendo ineptierunt.

AdCanonicatum in † collegiata ſufficit ætas 14. annorum, quia quoad hoc in Concil. Trid. nihil diſponitur, & ad dimidiam portionem in Cathed. nec hæ portiones habent annexum ordinem ſacrum, & ſi quidem in fundatione minor etiam ætas permittitur, non eſt derogatum, atq; olim ſufficiebat ætas ſeptem annorum, *c. ex eo, ibi, in pupillari atate exiſtens, de elect. in 6.* hæc enim omnia minora ſunt beneficia, & pro his obtinendis poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo, vt hæc omnia à ſacra Card. Cong. interpretata vel à Rota deciſa refert *Gonçalez ad ad reg. 8. Canc. gl. 5. n. 91. vſq; 100.* Collegiata.

In multis locis † ſeu ex indulto Apoſtolico, immemorabili conſuetudine, conſtitutionibus antiquis ſynodalibus, aut Prouincialibus obtinet, vt beneficia ibi inſtituta non niſi originariis patriæ, prouinciæ, ſeu oppidi conferantur: de quibus *Gonçalez ad regul. 8. Cancell. gloſſ. 9. §. 1.* In Gallia & Hiſpania non niſi intraneus beneficium obtinere poteſt. *Couar. pract. q. to. 2. c. 35. n. 5.* Et vt generalius fieret, multum in Concil. Trid. agitatum fuit. & exſtat *in lib. edict. fol. 205.* Edictum Maximi & Philippi 12. Sep. 1485. vbi pro externorum, & incognitorum prouiſionibus, in locis præſertim limitaneis, vetantur diplomata recipi, & in ſecularibus dignitatibus deinde conceſſit Car. 5. ad vitam Leo. 10. 1515. 2. Idib. Iun. 13 Benef. patrimonial.

In huiuſmodi beneficiis oriundis debitis quæri poteſt an per Baptiſmum in eo loco ſuſceptum cenſebitur quis originarius. Id quod vſu venire poteſt in præbendis graduatis in nouis Cathedralibus Belgij affectis nobilibus,

Gallos postmodum duxerit, vt facilè creditu sit, & hunc à sede Apostolica Regaliæ priuilegium obtinuisse in eum finem. Enimuerò, Regaliam nemo iure satis defendit hactenus, sed recurrendo ad antiquam consuetudinem, quam argumentis hodie nō destrues. Opo Boëtius in *heroic.quæst.* oppugnat, & eum rursum Choppin. *de sac.pol.l.1.tit.7.num.11. & seq.* sed negat vllum vnquam priuilegium datum quod ex Mangiaco nunc probauimus. vult enim Iure competere, ne exhibitio priuilegij indici possit. Quod autem fidelitas & homagium exigatur, & eis præstitis signa possessionis tradantur, Archiepiscopus Treuerens. ad Pascalem PP. (vt refert *Choppin. l.1.tit.2.num.13.de sac.pol.*) non mirum, esse, inquit, *etenim ciuitates castella, marchias, telonea & quæque Imperatoria dignitatis nullo modo aliter debent occupari.* Quod si autem in fundatione id prouisum est, nihil est dubij: cùm ad homagium faciendum Abbatissæ egressum è Monasterio permittat *Bonif.8.cap.vn.§.verum de regu.in 6.c.generali 13.de el.in 6.c.præterea.23.de iur.patron.c.veniens de accus.* quæ cc. examinat Boët. vbi suprà, cùm etiam non displicuit Pontificibus, Comitibus Flandriæ, & Angliæ regibus & Franciæ collationem non præsentationem tantùm *Boët. de Reg.in princ.* beneficiorum quorundam habere: *c.40.de testib.c.vlt.de conc. Eccles. non vac.* cum alioqui tantum patronis competat presentatio. *c.cum inter de consuet.c.ad supplicationem de Renunc.c.dilectus 34.de preb.* In reliquis manet manebitque controuersia. Principes nostri cum ad Episcopatum aliquem nominant, præfantur, se id facere vigore Regaliæ, indulti Apostolici, seu quo alio iure sibi competente: Pontifex in litteris confirmationis prouidet nominato in vim indulti Apostolici omissa Regaliæ mentione; vtpotè quasi reiectæ; si non agnitæ.

4 Electio Papæ. Si Deus in Angelis suis † reperit prauitatem, nō miremur si per illicita ad summum Apostolatus apicem aliquando itū est. Iul.II. in Conc. Later. declarauit electionē Pontificis nullā esse, si Symoniaca nundinatione inducta sit, sic electū esse exauthorandū, cū omnib. suis sequacib. & com-

& complicibus Cardinalibus, nemo ei obedire teneatur, sed noua electione è solio turbandus est; proxenetæ & conscij, vt rei Maiestatis pœnis subijciuntur, *quas const. refert P. Matth. S.D.h.t.c.* 1. 2. 3. Clemens VII. binas etiam Constit. edidit de põtificis electione. Pius IV. aliam, *Incip. in eligendis, de conclauis reformatione*. Greg. XIV. vetat sponsiones super electione, vita, aut morte Pontif. aut creatione Cardinalium.

5 Processus Electorũ Episcoporum.

Eiusdem Greg. XIV. † exstat constit. *(quam refert Quar. verb. elect.)* continens formã faciendi à Nuncijs Prouinciarũ, aut electorum Ordinarijs, Trid. *s.* 22. *c.* 2. processum & inquisitiones ex præscripto Concilij Trid. super promouendis ad regimina ecclesiarum Cathedralium, & superiorum, seu monasteriorum & ad cæteras dignitates. *Inc. Onus.* Itaque circa taliter promouendos Concil. Trid. statuit primum *sess.* 7. *c.* 1. vt ad Cathedralium ecclesiarum regimen nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarumque scientia, iuxta constitutionem Alexandri tertij, quæ incipit cum in cunctis, in Concilio Lateran. promulgatam, præditus assumatur.

6 Qualitas eligendorum.

Et *sess.* 24. *c.* 1. vt mortuo Episcopo † statim preces indicantur, quibus bonus à Deo pastor postuletur. Hortatur omnes ad quos electio, seu quæuis prouisio spectat, vt non ex humano affectu, sed exigentibus meritis, quos digniores & Ecclesiæ magis vtiles iudicauerint, præfici curent, alioqui peccatis alienis communicaturi. Denique legitimos, vita, ætate, doctrina cæterisque qualitatibus iuxta Canones, & eam synodum requisitis præditos, & serium examen, & inquisitio fiat, relatio in consistorio Cardinalis referentis, & duorum aliorum subscriptio, & asseueratio sub periculo salutis æternæ, quod certo existiment electos idoneos esse, qui ecclesijs præficiantur, & iudicium tamen vt non præcipitetur in aliud Consistorium differatur. *d.c.* 1. quæ ferè eadem *Leo X. in Concil. Lateran.* ordinauit. *vt refert P. Matth. h. t. c.* 4. Ad hæc *c.* 2. *sess.* 22. requiritur vt electus fuerit antea in sacro or-

dine saltem sex mensium spatio constitutus, vti Concil. Aurel.5.can.9. annum requirit. Scientia vero præter hæc eiusmodi polleat, vt muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere.

Ideoque antea in Vniuersitate studiorum Magister, siue Doctor, aut Licentiatus in sacra Theologia vel iure canonico merito sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus, ad alios docendos ostendatur; quod si regularis fuerit, à superioribus suæ religionis similem fidem habeat.

7 Qualitas Cardinalium.

Leo X. in Conc. Lat. statuit,† vt Cardinales claris virtutibus & integris moribus illustres sint, *P. Matth. sept. D. L.1.t.4.c.4.* & de eorundem numero, ordine, tempore, ætate, qualitate extat *Constit. Sixt. V. Inc. postquam* & *alia Inc. Religiosa.* & *in eod. c.1. f.24. Trid. Conc. circa finem*, statuitur, vt qualitates à Concil. in Episcopis requisitæ in Cardinalibus etiam inueniantur.

Inter quas est ætas 30. annorum, quam ideo censent aliqui in ijs esse debere, sed alij existimant sufficere in Cardinali Diacono 23. incœptum, in Card. Presbytero 25. in Card. Episcopo 30. expletum *refert Azor. Inst. mor. p. 2. l. 6. c. 5. q. 10.* Concil. Trid. vbi supra, & Basil. requirit & illud, vt Cardinales ex omnibus nationibus sumantur (quantum commodè fieri poterit) cum repræsentent vniuersalis Ecclesiæ senatum, supremi capitis laterales Consiliarij.

Vnde Pius V. ex decreto Bonif. decreuit reum esse læsæ Maiestatis, & sic puniri, qui Cardinalem hostiliter offenderit, *P. Matth. Sep. D. l. 1. t. 4. c. 3.* quanquam omnes Christianæ Gentes simul non soleant tertiam partem numeri facere quem faciunt Itali. sic & Concil. Basil. f. 23. voluit aliquando ne tanto numero essent Cardinales, quo & olim & nunc videntur, sed 24. non excederent, ne per multitudinem dignitas vilesceret.

Et sane larga supernumerariorum stipendia satius in sex-

ſexcentorum prædicantium alimenta transferrentur, qui auijs Danis, Suedis, Moſcouitis, alijſque pabula diuini verbi miniſtrarent; de quibus lamentabiliter queritur B.Bernard.*l.3.de conſideratione cap.2. Tuum eſt*, inquit, *& plagæ huic remedium prouidere.* Idem Conc. Baſil.cenſuit quoad doctrinam Cardinalium vt ſint eruditi in Iure diuino, vel humano, & denique, inquit, tertia vel quarta pars de Magiſtris vel Licentiatis in ſacra Scriptura. Inter Cardinales autem eſſe aliqui poterunt admodum perilluſtres, filij, fratres aut nepotes, regum ſeu magnorum principum, in quibus cum circumſpectione & maturitate morum competens literatura ſufficiat. Hactenus Conc.

Ab his enim in temporalibus Eccleſiæ maieſtas & ſtabilimentum accedit. Cæterum quibus hæc qualitas deeſt,& cauſas totius Reip. Chriſtianæ cognoſcere, diſcernere, iudicare debent, quis dixerit ſufficere, ſi pedibus tantum in aliorum ſententiam ire poſſint? Dominus Moſi *Exod.*18.dixit Prouide *de omni plebe* viros *ſapientes & timentes Deum,*in quibus *ſit veritas.*

Lites Cardinalium Pontifici reſeruantur à Paulo IV. P. *Matth. vbi ſup.c.*4. ſumptus funebres excedere non debent 150.flor. Leo *ibid.*10.*c.vlt.* ſed ille valor nunc non ſufficit. tota eorum familia cultu illuſtris modeſtiæ eniteſcere debet, *idem Leo ibid. c.* 5. denique hoc ad formam creationis Cardinalium ſpectat, vt non prius rata ſit, quam Cardinalatus inſignia acceſſerint. Eugen. ex Conſtant. Concil. *apud* P. *Matth. vbi ſupra c.*1.

Leo X. apud † Matth. *in ſep. D. hoc tit. c.* 4. vt monaſterijs præficiendi vndequaque idonei dignique ſint, decreuit. 8

Præficiendorũ monaſteriis qualitas. Confirmatio.

Pius IV. omnes electiones ſuperiorum qualiumcumque Conuentualium Eccleſiarum Romæ voluit confirmari, *P. Matthæ. ibid. c.* 5. literis deſuper in forma expeditis. quod in omnibus prouiſionibus, quæ Romæ obtineri debent, locum vindicat, & ſtatutum fuit à Iulio III. & extat etiam Breue Pij V. ſed ea confirmatio hic non

non solet à Pontifice peti, nisi in Consistorialibus abbatijs. sed in præsentiarum mota est difficultas ab Illustriss. Nuncio circa hoc, & nondum decisa, præsertim quod in Indulto Carol. V. Philip. II. & nunc Alberti, de nominando ad primas dignitates habeatur, quod sic nominati à sua Sanctitate obtinebunt confirmationem. sed vsus tamen hoc hactenus, vt dixi, non recepit, nisi quod stante controuersia an. 1617. Abbas S. Gisleni Romæ confirmationem petierit.

Forma eligendi temporal. super. In electione † superiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum Officialium ac Generalium & Abbatissarum procedi debet per vota secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec licet prouinciales, abbates, priores, aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendæ constituere, aut voces absentium supplere, alioqui electio irrita sit: qui electionem ita de se fieri permiserit, ad omnia in Religione officia inhabilis, facultates contrariæ concessæ abrogatæ, concedendæ subreptitiæ declarantur. non tamen prohibet Concil. quo minus locum habeant Instituta Religionum, in quibus datur facultas superioribus absentibus, & legitime impeditis, vt mittant ad generalem Conuentum alium religiosum, qui tanquam eorum procurator, suo loco, & nomine in electione suffragium ferat, vt in constit. Minimorum habetur. *Azor. Inst. moral. l. 12. c. 18. q. 39.*

Archiepiscopi & Episcopi cuiuscumq; ordinis ad claustra sua reuersi ad ordinis dignitates aut officia assumi non possunt, eligentes voce actiua & passiua priuantur. *ex constit. Pauli IV.*

9 Abbatissæ qualitas. Abbatissa, & Priorissa, & † quocumque alio nomine præfecta, vel præposita appelletur, quæ caput sit istius Conuentus. *Serol. verb. Abbat. §. 1.* eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit; Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit; si hoc etiã incõmodum superiori, qui electioni præest videatur, ex ijs quæ in eodem monasterio annum trige-

trigesimum excesserint, & quinq; saltem annis post professionem recte vixerint, Episcopo vel alio superiore consentiente eligatur. Duobus vero monasterijs, nulla præficiatur Abbatissa quæ per quinquennium non mansit in religione, & excedit triginta annos. ad requisitionem suarum monialium de licentia superiorum potest cōfirmari. *Serol. vbi supra*. Conc. porro nihil mutauit circa eos, quibus ius competit electionis. Itaque debet eligi à monialibus eiusdem monasterij, *c. indemnitatibus de elect. in 6.* præter quā quod eo c. dicitur, quod moniales quæ sunt duodecim annorum habeant vocem: quod nunc non obtinet, quia Conc. Trid. nec tacitè, nec expresse vult esse professam quæ non expleuit sexdecim annos: Sed si moniales in electione fuerint discordes, posse Episcopum nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit, & ex tripartito numero duas partes cōcurrere debere, nisi alia fuerit loci cōsuetudo, respōdit *S. Cong. vt habet Pias. in Pr. p. 2. c. 3. n. 57.* Eligendi forma vbi non nominatur à Principe.

Extat autem Constit. Greg. XIII. de monialium præfectis non vltra triennium eligendis. *Inc. Exposcit.* sed est tantum pro Italia, quæ in monasterijs, quæ congregationes habent, & de vno ad aliud vt mendicantes transferri possunt, prudenter practicari posse videtur; sed in ijs quæ habent stabilitatem loci, non æquè, nam si in ordinem omnes eant eligendæ, ob veteris dignitatis prærogatiuā, non facile ad disciplinam cogi possunt; quin & defunguntur antequam statum monasterij noscant. Vnde magis placet consilium Tiberij, de quo ita *Tac. lib. 1. Ann. Id quoque morum Tiberij fuit continuare imperia, ac plerosque ad finem vitæ in ijsdem exercitibus, aut Iurisdictionibus habere.*

Conc. porto in electione, cum olim plures modi essent, solam viam scrutinij præscripsit, & per vota secreta etiam oretenus accepta electiones fieri voluit, adeo vt nunquam resciant aliæ quæ fuerunt aliarum vota, *ex Cong. Conc. Serol. vbi supra* §. 6. vbi & asserit electionem non secretè factam esse nullam, vtpote factam contra formam Concilij vt asserit, ideo irritatam Romæ fuisse electionem cuiusdam prouincialis, omnium eligentium

tium vocibus vnanimiter acclamatam.

10 Inferiora beneficia † præsertim curã animarũ habentia personis dignis & habilibus, & quæ in loco residere ac per seipsas curam ipsarũ exercere valeant, cõferri debent; alioqui collatio nulla est, & conferens pœnas incurrit. *c. graue nimis de prabend. c. quia nonnulli de cler. non resid. c. licet canon. de elect. in 6. Trid. s. 7. c. 3.*

Inferiorũ beneficiariorũ.

Concil. etiam Trid. *s. 23. c. 4.* renouat Clementinam *vt ij de ætat. & qual.* quæ renouabat constit. Alex. III. *incip. in cũctis* §. *inferiora de elect.* vbi Archidiaconus, Diaconus, Præpositus, vel Decanus, Presbyter sub pœna priuationis intra annum fieri vel esse iubentur. quem §. Panorm. ibid. explicans, *ita*, inquit, *si beneficium habet ordinem annexum, & annexio est respectu aptitudinis, requiritur vt promouendus tempore suæ promotionis habeat eam ætatem vt infra annum posit ad illum ordinem ascendere, non tamen requiritur vt actu habeat illum ordinem* (sic in Parocho, Archidiacono, Decano, *& c. in c. si pro de prabend. in 6. & alibi decisum.*) *Aliquando vero est annexio respectu actus, & tunc necessario requiritur, vt qui promouetur tempore promotionis, actu illum ordinem habeat.* sic ille. Huius generis vltimi est, vt beneficium accepturus actu habeat tonsuram, actuque sit clericus, neq; enim hic cingendus habetur pro cincto, Riccius, *in prax. ben. d.* 385. Sic in nouis Episcopatibus Belgicis promouẽdus ad præbendã affectam Licentiato, actu, non sola aptitudine talis esse debet, loquuntur enim bullę de in famosa aliqua studiorum Vniuersitate promotis, quod actum præteritum significat, *VVamesius cons.* 18. *incip. in electione volu.* 1. quamuis contra iudicatum dicatur; sed credo in possessorio tantum, quod iudicium plus ad factum quam ad ius spectat, nec rebus iudicatis, quæ diuersas sæpe circumstantias nactæ sunt, sed legibus standum est.

11 Nullus tonsura & minoribus † insignitus, ante 14. annum inceptum saltem, Riccius *ibid. dec.* 392. potest obtinere beneficium, Trid. *c. 6. s. 23.* cum olim videatur maior septennio capax fuisse, *c. nullus de temp. ord. in 6.* aut saltem arbitrio iudicis id relictum fuisse: qui eos solum idoneos

Ætas eorum.

neos reputaret, qui in Ecclesia possent seruire, *c. super ordinata, extra de præb.* in aliquibus tardè capacitas cernitur, in alijs malitia ætatem præcurrit, quæ iudex dispiciebat. vnde fit vt dispensatus super ætate intuitu vnius beneficij, non possit in vim eiusdem dispensationis aliud etiam primo resignato obtinere, refert ita censuisse Pontificem *Borgn. Caualc. p. 1. dec. 29. n. 15.* & non iuri tantum sed & consuetudini immemorabili derogat d. c. 6. Vnde Côc. secretum regis Catholici in Belgio an. 1569. ad rescriptionem Conc. Frisiæ super admissione Conc. Trid. non obstante eiusmodi consuetudinis allegatione censuit his verbis, *deinceps debebit hic articulus obseruari.*

Porro tonsuræ accipiendæ, nulla ætas præscripta est, neq; minoribus ordinibus, sed recurrendum ad sacros canones, *Trid. s. 23. c. 12.* Subdiaconatui 22. Diaconatui 23. Sacerdotio 25. inchoati, Episcopatui 30. impleti; *c. cum in cũctis de elect.* In dignitatibus alijs habentibus annexam curã animarum 25. inchoati, in alijs 22. *d. c. cũ in cunctis, Trid. s. 24. c. 12.* in Parochiali, quæ in titulum datur, vel in commendam, & in illius Vicaria 25. inchoati. *d. c. cum in cunctis, clem. vnde offic. vic. c. nemo deinceps de elect. in 6.* parochialis coadiutor sufficit vt sit sacerdos, etiam dispensatus super ætate: nam eius ætas expressã non est in iure, *Azor. Inst. Mor. 2. par. l. 6. c. 5.* nisi quis vrgeat, ad morem Vicarij eum 25. annorum esse debere, & rationem quæ in Vicario est, in eo militare, & surrogari Pastori, adeoq; eius naturam & requisita habere: quod magis placeret. In canonicatu Cathed. talis ætas qualẽ præbenda requirit iuxta distinctionem *Trid. s. 23. c. 12.* in collegiata ac cæteris 14. inchoati, *Trid. s. 23. c. 6.* nisi in fundatione secus sit cautum, cui non derogatum per Conc. *Sa. in verbo benef. ex Cong. Conc.*

Quicumq; porro †ad aliquã dignitatem, officium aut functionem vocãtur, tales esse debent qui muneri suo respondere possint. Archidiaconus quidẽ Ecclesiæ Cathedralis omnesq; quorũ dignitati cura animarũ est annexa, ætate vt dixi, 25. annorũ cœptorum, doctrina ad munus suum necessaria, & vitæ integritate cõmendabiles sint. 12

Adeo-

Archidia. Adeoque Archidiaconus Doctor sit, aut Licentiatus in sacra Theologia, vel Iure Canonico. *d.c.*12.*ſ.*24. Pœnitentiarius in Ecclesia Cathedrali annorum quadraginta similiter Doctor aut Licentiatus, esse debet, in alterutra illarum facultatum, seu alioquin magis aliquis aptus. *ſ.*24. *c.*8. Scholasticus Doctor aut Licentiatus in sacra pagina, aut Iure Canonico, aut alias idoneus, qui per se id munus explere possit. *ſ.*23.*c.*18.§. *de catero.* Ordines etiam beneficio aut officio annexos suscipere debent, alias post monitionem priuandi, nisi iusto impedimento excusentur. Cong. Conc. apud Riccium in prax. Episc. dec. 564. sicut parochus ipso iure per anni lapsum excidit.

Pœnitentiar.

Scholasticus.

Ad hæc sancta Synodus Tridentina *ſ.*24.*c.*12. hortatur vt in prouincijs, vbi id commodè fieri potest, dignitates omnes, aut saltem dimidia pars canonicatuum in Cathedralibus ecclesijs, & collegiatis insignibus conferantur tantum Magistris, vel Doctoribus, vel etiam Licentiatis in sacra Theologia, vel in Iure Pontificio, & mediæ parti canonicatuum Cathed. ordo sacerdotij annectatur *Trid.* *ſ.*24.*c.*12.§. *in omnibus.* Ad hanc rationem in erectione omnium sedium nouarum Belgicarum nouem præbendæ primo tunc vacaturæ affectæ fuerunt: tres Theologiæ, tres Iuris doctoribus, aut Licentiatis, tres aliæ nobilibus diocesanis, seu Theologiæ, seu Iuris doct. aut Licent. vt hi omnes tam doctrinæ alij, quam generis etiam splendore alij, in Ecclesia enitescerent, ac virtutibus, fortibus consilijs, consanguinitatibus & affinitatibus ecclesiam iuuarent. quibus magna quidem stirpe natis persuasum id esse conuenit, quod Saluium Cocceianum nepotem Otho Imper. monuit, *vt Tac. l.*2. *hist. refert, vt erecto animo capesseret vitam, neu patruum sibi Othonem fuisse, aut obliuisceretur vnquam, aut nimium meminisset*, alijs verò quibus humilis est natiuitas, eam virtute, & industria ita illustrent, vt Tiberius dedecus natalium Curtij Rufi his verbis velauit, *Curtius Rufus videtur mihi ex se natus, Tac. l.*11. *Anna.* Denique omnes hi graduati Episcopo suo in religionis alijsq; Episcopatus negotijs operam ac studium suum

Canonici Cathed.

ſtium præſtare, tenerentur iuxta *d.c.* 12.*in princip.* quam rationem produxerunt paucos poſt annos tunc rebelles Ordines inter cæteras, iuxta allegationem nouorum episcopatuum (quaſi & Epiſcopi noui & hi ſubminiſtri inſtrumenta exquiſita forent, ad introducendam odioſam tunc inquiſitionem, aliaq; quæ ipſi ſibi ſomnia fingebant) in inſulſo eo ſcripto, quo cauſas ſuæ defectionis, & cur Rex iure ſuo in has hæreditarias ditiones ſuas excidiſſet, ediſſerendo ineptierunt.

AdCanonicatum in † collegiata ſufficit ætas 14. annorum, quia quoad hoc in Concil. Trid. nihil diſponitur, & ad dimidiam portionem in Cathed. nec hæ portiones habent annexum ordinem ſacrum, & ſi quidem in fundatione minor etiam ætas permittitur, non eſt derogatum, atq; olim ſufficiebat ætas ſeptem annorum, *c. ex eo, ibi, in pupillari ætate exiſtens, de elect. in 6.* hæc enim omnia minora ſunt beneficia, & pro his obtinendis poteſt Epiſcopus diſpenſare cum illegitimo, vt hæc omnia à ſacra Card. Cong. interpretata vel à Rota deciſa refert *Gonçalez ad ad reg. 8. Canc. gl. 5. n. 91. vſq;* 100. Collegiat.

13

In multis locis † ſeu ex indulto Apoſtolico, immemorabili conſuetudine, conſtitutionibus antiquis ſynodalibus, aut Prouincialibus obtinet, vt beneficia ibi inſtituta non niſi originariis patriæ, prouinciæ, ſeu oppidi conferantur: de quibus *Gonçalez ad regul. 8. Cancell. gloſſ. 9. §. 1.* In Gallia & Hiſpania non niſi intraneus beneficium obtinere poteſt. *Couar. pract. q. to. 2. c. 35. n. 5.* Et vt generalius fieret, multum in Concil. Trid. agitatum fuit. & exſtat *in lib. edict. fol.* 205. Edictum Maximi & Philippi 12. Sep. 1485. vbi pro externorum, & incognitorum prouiſionibus, in locis præſertim limitaneis, vetantur diplomata recipi, & in ſecularibus dignitatibus deinde conceſſit Car. 5. ad vitam Leo. 10. 1515. 2. Idib. Iun. Benef. patrimonial.

In huiuſmodi beneficiis oriundis debitis quæri poteſt an per Baptiſmum in eo loco ſuſceptum cenſebitur quis originarius. Id quod vſu venire poteſt in præbendis graduatis in nouis Cathedralibus Belgij affectis nobilibus,

C Dioce-

Diocesanis, Goncalez *vbi supr. nu.* 105. *post Lucam de Penna in L. ciues num.* 3. *C. de Incol. lib.* 1. affirmat; Rebuff. *in tract. de pacif. poss. num.* 117. *in fin.* dicit quod si Iudæus vel Paganus baptizetur in Francia efficitur regnicola, vt refert de hoc *Goncalez* Diocesis Calaguritanæ statutum. sed & generale Concil. Basiliense *sessio.* 19. his verbis, de neophytis baptizatis decreuit, *Quoniam longè dignius est regenerari spiritu quam nasci carne, lege præsente statuimus vt ciuitatum & locorum, in quibus neophyti sacro baptismate regenerantur, ibi legis libertatibus & immunitatibus gaudebunt, quæ ratione dumtaxat natiuitatis & originis alij consequuntur*, modo scilicet non in fraudem fiat, ab extraneo, ad ita solum ius ciuitatis alicuius acquirendum. Sic occupata ab hæreticis anno 1580. è ciuitate Mechliniensi ibi natus, Antuerpiam, quæ infortunio nondum cesserat, delatus; & in Cathedrali, (sub qua auus & auia materna amplius annos 70. vixerant) baptizatus sum, vbi proinde de iure ciuis censebor, præsertim quod ad spiritualia, & ecclesiastica, vt affectiones beneficiorum, quorum qualitates occasione obiecti ecclesiastico iure censendæ sunt: vnde & quia in dubio pro admissione est tenendum, vt habet Baldus *in Conf.* 183. *statuta ciuitatis Veronen.* censuit Rota in beneficio requirente nobilitatem, sufficere nobilitatem matris, refert Goncalez, *d. loc. n.* 102. 103. 104.

14. Forma prouis. benef. in Colleg.

Ad præfecturã quorumcumque † collegiorum solet prouidendus assumi per electionem collegarum *cap.* 1. *de elect.* nunc princeps in his locis primas omnes dignitates ex indulto confert, vt diximus: etiam alia in Collegio beneficia per Collegium conferri debere, ex *d. cap.* 1. inferri solet; quod vsus passim firmat, cætera per Episcopum disponi, qui est collator ordinarius omnium alioquin beneficiorum suæ Diocesis, nisi Romanus Pontifex se immisceat per præuentionem

nem aut reseruationem mensium; iuxtà regulas Cancellariæ, vel Concordata, aut consuetudo ad alios ius transtulerit: sed ob difficultates, quæ in electionibus contingere solent, consuetum est in multis locis; vt per vices ac turnum singuli collegæ, quasi mandatis sibi Collegij partibus, conferant: quem modum etsi *Chop. de sac. Eccles. pol. l.* 1. *tom.* 1. *num.* 3. 4. 5. à Senatu Paris. improbatum asserat, tamen in Ecclesiâ Antuerpien. cuius statuta à sede Apostolica prolata sunt, à 300. annis seruatur, & in erectione Ecclesiæ Dauentriensis is modus à sede eadem disertè procurante Rege probatus est.

Tandem in prouisionibus † pastoratuum eximium modum præscripsit Concil. Trident. *sess.* 24. *cap.* 18. & Pius V. *in Constit. Inc. in conferendis*, quam refert *Quar. V. benef. paroch. coll.* scilicet vt si parochia vacet per obitum vel crimen, (excipio crimen hæresis, ac defectionis à fide, ob quæ beneficium Papæ reseruatur per Pium V. *P. Matth. in S. D. lib.* 1. *tom.* 11. *cap.* 4. aliâs non reseruatur. *c. grauem extrà de exc. Prælat.*) & ius patronatus sit ecclesiasticorum; Episcopus & patronus intra tempus ab Episcopo præscribendum, debent aliquos, qui ad eam videantur idonei nominare: quin & potest Episcopus, non alij nisi Ordinariam Episcopalem iurisdict. habent, Riccius in prax. Concurs. dec. 424. *Quar. vbi supr.* per publicum edictum vocare omnes qui se volent offerre, & quiuis potest suggerere, si quem nouit idoneum, & omnes hi sunt describendi: lapso tempore omnes qui comparuerunt etiam SS. Theol. Doctores, etiam Episcopi Vicarij, ab Episcopo, vel eius Vicario generali, & tribus saltem examinatoribus à synodo Diocesana approbatis (vel iis qui verbi gratiâ in sedium Episcopalium nouorum in Belgio erectione deputati sunt, cum specialitas hæc præsertim Concil. Trident. secuta faciat cessare generalem prouisionem) & iuratis

15. Parochial.

quod sepofita omni affectione humana fideliter munus suum administrabunt, debent examinari, & renunciari quicumq; ex his idonei iudicati fuerint, ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis ad vacantem Ecclesiam requisitis: ex quibus porro Episcopus eligit, quem cæteris magis idoneum iudicauerit, cui collatio fiet ab eo ad quem pertinet, etiam pontifice in suis mensibus, nam *reg.*8.*Canc.* disertè curata beneficia ei reseruat, idem faciunt concordata German. Et Conc. Trid.*f.*24.*c.*18. vbi de concursu statuitur, præfatur dispositionem habituram locum in qualitercumq; reseruatis. Et Pius V. *in bulla de concurs.apertius in verb. electas nobis aut successoribus nostris pro collatione obtinenda.* Et *Cong. Conc.* luculenter declarauit, *vt est apud Gonzal.ad d.R.*8. *Canc.glos.*8. *n.*112. *Piasc.in prax.p.*2. *c.*4.*num.*17. quanquam in his episcopatibus siue institutus sit concursus, siue non, vix audiantur à sede Apostolica conferri pastoratus, nisi forte nimis opimi, qui robustos venatores nanciscantur. etsi Nauarrus putarit per *d.c.* 18. reseruationem parochialium sublatam *Gonz.f.* quod si patronatus ecclesiastici fuerit parochia, tunc patronus eligit, quem digniorem putat, & Episcopus eum instituit, si ad eum institutio pertinet: sin autem institutio ad alium pertinet, Episcopus digniorem eliget, quem patronus tunc præsentat ei, ad quem institutio spectat. Quod si sit patronatus laici, non est necesse examen fieri per concursum, sed tamen præsentatus debet ab examinatoribus examinari, & si sit idoneus admitti. Si in his secus fuerit factum, actus est nullus, & collatio si spectabat ad Episcopum, deuoluitur ad Papam. *c.*18.*f.*24. Ex multis nominatis & oblatis à patrono potest Episcopus eligere, quem vult, sed si sine præuia monitione patroni plures fuerint examinati ab examinatoribus, & Episcopo oblati, ex his quem patronus, non quem voluerit Episcopus, eligi potest: quod idem obtinet, etsi patronus sit ecclesiasticus, quoniam nondum illi sunt à patrono nominati, & Episcopo oblati vt instituantur, sed tantùm examinatorum iudicio approbati, vnde patroni est, quem ex illis

voluerit,eligere. Hoc enim ius sicut nec laicis patronus, ita nec ecclesiasticis Trid. synodus tollit. *vt post Nauarr. Azor.Inst.mor.p.2.l.6.c.22.q.15.* nam concursus p Episcopũ debet fieri cũ patronis *d. c.18.§.porro Episcopus,& qui ius &c.* & si solus Episcopus edictum proponit, ergo si Episcopus negligit in eo patronum, facit actum quo ei Ius auferri nequit, sicut ex eo qui ex decreto Concilij interueniret. Quæ omnia supradicta non sunt necessaria, si collatio fiat canonicatus aut alterius beneficii, cui curatum est accessoriè annexum. *ex cong. Card. Ritcius in prax.Vn.dec.* 490. Si porto vacet per resignationem in alicuius fauorem, non est locus concursui, si quidem apud S.Pontificem huiusmodi fiat resignatio, aut vbi Constitutiones de Confidentiis vsu receptæ non sunt, & ea opinio tenetur, quod licita sit resignatio coram Ordinario in fauorem. Quod si resignatio fiat causa permutationis, nõ est locus concursui *ob.c. vn.extr.de rer.permut.* quia proprie non vacant sed conditionatè *ex cong. Card. Goncalez. ad* R.8.*Can.gl.*14. *num.*10.11.12.13.14. sicut & in expectatiuis *n.*15.16.17. sed tamen opus est nouo examine, vbi parochiæ quæ permutantur dispparis sunt conditionis: alioquin si vtrobiq; æqualis idoneitas, vt ita dicatur, tantum requiritur, per antiquum examen vterq; censetur idoneus: *Cong.Concil.* ob causas tamen rationabiles quædã ex his remitti vel augeri possunt, *vt in fin.c.*18. habetur. vnde forte factum est vt forma concursus ex integro non passim recepta sit, vt ideo irritæ non sint collationes secus factæ, prout essent si in stricto rigore recepta foret. Omnes hos casus vide apud *Quar.vbi supr.*

Censuit Cong. quod re integra, id est, ante factum examen, etsi post lapsum terminum præscriptum comparens filius patrimonialis debet admitti. *Gonzales ad Reg.*8. *Can.gl.*9.§. 1.*n.* 115.

Post examen † semel factum non licet prouocare ad nouum examen, quia hac ratione semper danda esset appellatio, etiamsi non diceretur de irrationabili iudicio Episcopi. vbi Const. Pij V. tunc demum eam concedit, 16. Appellat. ab Exam.

 quan-

quando dolosè & irrationabiliter iudicatur. *Farin. Crim. decis.* 123. *num.* 6. tamen *Goncalez ad Reg. Canc.* 8. *gloss.* 4. *num.* 144. postea contrarium sensisse refert Cong. Card. quia aliter esset, ligare manus appellanti, vt non posset docere de grauamine, quia plerumque examinis acta non scribuntur, vel ita fabricantur, vt ex illis apertè de læsione constare non possit, præsertim cum Ordinarij ex variis animi sui motibus, & expensis omnibus circumstantiis, doctrinæ, ætatis, vitæ anteactæ, famæ, &c. procedant. *idem ibidem num.* 124. 125. vnde etiam nisi huiusmodi prouocationem admittamus, ferè reddemus frustratoriam Constit. Pij V. quæ ideo disponit, vt in secunda instantia liceat ad nouum examen prouocare, vt per hoc constet de rationabili vel irrationabili iudicio Ordinarij: sed prouisus per concursum de parochiali ab Ordinario, non obstante appellatione pastoratum init. an similiter appellans in secunda instantia dignior iudicatus appellante, primo prouiso in possessionem mittetur? negat *Gutier. Can. q. l.* 2. *c.* 11. *num.* 25. id enim Pius V. non decreuit, vt de primo. Itaque in eo appellatio habebit legitimum suum effectum, cui rationi accedit fauor Ordinarij & maior de eo confidentia, quam de Iudice appellationis; denique ratio suffragatur, quod primus habeat titulum beneficialem ab Ordinario, cui non æquiualet ius qualecumque ex sententia secundi iudicis natum, sed demum quod tertio loco Romæ reddetur inappellabile cum pleno iure Canonicæ institutionis.

17. Derogatio huius formæ.

Papa huic decreto † expresse potest derogare, quod extra dubium est, & tacite fecisse censetur etiam per generalem tantum clausulam, non faciendo mentionem specialem Concilij, si alioqui de mente apparet. *Goncalez ad Reg.* 8. *Canc. gloss.* 6. *num.* 120. quia hæc forma examinis propter casus *d. cap.* 18. expressos in fine, omitti potest, vt diximus. Constitutio hæc adeo vtilis est, vt instante Clero Galliæ edicto regio à Senatu Paris. promulgato recepta sit. *Chopp. de sacr. pol. for. t.* 1. *nu.* 2.

Cum

Cum Concil. Trid. vbi supr. digniorem ad Episcopatus & pastoratus promoueri velit, an idem sequi oportebit ir aliis beneficiis & officiis? negatiuam sequitur *Gutier. l. 2. Can. q. cap.* 11. *num.* 12. exceptis canonicatibus Lectioni sacræ obnoxiis, magistratibus, & doctoralibus. De his Concursibus plures decisiones vide apud Riccium in prax. Concurs. ad Eccl. par.

DE RENVNCIATIONE.

PIus V. in Const. † *Inc. quanta*, quam habet *P. Mat. in s. D. lib.* 1. *tit.* 15. *cap.* 3. declarat & statuit esse nullas resignationes omnes beneficiorum, si ab ordinariis recipiantur, quæ non fient ex aliqua harum causarum scilicet, primò, quod resignantes sint senio confecti, scilicet arbitrio iudicis, *Menoch. de arbit. c.* 59. valetudinarij scilicet etiam arbitrio iudicis. 3. corpore impediti, v. g. leprosi, paraclytici, laborantes scabiei specie, quam physici drioram vocant, apoplectici, habentes morbum comitialem, Gallicum, Lunatici, habentes chiragram frequentem. 4. corpore vitiati, v. g. cæci, claudi, habentes manum mutilam, crus abscissum, vel ita contractum vt sit opus ligneo pede, gibbosi &c. 5. crimini obnoxij, scilicet in casibus in quibus clerici essem priuandi suis beneficiis, homicidæ, symoniaci, adulteri, concubinarij &c. 6. censuris ecclesiasticis irretiti. 7. denique, qui nequeunt Ecclesiæ vel beneficio inseruire, vt sunt irregulares, exules, &c. aut 8. qui non debent Ecclesiæ inseruire, vt qui turpiter & scandalose viuunt, quales Concil. Trid. *s.* 21. *c.* 6. vult priuari. 9. aut ingressuri religionem id est, professuri, vel contracturi matrimonium, modo reipsa id exequantur: denique qui ob inimicitias capitales nequeunt vel non audent in loco beneficij residere. vbi notandum, si sine his causis resignatio fiat, eam esse nullam, sed si Ordinarij conferant suis aut resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus directè vel per circuitũ, eos incurrere suspensionẽ à Diuinis,

1. Quibus ex causis fieri possit.

donec à Papa absoluantur, sed vt multæ aliæ, hæc Bula hic publicata non est, quia restringit Ordinariorum facultates, etiamsi forte hic non expressæ causæ, iure tamen non improbatæ essent, & facit homines & pecuniam Romipetas; hanc Constit. fusius explicat M. Ant. in prax. Neap. c. 54.

Simoniacè renuncians non est priuatus ipso iure beneficio, quia renunciatio est nulla, sed priuandus. ex *Nauar. Sa. V. Sim. §. 7.*

2. Publicanda. Regulas Cācellariæ de publicandis † resignationibus, de infirmis resignantibus, & de verisimili notitia, de annali possessore, de pacif. poss. de idiomate, ait Carol. Molin. in Francia vsu esse receptas, & ad illas non indoctè scripsit; si abstinuisset ab eructatione venenosi halitus hæretici. & etiam in Belgio locum habent, sed publicationis forma strictè non seruatur (vt hoc obiter præ cæteris notemus) sufficit enim palam innotescat, nec celebretur resignatio, etsi in templo coram populo in celebritate missæ aut concionis die festiuo non promulgetur; Itaque in regulis Cancellariæ à Sixto IV. vsq; ad Pium IV. mandatum fuit publicari resignationes: superuenit Const. Pij V. quæ quædam adiecit, mutauit, quam habet *Azor. Inst. mor. p. 2. l. 7. c. 24.* ac deniq; 1583. *Const. Greg. 13. Inc. humano, quā Flamin de Ref. l. 11. in Praf. P. Mat. sep. D. l. 1. t. 15. c. 2. & Quar. in sum. V. Benef. publ. Piasf. pr. p. 2. c. 5. num. 22.* quæ nunc Romæ obtinet: ea iubentur resignantes in Curia intra sex menses, si citra montes existant, intra nouem, si vltra, promulgare resignationes; si extra Curiam, locorum Ordinariis, Episcopis, vel aliis Collatoribus, vt eas reiiciant, aut admittant, & alteri conferant intra mensem, & resignatarius intra tres menses publicet. Tempus autem computatur à die datæ supplicationis, primæ quidem si plures fuerint, non à die præstiti consensus. Atq; hæc vbi viuit resignans, non autem in quibus post obitum resignantis, datur consensus resignationibus, etiam causa permutationis, in quibuscunq; qualiumcumque beneficiorum & dignitatum etiam reseruatarum, ele-

electiuorum, manualium, etiam litigiosorum, etiam regularium: resignatarij etiam vniuersi, etsi Cardinales & officiales Curiæ Rom. ad hanc tenentur, etiam secundi resignatarij, etiam impetrantes beneficia vacantia ob omissam publicationem, etiam minorennes, etiam obtinentes non in titulum sed commendam, etiam qui obtinuit ex simplici non in fauorem resignationē. quæ omnia persequitur *Azor. Inst. mor. p. 2. l. 7. c. 24.* refert tamen Charond. *resp. l. 1. res. 21.* possessionem omissam ad sex menses, modo resignatarius eam ceperit vel tribus ante mortem diebus, realiter vtendo fruendo, prouentibus non nocere, vti neque resignantis reuocationem post iam admissam resignationem, & super hac regula dispensare non posse pontificem iudicatum refert in Gallia *Charond. resp. l. 1. r. 23.* sed id hic non admitterem, si de potestate disputetur, sed bene si de voluntate, vt subreptum esse credatur, adeoq; prouisio cum ea clausula nulla esse censeatur.

Extat etiam regula Cancel. † hîc vsu recepta, vt resignantes debeant superuiuere 20. diebus, alioqui beneficium per mortem vacare censeatur: sed huic regulę vt Papa ita & Legatus eius potest derogare, etiam cum præiudicio expectantium graduatorum, Charond. *Res. l. 1. c. 20.* hæc regula cœpit ab Innoc. VIII. cuius Constit. habet P. Matth. *in sep. D. l. 1. t. 15. c. 1.* locum vero tantū habet in collationibus Papæ, non ordinariorum, *Molin. ad d. Reg. q. 1. num. 22. & seq.* 3. 20. dies ante resignantis mortem.

Instar renunciationis Episcopi † est, si non à tempore confirmationis intra debita tempora se curet consecrari. Nam Episcopus tenetur intra tres menses consecrari, alioquin fructibus priuatur; & si intra tres alios menses negligat, etiam iure suo excidit. Porro computantur ij tres menses à die confirmationis, quam etiam post electionem petere intra tres menses debet, etsi non obtinere: sæpius enim plus temporis elabitur, etiam post confirmationem, antequam cum Camera Apostolica super annatis componatur. Porro impedito, accusato, denun- 4. Neglectus Confirmationis.

tiato, aut inquisito non currit tempus; *Malder. de Iust. & Rel. Ti. 9. c. 2. d.* 10.

5. Fraudulentæ & fictitiæ re. nunc. & permutat. Pius IV. prohibuit fraudulentas† permutationes, quæ fiunt supposito aliquo imaginario beneficio, quod de pertica vocant, quanquam eas subtiliter aliqui, vt *Rebuff. prax. benef. de permutat.* fieri posse sustinuerint, quasi permutatio ad euictionem tantum obliget. vetat insuper ne Ordinarij tales admittant, verè vel virtualiter in fauorem alterius factas, decernens huiusmodi ex causa resignationes, admissiones & quasuis dispositiones nullas & irritas, non tamen priuantur eo ipso aliter permutantes, per dictam Bullam, quam refert *P. Matth. in S. D. lib.* 1. *tit.* 15. *cap.* 5. An autem, quia quantum in ipsis est se exuerunt, ita nihil agant, vt eis liceat ad resignata beneficia redire, non satis liquet; & fauorabilius est vt possint; puniendi tamen sunt, quòd in re sacra tam profanè versentur. Permutationes triangulares, & resignationes simplices in fauorem tertij cum clausula *non aliter* &c. improbat *Concil.* 2. *Mechl. tit.* 19. *cap. vlt.*

DE SVPPLENDA NEGLIGENTIA PRÆLATORVM.

1. Quoad defectũ lectoris sacræ scripturæ. NEgligentiam Prælatorum omittentium † Monachis suis, vbi commode fieri potest, dare lectorẽ sacræ scripturæ, Episcopi locorum, tanquam sedis Apostolicæ delegati, supplere debent opportunis remediis ad id eos compellendo. *Concil. Trid. s.* 5. *c.* 1. *§. in monasteriis.* similiter si regulares prælati in Ecclesiis parochialibus monasteriis suis subiectis, si in nulla diocesi existant, à Metropolitanis tanquam sedis Apostolicæ delegatis, compelli debent, vt prædicatio verbi Dei fiat, neque aliqua appellatio, aut tergiuersatio executionem decreti impedire potest. *Concil. Trident. sessione* 5. *cap.* 2. *§. sicut.*

Prædicatoris in paroch.

In monasteriis commendatis, in quibus non viget regula-

gularis † obseruantia,& quibuscumque beneficiis qualitercumque exemptis, Episcopi,tanquam sedis Apostolicæ delegati, visitare, & curare etiam per sequestrationem fructuum, possunt, vt quæ renouatione indigent, reficiantur, & cura animarum & debita obsequia recte exerceantur,appellationibus & consuetudinibus immemorabilibus exclusis: & si in eis viget regularis obseruantia, Episcopi moneant superiores, vt subditos iuxta regularia instituta,in officio contineant. Quod si intra sex menses eos nõ visitauerint, vel correxerint, Episcopi eos visitare possint & corrigere, prout ipsi superiores possent,exclusis appellationibus, exemptionibus, ac priuilegiis. Regul. discipl. in Cõmend.

Legati & superiores ecclesiastici quarumcumque facultatum vigore non possunt ordinem hierarchicum turbare, ita vt in prima Instantia ordinariorum functionibus se immisceant, nisi ad supplendam illorum negligentiam, Concil. Trident. *f.* 24. *cap.* 20. *§. Legati.*

2. Regularis non subditus † Episcopo intra claustra degens, & extra ea scandalosè delinquens, si à superiore per Episcopum monito correctus non fuerit, per Episcopum puniri potest, post tempus superiori præscriptum. *Cap.* 14. *f.* 25. *de reg.* super cuius decreti executione extat *Constitut. Clem.* 8. *incip. suscepti muneris.* Regul. extra claustra delinq.

3. Quod si Capitulum † sede vacante ea peragere negligat, quæ Concil. Trident. *f.* 24. *cap.* 16. fieri intra octo dies præcipit, Metropolitanus negligentiam illius supplebit: quod si fuerit Metropolitanum, antiquior comprouincialis Episcopus. Monasteria quæ generalibus Capitulis aut Episcopis non subsunt, nec ordinarios habent regulares † visitatores, si iuxta Constitutionem Innocentij III. & Concil. Trid. *f.* 25. *cap.* 8. *de reg.* in congregationes se non redegerint, Metropolit. possit ea conuocare quæcumque; Concil. Trident. *f.* 25. *de reg.* sanxit, Capit. de sede vacante.

4. Regul. nõ red gent. se in Congregat.

ſanxit ſi Epiſcopi exequi negligant, concilia prouincialia ſupplere debent; negligentiam vero ſuperiorum regularium Capitula generalia & in eorum defectum prouincialia, per aliquos deputatos emendare. *ibidem capit. vlt.*

DE TRANSLAT. EPISCOPORVM.

1. Quando permittenda.

EPiſcoporum translationes † iure inhibitæ ſunt; ſi tamen Eccleſiæ vtilitas vel neceſſitas eas expoſtulet, non propria transferendorum cupiditas, permittendæ; & quandoque laudandę ſunt. ſic R. Franciſcus Sonnius 1. Epiſcopus Buſcod. 20. Ian. 1570. renunciato Epiſcopatu Buſcoducenſ. proprio motu regis, nominatus ad Epiſcopalem ſedem Antuerp. per ducem Albanum, vt habent litteræ, inſtanter requiſitus & inductus, primus etiam Antuerpien. Epiſcopus vt eſſet permiſit. ita Gandauo Cameracum inuitus volens abiit Illuſtriſs. D. Franciſcus *van der Burch*, aliiq; alio noſtro tempore. Epiſtola decretalis Pelagij ad Benignum Archiepiſcopum præclarè deſcribit quomodo transferri debet Epiſcopus; cauſa ſcilicet neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ, non præſumptionis ac propriæ voluntatis tranſire: vt non mutet ſedem ſicut non mutat mentem: ſed cauſa neceſſitatis & vtilitatis muteтur, vt Eccleſiæ vtilitati ſeruiat, & non ſuæ ambitioni, ac vt dominationem agat.

DE ORDINANDIS.

1. Epiſcopus ſuos non alienos ordinare debet.

SAcramenti ordinis Epiſcopus † eſt propriè diſpẽſator & miniſter. tamen Abbas ſi fuerit benedictus & presbyter, ſuis tantum monachis ordines minores conferre poteſt. *c. Abbates de priuilegio in 6.* & cenſuit *Cong. Conc.* 1574. vt habet *Piaſ. in prax. par. 1. c. 1. num.* 7. etiam ſine Epiſcopi examinatione, *Nauar. conſ.* 14. *de priu.* ſecularibus etſi alioquin ſubditis nec ordines, nec dimiſſorias dare poteſt, ſed

ſed ipſe Epiſcopus tales intra tamen ambitum ſuæ diœceſis conſiſtentes, & ſi non ſubditos & ſine dimiſſoriis abbatis ordinare poteſt, vel ipſe abbas vel alius Epiſcopus per dimiſſorias Epiſcopi *Serol.pr. p.1. V.abbas.* tamen non niſi ſubditos ſuos debet ordinare. *Trid.ſ.14.c.2.ſ.23.c.* 8. Atqui in *c.cum nullus de temp. ord. in 6.* tripliciter † ſui dicuntur, quos ordinare poteſt, vel dimiſſorias dare ex cauſa, ſcil. originis, domicilij, vel beneficij. Riccius in prax. Sac. Or. d.297. & ſeqq.15. quod in Conc. Trid. non eſt mutatum, ſed in eo *c.* generaliter dicitur eum ordinari poſſe, qui beneficium habet, at in Conc. Trid. *ſ.21.c.2.* requiritur vt ordinandus beneficium habeat quod ſufficiat ad victum honeſtè. vnde *Azor. Inſt. mor. p.2.l.3.c.49.* putat per Concil. Ius antiquum corrigi. at vero etſi beneficiũ † ſit inſufficiens, quod in hac diœceſi habet, tamen ſi aliud alibi ſufficiens aut patrimonium habet, poteſt ab hoc Epiſcopo ordinari. Riccius ibid. dec. 301. quia etſi beneficium non habet amplos prouentus, tribuit tamen iuriſdictionem Epiſcopo in beneficiatũ, fitq; per illud eius ſubditus; quæ eſt ratio cur ab hoc vel illo Epiſcopo ordinari quis poſſit. *d.c. cùm nullus,* & ordinans inſufficienter prouiſum non peccat tanquam alienum ordinans, ſed vti legitimus ordinarius, qui oriundum aut incolam ordinat citra competentiam viuendi, cuius longe alia prohibitio eſt: quod ſi porro Epiſcopus aliqua cenſura irretitus ſit, vt nec ordinare nec dimiſſorias dare poſſit, vt obſeruari nequeat *c.3.ſ.23. Trid. Serol. Pra. p.1. V. dimiſſoria* §.10. (quo loco *& par.2. eod. verb.* quam plurima tractat ex nouo iure huc facientia) vult ordinari debere à viciniori Epiſcopo, & decretum Conc. eſſe intelligendum ſtantibus terminis habilibus.

2. Triplices ſui.

3. An beneficium inſufficiens habentes?

Sub natis in † diœceſi comprehendo etiam alibi natos, ſed in ea diœceſi baptizatos, *Piaſ. p.1.t.1.n.9.* & eos qui nati quidem non ſunt in diœceſi, ſed illorum patres. Ius enim non requirit vt orti ſint in diœceſi, ſed oriundi tantum, *Serola vbi ſupr. p.2.§. 3.* modo tamen pater non fuerit ibi natus, tanquam in tranſitu, ſed ex conſtituto domicilio.

4. Oriundi, etſi non orti.

Regu-

5. Regulares ordinari debent † ab Episcopo loci monasterij, nisi forte is absit, aut ordinationes non habiturus sit. *Clem.* 8. *in decreto, quod refert Piaſ. d. c.* 1. *n.* 14. Qui porro nullius † est diocesis, ordinari non vbique potest, vt vagabundi, iuri stare & iudicari possunt vbicumque, sed ordinari debet à Diocesano viciniori, quem locus ille semel elegerit, *Piaſ. d. c.* 1. *num.* 10. *ex Cong. Conc.* 5. *Maij*, 1587. nisi talis vicinior Episcopus commendatitias dederit ad ordines alibi suscipiendos, qui tunc tamen easdem literas sequi tenetur, vt nec possit super interstitiis dispensare, nisi hoc in dimissoriis expresse concedatur. *Piaſ. D. c.* 1. *num.* 11. *ex Cong. Conc.* quæ dimissoriæ † tamen concedi non debent, nisi præuio examine dimittendi, & qui facultatem obtinuit causa expressa, ne à suo Episcopo ordinetur; ordinaturi tamen examen declinare non potest *ſ.* 7. *cap.* 11. Instar subditi ordinatur extraneus triennalis domesticus ordinantis; ita tamen vt beneficium sufficiens ipsi, & si ad minores tantum ordinando statim conferat. Trident. *ſ.* 2. *cap.* 9. *sic cong. vt refert post Pariſ. Piaſ. D. c.* 1. *num.* 15. neque enim fit plene subditus antequam acceperit beneficium (vnde nec cum eo super interstitiis dispensare potest.) *Piaſ. ibidem post Nauar. Quar. Serol.* quod tamen Episcopus titularis etiam non potest. Trid. *ſ.* 14. *cap.* 2. vt nec alia pontifialia ex decreto Pij V. nisi de licentia sedis Apostolicæ, vel in diocesi ad quam fuerit datus suffraganeus, cum assignatione ducentorum ducatorum auri.

Regul. ad Episcopū loci siti monast. spectat.

6. Ad quem, qui nullius dioc.

7. Dimissoriæ quomodo dādæ.

8. Ætas porro (cùm Concilium † Trid. nihil mutauerit circa tonsuram aut minores,) est pro illa septem annorum, pro aliis arbitraria, acolytatus tamen 14. annum requirere videatur, *cap. in singulis* 77. *d.* sed quoad sacros ordines Trident. *ſ.* 23. *cap.* 12. assignauit subdiaconatui 22. diaconatui 23. presbyteratui 25. annos inceptos, qui ante eam ætatem ordinatur, suspenditur. *c. vel non de temp. ord.* sed ex constitutione Pij II. *quam refert Piaſ. ibidem num.* 24. ipso iure fiunt suspensi, si in maio-

Ætas ordinandorum.

maioribus ordinentur, non si in minoribus, Nauarrus *c.* 25.*n.*70.*in Manual.*

Ad qualitatem ordinandorũ † spectat, vt sint confirmati, Trid.*ſ.*23.*cap.* 4. non tamen, si secus fiat, incurrunt censuram, aut mortale peccatum, *Nauar. in Man. cap.* 22.*n.* 9. Illegitimus etiam, nisi præuia dispensatione Episcopi, ad minores & beneficium simplex, vel Papæ, ad sacros, vel maiora beneficia ordinari non debet. Prohibuerat etiam Sixtus V. *contra c.*1.*de fil. presb.* eum ad religiones recipi, sed id prudenter reuocauit ad terminos iuris communis Gregor.14. vt itidem fecit de eiusdem Sixti constitutione quoad procurantes abortum, fœtus nondum animati. 9. Eorum qualitas.

Etiam ad qualitatem † ordinandi spectat, vt sit literatus; illiteratus enim, quam diu talis, pro irregulari habetur. Illiteratus porro est, qui scribere Latinè, & legere nesciat. ita consuetudinem interpretari Nauarrus ait, sed Reuerendiss. *Malderus de iustitia & rel. tract.* 9.*cap.*2.*d.* 15. in materia beneficiali eum esse vult, qui apud Latinos Latinè, & apud Græcos Græcè (vel etiam apud Illiricos Illiricè, vtpote cum non celebrent vel officium dicant Latinè, *Cong. Conc.* 20. *Septembris* 1591.) quo scilicet idiomate officium dicitur, nesciat; respectu vero ad ordines, requiritur, vt sciat quisq; implere officium & functionem ordinis, ad quem aspirat. Tonsurandus rudimenta fidei, scribere & legere norit, minoribus insigniendus Latinè, aut apud Græcos & Illiricos, & nunc apud Chinenses (nam R. P. Trigautius Societatis Iesu à sua Sanctitate obtinuit, vt Chinicè officium etiam Missæ fiat, vt ex eo coram audiuimus anno 1616.) eorum idiomate instructi sint, & bonum magistri scholæ, & parochi testimonium habeant. *c.*5.*c.* 11.*ſ.*23. maioribus initiandi, benè versati sint in minoribus, & instructi de iis, quæ singulis, quos suscipiunt, conueniant *cap.*13.*ſ.*23. in presbytero ea sit eruditio, vt populum docere possit necessaria salutis. *c.* 14.*ſ.*23. 10. Literatura.

Et in

11. Iuxta ordinantis arbitrium. Et in his omnibus valet arbitriũ † ordinantis, qui eos ſolum idoneos iudicabit, qui in Eccleſia poterunt ſeruire. *c.ſuper ordinata extra de præbendis Trid. ſ.* 23. *c.* 4.5.11.13.14. Vnde Menochius *lib.2.de Arb.c.*425.*num.*58.dicit arbitrari Epiſcopum poſſe magis expedire Eccleſiæ, ſi ordines conferat ei, qui etſi adhuc Latinam linguam non intelligit, eſt tamen bonæ indolis, & pro ætate docilis, nam illiteratus puer dici non debet, qui pro ætate didicit; quiq́; oſtendit proficere ſe poſſe.

12. Natales. Inſuper ad qualitatem ordinandorum † ſpectãt natales & genus ordinandorum, de quibus in Concilio Trid. *ſ.*23.*c.*5.7.vbi de natalibus, & genere inquirendum decernitur, vbi quidam putant id ad illegitimos ſolum referri; ſed verius eſt iuxta *Sahagum in c. eum t.7.de reſcript.in n.*23. & illegitimos, & legitimos hæreticorum & gentilium filios comprehendi, vti etiam in Conſt. *Greg.*13.*anno* 80.*edita* excluditur genus lege pontificia prohibitum. ſic tamẽ vt neophytus ante triennium conuerſus iuxta Iuſtin.*in auth.de monach.§.ſi quis igitur*, aut biennium iuxta *D.Gregor. in c.monaſteriis* 19.*q.*3. aut ſaltem per ſpatium iuxta arbitrium Epiſcopi ordinari poſſit: præſertim ſi virtutes ei ſuffragentur (eoq́; magis nati ex Iudæis, Saracenis, vel gentilibus, niſi ex cauſa ſingulari Eccleſiæ iniurij ſint; admitti poſſint ad ordines, & beneficia. *Sahagum ibid.Cong. Conc.* 11. *Iunii* 1591. in natis ex hæreticis ſeruanda Conſt. Alex.3.*in c.*2.*de hæret.in* 6. *Et Cong. Conc.*11. *Iunii* 1591. cenſuit non reiiciendos ſi parentes emendatos fuiſſe conſtet, & Eccleſiæ incorporatos, & pœnitentiam egiſſe, vel ei inſiſtere, quod & ſic accepit *Lopez ad pract. Diaz V.Neophyti num.*22.23.24. & in non emendatorum filiis lineæ maſculinæ ad 2. gradum, aliis tantum primum, vt prius ius fuit.) Præterea ordinandi liberi, non ſerui eſſe debent,

13. quibus Paulus III. *Bulla inc.nouimus* & Pius V.*Bulla inc. dignum* indulſit, vt ſi ad ſenatus cameræ, vrbis officium, & conſeruatores confugiant, libertatem & ius ciuitatis Romanæ conſequantur. ſic Brab. noſtra aëre adeò puro circumfundi dicitur, vt qualecumque mancipium eo deflexerit,

xerit, statim ab ipsa cęli regione libertatem, si ad eam proclamer, consequatur, magno indicio liberi populi.

Denique huc spectat quod † dicit *c.4.s.23.* vt Episcopi diligenter in mores ordinandorũ inquirant, vt criminosi non sint, & si quid commiserint, vt irregularitatem non contraxerint, vel infamiam: qua durante etiam corã Deo emendati promoueri non debent. denique *d.c.4.* eos tales esse vult de quibus probabilis coniectura non sit, quod sæcularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegerint: ex quo textu colligit M. Ant. Gen. *in prax. c.9. n.5.* eos qui fraude promouẽtur ad ordines vt fugiant iudicium seculare, nihilominus fieri exemptos: præsertim cùm ei huic opinioni fauent, *l. qui cum vno §. reus D. de re milit.* vbi reus criminis accusatus, si fiat miles, cognoscet Iudex militaris: ergo idem in milite cælesti Hęreticum vel schismaticum resipiscentẽ ad sacros ordines dispensare poterat Episcopus antiquo, *c. presbyteros qui, dist.*50. sed nouo Iure non potest. *c. at si clerici de Iud.* quod obtinet in omnibus adulterio maioribus, sed nec nunc per *c.6.s.24. Trid.* quia id quorannis in Bulla cœnæ reuocatur, vt alibi diximus. sed hæc Bulla hic nunquã est publicata, etsi Ill. Nuncius Bentiuolus ad hoc cũ aula laborauerit, misit tamen publicandam ad Episcopos, qui non tamen fecerunt. 14 Mores.

Denique requiritur, † vt ordinandus habeat titulum beneficialem, patrimonialẽ, vel pensionem, alioquin ordinans tenetur ei prouidere, *iuxta c. cũ secundũ extra de preb.* qui solus Canon à Conc. Trid. *s.21. c.2.* renouatus est: non verò etiam *c. neminem c. sanctorum. d.*70. vt respondit sacra Cong. *vt refert Pias. d.c.1. n.*42. *Gõcalez ad Reg.* 8. *Canc. gl.*5. *§.*10. *n.*22.23.24.25. ne quidem si ordinatus imposuerit ordinatori, falsò afferendo se habere prouisionem. *Gonçal. ibi. n.*26. præsertim cum loquitur Conc. de ijs, qui varijs artibus, & fallacijs vtuntur, nec exprimit pœnã suspensionis, quæ non incurritur, nisi in iure exprimatur. nisi ordinatio fieret sub pacto, de non petenda prouisione, tunc ordinatus suspensus ab ordine, & ordinator à collatione ordinũ 15 Titulus.

D ipso

ipso iure efficitur. *c.penult.de Sim.* quinimo regulares non professi sine titulo ordinati, ipso facto incurrunt suspensionem. *per ordinationem Pij V. quam refert Pias. ibid.* Quæ tamen constitutio non ligat religiosos Societ. Iesu, licet tãtùm vota simplicia emiserint, iuxta eorum institutũ: quia verè nihilominus sunt religiosi professi, etsi à superiore dimitti possunt, vt declararunt Greg. 13. *Const. Inc. ascendẽte* 8. *Calend. Iulij* 1584. & Greg. 14. *Const. incip. Ecclesiæ Cal. Iul.* 1591. nec ad alias religiones transire possunt, ordine Carthusianorum excepto. *dicta Const. Greg.* 14. nec alumnos seminarij sine alio titulo promoueri posse declarauit S. cõg. *vt refert Pias. ibid. nu.* 44. *post Serol.*

16 Vicariæ. Qui deputatus † est ad seruitium alicuius Ecclesiæ, Vicariatum, Missarum celebrationem, aut similem functionẽ, eo nomine promoueri potest, modo amoueri vel destitui non possit, ex responso Sixti V. 30. *Decemb.* 1589. *quod refert Pias. vbi supra n.* 45. Idem de beneficijs Manualibus, Cappellanijs, Hospitalibus, Commendis: sed ita promoti fient inamouibiles *Pias. ibid. post Paris. & Goncal.* Et quidem ea adeo obtinent, vt ne quidem exceptionem patiantur in persona graduata: cui verisimiliter non sit defutura sustentatio, quia Concilium eam excludit ijs verbis, quamuis aliàs sit idoneus, scientia, moribus & ætate.

17 Matrimonij. Porrò ad titulum patrimonij † vel pensionis nemo ordinari potest simpliciter, sed tantùm si iudicio Episcopi necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ ita suadeat, *s. 21. c. 2. vers. patrimonium*, quippè non sit beneficium Ecclesiasticũ, adeoque Const. Pij 4. & 5. de confidentijs locum in illis non habent, *Gonzalez ad R.* 8. *Canc. gloss.* 5. §. 5. habet tamen aliquid spiritualitatis pensio, tenentur enim pensionarij officium de Virgine recitare. vnde declarationem Cardinalium, his verbis: *cui reseruata fuit pensio, vt clerico, si non incedit in habitu & tonsura, non gaudet priuilegio fori*, non intelligo negatiue simpliciter, vt Gonçalez *vbi supra nu.* 6. sed à contrario sensu, vt includat affirmatiuam; sic, si pensionarius incedet in habitu & tonsura, cùm sit clericus, gaudet priuilegio fori.

At

At verò mandat Concil.vt promouendus titulo patrimonij verè illud possideat.† quid ergo si datū sit ei patrimonium ad finem vt promoueri possit, cum cautione de postea restituendo? & quamquam in dote ita fictitia saltem cum præiudicio alterius coniugis non obligaret, *Annæus Rober.rer.Iud.l.1.c.2.Sanchez.de Matr.l.6.c.32.* tamē hic sic promotus restituere teneretur.*id.Sanchez ibid.nu.*8.Dices non valere,quia vertitur ordinantis præiudicium, qui tenetur alere nō habentē patrimonium.*c.2.c.Episcopus,&c. de preb.* Resp.nō teneri alere,cū iure putauit habere patrimonium, & fictionem instrumenti præsupponere non debuit,quia crimina non præsumuntur.Instabis; at verū patrimonium nō potest alienari ob causam publicam,ne cogatur mendicare;& si fiat alienatio,irrita est.*Conc.Trid. ibid.*ergo,& hæc restitutio.Resp.Conc.loqui in obtinenbus verè patrimonium,non in fictis,etiam si vterque fingentiū peccet, & ordinatus vlterius puniri possit,& fictè donans re donata priuari,*Sanchez vbi suprà.* non tamen eo ipso priuatus est. 18 Verè habiti.

Conc.Prouinc.†.Mechl.1607.*tit.9.c.*8.prudēter ideo statuit vt ordinandus ad titulū patrimonialē iuret,ꝙ eum verè &sine fraude possideat,nec alienabit,nisi de cōsensu Episcopi,& si ei aliter ꝓuisum sit:& deindè ꝙ titulū patrimoniali succedentē etiā nō resignabit:& quidē etiā causa permutationis facta resignatione non expressa qualitate beneficij,ꝙ ad illud sit ordinatus, ea tñ nulla est, & datur actio spolij resignanti,etsi ex eius culpa.v.g.illiteratura ab altero beneficio reijciatur,*Gonçal.ad R.8.canc.gl.5.§.10.n.*35 19

Patrimonium aūt alienari non potest, † nisi à prouiso sufficienter per beneficium *c.2.hic.Conc.Prouinc. an.* 1607. *Mechl.t.6.c.6.7.8.& edictum Prin.ad illud ar.*11.*& ar.*12.alienatio secus facta, saltē non reseruato vsufructu,nulla est: & ne in ea re abusus cōtingant,decernitur,vt in literis susceptorū ordinū,sub tit.patrimoniū specificētur ea bona. 20 Non alienabilis.

Similiter qui ad titulum pensionis† est ordinatus,pensionem remittere vel extinguere sine Episcopi licentia non potest, nisi assecutus sit beneficium vel bona, vnde 21

viuere possit.*c.2.s.21.*(vnde obiter nota, tunc sine Episcopi licentia, pensionem extinguere vel redimere poterit, à contrario sensu.)

22 Ordinatio vbi, & quando fiat. In propria autem † dioecesi sub pœna suspensionis ordinatio fieri debet *Trid.s.6.ca.5.* & in Ecclesia Cathedrali, seu ex causa alibi in Ecclesia digniore loci, præsente clero *s.23.c.8.* Tempora etiam anni quatuor, quibus accessit Sabathum ante Dominicam passionis, & Sabathum hebdomadæ Sanctæ excedenda non sunt: præterquam si minores ordines tantùm aliquibus non generaliter conferantur. Religiosi tamen Societatis etiam extra tempora, ad maiores etiam ordines propter eorum missiones ex indulto Greg.13.*incipit Pium 22. Septemb.*1582. *quod refert Pias. nu.*48. promoueri possunt.

23 Inquisitio Ordinantis. Vt porrò ordinanti constet, † de qualitate ordinandi, examen præcedere debet, *Conc.Trid.s.23.c.7.* & vt detegãtur ordinario fortè incognita impedimenta, fieri proclamationes ordinãdi per parochum *dis.23.ca.5.* sicut de matrimonio iungendis dispositum est olim à Conc. Lateran. & nunc à Conc. Trid. *s.24.de refor.matr.c.1.* quod examen de iure spectat ad Archidiaconũ. *c.ad hæc de offic. Archidiac.* vnde in Pontificali ex formula ordinãdos præsentat, & de eorũ sufficiẽtia respõdet; *quantũ humana fragilitas nosse sinit.*

24 Nec obstat quod Conc. Trid. iubeat singulis annis in synodo dioecesana examinatores eligi, pro prouisis de aliquo beneficio, vel promouendis ad ordines; nam per hoc non excluditur Archidiaconus, cui id competit de iure cõmuni, à quo non est recedendum, nisi quatenus sit expressum. Adeoque exanimatores huiusmodi electi intelliguntur cum Archidiacono cumulatius. *Serol.p.2.v.Archidiac.* sic in nouis Episcopatib. Belgij graduatis affectas prębendas possidẽtes, seniores ad hæc eadẽ deputantur, potest tamen Episcopus, cumulatiuè & alios ad ea accipere,

25 Ordinum gradus. sed non hos excludere. Caius Pontifex sub Diocletiano, ex cuius genere erat, constituit, quibus ordinum & honorũ gradib. † ad Episcopatum ascenderetur, & Conc. Trid. *s.23.c.11.* pro cõgrua reuerentia ordinum, & vt maior

erga

erga Presbyteros reuerētia cum vitæ merito accrescat, interstitia inter eos ordines seruāda præscripsit. *c.11.* nisi necessitas vel vtilitas Ecclesiæ aliud postulauerit: Iudicio Episcopi non aliorum etiā superiorum regulariū, vt censuit S.Cong. *apud Pias. post Quar. d.c.1.nu.50. Azor. Inst. mor. l.12.c.18.qu.18.* sed nihilominus ex declaratione eiusdē S.Cong. potest remittere ea interstitia Cap. sede vacante, quo casu dimissorias dare potest, adeo tamen remitti non possunt, vt plures sacri eodem die conferantur. *c.13.d.s.23.* minores autem omnes possunt saltem de consuetudine in Belgio: quæ in Italia non adeo nota esse videntur. nam propositū scio fuisse sacræ Cong. an oēs minores vno die recipiens, suspensus non sit, etsi resolutum tamen negatiuè. An autem omnes quatuor minores & subdia-conatus vno die conferri possint quæritur; Ideo; ꝙ Conc. Trid. loquitur de duob. sacris vno die nō recipiendis: sed *c.2. de eo. qui ord. furt. sus.* negat. Cōsuetudo alicubi permittit. *de qua Gutier. can. q. l.1.c.26.nu.30.*

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

HÆreditariæ successiones beneficiorū semper in Ecclesia fuerūt odiosę. quorum enim est hęc vox, *hæreditate possideamus sanctuarium Dei*? quin nec regulæ politicæ in officijs sęcularibus successiones admittunt. *Tit. de muneribus & honoribus non continuandis inter patrē & filiū C. lib.10.* Refert Charond. *resp. l.3.R.39.* infirmatā prouisionē filio de munere per patris resignationē factā. Hodie † filio re- 1
seruari non potest pensio super beneficio patris: etsi olim posset. sed si pater habet pensionem cū potestate eā in aliū transferendi, nō ei obstabit hic locus quominus in filium etiā illegitimum possit trāsferre, quia hic casus omissus ex iure priori decidendus est. *Gonçalez ad Reg. Canc. gl.5.§.5.n.22.23.24.* quantū verò attinet ad successionē bonorum illegitimos prorsus incapaces reddidit Pius V. *2. Martij an. 1571. const. quam refert Quar. v. Illegitimi, & nos alibi dicimus.*

An pensio filio reseruari possit super beneficio patris.

Conc. Trid. *s.25.c.15.* longissime † vult paternæ incon- 2
tinentiæ memoriam à locis sacris arceri. Vbi videtur illud verbum

An nepos auo succedere possit.

verbum longiſſimè poſitum tantũ in narratiuo non præciſè illud euincere, vt ſicut filius reſpectu patris excluditur, ita nepos tractetur reſpectu aui, præſertim in correctorijs iuris antiqui: nam quod etiam antiquo iure Canones optarint incontinentiæ memoriã longiſſimè aboleri, certum & expreſſum eſt, & tamen non indiſti[illegible]tè. Ideo nepotes legitimi excluſi, ſed benè à beneficijs quę immediatè patres tenuerant, ſic parlamentũ Tholoſanum aliquando intellexit *cap. ad extirpandos, de filijs presbyterorum, refert Papon. in ſuis arreſtis tit. de capacité ou incapacité à tenir benefices, ar.* 2. Imò per me licet, vt quia volunt hunc Conc. locum *ſ.* 25. *c.* 15. aliquid iuri communi addidiſſe, vt etiam nepos excludatur à beneficio aui, vbi fuerit mediata perſona alia. quod legitimis filijs etiam permiſit Alex. III. etſi Clem. VII. in illegitimis Conſt. *quam refert Quar. verbo illegitimi*, diſertè vetuit: ſed vt nepos legitimus excludatur à beneficio quod nunquam poſſedit auus, ideo quod ſit in eadem Eccleſia, non adeo apud me exploratum eſt. Ipſe textus ad hoc non cogit, & erunt in vno verbo duæ iuris communis correctiones: At Cardinales ſecus cẽſuerunt. Scio eorum authoritatem, vt ipſi de ſe teſtãtur, eſſe inſtar Pontificiæ; ſed quia tanta eorum eſt authoritas, ſæpè non interpretando tantùm, ſed & nouiter quadantenus conſtituendo procedunt: quo caſu eorum reſponſa in his ditionibus prçciſè non ligarent, quia Concil. hactenus tantùm receptum eſt in proprio ſenſu, non extenſo, & fortè ita Concilia Principum prouincialia intelligerent, ſi pro poſſeſſorio beneficij adirentur, non tamen id conſulendum. Poſt hæc dum ſic in cauſa graui reſpõdiſſem, inueni ita deciſum per Card. .... Martij 1598. & in cauſa N. N. Canon. Brug. anno 1616.

DE MAIORIT. ET OBED.

[illegible]meritoque Concil. Trid. *c.* 11. *ſ.* 23. meritum vitæ & [illegible]ſus ad maiores ordines probari vult ex reuerentia [illegible]rdotes ? . Certè olim ea inculcari ſolet tironib. al[illegible]is: ſed eam nõ ſatis in pectus demittunt, qui non exhi-

exhibent sacerdotibus obuijs, etsi dignitate Ecclesiastica etiam præditis, vel caput aperiunt. Longè ab ea regula remori, quam Basilius, Benedictus, alijque Monachorũ Patriarchæ olim sanxerunt, & Paulus saltem pro consilio ac monito dedit, vel inter æquales honore inuicem præuenire. B. Franciscus solet dicere, quod si ab vna parte de cęlo aliquis sanctus reuersus staret, ab altera sacerdos, se priùs exhibiturum reuerentiam sacerdoti. *Ribad. in Principe l.1.c.35.* Carl. Magnus moriturus Ludouicum filium inter cætera monuit, vt sacerdotibus honorem seu patribus exhiberet. Basilius similiter filiũ his verbis hortatur: *Deum optimum* adames, honora eius Ecclesiam, sacerdotes eiusdẽ reuerere, clericos omnes honorificè complectere, *Choppin. monast. l.2. tit.2. nu.1.* Conc. Matisc. statuit canon. 14. vt si quis quempiam clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vsque ad inferiorem gradum honoris veneranter illi colla subdat, & si vterque equo vehitur, galerum sæcularis de capite auferat; si clericus pedes graditur, & sæcularis vehitur equo, ilico ad terram defluat. Qui verò, inquit, horũ quę Spiritu sancto dictante sancita sunt, transgressor fuerit; ab Ecclesia tam diu quã diu Episcopus illius Ecclesiæ voluerit, suspendatur. bone Deus quàm aut idem spiritus eadẽ nunc non præcipit, aut non auditur! Conc. Laod. *c.*20. præcipit ne Diaconus nisi ex iussione Presbyteri, sedeat, similiter honorificetur: & Diaconus à ministris inferioribus, & omnibus clericis, *c. nõ oportet d.*99. & hęc spectant ad ostendendam hierarchiã Ecclesiasticam, quã qui diuina ordinatione negant institutam, vel Episcopos Presbyteris non esse superiores, vel non habere potestatẽ confirmandi vel ordinãdi, vel quã habent illis esse cũ Presbyteris cõmunem, dãnantur, *s.*23. *can.*6.7. quanquã olim Presbyteri, qui in singulis ciuitatib. cõstituebantur, simul essent Episcopi: quo sensu aliquãdo eorũ appellatio in antiquis cõfunditur, alioquin iure diuino potestate distinguũtur. *Azor. Inst. mor. p.2. l.3. c.16. q.5.* Certè, bene corde de his sentire; opera autem mortua ostendere, non est spiritus viuificantis.

2 *Ex c.fin.de offic.deleg.in 6.c.ne aliqui de priuil.in 6.ca.solita de*
Prærogatiua Regū. *maior.& obed.extrau.execr.§.nos itaque de prabendis*, habetur ordinariè ea conclusio, vt reges, reginæ, eorum filij, propter prærogatiuam, † cēseantur in omni dispositione iuris non comprehensi, nisi diserte exprimantur. Sic Conc. Trid. *c.9.s.25.* excipit patronatus qui ad Imperatorē, Reges seu regna possidentes, aliosque sublimes & supremos principes, iura Imperij in Dominijs suis habentes, pertinent. sic *c.8.s.22.* à visitatione Episcoporum excipit collegia quæ sub regum (intelligo etiam sublimes Principes iura regum possidentes) immediata sunt protectione, nisi de eorum licentia. sic beneficia Regum in generali Regularum Cancellariæ reseruatione non comprehenduntur *Gonçales ad Reg.* 8. *Canc. gloss.*24. *num.* 153. In Con-
3 Episcoporum. cil. *Const.*8. *gener. can.* 14. decernitur ne timidè abiecteq; se † Episcopi ferāt, sed cum modestia dignitatem seruent, cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorem, *Dummodo*, inquit, *Principes & pij Imperatores agnoscant sibi aequales Episcopos, & liberè audeant reprehendere, increpareque, & principes & cateros qui militari honore fruuntur, si quid peccauerint, si quis Episcopus dehonestauerit dignitatem, vixeritq; abiectè, amoueatur per annum, & princeps qui in causa fuerit, excommunicetur per triennium.* Quadrat his *c.*11.12. *Conc. Antioch.* & Innocent. III. in *c.6.h.t.* scribens ad Imp. Constant. vtitur his verbis, *Hac autem si prudenter attenderet Imperatoria celsitudo, non faceret, aut permitteret Constantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum Ecclesia iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, cùm alij Reges, Principes Archiepiscopis & Episcopis suis, sicut debent, reuerenter assurgant, & eis iuxta se venerabilem sedem assignent.* Hinc iam olim in sacris Concilijs Episcopis inhibitum fuit, ne principum aulas frequentarent, etiam additis pœnis anathematis. *refert ea Choppin.l.1.monasticon.tit.vlt.nu.*28. scilicet, Cabilonense, Meldense, Viennense, Antiochen. (quod excipit necessariam causam iudicio Metropolitæ, & aliorum prouinciæ Episcoporū, Aurelienſ. Sardicenſ.) In Conc. Trid. s.25.c.17. vetatur Episcopis ne suam dignitatem dehonestent,

ſtent, cum regum miniſtris, regulis & Baronibus in Eccleſia, & extra; in decente ſubmiſſione ſe gerant, & veluti inferiores miniſtri altaris, nimis indigne loco cedant, multo minus perſonaliter illis inſeruiant, ſed tam in Eccleſia quam foris gradum ſuum, & ordinem præ oculis habeant. Vbique ſe Patres, & Paſtores eſſe meminerint. principibus præcipit, vt eos paterno honore, debita reuerentia proſequantur.

Olim cum primum Monachi † eſſe cœperũt, & longo poſt tempore clericis minores & ſubiecti fuerunt, etenim in c. à ſub Diacono diſt. 93. dicitur: Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolytus, Acolyto Exorciſtà, Exorciſtæ Lector, Lectori Oſtiarius, Oſtiario Abbas, Abbati Monachus, in omni loco præſtet obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio Eccleſiæ. Erant enim eo tempore Monachorum præfecti vt ipſi Monachi laici, adeoque clericis inferiores. Vnde S. Hieronymus inquit, 16. q. 1. *cap. Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, qui vel ſe vel mundum lugeat, & Domini pauidus præſtoletur aduentum.* deinde Clerici & Sacerdotes eſſe cœperunt, vetiti tamen vlli pœnitentiam tribuere, niſi ſibi inuicem, mortuum non ſepulire niſi Monachum in monaſterio morantem, infirmos non viſitare, vnctiones facere, aut Miſſas publicas cantare, neque filium de baptiſmo accipere, neque ad Eccleſiam ſecularem tranſire, vlliſue negotijs ſe implicare, quia Monachus mundo mortuus eſt, & Deo tantum viuit, *cap. placuit. cap. interdicimus. cap. peruenit, cap. alia cauſa eſt. cap. iuxta. cap. qui vero. cap. Agapitus cap. ſunt nonnulli.* quæ capitula ſic citata quamuis inuicem pugnare videantur, habent ſolutionem ex ſucceſſione & diſtinctione temporum, adeoque demonſtrant quomodo tandem omnia officia, quæ Cleri ſæcularis fuerunt, ad Papatum vſque ſui iuris fecerunt: quin & Abbates inſignia pontificalia & functiones ipſas Epiſcopales, excluſis tantum ſacris ordinibus, ſibi arrogarunt, Pontificum largitione: quod tamen Trid. *ſ.* 23. *c.* 10. reſtrinxit vt ſuis tantum re-

4 Abbatum

gularibus tonsuram, vel minores ordines possent conferre, & cum reliquis secularibus diuitijs, quas in primæuo statu multorum operis ample parauerant, præstarent; facile post Episcopatum primas obtinuerunt, prætterquam ijs in locis, vbi dignitates sæculares vel ob antiquitatem, vel ab pares diuitias, similemue causam pristinum statum retinuerunt, qui initio quidem iuris fuit, nunc ob argumentum à communitet secus accidentium, consuetudinis esse æstimatur, si quis post Episcopum sæcularis dignitatis ante Abbatialem sedere, vel ingredi se posse contendat.

5 Episcoporum inter se ordo. Episcopi de iure † iuxta prærogatiuam suæ ordinationis præcedunt, non habita ratione dignitatis sedium *c. Concilia* §. *hinc, in fin.* 17. *d.* vbi Episcopus Mediolanensis subscribit ante Rauennatensem, etsi Rauennatium sedes longe semper dignior fuerit. & ita in cæremoniali etiam Romano dispositum est, etsi in Germania fere passim, alijsque multis locis consuetudo contrarium obtineat. quamuis *Serol. V. Concil.* §. 4. huiusmodi consuetudinem non admittat, quia orbis debeat obseruare consuetudinem Vrbis. & quidem sacra Cong. Conc. declarauit Episcopum exemtum & nullius diocesis, suffraganeos non debere præcedere, nisi sit ordinatione antiquior, *Serol. ibid.* Quandocumque autem Episcopus processionem

6 Capit. Cathed. indicit, & procedit cum suo Capitulo †, illud omnes alias dignitates præcedit, & cum eo coniungitur, ac simul vnum corpus conficiunt. *c. requisisti* §. *si vero de testam.* Vnde & Episcoporum fratres Canonici dicuntur. *c. quanto, de his quæ à prælat.* Archid. Archipresbyterum præcedit si sit sacerdos, etsi tantum ex voluntate; non ex fundatione, *M. Ant. Gen. in prax. c.* 53. *refert ita censuisse Cong. Rituum.* Canonici Regulares præcedunt Monachos *Serol. p.* 1. *V. proces.* §. 4. & Clerus sæcularis regularem.

7 In his valet consuetudo. Enimuero huiusmodi controuersiarum decisio plerumq; petenda est à consuetudine †, vt sententiam Senonensem refert *Choppin. Monast. l.* 2. *t. vlt. n.* 23. Vnde nò malè

Greg.

Greg.XIII.decreuit *in const.incipit exposcit, relata per M. Ant. Gē.c.53. Pias.pr.p.2.c.3.n.48. Quar.V.praced.* vt qui sunt inter fratres mendicantes, in quasi possessione præcedendi, seu iuris præcedēdi, sine vlla appellatione, alioue subterfugio præcedant in processionibus publicis, & priuatis: de qua vbi non constat, præcedant antiquiores in loco controuersiæ, qui ordo prius domum aut Conuentum ibi habuerit. deinde ad tollendas omnes præcedentiarum controuersias S.Cong. statuit in processionibus seruandum esse quod in alma Vrbe seruatur, *Quar. & Pias. ibid.* Quem ordinem habet Gamm. *decis.*1. sed in his locis magis d.Constit.& antiqua possessio, quæ in talibus ius tribuit, seruatur, etsi Quar. eam resolutionem Sanctissimo placuisse asserat, & mandasse nouam Const. fieri, quæ tamen nondum nata est.

Pius V. ante constituerat, vt Prædicatores præcederent omnes Mendicantes: Senatus tamen Paris. *referente Choppin. vbi supra.* in controuersia dubia actoribus, in initio processionis dexteram, ac deinde sinistram assignauit, & vice versa, Reis. *Mon. l.2.t.fin.n.23.*

Generaliter tamen † sciendum est, vt quisque in domo sua rex est, (vt imperium exercebat ille rusticus, qui regem Angliæ, quod in domo sua ei obedire nollet, alapa mulctauit,) sic quisque rector in Ecclesia sua quoscumque alios, qui ordine hierarchico non sunt eius superiores, antecedit in solemnibus missis dicendis, alijsque omnibus præeminentijs. sic Rota censuit Parochum in sua Ecclesia præferendum Decano & Capitulo Collegiatæ ad eam Ecclesiam processionaliter ex antiqua consuetudine accedentibus, quodque maior minori in eius domo cedere teneatur. *Gonçalez ad R.8. Canc.gl.6. nu.* 101. *& seq.* 8 Quisque in sua ecclesia præcedit.

Et quoniam plerumque † huiusmodi controuersiæ incidunt in processionibus, exequijs, deferenda vmbella, & similibus, quæ sacra non debent retardari profana illa contentione, decernit Concil. Trid. vt eas Episcopus com- 9 Modus finiendæ controuersiæ.

componere possit amota omni appellatione *c. 13. sess. 25.* & nihilominus compellere omnes, etiam per censuras, vt in publicis processionibus compareant; adeò quidem vt nemo vocatus exemtione se tueatur; quo minus ad processiones teneatur venire,, quod antè Concil. Trident. anno 1413. Senatum Paris. iudicasse, refert Choppin. *de sacra pol. l. 2. t. 6. n.* 18. modo vltra dimidium milliare extra Ciuitatem non distent, *ex S. Cong. Quar. vbi supra.*

10 Vt à publicis processionibus nullus excusetur.

11 Præter obnoxios clausuræ.

Excipiuntur † tamen ab Episcopi mandato, vocantis exemtos ad publicas processiones, ij, qui in strictiori clausura viuunt, vt sunt Carthusiani, Camaldulenses, Discalceati & Cælestini. quorum etiã priuilegium refert *Chopp. Monasticon l. 2. t. 1. n.* 16. à Bonif. VIII. concessum his verbis: inhibemus etiam ne aliquis Episcopus, vel alia persona spiritualem, vel aliam iurisdictionem habens, vos ad synodos vel Conuentus forenses suos accedere, vel cum eis intus vel extra ciuitates, vel terras processionaliter exire, aut suis constitutionibus subiacere cogat, &c. Excipiuntur etiam laicę confraternitates, quæ ad processiones cogi non possunt. *Quar. vbi supra ex Cong. Conc.*

12 Publicæ process. quæ?

Publicas autem † processiones S. Cong. esse declarauit *apud Quar. vbi sup.* quæ cõsuetæ, vel ex publica causa, peste auertenda, introitu noui Episcopi, vel ad generales Litanias fiunt; & si noua processio indicatur, S. Cong. censuit *apud Serol. vbi sup. § fin.* ad Episcopum cum consilio Capituli pertinere decernere, quò & quà ducenda, dirigendaque sit.

DE TREVGA ET PACE.

NEque c. 1. h. t. quod tempora induciarum præscribit; neque c. 2. quod personas recenset, quæ tempore Belli plena securitate gaudere debeant; vsus obseruat. miles hodie

Iura negat sibi nata, nihil non arrogat armis:

& personæ d. c. exceptæ intra terminos suos non se cõtinent: quin videmus inaudito anterioribus sæculis exẽplo mercatores Belli incommodis Iure exemtos d. c. 2. ipsos

Bellum

Bellum ciere, classes adornare, ad vtrosq; Indos currere, aurū opesq; inde aduehere. Ad quarum societatem, classemq; suam, quā more maiorum ad Insulam Ophir mittebat Iosaphat Rex Iuda, noluit Regē Israel admittere. *Reg. l.3. c.vlt.* Pœna violantis inducias iure indictas in d.c.1. est excōmunicatio; pacem autem publicam in Imperio, Bannum, de quo eiusque effectibus, *vid. tract. Andreæ Gail. de Pace publ. l. 2.*

DE OFFICIO ORDINARII.

ADeo Concilium Tridentinum Ordinariorū † iurisdictionem illibatam seruari & promoueri cupit, vt nec ab ipsis, nec ab inferioribus, neq; à superioribus turbetur, *c.20. sess.24.* Non à superioribus, Legatis scilicet, Nuncijs, & quibuscumque alijs, vetando ne in prima instantia eos procedentes quoquo modo impediant, iurisdictionem eorum præripiant, aut alio modo turbent: & si quidem ipsi Episcopo prius non requisito, & negligente processerint, acta eorum nullius momenti sint, & partibus ad damni satisfactionem teneantur: vbi non comprehendi mandata Apostolica executiua, quæque summariam tantum cognitionē requirunt in forma breuis de capienda possessione beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum, de quibus alicui prouisum est, à sede Apostolica, declarauit Greg. XIII. *cuius Const. refert Matth. in sept. dec. l.1. t.2. c.4.* deinde vt nec à superioribus appellationes ab ordinarijs interpositæ recipiantur, Auocatio, Commissio, aut Inhibitio fiat, nisi à definitiua, vel definitiuæ vim habente, & cuius grauamen per definitiuam reparari non possit. Non ab inferioribus †: inhibendo ne causæ matrimoniales & criminales, à Decanis aut Archidiaconis, aut alijs inferioribus, etiam visitantibus, etiamsi super ea iurisdictione litispendentia in quacumque instantia fuerit, cognoscantur. Non ab ipsis † ordinarijs, illis mandando vt quascumque causas etiam beneficiales in prima instantia cognoscant, atque omnino

1 Iurisdictio Ordinarij à nemine turbanda. Non à superioribus.

2 Non ab inferioribus.

3 Non ab illis ipsis.

saltem

viuere possit. *c. 2. s. 21.* (vnde obiter nota, tunc sine Episcopi licentia, pensionem extinguere vel redimere poterit, à contrario sensu.)

22 Ordinatio vbi, & quando fiat. In propria autem † diocesi sub pœna suspensionis ordinatio fieri debet *Trid. s. 6. ca. 5.* & in Ecclesia Cathedrali, seu ex causa alibi in Ecclesia digniore loci, præsente clero *s. 23. c. 8.* Tempora etiam anni quatuor, quibus accessit Sabathum ante Dominicam passionis, & Sabathum hebdomadæ Sanctæ excedenda non sunt: præterquam si minores ordines tantùm aliquibus non generaliter conferantur. Religiosi tamen Societatis etiam extra tempora, ad maiores etiam ordines propter eorum missiones ex indulto Greg. 13. *incipit Pium 22. Septemb.* 1582. *quod refert Pias. nu.* 48. promoueri possunt.

23 Inquisitio Ordinantis. Vt porrò ordinanti constet, † de qualitate ordinandi, examen præcedere debet, *Conc. Trid. s. 23. c. 7.* & vt detegãtur ordinario fortè incognita impedimenta, fieri proclamationes ordinãdi per parochum *dis. 23. ca. 5.* sicut de matrimonio iungendis dispositum est olim à Conc. Lateran. & nunc à Conc. Trid. *s. 24. de refor. matr. c. 1.* quod examen de iure spectat ad Archidiaconũ. *c. ad hæc de offic. Archidiac.* vnde in Pontificali ex formula ordinãdos præsentat, & de eorũ sufficiẽtia respõdet; *quantũ humana fragilitas nosse sinit.*

24 Nec obstat quod Conc. Trid. iubeat singulis annis in synodo diocesana examinatores eligi, pro prouisis de aliquo beneficio, vel promouendis ad ordines; nam per hoc non excluditur Archidiaconus, cui id competit de iure cõmuni, à quo non est recedendum, nisi quatenus sit expressum. Adeoque examinatores huiusmodi electi intelliguntur cum Archidiacono cumulatiuè. *Serol. p. 2. v. Archidiac.* sic in nouis Episcopatib. Belgij graduatis affectas prębendas possidẽtes, seniores ad hæc eadẽ deputantur, potest tamen Episcopus, cumulatiuè & alios ad ea accipere,

25 Ordinum gradus. sed non hos excludere. Caius Pontifex sub Diocletiano, ex cuius genere erat, constituit, quibus ordinum & honorũ gradib. † ad Episcopatum ascenderetur, & Conc. Trid. *s. 23. c. 11.* pro cõgrua reuerentia ordinum, & vt maior

erga

erga Presbyteros reuerẽtia cum vitæ merito accrescat, interstitim inter eos ordines seruãda præscripsit. *c.11.* nisi necessitas vel vtilitas Ecclesiæ aliud postulauerit: Iudicio Episcopi non aliorum etiã superiorum regulariũ, vt censuit S.Cong. *apud Pias. post Quar. d.c.1.nu.*50. *Azor. Inst. mor. l.12.c.*18.*qu.*18. sed nihilominus ex declaratione eiusdẽ S.Cong. potest remittere ea interstitia Cap. sede vacante, quo casu dimissorias dare potest, adeo tamen remitti non possunt, vt plures sacri eodem die conferantur. *c.13.d.s.*23. minores autem omnes possunt saltem de consuetudine in Belgio: quæ in Italia non adeo nota esse videntur. nam propositũ scio fuisse sacræ Cong. an oẽs minores vno die recipiens, suspensus non sit, etsi resolutum tamen negatiuè. An autem omnes quatuor minores & subdia-conatus vno die conferri possint quæritur; Ideo; ꝙ Conc. Trid. loquitur de duob. sacris vno die nõ recipiendis: sed *c.2. de eo. qui ord. furt. sus.* negat. Cõsuetudo alicubi permittit. *de qua Gutier. can. q. l.1.c.26.nu.*30.

DE FILIIS PRESBYTERORVM.

HÆreditariæ successiones beneficiorũ semper in Ecclesia fuerũt odiosę. quorum enim est hęc vox, *hæreditate possideamus sanctuarium Dei?* quin nec regulæ politicæ in officijs sęcularibus successiones admittunt. *Tit. de muneribus & honoribus non continuandis inter patrẽ & filiũ C.lib.*10. Refert Charond. *resp. l.3.R.*39. infirmatã prouisionẽ filio de munere per patris resignationẽ factã. Hodie † filio reseruati non potest pensio super beneficio patris: etsi olim posset. sed si pater habet pensionem cũ potestate eã in aliũ transferendi, nõ ei obstabit hic locus quominus in filium etiã illegitimum possit trãsferre, quia hic casus omissus ex iure priori decidendus est. *Goncalez ad Reg. Canc. gl.5.§.5.n.*22.23.24. quantũ verò attinet ad successionẽ bonorum illegitimos prorsus incapaces reddidit Pius V. 2. *Martij an.*157 1. *const. quam refert Quar. v. Illegitimi, & nos alibi dicimus.* 1 An pensio filio reseruari possit super beneficio patris.

Conc. Trid. *s.*25.*c.*15. longissime † vult paternæ incontinentiæ memoriam à locis sacris arceri. Vbi videtur illud verbum 2 An nepos auo succedere possit.

verbum longissimè positum tantũ in narratiuo non præcisè illud euincere, vt sicut filius respectu patris excluditur, ita nepos tractetur respectu aui, præsertim in correctorijs iuris antiqui: nam quod etiam antiquo iure Canones optarint incontinentiæ memoriã longissimè aboleri, certum & expressum est, & tamen non indisti... ctè. Ideo nepotes legitimi exclusi, sed benè à beneficijs quę immediatè patres tenuerant, sic parlamentũ Tholosanum aliquando intellexit *cap. ad extirpandos, de filijs presbyterorum, refert Papon. in suis arrestis tit. de capacité ou incapacité à tenir benefices, ar.2.* Imò per me licet, vt quia volunt hunc Conc. locum *s.25.c.15.* aliquid iuri communi addidisse, vt etiam nepos excludatur à beneficio aui, vbi fuerit mediata persona alia. quod legitimis filijs etiam permisit Alex. III. et si Clem. VII. in illegitimis Const. *quam refert Quar. verbo illegitimi*, disertè vetuit: sed vt nepos legitimus excludatur à beneficio quod nunquam possedit auus, ideo quod sit in eadem Ecclesia, non adeo apud me exploratum est. Ipse textus ad hoc non cogit, & erunt in vno verbo duæ iuris communis correctiones: At Cardinales secus cẽsuerunt. Scio eorum authoritatem, vt ipsi de se testãtur, esse instar Pontificiæ; sed quia tanta eorum est authoritas, sæpè non interpretando tantùm, sed & nouiter quadantenus constituendo procedunt: quo casu eorum responsa in his ditionibus pręcisè non ligarent, quia Concil. hactenus tantùm receptum est in proprio sensu, non extenso, & fortè ita Concilia Principum prouincialia intelligerent, si pro possessorio beneficij adirentur, non tamen id consulendum. Post hæc dum sic in causa graui respõdissem, inueni ita decisum per Card. .... Martij 1598. & in causa N. N. Canon. Brug. anno *1616*.

DE MAIORIT. ET OBED.

1 Reuerentia erga sacerdotes.

IVre meritoque Concil. Trid. *c.11.s.23.* meritum vitæ & ascensus ad maiores ordines probari vult ex reuerentia erga sacerdotes †. Certè olim ea inculcari solet tironib. alphabeticis: sed eam nõ satis in pectus demittunt, qui non exhi-

exhibent sacerdotibus obuijs, etsi dignitate Ecclesiastica etiam præditis, vel caput aperiunt. Longè ab ea regula remoti, quam Basilius, Benedictus, alijque Monachorũ Patriarchæ olim sanxerunt, & Paulus saltem pro consilio ac monito dedit, vel inter æquales honore inuicem præuenire. B. Franciscus solet dicere, quod si ab vna parte de cęlo aliquis sanctus reuersus staret, ab altera sacerdos, se priùs exhibiturum reuerentiam sacerdoti. *Ribad. in Principe l.1.c.35.* Carl. Magnus moriturus Ludouicum filium inter cætera monuit, vt sacerdotibus honorem seu patribus exhiberet. Basilius similiter filiũ his verbis hortatur: *Deum optimum* adames, honora eius Ecclesiam, sacerdotes eiusdẽ reuerere, clericos omnes honorificè complectere, *Choppin. monast. l.2. tit.2. nu.1.* Conc. Matisc. statuit canon. 14. vt si quis quempiam clericorum honoratorum in itinere obuiam habuerit, vsque ad inferiorem gradum honoris veneranter illi colla subdat, & si vterque equo vehitur, galerum sæcularis de capite auferat; si clericus pedes graditur, & sæcularis vehitur equo, ilico ad terram defluat. Qui verò, inquit, horũ quę Spiritu sancto dictante sancita sunt, transgressor fuerit; ab Ecclesia tam diu quã diu Episcopus illius Ecclesiæ voluerit, suspendatur. bone Deus quàm aut idem spiritus eadẽ nunc non præcipit, aut non auditur! Conc. Laod. *c.20.* præcipit ne Diaconus nisi ex iussione Presbyteri, sedeat, similiter honorificetur: & Diaconus à ministris inferioribus, & omnibus clericis, *c. nõ oportet d.99.* & hęc spectant ad ostendendam hierarchiã Ecclesiasticam, quã qui diuina ordinatione negant institutam, vel Episcopos Presbyteris non esse superiores, vel non habere potestatẽ confirmandi vel ordinãdi, vel quã habent illis esse cũ Presbyteris cõmunem, dãnantur, *s.23. can.6.7.* quanquã olim Presbyteri, qui in singulis ciuitatib. cõstituebantur, simul essent Episcopi: quo sensu aliquãdo eorũ appellatio in antiquis cõfunditur, alioquin iure diuino potestate distinguũtur. *Azor. Inst. mor. p.2. l.3. c.16. q.5.* Certè, bene corde de his sentire; opera autem mortua ostendere, non est spiritus viuificantis.

2 Ex c.fin.de offic.deleg.in 6.c.ne aliqui de priuil.in 6.ca.solitæ de maior.& obed.extrau.execr.§.nos itaque de prabendis, habetur ordinariè ea conclusio, vt reges, reginæ, eorum filij, propter prærogatiuam, † cēseantur in omni dispositione iuris non comprehensi, nisi diserte exprimantur. Sic Conc. Trid.c.9.s.25.excipit patronatus qui ad Imperatorē, Reges seu regna possidentes, aliosque sublimes & supremos principes, iura Imperij in Dominijs suis habentes, pertinent. sic c.8.s.22.à visitatione Episcoporum excipit collegia quæ sub regum (intelligo etiam sublimes Principes iura regum possidentes) immediata sunt protectione, nisi de eorum licentia. sic beneficia Regum in generali Regularum Cancellariæ reseruatione non comprehenduntur Gonçales ad Reg. 8. Canc. gloss.24. num. 153. In Concil. Const.8. gener. can. 14. decernitur ne timidè abiecteq; se † Episcopi ferāt, sed cum modestia dignitatem seruent, cui vectigal, vectigal: cui honorem, honorem. *Dummodo*, inquit, *Principes & pij Imperatores agnoscant sibi aquales Episcopos, & liberè audeant reprehendere, increpareque, & principes & cæteros qui militari honore fruuntur, si quid peccauerint, si quis Episcopus dehonestauerit dignitatem, vixeritq; abiectè, amoneatur per annum, & princeps qui in causa fuerit, excommunicetur per triennium*. Quadrat his c.11.12. Conc. Antioch.& Innocent. III.in c.6.h.t.scribens ad Imp.Constant. vtitur his verbis. *Hac autem si prudenter attenderet Imperatoria celsitudo, non faceret, aut permitteret Constantinopolitanum Patriarcham, magnum quidem & honorabile membrum Ecclesia iuxta scabellum pedum suorum in sinistra parte sedere, cùm alij Reges, Principes Archiepiscopis & Episcopis suis, sicut debent, reuerenter assurgant, & eis iuxta se venerabilem sedem assignent*. Hinc iam olim in sacris Concilijs Episcopis inhibitum fuit, ne principum aulas frequentarent, etiam additis pœnis anathematis. *refert ea Choppin.l.1.monasticon.tit.vlt.nu.*28.scilicet, Cabilonense, Meldense, Viennense, Antiochen. (quod excipit necessariam causam iudicio Metropolitæ, & aliorum prouinciæ Episcoporū, Aurelienſ. Sardicenſ.) In Conc. Trid. s.25.c.17.vetatur Episcopis ne suam dignitatem dehonestent,

Prærogatiua Regū.

3 Episcoporum.

ſtent, cum regum miniſtris, regulis & Baronibus in Eccleſia, & extra; in decente ſubmiſſione ſe gerant, & veluti inferiores miniſtri altaris, nimis indigne loco cedant, multo minus perſonaliter illis inſeruiant, ſed tam in Eccleſia quam foris gradum ſuum, & ordinem præ oculis habeant. Vbique ſe Patres, & Paſtores eſſe meminerint. principibus præcipit, vt eos paterno honore, debita reuerentia proſequantur.

Olim cum primum Monachi † eſſe cœperũt, & longo 4
poſt tempore clericis minores & ſubiecti fuerunt, etenim in c. à ſub Diacono diſt. 93. dicitur: Pontifici Presbyter, Presbytero Diaconus, Diacono Subdiaconus, Subdiacono Acolytus, Acolyto Exorciſta, Exorciſtæ Lector, Lectori Oſtiarius, Oſtiario Abbas, Abbati Monachus, in omni loco præſtet obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio Eccleſiæ. Erant enim eo tempore Monachorum præfecti vt ipſi Monachi laici, adeoque clericis inferiores. Vnde S. Hieronymus inquit, 16. q. 1. *cap. Monachus non docentis, ſed plangentis habet officium, qui vel ſe vel mundum lugeat, & Domini pauidus præſtoletur aduentum.* deinde Clerici & Sacerdotes eſſe cœperunt, vetiti tamen vlli pœnitentiam tribuere, niſi ſibi inuicem, mortuum non ſepulire niſi Monachum in monaſterio morantem, infirmos non viſitare, vnctiones facere, aut Miſſas publicas cantare, neque filium de baptiſmo accipere, neque ad Eccleſiam ſecularem tranſire, vlliſue negotijs ſe implicare, quia Monachus mundo mortuus eſt, & Deo tantum viuit, *cap. placuit. cap. interdicimus. cap. peruenit, cap. alia cauſa eſt. cap. iuxta. cap. qui vero. cap. Agapitus cap. ſunt nonnulli.* quæ capitula ſic citata quamuis inuicem pugnare videantur, habent ſolutionem ex ſucceſſione & diſtinctione temporum, adeoque demonſtrant quomodo tandem omnia officia, quæ Cleri ſæcularis fuerunt, ad Papatum vſque ſui iuris fecerunt: quin & Abbates inſignia pontificalia & functiones ipſas Epiſcopales, excluſis tantum ſacris ordinibus, ſibi arrogarunt, Pontificum largitione: quod tamen Trid. *ſ. 23. c. 10.* reſtrinxit vt ſuis tantum re-

Abbatum

gularibus tonsuram, vel minores ordines possent conferre, & cum reliquis secularibus diuitijs, quas in primæuo statu multorum operis ample parauerant, præstarent; facile post Episcopatum primas obtinuerunt, præterquam ijs in locis, vbi dignitates sæculares vel ob antiquitatem, vel ab pares diuitias, similemue causam pristinum statum retinuerunt, qui initio quidem iuris fuit, nunc ob argumentum à communiter secus accidentium, consuetudinis esse æstimatur, si quis post Episcopum sæcularis dignitatis ante Abbatialem sedere, vel ingredi se posse contendat.

5 Episcoporum inter se ordo. Episcopi de iure † iuxta prærogatiuam suæ ordinationis præcedunt, non habita ratione dignitatis sedium *c. Concilia* §. *hinc, in fin.* 17. *d.* vbi Episcopus Mediolanensis subscribit ante Rauennatensem, etsi Rauennatium sedes longe semper dignior fuerit. & ita in cæremoniali etiam Romano dispositum est, etsi in Germania fere passim, alijsque multis locis consuetudo contrarium obtineat. quamuis *Serol. V. Concil.* §. 4. huiusmodi consuetudinem non admittat, quia orbis debeat obseruare consuetudinem Vrbis. & quidem sacra Cong. Conc. declarauit Episcopum exemtum & nullius diocesis, suffraganeos non debere præcedere, nisi sit ordinatione antiquior, *Serol. ibid.* Quandocumque autem Episcopus processionem indicit, & procedit cum suo Capitulo †, illud omnes alias dignitates præcedit, & cum eo coniungitur, ac simul vnum corpus conficiunt. *c. requisisti* §. *si vero de testam.* Vnde & Episcoporum fratres Canonici dicuntur. *c. quanto, de his qua à prælat.* Archid. Archipresbyterum præcedit si sit sacerdos, etsi tantum ex voluntate; non ex fundatione, *M. Ant. Gen. in prax. c.* 53. *refert ita censuisse Cong. Rituum.* Canonici Regulares præcedunt Monachos *Serol. p.* 1. *V. proces.* §. 4. & Clerus sæcularis regularem.

6 Capit. Cathed.

7 In his valet consuetudo. Enimuero huiusmodi controuersiarum decisio plerumq; petenda est à consuetudine †, vt sententiam Senonensem refert *Choppin. Monast. l.* 2. *t. vlt. n.* 23. Vnde nō malè

Greg.

Greg.XIII.decreuit *in const.incipit exposcit,relata per M. Ant. Gē.c.53.Piaſ.pr.p.2.c.3.n.48.Quar.V.præced.*vt qui ſunt inter fratres mendicantes, in quaſi poſſeſſione præcedendi, ſeu iuris præcedēdi, ſine vlla appellatione,alioue ſubterfugio præcedant in proceſſionibus publicis, & priuatis: de qua vbi non conſtat, præcedant antiquiores in loco controuerſiæ, qui ordo prius domum aut Conuentum ibi habuerit. deinde ad tollendas omnes præcedentiarum controuerſias S.Cong.ſtatuit in proceſſionibus ſeruandum eſſe quod in alma Vrbe ſeruatur, *Quar. & Piaſ. ibid.* Quem ordinem habet Gamm. *deciſ.*1. ſed in his locis magis d.Conſtit.& antiqua poſſeſſio,quæ in talibus ius tribuit,ſeruatur,etſi Quar.eam reſolutionem Sanctiſſimo placuiſſe aſſerat,& mandaſſe nouam Conſt.fieri, quæ tamen nondum nata eſt.

Pius V. ante conſtituerat, vt Prædicatores præcederent omnes Mendicantes: Senatus tamen Pariſ. *referente Choppin.vbi ſupra.* in controuerſia dubia actoribus, in initio proceſſionis dexteram,ac deinde ſiniſtram aſſignauit, & vice verſa,Reis. *Mon.l.2.t.fin.n.23.*

Generaliter tamen † ſciendum eſt, vt quiſque in domo ſua rex eſt,(vt imperium exercebat ille ruſticus, qui regem Angliæ,quod in domo ſua ei obedire nollet,alapa mulctauit,) ſic quiſque rector in Eccleſia ſua quoſcumque alios, qui ordine hierarchico non ſunt eius ſuperiores, antecedit in ſolemnibus miſſis dicendis, alijſque omnibus præeminentijs. ſic Rota cenſuit Parochum in ſua Eccleſia præferendum Decano & Capitulo Collegiatæ ad eam Eccleſiam proceſſionaliter ex antiqua conſuetudine accedentibus, quodque maior minori in eius domo cedere teneatur. *Gonçalez ad R.8.Canc.gl.6.nu.*101. *& ſeq.* 8 Quiſque in ſua eccleſia præcedit.

Et quoniam plerumque † huiuſmodi controuerſiæ incidunt in proceſſionibus, exequijs ,deferenda vmbella, & ſimilibus,quæ ſacra non debent retardari profana illa contentione, decernit Concil. Trid. vt eas Epiſcopus com- 9 Modus finiendæ controuerſiæ.

componere possit amota omni appellatione *c.* 13. *sess.* 25. & nihilominus compellere omnes, etiam per censuras, vt in publicis processionibus compareant; adeò quidem vt nemo vocatus exemtione se tueatur; quo minus ad processiones teneatur venire, quod antè Concil. Trident. anno 1413. Senatum Paris. iudicasse, refert Choppin. *de sacra pol. l.* 2. *t.* 6. *n.* 18. modo vltra dimidium milliare extra Ciuitatem non distent, *ex S. Cong. Quar. vbi supra.*

10 Vt à publicis processionibus nullus excusetur.

11 Excipiuntur † tamen ab Episcopi mandato, vocantis exemtos ad publicas processiones, ij, qui in strictiori clausura viuunt, vt sunt Carthusiani, Camaldulenses, Discalceati & Cælestini. quorum etiã priuilegium refert *Chopp. Monasticon l.* 2. *t.* 1. *n.* 16. à Bonif. VIII. concessum his verbis: inhibemus etiam ne aliquis Episcopus, vel alia persona spiritualem, vel aliam iurisdictionem habens, vos ad synodos vel Conuentus forenses suos accedere, vel cum eis intus vel extra ciuitates, vel terras processionaliter exire, aut suis constitutionibus subiacere cogat, &c. Excipiuntur etiam laicę confraternitates, quæ ad processiones cogi non possunt. *Quar. vbi supra ex Cong. Conc.*

Præter obnoxios clausuræ.

12 Publicas autem † processiones S. Cong. esse declarauit *apud Quar. vbi sup.* quæ cõsuetæ, vel ex publica causa, peste auertenda, introitu noui Episcopi, vel ad generales Litanias fiunt: & si noua processio indicatur, S. Cong. censuit *apud Serol. vbi sup.* §. *fin.* ad Episcopum cum consilio Capituli pertinere decernere, quò & quà ducenda, dirigendaque sit.

Publicæ process. quæ?

DE TREVGA ET PACE.

NEque c. 1. h. t. quod tempora induciarum præscribit; neque c. 2. quod personas recenset, quæ tempore Belli plena securitate gaudere debeant; vsus obseruat. miles hodie

Iura negat sibi nata, nihil non arrogat armis:

& personæ d. c. exceptæ intra terminos suos non se cõtinent: quin videmus inaudito anterioribus sæculis exẽplo mercatores Belli incommodis Iure exemtos d. c. 2. ipsos

Bellum

Bellum ciere, classes adornare, ad vtrosq; Indos currere, aurũ opesq; inde aduehere. Ad quarum societatem, classemq; suam, quã more maiorum ad Insulam Ophir mittebat Iosaphat Rex Iuda, noluit Regẽ Israel admittere. *Reg. l.3.c.vlt.* Pœna violantis inducias iure indictas in d.c.1. est excõmunicatio; pacem autem publicam in Imperio, Bannum, de quo eiusque effectibus, *vid. tract. Andreæ Gail. de Pace publ. l.2.*

DE OFFICIO ORDINARII.

ADeo Concilium Tridentinum Ordinariorũ † iurisdictionem illibatam seruari & promoueri cupit, vt nec ab ipsis, nec ab inferioribus, neq; à superioribus turbetur, *c.20.sess.24.* Non à superioribus, Legatis scilicet, Nuncijs, & quibuscumque alijs, vetando ne in prima instantia eos procedentes quoquo modo impediant, iurisdictionem eorum præripiant, aut alio modo turbent: & si quidem ipsi Episcopo prius non requisito, & negligente processerint, acta eorum nullius momenti sint, & partibus ad damni satisfactionem teneantur: vbi non comprehendi mandata Apostolica executiua, quæque summariam tantum cognitionẽ requirunt in forma breuis de capienda possessione beneficiorum sedi Apostolicæ reseruatorum, de quibus alicui prouisum est, à sede Apostolica, declarauit Greg. XIII. *cuius Const. refert Matth. in sept. dec. l.1. t.2.c.4.* deinde vt nec à superioribus appellationes ab ordinarijs interpositæ recipiantur, Auocatio, Commissio, aut Inhibitio fiat, nisi à definitiua, vel definitiuæ vim habente, & cuius grauamen per definitiuam reparari non possit. Non ab inferioribus †: inhibendo ne causæ matrimoniales & criminales, à Decanis aut Archidiaconis, aut alijs inferioribus, etiam visitantibus, etiamsi super ea iurisdictione litispendentia in quacumque instantia fuerit, cognoscantur. Non ab ipsis † ordinarijs, illis mandando vt quascumque causas etiam beneficiales in prima instantia cognoscant, atque omnino

1 Iurisdictio Ordinarij à nemine turbanda. Non à superioribus.

2 Non ab inferioribus.

3 Non ab illis ipsis.

saltem infra biennium à die motæ litis terminent, concedendo alioquin post id spacium partibus, vel alteri illarum iudices superiores, competentes tamen, adire, qui causam in statu quo fuerunt, assumant, & quam primum terminent.

4 De delegato exercitus. Ex eadem † causa Pontifex Max. tam per Breue destinatum Archiepiscopo Cameracensi Barlemontio, quam postea aliud anno 1597. 20. Februarij destinatum, Illustrissimo Archiepiscopo Mechliniensi Matthiæ Houio (per quæ respectiue, eosdem Archiepiscopos constituit, delegatos Apostolicos in Belgio pro exercitu regio) ita eam iurisdictionem delegatam temperat, vt & necessitati exercitus subueniat, quia, inquit, non facile ad locorum ordinarios, aut ad sedem Apostolicam recursus haberi possit, & nihilominus Ordinariorum authoritatem intactam seruat. Illud quidem peragit, dando facultatem ad dictæ Sedis beneplacitum, & quo ad Bellum hoc durauerit, per se, vel alios subdelegandos omnem & quamcumque iurisdictionem Ecclesiasticam, in vtroque foro exercendi; hoc vero dum eam restringit, vt non comprehendat eos, qui sint in propria dioecesi, sub qua illorum ordinarij iurisdictionem suam in eos exercere possint. vnde ad vitandas difficultates ann. 1595. die 23. Ianuarij inter deputatos præfati illustrissimi Domini Barlemont, & Vicarios Archiepiscopatus Mechliniensis pacti & conuenti sunt hi articuli.

5 Illius cũ Ordinar. pacta. Primum quod † persona Gubernatoris generalis, omnium domesticorum ipsius, vtriusque sexus, & eorum qui sunt de eiusdem Gubernatoris custodia, tam tempore pacis, quam belli, vulgariter *hallebardiers* & *archiers* nuncupari, sunt subiecti ordinario loci, vbi habent suum domicilium, sed simulatque egrediuntur dictum ordinarium domicilium vt accedant exercitum regium, censentur esse subditi delegato Apostolico.

Similiter omnes nobiles, & alij inferiores, qui cessante exercitu habent suos ordinarios in his partibus, quan-

quando ſubſiſtunt ijs in locis, vbi eſt fixum ipſorum domicilium, cenſentur ſubditi eorundem locorum ordinarijs, etſi alioquin habeant officia & ſtipendia, ratione dicti exercitus: qui vero non habent in hiſce partibus ſuos ordinarios, & caſtra ſequuntur, habentque officia aut ſtipendia regia ratione eiuſdē exercitus, ij cenſentur, quam diu exercitus conſiſtit, ſubditi dicto delegato Apoſtolico.

Antiqua etiam præſidia, quæ erant ante exercitum, ratione cuius emanauit iſtud Breue Apoſtolicum, quæque manere & foueri ſolent ſumptibus Regijs etiam tempore pacis, ſpectant ad Ordinarios locorum, quoad alia præſidia quamuis ſubdita maneant delegato Apoſtolico: tamen fauore Eccleſiaſticæ diſciplinæ in animaduerſione delinquentium erit præuentioni locus.

Perſonæ autem caſtra ſectantes, & ad exercitum ſpectantes, ſi de exercitu ſeſe ad tempus negotiorum cauſa, ad Vrbes aut alia loca extra exercitum recipiant, manent in omnibus ſubiectæ delegato Apoſtolico.

Quæ tamen omnia ſupradicta ſic intelligenda ſunt, vt parochis liberum ſit adminiſtrare ſacramenta, & ſepulturas omnibus diuertentibus ad ſuas parochias, & in eis morientibus, ſaluis iuribus. Iudicialia vero exercebuntur per ſuperiores reſpectiue eorum, de quibus præſcriptum eſt in præcedentibus articulis. Qua facultate hactenus ſumma cum laude præfatus Archiepiſcopius Mechlinienſis vtitur, vt effectus doceat non immerito ſummum Pontificem, in eodem Breui hoc elogio, (quod non facile in alijs inueneris,) eum affatum eſſe, fraternitatem tuam præſtanti ampliſſimarum virtutum laude, &c.

An autem ob præſentes inducias bellum amplius durare non cenſeatur, & recurſus ad Ordinarios locorū non eſſe difficiles, vtpote cum non in acie ſed in continuis

præſi-

præsidijs milites versentur, ac eapropter locus sit *c.* 20. *s.* 24. *Conc. Trid.* nolim disputare.

6 Quod c.20. procedit † etiam & disponit in prima instantia, vt ne Decani, Archidiaconi iure suo de causis matrimonialibus & criminalibus cognoscere possint, non vetat ne à sede Apostolica, aut Nuncijs ijs qualificatis & in synodo designatis, iuxta Constit. Bonif. VIII. *in c. statutū de resc. in* 6. huiusmodi causæ in secunda & vlteriori instantia cōmitti possint: agit enim ibi Conc. de promouēda Iurisdictione Ordinarij, vt eam ne quidem à Nuncijs velit turbari: neque vllum verbum est, quod abroget in eo ius antiquum, aut de commissionibus appellationum tractet. sed eo facit c. 2. s. 13. quod tamen in criminalibus tantum loquitur, ne appellationes à sententia Ordinarij, alij, quam Metropolitano, aut vicino Episcopo seu Officiali committantur, non inferioribus iudicibus. Sub quibus non comprehendo causas correctionum, sed vere criminales ad vindictam criminum, & pœnam ordinariam institutas, vt alibi eas à causis correctionis distinximus, vt quàm minimum à iure communi contra proprietatem verborum discedatur.

Causæ matrimoniales ad Ordinarium pertineant, & quatenus ad alios.

7 Statuitur insuper in d. c.20. vt † extra prouinciā, nec in secunda instantia cogatur quis pauper in causa matrimoniali litigare, nisi sumtus ab aduersario suppeditetur. iam olim in Conc. Niceno statutum fuit, vt extra prouinciam nemo prodire cogeretur *c. neminem c.* 1. *caus.* 3. *q.* 6. vbi agit de prouincia Ecclesiastica; non de prouincia ciuili, quamquam ad imitationem ciuilium hæ sint formatæ. *eruditè Collega noster Aub. Miræus in not. Episc.* semper tamen appellationes ad Pontificem Romanum etiam olim admissæ sunt, *c. nullam* 2. *q.* 4. Sed in d.c. 20. immemorabilis consuetudo non est sublata, sed solum consuetudo. Vnde vbi immemorabilis viget, vt in prima instantia, non omnes causæ per Ordinarios locorum cognoscantur, aut per inferiores quædam hic notatæ, non est hoc decreto abrogata, *Gonçalez ex Cong. Con. c. & Rota, ad Reg.* 8. *Canc. gl.* 33. *n.* 5. An autem abrogata sit iurisdictio per priuilegium com-

Intra prouinciam manendum.

competens, vide *Nauar. conf. 6. de priuil.*

Vicarij generales seu Officiales sine speciali delegatione cognoscunt de hîc exceptis causis. *Sanchez lib. 3. d. 29. n. 16. 17.* de Mat.

Iudici ante omnia † conuenit quod Tac. de Agric. in eius vita scribit: *Iam vero,* inquit, *tempora curarum remissionumq́ diuisa: vbi Conuentus ad iudicia poscerent, grauis, intentus, seuerus, & sæpius misericors; vbi officio satisfactum, nulla vltra potestatis persona tristitiam, & arrogantiam & auaritiam exuerat: nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut seueritas amorem deminuit.* S. Bernardus libris quinque de consideratione Papam Eugenium & in illo omnes Prælatos instruit, ac præsertim *l. 2. c. 5. 6. 7. 8.* quam solliciti in officio versari debeant ad curam non ad dominatum, vt non otiosi, multo minus delitijs resoluti, aut resupini pompis inueniantur, *Nibil,* inquit, *horum tibi tabulæ testatoris assignant, &c.* vbi & prosequitur quàm non sola humilitate, sed etiam veritate Apostolis interdicatur dominatus, quam exire in agrum non tanquam Domini, sed tanquam villici, videre & procurare debeant, leuare oculos, & videre regiones, si non sint magis siccæ ad ignem, quam albæ ad messem. 8 Ordinarij mores.

Hoc etiam imprimis ad officium Ordinarij spectat vt ijs potissimum medijs vtatur, quibus vel in officio suos subditos continere, vel eò reuocare possit. vnde si videat excommunicationem ab eis contemni, aut non tanti æstimari, vt homines magis & magis carnei fiunt, neque vulnera animæ sentiunt, potest pœnas alias infligere & exequi *arg. c. ex crapula extra de vit. & honest. cler. Lopez ad pract. Diaz c. 142. Marc. Anton. Genuens. in praxi. Neap. c. 8.* quin etiam generatim verior est opinio quod laici in casibus in quibus possunt conueniri coram Episcopo, possint carcerari, & alijs pœnis temporalibus puniri antequam excommunicentur, *Couar. lib. pract. qu. c. 10. M. Ant. Gen. in d. prax. d. c. 8.*

Serio & specialiter † Concil. Trid. sess. 25. c. 3. Prouinc. Mechl. ann. 1607. tit. 25. c. 4. cui & confirmatio Apostolica & sanctio 9

An aliis pœnis vti possit quã excommun.

Principis nostri accessit, Sahagun. de offic. deleg. c. præterea nu. 15. iuxta c. postulasti extra de Iudæis c. 1. de offic. ord. c. dilect. 55. de App. c. 1. de depos. c. 2. d. adult. c. attendend. 17. qu. 4. c. contra idolorum 26. q. 5. c. cũ Episcopus de offic. ord. in 6. Sic d. 7. Paulus dicitur in Actis Apostolicis c. 8. 9. 26. accepisse Epistolas à Principibus sacerdotum, non à Rege, aut Præside Prouinciæ, vt Christum profitentes vinctos Damasco Hierosolymam duceret, &c, vt dicit, Ananias habebat potestatẽ à Principibus Sacerdotum alligandi omnes, quin & in carcerem trahendi dictis cc. prout Sacerdotes apprehendendi, incarcerandi & puniendi authoritate fungebãtur Act. c. 4. 5. &c. quare sæcularis brachij inuocatio est necessaria cum rei sunt potentes, vbi opus est manu forti, vel de modestia canonica, & prudentiâ, non necessitate, *Doctor Marta de iurisd. p. 2. c. 29. per totum*. quod d. c. 3. satis liquet. Et certe non me parum mouet, quod D. Willibrordus Episcopus Vltraiectinus, qui maioribus nostris fidei nostræ initia tradidit: ijs qui pium suum testamentum, *quod refert R. P. Carel. Scrib. in Origin. Antu. c. 5.* impugnaturi essent, iuxta excommunicationis pœnam, infligat pecuniariam, auri librarum decem, argenti pondo quinquaginta. Ante annunciatam maioribus nostris Christi fidem, quid apud nos obtinuerit, memorat Tacitus de Moribus German. *neque animaduertere*, inquit, *neque vincire, neque verberare quidem nisi Sacerdotibus permissum*, non quasi in pœnam vel Ducis iussu, sed velut Deo imperante. Agnouerunt ergo Sacerdotum magis quam Principum authoritatem, ab eorum iussu non pendentem, sed immediate à Deo profectam. quæ ratio arbitrari me facit, vel ideo ex more maiorum apud Germanos etiamnum vbi Catholica Religio adhuc subsistit, Episcopos maiore authoritate passim vti, quam alibi gentium. Neque obstat quod communiter valde proclamatur Episcopos non habere territorium nam tota eorum diocesis eis pro territorio est. *vt Alciat in l. pupillus 239.*

§. ter-

§. *territorium* D. *de verb. signif.* In tota enim dioceſi habent terrendi & diſtringendi facultatem : ſcilicet in ijs criminibus, & cauſis, quæ ad eorum forum ſpectant: perinde ac ij, qui iuriſdictionem & merum Imperium habent; *præterquam quod ſanguinem non fundant, ob irregularitatem, etſi animam percutere poßint grauiter, vt alij corpus.* Et vt ad vſum modernum loquamur, qui iuriſdictionem & merum Imperium habent, ad crimina caſtiganda, mediam & altam iuſtitiam: ij crimine, ſaltem ea qualitate habent territorium: ſed qui baſſam, ſeu infimam iuſtitiam, is eſt Domini fundiarij. Neque tamen ideo minus iuſtitiarij mediæ & altæ iuſtitiæ apprehendere, & carcerare ſolent, cæteraque quæ ad terrendum faciunt exercere, quod non poſſunt ipſi domini fundiarij: adeoque neque Eccleſia eo argumento excludi poteſt, præſertim quæ eo iure ab omni æuo hîc vſa eſt. ideoque in Bulla erectionis nouorum Epiſcopatuum ad Regis inſtantiam factæ, ſingulis Belgij Epiſcopis vbi dioceſis aſſignatur, diſertè inſeritur, pro territorio ſuo habere hæc & illa loca. Sic etiam ſolet obijci Epiſcopum fiſcum non habere vel ærarium: in Brábantia tamen ex Concord. cum Carol. V. Imp. initis competit ei medietas bonorum Clericorum, Baſtardorum, Principi altera, item fructus abſentium, litigioſorum, illaudabiliter deſeruitorum Beneficiorum, aliaque. Sacra Congreg. Card. 10. Martij 1608. Reuerendiſſimo Ioanni Miræo Epiſcopo Antu. ſcripſit ad relationem ſtatus Epiſcopatus, pro eo quadriennio Romæ factam, fas eſſe Epiſcopis aduerſus laicos delinquentes in criminibus ad forum Eccleſiaſticum pertinentibus, nedum cenſuris, ſed etiam pecuniarijs, alijſque corporalibus pœnis afficere, eoſque diſtringendi & in carceres detrudendi facultatem habere, imo ad cenſuras ita demum veniendum eſſe vbi perſonalis aut realis executio fieri non poſſit, quemadmodum cauetur decreto, *c.* 3. *ſ.* 25. *Quod ſi*, (inquit vlterius Cong.) *iudices laici ſecus prætendant, oportet Amp.* T. *iuriſdictionem*

E 2 *ſuam*

suam nauiter tueri: interim si quid opis postulauerit, neque Sedem Apostolicam, neque sacram Congregationem illi suam operam bene nauanti defuturam.

10 Excommunicatione quomodo vti debeat.

10 Porro in eadem Epistola† sacra Cong. præfatur, in dicta excommunicatione quæ neruus est Ecclesiasticæ disciplinæ, parcè quidem ac sobriè, non sine magno pietatis sensu, ac si viscera secaret sua, ipsi vtendum esse. Cæterum vbi causæ qualitas ex sacrorum canonum præscripto id postulauerit: rite ac rectè ad continendos in officio subditos, præsertim quæ ad iurisdictionem Ecclesiasticam tuendam, sine vlla trepidatione ad ipsius excommunicationis sententiam seu declarationem esse procedendum. S.Petrus cum Ananiam & vxorem ob mendacium verbis censorijs exanimasset, non animum tantum, sed & corpus ad suam castigationem spectare demonstrans, vt in Actis Apost. refertur, c.5.

-----Terruit Vrbem,
Terruit Gentes:

11 Ecclesiæ authoritas à Deo.

11 Non ergo habuit† territorium? Ecclesia habet suam iurisdictionem à Deo & non à sæcularibus Principibus, *c.solita extra de maiorit. & obed. c. eum ad verum dist.* 96. & in Ecclesia ab ipsis Apostolis iudicij tribunal erectum fuisse, ex ipsis Apostolorum dictis conuincitur: quos imitari sunt Apostolici viri, & eorum successores, de quo est elegans locus apud D.Clem. *l.2.c.*49.50.51.52.53.54.55.56.57. *Ioannem Chryso. in 1. Epist. ad Cor. c.6. hom.16. B. August. in lib. quem scripsit de opere Monachorum, c.*29. Regnum enim Christi non est nomine tenus, sed vt populum regat in virga ferrea, & tanquam vas figuli, cum opus fuerit, confringat: eaque potestas Episcopo Ecclesiæ Thyatiræ *Apoc.c.*2. nec illi soli, sed omnibus Episcopis concredita est, qui acciperent virgam de qua Psalmo 44. virga directionis virga regni tui, de qua Apost. *in Epist.* 1. *ad Cor. c.*4. quid vultis in virga veniam ad vos? Sanctus Augustinus *Hom.*2. *in Apocalyp. Epiph. hæresi* 29. Ad hanc rationem complura sunt exempla apud antiquos, exercuisse Episcopos iudiciariam potestatem. de magno illo Gregorio

gorio cognomento Thaumaturgo Gregorius Nicenus in eius vita testatur, de Sancto Ambrosio testatur Augustinus, *l. 6. confess. c. 3.* ipse de se Augustinus *in Psal.* 108. *concione* 44. Sinesius ex Philosopho Gentili factus Christianus, ac deinde creatus Episcopus *Epist.* 57. exercuerunt inquam iudiciariam potestatem, in casibus, qui vi sacræ potestatis etiam ad eos non pertinerent, & successores quidam eos vsu iuris sui fecerunt, quidam vsum & possessionem iuri primitiuo submiserunt. Quod quidem non consistit in audientia tantum, vt quidam ad corticem forte Codicis tantum alligati censuerunt, sed verè habet iurisdictionem, cognitionem, decisionem, & executionem, (ad quam familiam etiã armatam habere Episcopi possunt, *vt sacram congreg. declarasse coram Pio V. ex Franc. Leone refert Piaf. Pr. p. 2. c. 3. n. 4.*) suo quidem etiam iure: nec vt delegati tantum, vt vult Cuiac. *in paratit. C. de Episc. Audien.* nisi forte in cognitionibus olim non merè sui iuris, quas assumebant vt arbitri. Cui rei occasionem deinceps dedisse videri potest constitutio quædam Constantini, quæ quidem † videtur intercidisse, sed cognosci satis potest ex eiusdem rescripto ad Ablanium præfectum prætorio, *l. 1. de Episcopali iud. C. Theodosiano, & meminit Eusebius in vita Constantini l. 4. c. 27.* vnde Busius *in Commentarijs ad Pandectas D. de iudicijs, ad l. 1.* credit, Ecclesiasticas iurisdictiones (subaudi in rebus non sacris) natas esse ex quasi consueto arbitrio: quale etiam iurisdictiones feudales, & emphiteuticas primum introduxerit, vt consuetudine Europæ fere generali receptum sit, vt Dominus feudorum, vel emphiteuticorum fundorum de controuersijs inter Vassallos & emphiteutas cognoscat: etsi alioquin priuatorum consensus iurisdictionem non tribueret. porro Constantini rescriptum ita habet.

12 Ex vsu, & edicti Cõstant. occasione nonnulli prorogata.

IMP. CONSTANTIN. A ABLANIO P.P.

Religionis est Clementiam nostram sciscitari voluisse quid de sententijs Episcoporum, vel ante moderatio nostra censuerit, vel nunc seruari cupiamus, Ablani parens carissime. Itaque quia à nobis instrui voluisti, olim prærogatæ legis ordinem salubri rursus Imperio propagamus. Sanximus namque (sicut edicti nostri forma declarat) sententias Episcoporum quolibet genere prolatas, sine aliqua ætatis discretione inuiolatas, semper incorruptasq; seruari: scilicet vt pro sancto semper ac venerabili habeatur, quicquid Episcoporum fuerit sententia terminatum. Siue itaq; inter minores, siue inter maiores ab Episcopis fuerit iudicatum, apud vos qui iudiciorum summam tenetis, & apud cæteros omnes iudices ad executionem noluimus peruenire. Quicumq; itaq; litem habens, siue possessor, siue petitor erit, inter initia vel decursis temporum curriculis, siue cum negocium peroratur, siue cum iã cœperit promi sententia, iudicium eligit sacrosanctæ legis Antistitis; ilico, sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragatur, ad Episcopum cum sermone litigantium dirigatur. Multa enim quæ in iudicio captiosæ præscriptionis vincula non patiuntur, inuestigat & promit sacrosanctæ religionis auctoritas. Omnes itaque causæ quæ vel prætorio iure, vel ciuili tractantur, Episcoporum sententijs terminatæ perpetuo stabilitatis iure firmentur, nec liceat vlterius retractare negocium, quod Episcoporum sententia deciderit. testimoniũ etiam ab vno licet Episcopo prohibitum omnes iudices indubitanter accipiant, nec alius audiatur, cum testimonium Episcopi à qualibet parte fuerit repromissum. Illud enim est veritatis authoritate firmatum, illud incorruptum quod à sacrosancto homine cõscientia mentis illibatæ protulerit: hoc nos edicto salubri aliquando censuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes, vt miseri homines longis ac pene perpetuis actionũ laqueis implicati, ab improbis petitionibus, vel à cupiditate præpropera maturo fine discedant. Quicquid itaq; de sententijs Episcoporum Clementia nostra cẽsuerit, & iam hac sumus lege complexi, grauitatem tuam, & cæteros pro vtilitate omniũ latam in perpetuum obseruare conueniet. Dat. 3. Non. Maij. Constantinopol.

Ad

Ad Synodos etiam † cogere possunt & debent Episcopi: & quidem ad Prouinciales vocari, & venire debent omnes Episcopi, & qui iurisdictionem Episcopalem habent intra Prouinciæ limites, *c. Conuentibus* 1. *q.* 7. *c. Hadrianus dist.* 53. alij vocari possunt, non vt definiant, sed deliberent. Episcopi qui sub nullo Archiepiscopo sunt, semel eligant & compareant, imposterum in illius synodis saluis priuilegijs in reliquis, *Trid. sess.* 24. *c.* 2. Episcopus vel Archipresbyter exemptus eligere potest non obstante contradictione Cleri sui, & electio per eum facta obligat successores, *ex Cong. Conc. Serol. V. Conc.* §. 3. Capitula Cathed. inuitanda sunt non cogenda. *Abb. in c. vlt. de his quæ fiunt à prælat. sine Con.* Celebrandæ autem sunt singulis triennijs, vt diocesanæ quotannis, *sess.* 24. *c.* 2. Porrò quæ in Synodis Prouincialibus tractanda sint, enarrat *Azor. Inst. Mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 47. *præsertim ex Trid. sess.* 24. *c.* 1. 3. 4. 12. 13. 18. *s.* 25. *c.* 10. 11. 14. 19. *c. vlt. s.* 23. *c.* 1. 9. 18. *s.* 25. *de Reg. c.* 22. *s.* 13. *c.* 6. 7.

13 Ordinarij synodos cogere debent: & quos ad eas vocent.

Episcopi quibus in causis † tanquam delegati procedant suis locis dicitur, sed eas ex Conc. Trid. conglomerat Azor. *Inst. Mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 54. *præsertim Trid. sess.* 3. *c.* 2. *s.* 6. *c.* 3. *s.* 14. *c.* 4. *s.* 6. *c.* 7. *s.* 13. *c.* 5. *s.* 21. *c.* 3. 4. *c.* 6. *c.* 7. *s.* 22. *c.* 6. 8. 10. *s.* 24. *c.* 14. *Et p.* 2. *l.* 3. *c.* 21. *in fin.* agglomerat casus in quibus Episcopi in Monachos etiam exemptos habent authoritatem, & Serol. *Pr. p.* 1. *V. Excommunicatio* §. 1. colligit plures casus in quibus eis censuras infligere potest. & de reliquis exemptis, *Vide Serol. pr. p.* 1. *V. exemptio, Concil. Trid. sess.* 24. *c.* 5. *s.* 13. *c.* 6. 7. 8.

14 In quibus causis procedant vt delegati.

Archiepiscoporum, quatenus erant † ordinarij iudices Episcoporum iure antiquo, *c. si Episcopus* 1. 2. 3. 5. *caus.* 6. *q.* 4. *c. si quis Episcopus* 3. & 4. *caus.* 11. *q.* 3. *Abbas & alij in c. Pastorales h. t.* iurisdictionem mutauit, vt nunc eorum iudices sint in causis grauibus Papa: in minoribus Concil. Prouin. quod tamen solum intelligo de criminalibus, de quibus sonant verba: in ciuilibus nihil credo mutatum. Et in illis forte recessum à iure antiquo, vt à pluribus Episcopis iunctim serio magis examinaretur, tum insuper

15 Archiepiscoporũ authoritas.

quod aliquando contingere poteſt, vt ob appellationes, & ſimilia aliquando inter Archiepiſcopos & Epiſcopos ſint aliquæ difficultates, ob quas forte affectui nonnihil darent. Vt vt ſit, imminuta eſt hic Archiepiſcoporum authoritas, vti etiam *in c.3.eod.* ne Archiepiſcopi, † etiã viſitata tota ſua diœceſi non viſitent ſuffraganeorum, niſi cauſa in Conc. Prou. cognita, quæ tamen Archiepiſcopi viſitatio in vſu eſſe deſierat ante Conc. *Sa.V.viſit.§.2.* Vt per d.c. cum multis in ditionibus Conc. Prou. non celebrentur, niſi rariſſime, (vt in Prouincia Mechlinienſ. erectis nouis Epiſcopatibus ſcilicet anno 1560. tria tantum numerantur,) ſint Epiſcopi ab omni impetitione immunes. Deo laus, quod tales hic ſint, qui monitione non egent. ſimili tamen exceptione viſitationem † Ordinarij excludit Capitulum Colleg. Eccl. I. donec is viſitarit Eccleſiam Cathed. cuius Capitulum cum eo in æuiterna lite eſt, & ius vult Epiſcopos viſitationes ſuas incipere à ſua Cathed. *c.Roman.§.fin.de Cenſ.in 6.* vtpote tanquam domeſtica, ſunt enim huius Canonici fratres Epiſcopi. ſic Tacit. laudat Agricolam in eius vita. *A ſe,* inquit, *ſuiſq, orſus primum domum ſuam coercuit, quod pleriſque haud minus arduum eſt, quam Prouinciam regere.* An autem quod dicitur *c.10. ſeſſ.24.* quod Epiſcopi tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati ius & poteſtatem habeant, &c. ita intelligendum ſit vt poſſit Epiſcopus declinare iuriſdictionem Metropolitani, Cong. Conc. cenſuit non poſſe, in caſibus illis, in quibus ante Concilium tanquam ordinarius poterat vti eodem iure, eademque poteſtate.

16 Nonnihil imminuta.

17 Archiepiſcopi primo ſuam diœceſim, & Epiſcopi ſuam Cathedralem viſitant.

18 Archiepiſcopi olim † Prouinciam ſuam viſitantes, & pallio vti, & Pontificalia exercere vbicumque poterant, etiam celebrare Pontificaliter *Clem. fin. de priuileg.* nunc non poteſt *Trid. ſeſſ. 6. c.5.* quod etſi loquatur de Epiſcopis, locum habet & in Archiepiſcopis *Serol.pr.p.1.V. Archiep.§.2.* exceptis locis exemptis ſuæ prouinciæ *Serol. ibid.*

Quoti-

Quotidianæ & nimis frequentes esse solent quæstiones de iurisdictione inter Episcopos, & Capitula, qualis & feruentissima fuit inter Reuerendissimum Leuinum Torrentium Episcopum, & Capitulum Antuerpiens. quod amplissima olim habuit priuilegia, vt non facilè vicinum aliquod Capitulum subterfugere possit ea sequi, quæ contra illud decisa sunt; præsertim in ijs quæ vigore Concil. Trident. Episcopis competunt, tametsi Capitula quam maximè sint exempta. In ijs verò vbi exemptio dubia est, Episcopus ex asse sua iurisdictione vti potest, adeoque etiam in casu capituli 6. sess. 25. solus procedere, donec Capitulum per tres conformes sententias docuerit de legitima sua exemptione, vt Congr. Concil. Reuerendissimo Ioanni Maldero Episcopo Antuerpiens. respondit. Itaque ob vsum quotidianum inserendâ duxi puncta, quæstiones & decisiones Antuerpiens. Ante quæ tamen animaduerti potest, per cap. 8. sess. 22. non permitti visitari Collegia, quæ sub Regum sunt immediata protectione, sine eorum licentia: vt est Capitulum Antuerpiens. per literas Freder. Imperatoris, anno 1157. (cuius regalia in Principes nostros transierunt, postquam ab Imperio subducti superiorem non recognoscunt, vt alibi latius diximus) ac plurium Ducum diplomata. vnde Reuerendissimus Maximilianus Episcopus Cameracens. post d. Concil. ante erectionem Episcopatus visitans hoc Capitulum non licentiam tantùm Regis Catholici obtinuit, sed & Regium Consiliarium deputatum secum duxit. Anno 1617. mandatu Principis nostri visitatæ sunt Canonicæ Montenses per Illustr. Archiepiscopum Cameracens. & R.D. Bendot nunc Episcopum Audomarens. in qua visitatione receperunt vsum Breuiarij Romani. huiusmodi difficultas inter Episcopum Namurcens. & Capitulum Niuellen. fuit, illo volente, hoc negante visitationem: sed quia Capituli priuilegia id haberent, vt visitentur à Decano S. Petri Louanij, & S. Ioannis Buscoducis, etsi Episcopus non doceret

10 Iurisdict. ordin. in Capitul.

de licentia Regis, & illud sit sub immediata Imperatoris & Ducis Brab. protectione, fuit Capitulum per sententiam Concilij Brab. 3. Decembris 1573. condemnatum, vt admitteret visitationem: sed ratio erat, quia huiusmodi conseruatorias Conc. Trid. sustulit *f.* 14. *c.* 6. & propterea vt ante visitatores, ita nunc ordinarij visitationem tenebantur admittere; seu poterat ea sententia supremi Concilij pro consensu accipi.

20 Decisio difficultatū Episc. & Cap. Antuerp. Itaque vt ad rem redeamus, & causam †Episcopi & Capituli Antuerpiens. Cardinales censuerunt pristina quondam Ecclesiæ collegiatæ, quæ postea in Cathedralem erecta est, priuilegia, capitulo contra Episcopi iurisdictionem non ampliùs suffragari, in ijs, quæ concernunt iurisdictionem ipsius Episcopi, & præsertim in casibus, in quibus iurisdictio à Concil. Trident. ipsi Episcopo tributa est. & ijsdem verbis contra Decanum & capitulum Antuerpiense post resolutionem tribus repetitis vicibus vnanimi consensu captam, pronunciauit Greg. 14. 20. Iulij 1591. cui resolutioni consonat *c. cum inferior* 16. *de maior. & obed.*

Ex Epistola Illustrissimorum Card. extracta.

Sacra congregatio Illustriss. Patrum iamdudum decidit priuilegia Capitulo Ecclesiæ Antuerp. dum ea collegiata esset concessa, non suffragari ampliùs capitulo post eius erectionem in Cathedralem; sed cum postea Episcopo vniuersa iurisdictione vti volenti, Capitulum obiecisset iuramentum, censuit id iuramentum, si verè ita præstitum est, diligenter esse custodiendum, atque obstare Episcopo quo minus iurisdictionem qua legitimè ante erectionem quibusdam in casibus Capit. competebat, sibi vendicaret, illis duntaxat casibus exceptis in quibus per Concil. Trid. decreta Episcopo tributa est iurisdictio, quæque in formula iuramenti exhibita ipsi Episcopo reseruantur, & literis Cong. ad Episc. die 16. Maij, Anni 1592. datis sigillatim comprehensi sunt.

Formu-

Formula Iuramenti.

IVro &c. & libertates, priuilegia, exemptiones, nec non consuetudines præscriptas, & Iura omnia & singula, Decano & Capitulo dictæ Ecclesiæ Cathedralis, quibus temporibus Reuerendiss. Dominorum Cameracens. gauisi & vsi sunt, obseruare, nulloque modo infringere, neque in præiudicium illorum aliquid attentare, saluis per omnia decretis & constitutionibus sacri generalis Concil. Trid. cæteraque omnia facere quæ Catholicum Episcopum, & bonum pastorem decent, sic me Deus, &c.

Episcopi Antuerp. memoriale.

ILlustriss. ac Reuerendiss. Domini. Tota prætensa exemptio & iurisdictio quam Capitulum Antuerp. prætendit, decretis Concil. Trid. obuiat, & propterea intrat exceptio in prætenso iuramēto Episcopi reseruata. Priuilegium enim Alexandri eximit Capitulū, Vicarios, Capellanos, beneficiatos, aliosque seruitores & personas à iurisdictione, visitatione, & potestate, etiam in casu c. volētes de priuil. in 6. vt non possint conueniri coram Episcopo Cameracensi.

Leo X. extendit hanc exemptionem etiam ratione populi, ita quod eius occasione coram ordinario trahi non possint, ac etiam ratione domus mortuariæ alicuius suppositorū capitulo, Insuper in eodem priuilegio, datur potestas deputandi confessarios & absoluendi à casibus Episcopo reseruatis. Ac insuper dandi dimissoriales de promouendo etiam extra tempora.

Primo igitur visitatio tam capituli ipsius cathedralis quam reliquarum Ecclesiarum & locorum diocesis, Episcopo tribuitur in c. 4. seff. 6. & c. 3. ses. 24. nec in hoc capitulum ostendit habere aliquod ius visitandi. Secundo, cognitio causarum criminalium contra personas capitulares ex c. 6. seff. 25. Episcopo cum adiunctis demandatur. Tertio, Quo verò ad cæteras personas de Ecclesia Cathedrali, quæ non sunt de capitulo, subiectio soli Episcopo datur in §. qui verò d. cap. 6. & in cap. 20. §. ad hæc 1. seff. cap. 24. Ideoque circa causas criminales cessat omnis exemptio data

data Capitulo & personis de Ecclesia per litteras Alexandri & Leonis IV. Cognitio causarum ciuilium contra personas de Ecclesia in prima instantia Capitulo non competit. per cap. 20. sess. 24. *vbi omnes causæ fori Ecclesiastici in prima instantia coram Episcopo tractandæ. quod decretum licet dicat de ordinarijs locorum, tamen de Episcopis intelligit, quia de iure solus Episcopus est ordinarius in loco; nec potest capitulum prætendere se esse ordinarium inferiorem, tum quia in priuilegijs hæc iurisdictio soli non datur, tum quia si daretur priuilegium, remansit reuocatum in erectione Episcopatus: ob quam reuocationem desinit esse ordinarius, & amisit omnem iurisdictionem si quam habebat, vt alias sacra congregatio per tres conformes sententias desiniit. vnde non potest decretum Concilij comprehendere capitulum quod non est amplius ordinarius. Quinto, Pari modo sequitur quod iurisdictio causarum ciuilium contra clerum ad forum Ecclesiasticum spectans soli Episcopo competit, nec circa id capitulum ostendit sibi aliquam iurisdictionem competere. Sexto, Idem multo fortius in causis criminalibus & matrimonialibus cleri, & totius Diocesis Antuerpiensis ex* d. §. ad hæc. *vltra quod nec in istis capitulum habet Iurisdictionem aliquam ex priuilegijs. Septimo, Idem sequitur tam in ciuilibus quam criminalibus quoad casus comprehensos in d. c. volentes, renouato in* cap. 7. sess. 14. *Adeo quod vniuersalis iurisdictio iudiciaria tam in capitulum quam in clerum soli Episcopo ex decretis Concilij competat. Octauo, Quoad curam comprehensa in* d. c. 18. sess. 24. *fumus in claris, ita quod personæ, quæ à capitulo deputantur ad exercendam curam animarum, tam in Ecclesia Cathedrali, quam in reliquis parochialibus, eidem cathedrali subiectis, debent per Episcopum præuio examine approbari, iuxta* cap. 18. *eiusque iurisdictioni & visitationi subiacent, iuxta* cap. 7. sess. 7. *& dum priuilegium Leonis eximit personas à capitulo deputatas pro exercitio curæ, quatenus delinquatur circa dictam curam, id pariter ex* s. d. & cap. 11. sess. 25. de reg. *sublatum est per Conc. Nono, Iurisdictio ratione domus mortuariæ suppositorum Capitulo in priuilegio Leonis concessa, pariter sublata est per Conc. quia hoc non est de iurisdictione causarum ciuilium. Decimo, Facultates*

cultates concedendi dimissoriales extra tempora in dicto Leonis priuilegio data tolluntur in c.10.sess.23. Vndecimo, Facultas deputandi Confessarios & absoluendi in casibus reseruatis in eodem priuilegio data tollitur in c.7.sess.14. Duodecimo, Facultas deputandi magistros scolarum & iurisdictio in scolis & scolaribus soli Episcopo non capitulo competit ex cap.1. sess. 5. cap. 18. sess.23.

Resolutio.

Illustrissimi Patres ita censuerunt, quamuis priuilegia Capituli sint reuocata per erectionem istius Ecclesiæ in cathedralem, tamen cum capitulum fidem exhibuerit iuramenti ab Amplitud. T. præstiti de ijsdem priuilegijs obseruandis, ab ea iurisdictione quæ vigore priuilegiorum competit, abstineas, donec Cong. compertum fuerit Amplitudini. T. tale iuramentum minimè præstitisse; verùm fas esse duxerint eam abs te iurisdictionem exerceri, quæ tibi à Concil. Trident. non obstantibus priuilegijs est tributa, cùm ipse decreta Concil.in iuramento expressim exceperis. Cum autem quæsitum esset, quinam essent casus in clausula præseruationis inclusi, in quibus à Concil. Trident. Amplitud.T. tributa est iurisdictio, Cong.ad singula eo quo in libello proponuntur ordine respondit, nempe ad cap. 2. & 3. vtique casus esse comprehensos sub clausula præseruationis, & ideo Amplitud. T. non excludi iuramento ab huiusmodi iurisdictione, nisi capitulum haberet, vt prætendit, priuilegium, vel consuetudinem immemorabilem, quorum alterum à sede Apostolica ex certa scientia & cum causa cognitione esset confirmatum. Interim verò donec de confirmatione, & de immemorabili consuetudine constet per tres conformes sententias, Amplitud.T. debere vti huiusmodi iurisdictione. Ad 4.& 5. ipsam excludi à cognitione causarum ciuilium in prima instantia, vigore iuramenti quatenus ad capitulum legitimè pertineat cognitio causarum ciuilium. ad 6. facultatem cognoscendi de causis criminalibus & matrimonialibus non obstante iuramento ad te pertinere, cum illa tibi tributa sit per decretum ipsius concilij, nisi capitulum immemorabilem consuetudinem

nem habere, sed donec eas per tres conformes sententias probauerit, Amplit. tua ea vtatur. Ad 7. habere se facultatem in casibus comprehensis in c. volentes per Conc. innouato. Ad 8. de ijs qui deputantur à capitulo ad exercendam animarum curam. Ita prorsus debere ab Amplit. T. *approbari, & suæ subiacere visitationi & correctioni tam in Ecclesijs vnitis, iuxta* cap. 7. sess. 7. *quam in alijs curatis iuxta* cap. 11. sess. 25. de reg. *Ad 9. Respondit huiusmodi iurisdictionem non esse ablatam capitulo per Concil. & ideo eam tibi exercere volenti, obstare iuramentum. Ad 10: facultatem concedendi dimissorias litteras capitulo ademptam esse decreto* cap. 10. sess. 24. *Ad 11. itidem esse sublatam facultatem deputandi confessarios, & ideo hodie Amplit. tua tantùm competere. Ad 12. resp. facultatem capituli deputandi huiusmodi magistros non esse sublatam, ideoque ad capitulum spectare, dum tamen ei alias legitimè tributa fuerit. de quibus, &c. subsignatum erat, Cardin. Matthæus.*

Similes duæ resolutiones sunt scriptæ ad Reuerendissimum Episcopum Tornacensem.

PAVLVS PAPA V.

Venerabili fratri Episcopo Tornacensi.

21 Contro- uersia Tornacē. *VEnerabilis frater salutem & Apostolicam benedictionem. Exigit pastoralis officij nostri † debitū, vt si qua inter personas Ecclesiasticas oriatur controuersia, illam pastoralis sollicitudinis prouidentia præcidamus. Cum itaque, sicut nobis innotuit, venerabiles fratres nostri S. R. E. Cardinales Concil. Trident. interpretes, pro terminandis differentijs, quæ inter te seu pro tempore existentem Episcopum Tornacensem, & dilectos filios Decanum & Capitulum Ecclesiæ Tornacensis super iure visitandi Ecclesias, & approbandi confessarios ac alijs infra scriptis cum populi scandalo solent oriri, declarauerint tibi & pro tempore existenti Episcopo Tornacensi licere quascumque sæculares suæ diocesis Ecclesias visitare, iuxta* cap. 8. sess. 7. eiusdem concilij, *non obstante immemorabili præscriptione capituli, quam d. cap. 8. expressè sustulit. ius item approbandi confessarios ad confes-*

confeßiones audiendas, atque licentiam concedendi regularibus, qui in Ecclesiis non suorum ordinum sacras conciones sunt habituri, nec non benedictionem eis, qui prædicaturi sunt in Ecclesiis suorum ordinum ad te, & pro tempore existentem Episcopum huiusmodi, non autem ad Decanum vel capitulum: & in cathedrali deputationem prædicatoris ad eundem Episcopum etiam contraria consuetudine immemorabili non obstante, ac publicationem indulgentiarum ad te pro tempore existentem Episcopum prædictum adhibitis duobus de capitulo, non obstante similiter ordinaria iurisdictione capituli, aut quibuscunque illius priuilegiis ante dictum Concilium obtentis pertinere: parochialium verò Ecclesiarum quamuis de iure patronatus Decani & Capituli fuerint, concursum omnino esse coram te & pro tempore existente Episcopo instituendum iuxta decretum cap. 18. seß. 24. *Quo etiam decernitur ad quem pertineret eo casu electio dignioris, cum Institutio pertinet ad Episcopum, atque iterum cum spectat ad alios. Nos dissensionibus finem imponere & scandalis huiusmodi obuiare cupientes, fraternitati tuæ, per præsentes mandamus, vt eosdem Capitulum & Decanum authoritate nostra moneas, vt declarationi Cardinalium huiusmodi, de cætero vt par est obediant: quod si facere recusauerint, vel quoquo modo neglexerint, eosdem per censuras Ecclesiasticas, & pœnas etiam pecuniarias arbitrio tuo infligendas, omni & quacumque appellatione postposita authoritate nostra cogas & compellas, super quo tibi plenam & liberam facultatem & authoritatem per easdem præsentes impertimur: non obstantibus præmißis & quibusuis constitutionibus ordinationibusq; Apostolicis, &c.*

Extractum ex litteris datis Romæ 20. Augusti 1616.

QVantum quidem pertinet ad nonnulla capita eadem relatione Amp. T. comprehensa, de quibus sacræ congregationis sententiam exquiris, Patres ita cēsuerunt respondendū, videlicet quod alias ipsi responderunt licere Amp. T. visitare quascunq; Ecclesias sæculares suæ diœcesis etiam exemptas, & sacerdotes ad audiendas personarū sæculariū confeßiones approbare. Non obstante cōtraria consue-

consuetudine immemoriali allegata à capitulo, nec quoque confirmatur, vtque executionem habeat, dictæ Apostolicæ sedis Nuncio id negocij omne commendarunt. In Cathedrali deputationem prædicatoris ad Amplit. tuam pertinere non obstante consuetudine etiam immemoriali, quam sanctæ memoriæ Pius V. sublatam esse declarauit. Publicationē Indulgentiarum ad solam Amplit. tuam adhibitis duobus de capitulo pertinere, non obstante ordinaria iurisdictione capituli, aut quibuscunque illius priuilegijs ante Concilium obtentis.

Sumptus autem constituti prædicatoris quem Episcopus constituit, ad Episcopū spectat, si de alio vsu certum non est *Sa. verb. Epis. §. 7. ex Cong. Conc.* similiter Episcopus si per alium visitat, debet ei prouidere de omnibus, excepto victu. si ipse visitat, habet à populo victum istius diei; si proficiscitur tantùm pro Chrismate, facit suis expensis. *Cong. Conc. Sa. ibid. §. 14.*

Spectant ad hūc tit. ex *Concil. Trid. c. 1. 2. s. 5. c. 4. sess. 24. c. 3. 4. s. 6. c. 1. s. 13. c. 4. s. 14. c. 5. 6. 7. 8. s. 7. c. 8. s. 21. c. 9. 10. 12. sess. 24. c. 17. sess. 23. c. 4. 6. sess. 21. c. 3. 9. 10. s. 22. c. 16. s. 25. c. 3. 6. 7. 8. s. 24. c. 11. 9. s. 25. c. 3. s. 14.*

DE OFFICIO DELEGATI.

1 Delegatorū magna potestas.

MAgna circumspectione delegari Iudex debet, quia magna à Papa delegati est † potestas, imò maior potestate ordinarij, vt in causa ei cōmissa omnes ei obedire debeant *c. sane 11. extra hoc tit.* quia committentis vicem gerit *c. fin. 93. dist. l. fin. D. de offi. eius.* Etsi Episcopos in locum Apostolorū successisse dicitur *c. in nouo 21. dist. Trid. s. 23. de Sacris ordin. c. 4.* scilicet in ordinaria Apostolorum potestate, nō autem specialiter delegata à Christo, *Sahagun. ad d. c. 11. n. 3. h. tit.* vel potius non admissa distinctione ordinariæ vel delegatæ, ea potestas durauit in successoribus donec restringeretur à Petri successoribus, Ecclesiæ vniuersalis regimini intendentibus, cùm res & tempora permitterent. Christus enim Apostolis æqualiter dixit:

ite

ite prædicate omni creaturæ, sed non æquali modo; Imperium sine fine dedit Petro, dedit & alijs, sed aliter atque aliter: huic cum primatu, & summa potestate (non enim alij dixit, super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & pasce oues meas &c.) Illis illimitatum quidem, sed Petri habenis, si tempus suaderet aut ratio, constringendum; quod ius nemo in Petrum habuit. Igitur Apostoli tam quoad loca quam quoad causas, & casus, non eo sensu delegatam potestatem habuerunt, vt per eorum mortem ea cessaret, nec eorum successores æquali fungerentur, sed quod sine termino esset, donec temporum ratio distinctionem diocesium, reseruationem causarum, & casuum adduceret, aut Pontifices decernerent. Ac tali potestate vsi sunt Apostolorum successores, per prima aliquot secula: sed postquam cœpit primatus Romanæ ecclesiæ à Græcis in dubium vocari, Romani Episcopi in contrarium iuerunt, & potentiam sui primatus magis ad actum deduxerunt. quam deinceps insigniter auxerunt quicumque ordines, præsertim mendicantes, omni hierarchicâ subalternatione soluti, solius Pontificis vexilla sequũtur, dum non nisi remotius absenti subesse magnificum sibi putãt. In quas exemptiones suo tempore B. Bernard. satis est inuectus, exiguo fructu etiam quoad suos.

Semper itaque, vt ad rem redeamus, magna ratio habita fuit, vt huiusmodi personis causæ delegarentur de quibus Iure credi poterat, quod ea potestate non abuterentur. Atque ita primum quidem post erecta ecclesiastica tribunalia generalius quidem clericis committebantur, vt constat per totum decretalium volumen: deinde ab Alexand. 3. *in c.3. de rescrip.* idoneis personis delegandas esse decretum est. 3. Bonif. 8. *in c. statutum de rescr. in 6.* statuit delegationes faciendas personis in dignitate ecclesiastica constitutis. Post successit eius Interpretatio Clem. 5. *in Clem. etsi de rescr.* quæ Episcopi Vicarijs libere fieri poterant, possent tantum Vicario eius generali dirigi: denique 5. Conc. Trid. *sess.* 25. *c.* 10. à Pio 4. d. c. statutum eatenus restrictum est, vt non omnibus in dignitate ecclesiastica constitutis,

2 Quales ij esse debeant.

F dele-

delegationes fierent, ſed ijs tantum qui in vnaquaq; dioceſi, vt minimum ſaltē quatuor deſignarentur, ex quibus vno mortuo ſeu alias deficiente, in proxima Synodo alius ſurrogari debet, aut ſaltē per Epiſcopū cū capituli cōſilio.

3 Hodie aliter quā olim delegatio expirat.

Et quanquam *iuxta c. quoniam Abbas extra de off. deleg.* cōmiſſio data alicui ſub nomine dignitatis tranſire ſoleat in ſucceſſorem in dignitate, quaſi dignitas mori aut mutari non poſſit, id tamē per dictum decretum † Concilij mutatum eſt, quia ea qualitas faciendæ in Synodo electionis vel per Epiſcopum cum conſilio Capituli, reddit delegationem perſonalem, quaſi electa perſonę induſtria, donec ſucceſſor fortè per ſimilem electionem ſurrogetur; *Sahagun. in d. c. quoniam num. 2. in fin.* obtinebit tamen diſpoſitio *d. c. quoniam*, quando cum derogatione generali vel ſpeciali Concilij delegatio fiet perſonæ in Synodo non electæ, ſub nomine dignitatis, vel ſine derogatione, ſi à parte non opponatur: denique quando Epiſcopi Vicario generali ſeu Officiali delegatio fit ſine derogatione, quia eo caſu non eſt neceſſaria, quia non perſonæ ſed tribunali fieri intelligitur, neque in eo Concilium innouauit, *Sahagun. num.* 4. 13. 14. adeoque etiam mortuo Epiſcopo *num.* 17. etſi delegationes alioquin Epiſcopo factæ non tranſeant ſede vacante ad Capitulum, atque adeo ſuperuacaneum eſt inter electos in Synodo deſignare Officiales ſeu Vicarios Epiſcoporum. Cui accedit quod ob epiſcoporum iudicium, tanta de ijs ſit confidentia, quod Greg. 13. *in quadam Bulla anni* 1578. *relata per M. Ant. Gen. in prax. Neap. c.* 59. noluerit eos ad aliquem ſyndicatum teneri, etſi Officiales à Capitulo ſede vacante conſtituti Epiſcopo nouo aduenienti rerum geſtarum rationem reddere teneantur. *Conc. Trid. ſ.* 24. *c.* 16. non minus tamē ab Epiſcopo conſtitutus, quam à Capitul. Iuris ſaltem Licentiatus † eſſe debet. *Trid. d. c.* 16. neque dignitas aliqua eccleſiaſtica id ſupplet. Vnde à ſenatu Sabaudiæ reiectam eius petitionem confirmationem poſtulantis, qui eo defectu laborabat, refert *Ant. Faber. Cod. l.* 1. *t.* 3. *d.* 28. Quin & Cong. Conc. irritam vult eſſe electionem Officialis non doctoris ſeu

4 Iuriſc. ſint, aut talem aſſeſſorem habeant.

seu licentiati, cùm talis potuerit haberi: & si Episcopus nō talem constituetit, Capitulum sede vacāte alium dare debet. *Quar.v.capitulum q.6.* Leo 10.*const.incip.Regimini in bullar.fol.*188. statuit quod iudices à sede Apostolica deputati, si in altero Iurium graduati nō fuerint, assessorem partibus nō suspectū ab ipsis partibus, vel earū altera requisiti assumere, & secundū eius relationem iudicare teneantur.

Iudicum delegatorum †tāquam Cōseruatorum authoritas valdè imminuta, & pene extincta est per Conc. Trid. *s.*14.*c.*5. vt nemo sub conseruatoriæ prætextu subterfugiat quin coram ordinario suo in criminalib. & mixtis causis accusari, cōueniri, inquiri possit: in causis ciuilibus neminem vt actor coram cōseruatore cōuenire potest: si autem quis est reus, non est sublata conseruatoris authoritas, nisi cum conseruator est suspectus, aut inter conseruatorem & ordinarium controuersia quoad Iurisdictionem. exceptæ sunt tamē Cōseruatoriæ Vniuersitatum studiorum generalium *d.c.*5. vt etiamnum vniuersitas Louaniensis vtitur confirmatis & auctis etiam ab hoc Pontifice Paulo 5. suis priuilegijs. quæ tamen per concordiam olim initam cum Episcopo Leod.2. *Nou.*1428. & ab Eugenio Pontif. Cal. Aug.1431. cōfirmatam modificata sunt, vt imprimis quod doctores & studētes beneficiati † Vicarios seruientes, seu officiantes in beneficijs suis, ordinarijs, & Prælatis inuitis seu irrequisitis deputare nō possent, nec illi dictis beneficijs deseruire absque dictorum ordinariorū & Prælatorū licentia, seu consensu: sed ea fieri debent, vt solent antequā huiusmodi priuilegia impetrarentur, quod ordinarij & prelati, prout ad illos de iure, vel consuetudine spectat, de grauibus & enormibus excessibus cognoscant & illos corrigant, vtputa vulneribus tentatis, mutilationibus membrorum, homicidijs & notorijs presbyterorum & aliorum in sacris ordinibus constitutorum focariatibus, & alijs similibus vel maioribus criminibus; in leuibus veto & minoribus excessibus, vtputa contractibus, conuicijs, iurgijs, contentionibus, & leuibus manuum iniectiōnibus, item ne quis de dicta visitatione occasione litiū

5 Conseruatores imminuti.

6 Conuctiō inter Vniuers. Louanien. & Ordinat.

F 2 sibi

sibi forsan mouendarum à suo studio distrahatur, concordatum est, quod contra eos procedatur summariè, simpliciter & de plano. Quod procurator officij nisi famam legitimè probauerit, per iudicem causæ huiusmodi puniatur irremissibiliter eadem & consimili pœna, qua dictus in causam calumniosè tractus puniẽdus veniret, si impositus sibi excessus legitime probatus fuisset, eodem procuratore nihilominus in expensis condemnato, cum illarum refusione sine mora. Item quod solum de dicta Vniuersitate gaudebunt prẽmissis & alijs priuilegijs eidem Vniuersitati quomodolibet concessis, qui per maiorem partem anni, vtputa per octo menses in anno veraciter, & sine fraude legitimo impedimento cessante resederit. In loco dicti studij interim septimatim scholas frequentantes, legendo lectiones suas, audiendo & alios scholasticos actus exercendo, quilibet in facultate sua sine dolo & fraude, & de ijs tenebuntur certificare & legitimam fidem facere etiam medijs eorum Iuramentis, quilibet suo Doctori aut rectori vniuersitatis, qui de ijs vlterius certificabit Episcopum & Prælatos prædictos, alioquin non gaudebunt dictis priuilegijs.

7 Conseru. Regul. Conseruatoriẹ r(e)gularium locorum & hospitalium similiter exceptæ sunt à dispositione Concilij, non tamen per hoc immutatum est ius antiquum, vt scilic. istiusmodi conseruatoriæ non extendantur extra notoriam & manifestam iniuriam *c.* 1. *h.t.m.6.* quæ eo ipso tollitur quo

8 Omnes cessant extra manifestam iniuriam. quis negat per iniuriam se fecisse, nisi sit rapina aut spoliatio manifesta, *Guttierres pract. quæst.l.3.q.9.nu.5.* quia per iustificationem trãsitus fit ad indaginem iudicialem, quæ conseruatoribus non competit *d.c.* 1. quare qui eiusmodi conseruatores habent, alios coram eis in ius vocare non possunt, ipsi tamen si rei fuerint coram eis cogi & compelli possunt *c.14.ſ.7. Trid.* miserabilibus tamen personis & alijs in causis ciuilibus mercedum data optione ordinarios adeundi contra quomodocumque exemptos clericos sæculares aut regulares, extra monasterium degentes, etsi certum iudicem habeant, contra alios vero

quoscum-

quoſcumque ſi iudicem non habeant *d.cap.*7. *Guttier.ibid. q.*10. Nec placet mihi opinio Ioannis Andreę aliorumque quos refert *Lopez ad practicam criminalem Dias.c.*3. *ad verbum punire*, quod d.c.1. loquatur quando data eſt poteſtas ampla, non vero quando in litteris præſcripta, quod ea forma ſeruanda ſit; ſed hoc ipſum dico pendere à iudicis arbitrio, *iuxta d.c. ſuper litteris*, præſertim cum iuriſdictio ordinaria quam minimè ſit offendenda: & arreſtum quod citat Lopez datum fuit in cauſa vis & iniuriæ manifeſtæ, vnde mirum non eſt à curia Pinciana cauſam ad conſeruatorem fuiſſe remiſſam, etiam contra laicos; quia eiuſmodi vis continebat crimen mixti fori: quæ niſi ita ſe haberent, neque cauſa extra forum ordinarium neque contra laicos extra ſeculare, agitari debuiſſet.

9 Enimvero abrogatio conſeruatoriarum non eſt omnino ex omni parte plena, ſed tantum reſpectu Ordinariorum, vt eorum nullatenus iuriſdictio minuatur, & vt inquit Concil. d.c.5. ſ.14. non ſuffragatur ad hoc, vt coram Epiſcopo ſuo, ſiue alio ſuperiore Ordinario, contra quem procedi non poſſit &c. nō ergo ſunt reuocatę quoad eos, qui ex Concil. Trid. non ſunt redacti ſub iuriſdictionem ordinariorum, v.g. exemptos. ſi quod ergo Capitulum ſæculare: (nam vt diximus regularium conſeruatorias Cōcil. nō ſuſtulit, quin & à S.Cong.1575. per Italiam mādatum fuit regularibus vt in ſingulis ciuitatibus eligerent ſuos conſeruatores, coram quibus conueniri poſſent, ſtabiles, ſic vt variare non liceret, eoſque ordinarijs ſignificarent, quod & in his locis fieri optandum eſſet) ſi inquam aliquis conſeruatorem habet, eique oritur controuerſia cum aliquo exempto, qui ad ordinariam iuriſdictionem non ſpectet, non prohibet Concil. quin coram ſuo conſeruatore diem dicat. Philippus Pulcher anno 1500. 22. Septemb. Montibus ad Zomam omnes conſeruatorias nulla, inquit, excepta, abrogat.

Quando per Conc. Cōſeruat. nō ceſsāt.

DE OFFICIO LEGATI.

1 QVod Legati sit officiũ †ex iure plures integris tractatibus scripserunt. Regium legatũ nuper politicè politeq; amicus noster Frid. Martelaer eques de Pontificio, &c. Concil. Trid. quidem *f.22.c.7.* voluit vt in processibus admittendis appellationibus. & concedẽdis nihilominus quocumq; stylo & consuetudine etiam immemorabili nõ obstante, seruare legati teneretur. c. Romana *de Appellat. in 6. f.24.c.20. Trid.* vt in prima instantia in quibuscũq; causis ordinarios in sua iurisdictione non turbent. Nunc pleriq; Legati Nũtij vocantur, cum potestate legati à latere: rarò enim Cardinales ipsi legantur à latere Pontificis (scil. pro legatione durante, sed aliquando pro honoraria & breui, ad congratulationẽ aut vnum negotiũ grauioris momenti) sed ea dignitate functi plerumque Cardinal. creantur. & dum mittuntur, eorum facultates specialiter eis exprimuntur, quare earum & suæ legationis exhibere debent literas, vt cõstet esse tales. *gl. in c. nobiliss. d. 97. Gambar. tract. de offic. legat. l. 1. §. qualiter legatus gerere se debeat cum prouinciam est ingressus n. 3. l. 1. C. de mandat. Princip. l. obseruare §. hoc etiam D. de off. Procons.* sed nunc in expeditionibus suis dicũt se sufficiẽti facultate munitos, per literas apostolicas, ad quarum insertionem non teneantur: quę clausula quidem est contra ius, nudè accepta, sed tamen vera, quia in aduentu suo adferunt à Papa ad Principem & omnes episcopos literas credentiæ, quas vocant, quibus Pontifex significet eos esse suos legatos, & vt eis eà fides adhibeatur in ijs, quæ eius nomine dicent, perinde ac si Pontificem loquentem audirent. quin & sine litteris huiusmodi probationem admittit *Azor Inst. mor. l. 5. cap. 14. quæst. 7.*

2 Quales sint hodie Nunciorũ facultates.

Illustriss. Decius Caraffa nunc Cardinal. cum in his ditionibus Nũtius esset, has facultates † habuit quales plerumque alij, scil. 1. Quæuis loca sacra etiam regularia, & mẽdicantiũ visitandi, corrigendi, mutãdi, per se vel per aliũ. 2. contra inobedientes, falsarios, vsurarios, raptores, incendia-

diatios, & quoſcumque criminoſos etiam exemptos procedendi, puniendi. 3. Cauſas & appellationes committendi, etiam de plano & ſine ſtrepitu. 4. Pęnas etiam pecuniarias ſtatuendi. 5. Iuramentum ad effectum duntaxat agendi, relaxandi. 6. à quibuſuis cenſuris & pœnis ſimpliciter vel ad cautelam abſoluendi. 7. ab homicidio non voluntario; à periurio abſoluendi, ab adulterio, inceſtu, fornicatione. 8. & vſurarios excommunicatos in vtroque foro. 9. ſimplicia beneficia in parochialibus conferendi. 10. dummodo fructus & diſtributiones 24. ducatos de camera non excedant ſecundum communem ęſtimationem. 11. ſuper publica honeſtate, etiam in contracto, & prole ſuſcepta diſpenſandi, dummodo mulier rapta non fuerit. 12. Prolem ſuſceptam & ſuſcipiendam legitimandi. 13. Bona eccleſiaſtica in emphiteuſi triũ generationum quinque duc. annuis grauandi, & grauata confirmandi, quæ grauandi conceſſio committenda duobus coniunctim ſeruata conſt. Pauli PP. 2. 14. literas monitoriales & ſignificauit dandi. 15. Indulgentias concedendi centum aut plurium dierum citra annum, & in vna vel duabus feſtiuitatibus ſeptem annos, totidemque quadragenas ad quinquennium. 16. tempore interdicti celebrari permittendi, ianuis clauſis, & interdictis excluſis. 17. ſuper eſu carnium, & lacticiniorum diſpenſandi. 18. In partibus hęreticorum vnum vel plures vicarios deputandi vbi epiſcopi facultates exercere non poſſunt, cum poteſtate loca exempta viſitandi, corrigendi. 19. fructus bonorum eccleſiaſticorum & ipſa beneficia & bona eccleſiæ à raptoribus reſtituta ad valorem mille ſcutorum in pios vſus applicandi. 20. vt Catholici conducant bona eccleſiaſtica, & non teneantur ad reſtitutionem. 21. ſuper matrimonio apud hæreticos contracto diſpenſandi, & de nouo contrahant. 22. muliere lapſa in hæreſim cum viro diſpenſandi, & cum eo in matrimonio maneat, prolem legitimam declarando. 23. diſpenſandi ſuper quarto ſimplici, tertio & quarto conſanguinitatis & affinitatis gradibus. 24. Prolem legitimandi. 25. altare portatile conce-

concedendi.26. dispensandi super defectu natalium ad ordines sacros, modo spurij non sint imitatores parentum, eosdem habilitandi ad beneficia, etiam canonicatus Cathed. & in Collegiata ad dignitates etiã primarias. 27. A Symonia absoluendi in collegialibus & parochialibus beneficijs. 28. dispensandi super cognatione spirituali. 29. fructus Symoniace perceptos in pios vsus applicandi vel remittendi. Generatim tamen Nũcijs præscribitur, vt procedant sine præiudicio ordinariorum, & non derogent Conc. Trid. Residere autem intra commissam Prouinciã iubentur, aut si aliquanto tempore abesse debeant, consuetos officiales cum debitis salarijs relinquere. *Leo* 10. *in Conc. Lat. P. Mate.* 5. *dec. h. t.*

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

1 VAMQVAM praxis † curiæ Romanæ & Concil. Trid. *s.* 24. *c.* 20. habeat vt omnes causæ etiam beneficiales in prima instantia remittantur ad ordinarium, nihilominus Greg. 13. Const. *quam refert Pias. p.* 2. *c.* 4. *num.* 3. causæ possessionis beneficiorum reseruatorum in prima instantia Romę cognosci possunt, vt & praxis seruat, neque ei Concil. Trid. *d. c.* 20. *s.* 24. contrarium esse Greg. ibid. declarauit. At vero vt hic delegato Apostolico huiusmodi causę committi possint facilè concesserim: sed Belgicæ causæ ex priuilegio Leonis 10. de quo alibi diximus, in prima instantia Romam trahi non possunt, & causæ possessoriæ retinendæ vel recuperandæ priuatiuè ad iudicem secularem, quamquam de Iure, si non purè ecclesiæ fori (vnde per priuilegium Pontificium Gallis vt de causa possessoria beneficiali cognoscerent concessum est, vt refert *Guido Pap. decis.* 1.) saltem mixti fori est. *Freder. Senen. Cons.* 245. adipiscendæ ad ecclesiasticum spectant, vt & alibi diximus.

Impri-

Imprimis, † vt Iudex ordinem iudiciarium formet, debet adiungere sibi notarium, ne si qua actorum controuersia oriatur, contra ipsum præsumatur *c. quoniam contra extra de probat.* & quamuis notarium creare generatim spectat ad Papam, Cæsarem; vel Principem non recognoscentem superiorem, tamen iure canonum quemcumque sibi scribam asciuerit iudex, is publicam & plenam fidem habet *d.c. quoniam.* Pius 5. 21. Martij 1571. Generali & Prouinciali Prædicatorum indulsit facultatem creandi notarios fratres sui ordinis, ad effectum publicandi mandata Apostolica pro ipsorum publica vel priuata vtilitate. 2 Iudex Actuarium habeat.

Notarios † Conc. Trid. *s.* 22. quacũq; authoritate creatos, & quacumque exemptione non obstante, ab ordinarijs examinari voluit circa peritiam suæ artis, & insufficientes repelli siue suspendi ab exercitio officij in causis & negotijs ecclesiasticis, non obstante appellatione. 3 Notarios ordinarij examinant.

Scriba quæcumque † acta exacte scribere tenetur, & sine mora partibus tradere, quin etiam appellanti actorum copiam quantocitius, & ad minus intra mensem exhibere. Quod si fraudem fecerit, suspenditur, & ad dupli pœnam, quanti ea lis fuerit, compellitur. *Trid. s.* 22. *c.* 20. ad quam dupli pœnam & ipse iudex tenebitur, si fraudem fecerit, causamve dederit: sed non nisi condemnatur, non enim irrogatur ipso iure. 4 Actuarii Officiũ.

Etsi iure canonum † instãtia sit perpetua, tamen Trid. *s.* 24. *cap.* 20. post lapsum biennij facultatem facit partibus adeũdi superiorem competentem, qua tamen si non vtãtur, non ideo acta irritantur, sed partes eis vti possunt coram iudice ad quem. Vtinam ita laborẽt iudices vt vel inuitis partibus intra hunc terminum semper finem faciãt! sed non semper possunt: malitiosè enim sæpe tergiuersantur litigantes, & ingeniosè; & vt de Mathematicis scribit Tacitus, *hoc genus hominum & semper damnabitur, & semper retinebitur.* Viam suggessit Codex Fabrianus l. 9. t. 22. non malam, & statuta consistorialia Leodiens. an. 1582. ab eruditissimis pluribus viris concepta, & ordinationes curiarũ suprem. seculariũ in his ditionibus, Illustriss. Archiepisc. 5 Instantia biennium non excedat.

Mechliniensis Matthias Houius vir in terris æterna memoria, in cęlo summis prę mijs dignus anno 1617. à me voluerat concipi modum ac rationem procedendi in Curijs Ecclesiasticis vniformem ac expeditam per Prouinciam Mechlin. decernendam, quod, (quia mihi iussa capessere fas erat) suscepi, ac laborem in eius sacro Iubilæo obtuli: Illustriss. S. D. ac Reuerendiss. Episcopi Comprouinciales gratũ habuerũt, examinarũt, ac mutatis, rescissis, additis, quæ eorum prudentiæ visa sunt, in omnibus suis curijs introducendum statuerunt, ea cautione, vt quod praxis deinde mutandum doceret, id post annum deinde fieret: atque interim donec id fiat, prout fuit decreta ratio procedendi hoc ann. 1619. Antuerpiæ excusa est.

6 Nullitates non attendãtur.

Porro ad pręscindẽdas † infinitas protelationes quæ ex Iuris apicibus nascebãtur, Pius 4. cõstituerat vt auditores Rotæ processuũ nullitates nõ attenderent. quod Clem. 8. extendit ad omnes omnino curias & iudices, ac causas ecclesiasticas profanas, ciuiles, criminales, mixtas; vt scilicet prætermissis seu non attentis nullitatibus, nisi quæ essent ex defectu citationis, iurisdictionis, aut mandati, ad expeditionem causarũ procederẽt. *Const. Inc. litiũ. 5. Id. Feb. 1592.* si quid à falso procuratore iudiceve incompetente fit, qui authoritatem non habẽt agendi vel decernendi, non tantũ in forma agendi peccatur, sed & in materia, vnde ex nihilo nihil fit, & nullitas quidem ob defectum citationis semper odiosissima fuit. Ipse Deus antequam Adamum ex Paradiso relegaret, eum ad causam dicendam vocauit: Adam vbi es? Naturæ leges dictarunt tragico,

Qui statuit aliquid parte inaudita altera:
Æquum licet statuerit, haud æquus fuit.

7 Quid si in ipsa sit citatione nullitas?

Sed si nõ desit citatio, † sed in ea ipsa sit nullitas, v. g. quia processit die feriato, adeoq; iure nulla sit, nullius effect⁹, neq; ad comparendũ iure stringat, an ita verba accipiẽda hic sint cum effectu, vt citationis si legitima nõ fuerit defectus esse cẽseatur? Certè anima legis, quam rescindẽdas litium ambages, & dispẽdia præfatio Constit. respicere significat, nobis persuadet, vt citatio, quæ in persona facta sit vt

sit, vt debita cognitio mandati iudicis ad reum perueniat, sufficiat; hoc enim iure naturæ sufficit, quò redegisse nos ea constitutio videri potest. *Cæterorum fructus quid nisi aranearum tela, inquit S. Bernar. de considerat. l. 1. c. 3. quæso quale est illud de mane vsq; ad vesperam litigare aut litigantes audire*, &c. Quæstio hæc in dies disputari potest in arrestis, nullis ex rigore, non tamen iniquis; vt nullitatem iudex ecclesiasticus non attendat, nisi peccent contra aliqua priuilegia, quia tum iniqua.

DE FORO COMPETENTI.

Commodè inseri hic posset cõcordata inita inter Cæsarem Maiestat. Carol. 5. & Episcop. Leod. an. 1541. & acceptata ab Episc. Cameracen. sub quibus† ante nouos Episcopatus tota nostra Brabãtia fuit, quibusq; ea propter etiam hodie vtimur. & vero tanta olim Curiarũ Ecclesiasticarũ existimatio fuit, vt cum Mechlinienses fluuiũ Zemam catena intercluderet, quod antiquum discordiarum seminariũ fuit, atq; in illum satis impotẽtem dominatum exercerent, idq; Bruxellenses non iure fieri existimarent, Philippus Bonus in læto suo Brabantiæ introitu an. 1430. 5. Octob. art. antep. vt rem componeret, promisit se sex cõsiliarios ex suo Conc. Brab. & totidem ex Conc. Flandriæ delegaturos, qui negotium cognoscerent & deciderẽt, & quod si in eandẽ sententiã ire non possent, omnia controuersiæ instrumenta Curiæ Cameracensi transmissurũ, quę porro ediceret, quid pro iure pronunciandum foret. Glorientur nunc aliqui parlamentum Parisiense, tot Iudicum conuentum, aliquando definiendis regum controuersijs, pro arbitro electum esse. Ne porro ob longitudinem concordatorum stylum nostrum interrumpamus, & tamen quia casus quotidiani sunt in illis decisi, & nõ in omnium manibus versantur, vt breui sermone aliquid degustemus, pauca tangam.

1 Dignitas quondam Curiæ Episc. Camerac.

Quorum illud imprimis sit quod in §. Abbates & Abbatissæ &c. statuitur vt huiusmodi dignitates, quę sunt de statib⁹, (idẽ obseruatur in Imperio, *Gail. li. 1. obs. 30.*) actiuè & passi-

2 Pręlati corã Principe Iusticiant in Brab.

& passiuè eos iudices sortiantur, coram quibus de antiqua consuetudine stare iuri consueuerunt, scilicet coram Duce seu eius Concil. Brabant. qui in hoc ducatu est supremus senatus: prout passim praxis introduxit, vt Prælati ac collegia ecclesiastica coram Principum Concilijs conueniantur, & alios eo trahant: tametsi ea iurisdictio priuatiua non est, & exclusiua ecclesiasticæ, vt si quis eos voluerit conuenire coram ordinarijs locorum, si exempti non sint ab eorum iurisdictione, huius articuli intuitu declinare non possint. Tabulæ legum Brabantiæ Den
3 Lantchartere, Ioannis ducis anni 1312. ita decernunt: in-
Illius Origo. super voluimus vt monachi, moniales, presbiteri, & qualescumque religiosi, Lombardi, & Iudæi nostræ patriæ, saltus venatorum nostri, nostri iudices, si quomodo offendãtur, ad arbitrium nostrum spectet. Hinc Car. 5. in instructione præfecti saltuum, venatoris Brabant. seu *VVarentmeester* anno 1545. vlt. Feb. art. 1. asserit quod ab omni æuo dux Brabantiæ fuit tutor, & protector omnium monasteriorum & locorum piorum, & bonorum eorum in Brabantia, & per dictum Venatorem ea defendit & protexit. & ideo idem venator omnes iniuriantes eis punire potest, & de omnibus delictis in monasterijs ab aliquibus eô venientibus commissis cognoscere, & punire, excluso loci ordinario officiario, qui ne quidem per præuentionem punire potest: vt Concil. Braban. 1545. irritam declarauit compositionem à maiore de Merchten factam, cum quodam qui syluas monasterij de Diligem inciderat seu truncarat; cuius correctio non erat sub ordinaria iurisdictione, sed principi vt aduocato monasteriorum competit, qui eam exercet per d. venatorem. Quæ res originem eam habuit, quod primi monachi & regulares solebant in saltibus, & rure habitare, & semoti à strepitu sæculari diuinis contemplationibus liberius vacarent,

— *habitarunt Di quoque siluas.*

Porro nunc omnes intra muratas vrbes se redigunt, quod in sanctimonialibus ad vitanda dedecora Concil. Triden. *s. 25. de Reg. c. 5.* probat: sed de viris nihil disponit: debe-

deberent tamen cauere ne populosos vrbium districtus occuparent, ne solitudinem suam in ciuitates transferre viderentur, & expendere anachoreticum apophthegma B. Antonij, quod piscis in arido, id monachum esse in oppido. Itaque vt ad rem redeamus, ex ratione patrocinij, credendum est, Ducem seu eius Concilium in possessionem venisse de omnibus Prælatorum statuum causis cognoscendi.

Illud tamen quod dicitur† de Abbatibus & Abbatissis, locum in illis habet & similibus Inferioribus Prælatis, de statibus Brab. nō in Episcopis. concordata enim nullius sani iudicio comprehendere possunt ipsos contrahentes, scil. Episcopum Leodiensem, & Cameracensem, in quorum locum & iurisdictionem nouarũ in Belgio sedium Episcopi authoritate Apostolica ad preces regis Catholici successerunt, nec magis quam illi ad dictum Concilium spectant, prout nullo æuo Leodiensis aut Cameracẽsis Episcopus coram dicto Concilio citatus fuit, aut vllo prætextu citari potuit, præsertim quoad functiones Episcopales, & sacras: vti etiam Abbates Brabantiæ, quoad sacra sui status aut regiminis nunquam spectauerunt aut spectant ad dictum Concilium, sed tantum quoad debita & actiones ciuiles: ad sacerdotes enim voluit Deus, quę ecclesię disponenda sunt pertinere, non ad seculi potestates *c. si Ingen. d. 96.* 4 Vbi id locum non habeat.

Prout omnis ratio sacrorum ad præsules ecclesiæ non potestates seculares pertinet, in lege præsertim noua, quæ iudicium & decreta principum tum nullatenus imprimis admittit, cum de sacramentis rebusque sacramentalibus ac inde dependentibus tractatur, cum quæritur absolutio sacramentalis pœnitenti, inũctio ægro, communio viuo vel defuncto (nam quibus communicamus, viuis communicamus & defunctis, viuis in conuersatione & oratione, defunctis in oratione & sepultura sacra, & quibus non communicamus viuis, non communicamus defunctis) an inquam impertienda hæc sint vel neganda, an iustè concessa fuerint, vel negata, neque vnquam Catholici Principes præsides vel magistros in hisce quęstionibus

se con-

se constituerunt. *Si Imperator, inquit Ioan. Pap. d. 96. Catholicus est (quod salua pace ipsius dixerim) filius est non præsul ecclesiæ, quod ad religionem competit, discere ei conuenit non docere*, &c.

Ad forum ecclesiast. spectãt in Brab. cognitio testamẽtorũ, contra ctuũ nuptialiũ, bonorum amortizatorum.

5 Illud porro speciale est ex concordatis tradendũ, quod & in læto introitu Principum Brabant. *art.* 3. *addit.* 2. *Car.* 5. pro priuilegio inseritur, quod ecclesiastici iudices in Brabant. cognoscunt de tribus materijs † mere ciuilibus, etiamsi quæstio incidat inter partes planè sæculares, videlicet, de validitate vel inualiditate testamentorum, contractuum antenuptialium, & de bonis amortizatis: & cum d. lætus introitus statui sæculari vicissim addicit, quod non permittet princeps, vt iudices ecclesiastici alijs quam dictis tribus causis se ingerant, certo statuendum est, prout necessario sequitur, id esse accipiendum de materijs eiusdem generis, scilic. mere ciuilibus, & inter partes ciuiles. Quid enim esset ineptius quã cogitare religiosissimos Principes concedere, aut Catholicos ordines petere voluisse, vt ecclesiasticis iudicibus cognitio sacramentorum, fœderis matrimonij, causarum beneficialium, decimarũ, hæresis, Symoniæ, aliarumque sexcentarum id genus abrogetur? Nam, vt de clericis nihil dicamus, causæ matrimoniales adeo sunt fori ecclesiastici, vt Concil. Trid. contrarium asserentib. anathema vti hæreticis infligat. *can.* 12. *s.* 24. manent ergo cæteræ vltra tres istas causas ciuiles in terminis & dispositione Iuris communis, & dictorũ concordatorum. Id quod sæpius in Concil. Brab. ita intellectum: & speciatim cum Ammannus Bruxellensis Archiepisc. Mechliniensi latis discursibus obiecisset, denegaretque ob id Ammannus assistentiã requisitam ad sententiæ executionem, quâ aliqui ciues in mulctas pecuniarias ob festorum violationem condemnati erant, Senat. Brab. facta relatione Principi mandauit præfato Ammanno, vt sine dilatione exequeretur, aut exequi curaret huiusmodi sententiam. 28. *Maij* 1605. Quod clarius euadit si paulo altius res repetatur: non ab immemoriali tantum tempore, sed à plurimis sæculis ecclesiæ iudices has tres causas sui iuris hic fecerunt. & cum etiam alijs se immiscerent tem-

pore

pore Ioannæ & Wenceslai ducum Brab. 3. Ian. 1355. pro priuilegio Brabantis concessum est, sub pœna corporis, & confiscationis bonorum, ne quis coram ecclesiastico iudice quem citaret, excepta causa testamentorum, contractuum antenuptialium, & eleemosynarum. Deinde Phil. Bonus 3. *Ian.* 1447. idem confirmauit, data facultate ecclesiasticis sententias suas mandatis, & inhibitionibus ecclesiasticis exequendi. & cũ nobiles & metropoles seu, vt vocant, ciuitates capitales Brabant. 6. Nouemb. 1484. fœdus iniissent vt se opponerent mandatis, inhibitionibus & executionibus iudicum ecclesiasticorum; nihilominus prædictam Philippi Boni conseruationem laudauerunt & approbauerunt. Itaq; si quis petat testamẽtum, contractum dotalem, vel antenuptialẽ validum vel inualidum declarari, & effectum sortiri debere, poterit ad hoc corã iudice ecclesiastico concludere, & is de eo inter quoscumq; collitigantes cognoscet, vt & de his sine quibus causæ huiusmodi expediri non possunt, & poterit sententiam suã per censuras exequi, vel per iudicis sæcularis requisitionem, cogendo scil. confirmare se testamento eiusque executioni quantum hæredis Institutionem spectat, non porro vt hæredia diuidantur, legata soluantur, &c. nam si sola declaratio ad ecclesiasticum spectaret, quæ executio censuris vel brachij sçcularis auxilio facienda esset?

Ita tamen vt Iudex ecclesiasticus non possit, iudicando de testamentis vel contractibus antenuptialibus contrauenire ordinationibus & constitutionibus Ducum Brab. nec statutis, consuetudinibus, & priuilegijs locorũ hactenus editis & obseruatis, seu in posterum edendis, & dictis concordatis non prçiudicialibus, in concord. §. I. *idq. quia materia est ciuilis, & ideo præsertim cum inter sæculares agitur, non est incongruum ciuilia in hac iura quæ enarrantur seruare, quod non fit in causis quæ mero iure ecclesiastico, & non quadam præscriptione & consuetudine tantum, ad forum ecclesiasticum spectant, vbi Canones sepositis statutis ac ordinationibus quibuscumque seruantur, & vbi deficiunt, locus est cap.* I. 2. *de noui oper. nun.* vbi validitas vel inualiditas non subtiliter

& secun-

& secundum apices iuris accipio, sed moraliter & modo
7 Quæstio Inoffic. loquendi communi, sicut in contractibus, vt sunt dicta concordata, vtimur: vnde etsi testamētum mero iure subsistat, irritum tamen factum, vel raptum, vel imo † inofficiosum esse dicatur, quæstionem eodem pertinere arbitrabor. similiter intelligo contractus antenuptiales, vt & propter-nuptiales comprehendant, scil. dotium à parentibus stante matrimonio constitutarum; sic enim contractus oportet intelligere, *ἐν πλάτει*, & in eum sensum qui in communi locutione consuetus est *l. semper, & quæ ibi traduntur, l. in obscuris de reg. iur. c. inspicimus eod. in 6.* at vero moribus huius seculi, pactis dotalibus ad restringendas vltimas volūtates, maiorem vim inesse quam olim fuerit certum est, *Bus. ad l. 1. ff. de pactis dotalibus.*

8 Dotis. Qua in re animaduertendum est non tantum iuxta decisionem Clem. *3. in c. 3. extra de donat. inter viu.* cognitionē iudicis ecclesiastici de dotis † restitutione esse cum principaliter de matrimonio, vel diuortio, & accessoriè de dotis restitutione vel iunctim ex causa matrimoniali, dotis & alimentorum, quod & in Gallia receptum est. *Choppin. de sacra politia. l. 2. t. 1. n.* 15. sed & quando separatim tantum ex validitate contractus conuentionis ve nuptialis cognoscitur, quod vsu & concordatis remotis ciuilis tantum esset audientiæ *c. ex tenore extra h. t. Pet. Anch. cons. 20. Inc. pro solut. verb. in causa quæ agitur* &c. *arg à contrario sensū c. de prudenti extra h. t. Ant. Aug. Socin. in l. 1. ff. sol. mat. l. in contractib. in fi. & ibi. Bald. in § omni in fi. C. de non num. pec.* sed aliqui hanc opinionem dicunt sumptam in fauorem debitorum dotium, qui iudici ecclesiastico non libēter se submittunt. *Innoc. in c. de litteris extra de Pign. Panor. Host. Ioan. And. ad c. ex tenore. h. t.* 1. cum porro sine primo contractu agitur de dote constituenda inter laicos, iuxta eadem concordata, solus iudex sæcularis cognoscit, §. *non poterit in d. concord.* separatim tamen super emenda tantum deflorationis in Brab. coram ecclesiastico institui potest. Iudicarum à Conc. Brab. 1545. pro Margareta Lambers (etsi secus in Gallia *Papon. l. ar. 1. t. 5. ar. fin.*) & ante paucos annos contra Melch. Spanneb.

Quod

Quod si quis † conuentus super validitate testamenti neget aliquod testamentum existere v.g. quod nullum scriptum sit vel si quod exhibeatur falsum dicatur, & ob id iurisdictionem ecclesiasticam declinet, quod quæstio an validum sit, ad eam spectet, non quæstio an sit, sed ad secularem. sicuti in d. Concord. *§. non poterit tamen & §. quo ad fœdus.* vbi dicitur quod quæstio an quis sit legitimus spectet ad ecclesiasticum, sed quæstio de mero facto, an quis sit filius Petri, spectet ad secularem. nihilominus certo dicendum est declinatoriam non competere, sed admittet iudex probationes super quæstione an sit testamentum, non quasi id principaliter agatur, & solum, vt accipiendi sunt d. §. §. sed in ordine, & ad effectum vt deinceps veniatur ad quæstionem, validum sit, an non, si quod esse probetur: & adiudicetur conuento declinatoria, si non probetur, adeoq; ad effectum tantum, vt iudex cognoscat an sua sit iurisdictio. textus in simili expressus in c. *super literis extra de rescript. in verb. ita videlicet quod delegatus postquam super eo fuerit facta fides, nullatenus de causa cognoscat.* sic Guttieres pract. *quæst. l. 3. q. 9. num.* 14. dicit Conseruatorem, qui tantum potest cognoscere de iniuria violenta, ac manifesta, si talem reus neget, recipere posse probationes, an factum illud sit notorium, vt sic videat an sua sit iurisdictio. Neque porro obiici potest quod edictum 1611. art. 19. vetet recipi probationes per testes, sed solũ p instrumenta, in negotiis quæ trecentos florenos excedunt; quia oportet sanam interpretationem facere illius edicti, vt scilicet pro tranquillitate publica & ad imminuendas lites ex non scriptis testamentis aut contractibus agi, aut iudex per testes probationes admittere non possit, quando res vtrimque est integra, vel quando super accessorio aliquo pacto, modo, aut conditione cõtrouertitur, quippe quæ non tantæ sit considerationis, quin liceat præscindere turbidas lites, & sæpe calumniosas, non admissa allegatione, quasi plus dictum quam scriptum sit: Cæterum si domum fundumue meũ sine scripto quis emerit, vel conduxerit, & possessionem

9. Contractus non scripti.

inierit, & agentem me pro precio vel mercede repellere voluerit ea exceptione, quod ex non scripto actio non competat, atque ita rem meam nullo iure, & ex iactura mea ditescere, faciet omnium iudicio, quibus aliquod est, contra ius diuinum, naturæ, & omnium gentium: qualis iuris violatio nunquam admittenda est, cum agitur de interpretando iure nouo; erit ergo in his locus æquitati, ex qua Iurisconsulti actionē præscriptis verbis deduxerunt in iis negotiis, in quibus re integra iuris actio non competeret, sicut *l. 5. §. 2. aliisque, de præscript. verb.* Quibus accedit, quod ipsa dispositio edicti prohibitiua receptionis testium, loquitur solum cum instrumenta scripta sunt, *vt vltra eorum contenta*, vt loquitur edictum, testimonia non recipiantur: vetat quidem negotia sine scriptis tractari, quæ 300. flor. excedūt; sed si facta sint sine scriptis, nō declarat nulla, neq; vlterius disponit, igitur hæc in causa principali seu validitatis vel inualiditatis discutiēda erūt. Et ad supradicta comparationem habent contractus antenuptiales non scripti, in quorū vim matrimoniū initur, vxor recipitur, liberi procreantur, aliaq; onera augentur, & à marito feruntur: & generum agentem ad promissam dotem, re non amplius integra quæque redintegrari nequit, socer reiicere non potest ob non confectam scripturam. igitur & in his non erit necessum à priori iure concordatorum recedere, adeoq; spectabit validitatis & inualiditatis cognitio, vt ante, ad iudicem ecclesiasticum.

10 Bonorum Amortizatorum. Tandem ecclesiasticus † iudex cognoscit, *inquit §. officialis in d. Concord.* de proprietate bonorum amortizatorum etiam contra laicum. illa autem censentur amortizata quæ à iurisdictione sæculari per principem sunt exempta, literis desuper rite expeditis: vel quæ tanquam amortisata à 70. aut 80. annis (Sic Peck. de Amort. cap. 29. eam ex temporis diuturnitate præsumi docet, & quantum requiratur) per Ecclesiam possessa fuere,

fuere, vt ibidem traditur. Amortizatio † vnde dicatur quærit Peck. *de Amort. cap.* 3. ego credo quia in Gallia serui vocabantur, Gens de main morte, id est, mortuæ potestatis, quibus non licebat libero iure, sed vt asscriptis tantum immobilia possidere, *Loiseau des Seigneuries cap.* 1. *num.* 56. 69. 70. *François Ragneau des droits Royaux V. Amortir, vers. heritages amortis.* contra quam legem ex causa sæpe dispensabatur cum illis, id vocabatur amortir. cœpit id tralatitium esse ad Ecclesiam & Collegia, quæ etiam mortua dicuntur; ob eam inhibitionem, & quia apud eam res manet sine motu, vti mortuæ, vnde mare mortuum dicitur. Porro sciendum est, idem olim, in Italia, Hispania, Gallia, vt tradit † *Peck. de amortizationibus cap.* 4. (sed in Imperio non æque passim,) & in his ditionibus, etiam ante Burgundos Principes, (ad quos ille refert, qui tamen ex more Gallico seu Burgundico strictius hæc introduci cœpta, firmarunt) inhibitum fuisse Collegiis ecclesiasticis, quæ vt diximus vocant manus mortuas, ne immobilia compararent. extat *in lib. edict. fol.* 47. ordinatio Guidonis Comitis Flandriæ anni 1293. *prid. omn. Sanct.* (vbi idem decretum de plebeis seu non nobilibus.) sic & tabulæ legum Brabantiæ siue *den landt-chartre*; Ioannis ducis 1312. inhibent omnibus ecclesiasticis, & plebeis, ne immobilia acquirant. & memini me inter munimenta monasterij Sancti Bernardi ad Scaldim diuersa legisse diplomata, quæ 300. annos superant, quibus † monasterio facultas fiebat à Ducibus comparandi quædam immobilia. *Henricus Bertout Dominus de Duffel*, in litteris de data 1304. quibus profitetur se vendidisse Waltero Baus diuersas terras, cum omni iurisdictione, excepto mero Imperio, seu alta Iustitia, (quæ nunc sunt paternũ nostrũ dominiũ Causbendael) facultatẽ emptori & successoribus facit eas ecclesiasticis vendendi. In tabulis legũ Grimbergicarũ an. 1274. similiter cautum est, ne quis ecclesiasticus aut popularis immobilia acquirere possit, in ea ditione, nisi de Domini

11. Amortizatio vnde?

12. A quo tempore?

13. A quibus obtinenda?

assensu, vnde liquet & subalternis dominis vsu tum venisse, vt eam facultatem darent, seu vt pro sua indemnitate consentirent in huiusmodi ecclesiasticorum acquisitiones, ne offendamus regalia, quæ in his locat Papon. *arrest.l. 1.t. 14. arr.1. in fin. & quos citat Peck. de Amort. c.23.* alioquin Ægidius de Bertout Dominus Mechliniensis d. literas domini de Duffel tanquam Dominus superior confirmauit, quasi nullam sui iuris offensam continent. recentiores inhibitiones passim extant, *in lato introitu Brabantiæ Car. 5. Phil. 2. Alberti & Isabellæ, edicto Car. 5. diuers. ordin. Brux. 21. Febru.1528. in lib. edict. fol.747.* vbi inter † immobilia etiam reditus referuntur: etsi aliqui disputent immobilibus an mobilibus adscribi debeant, est tamen id decisum *in Clem. 1. de verb. sign. ibi, Cumq; annui reditus inter immobilia censeantur à iure &c.* sed Clē. & edicta intelligo de irredimibilibus: nam redimibiles, & qui bene ab aliquibus volatiles dicuntur, cum extinguantur mox vbi lubet debitori, referentur inter mobilia vel eis paria, quæ possidere nullibi gentium clero hactenus est inhibitum. In hanc sententiam iuit Peck. *de Amort. c.35.* & aperte fauet edictum *Caro. 5. 21. Feb.1528. in lib. edict fol.747. §. & ensuiuant,* vbi vendi vetat manibus mortuis hæredia, terras, domos, molas, reditus, & alia bona, inquit, immobilia: vbi vox (alia) significat designata esse eiusdem generis, scilicet immobilia. Inuenio nobiles & Ciuitates clero Brabantiæ consensisse 16. April. 1516. vt redimibiles reditus, emere possint, nummo vt dicimus, 18. 19. 20. non supra, ne ob capitalis pretij grauitatem ad irredimibiles transeant.

14. Reditus an Ecclesiæ parare inhibitum?

Prout etiam bona † in perpetuam elocationem data ab Ecclesia ob defectum solutionis canonis subhastata & empta ab Ecclesia retineri possunt, ob directū dominium quod penes eam mansit. ita iudicauit Conc. Brab. *6. Nou.1545. pro monasterio de Gempe contra Gerardum van de Bergge.* Multo magis censuero non esse inhibitum † Ecclesiæ decimas, quæ in manibus laicis sunt, emere, quippe per hoc redibunt ad primigeniam naturam, & ex priuilegio

15. Bona ab Ecclesia in emphiteusim data, &

16. Decimæ è manu laica recuperari possunt.

legio quasi precario, Ecclesiæ indulto, eæ manent in manibus laicorum: quò vt redeant, inhibitæ multo minus credi possunt, quam ea bona quorum tantum aliquod directum dominium penes Ecclesiam mansit, quæ exotica Ecclesiæ videntur: decimæ si non iuris diuini, magis tamen proprium Ecclesiæ patrimonium sunt, quam vlla alia bona. ad hæc neq; in illis edictis exprimũtur decimæ, neq; sub aliis prohibitionis vocabulis quæ strictè capienda sunt apte comprehenduntur: quæ si dicamus, redibitur ad formam quadantenus veteris legis, quæ tribui Leui in terræ promissæ diuisione nullam partem tribuebat, sed omnium frugum decimas. quamobrem post hæc expensa incidenti mihi in lib. 3. c. 35. in fin. *Recherches de Pasquier*, valdè pia visa est Constit. S. Ludou. Regis Galliæ anno 1279. qua omnibus decimarum possessoribus facultatem facit, sine vlla imposterum veniæ postulatione decimas suas Ecclesiis resignandi.

Et quidem ordinationes † de nõ acquirendis per manus mortuas promissæ sunt non infringi per d. Concord. Brab. §. *in causis merè ecclesiasticis*, donec aliter fuerit ordinatum; quod ideo additum, quia Clerus semper in Brabantia sustinuit sibi licere vti liberè, ea de re sub Carolo Audace contra eius procuratorem generalem, quæ transacta est, data summa pro generali amortisatione (*Mechliniæ datis literis* 8. *Iulij* 1475. cum clausula, *vt sine præiudicio iuris principis quoad imposterum tunc acquirenda, & assertæ libertatis cleri ea fieret*) bona immobilia comparare, & contrariam inhibitionem esse contra ius scriptum, & antiqua Cleri Brab. iura & priuilegia ac immunitates, quas tamen principes in læto introitu semper iurant, sartas tectasque seruare. ob quam allegationem Prælat. Brab. 22. April. 1516. impetrarunt vt effectus tam ordinationum quam læti introitus suspenderetur, donec coram commissariis vtriusque partis iura discuterentur, & relatio Car. V. fieret ac desuper ordinaretur: sed cum Prælati id negligerent, ac status secularis vigilantior esset, quasi in Prælatorum negligentiam Car. V. 29. *Octob.*

17. Quid cẽsendum de tali inhibitione?

1520. per formam perpetui edicti easdem inhibitiones conformauit & auxit, reuocans eandem suspensionem, declarans testamenta, contractus, ac quoscumque actus quibus in ecclesiasticos bona immobilia transscriberentur, nullos, ac inualidos, & ordinans ne nouæ Ecclesiæ, Capellæ, aut monasteria fundentur, vt aliis meliùs prospectum sit, vti Clem. 8. etiam statuit, & Paulus V. anno 1618. renouauit, Epistolis missis ad Belgicæ Episcopos, nisi causâ cognita, vt
18. alibi latius dicemus; At vero †ex iure declarato ab Alexand. 4. qui sedit anno 1254. *in cap. 1. de Imm. in 6.* expressis terminis huiusmodi laicorum statuta irritantur. Concil. Trident. *sessione 25. de Reg. cap. 3. Peck. de Amort. cap. 5.* Mart. V. PP. ex diserta Carol. I V. Imperat. Lege quid censuerit, vide quæ dicimus infra de Immun. Eccles.

At vero initio non odio ecclesiasticæ opulentiæ hæc mihi statuta videntur, vt nunc vulgò creditur, & quia onera subterfugiunt; sed in gratiam nobilium, seu quia nobiles magis rerum potiebantur, omniaque territoria sui iuris faciebant, admissis tantum colonis & emphyteutis, seu ascriptitiis, *vt dicimus latius infr. de testam.* quippe cum iisdem verbis plebei excluderentur, in quos ea onera incumbere solent, nunc ij non immobilia tantum, sed insignia titulis dominia acquirunt. quanquam edicto nupero Principes nostri sanxerint, vt nobiles tituli extinguantur, cum ad ignobiles manus venerint; sed ea imago vix dum est antiquæ prohibitionis, & quæ nec ecclesiasticis displiceret, sed modo populares inualuerunt. Nihilominus tamen hodieque plebeis feudum acquirere in Burgundia non permittitur, nisi ex Principis priuilegio, aut agnatorum successione. *Griuel Dol. dec. 32. num. 2. 3.* Quod si plebs olim à victoribus hanc legem acceperit, fortunæ suæ indolere debet, at vero cleri par ratio non est, vtpote cum quo bellum non fuit. *cap. 2. de treuga.* Vt vero

vero si considerare liceat, quod ei qui aliquem à latrunculis vel hostibus eripuit, & iure veteri non obstante l. Cincia in infinitũ donare licuit, *vt testatur Paul. l. 5. sentent.* quin & iure Gothico, quod Alaricus Rex in Codicem suum intulit: dubitare licet; cur clero qui animarum custos est, easque à laqueis cacodæmonis eripit, in infinitum donare tantum non prohibeatur, sed quicquid omnino immobile est?

Concilium Arthesiense habito † aduisamẽto Concilij priuati, *dato* 3. *Nouemb.* 1590. in causa Patrum Societatis Iesu, quibus à Rege Phil. 2. ad summam 3000. florenor. pro singulis Collegiis, & 5000. in Vniuersitatibus permissum est immobilia compatare, non tamen quæ altam iustitiam habeant, interpretatum est, vt eatenus ex testamento vel alio titulo interdictæ forent acquisitiones iurisdictionem habentium bonorum, ne ea retineant sub sua possessione; sed non, ne sibi legata vel donata acceptare non possint, ac mox distrahere, & manus suas vacuare, & pecuniam in ecclesiasticam supellectilem seu aliâs collocare. Tamen ea in re examine dignus est §. *Quia igitur in successionibus Clemen. exiui de verb. sign.* vbi Minoritæ vetiti hæreditates recipere, censentur in fraudem legis earum vel partis, etiam sub specie legati, valorem accipere; ideoque in nostris inhibitionibus ob decretum irritans, quod habent, nec rei legatæ valorem deberi censet Peck. *de Amortiz. cap.* 9. *num.* 3. 4. Decretum autem irritans est omnium contractuum, actuum & translationum, omnisque tituli. *d. edicto anno* 1528. *&* §. *& ensuiuant.* sed diximus Patribus Soc. fuisse permissum comparare non nobilia prædia, in quo causa eorum differt à Franciscanis. Nihilominus ob argumentum quo superius vsi sumus, quoad reditus redimibiles, videri alicui posset venditionem aliumue contractum, cum clausula de semper retrouendendo, vt loquuntur, non esse inhibitam, quia in manu prioris do-

19 Re immobili legata an precium Ecclesiæ debeatur.

mini est recuperare dominium, vt vix in eo actu aliud sit quam oppignoratio aut antichresis, quæ nullibi sub hac causa inhibita est, & cuius praxis non parum vtilis esse posset emere prohibitis: præsertim si ad vitanda incommoda imminutionis monetæ, pondetato auro tantum initetur. hæc ratio mihi quidem placuit, sed animaduerto displicuisse statibus Brab. 16. *April.* 1516.
20. Dicitur etiam vt ad rem † redeamus esse alia generalis amortisatio pro Clero Brab. à Carol. V. data circa annum 1520. sed eam non vidi. Inueni tamen quasi in eam causam Capitulum nostrum Antuerp. circa ea tempora Principi pendisse multa, ac singulatim vno anno medietatem omnium prouentuum suorum. sed & insuper illi rei argumentum esse possit, quod idem Carol. 18. Maij 1515. mandauerit, vt omnes ecclesiastici syllabum omnium bonorum suorum ederent, vt decerneretur, dimittere an retinere ea possent; *habetur in lib. edict. fol.* 54. & in Brabantia omnia monasteriorum bona ad manum Imperatoris posita fuerunt, & per commissarios administrata, vt patet ex litteris Imperatoris interpretatiuis læti sui introitus, *de data* 20. *Iunii* 1536. *in principio.* credo ob contumaciam, quia huiusmodi catalogum edere differebant, & ea praxis ad talem coactionem consueta est. *Peck. de Amort. c.* 34. Re tamen penitius expensa non existimo extare Car. V. amortizationem, quia alioquin concordata nos eò remisissent, non ad possessionem 70. aut 80. annorum, qui à data Concord. illius ascendebant vsque ad generalem amortizationem Caro. Aud.

21. Verumenimuero impræsentiarum † non est valde laborandum de huiusmodi amortizatione, cum omnia fere bona ecclesiasticorum ab annis nunc 70. amortisata possideantur, quoad collegia antiquiora, quæ his calamitosis temporibus passim ob publicas collectas, reales, & personales, à quibus saltē in Brab. vix eximuntur, vti infr. de immun. dicemus, magis decreuerint, quam res suas auxerint, pleraque insignia prædia, aliaque ob hæc onera distraxerint. Ad quæ recuperanda, valde optandum

dumfuisset, legem hic ferri, quam in Gallia tulit Henric. III. 23. Maij 1586. vt vbicumq; circumscripta aut læsa esset Ecclesia in triente veri valoris, per alienationes in malis illis temporum fluctibus factas, restituto intra quinquennium pretio, emptor rerrocedere teneretur: quod tempus in alterum lustrum, deinde prorogauit Henric. IV. 2. April. 1596. pluribusque arrestis id firmatum est. *Chopp. l. 2. monast. tit. 3. num. 9.*

22. Quæstio seruitutum. De seruitutibus † etiam ecclesiasticus cognoscit, si dominans fundus & seruiens fuerit amortizatus; item de reditibus super amortizato fundo constitutis. *§. si constituens in d. Concord.* item conductor vel defruituator bonorum amortizatorum vel merè ecclesiasticorum. *§. si laicus ibid.* conuenitur coram eo. De canonibus cessis † reditus Ecclesiæ debiti Iuridicum ecclesiasticum, seu vt in terminis ponit, Conseruatorem pontificium alicuius Vniuersitatis, cognoscere posse, modo ipsum ius reale reditus non controuertatur, censet Chopp. *de Sac. Eccles. pol. l. 2. t. 5. num. 3.* idque Senatusconſ. firmat. in conseruatoribus etiam vniuersitatum admittit *Gutier. pract. quæst. l. 3. q. 9.* in ceteris negat, cui consonat *d. Concord. Brab. §. si constituens*, etsi in conseruatore Louan. ita se tamen habet, ob ius retractus, vt vocant, à principe & pōtifice vniuersitati illi concessum. Cæterum si ipse reditus amortizatus sit, etsi super fundo non amortizato: verbi gratiâ emphiteuticus, & de canone lapso tantum agitur personali actione, non de ipso reditu, puto ecclesiasticum adiri posse. *§. si laicus ibid.* Præsertim cum Guido Papæ *q. 578.* dicat, quæstionem quæ exoritur super annua præstatione anniuersariorum, esse fori ecclesiastici. 23. Canonum lapsorum.

Meminisse etiam oportet † Concordata hæc generalia vt habet finalis illorum clausula, non derogasse particularibus concordiis; qualem Episcopus Cameracen. habuit cum Ciuitate Antuerp. initam 13. Ian. & 5. Septembris anno 1490. vbi tres causæ illæ priuatiuè iudici ecclesiastico reseruantur, etsi in Concord. mixti fori, & præuentioni locum esse dicatur. vnde in iis statutis huius 24.

 vrbis,

vrbis, quæ ad Senatum Brab. approbandæ ſunt circa annum 1572. per antitheſin dicitur, ſi de validitate, vel inualiditate teſtamenti agatur, cognitionis eſſe eccleſiaſticæ; ſed ſi ſolutio legati duntaxat petatur, adeundum eſſe conſulem & ſenatores Vrbis: Sic Concil. Magn. Archid. Bruxell. 15. Decemb. 1503. pronunciauit *in cauſa Henrici de Meyere & Petri van de Broeg, & Epiſcopi Cameracen. iuncti.* non obſtante præuentione facta coram magiſtratu Mechlin. cauſam teſtamentariam relinquendam, & remittendam ad Officialem dicti Epiſcopi. & in antiquis chartis legitur ſtatutum vetus vrbis Bruxellenſ. vetans ſub pœna 40. Marcarum argenti, ne quis ciuis alteri in curia Cameracenſi diem diceret, niſi iudicio prius facto ſenatui, qui cognoſceret an ſua eſſet iuriſdictio, quo caſu cauſam retineret: Cauſas validitatis vel inualiditatis teſtamentorum, contractuum antenuptialium & amortizatorum bonorum in d. Curia tractandas relinqueret. quo eodem iure Epiſcopi Cameracenſes vſi videntur quà eorum dioceſis ſe in Brab. extendit. Ob quas cauſas minus ſum miratus cum poſtea in conſ. 136. Nicolai Euerardi Præſidis Mechlin. Belgicarum Conſuetudinum gnariſſimi legi hæc verba n. 19. Præterea poſito quod dicti legislatores ita ſtatuiſſent; tamen quia, iuxta conſuetudinem notoriam huius dioceſis Cameracenſis allegatam & probatam, cognitio & deciſio cauſarum teſtamentariarum & dotium, non ſpectat ad illos Legislatores, ſed ad dominum Cameracenſem, aut eius Officialem; ſequitur quod illud ſtatutum eſſet ſimpliciter nullum & inualidum: nam ſtatuere quis non poteſt de ea re, de qua non poteſt cognoſcere, &c.

25 *Non deciſæ fori controuerſiæ amicè terminandæ.*

Quoniam vero interdum contingere poſſunt caſus dubij in iiſdem † concordatis non deciſi, ne ob illos contentio oriatur, in fine concordatorum decretum eſt, quod amicabili communicatione decidentur, non vero Eccleſiaſtici per cenſuras, aut ſeculares per caſſationes aut alias procedant: prout Geor-

Georgius ab Austria Episcopus Leodiensis, dum ad requisitionem Caroli V. & Ciuitatis Louaniensis Disthemio Louanium curiam suam transtulit, pactus erat, vt non decernerentur prouisiones cassationum, nisi præmissis litteris clausis ad Officialem & eius expectatore sponso. quod vt illi seruant, vtinam hi æque reciprocent, & non, vt aliquando contingit, qui ab vna parte stant, se nihilominus iudices faciant; & dum Ecclesiam inermem reddunt ex pacto, ipsi brachium suum exerant.

Certè Carolus Quintus Imperator *in edict. diuers. ordin. Bruxell.* 4. *Octobris*, 1540. *in lib. edictorum folio* 772. iam sanxerat ad euitandas omnes inter iudices contentiones & scandala, ne ecclesiastici contra sæculares iudices in causis officij eorum vterentur † censuris, aut monitionibus comminatoriis, sed requisitoriis litteris; post quas sæculares iudices si requisitoriis non intendunt obtemperare, nihilominus tenerentur supersedere ab omni vlteriori processu ad mensem, vt ecclesiastici seu eorum officiarij sibi prouideant de remedio Iustitiæ, apud superiores sæcularium, sub pœna quod si dicti seculares non supersederint, arbitrariè corrigentur, ne, inquit, dicti ecclesiastici suis requisitionibus frustrentur. instructio vero data Concilio Flandriæ 22. *Augusti* 1531. *art.* 19. *in lib. edict. fol.* 277. simpliciter sine termino iubet supersedere. sic Margareta Regens 20. *Decemb.* 1509. ordinauit, vt quando vnum Concilium principis, aliquod mandatum dedit, aliud Concilium non det contrarium, sed postulet prouideri ab ipso principe: sic quæcumque iurisdictio aliam turbare aut impedire non debet. Quæ Caroli V. Constitutio quatenus scandala auferre vult, ad æquitatem respicit; sed vt arma Ecclesiæ auferat, & omnem controuersiam ad arbitrium sæculare transferat, præsertim cum notoriè per fas & nefas, ab aliquibus oppugnatur, non satis capio quomodo in manu Impera-

26 Censuris in his non vtendum.

peratoris fuerit Ecclesiæ manum stringere, cui soli à Christo datum est cælum terramque claudere, & aperire. quid enim si Theodosius Ambrosio, Bonifacius Augustino, aliique Imperatores & Reges, qui ipsi Ecclesiæ anathemata in spiritu humilitatis sustinuerunt (*de quibus Ribad. in suo Principe lib. 1. c. 30. 31. 32. 33. 34.* & Villagut *de rebus Eccl. mal. alien. l. 3. p. 2. c. 1. 2. 3.*) prælatis illos excommunicantibus mandauissent, ne id facerent? an illi prælati aut obedire debuissent, aut ii principes, sua solum voluntate plusquam Gordios illos nodos sibi soluissent? nisi non immutabilis in Ecclesia credatur potestas, illi olim Prælati fuerint summa potestate præditi, qui hodie præsunt

---Viles pulli, nati infelicibus ouis.

Id profectò apud me certissimum est, non intendisse tam pium Imperatorem vt officiarij sæculares sub eius sanctionis prætextu statim atque aliqua censura aut intenditur aut infligitur, vel æquissimo aut meritissimo iure; clamitent eam cassandam, iudicis bona intercludenda, & temporalitatem vt loquuntur, sasiendam, nullo examine præuio, benè an malè processum sit; quasi generatim vel hoc sufficiat nomen censuræ sonuisse, cum & ipsa sanctio in causis officij tantum officiariorum principis non subalternorum tribus repetitis vicibus loquatur. quin & *in Concord. Brab. §. 1.* Iudici licere decernitur, per censuras sententiam suam exequi: qua in re tamen moderatio Conc. Trid. *sess. 25. c. 3.* nunc attendenda. Sed viderint certè qui tam leuem obedientiam & reuerentiam deferunt Ecclesiæ matri, qualem habituri sint Deum
27. patrem. Sed stante dicta † constitutione, quod si iudex ecclesiasticus vsus requisitoriis negligatur à sæculari, processum continuante, subiungat comminatorias censurarum, quæ eo ipso quo non desistat incurrantur, & recurrat hic pro cassatione ad Concilium; merito ille sustinebit censuras suas effectum habere, nec ante eas debere reuocari, quam hic desistat, & ob neglectum iuxta ipsum edictum arbitrariè corrigatur: quia ratio non

non permittit ex edicto eum agere, nisi prius illius ius in se exequutionem patiatur: sicut ex contractu agere contra non implentem non potest, qui ipse nondum impleuit, & rationabile est vt vtatur eiusdem edicti iure, quod in aduersarium statui contendit.

Illud porro etiam ad quæstionem fori spectat vt sciamus † Brabantum nullum extra Brabantiam non fugitiuum in ius trahi, aut arrestari per Bullam auream Car. IV. Imp. anni 1349. & Maximiliani I. confirmationem. cui quid simile concessit Car. V. 27. Iulij 1521. Patriæ Leodien. pro 1. instantia. cui consonat lætus introitus Brab. art. 24. ea Bulla habet vt nullus Archiepiscopus, Episcopus, Princeps, aut nobilis; cuiuscumq; status, in personas aut bona Brabantorum, & Lymburgorum agere possit, & eos trahere extra patriam, per arrestum, citationem, appellationem à definitiua vel interloquutoria in caussa personali, reali, vel mixta, sub grauissimis pœnis, excepto casu denegatæ iustitiæ; Qui casus vnicus est vt ne quidem Brabantus alibi conueniri possit, ob continentiam causæ, & quibus de rebus ad eundem iudicem itur. ita 16. Aprilis 1544. censuit Concil. Brab. scribendum Concil. Mechl. Inhibitis eo citatis Balduino Barbiers & consortibus, ne comparerent, declinatoriam allegarent, & patriæ priuilegia foris litigiosa redderent. Eam Bullam arctare subditos ducis Brabantiæ adeo censet *Peck. de iure sistendi. c.* 8. vt ne quidem extra terras Imperij v. g. in Hispania Brabantum possit sistere, quia voluntas & Lex Principis ligat subditum ad parendum vbique. Cui Bullæ iam inde obtemperarunt Episcopi Leodien. & Cameracen. quorum Dioceses solæ in Brabantiam extendebantur: seu quod Principes essent Imperii; ideoque Imperatori displicere nollent: seu quod considerarint amplitudinem suarum Diocesium, ob quam iure credebant in loco distanti iudicem dare se debere, vt teneri Episcopos tradit Quaranta *in sum. Bull. verb. Archiepiscopi num.* 20. vbi plures allegat. Idem etiam hodie per Burgundiam obseruari, adeo vt tam in crimi-

28. Brabantus extra patriam non trahitur.

nalibus

nalibus quam ciuilibus declinatoria denegetur clericis; quorum Episcopi intra eam prouinciam iudices non delegant, tradit Griuel *Dol. decis.* 30. *num.* 15. quod quam diu fieret etiam Car. V. *in Læto introitu art.* 3. *addit.* 1. addicit, nec coram ecclesiastico, aliquem extra Brabantiam citandum: quamuis alioquin sub huiusmodi priuilegio iudices ecclesiastici non comprehenderentur. *Doctor Marta de iurisdictione part.* 4. *cas.* 45. Loquimur porro in causis ad forum ecclesiasticum spectantibus; & ita accipimus edicta Maximiliani 23. August. 1486. Philip. I. 14. Octob. 1496. & aliud 20. Maij 1497. Et Carol. V. 2. Decembr. 1522. *quæ habentur libr. edict. fol.* 50. 56. 57. 209. Vnde idem Carol. 5. August. 1521. vti & Franc. I. Rex Galliæ 27. April. 1520. *apud Choppin. de sac. pol. l.* 2. *tit.* 1. *num.* 4. decreuit vt citationes
29 Officialium contra laicos sint † libellatæ, seu causam contineant quæ demonstret rem ad eorum iurisdictionem spectare: Quo casu Flandri extra Flandriam, non obstantibus edictis illis ad iudicem ecclesiasticum vocari possunt. cuius rei est arrestum magni Concil. Mechlin. 22. Ian. 1528. pro Episcopo Tornacen. prout antea iudicatum fuerat in contumaciam Comitis non comparentis à Parlamento Parisien. quo tunc contra dicta edicta Episcopus Tornacens. Haut'bois appellarat. Enimuero quando citationes libellatæ non sint, vel etiam causam contineant, quæ non apertè ad forum ecclesiasticum spectat, tenetur tamen citatus comparere, & incompetentiam allegare. & ita contra N. Leissens in Cancellaria Brab. Iudicatum fuit, qui eo recurrerant pro cassatione talis citationis à me tanquam Officiali Antuerp. emissæ. Sed nec in causa criminali Brabantus captus extra Brabantiam auehi potest. *Lætus introitus ar.* 17. nec in causis ciuilibus in arcibus, ac fortalitiis includi, sed in publicis tantum carceribus; vnde data cautione de iudicio sisti, & iudicato soluendo relaxari debeant. *ar.* 51. nisi de re iudicata exequenda agatur. Ad hæc ciuis Antuerp. non potest in causa criminali; vel

Citationes Officialium libellatæ.

vel ciuili, aut personali, aut super rebus mobilibus conueniri, sisti, aut trahi coram alio iudice in hoc Marchionatu Imperij quam Magistratu Antuerpien. ex priuilegio Sigismundi vlt. Maij 1427.

Generatim vero nullus † Belga, in causa ecclesiastica, 30
ciuili, aut mixta in prima instantia extra patriam trahi potest, ex priuilegio Leonis X. dato Romæ 3. non Iul. 1515. *quod habetur in d. lib. edict. fol.* 51. & Philip. Pulcher Archidux & Dux Brab. Montibus ad Zomam 22. Septemb. 1500. inhibuit edicto suo huiusmodi conseruatorias impetrari, & conseruatoribus aut impetrantibus ne vterentur, habetur in *l. edict. fol.* 212. Et Concil. Trid. *s.* 14. *c.* 5. Conseruatorias in criminalibus & ciuilibus exceptis Vniuersitatibus studiorum, actiuè & passiuè, vult cessare, vt diserte textus ille eloquitur.

Belgæ in prima instantia extra patriam non trahuntur.

Præterea extat edictum Caroli V. latum Gandaui 31
18. Iunij 1531. & aliud Bruxellis 27. Nouemb. 1548. *quæ habentur in lib. edict. fol.* 60. *& sequ.* quibus † ecclesiastici iubentur se conformare politiæ, per statuta & Ordinationes locorum constitutæ: sed intelligo in realibus, etsi obscurè sonent: nam in fine mandant omnibus iudicibus locorum, & ecclesiasticos comparentes pro rerum suarum defensione, ad longum in rationibus suis audiant, & rectam iustitiam administrent, & præsumi Catholicus Princeps non possit subiicere velle quibuscumque Laicis quodcumque statuentibus quoscumque clericos iure seu diuino (quod multi voluerunt) seu positiuo ab initio Ecclesiæ à Siluestro subscribente Constantino & Helena edito, à Laicis iudicibus exemptos. quod si quod tamen statutum sit quod notoriè ad publicum bonum aut quietem spectat, verbi gratiâ, ne quis turbido tempore arma gestet, non possunt clerici contrauenire, non quidem constricti vi Legis à Laicis latæ, sed quia politica membra vnius corporis Reipublicæ conformare se debent: In realibus porro, quia

In politicis ecclesiastici se conformant.

quia leges rebus potius quam personæ feruntur, secus dici potest. tamen id disputari posset in amortizatis, vti & in Brab. earum propterea cognitio & iurisdictio ad ecclesiasticos spectat. In concordatis Brab. anni 1441.§. Illa bona inquit amortizata dicuntur, quæ à iurisdictione sæculari per Principem sunt exemta; literis desuper expeditis &c. Itaque non malè statuit Car. V. edicto lato Gandaui 23. Maij 1531. *habetur in lib. edict. fol.* 398. v-
32. Terrarum inundatarum recuperatio. bi iura constituens pro † inundatis terris à mari vindicandis & rursus aggere cingendis, etiam de iis decreuit quæ ad Ecclesias aut loca pia spectant, scilicet vt pro suis terris sumptum contribuere debeant, ea lege vt possessores beneficiorum, si moriantur antequam sumptum impensum ex iis terris recuperauerint, eorum hæredes poterunt tantisper eas retinere, donec sibi satisfactum erit. Si porro beneficiarij hæc facere nolunt, possint iisdem legibus collatores & patroni. Sic & in læto introitu Brab. *ar.* 15. omnes qui ratione bonorum tenentur ad reparationes viarum, statuitur cogendos, & nemini defensioni locum fore: vbi & ecclesiasticos comprehendi æquum est, & si negligant, officiarij, aut duplo sumptu id faciunt, adeo priuilegiato vt aliis creditis præferatur. *decis. Cur. Holl. d* 24.

33. Porrò nihil ibi Imper. dicit de † decimis, an contribuere teneatur: & videri potest vt cum de vno quid asseritur, de omisso altero negatum censeatur. & reperi in notis viri cuiusdam docti in Flandria, antiquum esse axioma *Thiende en dyckt nyet*, decimæ non aggerant, scilicet quia earum ius nascitur demum surgentibus fructibus, cum eæ expensæ sunt factæ, & generatim decimæ prædiales debentur sine deductione expensarum. *c. non est. c. tua nobis, extra de decim.* Sed ille axioma limitat in ecclesiasticis decimis, in aliis locum non habere vult, quia videlicet instar patrimonialium, aliorum bonorum possidentur. Sed vt semper succedit peior ætas, ita & decimas etiam ecclesiasticas ex hac causa indies arrodi videmus, an terræ æque felices erunt, ac prioribus sæculis fuerunt,

runt, nepotes, si non nos, iudicabunt. 34

Porrò Martinus V. post Concil. Mileuit. & Innoc. III. decreuit, ne vllo prætextu in causa quacunque ciuili, vel criminali † clericus coràm laico conueniri possit, & præsertim ne Prælati ad subijciendum sibi aduersarias alias personas Ecclesiasticas per tales inuentiones & cautelas ad sæculares habeant recursum, sub pœna, quod omne ius eis competens, in possessorio, vel petitorio, in re vel ad rem, de qua controuertitur eo ipso amittant: singulares personæ excommunicationis, collegia suspensionis & interdicti sententias incurrant ipso facto, & si persistant omnibus beneficijs priuentur, & inhabiles ad alia fiant, quo & spectat art. 15. Bullæ cœnæ. prout Honorius III. *in c. grauem, extra de exces. Prælat.* statuit vt subditus contra Episcopum in sæculari foro querelas deponens tanquam putridum membrum ab Ecclesia sua abscindatur, & beneficio priuetur. Iudices verò postquam de non iurisdictione eorum exceptum fuerit, aut euidenter appareat, huiusmodi cognitionem ad eos de iure non spectare, similia præsumentes, mandantes, fauentes, rata habentes, ipso facto excommunicationem incurrunt Papæ reseruatã, *P. Matth. in sep. D. l. 2. c. 1. tit. 1.* & Vrbanus VI. sub simili pœna, & interdicti in Collegia laicis vetuit, ne † criminaliter contra vllos clericos procedant, eos banniant, aut relegent, *Ibid. c. 2.* quanquam hæc constitutio non vbique, præsertim in Gallia (vbi post contentionem Bonifacij VIII. & Philippi Pulchri, decreuit continuò potestas Ecclesiastica, & phylacteria sua dilatauit sæcularis) non seruatur: sed in criminibus, vt vocant, qualifificaris aut priuilegiatis, non suffragatur exceptio clericalis. Tamen in Brab. nostra ex concordatis *§. clerici,* solùm † clerici simplicis tonsuræ, etsi cœlibes vel coniugati cum vnica, & habitum & tonsuram deferentes, declarantur nõ gauisuri priuilegio clericali, si enormibus se immisceant, quos specificat hæreticos, mandatis principũ contrauenientes, raptores virginum, homicidas ex proposito, vel per insidias, incendiarios, grassatores, famosos latrones,

Clericus corã laico non conuenitur.

35 Præsertim criminaliter.

36

nes, depopulatores agrorum, & similes. Sic dicit Ant. Fab.
37 Cod. l. 3. t. 12. d. 31. non posse Presbyterum vel in † crimine grauissimo, etiam maiestatis, à sæculari iudice puniri: & quãquam inquit Principes alio iure vti soleant, iniuriam pro iure, aut ius pro iniuria vsurpãtes, excõmunicationis tamen notã incurrunt; Imò nec inquirendi habent potestatẽ quin incidant in censuram: ex Bulla Cœnæ, quæ etsi, inquit Ant. Fab. in Cod. vbi supr. def. 42. dicatur nõ transijsse montes, Senatus tamẽ supradictã sententiã districtè sequi solet. Reuerẽdis. Ioan. Mald. *de Iust. & Rel. t. 6. c. 1. d. 8.* tradit assertionẽ esse de fide, aut fidei proximã, quod Laicus neq; personã Ecclesiastici, neq; eius causas Ecclesiasticas, ciuiles, aut criminales iudicare possit. & opinionem Fabri iam ante secutum est Concilium Brab. in causa I. de Platea, circa an. 1544. vt de cõsensu tantùm Officialis Cameracen. eum examinarit, in testamento per eum fabricato, etsi notarius à concilio admissus esset, quia hoc clericũ non subijcit, *c. etsi, de Iud.* & exanimata causa cẽsuit Cõciliũ d. Plateam posse torqueri, sed non per se, *c. vt fama & ibi Dd. & Felin. de sent. exc.* ne quidẽ consentiente Prælato, qui nolebat etiam consentire, & d. Platea, quia suberat Capitulo exempto, fuit resolutũ, vt peteretur à sua Sãctitate vt causam cõmitteret alicui, qui id faceret. sic & idem Conc. 14. Maij 1545. literas scripsit Capit. Tenensi exempto, vt quendã seditiosè concionatum, & peiora minitantem punirent, alioquin quod temporalia d. Capit. apprehenderentur: ipsum verò Concilium non puniuit, quia eius demum incipit auctoritas vbi desinit Ecclesiastica, scil. ab actuali degradatione, & vt ita loquar sæcularisatione. *Abb. in d. c. at si clerici.* Conc. secretũ Regis Catholici in Belgio, an. 1569. ad rescriptionem Concil. Frisiæ super admissione Concil. Trid. & quoad correctionẽ clericorum, quæ in Frisia indistinctè in actionibus personalibus, & correctione morum ad Concilium spectauerat, præsertim ab anno 1515. censuit his verbis: *Sa maieste en ce qui concerne la correction des prestres le remet aux Euesques, selon le Cõcil. mais des actions ciuiles contre les prestres l'on en vsera, comme du*

passé

passé, iusques à tant que on aura resolution de sad. Maiesté.

At verò Conc. Trid. s.23. c.6. sanxit ne vllus prima † tō-sura initiatus, aut etiā in minorib. ordinib. cōstitutus fori priuilegio gaudeat, nisi beneficiū Ecclesiasticum habeat, aut clericalē habitū & tonsurā deferens alicui Ecclesiæ ex mādato Episcopi inseruiat; vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur. In clericis verò coniugatis seruetur cōstitutio Bonifacij IX. quæ incipit *Clerici qui cum vnicis.* modo hi Clerici alicuius Ecclesię seruitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidē Ecclesię seruiant, vel ministrent, & Clericali habitu & tō-sura vtātur: nemini, quoad hoc priuilegio vel cōsuetudine etiā immemorabili suffragāte. Ordinatos † sede vacā-te primo anno per literas Capituli in pœnam pręsertim in criminalib⁹, fori priuilegio nō gaudere vult Trid. *s.7. c.10.* Sed requirit hīc sententiā Nauar. *cons.1. de temp. ord. in prima edit. cons.19. in altera 28. Sanch. l.7. d.46. n.20. de Matr.* perinde ac in motu proprio, Pij V. & Clem. V. de vit. & honest. Cler. sed certè textus effectū eo ipso & ipso iure infligit, verba sunt eiusdem orationis, *non gaudeant, sint ipso iure suspensi.* Quo ad clericos simplicis † tonsuræ cælibes vel etiam cōiugatos cum vnicis, vt fori priuilegio gaudeant, quæ obseruare debeant quoad vestes earumque formam & colores, arma, exercitia, opificia, vel officia, tradunt concordata Brabantiæ *in §. Clerici.* Clericus apostata qui pro laico se gerit, & militiam vel negocia sæcularia exercet, ab Ecclesia non defenditur, c.1. de Apost. Leo autē X. rescripsit Galliæ Regi vt tales apostatæ postquam fuerint deprehensi per quatuor mēses incedere sine habitu Clericali, possint capi à curia sæculari. *Rescriptum incip. Romanum Kal. Octobr. 1516. & id refert Chass. ad Consuet. Burg. tit. de Iust. nu.51.* Apud Gallos etiam qualescumq; † Clericos arma prohibita portantes, Iudices Regij puniunt, siue per vsurpationem, quod vult Rebuffus, siue per priuilegium, quod alij, quos refert Lopez *ad pract. Diaz. ca.55.* & quanquam §. 15. Bullæ Cœnæ ea reuocet, tamen Nauarr.

38 Hodie qui non gaudent fori priuilegio.

39

40

41

Ire ibi designato Gallos non facilè abstensuros putat, siue quod prætendant ea priuilegia remuneratoria esse, adeoq; irreuocabilia, siue saltem immemorabilia, vt cesserint in Iura Regia: sed hoc Papæ relinquẽdum, vt plura illic, alibique similia.

42 Gaudent tamen benef.c. Odoard. Clericus incedens quidem iuxta hic requisita, etsi non ascriptus alicui Ecclesiæ, gaudet tamẽ † beneficio c. Odoardus de solutionibus, Cong. Conc. 18. *Septemb.* 1595. Atq; etiam pro beneficiato est qui pensionẽ habet quoad forũ, Cong. Conc. 18. *Decemb.* 1595. si incedat vt hic requiritur. *Gonçalez ad Reg.* 8. *Can. glo.* 5. §. 5. 6. præsertim cũ per Const. Pij V. an. 1571. ad recitationem officij Deiparæ teneatur, quod iudicium est status Ecclesiastici. Quin etiam, modo coniugatus non sit, est liber à tributis; *colligitur ex c. fin. de vita, & hon. Cler. l. presbyt. C. de Episcopis & Cleric.* Neq; obstat *c. 6. ses.* 23. quia loquitur solùm de priuilegio fori, quo non possunt ad tribunal sæculare pertrahi. *Less. l. 2. c. 33. dub. 5. nu.* 38. Ad effectum tamen Canonis si quis suadente 17. q. 4. sufficit pensio, imò etsi eam non haberet, neq; beneficiũ, neq; habitũ deferret aut tóluram, sufficit tamẽ clericum esse; quia quoad hoc circa ius commune nihil innouauit Conc. Trid. *Cong. Conc. refert Gonçalez ad Reg.* 8. *can. gl.* 5. §. 5. *n.* 7. Ideoq; Borchnin. Caualcanus *l.* 5. *decis.* 21. *n.* 26. 27. asserit hoc c. 6. locum habere solùm in causis ciuilibus, non corrigere porrò ius antiquũ in causis † criminalibus, nec intendere personam tonsuratam capi & distringi posse à iudice sæculari: nam inde sequeretur correctio d. c. si quis suadẽte diabolo 17. q. 4. & priuilegij illius abrogatio, quod non esse sublatum respõdit S. Cong. apud Ricciũ in prax. cler. dec. 607. quam nec facere posset Cõcilium, si secundum cõmunem clericus exemptus sit iure diuino. cui fauet c. quanquam *de cens. in* 6. *c.* 20. *sess.* 25. *Trid.* nihilominus Concilium Brabantiæ *circa ann.* 1544. 27. *Martij.* resoluit contra Iacobum Trillemans, quod cum de hæresi inquisitum tonsura non iuuaret. & Leo X. Carol. V. pro Archiducatu Austriæ, & Belgicis regionibus concessit, vt Ecclesiasticæ personæ in habitu & tonsura non incedentes, vel

43 Et fori in criminal.

nego-

negotiantes,etiam in personis puniri possunt,citra tamen pœnas corporis afflictiuas 2.*Id.Iun.*1515. Aduertendũ porrò est nos loqui de priuilegio Clerici & Ordinis generatim Ecclesiastici,à cuius fauore excludatur nunc qui Concil. Trid. præscripta non seruat, etiam non præuia monitione, Riccius in prax.cler.dec.606.

Porrò istiusmodi † clericus non ideo per eandẽ suam culpam eximitur iurisdictioni & castigationi sui Ecclesiastici iudicis,cui semel subditus fuit per acceptionem characteris clericalis, quamuis declinare in fauorem suum non potest forum laicum,& etiam Ecclesiastico requirẽti sæcularis eum remittere non teneatur,*Iuxta Concord.Brab. §.Clerici in fin.*tamen Ecclesiasticus per præuentionẽ eum corrigere potest,Riccius in prax.cler. dec.607. & ab alio potest coram eo conueniri,in tali causa in qua laicus corã Ecclesiastico iuri stare non deberet. Sic quanquã de iure iniuriæ illatæ † clerico,puniri possunt ab Ecclesiastico *c.si quis* 17.*q*.4.non per anathema tantùm,sed & mulctam, c. postulasti extra de iud.etiam verbales *c.perpendimus.extra de senten.excom.*vtpotè mixti fori *Guido Papæ q.*562. In verbalibus tamen actor sequitur forum rei, iuxta eadẽ Concord.vbi supr.tamen si clericus non incedens in habitu & tonsura intulisset iniuriam Presbytero,& ciuiliter & criminaliter cõtra eum coram Ecclesiastico procedi posset, & Ecclesiasticus præueniens merito sæcularẽ prępediret. 44 45

Quod si quis nocte deprehẽdatur,debet donec † clericatũ & requisita Cõcilij probauerit,manere in carcere iudicis sæcularis,*Serol.verb.Cler.§.*8.probatio autẽ fit apud Ecclesiasticum si de iure agitur.*c.si Iudex de sent.exc. in* 6.vbi datur ratio,quod sit causa spiritualis. sed apud Gallos quasi sit quæstio facti an quis susceperit tõsuram,fit apud sæcularẽ.*vid.Serol.vbi supr.ad §.*3.Testatur Griuel.*Dol.deci.* 38.*n*.3.in Burgundia moribus obtentum esse vt iudex sæcularis cognoscat,an quis habitus sit pro clerico antequã remittat, adeoq; si in minoribus tantùm est,habitum & tonsuram detulerit, iuxta requisita Conc.Trid.s.23.c.6. quod in criminalibus is etiam intelligit. Taliter autẽ per 46

ignorantiã, male excepto vt sępè fit, reparatio nõ debetur, vt clerico, sed vt tali qualẽ vestis indicabat *c. vt Presb. 17. q. 4.*

47 Exempti etiã sunt à iurisdictione † sæculari domestici & familiares Episcoporũ, eorumq; curiarũ officiarij, magis tñ consuetudine quã iure; sed de his officiarijs in Brab. ex cõcord. id expeditũ est, si in aut circa officiũ suum delinquunt. ꝙ idẽ censet in alijs post Clarum Reuerend. Mald. *de Iust. tract. 6. c. 1. d.* 8. & de magistro actorũ ac notario cæteris'q; curialib. Episcopi Riccius in prax. Episc. decis. 549.

48 Epitome causarum ex cõcord. Brab. ad forũ Eccles. spectantium.

Vt verò summatim id complectamur; delicta in Brab. † Concordatis merè Ecclesiasticę cognitionis cẽsentur, hęresis, salua Principi confiscatione & punitione eorum, qui iã dãnatas propositiones asserũt, scisma sapiens hæresim, magia, si fiat per abnegationẽ fidei, aut inuocationem dęmonis, irreuerentia imaginũ, si quis sustinet eã non exhibendam eis, ob id quod repręsentant, crimẽ insordescentiæ, non cõmunicantis vel confitentis semel in anno, inuasio aut rapina bonorũ notoriè ad Ecclesiã spectãtium, aut fraus circa ea cõmissa, effractio vel pollutio Ecclesiæ, sine vi, delicta officiariorum curiæ Ecclesiasticæ, in & circa officium suum delinquentium; participatio cũ excommunicatis, clandestinũ matrimoniũ, vel contra formã ac institutum Ecclesię, in gradib. consanguinitatis vel affinitatis prohibitæ, vel spiritualis cognationis; sacrilegiũ ratione rei, vel loci sacri, quoad pœnã Canonicã: vsuræ notorię, quoad incursum cẽsurarũ, nõ se intromittẽdo causis tenentium mẽsas publicas sub salua guardia Principis.

49 Ad sæculare.

Merè autem † sæcularis, scisma nõ sapiens hæresim, magiæ, sortilegium, diuinatio, maleficium, & consulentiũ diuinatores, blasphemiæ, irreuerentiæ in imagines Dei, & Sãctorum, vis, raptus, sacrilegium quoad pœnam legalẽ, condignã delicto, siue ciuilẽ, siue criminalem, periurium, nisi disputetur de vi vel obligatione iuramenti, & sic an sit periurium, vel illud acciderit coram Ecclesiastico.

50 Mixt.

Mixti † deniq; fori, simonia, quã puniet vterq; iuxta qualitatẽ suæ iurisdictionis, violatio iurisdictionis & immunitatis Ecclesiasticę, iuxta modũ ibi positũ. iniectio manuũ in personas Ecclesiasticas, effractio vel pollutio Ecclesiæ,

violatio festorũ, falsitas literarũ Apostolic. vel Ordinarij, salua Principi cõfiscatione: dissidiũ cõiugũ sine authoritate Ecclesiæ diuertentiũ, sc. cũ de facto puniẽdo agitur, nõ cũ de ratione diuortij, nã ad solũ Ecclesiasticũ spectare dictũ *in §. item de diuortio.* at hic §. agit de delicto puniẽdo, presupponens esse delictũ, Cõcubinatus, lenociniũ, incõtinẽtia cũ moniali, affini, cõsanguinea, seclusa vi, & raptu, & adulteriũ notorium. Quã qualitatẽ † cõcordata hic & cõcordata Hannoniæ 2. Mart. 1541. requirunt: sed intelligo q̃ liquido ꝓbari potest, & in iure notoriũ fieri, seruata tamẽ ratione capituli qualiter & quãdo, extr. de Accus. de quo ibidẽ dicemus, quò collimare Concordata reor: alioquin si omnia nõ stricte notoria impunè liceãt, erit impia tolerãtia, & vt habet Papon. in lib. Arrest. de Adulter. ar. 18 vindicta diuina digna. Inuenio Ioẽm de Burgũdia Episcopũ Cameracẽ. cũ ciuitate Antuerp. eã cõtrouersiã habuisse, & ad tẽpus conuentũ, vt Episc. de õi adulterio publico, & per quoscũq; denũciato cognosceret, & puniret, præsentib. scabinis synodalibus. Litteræ sunt de data 4. Nou. 1440. sed prætereà aduertendũ q̃ dicimus publicũ solùm adulteriũ inquiri posse, spectare ad cõpescendã temeritatẽ actionũ, nõ ad diminuendã iurisdictionẽ Ecclesiasticam, quasi nõ publici cognitio spectet ad laicum: quia idẽ Cõcord. Brab. *d. §. de crim. adult. in fi.* nõ aliter etiã seculari officiario permittitur, & vtriusq; præuẽtio ijsdẽ regulis cõceditur. & d. litteris emẽdæ pecuniariæ pro duab. tertijs applicãtur eleemosynæ Episcopi; residua iudicio Decani ac scabinorũ synodaliũ disponitur. Enimuero Episcopi alij † latius, alij strictius iurisdictionẽ suã extẽderunt, vel cohibuerunt, vsq;, cõsuetudine vel præscriptione magis minusue firmarũt. In Gallia restricta maximè, obnitentibus plerũq; Regib. per cõtentionẽ cũ Pontificib. & contradictionẽ, instar Core, Dathan, & Abiron murmurãtiũ cõtra authoritatẽ Moysi diuinitus cõcessam. In Geldria idẽ accidit ob continua olim bella cũ Episcopo Vltraiectino: in ijs aũt ditionibus quas idẽ Episcopus possidebat latissime extẽsa fuit iurisdict. Ecclesiastica: & cũ in Regẽ Hispaniarũ

51 Notoriũ adult.

52 Alij alijs latius iurisd. protẽderunt.

eædē ditiones trāſlatę sūt, ſtipulatus eſt Epiſcop⁹ vt curia ſua Eccleſiaſtica nihilomin⁹ prioriiure vteretur impoſterū, ſed nunc pars maxima furori vnionis Vltraiectinę ceſſit. In ea autē parte quæ recepta eſt, ſeu, quaſi iure belli recuperata ſit (quod nō ſolet eſſe cū vaſallis) ſeu quia illa pacta nō noſcuntur ſatis, vel aliàs; videor audire ex integro votis aliquorū Eccleſiaſticorū non fieri ſatis. Concordata Hannoniæ prouiſionalia, pacta 29. Nou. 1449. plus ſatis derogant iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, ſed ex vſu ſumpta ſunt: qui & poteſt originē habuiſſe ex bello, ꝙ Comites olim cū Epiſcopo Leod. habuerunt: & Cameracēſe Imperij Principi, & dominatum temporalē vicinū adeoq; odioſū habēte. In Germania ac alibi latius, præſertim vbi liberalitas Principū pedo Epiſcopali gladiū, & dominia adiūxit, imperitare cœperunt; vt etiā nunc videmus in Patria Leod. corā Officiali omnes perſonales laicorum tractari.

53 Inceſtus mixti generis. Ex his criminibus mixti † generis ſunt inceſtus: qui in Flandria ſæpè corporaliter eſt punitus, aut pœna aliqua infamāte, & propterea à Principe abolitio obtineri ſolet. In Brab. *ex concord. §. de cri. incontinent.* à iudice Eccleſiaſtico per prǽuentionem punitur, qui non ſolet pœnas infligere, quæ ad ſanguinē aut mutilationem ſpectāt, & punitus ab Eccleſiaſtico quaſi non ſatis correctus, rurſus à ſeculari moleſtari nō debet. Ita ſeruat vſus, & iudicatum refert Griuel. *Dol. deciſ.* 47. *n.* 4. præſertim in ijs criminibus quæ à iure Canonico introducta ſunt, vt inceſtus in fratrū filijs & vlterioribus, quorū cōiunctio iure tantū Canonico ꝓhibetur: etſi de iure magis cōmuniter ſecus dicatur, & ſecūdum ius voluerit Concor. Brab. accipere Thulden. ad Prax. ciuil. Damh. c. 53. qui nō ſatis ea expendit, neq; illorū rationē (quod potiſſimum eſt) cū ratio ſit anima legis. etenim ea Cōcordata inita ſunt ad ſedādas controuerſias quæ ratione exercitæ iuriſdictionis vtrinq; oriebātur, ex qua Charibde hæc interpretatio in periculoſiorē Scillam ducit. & quid minus veriſimile, quā vt poſt tantas cōtentiōes, ob ea Cōcordata habitas, nihil aliud Eccleſię ex eis pactis cecidiſſe dicam⁹, quā vt ab ea actū rurſus ſecularis

Quo ſenſu?

agere

agere debeat? præsertim cum omnia crimina ferè præter hæresim, ob quæ in Brab. soleat infligi pœna capitalis, aut mutilationis membrorum, per eadem Concordata reseruata sint iudici sæculari soli, & nihilominus in ei reseruatis Ecclesiasticus cognoscit de pœnis Canonicis, incursu censurarum &c. sic in ijsdem Concordatis sæcularis solus cognoscit de schismate, sortilegio, diuinatione, maleficio, falsitate commissa circa literas Apostolicas, periurio, & per preuẽtionem de iniectione manuum in personas Ecclesiasticas. vnde necessario sequitur, quod in criminibus mixti fori citra sanguinem, seu in quibus iuxta eadem Concordata, preuentioni locus est, non hæc tantum possit, sed ita rem peragere, vt sæcularis manum vlterius admouere non possit: nam in his vix aliter sæculares procedunt, aut præueniunt, quam vt mulctam pecuniariam reis indicant, sibi applicandam, quam Ecclesiasticus pijs vsibus addicit: quid in hoc genere est, quod non satis castigatum sæcularis magis exactè facere debeat? quod non satis emunxerat? quod officiarij cassibus ea præda erepta sit, hoc certè vlcus subest, hâc

-----Latet anguis in herbâ,

Hic primus motor tot contentionum, quæ specie iuris dominicalis conseruandi Ecclesiasticam authoritatem oppugnat. cui accedit quod hodiernum non sit clericis laicos oppidò esse infestos, si Bonif. VIII. credimus.

Vt non immerito olim † multis in locis, ac speciatim in curia Paris. æquali ferè numero Consiliarij Ecclesiastici & seculares fuerint instituti, *Papon. Arr. l. 4. t. 6. ar.* 14. & in Cameris enquestarum Præses debet esse Ecclesiasticus, *Pap. vbi sup. arr.* 8. vt Ecclesiasticum ius accuratiùs, tãquam suum, tuerentur. & instante Clero Gallico ad postulata ordinum Regni in Gallia in quaque sede Præsidiali Consiliarius Ecclesiasticus ascitus est, *edicto Mensis Ian.* 1573. *probato à Senatu Paris.* 8. *Cal. Oct. & in Cam. Comp.* 14. *Oct.* 1573. *Choppin. Monast. l.* 2. *t. vlt. num.* 10. *Chenu en son recueil de reigl. tit.* 3. *c.* 5. Parlamentum autem successit in iudiciariã cognitionem Parium Coronæ Franciæ, quo- 54

rum medietas ex Prælatis Galliæ constabat, prout antiquitus pro maiori parte saltem ad 36. circiter Regis Cancellarij fuerunt Prælati: vt & in Imperio Germanico Coloniensis, Treuirensis, & Moguntinus Archiepiscopi electores & Cancellarij Germaniæ, Galliæ & Italiæ, iam inde ab Imperij translati origine, constituti sunt. vt & in Regno Castellæ præsul Toletanus est Archicancellarius: & omnes Episcopi illius regni & Arragonici, ac Lusitani sunt Consiliarij Regũ. In Anglia olim semper Cancellarij fuerũt Episcopi ac potissimi Consiliarij Ecclesiastici: Comiti Flandriæ perpetuus Cancellarius est Præpositus S. Donatiani. Philippus Intrepidus filius Regis Ioannis honori sibi duxit Cancellarij, & plurimorum Cõsiliariorum munera Ecclesiasticis demandare. quod secuti sunt filius eius Ioannes, alijq; successores, vsq; ad Carolũ Audacem, qui parlamentum Mechlin. instituit, assumptis Ecclesiasticis octo. Philippus Bonus in erectione inclytissimi Ordinis aurei velleris, sanxit vt Cancellarius qui sigillũ Collegij seruaret, esset Prælatus Ecclesiasticus. Maximil. I. cũ primũ dominatum harũ ditionum iniret, à quibusdã vrgebatur, vt ab officijs Palatij & Conciliorum excluderet Ecclesiasticos: sed ob rationes & exempla maiorum, & ne opiniones Hussiticas tunc vigẽtes ex Germania detulisse videretur; iussit, res Belgicas moribus antiquis stare, virisque. Albertus & Isabella in institutione Concilij Hannonici etiam Ecclesiasticos adlegerunt. At vero vrgent aliqui (vt ad rem redeamus) d. §. de crimine incontinentiæ non dici præuentioni esse locum, & occupatum ab vno reum, ab altero non esse molestandum, sed quod vterq; iudex cognoscet; scilicet vnus quoad censuras & pœnas Canonicas, alter quoad legales: sed Resp. neq; id ipsum addi *vt in* §. *de crimine sacrilegij*, adeoq; simpliciter sumendũ, vt præuentioni sit locus, ne ob vnum crimen pluries quis, & in diuersis iudicijs reus postuletur: nam in omnib. fere mixti fori. d. Concord. vtuntur verbis *vterq; Iudex*, & si de censuris tantum ageretur in casu vis & raptus, cognitioni Ecclesiasticæ maxime locus foret, & eo tamen casu d. §. dicit

dicit solum secularem cognoscere, non ergo agitur de sola pœna Canonica.

Simili modo † d. Concordata §. *de crimine iniectionis manuum in personas Ecclesiasticas*, dicunt de eo crimine vtrumq; iudicẽ cognoscere, secundũ qualitatẽ suæ iurisdictionis, & tamen certũ est Ecclesiasticum hoc crimen, pecuniaria vel alia tẽporali pœna punire posse *c. postulasti extra de Iudæis c. 2. extra de priuil.* nõ ergo de Canonica tantũ pœna agitur, præsertim cum ibidem dicatur post inflictam à sæculari mortem, Ecclesiastici cognitionẽ cessare: quod minimè verum si de censuris ageretur, nam tunc ob sepulturam & similia ea cognitio nullatenus cessat: & vero si cum Episcopus quẽ punit, quilibet vel minimus sæcularis officiarius possit dicere eum non satis suo arbitratu punitum, bone Deus, quæ confusio, quò nos trahent ea pacis & concordiæ causa, laborata Concordata, quid ni, & Episcopus rursum in ius rapiet, quicumq; in crimine mixti fori pecuniariter tantum erit à sæculari punitus, vt scandalo & opprobrio eum subijciat, tanquam aliter non satis punitum, quo tandem veniemus, quis arbiter, quis Gubernator erit in his vndis? 55

Nudus in ignota Palinure iacebis arena.

Enimuero quanquam hæc Concordata † ius Brab. sint; nihilominus si quis cõtra ea corã Ecclesiastico citatum se autumet, incompetentiam tamen allegaturus comparere debet. Ita iudicauit Conc. Brab. in causa N. Leysen pro D. Diepenbeeck. & me tanquam Officiali adiuncto, reiecta petitione cassationis cum condemnatione expensarum. 56

Aufrerius *tract. de iurisdictione Ecclesia* colligit 149. † casus in quibus iudicat Ecclesiasticus laicum. In genere in omni delicto iure Pontificio inducto extenditur iurisdictio Ecclesiastica in laicos *c. 1. de off. ord.* & in omni casu nutritiuo peccati: vel saltem, quo ad salutarem pœnitentiam iniungendam *c. nouit de iudicijs.* Porrò & Azor. *Inst. Mor. p. 2. l. 3. c. 53.* refert causas & crimina laicorum, quæ Episcopus cognoscere de iure & iudicare potest. & amplissimum tractatum scripsit de iurisdictione Doctor Marta Neapol. 57 Plures causæ fori.

tam

tam Ecclesiæ fauentem, quam contrarietur *Syntagma tractatuum de imperiali iurisdictione authorum variorum impressum Argentorati* 1609.

58 Perfectissima, domiciliũ. Ex pluribus causis forum sortimur, sed † domicilium est perfectissimum iurisdictionis fundamentum, adeo quidem vt extra iurisdictionem peccantem, vel existentem iudex citare, iudicare, exequi possit, per censuras quidem in personã, sequestrationem, vel subtractionem in fructus & bona, vt de absente à beneficio decreuit Concil. Trid. *s.* 23. *c.* 1. *in fin.* alioquin extra territorium nemo iurisdictionem exercere potest, nisi quod officiarius delinquentem prosequi posset extra suum territorium, fugientem & apprehensum, domum reducere, & Officiarij huius territorij apprehensum forte fugitiuum, Officiario prosequenti reddere tenentur, si prosecutio & apprehensio fiat, vt appellant practici *de chaude chasse.* In plerisque Belgij locis consuetudo induxit, vt etsi neque hic contraxeris neque habites, si arresteris ab aduersario, iuri stare debeas, neque domum reuocare possis. *Pecki. de eo iure sistendi* tractatum scripsit. Eodem vtuntur multi etiam in criminalibus, quasi & in his arrestum iurisdictionem fundet. Sed an id in Clericis, neque domicilium, neque beneficium, hîc habentibus, neque delictum hic committentibus locum habeat? crederem conuenire obseruari *c.* 8. *s.* 14. *Concil. Trid.* disponentis, vt qui alienos subditos punire possunt, id faciant cum interuentu proprij Episcopi, aut personæ ab eo deputandæ.

DE LIBELLI OBLATIONE.

1 Designatio rei petitæ. AD elucidationem actionis petit ipse reus † demonstrationẽ fieri rei litigiosę, vt certus sit de qua agatur, quæ adeo negari nequit, vt Pontifex *in c. significantibus extra de appell.* ab ea negata probè appellatum rescripserit. ea autem petitur ante laudatum auctorem, seu quemcunque alium actum, quo constare possit, reum notitiam rei cõtrouersæ habere. *Imbert. Inst. For. lib.* 1. *c.* 19. *Papon.*

Papon.l.Arr.8.tit.14.ar.3. Porrò & similiter debitor † annui reditus petere potest, vt designet actor fundum, ex quo eum petit: si tamen ex certo fundo deberi asserit, Imb.Inst.For.lib.1.c.16. in gl.2. L.B. sed si in genere petit, quia v.g. longo tempore soluerit, quia tunc iuxta Ioan. Fab.in l.1.C.de iur.emph. si non constat ob quem fundum soluerit, præsumitur ob totum patrimonium soluisse, non opus est fundi specialis designatione. sic Philip. Bonus 27. Octob. 1453. pro Curia Besserana priuilegiarijs litteris sanxit, vt quisquis hæres est alicuius, cuius nomen vt debitoris est in Catalogo censuum, seu redituum, aut infra annos 30. eum censum redditumue soluit, is eiusue bona omnia ei oneri censeantur obnoxia, donec ab eo specialis hypotheca designetur, & si quis bona talis descripti particulari titulo possidet, etiam eo nexu eatenus tenetur. sic & consuetudin. Antuerp. tit. van contracten ar.31. Mechlinien. à Car.V. decretis tit. van besette.ar.36. cautum est; si quis reditum annis 10. soluit, tenetur continuare, nisi errorem probet ante completam præscriptionem 30. ann. (quod quatenus iuris sit, consuli potest Paul. Bus. de Ann. redd. l.1.c.15.16.17.) aliæque id alibi habent: quod valde vsu venit in antiquis fundationibus, quarum prisci limites hodierna nomina, & notitiam fugiunt. Ob cuius † piæ causæ fauorem censent quidam (instar causarum fisci, dotis, matrimonij, l.3. Cod. de edendo, l.2. §.1. de iure fisci. Clem.1. §. cæterum de vsur.) reum teneri edere instrumenta, quæ ad piam causam spectant. cui rei valdè fauet edictum Principum Belgij ad Concil. Mechl. datum vlt. Augusti 1608. art.22. vbi omnibus qui sub se habent aliqua monumenta ad pias causas aut Ecclesiastica bona spectantia, exhibitionem illorum iniungit; non disertè quidem aduersario, sed saltem Episcopo faciendam.

2 Hypothecæ.

3

(·:·)

DE

DE DILATIONIBVS.

1 Arbitrariæ. TErmini dilationum iure Canonico & moribus huius sæculi † arbitrarij sunt, *Busius ad l. 68. nu. 8. de iud.* Ideoque admonet Synod. Trid. *s. 25. c. 10. in fin.* tam ordinarios quam alios quoscumque iudices, vt terminandis causis, quanta fieri poterit breuitate, studeant, ac litigatorum artibus, seu in litis contestatione, seu alia parte dif-
2 Abbreuiandæ. ferenda, modis † omnibus ac termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant. D. Bernardus de consideratione l. 1. c. 9. *Causas*, inquit, *diligenter velim, sed breuiter decidere assuescas, frustratoriasque & venatorias præcidere dilationes.* Ex quo Concil. loco & verb. *modis omnibus &*
3 Etiam per consignationes. *cõpetenti aliqua ratione*, ex bono & æquo visum mihi † fuit licere Ordinatijs statuere, vt cùm ex aliquibus instrumentis prima fronte apparet reum debitorem esse, etsi alleget exceptionem, quæ altiorem indaginem requirat, condemnari per prouisionem possit ad pecuniam consignandam, & parti sub cautione permittendam, sine præiudicio iuris principalis. quod aliqui fundant in *l. 3. §. ibid. D. ad exhibendum*, nam plerumque in sæcularibus iudicijs, vbi ea praxis obtinet, videmus indies post indictam consignationem lites finiri. itaque eo modo obuiam ibitur tergiuersationibus, quod is locus optat.

4 Quinquennales &c. Clem. VII. & Pius IV. de dilationibus quinquennalibus, & c. Odoardus & c. peruenit, beneficijs, statuit vt quæstiones infra semestre terminentur. Pius V. vt dolosi decoctores luxu, & non casu fortuito res suas dilapidantes, & voluptatibus suis non mediocri intemperantia seruientes, nullis beneficijs, sed etiam vltimis supplicijs, vti fures afficiantur. *Const. refert P. Matth. Sep. Dec. l. 2. t. 11. c. 4.* Principum edicta similia hic statuunt, de ijs qui foro cedunt, sed eorum vsus memoriam effugit. Velit Deus vt interim inter tam multos nulli improbe cesserint.

(.·.)

DE

DE FERIIS.

Diebus festis nihil agendum, quod sanctitatem, charitatem, & pietatem non spiret. *Pius V. cuius Const. refert P. Matth. Sep. Dec. l. 3. t. 9. c. 2.* Cong. Côc. *vt post Quar. habet Pias. p. 2. c. 3. n. 23.* censuit licere diebus festis † dare operam rebus ad vitam necessarijs, tempore perituris, præsertim tempore vindemiarum & messium, ac collectionis fructuum, vel vbi necessitas vrgeat, aut suadeat pietas. *Quar. V. dies fest.* ad iudicium tamen Ordinarij, ne priuatis affectibus ac domesticarum rerum studio aliqui eo perducantur, vt ea indulgentia alijs etiam casibus abutantur: itaque rursum ibidem censuit prętextu mercatuum, nundinarum, & feriarum festa nullatenus esse violanda: cæterum his diebus licere sarcinas, & onera nundinarum causa exonerare, inceptumque iter missa tamen prius audita, prosequi, non autem sarcinas componere, & iumenta onerare ad iter de nouo accipiendum, aut merces quibuscumque etiam viatoribus & clausis apothericis vendere, nisi tantum ad victum necessaria, & alia minuscula, & modici momenti, opera iam confecta, pro transeuntium hospitum, aduenarum & externorum vrgenti & præsentanea necessitate, & opportunitate. Qua in re Episcopi propositis edictis curare debent, vt festi dies debita obseruatione colantur, & populorum eo confluētium necessitatibus, quantum sine diuina offensione fieri potest, consulatur. 1 Quæ res sacris diebus liceant.

Extant in Prouincia † Cameracen. Mechliniensi, & diocesi Antuerpiensi alijsque, ordinationes Episcoporum circa obseruationes festorum, in quibus specialius quæ necessitas exigit satis permittuntur, quæ vero ratio & ius fieri vetant, pœnis etiam pecuniarijs coercentur. Quibus per Officialem Mechlin. inflictis, requisitus Ammannus Bruxellensis, noluit sententias executioni mādare, quasi ea auctoritas Ecclesiæ non cōpeteret, & Iuri Principum derogaret: sed instante Illustris. Archiepiscopo Mechlin. à 2 Prouinc. & dioc. ordinat.

Cancel-

Cancellaria Brab. facta relatione Principi, condemnatus fuit eas sententias exequutioni mandare, 28. Maij 1605. & edictum Principum anni 1607. 20. Septemb. per præuentionem Ecclesiasticis iudicibus hanc correctionem tribuit, vult tamen mulctas pecuniarias locis pijs in sententia specialiter designandis applicari. quanquam Cong. Card. huiusmodi ordinationes rigorosas nō vult exequi, *Serol. pr. p. 1. V. fest.* §. 2. quod & præfatum edictum præcipit, & Greg. XIII. viuæ vocis oraculo *quod ref. Serol. ibid.* Ordinarijs sibi mulctas eas vllatenus applicare vetuit.

3 Festa ab omnibus seruanda. Dies festos quos Episcopus in sua diocesi † seruandos præceperit (quod laudante populo seu tacite consentiente tantum facere debet *Serol. p. 2. V. fest.* vt factum legimus 1. Mach. 4.) exemti etiam seruare tenentur, *Trid. s. 25. c. 12. de Reg.* qua de re etiam extat Const. Pij V. *incip. cum primum*, quod decretum Cong. Conc. *apud Piaf. in pr. t. de visit. reg. post Quar.* censuit ita esse intelligendum, vt Regularium ritus illis festis semper permaneat quoad Missas celebrandas & cætera diuina officia tam publicè quam priuatim ab ipsis Regularibus in eorum Ecclesijs persoluenda, nec circa hæc ab Episcopis quoquo modo quicquam in contrarium eisdem Regularibus præcipi posse. Quod si de facto præceperint. Regulares neutiquā ipsis Episcopis obedire teneri: verum quoad conciones & lectiones, quas ijdem Regulares ad populum habuerint, debere se confirmare Euangelijs & Epistolis, quibus Clerus sæcularis vtitur illis diebus festis, similiter censuras & interdicta obseruare tenentur *d. c. 12.*

Circa festi principium & finem seruanda recepta consuetudo: vbi autem à vespere incipit, excusantur barbitonsores in vigilia laborantes, concessione Eugenij IV. *secundum Nauar. Sa. V. fest. § fin.*

4 Memoria Victoriæ Corinthiacæ. Gregorius XIII. primam Dominicam Octob. perpetuo sacram esse voluit memoriæ victoriæ Christianis concessæ cōtra Turcam, Ioan. Austriaco Belli sacri socialis Duce in sinu Corinthiaco, vbi post quatuor horarum pugnam 180. triremes captę, combustæ 20. submersæ totidem, 25. millium

millium Turcarum occisa, 20. millia Christianorum à seruitute vindicata. Inueniet qui veteres annales excusserit, pene omnia encœnia, amburaliaque, quæ plurima sunt Belgarum, ex similibus causis instituta.

DE CAVSA POSSES. ET PROPRIET.

POssessoria iudicia retinendæ & recuperandæ,† ad iudicem secularem spectant priuatiuè, siue agatur de possessorio Beneficiorum, decimarum, iuris patronatus, vel aliorum iurium: & quæstio in possessorio suspendit petitorium, nisi quæstio petitoria esset contestata coram iudice spirituali, contra intentantem possessorium. Interdictum vero † adipiscendæ iudici spirituali relinquitur per Concord. Brab. §. *Articulus*. prout Guid. Pap. q. 1. *de possessorio*, inquit, *adipiscendæ hæc Curia (Gratianop.) in Beneficialibus non consueuit cognoscere.* prout Bull. Mart. quam ibi refert, loquitur de retinendæ, quod & recuperandæ complectitur, iuxta generale remedium can. Reintegrandæ. quanquam disputat Griuel, & ex Concordato Caroli V. & Archiepiscopi Bisuntini adhuc sub iudice lis est, an competat seculari cognitio recuperandæ: sed tamen is est in vsu, Griuel Dol. decis. 128. sed non in acquirendæ. Idq; non sine summa causa: nam sola ratio cur in Beneficiatis in possessionis cognitionē se intromittere iudex secularis possit, cum & obiectum & subiectum sint Ecclesiastica, hæc est, quia possessio plus facti habet, quam iuris; atqui in adipiscenda nihildum facti est, sed disquisitio solum iuris versatur. Ant. Fab. *in Cod. Fab. l. 3. t. 7. def.* 1. adipiscendæ de iure ad sæcularem spectare posse negat, quia sapit naturam petitorij, & ita Senatum Sab. iudicasse. quod vt elidant aliqui, asserunt se accipere possessionem iuris, coram notario, cum in rem ire non possint. at quid hæc ipsa possessio est, nisi ius ipsum? Quod ea in re tamen Conc. Brab. non obseruat, sed & huiusmodi adipiscendæ quæstiones recipit, & decidit, sed nimirum nemine excipiente, præsertim Prælatis, qui suam iurisdictionem queri possent

1 Retinendæ & recuper.

2 Adipiscendæ.

possent imminui: quod vt recipiatur quãdo possessio per Capitulum, Archidiaconum, seu ad quem alium spectat, data erit, per installationem, traditionem Missalis, bireti, seu alterius signi, per quod censeatur rerum facta apprehensio. vt in Gallia & alibi gentium per aditionem hæreditatis possessio rerum omnium in ea fingitur apprehẽsa. *Le mort saisit le vif*, etsi de iure possessio facti non transiret ad hæredes: sed iuris quidem, & quæ interdictis etiam defenderetur, *Bus. ad l. 11. n. 6. D. de lib. & post.* non tamen singularis successor: (vt sunt omnes in Beneficijs, quia nec ius ab antecessore sed collatore acquirunt) sine singulari apprehensione eodem iure vtitur. Non igitur & possessio coram notario acquiritur per signa, nisi & in rem eatur; tũ porro prodest, quia nõ clã tũc, nec vi, aut precario aditur, atq; eo casu vtpote facti, coram sæculari disputari potest.

3 Idem Conc. Brab. habet procedendi modum idoneum in † suis ordinationibus *art. 438. & seq.* quoad possessoria litibus abbreuiandis, quod in dictis Concordatis promittebatur. Imprimis quod post annũ non dabitur interdictum recuperandæ; sed reintegrandæ remedium tantũ, quod summarie & breuibus ac perẽptorijs terminis peragetur: sic vt qui in suo termino non exhibuerit suas scripturas, ei abiudicabitur liticula vindiciarum, seu recredentia; quod non separabunt aduocati quæstionem recredentiæ à pleno possessorio: rametsi Senatus iuxta instructionem causæ pronunciando eam separare possit, & sententia recredentiæ executionem habebit sub cautione, & possessorium donec iudicatum & executioni mandatum sit, etiam quoad expensas, suspendet petitorium; intellige iuxta supra scripta Concordata, nisi causa in petitorio contestata sit. Denique si quis pendente lite resignarit, aut ius suũ cesserit in possessorio, succumbet, scilicet, nisi Principis Diploma obtinuerit resignatarius, seu cessionarius: quo in locum & possessionem resignantis surrogetur, *Pap. lib. 8. Arrest. tit. 17. ar. 1. & seq.* Principis porro hæ litteræ tãtum ad possessionẽ spectant: vt autẽ quis in ius surrogetur & titulũ Canonicum habeat à Summo Ponti-

Modus procedẽdi in possess.

Pōtifice, seu ad quē spectat. *Ant. Fab. Cod. l. 1. t. 2. def. 67. 69.*

Extat Regula Cancellariæ, quæ vsu † hîc recepta est, vt qui ipse, non cōputato tamen tempore prædecessoris per triennium fuit in possessione cū colorato saltē titulo, debet manere in possessorio, & petitorio in eo Beneficio. Quare habens collationem, ab Episcopo in Beneficio patronatus laicalis manutenetur, etsi patronus non sit requisitus; si tamen Beneficium qualitatē requirit, eam non habens nō gaudebit Beneficio regulę. *Charond. l. 13. Res. 10.* talis enim pro intruso habetur, vt & qui à patrono impetratum sine alia institutione possidet, & fit inhabilis ad alia, adeo vt si alia impetrauerit à Papa non facta mentione talis intrusionis, non valet impetratio, *ex Cong. Concil. Serol. V. intrus. §. 2.* 4 Triennalis poss.

Qui prouisus est † à sede Apostolica, non potest possessionem adipisci, nisi literis in forma expeditis. *extrauag. Commun. iniūcta, de elect.* quæ fuit innouata per Iulium II. Iulium III. Paulum III. Pium IV. cum ante Bullarum expeditionem gratia sit informis, nec aliter gratia prouiso ius facit, quā prouidens vult. *vid. Quar. v. Benef. poß.* hinc & Serol. *pr. p. 1. v. Bulla*, refert declarationem sacræ Congreg. vt neq; ex antiqua consuetudine id liceat, & aliam qua Episcopo Lucensi responsum est, vt priuet qui ita obtinēt, adhibitis Vicarijs, qui inseruiant Ecclesiæ, donec &c. 5 Possessio Bullis demum expeditis ineunda.

Cæterum refert & aliā † declarationem sacræ Congreg. qua dictum sit, quod præsentatis & institutis sufficiat, si aliunde constet de dicta Institutione: nisi instituti obligati fuissent leuare Bullas Apostolicas; tunc enim eis obstat d. Bulla Iulij III. debent enim Beneficiati etsi non parti etiā triennales iudici seu Ordinario petenti exhibere titulum. & ita intelligit Serol. *vbi sup. §. 5.* declarationē Card. generalibus verbis, & facit exceptionem in decennali, quasi tolerantia tam diuturna ordinarij titulum ei parauerit. 6

DE DOLO ET CONTVMACIA.

Litigantium temeritatē cōpesci vult *Innoc. 3. in c. fin. litibus h. t.* per cōdemnationē † in expēsas, vel iudicis arbi- 1

Expensæ ob temeritatẽ, aut cõtumaciam infligendæ. trium, si non sit soluendo. Calumniatores olim decimam litis partem refundere solebant, quod obsoletum Iustinianus reduxit, ita vt decima litis pro expensis refunderetur, *Nou.112.c.1.* quod nec hodie obtinet, *post Angel. Busius ad l.1.n.7.D.de his qui not.inf.* & certè nimis frequens in forum irrepsit ex qualicumque quandantenus iusta causa litigandi compensatio expensarum: quam Principes Belgij *edicto suo de administrat. Iustitia* sustulerunt, *ann.1611. ar.9.* non admissa d. causa, nec vicinæ consanguinitatis, nec alia nisi valdè graui, sub grauamine conscientiarum eorum, quod expediret in Curijs Ecclesiasticis similiter seruari, & in Stat. Cur. Mechl. præcipitur.

2 Missio in bona. Contumaces per † missionem in bona ad iudicium coguntur, & ex Nouella 112. & Nouella Leonis 108. etiã lite non cõtestata, post tria edicta, etiam intra annum definitiue condemnari possunt, probata tamen aduersarij intentione, quod moribus passim obtinuit. *Busius ad l.73. D.de iud.*

3 Contum. restit. Contumacibus † sponte non inuitis redeuntibus ad iudicem intra annum, relaxari sententiam permittit Pius V. quod ante Pius IV. ad semestre tantum restrinxerat, ne post plures annos cum forte probationes exciderint, tantum comparentes, punitionem criminum euadant. *P. Matth. S.D.l.2.t.6.c.1.2.* & capitaliter damnati non audiantur nisi citatis occisi, seu malè excepti hæredibus, Pius V. Const. refert *P.Matth.l.5.t.8.c.8.*

4 Cõtumax nõ habet ius reuocandi domum. Contumax iterum citatus non potest † postea declinare, quia contumacia facit litem pro contestata haberi, & huiusmodi exceptio ante contestationem opponenda est, nisi notoriè ad iudicem citatus non pertineat, *Ant.Fab. Cod.l.3.t.12.d.3.4.decis.Cur.Holl.dec.27.* & in his locis tribunalia seruant, & Curiæ Ecclesiasticæ sub Archiepiscopatu Mechliniens.

DE SEQVESTRATIONE.

1 Sequestratio collato. Pius IV. † constitutionem edidit 26. Octob. 1560. qua mandat sequestrari fructus beneficiorum per reseruationem, à sede Apostolica in suis mensibus, & simul ab Ordina-

Ordinarijs collatorum, *de qua re latißime Gonzalez §. 7. proem. ad Reg. 8. Cancell. Quar. V. sequestr.* & Pius V. aliam Const. edidit, qua derogat statutis disponentibus, quod Capitula percipiant beneficiorum litigiosorum fructus, *refert Quar. ibid.* sed mandat deponi pro victore apud personam idoneã à iudice eligendam. Alioquin sequestratio † indici de iure non solet, nisi quando recredentia pro neutra parte terminari nequit; alioquin post sequestrationem non amplius super recredentia, sed super pleno possessorio tantum ius dici debet, nisi noui tituli proferãtur, *Ant. Fab. in Cod. Fab. l. 3. t. 7. def. 2.* ex Concordatis Brab. *§. itẽ Prælati habebunt fructus beneficiorum litigiosorum secundũ antiquam consuetudinem præscriptam, donec sententia definitiua possessoria pro altero collitigantium lata fuerit; quo casu Prælat. vel Episcopus, nullum ius in fructibus antedictis poterunt prætendere, quanquam ratione illaudabilis deseruituræ seu temerariæ absentiæ poßit talis manutentus à suo superiore puniri, dummodo tamẽ hoc in fraudem non fiat:* vbi & alia quæ eo spectãt. in quo iure seu illius possessione iam ante ob antiquam consuetudinẽ, ex arresto supremi Senatus Brab. Episcopus Cameracens. manutentus fuerat 12. Iulij 1530. & ante sub Maximiliano & Philippo 11. Iulij 1490. idem de fructibus beneficiatorum etiam studij aliáue iusta causa absentium, sine Episcopi licentia, aut Vniuersitatis testimonialibus iudicatum per arrestum Parlamenti Mechli. 23. Ian. 1475. pro Episcopo Cameracens. contra Capitulum Antuerp. In statutis Curiarum Ecclesiasticarũ sub Archiep. Mechl. tit. de App. cautum est, vt post primam etiam sententiam fructuum perceptio victori cõcedatur in beneficialibus, aut apud tertiam personam sequestrentur; quodque id vltimum semper fiet quando neuter residebit.

[Margin: rum à Papa & Ordinar.]

[Margin: 2 Sequestrati fructus cui cedant.]

DE CONFESSIS.

Confessi crimen carcerati, vt non relaxentur nisi parito iudicato, nec sufficiat cautio etiam si pecuniaria tantum pœna damnentur, Paul. IV. & Pius V. decreuit, *ref. P. Matth. S. D. l. 2. t. 5. c. 1.* & exequi iudex pœnam possit,

[Margin: 1 Confessi sub cautione non relaxandi.]

non obstante appellatione aut inhibitione, *idem Pius apud P. Matth. ibid. c. 3.*

DE PROBATIONIBVS.

1 Mercatorum libri. QVantum Mercatorum libri † probent variè disputatur, & distinguitur. Paulus III. *Bull. inc. dudum* decreuit, vt probarent vsq; ad summam Ducatorum 20. & Pius IV. *Bull. inc. volentes,* vsque ad 30. His in locis largius eorum fides patet; spectat tamen ad iudicis arbitrium, ne si quis in immensum eam extendat, vtilitati mercaturæ fraudi sit.

2 Piorum locorum. Carol. V. 10. Octob. 1522, sanxit † vt Ecclesiasticis ius dicatur quoad census eorum & reditus, non prolatis etiã seu deperditis litteris constitutionis, super eorum libris, rotulis censualibus, registris, computibus, & similibus monumentis, & non paucis nihilominus speciales litteras eiusmodi concessit, vt monasterio S. Michaelis apud Antuerp. Kal. Octob. 1531. Quædam quæ huc spectant supra tetigimus *t. de libel. oblat.* vti & fecimus *tit. de foro competit. & tit. de testam.* quoad sanctionem Principis nostri 1611. de non recipiendis probationibus per testes; in negotijs excedentibus 300. flor.

DE TESTIBVS.

DE qualitate testium contra Episcopum quid ex nouo iure statutum sit alibi diximus, sed & id moribus passim obtinuit, vt testem iudex non repellat, nisi quid ei pars opponat, alias suspectus habetur, *Busius h. t. ad l. 3. §. 1. & 2.*

DE IVREIVRANDO.

1 Quale inhibitum. GReg. XIII. † *Const. Inter, Non. Septemb.* 1584. districte prohibuit ne vlla iuramenta exigantur, aut præstentur illicita, iure impossibilia, damnosa libertati Ecclesiasticæ; aut decretis Conc. Trid. obuiantia, sub pœna excõmunicationis, interdicti, inhabilitatis quoad obtenta, & obtinenda respectu exactorum, & priuationis vsus, commodi & gratiæ, cuius causa iuratum erit, respectu præstantium.

Ad

Ad vitanda periuria † legibus Hispanis, Lusitanis, & Burgundis cautum est, ne contractus medio iuramento fiant, *quas citat Busius ad l.1.n.17.D.h.t.* feuda tamen, quasi magis beneficia, quam contractus esse debeant, consueta iuramenta retinent. Absolutio à iuramento his in locis à solo iudice Ecclesiastico petitur, si læsio ex contractu prætendatur: cuius cognitionem Ecclesiasticus pluribus in locis retinebat; nunc in plerisque effectus absolutionis ad agendum coram sæculari retrahitur: alicubi iuramentum non attenditur, si est lęsio, quasi nullum sit: cum non habeat comitem iustitiam. sunt & aliqui qui absolutionem à Principe sæculari peti posse credant, quod an congruat *c. nouit. de iud.* & moribus suæ Prouinciæ, quisque expendet. 2 Non inferendum contractibus.

DE PRÆSCRIPTIONIBVS.

PAulus III. *Bulla inc. cum sicut*, & Pius V. *Bulla in c. cupientes*, constituerunt, vt familiares & seruitores Prælatorum † salaria pro biennio tantum petere possint, & infra annum à die obitus eorum. similia in his ditionibus Principes nostri constituerunt, & speciatim Philippus II. 5. Martij 1571. sanxit ne redituum cessi canones plures quam trium annorum exigantur. sed vix alicubi hæc obseruantur. 1 Præscriptĩ salariorũ.

DE APPELLATIONIBVS.

NOn male S. Bernard. *l.3. de Consider. c.4.* dicit quosdã † appellare non quia grauentur, sed vt grauent, vnde remedium iuris transferunt ad calumniã: *Appellasse*, inquit, *iniquum est; inique appellantem impune transire, iniquarum appellationum fomes: iniqua autem omnis appellatio, ad quã iustitiæ inopia non coegit.* Qua ex causa salubriter Concil. Trid. *s.22. c.7. de ref.* ordinauit vt ab omnibus Legatis, Nuncijs S. sedis, Metropolitanis, alijsque superioribus iudicibus Const. Innoc. IV. *relata in c. Romana de appell. in 6.* in admittendis appellationibus seruetur. 1 Abusus appellantium.

Ea cõstitutio eò vergit, † ne superiores appellãtib. nimiũ tribuant sui causa, neq; inferiores nimis parum ex ea ipsa. *Appellatur*, inquit D. Bernard. ibidem, *de toto mundo ad te: id* 2 Iudicis à quo, & ad quem.

quidem in testimonium singularis primatus tui, attamen si sapis, non primatu gaudebis: sed fructu &c. vtinam cum oppressus clamat, sentiat oppressor, & non superbiat impius, vnde incenditur pauper, & infra: *Appellantur boni à malis, vt non faciant bona, & supersedent à voce tonitrui tui formidantes. Deniq; appellantur Episcopi, ne illicita audeant Matrimonia soluere, vel prohibere: appellantur ne rapinas, ne furta, ne sacrilegia, & quæ huiusmodi sunt punire vllatenus vel prohibere præsumant*. & c. 5. *amator iustitiæ inquirit iustitiam, & prosequitur eam, porro omnem iniustitiam persequitur: nihil tibi, & illis, qui appellationes venationes putãt.*

3 Quæ non admittẽdæ app. Idem Conc. Trid. *s*.24.*c*.20. prohibet † appellationes admitti nisi à definitiua sententia, vel ab habente vim definitiuæ, vel ab interlocutoria grauamen irreparabile continente. D. Bernard, vbi supra c. 4. *appellandum*, inquit, *à sentẽtia; ante sententiã improbè omnino præsumitur appellatio.*

4 Vel in quibus causis. Decretum Conc. Trid. *s*.24.*c*.20. videtur generaliter loqui in omni genere causarum: alia porro loca videntur, aut loqui in casib. † aut correctionis *c*.1.*s*.13.*c*.19.*s*.24. aut alijs singularibus causis, *c*.1.18.*s*.23.*c*.18.*s*.24.*c*.13.*s*.25. quãuis aliquibus videri posset loqui tantum in causis primæ instantiæ, si stricte verba examinentur; & cum correctorium sit iuris antiqui, in proprijssimis terminis esse continendum, quasi hoc concessum sit fauori Ordinariorum, ob quem infinita etiam alia innouata sunt in dicto Conc. *vt habet Nauar. de offi. ord. Cons*.3.*n*.4. sed certè satius etiã in secunda instantia locum habeat, cum eius ratio etiam in illa militet, quæ, etsi verba non omnino cõuenirent, eam extensionem facile debet impetrare: Sic Reg. Canc. per Clem. VIII. latæ nulla distinctione vtũtur, sed generatim huiusmodi appellationes vetant; sed si damnum forte nõ sit perfecte reparabile per definitiuam, etsi ipsa quidẽ sententia reparari possit, dabitur appellatio, *Gail. l*.1. *obs*.129. Enimuero quando appellari possit, vel non iuxta d. c. 20. late tractat Gonzalez *ad Reg*.8.*Canc. in Annot. ad gl*.9. *à nu*. 175. *vsque* 202. *Riccius in prax. Appell. dec*. 505.

5 Nulla porrò appellatio † aut inhibitio attenditur circà decretũ residentiæ aut sententiã, *s*.23. *c*.1. circa visitationẽ

aut

aut correctionem morum, *f.13.c.1.f.24.c.10.* Pius IIII. *apud P. Matth.5. D.l.2.t.9.c.6.* circa præcedentiam, *f.25.c.13.de reg.* circa concubinarios *eadem f.de ref.c.14.* circa notoria ac manifesta ex ipsa facti euidentia vel confessione, *c.cum speciali.§.porrò,de appell.* confessus enim & contumax non appellat, *C.quorum appellationes non recipiuntur.*

Hæc tamen Concilij decreta Lopez *ad pract.Diaz.verb. Concubinarij lit.B.* intelligit † quando Iudex superior non iustificata appellatione, nec visis actis processus inhibere contendit: sed si post appellationem viderit delata acta, poterit inhibere, nec inferior ad executionem procedere potest; alioquin superiorum authoritas grauiter læderetur, & inferioribus insignis ansa daretur pro subitu, non pro iure iudicandi, & sic nihilominus minus ex iure hoc nouo quam ex antiquo appellationi defertur: nam vt constat *ex c.Romana §.si autem de appellat. in 6.* ad inhibendum in casibus quibus etiam appellare non licebat, sufficiebat tamē superiorem cœpisse cognoscere, appellatio foret recipienda nec ne: at hic requiritur lectio Actorum, & expensio meritorum causæ. 6 Inhibitionem quid præcedat.

Ab excessu taxæ † expensarum semel tantùm appellari potest, & fructuum liquidatione. *Pius IV.apud P.Matth. S.D.l.2.t.19.c.4.5.* 7 A taxa expensarū & fructuum liquidatione, semel tātū, & a

Seruat quoque stylus † Curiæ Romanæ, *de quo testatur post Vestrium Piaf.d.c.4.num.102.* vt non deferatur appellationi in rebus parui momenti, verbi gratia, summa non excedente decem ducatos, quod & statuta Curiæ Metropolitanæ Mech. habent ad taxā triginta florenorum. 8 Summa infra decē ducatos nullatenꝰ appellādū

Grauamen indebitæ † incarcerationis eiusmodi est vt ab eo appellari possit, & ordinarius deferre, & processum transferre ad iudicem appellationis teneatur; interim tamen manente in carceribus reo, donec Iudex appellationis causa cognita aliud iusserit, *S. Cong. apud Riccium in prax.Appell.dec.505.* & dummodo non impediatur executio correctionis, *S.Cong. apud Quar.verb.Archauct.nu.20. Piaf.pr.p.2.c.4.nu.100.* Quod si autem reus à decreto incarcerationis appellet, ante illius executionem æquè vl- 9 Ab incarceratione appellatio

 terius

terius procedi non potest, sed post appellationem, neq; pro eo, neque contra eum quidquam innouari debet.

10 Enimuerò S.Cong.causis † Episcoporū prępositâ factâ relatione Clem.VIII.ac de illius iussu ad tollendas controuersias iurisdictionales, diuersos articulos sanxit, 16. Octob.1600. *quos refert Riccius in prax. App. dec.*504. *Quar. in sum. verb. Arch. auct. n.*20. *& Pias. in prax. tit. de App.* qui plura quę ex Cong.Conc.Trid. controuerti possent decidunt, qui inseruntur statutis Curiarū Ecclesiasticarū Prouincię Mech. tit. de Appel. decretis in Iubilæo Illustrissimi Archiepisc.12.Octobr.1617.

11 Quando à definitiua appellatur † non opus est causæ expressione, nisi in materia visitationis, aut correctionis, *Trid. s.*13.*c.*1.*§. in causis. Nauar. Cons.*1.*de Appell.*

12 Porrò d.c.20.*§. præterea* † decernitur vt si quis in casib. à iure permissis appellauerit, aut de aliquo grauamine cōquestus fuerit, seu alias ob lapsum biēnij, de quo supra, ad aliū iudicem recurrerit, teneatur acta omnia, corā Episcopo gesta, ad iudicē appellationis expensis suis transferre, eodem Episcopo priùs admonito, vt si quid ei pro causæ instructione videbitur, possit iudici appellationis significare: Quod si appellatus compareat, cogatur tūc is quoq; actorum, quæ translata sunt expensas pro portione sua, si illis vti voluerit, subire, nisi aliter ex loci cōsuetudine seruetur, vt scil. ad appellantē integrum hoc onus pertineat. Qui locus etiam procedit vbi iure appellare licet, & quāuis appellans nouum iudicium instituere velit, & etiamsi à delegato appelletur: non tamen si causæ sint diuersæ. ea enim transferentur acta quæ in causa de qua in secunda instantia agitur, habita sunt. *Riccius in prax. app. dec.*510. Qui *§. præterea* loquitur in causa appellationis: vnde si altera partium non exhibet iudici aliqua acta de mandato ipsius coram subdelegato facta, iste casus tanquam omissus remanet in iuris communis dispositione, *Farin. in decis. Crim. dec.*54. Atque insuper hæc iuris noui introductiua dispositio locum non habet in prophanis nō Ecclesiasticis, etiamsi coram iudice Ecclesiastico pendeant.

Appellans quid agat

Farin.

Farin. Crim. decis. 200. *num.* 4. *ex Cong. Concil. & Rot.* tamen si in vim huius decreti ab aliquo ordinario causa fuerit auocata, & is non delatis integrè actis pronunciauerit, erit locus huic nullitati. *Idem decis.* 268. *num.* 3. 4. vtpotè cum & iure ciuili nulla sit sententia, quæ non visis actis præsertim probatorijs fertur, *Idem ibid. num.* 3. Quanquam in aliquibus Curijs præsertim † Ecclesiasticis ac imprimis Romana, benignius ac æquius forte esset, non attendi nullitatem sine iniquitate: vt sine hac illam allegari non posse in Camera Spirensi tradit Gail. *Obs. l.* 1. *ob.* 42. vel ob hoc, quod forum Ecclesiæ, formularum amans esse non debeat, sed solius æquitatis. *c. finem litib. extra de Dol. & Cont.* ne iudicia Ecclesiastica carmina magica videantur, vt qui syllaba lapsus sit, voto excidat. quare pulchrè Gallio *Actorum c.* 18. inquit, siquidem esset iniquum aliquid aut facinus, rectè vos sustinerē; si verò quæstiones sunt de verbo & nominibus, Iudex ego horum esse nolo. Ob hanc æquitatem testamentorum solemnitates à iure ciuili, etsi non sine causa requisitæ, relaxantur *in c. cum esses. cap. relatum. de Testam.* vt mirum sit quomodo Gonçalez. *in annot. ad gloss.* 9. *post §. ad Reg.* 8. *Canc. numer.* 3. scribat Rotam Romanam non multum curare de sententijs de partibus, nec velle eas exequi, quamuis constat de re iudicata, nec apud Rotam probationem facere non visis processibus in quibus fundatæ sunt: Sed vereor ne ex his causis iudicia Romana minoris fiant ab his qui sua contemptui haberi vident. Sed Clem. VIII. nunc non attendi nullitates voluit nisi ex tribus causis, *vt diximus tit. de Iudic.* 13

Nullitas nō attendenda.

Porrò in causis † criminalibus Pius V. sanxit vt intra sex menses à die appellationis, ne impunitas ex mora sequatur, Iudex à quo possit summam pecuniariæ pœnę exequi, non obstante appellatione, nisi expeditionem condemnatus in secunda instantia reproducat. *P. Matth.* 7. *dec. l.* 2. *t.* 9. *c.* 3. 14

Iudex † à quo non tenetur nisi velit sententiam à se latam defendere, vt tenetur in Flandria, in sæcularibus iudi- 15

Iudex à quo non

tenet ut defendere sententiã. iudicijs, sed potest committere partem parti: sed recurrẽs ad superiorem, *vt inquit Concil. Trid. s.24.c.20.§.praeterea.* tenetur eum priùs admonere, vt si quid ei pro causæ instructione videbitur, possit iudici appellationis significare. non tamen Iudex impune potest per malitiam aliquẽ grauare, gratiam, aut sordes, *c.1.de sent.in 6.* vel per latam culpam seu nimiam imprudentiam *l.vlt.de Var.& extraor.cog.* quin litẽ faciat suam, & quantũ superioris religioni videbitur teneatur, *iuxta §.1.Inst.de obl.quæ ex quasi del.d.c.1.* Sed existimo per ea verba cessare opinionem quæ aliquibus placuit, vt iudices teneantur de culpa leuissima, & magis iuxta Baldi opinionem tantùm teneri de lata, *qua de re videri potest Delrio ad l. Cõtract.c.18.vers.magistrat.D.de Reg.Iur.*

16 Appellat. à Summo Pontific. Prouocationes à Summo Põtifice † ad futurum Concilium tanquam erroneæ & schismaticæ à Pio II. & Iul. II. damnatę sunt. Const. refert P. Matth. *Sep.Dec.l.2.t.9.c.1.2.* solius ergo Dei iudicio reseruatur quod Papa decreuit. Sic *ex Fulgosio l.1.de Mirac.* refert Choppin. *Monast.l.2.t.vlt.nu.10.* equitem quẽdam templi Ierosolymitani, seu Templariũ à Clem. V. qui Ordinẽ & Religiosos non dicta causa extingui iusserat, aut permiserat, ad Dei tribunal appellasse, & intra annum vt se sisteret diem dixisse, intra quod spatium mortuus est Clemẽns: prout Reges etiam reum læsę maiestatis habent qui ab eorum sententijs ad Papam appellat, *Papon. Ar.l.22.t.1.nu.2.* & Conradus Imp. Traiectẽses ob talitet interiectam appellationem pro maiestatis reis habuit & tractauit. plura Regũ aliorumq; exempla ibidem habet Choppin. Clapmarius *de arcanis rerũ publicarum l.1.c.19.* tradit quod *Iulius III.* Pontifex, cum per Legatos apud Henricum III. Regem Galliarum testatus esset, Deum fore vltorem, ad eumq; se prouocare dixisset: Rex annuit; seque pro tribunali Dei affuturũ spospõdit: cæterum certò se scire, Pontificem vadimoniũ desertum. & Henricus quidem à monacho ad superos missus est, an autem causam ad votum perorauerit, hactenus Mercurius nullus enarrauit: valde procliue est, vt credatur Christus de Pontifice dixisse, *qui vos spernit, me spernit,*

& de

& de proximo ei Cardinale Guisio, vti de Abel & Cain, *sanguis eius clamat ad me de terra*, & ad hæc Henricum obmutuisse. fuerit verò misericors Iudex, an iustus, euulgabit summa dies.

Pars huius tituli etiam est † *de Relationibus*: quæ, nunc quidem obsoleuerunt, sed olim earum frequens vsus fuit, dum iudices minores, consulebant maiores, & litium acta transmittebant, petentes quid in ijs pronunciandum esset, quod vocabant, *Leeringhe haelen ofs hooftronnisse*. & nihilominus si à sententia appellabatur, ipsi cõsulti cognoscebant de appellatione. Qui vsus prima facie damnatur, sed tamen dicitur Philippus Audax, Comes Flandriæ anno 1385. eum vsum Flandris dedisse. & dicuntur Gandenses habere priuilegium Guidonis Comitis, quo ita vtantur, vt sententias in sua camera latas iterum iudicent, & sæpè reforment in tribunali. Dicũtur similiter Winobegenses & Furnenses priuilegium Guidonis habere, vt sequi non teneantur responsionem superiorum iudicum consultorum. 17 De Relationibus.

Spectant ad h.t. ex Concil. Trid. *c.1.§.in causis.s.13.c.7.s.22.c.10.§.nec in his.s.24.c.14.s.25.c.20.s.24.*

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

Optandum fuisset reperiri in Clero (quod fortè in primitiua Ecclesia fuit,) quod Tacit. scribit de Mor. Germ. *apud Germ. plus boni mores*, inquit, *valent quam alibi bonæ leges, & nemo illic vitia ridet, nec corrũpere, & corrumpi sæculum vocatur*. sed quia non eadẽ vota sunt & facta; ex malis moribus bonas leges nasci oportuit, quæ Cleri vitam moresq; quasi indices ducant. Igitur quanquam vbiq; & in rebus omnibus Clerici abstinere debeant ab omni † re libidinosa, & illius specie vt reuera nec malũ cõmittant, 1 Clero libido interdicta.

nec

nec illius similitudinem, tamen quam maximè à locis & rebus sacris illam reijcere debent. vnde summa ratione Pius V. Archiepiscopo Hispalensi rescripsit 16. April. 1561. de hæresi suspectum esse, ac procedendum contra eum vt hæreticum, qui in confessione pœnitentem ad libidinem solicitat. *Rescriptum refert Pias. p. 2. c. 4. nu. 42.*

2 Alea. Magna etiam est phrenesis in † aleæ lusu! Tacit. lib. de Mor. German. *aleam, inquit, (quod mirere) sobrij inter seria exercent, tanta lucrandi perdendiue temeritate, vt cum omnia defecerunt, extremo ac nouissimo iactu de libertate & de corpore cõtendant, victus voluntariam seruitutem adit, quamuis iunior, quamuis robustior, alligari se ac vinciri patitur; ea est in re praua peruicacia, fidem ipsi vocant,* (vtinam tanta constantia fidem Deo seruassent, non tot nunc hæreseon procellis agitarentur.) Qua ex causa ne Ecclesiæ substantiam lusibus prodigant, dum temperare vel abstinere, nec victi nec victores possunt, quodque cleri statum dedeceat, inhibentur Ecclesiastici aleas tractare.

3 Arma offensiua. Clerici etiam arma † ferre vetantur, scil. offensiua, non autem defensiua, peregrinantes, de quibus in Concord. Brab. hęc sunt verba. *nõ poterunt enses lõgos dietim ad latus ferre, aut armatæ militiæ, tanquam pedites aut equites nomen dare, vel confraternitatibus aut collegijs balistariorum, sagittariorum, pullulariorum, aut hastiludiorum se inscribi, aut annumerari permittere.* Pius IV. & Pius V. sub grauibus pœnis prohibuerunt Archibusettos breuiores mẽsura duorũ palmorum, pugiones, cultellos, & alia id genus breuioris mensuræ quam trium palmorum.

Integer vitæ, scelerisq; purus,
Non eget Mauri iaculis, nec arcu.

4 Indecens habitus. Etsi *habitus non facit monachum,* vt ait Trid. *s.* 14. *c.* 6. oportet tamẽ Clericos vestes deferre suo ordini † cõgruentes, ac etiam sexui, vt non liceat fœminæ habitu virili vti etiã ob continẽtiam, *Sa ex Cong. Conc. verb. fœmina.* vt inter primas causas fuerit damnatæ ab Anglis Ioanne Puellæ, quæ obsidionẽ Aurelianensem soluit, & Car. VII. ad sacra Regia Remos duxit, quod virilem habitum, quem vti bello com-

cõmodum sumpserat, mutare nollet. *Pasquier en ses Recherches l.5.c.8.* Potissimum porrò Clerici abstinere debent à veste vt & supellectile luxum præ se ferente, quod vbique Canones cantant. Tacit. lib.2. Ann. *decretum*, inquit, *ne vasa auro solida ministrandis cibis fierent, ne vestis serica viros fœdaret.* pluresque apud Romanos leges sumptuariæ fuerunt. S. Bernardus de *consid. l.3. ca.11. forma*, inquit, *vestium, deformitatis mentium, & morum inditium est; quid sibi vult quod Clerici aliud esse, aliud videri volunt? nempè habitu milites, quæstu Clericos, actu neutrum exhibent: nam neque pugnant vt milites, neque vt Clerici euangelizant.*

Proprius habitus † Clericorum nullibi determinatur, *teste gl. fin. in Clem. 1. de elect. Menoch. de Arbit. l.2. cen.4. c.392.* nisi quod nimia breuitas & lõgitudo reprobatur, *c. in Clericis h. t.* & vestis debet esse talaris *c. pen. 23. dist.* Const. Sixti V. *quam refert Quar. verb. habitus Clericalis, & eiusdem moderationem*, quæ tamen recepta non est quoad pœnam priuationis ipso facto incurrendam. Color item viridis & rubeus interdictus est Clero: ab Innocentio tamen IV. circa annum 1240. Cardinalibus purpuræ vsus concessus fuit, *Platina in illius vita.* In Concord. Brab. & plures colores, & plures formæ prohibentur, *§. Clerici.* verùm non est operæpretiũ ea hic transscribere, cũ etiã vsus ea abrogarit. 5

In Conc. † Mech. 1607. t.18. c.4. decretum vt Clerus & togam & pileum quadratũ deferat, sed eius rei obseruantiam remisit Reuerẽdiss. Miræus Clero ciuitatis Antuerp. in acceptatione istius Cõc. ob singulares istius loci respectus: dum autẽ peregrinatur, vel est in villa Clericus, modo habitu vltra genua propendente vtatur, excusatur. *d. Concil. Mech. & Cong. Concil. apud Piasſ. pr. p.2. c.3. nu.14.* 6

Excusat etiam paupertas †, metus, aut periculum itineris, infirmitas, cui noceat tonsura: neque per vnicam habitus omissionem priuatur Clericus priuilegio Clericali, sed necessaria est tanta perseuerantia, vt publicè existimetur Laicus. *Prosper. in addit. ad Quar. lit. c:* vbi & refert Sac. Cong. declarasse, asscriptum oratorio confraternitatis laicæ censeri asscriptum Ecclesiæ, *iuxta c.6. sess.14.* 7

Trid.

Trid. etiam si seruitium eius aliquantum fuerit interpolatum, quia ciuili modo verba intelligenda sunt, *l. si cui, D. de seruit.* belli tempus etsi possit excusare à delatione habitus, dum periculum ingruit, nullatenus tamen quin in templo sacra vestis assumatur. vnde Choppin. *de sac. polit. l. 3. tit. 2. nu. 4. 5. 6.* refert infirmatum statutum Capituli Lingonensis, quo id permissum fuerat.

8 Potatio. Clerici in conuiuijs † debent se ostendere honestos, & sobrios in cibo, potu, & verbis, & vt vltra tertiam vicem non biberent, decretum fuit *in c. quando 44. dist.* Id tamen intelligendum est, nisi sitis naturalis amplius exigat, vnde Innocent. III. commode vtitur his verbis in c. à crapula h. t. *Clerici à crapula & ebrietate diligenter abstineant, vinum sibi temperent, & se vino.* Atque ebrius quidem, à bria dicitur, quod genus mensurę esse dicunt, quasi sine mensura bibens, sine mensura agat.

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Tunc surgunt rixæ, tunc pauper cornua sumit, &c.

Clerici ebrij pœnam suspensionis esse voluit ab officio & beneficio, Innocentius III. d. c. à crapula. sed ebrietas est difficilis probationis, & in ea plurimum laborat ratio intellectus, *vt habet Gutier. Can. qq. l. 2. c. 4. num. 113.* adeoque non creditur testi deponenti de ebrietate, nisi assignet concludentem rationem: ideo ex Const. Prouinc. Mech. 1607. punitur hîc pro arbitrio Iudicis & modo scandali; vt graue scandalum est totas noctes potando transigere. vt Acerra apud Martialem;

Hesterno fœtere mero, qui credit Acerram,

Fallitur: in lucem semper Acerra bibit.

9 Ad æquales haust. Eodē *c. à crapula* interdicitur† potatio ad æquales haustus, videlicet, quæ fit ad se mutuo ingurgitandum, non quæ causa honoris, ac votiuæ salutis Principum virorum, aut amicorum, modo tamen cautio adsit, ne quis inebrietur: & in Conc. Laodicen. Carthag. 3. interdicitur Clericis ingressus tabernarum, nisi peregrinentur, quod & Synodus Prouinc. Mech. h. t. 1607. mandauit.

10 Auaritia. Procul esse etiam clericos ab auaritiæ † studio conuenit,

nit, neque versari in opinione Marcelli, de quo Tacit.*l.* 14. *Ann.* refert *quod Asinio Pollione proauo clarus, neque morum spernendus habeatur, nisi quod paupertatem præcipuum malorum credebat.* Quippe non satis didicerat, quod siue quis ampla possidet latifundia, siue rustica mappalia, atque humilem habitet casam μόνος ὁ σοφὸς πλούσιος.

Præclara vlterius est monitio † Concil. Trid. *s.* 2. *in decreto, de modo viuendi.* §. *Epis.* ad episcopos, omnesque ecclesiasticos, *& in proœm. decret. de reform. ses.* 14. *s.* 25. *de Refor. c.* 1. *s.* 24. *c.* 12. §. *restitu. s.* 22. *c.* 1. *s.* 14. *c.* 6. *Leon.* 10. *in Conc. Lat. Pij* 4. *Const. quas refert P. Matth. sept. dec.* 2. *l.* 3. *t.* 1. *c.* 1. 2. Neq; vilibus præmijs ad probam vitam inuitantur, quibus æterna promittuntur, dum sęculi milites militiam grauem & infructuosam ferunt, *&, vt inquit Tacit. l.* 1. *Ann. denis in diem assibus anima & corpus æstimatur.* II Monita.

DE COHABITATIONE CLERICORVM ET MVLIERVM.

ADultero Concil. Ancyr. *ca.* 20. † septem annos pœnitētiæ imponit. Neo-Cęsar. *c.* 1. presbyterum vxorem ducentem deponi, fornicantem vel adulterantem, extra ecclesiam abijci, & inter laicos ad pœnitentiam redigi mandat. Concilium Elib. *c.* 13. statuit virginibus votifragis etiam resipiscentibus in fine tantum dandam esse communionem, virginibus sine voto in corpus suum peccantibus (nota simplicem fornicationem iam olim in ecclesia punitam fuisse) annus pręscribitur antequam reconcilientur, si modo violatoribus suis nupserint: sin alijs, quinquennij pœnitentia. Idem Concilium *c.* 72. statuit, si vidua peccauerit, post quinquennem pęnitentiam communioni restituendam, si correo nupserit; sin alteri, nec in fine dandam communionem. Innocent. I. postquam de incontinentia sacerdotum & Leuitarum decreuisset, *c.* 2. disputat de his qui in omni vita voluptatibus se dederunt, & in fine pœnitent: *De his,* inquit, *obseruatio prior durior; posterior, interueniente misericordia, inclinatior est: nam cum illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non*

I Antiquorū Canonū prohibitiones.

reuocaret à lapsu, negata merito cõmunio est, concessa pœnitẽtia: ne totum penitus negaretur, & duriorẽ esse remissionẽ fecit temporis ratio. Sed postquã Dominus pacẽ ecclesiæ suæ reddidit, iã depulso terrore communionẽ dare abeũtibus placuit, & propter Domini misericordiã quasi viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis veniã asperitatem & duritiã subsequi videamur. Ex his

2 patet † & pœnas criminũ carnis grauiores olim fuisse, vti & faciliores illorũ præsumptiones. Vnde & Concil. Matisc. *Can.* 2. statuit vt nulla mulier in cubiculo Episcopi absq; duobus presbyteris, aut certè Diaconis ingredi permittatur, & posteriora etiã secula vetuerunt cohabitationẽ clericorũ, & mulierum. Vnde bene aduertere oportet ne antiqui rigoris Canones siue contra laicos siue contra clericos, sine examine torqueamus ad præsentia tẽpora: vel præsũptiones olim validas, hodie æquè efficaces putemus, vel quorũcumq; locorũ & temporũ scriptorũ doctrinã ad quælibet loca extendamus. quod .n. in Italia alijsq; calidis locis indiciũ facit osculũ, non vtiq; hic facit: Vnde quod statuit Constantin. *l. 16. C. de donat. ante nup.* vt si spõsus ante nuptias acceperit à spõsa osculum, lucretur dimidiã sponsalitiæ largitatis, quasi delibata eius pudicitia, & imminuta eius integritate, nõ vtiq; vnquã seruatũ vidi, sed omnia locorũ statuta sonãt, vt thorum ascẽderit coniugalẽ, nec ante bonorũ cõmunio inducitur. *Busius. ad l. 5. & 6. D. de Ritu nup.* Cũ historias veteres & hodiernas legimus, miramur aliarũ gentium famosa adulteria, raptus, stupra, incestus. Audi qd de nostra Antuer. R. P. Scriban. in illius descrip. *v. Cast.* & indole ab vna nosce oẽs Belgas. *Annis quibus hic sum viginti in vrbe hac magna, nõ indiligẽs morũ obseruator, nullã inaudisse me virginẽ honesto loco natã, oblitã eo sui, vt in cuiusquam voluntatem ante matrimoniũ concesserit.* Quare nec valde conferet in his locis ad probandã alicuius incõtinentiã, vti alibi vehemẽter argueret, vbi osculũ statim inter mortalia reputatur: quod in his locis non æquè dici potest, tum ob patriæ morem, & frequentiã; cœli, & sublunarium frigus, vt hic non tantum speculatiuè sed & practice (absit modo scandalum, & secior cuiusque

Applicãdæ cũ sale hodiernis moribus & pro locorũ differentia.

parti-

particularis dispositio) vera credi possit opinio, quā speculatiuè tantum, vt probabilem & veram tradit Lessius. *de Iust. & iur. l.4.c.3.d.8.* quanquam ex cēsura, vt credo Italica in calce operis eam mutare voluisse videatur, sed rationes quas ex facto adducit, in Italia obtineāt: & huiusmodi quidem prohibitio cohabitationis clericorum † & mulierum laudabilis est, sed ob flegma huius climatis hic nunquam recepta: tametsi cū in Concil. Prouinc. Mechl. ann. 1607. decretum esset vt quilibet Sacerdos ancillam è domo, ab Episcopo iussus, dimitteret, cū Romæ ea Synodus probāda sisteretur, id circumductum atq; deletū est: non alia, reor, ex causa quam ne per hoc videretur derogari decreto, ne cū clericis mulieres habitent. Nihilominus ad mores nostros statuendo in Synodo Antuerpiensi id disertè mandatum est. Sic & Concil. Trid. *s.25.c.14. de reformat.* id his verbis prohibet. *S. Synodus quibuscumque clericis ne concubinas aut alias mulieres, de quibus possit esse suspicio, in domo vel extra tenere, vel cum illis vllam consuetudinem habere audeant*: vbi bene nota quod etiā consuetudo cū quibuscumq; interdici possit, † de quibus suspicio haberi possit. Sic & Leo X. *in Const. quam refert P. Matth. l.5.t.16.c.1. §. publici,* inter publicos concubinarios refert, qui mulierem de incontinentia suspectam, & diffamatam tenent, & per suum superiorem admoniti, ipsam cum affectu, & effectu non dimittunt. c.2.h.t. clericum excōmunicari, & mulierem Canonice iudicari iubet. sic & loquitur *l.42.D. de milit. test.* vt mulier in qua turpis suspicio cadere potest, nec ex testamento militis aliquid capere potest. similiter c.8.s.24. *de Refor. Matrim.* dū statuit de laicis pro concubinis domi retētis, vtitur verbo, eiecerint; pro alijs, se ab earum cōsuetudine seiunxerint: quod vtrumq; facere tenētur, ne vt cōcubinarij puniantur excōmunicatione ibi præscripta; & si cōtumaces sint per annū, vt concubinarijs publicis, grauis punitio indicitur, ad arbitriū Ordinarij, nullo etiā requirēte. (quod & nota) & relegatio extra oppidū & diocesim, si etiā ordinarijs videbitur, de quibus pœnis latius vide Azor. *Inst. Mor. p.3. lib.3. c.6.*

3 In Belgio clericorū & mulierum non suspecta rum cohabitatio tolerata.

4 Suspectā rū nō ita.

5 Concubinatus iure ciuili olim permissus. Olim autẽ † iure ciuili impunitus fuit inter liberos coitus, vnde Tacit. l. 2. Ann. *Cautum*, inquit, *ne quæstum corpore faceret cui auus, aut pater, aut maritus eques Rom. fuisset: nam Vistilia, pretoria familia genita licentiam stupri apud ædiles vulgauerat, more inter veteres recepto, qui satis pœnarum aduersus impudicas in ipsa professione flagitij credebant, Vistilia in insula Seryphon abdita est.* Demum Imper. Constantin. *l. vn. C. de concub.* coniugatis penes se concubinas habere vetuit.

6 Multa illius requisita. Quare licet Iure ciuili † vt quis dicatur cõcubinarius, requiritur vt femina sit domi à concubino retenta, quadantenus vt vxor, *gloss. in l. concubinã C. de concub. qua de re Azor. Inst. mor. p. 2. l. 2. c. 6. q. 4.* (Vnde infert hodie filios nullos esse proprie iuxta ius ciuile naturales; cũ licitus olim, hodie inhibitus secundum Canones sit concubinatus, & Cuiac. *lib. 5. obs. 6. circa fin.*) Iuxta quos sufficit quod soleat quis cum ea carnaliter commisceri, etsi foris habeatur, si de consuetudine constat, & diffamatus est in sua vel concubinæ vicinia. *Diaz in prax. crim. can. c. 73. quam sententiam sequuti sunt Domini de Rota. 27. Ian. 1597. vt habet M. Ant. Gen. in prax. c. 31.* Neque illiquida ratio differentiæ est: quippe ius Canonicum spectat materiam peccati corrigendi, ea porro in vtroque casu est: ius ciuile politicam considerationem habet, vt concubina quadantenus imitetur vxorem, atque quasi vmbra sit matris. Quod in ea nõ est, quæ est foris, adeoq; ex cõcubina natos dignos censet, qui subsecuto matrimonio legitimentur: non secuto, naturales vocantur: quorum neutrum est in alijs.

7 Similitudo cũ minus sollẽni matrimonio. Quin & tãta † ferè fuit similitudo matris, & concubinæ, vt Iure legitimæ vxores, non solemniter tamen ductæ, & quæ magis propter seruitia quam familiam habebantur, concubinæ vocarentur. eo sensu accipiẽdus locus Augustini, vbi concubinam habentes, ab altari non vũlt arceri, necnon *c. is qui. c. Christiano. 34. dist.* vbi à Concil. Tolet. & à B. Isidoro concubinam habere permittitur vxorem non habenti, nam verus concubinatus disertè prohibitus est *in c. denique verùm. c. audite. 34. dist. c. præcipuè 11. q. 3. c. concubina 32. q. 2. c. dixit nemo. 32. qu. 4.* & omne fornica-

nicationis crimen lege diuina prohibitum, & sub pœna peccati mortalis necessario euitandum, verba sunt Leonis 10. *in d. const.* §. *& cum.* quâ mandat vt Ordinarij contra omnem fornicationem in clericis & laicis, coniugatis & solutis, animaduertant.

Porro Concil. Trid. *s.24.c.8.s.25.c.14. vt notat Scrol.v. concubinarij,* formam † dat procedendi contra concubinarios laicos, scil. vt primo ter moneantur ab Ordinarijs, etiam ex officio. 2. si hoc peracto, non resipiscerent, esse excommunicandos. 3. si animo indurato per annum sic steterint, pro qualitate criminis seuerè ab Ordinario puniātur, prout *s.25.c.3.in fin.de reform.* 4. mulieres quæ publicè cum suis concubinarijs viuunt, nisi vt supra admonente Ordinario paruerint, extra oppidum siue diocesim eijciantur, inuocato ad hoc etiam si opus erit brachio sæculari. Quoad clericos personasque ecclesiasticas, relictis pœnis de iure antiquo irrogari solitis, de iure nouissimo sunt statutæ, quibus in hoc standum est. S. Concil. Trid. *s.25. c.14. de reform.* dicit. Primo quod si † à superioribus moniti, ab ipsis concubinis non abstinerent, tertia parte fructuū, quarumcumque pensionū, & beneficiorum sint ipso facto priuati. 2. si in eodem delicto cum eadē vel alia fœmina, perseuerantes, secūdæ monitioni adhuc nō paruerint, non tantum fructus omnes beneficiorū amittāt, prout supra, sed quoad Ordinarius tanquā sedis Apostolicæ delegatus arbitrabitur, ab administratione beneficiorū suspendantur. 3. si ita suspensi, cum eisdē versentur, vel eas non expellant, priuabūtur perpetuo omnibus beneficijs & pensionibus. 4. si postquā eas semel dimiserint, earum consortium intermissum repetere, vel alias huiusmodi scādalosas mulieres sibi adiūgere ausi fuerint, præter dictas pœnas excommunicationis gladio plectantur. 5. sint inhabiles ac indigni quibuscūq; honoribus, dignitatibus, beneficijs & officijs, donec &c. 6. clerici non beneficiati iuxta delicti qualitatē pœna carceris, suspensionis ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda ac alijs modis iuxta sac. Canon. ab ipso Episcopo puniātur: vnde

8 Forma procedēdi contra concubinarios.

9 Pœnæ.

Priuatio fructuū.

Suspēsio.

Priuatio beneficiorum.

Excōmunicatio.

Inhabilitas.

Seruitus

vnde c. eos. 32. dist. præter has pœnas Vrban. 2. cõcubinas à Principibus in seruitutẽ agi permittit. Vt tam ipsæ quã per eas etiam clerici puniantur, qui honore, bonis, & anima eas cariores habent. Ex quo oriuntur multa dubia, primum an habeant locum pœnæ statutæ iure antiquo. 2. an sint ipso iure suspensi. 3. an possint ipsæ concubinę etiam excommunicari. 4. an requiratur trina monitio cõtra ipsos clericos. quorum resolutionem habet Serol. *d. loc.* Et quidem Guttier. *Can. q. l. 2. c. 7.* clericum cum soluta fornicantem, negat deponi nunc posse.

10 Quando hodie clericus fornicans deponi possit.

Si tamen clerici fornicatio † insignem habet deformitatem adiunctam, vt adulterium, incestum, stuprum & similia: *Guttier. C. q. l. 2. c. 7. num.* 55. deponi potest. Secundo limitatur in clerico rem habente cum moniali; is deponendus est. 3. limitatur in clerico matrimonium de facto contrahente cum soluta, non tamen pro fornicatione continuata. 4. in crimine contra naturam. 5. vt cognoscens filiam suam spiritualem. 6. vel eam quæ propter sacramentum pœnitentiæ effecta fuit sibi filia spiritualis. 7. vel paræcianam suam. 8. vel eam quam tenuit in sacramento confirmationis. Idem in Religiosis fornicantibus, idem in Episcopo fornicante, secundum aliquos: sed verior & communis sententia est in contrarium.

11 Sub exacta tamẽ probatione.

Probari tamen testibus † debet hoc crimen in præd. casibus, quibus pœna depositionis pro eo imponitur, alias si in occulto reuelatur superiori, initiori pœna delinquens puniendus est. *Guttierrez. d. c. n.* 56. 57. 58. 59. 60. 61. 63. 64. 66. 67. Quare Wesenb. *in Parat. tit. de Adult. n.* 18. negat in criminali sufficere reperiri solum & solam, nudum & nudam in lecto, vt habet c. 12. de præsumpt. quod de probando ciuiliter matrimonio loquitur, & in eo pro plena probatione est: testabantur seniores duo illi de Susanna & iuuene, quod viderant eos commisceri, & lex Mosaica. *Leu.* 11. vtitur de punienda adultera verbis: *si deprehensa fuerit in adulterio.* Vnde Curia Neapol. absoluit fratrem cum sorore eodem lecto repertum, quæ prægnans

gnans etiam fuit. *Riccius in prax. decis. 686.* de extraneis certè non idem statuerem. Certè difficultas probationis obscurorum criminum, non facit vt quælibet probatio sufficiat, in quo multi hallucinantur, alioquin vix erit vt accusasse non sufficiat : in correctionibus tamen faciliùs sufficit probatio.

Concubinatus non tantum nũc illicitus est, † & pœnis coërcetur, sed etiam infamat. Vnde refert Charond. *l.* 7. *Res.* 167. iudicatam successione defuncti indignã, quæ suspecta de cõcubinatu prohibita erat ei cohabitare, & *l.* 10. *resp.* 75. presbyteri reuocata donatio omniũ bonorũ facta cuidã iuueni, cui post annum filiã spuriã, etsi legitimatã vxorem dederat, ob fraudem legis, ob quam etiam ibid. irritata donatio facta prolibus legitimis filiæ spuriæ. 12 Concubinatus infamat.

Refertur enim inter cæteras etiam pœnas concubinariorum clericorum, † quod concubinæ testamẽto legare aut alias donare non possint, alioquin vel hæredes illius, vt in milite sæculari decisum est vẽdicare possunt, vt vult *Gamma. decis.* 28. aut fisco adiudicabitur, tanquam turpiter datum & turpiter acceptũ, ob coitum iure punibilẽ, vt vult L. Molin. *tr.* 2. *d.* 275. *n.* 15. qui argumentum ad milite sæculari ad cœlestem, seu clericũ procedere negat, nisi in ijs quæ iure decisa sunt. Sic Caro. V. hîc edicto suo, *diuers. Ord.* 4. *Octob.* 1540. *lib. edict. fol.* 767. concubinis donata inter viuos, vel testamento per minorẽnes immobilia, vel pro eis grauata voluit in irritũ reuocari. Similiter Pius 5. constitutionem edidit, qua vetuit, ne illegitimis prolibus clerici aliqua relinquant. quam Const. Rota, *vt refert Farin. Crim. decis.* 82. *n.* 14. *& seq.* locum habere declarauit, non tantum in bonis quæsitis ex fructibus beneficiorum, sed etiam in patrimonialibus ; quin & comprehendere laicos, quoad bona ab ecclesia profecta, qualia sunt feuda ecclesiastica, emphiteutica, & bona ex pensionibus acquisita, quę laici ex priuilegio aliquãdo obtinẽt. Denique omnes eos quibus applicari possit vna ex rationibus in proœmio Bullę contentis: videlicet, si Ordini ecclesiastico noxia essent, vel scandalum parerent. 13 Clericos intestabiles facit in fauorẽ concubinarum ac prolium.

K 4 Dici-

14 Abusus cleri Vltraiectini. Dicitur quondam† clerus Vltraiectinus priuilegium habuisse à Pontifice & Imperatore confirmatum, vt liceret ex concubinâ natis, quantum luberet relinquere, modo sine fraude esset legitimarum prolium ante forte susceptarum. *Holl. sup. sen. decis.* 2. sed ea consuetudo & abolita nunc censeri debet, fuisseque semper & esse corruptela, sicut similis quædam Namurcensis à Concilio Mechliniensi iudicata, & vsus imposterum interdictus fuit. *Ibid.*

15 Concubinarius nō notorius nō statim priuādus. Quamuis clericus† cōcubinarius notorius, puniri possit absque aliqua monitione. *ex c. tua nos. de coh. cl. & mul. & ibi Abb.* tamen sine ea ad priuationem beneficiorũ perueniri non potest *c. sicut. c. si autem, eod.* conformiter Concil. Trident. *s.* 25. *c.* 14. quod ad hoc inducit M. Ant. Gen. *in prax. c.* 31. atque ita censuisse Rotam 27. Ian. 1597. neq; raptim & festinanter ad sententias priuationis procedēdum, neque tantum præsumptionibus, sed concludentibus probationibus opus esse: quod in omnibus delictis verum est ex quibus agitur ad priuationem.

16 Turpia in sacris rebus proponens grauiter puniēd9. Clericus sollicitās† in actu confessionis ad turpia, est suspectus de fide, vt refert declarasse Clem. 8. M. Ant. Gen. *in Pr, c.* 59. adeoque grauiter puniri: neque probationes plenas requiri. Clerici Sodomitæ debent tradi brachio sæculari, vt moriantur, ex Bulla Pij 5. quæ tamen à Nauar. *c.* 27. *nu.* 249. *& M. Ant. Gen. in pr. c.* 68. restringitur ad exercentes actum continuo, non semel.

Spectant ad h. t. ex Concil. Trid. *In decreto de modo viuendi §. episcopos. s.* 2. *In decreto de reform. proœmium. s.* 14. *In decreto de reform. c.* 1. *s.* 25. *c.* 12. *§. restitu. s.* 24. *cap.* 1. *s.* 22. *c.* 6. *s.* 14.

DE PRÆBENDIS.

1 Collatio facta inidoneo nulla. CVm in promouendis iure naturę, † ea aptitudo corporis necessaria sit, quæ requiritur ad decenter prę-stādum officium, *c. nisi, de renun.* collatio ei facta (vt cœco) qui

qui hanc non habet (quippe qui nequit horas recitare) est irrita. *s.* 22. *c.* 4. vbi generatim disponitur vt collatio facta ei qui non habet integre ætatem, & cæteras habilitates requisitas, irrita sit. Et si quidem non caret omni scientia, habet tamen aliquam, deberet irritari. *d.c.nisi.* sic in Episcopis *s.*22.*c.*2.& Cardin. vtpote supremis ecclesiæ senatoribus in causis fidei, & gubernationis ecclesiæ S. Pontificis consiliarijs *s.*24.c.1. & Archidiaconis, vtpote Vicarijs natis, adeoque oculis Episcoporum. *c.*12.*s.*24. requiritur vt sint Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Iure Canonico, aut saltem publico Academiæ alicuius testimonio ad alios docendos idonei: quod testimonium in his adeoq; alijs minoribus beneficijs loco examinis est, prçterquam in concursu ad curatum, vbi etiam Theologiæ Doctor examinari debet. *Cong. Concil. iuxta Gonz. ad Reg.*8.*Can.gl.*4.*nu.*90. quod alioquin examen ab Episcopo faciendū in omnibus prouisionibus beneficialibus requiritur: & quidem sub pœna nullitatis, si institutio ad alium quam Episcopum spectat, *s.*7.*c.*13.*s.*25.*c.*9. exceptis nominatis ab Vniuersitatibus. *d.c.*13.

Beneficium regulare sæculari † conferri non potest, nec contra, *Trid. s.* 14. *cap.*10. nec pensio. *Serol.v.benef.*§.5. nec regulare regulari, nisi expresse professo in eadem Religione, quæ intelligit tamen Serol. de beneficijs simplicibus, non de curatis, de quibus alibi. An præter Papam Ordinarij collatores possint Regularia beneficia, in titulum regularibus professis prouideri consueta, conferre etiam sæcularibus, qui illius habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur? S. Cong. *die* 12. *Decemb.*1585. censuit, posse etiam Ordinarios collatores portiones Monachales & Canonicales, & similia simplicia beneficia Regularibus prouideri consueta, cōferre ne dum eius Ordinis professis, sed etiam secularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur: Abbatias tamen & beneficia administrationem habentia non nisi professis, iuxta Canones per Ordinarios inferiores conferri posse.

2 Regulare beneficiū sæculari conferri nequit, neque contra.

Refert hanc resolutionem *Pias.pr.p.2.c.5.num.23. Gonçalez. ad Reg.* 8. *Can.gl.num.*77. 78. vbi id docet originem habere ex iure communi, præsertim *c. cum in Magistrum.* 49. *de elect. in magistrum*, inquit illud c. *assumi non debet, qui formam discipuli non assumpsit*; *nec est praficiendus qui subesse non nouit*: quare si regulare beneficium clericus sæcularis impetrat, nulla est impetratio, & vicissim sæcularia beneficia regularibus, nulliter conferuntur, *c. cum de beneficio, de presb. in 6. Gonçalez ad Reg.* 8. *Canc. gl.*7.*nu.*4.5.6. nisi sub ratione iam dicta: taliter tamen promotus intra sex menses tenebitur profiteri. *Trident. s.* 25. *cap.* 21. vel iuxta arbitrium superioris. *gl. in c. officij, de elect. in v. competenter.* & quidem sæcularia omnia præsumuntur nisi regularia doceantur, quia is fuit primus cleri status, & Petri, *ibid. n.*1.

3 Porro mox atque aliquis prębendam adeptus est, † tenetur præstare episcopo, seu eo impedito, Vicario generali seu Officiali & Capitulo professionē fidei. *Trid. s.*24.*c.* 12.§.*prouisi.* Et quidem adeo efficax est hoc decretum, vt eo non obseruato, impediatur acquisitio fructuū beneficij, vt & [illegible] conscientia etiam ante iudicis sententiam retineri nequeant, vtpote alieni, & qui iure ad beneficiarium non spectant. *Azor inst. Mor.p.*2.*l.*7.*c.*2.*qu.*1. nisi forte iusta ignorantia aut obliuione omissa sit hæc professio. *Quar. v. benef. poss. in not.* quæ in foro exteriori non facile recipietur, *idem ibid. q.*2.*post Nauar.* nec quidem vi regulæ Cancel. de pacif. poss. retineri possunt, quippe possessio ei non suffragatur, qui professionem non edidit, sed ad alios tantum iuris effectus, *idem ibid. qu.* 3. *Cong. Concil.* 2. *Septemb.* 1591. quia titulum non perdat, *Azor. ibid.* vnde & distributiones facit suas: *Quoniam*, inquit Cong. Concil. *dantur ratione ministerij personalis, & propter operas suas, illas percipiens facit illas suas.* Sic etiam contributio pro seminario non est facienda ex distributionibus, neque charitatiuum subsidium, neq; annata; quin & ob operas potius quam præbendam adeo lucratur clericus distributiones, vt de ijs testari possit: secus quam de fructibus. *Gōçalez. ad Reg.*

Prębenda donatus fidei professionem edit. alioquin fructus non facit suos.

Reg. 8. *Canc.* §.7.*proœm. num.* 164. *& seq. Azor. vbi sup. q.* 7. *& nos alibi diximus.* Fructus ergo tales restituendi impendentur in vsum Fabricæ, vel pauperum, vt eorum qui nō resident. *c.* 1. *vers. si quis autem. s.* 23. *Concil. Lateran.* & postea facta professio non retrotrahitur ad tempus acquisiti beneficij, seu quo fieri debuit, sed prodest in futurum. *Azor. ibid. q.* 4. quo etiam fieri debet, neque enim lapsus duorum mensium exonerat. *ibid. q.* 5. sed & per procuratorem eam facere, cum id nō prohibeatur, quis potest, *l.* 1. *D. de procur. c. qui per aliū, c. potest quis, de præb. in* 6. sed si procurator non fecerit, si per mandantem non stat quo minus per se vel alium faciat, lucrabitur fructus. *Azor. ibid. quæst.* 6.

Præter possessionem fidei Pius 4. *Bulla. sua.* 87. † voluit prouisos de parochiali etiā teneri ad iuratoriam cautionem de residendo. quæ loquitur diserte de prouisis per Papam: de prouisis autem per Ordinarium aliqui dubitant an teneantur; certè expedit ad illam cogi: & ita seruatur in Prouincia Mechliniensi *ex cap.* 1. *&* 2. *t.* 17. *Synodi anni* 1607. 4 Parochus etiam residentiam spondet.

Spectant ad h. t. de præb. ex Conc. Trid. *c.* 2. 3. 4. 5. *s.* 7. *c.* 5. *s.* 25. *c.* 16. *s.* 25. *c.* 9. 10. *s.* 14. *c.* 21. *s.* 25. *c.* 15. *s.* 24. *c.* 17. *s.* 24. *c.* 6. *s.* 7. *c.* 6. *s.* 14. *c.* 5. *s.* 21. *c.* 13. *s.* 24. *c.* 9. §. *insuper s.* 25.

DE CLERICIS NON RESIDENTIBVS.

Moderatur Cōcil. Trid. *s.* 24. *c.* 17. † eorum cupiditatem qui occasione consuetudinis, quæ residentiæ onus in simplicibus beneficijs remisit, plura vltra quam satis sit aucupabantur: sic vt modo non liceat cuiquā habenti beneficium conferri secundum, si primū sufficiat. Ad cuius saluberrimi decreti imitationem, cum Tridentina Synodus pro authoritate debita nondum sit recepta ex asse in Gallia, congruens edictum Regium ann. 1579. art. 11. Blesis latū, ne quis plures ecclesias occupet. *Chop-pin. monastic. l.* 2. *tit.* 2. *n.* 15. quod Budæus *l.* 5. *de asse.* tam dissidere in sacerdotibus censet, quam coniugem ac pellicem in hominibus prophanis. 1 Pluralitas beneficiorum prohibita.

Non

2 Non tamen videtur † Cōcilium prohibere, quin liceat primum non sufficiens retinere cum secundo sufficienti, non quod hoc sine causa iusta continuo liceat, sed quod facilius retinendi sit causa quam initio dandi. sed circa hoc cuiusq; conscientiæ aliquid reliquit Concil. prout non facit habenti sufficiens ad acquirendum insufficiēs.

Nō tamē primi nō sufficiētis cum sufficienti.

3 Sufficiens porro est ex quo clericus, † vt suę conditionis alij timorati, se suosq; honestè sustentare potest, se, famulos, parentes, fratres, & consanguineos egentes sustentare, inquam, non augere. *Trid. s.25. c.1.* quod & clerico homicidæ permittit *c. studeat. d.*50. qua in re omnes circumstantiæ sunt expendēdę; Beneficiatus Illustris sit persona, admodum doctus, vbi agat, quis situs ecclesiæ: celebris enim locus requirit amplius quam infrequentior, sic vt certa vniuersim summa determinari nequeat. Etsi Serol. referat Cong. Concil. declarasse quod habens Canonicatum & duo simplicia, quorum omnium simul reditus non ascendant ad 125. ducatos, non prohibeatur ea retinere per Concil. Trid. sic de his omnibus Reuerendiss. Malderus *de Iust. & Rel. tract.* 9. *c.* 2. *d.* 17. *L. Mol. de Iust. tr.* 2. *d.* 144. 145. *& d.* 146. vt per Trid. prohibeamur non augere consanguineos, scil. per vitium cupiditatis, de ijs quę vsibus pijs debētur, nō de ijs quæ industria quis quærat, aut parcę viuēdo sibi subtrahit: *n.* 1. 2. 3. sed quousq; de ijs testari quis possit d. 147. *vbi n.* 31. *per c.* 1. *s.* 25. astruit dę ijs quę in vsus pauperum erogare quis tenetur, testari non posse, nec vllam consuetudinē aduersus hoc ius naturę vim habere.

Quale dicatur sufficiens.

4 Qui ex causa celebrioris situs, † & quod bis nundinæ quotannis habebantur, de quibus in læto introitu Brab. *ar.* 43. 44. & emporium celebre sit Antuerpiæ, quodq; ea ecclesia inter cæteras illarū partiū notabilis sit, aut vt alię literæ Pontificiæ ad instantiā Carol. Audacis ducis Brab. datę quę in Archiuo Capitali nostri seruātur, post Cameracēsem dignior, tum ab aëris intemperiē, quodq; ecclesiæ bona multis inundationū periculis subiacent, pro decenti sustentatione Canonicorū & beneficiatorū ecclesię Antuerp.

Iustę causę cur Canonicis Antuerp. indulta pluralitas beneficiorum.

Antuerp. permiserint Nicolaus an. 1453. Sixtus 1475. Pótifices maximi per binas literas, vt plura beneficia possint obtinere, adeo vt ne quidẽ placetũ absentiæ petere teneantur, vt declarat diploma Philippi Archiducis an. 1499.

Quæ rationes cum nec hodie cessent, † sed magis auctæ 5
sint cum ciuitatis & mercimoniorum incremẽto, quodq; ipsa ecclesia ex collegiata facta sit cathedralis, dispositio etiam nunc vigorem habet: quin nec ea dispensatione opus est; cum loci celebritas, & ecclesiæ externorum & internorum sumptus tales sint, vt ex prouentibus Canonicatus vixdum se possit quis pro ea qualitate honeste exhibere, nisi aliũde subsidium habeat. vt hîc c. 5. §. 7. vel c. 2. §. 6. ei non obsit: si curata beneficia aut personalem residentiam de iure aut consuetudine requirentia exceperis; ea enim sunt incompatibilia simpliciter, vt omnia curata, dignitates, & personatus de iure (etsi plerique de consuetudine personatus simplicia hic censeantur beneficia, vt & talia minoribus ætate conferuntur) *Reuerendißimus D. Malderus de Iust. & Rel. tract. 9. c. 2. d. 17.* in his enim ne quidem Episcopi olim dispensare potuerunt, † & 6
Concil. Trid. Episcopis etiã ademit potestatẽ dispensandi in simplicibus, quando primum sufficit, *Reuerendißimus Malderus. ibi. d. 18.* sed ea facultas dispensandi non videtur ablata, vt qui habet insufficiens, aliud habeat dissimile simplex minus Canonicatu in eadem ecclesia. *Idem ibid.*

Nec hodie cessãt.

Nec dispẽsandi facultas Episcopis adempta.

Residentiam autem iure naturali, † & diuino debent o- 7
mnes, quibus cura animarum est commissa. *Leßius. lib. 2. c. 34. d. 29.* & videtur sentire Trid. *s. 23. c. 1.* quod ideo statuit vt Episcopi, si sex menses absint, continuo amittant ipso iure quartam partem fructuum. *d. c. 1.* nec minori abesse possint, quin peccent in dictam legem naturæ, Dei, & ecclesiæ: non tamen incurrunt eam pœnam alij curam habentes, etsi vltra duos menses abesse non possunt, *Trid.* 8
ibi. Canonici † cathedralium & collegiar. saltem celebriũ & in quibus residentia vsus immemorabilis nõ mutauit, *Cong. Concil. Sa. verb. Res. §. 12.* vltra tres menses abesse non possunt; aliâs medios fructus primo anno, integros 2. amittunt.

Iure naturæ Episcopi & pastores tenentur residere.

Canonici Cathed. non vltra tres mẽses abesse possunt.

mittunt. 3. proceditur: vti cōtra nō residentes, iure statutum est *Trid. ſ. 24. c. 12.* sic & cui datus est Coadiutor, non potest tamen abesse, *ex Cong. Conc. Gonçalez. ad Reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 9. n. 30.* ne ignarus docto sit melioris cōditionis.

9 Interest tamē† inter Curiones & Canonicos, vt illi non obstante consuetudine immemorabili quidem, vltra bimestre tempus, nisi ex graui causâ cognitâ per Episcopū, & probatâ, & licentiâ discedēdi in scriptis obtentâ, abesse non possint: at hi ad tres menses abesse, etiā non vrgentiū negociorum causa, sed ambulationis, nō vetētur (etsi Concilium nec affirmatiuè talem licentiam faciat) nisi ecclesiarum cōstitutiones longius seruitij tempus requirant. *d. c. 1. ſ. 23. d. c. 12. §. praeterea*, non petita alia licentia aut causa cognita.

Quid interſit inter paſtores & Canonicos.

10 Abbates tamē† & Priores curam animarum habentes suorum tantum Religiosorum, & non aliquorum saecularium, per ipsosmet administrādam non comprehendūtur sub hoc decreto, *vt refert Cong. Concil. respondisse Leſsius. l. 2. c. 34. d. 29. n. 161.* quare nec huc spectant dignitates, quę accessoriè annexam habent parochialem per Vicarium administtari solitam; nam tunc Parochialis eius naturam sortitur, cui vnita est, etiam post Concil. *post Nauar. Leſsius. ibid. n. 148. Gonçalez ad Reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 8. nū. 65. ex Cong. Concil.* Tametsi vnum in titulum, aliud beneficium incōpatibile in commendam habere non possint, *Azor. Instit. Mor. p. 2. l. 6. c. 13. q. 3.*

Abbates ſub decreto Cocil. non comprehenduntur, & quidam alij.

11 Non tamen est incompatibile beneficium secūdum† pro annis carentię quos vocāt, seu, quibus secundi pacifica possessio, cum fructuū perceptione non est. *c. ſi tibi concesso. h. t. Leſsius l. 2. c. 34. d. 27. n. 141.* Nec his obstat *c. 4. ſ. 7.* Concil. Trid. & c. de multa, ibi relatū: quia loquitur Cōcilium expresè de illis de quibus d. c. de multa, quod nō agit nisi de curatis, personatibus, dignitatibus, *Leſſ. l. 2. c. 34. d. 27. n. 144.* vnde nihil de nouo addit, sed tantum nouū vinculū inducit. *Rota d. dec. 488. n. 4. p. 1.* & duo Canonicatus sunt incompatibiles ratione residentiae. *d. c. 4. & d. c. de multa* loquūtur in curatis aut alias incōpatibilibus, quae

Donec pacifica poſſeſſio cū plenis fructibus habetur, nō ſit beneficium incompatibile.

quę dictio, alias, excludit qualitatē curę, & alia includit beneficia non curata, in quibus per adeptionem secundi vacet primum, puta personatus, dignitates, officia, *d.c. de multa, §. hoc idem in personatib. t. quia nonnulli de Cler. nō resid. extrauag. execrabilis. §. qui vero deinceps, de præb. in communib.* Ideo Capra *regula* 90. *n.* 7. dicit beneficia curata, dignitates, psonatus, & officia in materia pluralitatis beneficiorum ęquiparari: n. 11. quod dignitates, personatus, officia possunt esse curata, & non curata: sed in beneficijs requirentibus residentiam de iure Canonico nō inducitur vacatio primi per adeptionem secundi, *c. fin. & ibi Abbas sub. n. 6. de Clericis non resid. c. eam te, & ibi Abbas. n. 8. Butr. n. 7. de æt. & qualit. ord. c. referente, & ibi Abbas. n. 3. Butr. nu. 11. Im. in gl. pen. de præbendis. Bened. Capra. d. regula.* 90. *n.* 112. & 113. attestatur *post Ioannem Calderinum à se relatum,* Curiam hanc seruare opinionem & eam esse veriorem. Et licet Doctores aliqui, *vt Azor. Inst. mor. p. 2. l. 6. cap. 13. qu. 2.* suprascriptum c. 4. s. 7. *Concil. Trident.* & c. de multa extendant ad beneficia requirentia residentiam, tamen hæc extensio non fit ratione pœnæ vacationis ipso iure, sed tantum statuit, *iuxta doctrinam Abb. in c. fin. num. 10. de rescript. communiter approbatam ibi per Can. & relatam per D. Nicol. Euerardi in loco à rat. leg. larg. sub. num.* 59. videlicet, quod beneficia requirentia residentiam debeant conferri his, qui possunt residere, sicut conferri possunt, & debent curata. *Rota nouiss. decis.* 488. *n.* 2. *p.* 1. Secundo *c. de multa* loquitur in eo qui cōtenderit retinet, & glossa *in d. c. de multa, in verbo contenderit*, & post eam Can. qui autem pacificam possessionem cum perceptione fructuum nō habet; iustam habet causam retinendi primum, *d. c. licet Episcop. & ibi gloss. fi. & Can.* Atqui dicuntur Card. respondisse cōtra hanc sententiam. Respondet Nauarr. si cōstaret congregationem declarasse d. c. 4. s. 7. ita esse intelligendum, eaq; sentētia à sua Sanct. esset cōfirmata, ita fore tenēdū, *l. 3. Cons. 14. de præb.* sed quia id nō cōstat, neq; verba Cōcil. efficaciter id probant, vnde nō astringimur ad ita sentiēdū, *quod sic etiā sentit Less. l. 2. c. 34. d. 27. n.* 145. Tamen refert hanc

hanc declarationem *Gonçalez ad Reg.8. Gan.gl.15.n.16.* & similem ad eandem *Reg.gl.6.n.267.*

12 Quin & de simplici beneficio ad vitam sufficiẽti,† etsi residentiam non requirente, id quæsitum fuit: sed sanius eô Concil. non extendi, *Azor Inst.mor.p.2.l.6.c.13.qu.4.* Excipio in Prouincia Mechl. Capellanias quas vocant animarum, nam has Concil. Mechl. à Paulo 5. confirmatum declarauit ad residentiam obligare. *tit.19.c.2.* vbi *c.5.* mandantur seruari quęcumq; in dict. c. de multa &c. sancita sunt.

13 Quæritur porro an consuetudine introduci possit,† vt in Cathedralibus & Collegiatis beneficiarij à residentiæ onere eximantur? Concil. Trid. *s.24.c.12.* derogat statutis omnibus & consuetudinibus: vnde sequitur, vt consuetudines Concilium pręcedentes amplius non suffragentur. sed an noua contra ipsius Concilij decretũ introduci possit, controuertitur: & est verisimile vt possit, quia huiusmodi obligatio ad residendũ non est iuris naturalis ac diuini, vti est eorum qui habẽt curam animarum, quibus adesse debent vt Pastor ouibus, nauclerus naui, Dux exercitui, Præses Prouinciæ. Cæterum antequam legitimè præscribatur, incumbit curæ Ordinariorum, qui singulis annis suas dioceses, omnesque ecclesias visitare tenentur, vt huiusmodi præscriptionem interrumpant. *Azor Inst.mor.p.2.lib.7.c.3. qu.4.* Porro an iure Diuino ad residendum teneantur, qui non quidem curam animarum cum administratione sacramentorum, sed iurisdictionem exteriorem, vt visitandi, corrigendi tantum habent, quæritur? & certè cum ius quo ad residendum tenentur, non sit diuinum, tamen proximè inde abest. *Azor Inst. mor.p.2.l.7.c.4.qu.2.* vnde non facile contra hoc præscriptionem admisero. Non comprehenduntur quidem sub decreto *c.1.s.6.* vbi sermo est de functionibus, quæ circa sacramenta consistunt, & diuersa est pœna, *s.23.c.1.* pro habẽtibus curam animarum absentibus, quam *s.24. c.12.* pro iurisdictionem exteriorem tantum habentibus, tamen

Consuetudine decreto Cõcil. derogari potest, quatenus ius naturę nõ aduersatur.

tamen Constit. Pij IV. edita de residentia Pastorum comprehenduntur. *Azor. ibid. q. 2.*

Ad hæc Canonici adeo strictè ad residendum à Con- 14
cilio obligantur, vt vltra tres menses abesse quotannis non possint, non obstantibus † quibuscumque statutis aut consuetudinibus: Si tamen aliquod priuilegium † habent vt abesse possint ad longius tempus, non videtur iis verbis derogatum, nec item fundationi, præsertim à Laicis factæ, *Azor. vbi supra c. 6. q. 3.*

Anterioribus Concil. derogauit.

Non tamen priuilegio aut fundationi.

Enimuero † contra habentes curata beneficia non residentes statim possunt Ordinarij procedere, per censuras simul & sequestrationem, & substractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam vsque ad priuationem; quippe cura animarum mox ex mora periculum habet, *Trid. s. 23. c. 1.* contra vero alios ad residentiam obligatos, primo anno proceditur per priuationem dimidiæ partis fructuum, quos ratione præbendæ vel residentiæ fecerūt suos: 2. anno ad priuationē omnium fructuum illius anni: crescente demum contumacia per pœnas iuris: scilicet etiam priuationem, post congruum tempus, *vt habet c. inter*, seu sex menses; *vt determinat c. ex tua, extrà eod.* Interest etiam inter Curiones & alios residentiæ astrictos, dum non deserunt quidem domicilium, sed ad bimestre aut trimestre discedunt; *vt paulo ante iam diximus.*

15 Quomodo procedendum contra nō residentes.

Porrò quæ causæ † sint iustæ pro dispensatione ab- 16
sentiæ, habet Azor. *inst. mor. part. 2. l. 7. c. 4. q. 3.* vbi inter ceteras refert grassationem pestis: † prout anno 1616. Princeps noster censuit in causâ Canonicarum Hanomentensiū, vbi is patronus est: quod non obtinet in parochis, *Fran. Leon. thes. p. 3. cap. 33. num. 32.* Cuius etiam sit facultatem absentiæ obligatis beneficiariis facere, habetidem Azor. *ibid. c. 5.* & quæ pœna irrogetur absentibus. *cap. 7.* quo facit Trid. *s. 6. c. 1. s. 23. c. 1. s. 24. cap. 12.* quibus in locis permissam excedere non debent, Episcopi, Parochi, Canonici Cathed. aliique, vel quibus animarum cura incumbit, vel alioqui ex officio ad residentiam

Quæ causæ dispensandi.

Pestis.

tenentur, ne Ecclesiæ suæ, cui promouendæ præpositi sunt, detrimentum adferant, quippe

Longius abductis sordescunt arua colonis.

17. Liminum Apost. visit. Absentiam iustam facit in Vrbem † profectio, *c. ex parte, de Cler. non res.* etiam quoad distributiones, Sixti V. decreto. *I. Fran. Leon. thes. p. 3. c. 33. num. 23.* prout Episcopi Itali singulis biennijs Apostolorum limina visitare tenentur: Transalpini singulis trienniis, transmarini quadriennils: Indi decennijs. Idem refert Choppin. aresto Curiæ Paris. Iudicatum pro Abbate Romæ negotia Ordinis procurante: & Canonico doctore, qui in

18 Comitatus Episcopi. Episcopi sui comitatu † erat: etsi Ecclesiæ statutum, præsentissimum Ecclesiæ officium, ad consequendos sacerdotij prouentus requireret. *lib. monasticon. 2. tit. 3. num. 15.* Idem Cong. Concil. pro me respondit comitante quondam Reuerendissimum Dominum I. Miræum diocesis suæ visitationes peragentem, quamuis Eccl. Ant. statutis primo anno strictissima residentia præcipiatur. Quippe Episcopum comitantes censentur residere dum apud Episcopum sunt, *iuxta c. de cætero. c. ad audientiam. extra de Cler. non res.* Neque huic iuri derogauit Concil. *sess. 24. cap. 12. vt habet Nauar. Consil. 1. & 2. eo tit.*

19 Ministeria Regia. Regij Sacellani similiter, † seu Principum nostrorum, seu Capellæ Burgundicæ & Oratorij, (vt nunc loquuntur de maiori dignitate præditis, qui à sacrificio sunt, non à cantu tantum, & Principi magis intimi, mensæ sacras preces offundunt) etiam absentes fructibus gaudent suorum beneficiorum, dum apud Principem morantur. Quod in Gallia semper ratum est, ne duorum numerum excedat in quaque Ecclesia, aut quatuor, si est fundationis Regiæ; vel si collegæ sint, quadraginta: & modo præbenda speciale hebdomadarij vel simile seruitium non habeat annexum. *Choppin. Monast. de sacr. polit. l. 3. t. 3. num. 20. Monasticon. l. 2. t. 3. numer. 14.*

20 Priuilegiorum Capellæ † Burgundicæ mentio est *in c. cum capella. de priuilegiis.* In quo loco quidam putant agi de capel-

capella Regis Bohemiæ, & nomen Burgundiæ mutandũ; ſed quia id reſcriptum datum eſt ad Epiſcopũ Lingonenſem, apud Burgundos, non Bohemos, & quia Codices Vaticani, vt annot. in Corpore iuris Greg. 13. conſtanter habent, Burgundiæ, ita omnino accipiendum. Amittunt tamen diſtributiones manuales; ſeu quæ diætim vel hebdomadatim dantur tantum, non aliâs: *vt S. C. decretum refert Choppin. monaſt. l. 2. t. 3. n. 14.*

Sic etiã loquitur Indultũ † à Leone X. Carolo Archiduci Auſtriæ & Principi Hiſpaniæ conceſſum 13. nonas Iulij anno 1515. de centum perſonis per eum pro tempore eligendis & nominandis; qualiacumque beneficia non pontificalia poſſidentibus, *quoad*, inquit, *ſeruitiis & obſequiis tuis inſtiterint, vt omnes & ſingulos fructus; redditus, & prouentus omnium & ſingulorum beneficiorum &c. cum ea integritate quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis libere percipere valeant; cum qua illos perciperent, ſi in Eccleſiis ſiue in locis huiuſmodi perſonaliter reſiderent, ac diuinis intereſſent; & ad reſidendum & diuinis intereſſendum interim in iiſdem minime teneantur.* ſed fuit id priuilegium perſonale, ex his verbis: *tui conſideratione, tuis obſequiis inſiſtentes te fauore proſequi gratioſo per te eligendis &c.* non facta vlla mentione ſucceſſorum, nec facta conceſſione pro regno aut Archiducatu, nec ad illa reſtrictione: ſic vt ipſe poſſet eligere qualeſcumque & vbicumque ſeruituros. Quod autem ſeu quibus verbis Principes noſtri tale priuilegium obtinuerint, etſi ſæpius inquiſierim, vbi oportuit, & potuit, nondum mihi conſtat. Priuilegium porro Capellæ eſt non loci tantum, ſed & miniſtrorum etiam extra locum exiſtentium, qua parte officio illi operam dederint, *Couar. pract. q. c. 11. num. 5.* ex verbis: *Cum Capella Ducis Burgundiæ gaudere dicatur huiuſmodi priuilegio, & quidam capellæ ſupradictæ Canonici, d. c. cum capella,* ita quod beneficiatos d. capellæ non egrediatur. à cuius tamen nomine neminem Belgij Principibus ſeruientium audiui hactenus indigetari. ſcilicet quia totum Ducatum Rex Galliæ de facto poſſidet; etſi non de iure: 21

vt irrefragibiliter deducit Ioannes Faius Consiliarius Caroli Audacis, in opusculo, quod scripsit de iure omnium ditionum, quas dictus Carolus filiæ suæ moriens reliquit, & speciatim ducatus Burgundiæ, iuxta ea quæ in conuentibus deputatorum Regis & dictæ Ducissæ quibus interfuit, & ex chartis & monumentis hinc inde productis, didicerat; cum assertione quod nihil facti posuerit, quod non ex authentico documento desumpserit. & quod ex facto ius deducit, apertissimum est, quibuscumque non est persuasum omnes campos, quos Gallici oculi semel viderint, Salicam terram fieri, (perinde ac Hebræo populo terram promissionis ingressuro, dictum fuit, *quicquid calcauerit pes tuus, tuum erit*,) sciant nesciant, velint nolint domini, Vasalli, Ordines statusque ditionum: sine quorum tamen apud Gallos applausu, ne vel vnciam ex corona, vel domanio suo Rex alienare queat: etsi captiuus iuret; vt Franc. I. in Hispaniis sua promissa, eo colore etiam datis filiis obsidibus infregit. Thulden. *in præfatione, ad Damhouderij pra-*
22 *xim ciuilem*, ex Molinæo † refert filiū Pipini III. Carolum Magnum cum infulis Imperialibus è Roma & Italia redeuntem, voluisse Gallias vnire Imperio, & Imperiali nomine leges eis dare; sed Francis detrectantibus ab incepto destitisse. vt non censeantur, etiam regna & Imperia vniri, nisi solemniter hoc agatur: vt, nunquam Burgundiones in vnionem, quam nunc Galli sibi fingunt, consensere; aut Galliæ Reges legem eam rogarunt, aut sanxerunt: addo, nec potuerunt; scilicet non assentiente toto populo.

23 Porro d. Indultum Leonis, Carolo V. concessum † non domesticos tantum sacellanos, quibus stipendia soluuntur, quales nemo vnquam Princeps numero centum habuit, sed & quoscumque alios ecclesiasticos comprehendit, qui & quoad seruitiis & obsequiis ipsius insisterent, siue actu continuo, siue ex caussa per interualla, dummodo pro seruitoribus reputentur, & ad Principis requisitionem ac mandatum parati semper sint. *l. cum heres.*

res.§.Stichus, *D. de statulib.Bart. in l. Celsus. col.pen. D. de vsucap.*

Parochus † ob causam comitatus vel negociorum sui Episcopi non potest abesse, vel exercendo Officium Inquisitoris, Vicarij, Visitatoris, Secretarij, aut aliud, nisi pro tempore duorum mensium. *Cong. apud Gonçalez. ibid. num.* 268. 265. (qua in re tamē Nauar. secus sensit, sed credo ante huiusmodi declarationem,) neque subcollector Apostolicus. *Gonçalez num.* 266. vel similium officiorum administrator, *Azor. vbi supra. q.* 5. multo etiam strictior est nunc parochorum residentia, quam ante Concil. quippe studiorum causa per septennium poterant abesse facultate Ordinarij. *c. cum ex eo.* 34. *de elect. in* 6. hodie Ordinarij talem licentiam dare non possunt, nec parochi absentes, fructus percipere. *ex Cong. Concil. Gonçalez ad Reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *num.* 250. 251. *Riccius in prax. dist. dec.* 502. quippe cum conferantur hodie per concursum, præsupponitur quod qui, vt magis idoneus erit electus, satis sit literatus. Et Pij V. Const. anno 1564. decreuit, vt à sede Apostolica solum concedantur, & etiam irritæ sint facultates à sede Apostolica obtentæ, nisi Ordinarij consensus accedat. *Azor. inst. mor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 4. *q.* 3. *P. Matth. Sep. Dec. l.* 3. *tit.* 2. *c.* 3. sed nec docendi gratia parochus abesse potest, *eadem Cong. ibid. apud Gonçalez num.* 254. Denique Pius V. edidit Const. *incip. cupientes.* vt qui ex legitima dispensatione obtinet, cum curato beneficio aliud residentiam requirens, in curato residens † lucreretur alterius fructus, sed distributiones non itidem. super qua Constit. scio aliquos à Curia pro causis suis placitum obtinuisse cum clausula: vt perinde in earum decisione obseruari posset ac si generatim promulgata hîc esset. Pius IV. sanxit ne qui admittantur ad regimina ecclesiarum, nisi residentiam iurent. *Const. refert P. Matth. Sep. Dec. l.* 3. 4. 2. *c.* 4. & non facientes priuari mandat Pius V. *P. Matth. ibid. c.* 6. 7.

24 Parochus ex iis causis non excusatur.

25 Residens in curato in alio priuilegiū habet.

Ex Concil. Trid. *s.* 22. *c.* 3. distributiones amittit, † qui non se sistit in officiis quibus eæ assignantur, & debent eæ im-

26 Qui à diuinis abest priuatur distributionibus.

eæ impendi fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco arbitrio Ordinarij si ex speciali dignitatis vel Canonicatus prouentu desumuntur. *sessione 22. cap. 3.* sed si ex communibus bonis, deficientium partes, adeuntibus officium accrescunt †, *vid. Azor. inst. mor. p. 2. l. 7. cap. 7. quest. 8.* aut iuxta consuetum & præscriptum modum in quaque Ecclesia. At *c. 3. sess. 22. c. 3. s. 21. c. 12. s. 24.* habent differentiam: nam negligentes residere præter priuationem distributionum compelli possunt † ex *d. c. 12.* sed *c. 3. sess. 21.* loquitur solum quando distributiones sunt ita tenues, vt negligantur, *Riccius in prax. dist. dec. 497.* & tunc auctæ per Episcopum distributiones, per negligentes amissæ proportionaliter inseruientibus accrescunt. c. 3. s. 22. loquitur de dignitatibus quarum distributiones non contemnendas augere ad tertiam possit Episcopus, & neglectæ applicentur fabricæ vel loco pio: Enimuerò, vt Canonici diuinis frequenter interessent, integrum semissem prouentuum arresto Curiæ assignatum refert Chopp. *monast. l. 2. t. 3. num. 13.* & Pius V. in erectione sedis Episcopalis Antuerp. vt in Ecclesia illa fieret dispo- suit: sed executioni hactenus mandatum non est, forte quod distributiones non sunt ibi ita tenues, vt contemnantur, sed Collegæ supra modum quarundam illarum Ecclesiarum diligentes, si non publicis aut Ecclesiæ huius negotiis auocentur.

Quæ aliis, vel fabricæ cedũt.

Et peruicax nihilominus arceri cogi potest.

27 Non tantum corpore † in loco beneficij residere Clerici debent, sed & officium, ob quod beneficium eis datur, præstare. Imprimis horas Canonicas recitare. † *c. Dolentes, extr. de celebrat. miss.* vnde Pius V. *Const. incip. Ex proximo* renouauit quod in Lateranens. Concil. vltimo statutum erat, de restitutione fructuum facienda à non recitante officium: cum Sotus aliiq; asseruissent, *vt habet Azor. inst. mor. l. 10. c. 14.* Concil. illud Later. quoad hoc decretum vsu non esse receptum, quem multi pij & docti secuti sunt; Quod si verum est, cum d. Const. Pij V. etiam hic publicata non sit, facilè manebimus in terminis iuris antiqui, & quod fuit ante illud Concil. Leon. 10. Lateran.

Præsentia corporalis non sufficit.

Requiritur horarum recitatio.

Quam-

Quamuis † c.12. f. 24. non aliud videatur requirere quam decentem præſentiam, dum dicit: diſtributiones qui ſtatutis officiis interfuerint, recipiant, reliqui quauis colluſione aut remiſſione excluſa his careant: atque ita etiam loqui videatur *cap.* 1. *de Cler. non res.* Tamen Trident. ibi *in verbis ſequentibus, verſ. omnes*, vult omnes per ſe † ſuas functiones & munia obire, & in choro ad pſallendum inſtituto hymnis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuoteque laudare. Quod & Canonicorum officium eſſe ante declarauit Concil. Baſilienſ. *ſeſſione* 21. §. 3. Sed tamen conſuetudo non eſt irrationabilis, quæ multis in locis obtinet, vt decantatio peritius, ſuauius, & magnificentius fiat, per vicarios fieri eam, non per ipſos Canonicos; † adeoque donec Canonici à ſuis ſuperioribus (nam ad hos non ad illos præcepta illius cap. 12. diriguntur) vrgeantur, vti poſſunt ſua conſuetudine. *Leſſ. de iuſt. l.* 2. *cap.* 34. *d.* 33. *num.* 185. 186. Quin etiam vbi Epiſcopi vrgent, vt Canonici per ſe cantent, ſi id non faciant, peccant quidem: ſed non tenentur reſtituere, forte nec amittunt diſtributiones: quia illam pœnam illud decretum, iſti præcepto non ſubiungit. nec ante Concil. Lateran. ſub Leone X. celebratum vllus Canon pœnam reſtitutionis imponebat non recitantibus officium. vnde manifeſtum ſignum eſt, beneficiarios non fuiſſe ad reſtitutionem obligatos, niſi poſtquam Eccleſia id expreſſit. *Leſſius l.* 2. *c.* 34. *d.* 32. *n.* 180. Atqui, vt dictum eſt, de non canentibus id non ſtatuit Trid. ſed nec dictum Lateranenſe, ſed tantum de non recitantibus.

28 Et officii præſtatio.

Per ſe.

Niſi conſuetudo aliud permittat.

29 Loquitur autem *c.* 3. *ſ.* 21. *de dignit. & præb.* neq; locum habet in ſimplicibus beneficiis, † & Epiſcopus illud exequens debet in omnibus ſtatuere, non in vna aut altera tantum; ſic tamen vt quiſq; vbi differunt prouentus, per diſtributiones quas lucrabitur, tantum recuperare poſſit, quantum ob eam rem deſumptum eſt. *Cong. Concil.*

Quod de ſimplici beneficio non intelligitur.

30 Eius quod de beneficio ſimplici diximus ratio eſt, † φ huiuſmodi beneficiũ ex generali totius orbis conſue-

tudine non requirit residentiam. vnde Cong. Concil. *apud Gonçalez ad Reg. 8. Cancel. gloss. 5. num. 80. & seq.* censuit quod Episcopus non potest cogere obtinentem beneficia simplicia, personale aliquod seruitium impendere, nisi disertis verbis fundator id expresserit, alioquin censetur iuxta ius ex generali consuetudine nunc productum, se conformare. *l. 2. ibi, ad ius retulit. C. de hæred. inst.* vnde etsi in fundatione dictum sit; capellanus celebret tot missas: non potest cogi per se id facere; cum salua fundatione istis oneribus per substitutum recte satisfiat, adeoque ea verba ita accipienda sunt; quod & in ea specie Cong. censuit vbi testator voluit, vt capellanus debeat celebrare diuina officia diu noctuque, non tamen hinc sequitur vt capellanus sacerdos esse debeat, *Gonçalez ibid. num. 84. 88. Quar. V. seruitium capellaniæ.* Quæ tamen intelliguntur nisi fundator disertis verbis velit vt capellanus actu sacerdos sit, capellania sit sacerdotalis, præsentandus sit sacerdos, vel simile quid, *Quar. ibid. Riccius in prax. capell. dec. 402.*

31 Celebrans amittit dist. Qui nisi iussus à superiore sub diuino officio celebrat, non lucratur distributiones, † nec qui associant venientem ad Ecclesiam Episcopum, vel redeuntem. *Riccius ibid. dec. 494. Pias. ex Cong. Concil. Pr. p. 2. c. 3. num. 8.* In celebrante tamen vsus horum locorum, & decreta Synodorum Prouincialium secus habent.

32 Iubilarii gaudent. Senio porro confecti v. g. qui per annos quinquaginta Ecclesiæ deseruierunt, † tanquam rude donati à consuetudine pro semper præsentibus haberi, & lucrari posse, testatur Greg. 13. respondisse Pias. *vbi sup.*

33 Distributiones autem quæ dantur in fine anni, vel certis temporibus, non ad ratam præstiti quotidie seruitij, non sunt propriæ distributiones † *in commun. extrauag. cum nonnullæ, de præb.* sed potius spectant ad præbendam seu fructus, adeoque iustè absentibus debentur. *Pias. post Quar. ex Cong. Concil. vbi supr. Serol. pr. p. 1. V. distributiones §. 3.* vbi refert S. Cong. declarasse iustè † absentibus omnia deberi, exceptis incertis & quotidianis

Distributiones quotidianæ & annuæ hic differunt.

pro-

prouentibus, qui inter eos tantummodo diuidi solent, qui sacris inseruiunt: nam istæ, inquit, dicuntur distributiones impropriæ, cum potius veniant in massam communem, & in fructus beneficij, *vt longius ibidem prosequitur, & Quar. V. Residentia. Riccius dec.* 499. & ita pro Capellanis Regiis iudicatum modo diximus.

Enimuero si quis iactura distributionum non mouetur vt apud Ecclesiam † resideat, aliis remediis adigi poterit. *Trid. s.* 24. *cap.* 12. quod obtinet, & si in loco moretur, ab Ecclesiæ tamen seruitio absit, *Pias. ex Cong. Concil. vbi supr.* 34

Episcopus cuius mensæ Episcopali vnitus est † Canonicatus & præbenda, tenetur in ingressu suo soluere iura possessionis; quæ in vsus pios *iuxta Trid. c.* 14. *s.* 24. conuertuntur: specialem tamen possessionem, & separatam à possessione Episcopatus, non tenetur accipere: insuper non tenetur obire functiones Canonicales; distributiones tamen nisi diuinis intersit, percipere non potest: secus de fructibus præbendæ, massæque communis, quam aliqui Canonistæ grossam appellant, quæ omnino Episcopo debetur. ita à S. Cong. responsum Episcopo & Cap. Antuerp. 20. Martij 1590. & prid. Id. Nouemb. 1591. si autem occurrit vacatio pastoratus, beneficij aut officij, ad electionem Capituli pertinens, antequam ad eam procedatur, significatur Episcopo qui vnitam mensæ suæ habet præbendam, vt eidem intersit, præsit, & cum aliis Capitularibus faciat, ex testimonio Illustrissimi & Reuerendissimorum Archiepiscoporum & Comprouincialium Episcoporum, qui in Synodo Mechl. Prouinc. fuerunt 19. Iunij 1607. 35 In vnitis officium vbi cessat.

Reuerendissimus Ioannes Miræus Episcopus Antuerp. petiit, † vt compellerentur Cap. Bredanum & Berghense, quæ in loco quod ab hæreticis occupetur, residere non possint, residere cogerentur in dioecesi Antuerp. quod exequendum Sac. Cong. Card. Nuntio Belgij commisit per literas 29. Februarij 1608. prout ei cum Episcopo Antuerp. congruentius videretur, etsi 36

mouetetur difficultas non leuis, referret ad Cong. aut Sanctitatem suam: sed id hactenus executionem non habuit. Idem mandauit Cong. de monialibus & Beghinis in istis oppidis morantibus, vt cum bonis suis ad talia diocesis loca, vbi exercitium est Catholicæ Religionis, trãsirent, per literas eiusdem diei. Iuxta quã rationem Conuentus de Vredenborch, Bredâ Lirã translatus est. quod meritò obtinet in Collegiis; alioquin Clericus simplex beneficium habens non potest cogi residere intra diocesim, *Riccius in prax. Cleric. dec.* 598. *& cap. dec.* 599. Distributiones quæ non nisi præsentibus & interessentibus dantur, siquidem tertiam partem prouentuum æquent, † non tamen æqualiter singulis diebus fiunt, sed hodie puta decem stuueri, cras decem flor. relicti sunt interessentibus; an Episcopus augere possit Ordinarius ex aliis prouentibus: quandoquidẽ iã tertia in distributiones versa sit? videri nõ nemini possit nõ esse hypotesim Cõcilij, adeoq; illius delegationẽ cessare, ac sic cõtingere posse, vt præbẽdæ aliquib⁹ fiant inutiles, cũ tamen beneficia debeant possessorib. benefacere: Secus tamẽ censendum est, tum ob verba Concilij quæ sonant, *distributionibus quotidianis*, quales non sunt istiusmodi extraordinariæ; tum ob rationem Concilij, quæ est vt nullatenus negligatur horarum officium, cui non prouidetur per istiusmodi præmia quæ accipiuntur pro vnica velitatione: non pro continua militia, quæ pariformia poscit stipendia. Discrete tamen versari debent Ordinarij, ne ius præbendæ inutile reddant iis, qui vel ex iusta caussa, vel dispensatione absunt, vel vbi Concilium, immemorabilem non residendi consuetudinem non sustulit, vel receptum hactenus non est, vel post receptionem rursus præscriptum.

37 Quotidianæ distributiones augendæ, etsi infrequentes tertiam partem faciant.

38 Distributiones autem debent † esse in singulis horis, non vt qui semel de die interfuerit, omnes illius diei distributiones lucretur, quale statutum fuit declaratum abusiuum per arrestum. *quod refert Charond. L.* 9. *r.* 74. *Riccius in prax. dist. dec.* 493. 494.

38 Partiendæ in singula officia.

Appel-

Appellationes omnes reiiciũtur † interiectæ ad impediendam Ordinationem Episcopi de vertenda tertia prouentuum parte in distributiones, scil. quoad effectum suspensiuum, non autem deuolutiuum. *Cong. Concil.* 39 Reiecta in his appel.

Is qui est in seruitio † Episcopi vel Ecclesiæ, percipit quidem omnes fructus beneficij sui, tanquam residens; sed distributiones quotidianas non recipit. *c. de catero, extra de Cler. non resid.* quia illæ non dentur nisi interessentibus diuinis. *c. licet de prabend. c. vnico. de Cler. non res. in 6.* Et quanquam is qui est absens in seruitio Episcopi vel Ecclesiæ, censetur seruire Ecclesię, hoctamen ita accipiendum & intelligendum est (*inquit Ioannes de Imola in d. c. de catero, vers. in gloss.* 1.) quoad hoc vt percipiat fructus beneficij, non tamen intelligitur seruire in diuinis, vt percipiat dictas distributiones. Id quod & Concil. Trident. conforme est, quod distributiones istas non nisi iis qui diuinis intersunt concedit. *sess.* 24. *c.* 12. *vers. cum distributiones, & s.* 22. *c.* 3. & statuta Ecclesiarum super perceptione & distributione earum seruanda esse indicat. Neq; in contrarium facit, quod non solum sunt in seruitio Episcopi, sed totius Ecclesiæ & Religionis; quia neque illi qui in Ecclesia præsentes, Grammaticam docent, neq; illi qui in academiis publicis, ad vtilitatem vniuersæ Reip. Catholicæ sacram Theol. profitentur, distributiones istiusmodi consequuntur. *c. pen. & vlt. extra de mag.* id quod Magistris nostris S. Theologiæ professoribus, actu Louanij profitentibus, & in Ecclesia S. Petri Canonicatum & præbendam obtinentib. manifestũ est obseruari, & practicari. Ideoq; & dicta Synodus Trid. non alios fructus illis absentibus & docentibus conseruat, quã illos, qui ex iure communi illis debentur. *s.* 5. *c.* 1. sed quoniã consuetudo probata *in c. vn. de Cler. non resid. in* 6. in his saltẽ ditionib. trãsiit quasi in ius cõmune, aut saltem generalis facta est; Conc. Prouinc. Mechl. *sub tit. de off. diuino, tã primũ c.* 4. 5. 6. *quam vltimũ, eod. tit. c.* 4. *à sua Sanct. approbatũ seruariq; mãdatũ.* statuit graduatis affectas in Cathedralib. possidẽtes cõmissis ab Episcopis functionib. impeditos,

40 Qui in Episcopi seruitio est, de iure fructus tantum, ex Constit. Synod. etiam distribut. percipit.

ditos,

ditos, omnia illa emolumenta percipere debere, quibus gaudent diuinis interessentes: peculiarem enim habent facultatem & obligationem huiusmodi præbendas graduatis affectas possidentes, scil. visitandi per vniuersam diocesim; examinandi promouendos ad sacros Ordines, & admittendos ad curam animarum, sub modo in Bulla præscripto, ac omnes & singuli ratione suarum præbendarum, huiusmodi consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis, cæterisque difficultatibus, pro tempore emergentibus, quoties ab Episcopo requisiti fuerint, tam coniunctim quam diuisim præstare teneantur.

41 Quo attento, † & d. generali consuetudine cum latissima interpretatione vsu inueterato passim hic firmata, vt qui sint in Ecclesiæ negotiis, pro interessentibus diuinis habeantur, fit vt hic cesset decisio *c. decætero. extra de Cler. non res.* cui aliquæ conformes sunt Card. resolutiones: in eodemque casu accipiendæ. Illud enim c. resolutionesque loquuntur de eo casu, quo Episcopus habet quidem facultatem in suo seruitio, & ad visitandum &c. deducendi aliquos ex suis Canonicis, non tamen habent Canonici obligationem operam præstandi, vt habent graduati; deinde d. c. non præsupponit, statutum & consuetudinem vt absentes in causis Ecclesiæ pro interessentibus habeantur, nam id non esse iuris communis rectè statuerunt plurimi Doctores *tam in d. c. cum non deceat, quam d. c. vnic.* & ex priori verb. *c. consuetudinem* clarũ euadit. Atque hoc c. vn. tantum accipiendum, vt cum reiiciat omnes consuetudines de dandis distributionibus iis, qui diuinis personaliter non intersunt, non improbet tantum has, quæ nitantur vna ex tribus causis, in d. c. specificatis: alioquin omnes conciliationes *d. c. cum non deceat, & d. c. vn.* non possunt defendi, quod non sint solum diuinatoriæ. Dicitur porro disertè in d. c. cum non deceat, eum qui occupatur in negocio Ecclesiæ suæ, distributiones amittere. Idem constat ex c. cum dilectis. *extra de Cler. non residen.* vbi corpus iuris Canoni-

nonici emendatum, editumque iussu Greg. 13. habet supplementum istius decretalis Epistolæ, in quo sunt hæc verba, *& non minus si sit absens quam præsens eidem Ecclesiæ vtilis habeatur:* vbi vtilitatem Ecclesiæ suæ procurans, non tamen habet distributiones, sed tantum fructus. eodem facit c. licet. *extra de præb.* vbi generaliter eis tantum distributiones deberi dicit, qui diuinis intersunt, neque Ecclesiæ negotiis detentos excipit, neque alios quorum mentio in d. c. vn. quod proinde tantum habet locum vt consuetudines vna ex tribus causis fundatas non reiiciat, cæteroquin ius commune non statuat: præsertim cum sit eiusdem Bonifacij 8. qui exceptiones suas facilius suppleuisset. Hæc si ita sunt, sequitur, mirum non esse si detento in negotiis Episcopatus, distributiones in iis locis vbi in priuatis Ecclesiæ negociis illæ amittuntur, non assignentur, sed vterque pari passu ambulet: ita vt vterque fructus recipiat, respectu quorum vterque à iure præsens residensque æqualiter iuris fictione habetur, vt patet in c. ex parte: *verb. præpositura tua iura fideliter prosequeris, cum ex hoc censeri debeas residens,* & c. ad audientiam verb. *cum absentes dici non debeant, sed præsentes, qui tecum &c. extra de Cler. non resid.* Quod si pari passu ambulent quoad fructus, vbi quacumque ex causa absentibus distributiones non competunt, iis in locis vbi erit contraria consuetudo, vt occupato in Ecclesiæ negociis debeantur, vtrique competent; præsertim cum ex obligatione officij sui Episcopatus, negotia tractare teneantur: cum & statutum locum habet in casu in quo eadem est ratio. *Menoch. l. 4. præsumpt.* 189. *num.* 108. Et d. Concil. Mechl. 1. cap. 5. vbi supra dicit se † intelligere eos in negotiis Ecclesiæ occupari, non tantum qui Capituli aut fabricæ negotia curant, sed & qui Episcopatus: quæ proculdubio interpretatio Concilio competiit, si vel solius Episcopi iudicium, vt sedis Apostolicæ delegati in materia distributionum sequendum decernat Concil. Trident. *s. 22. c. 3. s. 21. c. 3.* Neque facit quicquam si dicatur, quod ideo in Ecclesiæ priuatis negotiis, id 42

per-

permittendum sit, quod hæc ad hanc spectet, eaq; compensare teneatur, illa non æque: nam ad hanc v. g. Ecclesiam, ea ratione spectant, quod sit Cathedralis; quodque hoc onus ipsis præbendis innexum sit, ideoque nihil alienum sit. Præterea non est hæc vera ratio Constit. d. c. vn. quod alioquin Ecclesia absenti laborem debeat compensare: nam lucratur huiusmodi, ex causa absens anniuersaria, aliaque separatim à fidelibus relicta, quæ cum rationibus bonorum communium Ecclesiæ nihil commune habent, atque vnde proinde compensatio operæ in aliis præstitæ sumi non deberet. Idem de ipsis distributionibus si sint separatim à bonis communibus relictæ, id est, quæ non sumuntur ex massa bonorum communium, ex quibus similiter compensatio operæ in aliis præstitæ, non deberetur. sed vera ratio dict. cap. vnic. est authoritas consuetudinis; quodque ei; dum irrationalis non est (vt contingit in illis tribus casibus) non sit derogandum.

Nam præterquam vt dicatur quis in vtilitate Ecclesiæ occupari, sufficiat; vt sint negocia Ecclesiæ in genere; non huius tantum, vt constat etiam ex supradictis, & *c. cum dilectus 14. de Cler. non resid. in verb. cum familiares nostri, qui obsequiales se exhibent vniuersis, minori non debeant prærogatiua gaudere, quam vestrum singuli; quorum negocia &c. c. ad audientiam, verb. pro tuo & Ecclesia seruitio, extra de Cler. non resid.* insuper consideranda est qualitas Ecclesiæ Cathedralis: atque adeo huiusmodi negotia dioceseos ad eam spectare censenda sunt, tum quod eorum multa non sine huius consensu, pluta non sine consilio expediri ab Episcopo possint, vt habet *tit. de his quæ à Prælat. sine consens. Capituli*, tum quod propter suprascriptam facultatem & obligationem præbendis graduatorum, ex erectione innexas, huiusmodi negocia aliena ante erectionem, cum Collegiatæ priuatæque quadantenus Ecclesiæ tantum essent; nunc illarum ex hac causa erectionis, facultatis, obligationisque facta sint pro-

propria. sic *in cap. cum non deceat, de elect. in 6.* dicit eos Pontifex suarum ecclesiarum prosequi vtilitatem, qui ad obtinendam electi Episcopi confirmationem Romam proficiscuntur; cum hoc negotium tamen non aliter ad eam spectat, quam in quantum est Cathedralis, non vt priuatum Collegium. Et si in viuo Episcopo id apparet, in mortuo multo magis manifestum est; tum enim tota Episcopi authoritas, & functio iurisdictionis transit in Capitulum suo iure, vt aliena dici nequeat. Eadem ratione Ignatius Lopez *in sua pract. Can. cap. 52. vers. quartus casus*, in Concil. Constant. *sessione 19.* decisum dicit, eos qui Ecclesiæ communis vtilitatis causa, Concilio ratione suarum dignitatum intersuerant, etiam vbi statuta in contrarium forent, pro interessentibus diuinis officiis haberi, omniaque lucra sua facere quæ his contingerent. Idem de prouinciali diocesanaque statuens, quia *in his versatur*, inquit, *publica Ecclesia vtilitas, & parendi necessitas, quodque eis munus non debeat esse damnosum, iuxta l. videlicet. D. ex quibus causis maior. &c.* Hisce causis motum fuit Concil. Trident. *sessione 14. cap. 8. de reform.* statuens vt pœnitentiarius in omni Cathed. erigatur, & dum confessiones excipit, præsens in choro habeatur, scil. quia id spectat ad vtilitatem Ecclesiæ totius dioceseos, etsi non huius Collegij: atque id facit ex obligatione sui officij. similiter sess. 22. cap. 3. statuit vt possessores dignitatum existentium in Ecclesia Cathed. dum occupantur in administratione curæ animarum eis annexæ, & extra ciuitatem in diocesi, tamen extendi (hæc administratio graduatorum facultati obligationique visitandi diocecesim, in omnibus negotiis consilium operamq; exhibendi similis est, saltem quo ad rationem quæ Concilium ad statuendũ mouet) vult pro præsentib' ac diuinis interessentibus haberi. In hanc sententiã B. Carolo Borromæo Gregor. 13. rescripsit vt ei in functionibus Episcopalibus versanti assistentes distributionibus gauderent.

I. Fran.

1. *Fran. Leon. thesaur. for. Eccl. p. 3. cap. 33. num. 26. 23.* Sic Ioan. Azor. *in Instit. moral. part. 2. l. 7. cap. 7. q. 10. Quaeritur,* inquit, *an licita sit consuetudo* (nota quod loquitur conformiter; cum ante rectè interpretatus esset, d. c. vn. d. c. Cler. non resid. in 6. non de iure sed de consuetudine laudabili & ibi probata procedere,) *quia Archidiaconus quando ratione sui muneris & officij Ecclesias inuisit* (idem de graduatis quibus idem illud munus incumbit) *distributiones lucratur, ac si in Ecclesia interesset? Respondet licitam esse, quia est vna ex causis exceptis, nimirùm euidens Ecclesiæ vtilitas.* Ex cuius verbis huiusmodi consuetudo approbatur, & ex ratione, quam assignat, constat; quod si dictum *c. vn. §. statuimus,* vt alij interpretantur, sit iuris communis, & non tantum consuetudinis; quæ ibi probetur quod etiam tunc eò iure communi Canonici munia sibi incumbentia obeuntes distributionibus gaudere debeant.

43 Ex his apparet quomodo † accipiendum sit d. c. de cætero, eique innixæ Cardin. resolutiones, & Imola, qui conformiter loquitur, & *c. vlt. extra de Magist.* nam loquitur de iure, & magistri non tenentur ratione ipsarum præbendarum, de quibus ibi mentio, ad onus docendi; In c. penult. ibid. & s. 5. c. 1. Concil. Trid. non habet Lector Canonicatum, neque est præbendatus, sed stipendij vice assignantur ei fructus, vnde non habet titulum quo vendicet sibi distributiones, quod spectat ad c. 12. *vers. distribut. vero, s. 24. Concil. Trid. & s. 22. c. 3.* Hoc quidem pro nobis facit ex ea causa quod assignat distributiones ei, qui occupatur in onere dignitati suæ annexo extra Ecclesiam suæ dignitatis; alterum, cum tantum innouet d. c. vn. spectat ad reprobandas tantum consuetudines, in eod. c. reprobatas, & eas confirmandas quæ ibi confirmantur, qualis est qua hi graduati nituntur. similiter. c. 3. s. 21. Trid. cum generaliter loquitur, sicut *d. c. licet* aliaque, facit ad probationem eorum, ad quæ supradictum c. licet adduximus.

44 Porro d. c. ad audientiam, † taxatiuè non loquitur de duo-

duobus tantùm, vt etiam classici aliqui authores volunt. sed quod de duobus respondet Pontifex, ideo fit, quod non de pluribus rogabatur, vt in epistolis decretalibus consuetum est: & cum id quod in d. c. ad audientiam declaratur, iuris communis sit, non est quod magis in duobus quam pluribus locum habeat, dum ius taxatiuè alios non excludit; nam quod non prohibetur, concessum intelligitur. ita tamen vt sub tali occasione, Ecclesia ministrorum defectu non laboret; quod in arbitrio iudicis est, cessaretq; facit etiam specialia indulta Papæ. *Ita vult c. pen. de Cler. non resid.* Certè *c. vt iuxta, extra de offic. Ord.* tres permittit esse in visitatione cum suo Ordinario, & Concil. Trid. *s.* 24. *c.* 18. in examine promouendorum ad Ecclesias parochiales vt minimum tres esse iubet, & Bulla erectionum Episcopatuum Belgicorum nouorum omnes affectarum præbendarum possessores tam cõiunctim, quam diuisim operam præstare mandat.

Spectant huc ex Concil. Trid. *c.* 12. *s.* 6. *c.* 3. *s.* 7. *c.* 3. *s.* 21. *c.* 1. *s.* 23. *c.* 8. *s.* 22. *c.* 12. *§. preterea & §. distributiones. s.* 24.

DE CONCESSIONE PRÆBENDÆ VEL ECCLESIÆ NON VACANTIS.

IAM olim vetitæ erant exspectatiuæ, † quibus tamen ante Concil. Trid. toto orbe inhibuerat frequentius. *quis mihi det,* inquit S. Bernardus, in epist. ad Eugen. *antequam moriar videre Ecclesiam Dei sicut in diebus erat antiquis, quando Apostoli laxabant retia, in capturam: non in capturam argenti vel auri, sed in capturam animarum?* sed per c. 19. *s.* 24. *s.* 25. *c.* 7. sunt sublatæ expectatiuæ, etiam si accedat Ordinarij consensus, *Gonçalez ad Reg.* 8. *Canc. §. proœm. n.* 64. vbi & hoc Cõg. declarasse refert, quod ex eo decreto colligatur nõ posse erigi Canonicatum super-numerarium † ad futuram præbendam; quodque nec id Capitula possunt, quodque per id caput, tolluntur omnes mentales reseruationes: quales erant quando Papa reseruabat vel in genere, vel in specie, ad prouidendum personæ quam non

1 Abrogatæ expectatiuæ.

2 Creatio Canonicatus supernumerarij exclusa.

M expri-

exprimebat, sed in mente retinebat. Expectatiuæ hic iam olim prohibitę per Maximil. *litteris edicti datis Mechliniæ 12. Sept.* 1485. *quæ habentur in lib. edict. fol.* 205. & regressus ad beneficia resignata, reseruationes pensionum, translationes inscijs & inuitis eis, qui grauata beneficia possident.

DE INSTITVT.

1 Beneficium Ecclesiasticum sine Canonica institutione obtineri nō potest, *Reg.* 1. *in* 6. A quibuscunque etiam Nuncijs pręsentati & electi, antequā instituantur, admittantur aut cōfirmentur, nō obstante quocunq; priuilegio aut cōsuetudine immemoriali debent esse ab † Ordinario locorum examinati, & idonei reperti. *Trid. s.* 7. *c.* 13. Quæritur, an pręsentat⁹ ab Ordinario, examinari debeat ab hoc Ordinario? Azor. *inst. Moral. p.* 2. *l.* 6. *c.* 22. *q. vlt.* putat nō debere; quia eo ipso quo ab Ordinario pręsentatur, approbatus censetur. sed existimo, verius esse vt examinari debeat ab Episcopo vt Ordinario † loci siti beneficij, de quo

Instituendi prius sunt probandi ab Episcopo?

2 agit Conc. nō autem ad dignitatem respicit: alioqui præsentatū à Nuncio Apostolico, qui & Ordinarius est intra limites suæ legationis, nō mandaret examinari, sed reijcit ad cōscientiā Ordinarij loci, cui melius quæ idoneitas in loco necessaria sit, exploratum est. non enim qui hic idoneus est, vbiq; locorum pro eo habebitur; hic via recta, & plana est; apud alios tenebrę, & lubricum, & angelus malus, & eius membra prosequentia. In Anglia lupi non esse dicuntur (vtinam animarū lupi non essent!) alia loca eorum feracissima sunt: ergo vbi lupi erunt, pastor ad arcendos eos robustior esse debet; vbi non erunt, sufficit imbecillior, qui oues intra limites coërceat tantū ne aberrent.

Loci beneficij.

3 Itaq; reseruationes † Romanæ vtinā tam Ecclesiæ essent vtiles, quam augent splēdorem illius aulæ! & quamuis eò attrahunt insignes sæpè ingenijs & virtute viros; nihilominus tamen non semper non periculosa est dum ignotis datur, quod notis aufertur. non mea nec huius temporis est hæc querela, est Concilij Basileensis, aliorumq;.

Quam ob rem reseruationes periculosæ.

sunt

ſunt hæc verba iam ante S.Bernardi. *nunquid ad eum de toto orbe confluebant, &c. vt ipſius Apoſtolicâ authoritate, vel obtinerent honores Eccleſiaſticos, vel retinerent? &c. l.1. de conſideratione c.3.*

Hodie in his locis, † inſtitutio fere ad Archidiaconos ſpectat. etſi poſt examen antequam litteras inſtitutionis concedant, Epiſcopo referant, qui approbet; cum alioqui examinatos Epiſcopo de iure tantùm præſentent, *c.7. in verb. qui beneficijs Eccleſiaſticis præficiendi fuerunt, à ſuo priùs examinentur Archidiacono, & per ipſum poſtmodum Epiſcopo præſententur. de offic. Archi.* Vt inſtitutio nunc Archidiaconi, nunc probatio tantùm perſonæ ſit; ſed ad titulum Eccleſiaſticum ius faciat, (ſeruato tamen d. c. 13.) De iure verò miſſio ſeu introductio in poſſeſſionem Archidiacono tribuitur, *d. c. 7. in verb. inſtitutio corporalis tam ſuper beneficijs quam etiam dignitatibus ad ipſum* (Archidiaconum) *debet pertinere:* Nunc plerisque in locis ea Archipreſbyteris ruralibus conceditur ſeu committitur, præter magnas dignitates nō exemptas, verbi gratia, Ordinis Benedictini, quas adhuc Archidiaconi in poſſeſſionē ducunt, lautius enim ſoluunt. vt refert Choppin. approbationem Greg. XI. Iurium Archidiaconatus Senonenſis *de ſac. polit. l.1. t.8. n.16.* vt ipſi Archidiacono vna auri, & duobus Canonicis quos ſecum ducit, duæ argenti marchę ſoluantur. ſed an id hodie à Concil. Triden. *ſeſſ.24. cap.14.* & conſt. Pij V. *incip. dudum.* probetur; præſertim cum Archidiaconi nunc etiam in inſtitutionibus ſuas taxas in vſus ſuos vertendas, exigant; an verò ſpectet ad conſuetudines quas Alexand. III. *in cap.2. extra de exceſſ. prælat.* à Preſbyteris in Eccleſijs ſuorum Archidiaconatuum debitas conſeruari plenariè mandat; ipſi examinent. Collegia porrò & Capitula paſſim collegas in poſſeſſionem mittunt, ac titulum admittunt à patronis fortè datum, quod eſt vice Canonicæ inſtitutionis: niſi ſicubi fortè, in erectionibus Collegiorum Archidiaconi curarunt ſua iura inſtitutionis præſeruari, vt Hooch-ſtratæ.

4 Inſtitutio Archidiaconorum de iure differt ab ea quę eſt de conſuetudine.

5 Cæterùm orta inter Episcopum Atrebatens. & Abbatem S. Vedasti controuersia super electione approbatorum ab examinatoribus ad pastoratum † in concursu, sustinente Episcopo, Archidiacono competere in ijs institutionem, adeoque sibi electionem; iuxta *c.8.§.si verò iuris patronat. Eccl.§. cum verò institutio ab alio quam Episcopo,* *s.24.* Triden. saltem ob nominis æquiuoci diuersas significationes interpretationem eius petendam; & Abbate è contrario, casum esse planum & terminos Concilij sine obscuritate: à Concilio secreto decretum fuit 22. *Martij* 1589. vt Concilium Trid. obseruaretur, prout sonat, adeoque Abbati ex approbatis electionem competere magis idonei, vbicumque institutio collatiua tituli Episcopo competeret: taciteque decidebat, institutionem vel administrationem vacantis parochialis quam Episcopus Archidiacono competere asserebat, nō esse tituli collatiuam, prout *c. cum satis & ibi Panorm.* ne quidem per consuetudinem velit induci posse, vt Archidiaconus institutionem authorisabilem concedat, nisi ex delegatione, vt accipit *gloss. in d. c. cum satis. c. si in plebibus. 63. distinct. & similia,* & institutionem Archidiaconi Panorm. executoriam vocat illius, quam facit Episcopus. *fauet c. ad hac. c. vt nostrum, de offi. archid.* Itaque si Archidiaconus vt eius Vicarius, vel eius nomine, & delegatione quid facit; censebitur facere Episcopus, & ad eosdem terminos redibitur.

An in parochialibus?

6 Episcopus non potest † examinare promotos ad Ordines aut beneficia à suo antecessore, nisi post promotionem aliqua causa superuenerit, *vt in c. accepimus, de atat. & qual. ord.* sic & Card. declararunt, regularem semel examinatum, & idoneum repertum pro confessionibus audiendis, non debere ab eodem ordinario, vel etiam successore rursus examinari, *Serol. pr. p. 1. verb. Confessor §. 2.*

Nō repetendum examen nisi ex noua causa.

7 Cui per examen quasi inidoneo reperto † propter defectum litteraturæ datus est Coadiutor, frustra id dicitur vt se rursus examini sistat, cum priuatio vel simi-

similis pœna irrogari ei non possit, ea ex causa, quod si idem Episcopus aliquos minus idoneos ordinauerit, eos suspendere debet, *vt Cong. Concil. refert Gonçalez ad Reg.* 8. *Cancel. gloss.* 4. *num.* 85.

Examinari non debet qui est notoriè literatus, vti 8
nec de praxi examinantur, *Rebuff. in prax. benef. tit. de resc. in for. paup. num.* 3. 4. qui gradus † in vniuersitate suscepe- Cessat
runt; ne videatur irrogari ignominia Vniuersitati. sic & examen in
in Curia semel examinatus ad vnum simplex, non notoriè literato,
examinatur ad secundum simile. sic & præsumi- & promo-
tur idoneus ad simplex beneficium, qui sacris est ini- tis in fa-
tiatus, *Gonçalez omnia ibid. num.* 84. 86. 87. 88. 89. nisi pro mosa vni-
forma præscribatur, *vt in c.* 18. *sess.* 24. *vbi test. eodem ibid. nu.* uers.
90. *Cong. Concil.* nec Theologiæ, nec iuris Doctorem excusat ab examine, quamuis in famosa Vniuersitate promotum. Quin vt quis dicatur idoneus ad beneficia, requirit 47. requisita Cæsar. Lambert. *apud Gonçalez ad Reg.* 8. *Cancel. gloss.* 4. *num.* 109. sed dicit; *quis est hic, & laudabimus eum?* Oportet igitur hæc moraliter accipere, & iuxta humanos mores, non perinde ac si in Platonis Rep. sententiam diceremus, qua de re Catonem Cicero reprehendebat.

Ad Episcopum † de iure spectat collatio & institu- 9
tio omnium beneficiorum suæ diocesis: adeo vt cùm de- AdEpisco
creto Concil. Triden. *sess.* 24. *c.* 8. mandetur institutio pœ- pum iure
nitentiarij & vnio præbendæ, quoties vacat officium omnis in-
adeoque præbenda; prouisio ad solùm Episcopum spe- stitutio
ctet. *Cong. Concil. apud Riccium in prax. ep. decis.* 555. Papa ta- pertinet.
men qui est vniuersalis Episcopus, & Ordinarius Ordinariorum, conferre o[illegible] beneficia potest per præuentionem vel reseru[illegible]. quæ tamen reseruationes sublatæ fuerunt à [illegible]l. Basiliens. *vt diximus.* sed id ipsum facile rursus sublatum à Curia; quæ non patienter ferre poterat sublationem annatarum, cæterarumque vtilitatum, ex collationibus nascentium. nam oportet vt Pastor saltem lanam habeat ab ouibus quas pascit. Hinc & pragmatica sanctio in Gallia,

illius reuocatio, & demum restauratio; ac denique Concordata Gallica, & Germanica, *quæ vtraque ad longum refert Piaſ. p. 2. c. 5. num. 10. & 11.* post longas contentiones nata sunt. & Regulæ Cancell. tot reseruationes generales & speciales etiam nunc habent, vt quæ occurrente casu facilè videri possunt, cum vbique extent.

10 Præterea reseruata sunt sedi Apostolicæ per Pium V. vacantia † ob hæresim, Confidentiam, non seruatam formam ab eo præscriptam in collationibus curatorum, vel in resignatorum & collatorum per Ordinarios, non obseruata circa eas eius Constitut. vt priuilegij instar sit: seu vt præfantur Reg. Canc. in fauorē residentiæ concessum: quod Ordinarius pro omnibus iure ei competentibus collationibus, alternis mensibus scilicet, Febr. April. Iun. August. Octobr. Decemb. eas nunc facere possit, si tamen in dioecesi sua resederit.

11 Dignus digniori † cedere debet, nisi tamen illius mores sint magis noti & probati, *ex Cong. Concil.* & idoneus de eadem ciuitate vel gremio Ecclesiæ, vel si fuerit de genere fundatoris, magis idoneo externo præferri debet, *Piaſ. vbi ſupra nu.* 19. nisi sit notabilis imparitas.

12 Quod si aliqua † ætas beneficio Collegiatæ Ecclesiæ annexa sit, collatio secus facta erit irrita, *ſeſſ. 22. c. 4. in fin.* & Episcopus de non suscipiendo Ordine vltra annum dispensare nequit, *ſeſſ. 7. c. 12.*

Priuilegium Alternatiuæ Cancel. & Cōcord. differt.

13 Quod tamen priuilegiū Alternatiuæ † ex Reg. 8. Cancel. non est simplex; sed conditionatum & multis cautelis obnoxium, vt in ea videre est, & in Gonçales, qui in eam locupletem tractatum scripsit. At verò Concordata Germaniæ collatoribus conced[illegible] alternatiuam simplicem & sine restrictione, *§. pla[illegible] nobis quod per quamcumque.* Imprudenter ergo fa[illegible], qui cum vti possint alternatiua eorum concordatorum, acceptant alternatiuam Reg. Canc. minus validam, & qua non fulciantur iura magis valida. Enimuerò sub Imperio comprehensum esse, aut fuisse tempore dictorum concordatorum, non sufficit ad probandum aliquem concordatis vti posse,

posse; quia non sunt inita cum tota natione, sed cum Frederico Reg. Rom. & quibusdam tantùm Principibus illius nationis 18. Calend. April. 1448. Etsi dicatur in initio, nomine nationis Germanicæ iniri. Quia id eatenus tantùm obtinet, vt comprehendantur; id quod disertè dicitur in *§. & ad finem.* Sic & in media Germania multæ Ecclesiæ ea Concordata non acceptarunt, quod habeant ampliora priuilegia, vt Herbipolens. & Bambergensis & aliæ. & in ditionibus Belgicis etiam non esse vnquam acceptata practici nostri asserunt: neque à Principibus neque à Prælatis, sed tantùm à Cameracensi, Traiectens. & Niuellens. Quod ipsum tamen de Cameracen. disputatum scio, sed Traiectens. & Niuellens. Ecclesiæ immediatè sunt, pro parte saltem fundationis Imperatoriæ, vt non difficilè sit creditu præ alijs ea concordata ab ijs acceptata. Maximilianus literis Episcopo Leodiensi scriptis 11. Iulij 1518. mandauit per diocesim Leodiensem Concordata seruari, & secus prouisos tanquam intrusos eijci. Qui igitur non docent de expressa acceptatione Concordatorum vel tacita, (quæ ex obseruātia subsecuta vt plurimum solet argui, nam quod videmus obseruari, solet esse actum inter partes & conuentum, *l. quadam, in fine, ff. de reb. dub. cum de interp. ff. de legibus, cum similib.*) non possunt ijs gaudere. Sed an nunc etiam ea possint acceptare comprehensi sub Imperio? dubium mouet *d. §. & ad finem, verb. tempus congruum habeant acceptandi*, (Quod vtique congruum videtur effluxisse;) *& durabit deinceps, nisi in futuro Concilio de consensu dicta nationis aliter fuerit ordinatum.* Quæ videntur contraria, sed neutra loquuntur de re tota: vltima de sede tantum Apostolica, priora ad effectum primæ publicationis, & vt statim innotescere possent, & tempestiue antequam currere inciperent acceptari. Quid ergo? nulla clausula est præscriptiua temporis, intra quod debeant acceptari, & tamen acceptandi facultas datur; erit ea ergo perpetua, *c. decet, c. indultum, de Reg. iur. in 6.*

DE CLERICO ÆGROTO.

1 Coadiutori sumptus præbendi.

COadiutores ex coadiuti beneficio sumptus † recipiant moderatos, *c.vn.de Cler.ægro.in 6.* pro sufficienti tamen victu, *Trid, c. 6. sess. 21.* non verò tota temporalitas eis relinqui debet, reseruata tantùm pensione Coadiuto: nam hic (si non ob vitia, aut in ipsa temporalium administratione defectum, *cap. 1. 3. 4. extra. hoc tit. c. vn. §. prabenti, hoc tit. in 6.* accipit Coadiutorem) egere † nõ debet, & competentia tantùm Coadiutori danda est, quippe

Ita ne coadiutus egeat.

Turpius eijcitur, quam non admittitur hospes.

Sic enim Coadiutor temporalis, scilicet, sine futura successione in Ecclesiæ fauorem datur, vt afflictioni, ægritudinis animi, vel corporis, ea afflictio addenda non sit, vt prouentibus priuetur, vltra quam onus beneficij requirat: scilicet, vt Coadiutor munus obiens, sustentationem necessariam recipiat; non verò huic detur totum, ne necessitati coadiuti fortè superesse nõ possit. si fructus vtrique non sufficiunt, prouidendum primo coadiuto; quod deest coadiutori, supplendum à parochianis. Coadiutoria autem cum successione datur in gratiam Coadiutoris: ideoque prohibita † est. *sess. 26. c. 7.* nisi grauissima ex causa, & necessaria vel Ecclesię vtili, per summũ Pontificem cognita, & de tali persona in qua omnia concurrant, quæ in coadiuto requiruntur, ne sacræ dignitatis apex ius putetur hæreditarium, cùm sola Dei benignitate erogandum sit. *Choppin. de sac. polit. l. 1. tit. 2. num. 18.* Sicut hæreditariæ successionis signum in Gallia Regis primogenito nomen dat Delphinus; Romanis olim Cæsar; hodie Germanis Rex Romanorum; Castiliensibus Princeps Asturiarum; Anglis, Walliæ; Schotis, Cumbriæ præfectus. Sed hæc publicam rem cum natura iuuant; quia si filius, & primogenitus, ergo hæres & Re-

2 Dandus sine successione.

& Regni: non ex eodem fonte procedit hæc vox, *hæreditate possideamus sanctuarium Dei.* Nunquam ergo eiusmodi Coadiutoriæ filijs danturin beneficijs vel ecclesijs, in quibus patres sunt Beneficiati, *Trid. s. 25. c. 25.* si tamen Ordinarij aut Capitula testentur, vtiles Ecclesiæ fore, etiam post Trid. hodie conceduntur à Papa, solo tamen, cum futura successione, *Gonçalez ad Reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 9. n.* 48. *&* 91. Sic etiam in gratiam Ecclesiarum, ne quid illæ vel animæ, si curatæ erant, dum vacant, detrimenti caperent, inuentæ sunt Commendæ, in sex tamen tantum menses, *c. nemo, de præb. in 6.* quod pijssime obseruasse scribitur Nicolaus III. sed post auaritia vertit in perpetuas, quibus nihil frequentius est in Galliâ: vnde infinita malorum in Clero & populo semina, ob quas vtpote toto genere odiosas cum vetitum sit arare in boue & asino, & non minus monstrum esse videantur, quam quod Horat. amicis ridendum proponit;

Humano capiti ceruicem pictor equinam
Iungere si velit, &c.

3 Ad quæ, inquam, sperandum est Pontifices † aliquando oculos conuersuros. Neque enim sufficit sub obtentu indulti, etiam Pontificij abusum admitti: quem, olim suo iure, & suo Marte sustinebant Henrici & Friderici Impp. non enim satis est si authoritas Pontificis seruetur, & sub ea pelle in gregem Christi sæuiatur. Anno 1617. Reuerendissimus Cospeau Episcopus Airens. præsentibus Cardinalibus Sourdio & Guisio, alijsque ab ordine Ecclesiastico ad Regem deputatis, luculenta oratione hos abusus Regi proposuit, vt medicinam adferret, si in prærupto adeo malo cauterio opus non sit; ne imposterum Ecclesiæ quæ ei Patres dare debet, infantes dentur, imo embriones nondum nati aut formati, qui Ecclesiam quam regere debent, imo lucem nondum viderunt; nondum per lauacrum inter Christi oues recepti sunt, & iam mitra, pedo & baculo Pastorali donati, vt oues Christi regant;

Cômendæ noxiæ.

Dum dubitat natura virum, faciatue puellam,
viris præficiuntur.

Atque vtinam, extra Galliam non contingant similia. Qualiter refert inauditam antea Commendam, ad sex menses datam fuisse omnium beneficiorum totius orbis à Paulo III. anno 1535. Hyppolito de Medicis Cardinali Gonçalez *ad Reg.* 8. *Cancell.gl.* 5. §. 8. *n.* 46. Certè summis laudibus digni sunt Belgicæ nostræ Principes, qui huiusmodi Commendas non concedunt, & nullis regulares dignitates non professis hic cōferunt; quin adeo religiosâ circūspectione vtuntur toto indulto suo, quoad nominationē ad omnes primas dignitates, vt ipsæ Ecclesiæ sperare non possent à Cleri electione meliorem sortem, quā à nominatione Principali. Prout Conc. Lateran. vlt. *s.* 9. *c.* 3.
4 Commendas monasteriorum vllatenus dare vetuit. In
In Brab. interdictæ. Brabantia † autem nostrâ Ordines iam olim à Principibus suis stipulati sunt, quod nec ipsi vllas dignitates in Commendam darent, aut permitterent vllatenus: summo profecto Reip. bono, *Latus introit. ar.* 56. *& Car. V. interpretatio facta* 1536. 20. *Iunij.* In Burgundia quidem audimus nōnihil ab huiusmodi voto deflecti, ex vitio vicini aeris.

5 Episcopi coadiutori † quæ competant facultates & insignia pontificalia, tam respectu Episcopi quam Capituli & populi, declarauit S. Cong. *vt habet Prosper in notis ad Quar. V. Arch. auctor. nu.* 12.

NE SEDE VACANTE, &c.

1 De iure vacante sede transferebatur administratio in † Capitulum, illudque per se totum exercere poterat, *Abbas in c. irrefragabili, de offic. ord.* Sed quia

Capitulū sede vac. administrat. *Segnius expediunt commissa negotia plures;*
hodie Concil. Trident. mandat, infra octiduum statui
Vicarium cōstituit. Vicarium seu Officialem † & œconomum vnum, vel plures *s.* 24. *c.* 16. Quod octiduum currit à die scientiæ vacationis, etiam per translationem, etiam nondum adepta possessione: *ex Cong. Conc. Quar. V. Capit. q.* 12.

Vica-

Vicarius autem vnicus † eligendus est, nisi secus permittit consuetudo, præsertim immemorabilis, *Cong. Conc.* 31. *April.* 1592. *Quar. ibid.* quod si alioquin per discordiam plures eligantur, magis idoneus, & habens qualitates Concilij, remanere debet, cæteris remotis, *ex Cong. Concil. Quar. ibid.* & si non sit doctor in actu deputationis, potest Capitulum ei dare consultorem doctorem, vt Leo X. decreuit: quod alibi diximus, vt iudex electus non iurisperitus teneatur assumere Iurisconsultum & eius resolutiones sequi. *Quar. vbi supra q.* 6. & de gremio ipsius Capituli eligi debet, si quis sit idoneus, *ex Cong. Concil. Quar. ibid.* Nihilominus Capitulum, *s.* 7. *c.* 10. vel Vicarij, seu quicunque in iurisdictione Episcopi succedunt, *s.* 23. *c.* 10. intra annum † dimissorias ordinandis dare non possunt, nisi fortè arctatis ratione beneficij habiti vel acquirendi, etiamsi Capitulum habeat territorium distinctum & exemptum ob immemorabilem possessionem, & sint iudices Ordinarij, *ex Cong. Concil. Quar. vbi supra q.* 10. ne quidem ad tonsuram, quæ secundum Canonistas ordo est, saltem ad illius regulas spectat, *ibid.* & facultas dispensandi super interstitijs, post annum ad Capitulum, seu Vicarium spectat, *ex Cong. Con. Quar. ibid.* & ordinatus contra d. c. 10. Clericali priuilegio non gaudet; non tamen ipso iure amittit beneficium, etsi id sine Clericali priuilegio haberi non potest, sed per sententiam, *post Nauar. Quar. ibid.* At vero per *c.* 20. §. *ad hæc, s.* 24. *Trid.* vt alias diximus, non excludi Vicarium seu Officialem Episcopi; ita nec ipsum Capitulum, aut quem Vicarium deputauit Capitulum excluditur: quia non sunt inferiores Prælati, sed funguntur ipsa iurisdictione Episcopi, *Quar. V. Capitulum q.* 5.

Eumque vnicum.

2 Qui intra annũ non dat dimissorias.

Officiales † vt cæteri *sess.* 24. *c.* 16. sede vacante à Capitulo constituti, nouo Episcopo rerum gestarum rationem reddere tenentur, *d. c.* 16. sed Officiales ab Episcopis constituti ad nullum syndicatum tenentur, Greg. XIII. in Bulla anno 1578. *quam refert M. Anton. Gen. in prax. c.* 59.

3 Rationẽ successori reddit.

Con-

4 *Amoueri à Capit. nequit.* Constitutus † Vicarius amoueri non potest, nisi graui ex causa, & ex causa à Cong. Episcoporum approbanda, vt sæpius ea censuit, *Quar. l. c.* sed credo hîc non obtinere eum recursum. Veruntamen per Vicarij constitutionem non continuo cessat officium vel solicitudo Capituli, ne Ecclesiæ libertas vel iurisdictio imminuatur, *vt constat ex epistola Clem. VIII. relata à Quar. vbi sup.* similiter prouidet Capitulum, vbi Vicarius allegatur suspectus.

5 Et si electio † apud Capituli superiorem, quod non omnes fuerint vocati, seu alia ex causa irritatur, rursus Capitulum eliget, *ex Cong. Conc. Quar. loc. cit. in fin.* potest tamen ad certum tantum tempus statui Vicarius, *ibid.*

6 *Capit. beneficia nõ confert.* Enimuero Capitulum, † non succedit in collatione beneficiorum, *c. 2. h. t.* & specialiter Pius V. *Const. inc. Sanctissimus* declarauit, omnẽ omninò prouisionem reseruandam esse futuro successori: quippe instar fructus se habet; atqui fructus successori debentur. An vero etiam collatio quæ iure deuoluto Episcopo competit, successori reseruanda sit de iure, satis problematicè controuertitur; & Quar. *vbi sup. q. 9.* putat eam difficultatem nunc esse extricatam, propter dictam Pij constitutionem generaliter loquentem. At verò facilè dici potest, distinctionem ex alijs iuris locis aut ipsa ratione suppleri posse: nec esse

7 *Nisi iure deuoluto.* eandem rationem in collatione iure deuoluto † competente, quæ est in ea, quæ suo iure Episcopo competit; illa enim vt fructus ex ea dignitate nascitur; hæc ex accidenti prouenit, scilicet inferiorum negligentia; ad quam supplendam, eiusmodi deuolutio inuenta est, quæ per huiusmodi reseruationem augescit. Sic & Capitulum instituit

8 *Instituit præsentatos.* præsentatos à patronis † *c. 1. de inst. in 6.* & electiones confirmat. Itaque si electio spectat ad Capitulum, confirmatio ad Episcopum; Capitulum eliget iure Capitulari,

9 *Etiam à se.* & confirmabit iure Episcopali †: *vti decisum est in l. si Consul. ff. de adopt.* vbi filius familias Consul apud semetipsum emancipari, vel in adoptionem dari potest. Sic & iura quædam funeralia à Capitulo sancita, non inutiliter à Vicariatu, qui à Capitulo constitutus erat, & eorum singuli

guli Capitulares erant, non tamen inutiliter confirmata esse censeo: etsi eorum commodum verteretur; nam idem accidit in casu dictæ *l. si Consul.* Fateor tamen facilius eiusmodi iudicium à superioribus euerti posse.

DE HIS QVÆ FIVNT A PRÆLATIS sine consensu Capituli.

MOnarchia in publico regimine alijs præstat, si aliquibus retinaculis constringatur; ne plenitudo potestatis in tyrannidē labi possit. Vnde & olim in liberrimo Germanorum populo, quos nunc Tungros, nunc Germanos vocatos refert Tacit. *de Mor. German.* (magno honore nostræ gentis quæ totam nationem indigetarit.) Reges & Principes habuerint, sed restrictâ potestate, teste ibid. Tacit. *Reges,* inquit, *ex nobilitate, Duces ex virtute sumunt: nec Regibus infinita aut libera potestas, & ducis exemplo potius quam imperio. si prompti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione præsunt. Cæterum neque animaduertere, neque vincire, neque verberare quidem, nisi Sacerdotibus permissum, non quasi in pœnam, nec Ducis iussu, sed velut Deo imperante, quem adesse bellantibus credunt. De minoribus rebus Principes consultant, de maioribus omnes: ita tamen, vt ea quoque quorum penes plebem arbitrium est, apud Principes pertractent.* & idem Tacit. *hist. l.* 5. *sibi non tributa, sed virtutes & viros indici, proximum id libertati, imo idipsum ferè quod ante suis præstabant.* idem Tacit. *de Mor. Ger. definitur & numerus, centeni ex singulis pagis sunt, idque ipsum inter suos vocantur, & quod primo numerus fuit, iam nomen & honor est.* Bone Deus quam prope absunt hæc à lætis introit. Duc. Brab. & præsertim qui pauca sæcula superant! In politia sacra, ne qui præsunt, quod lubet, licere putent, & in Clero dominentur, Capituli conuentusue sui consensum in his, in illis consilium tantum adhibere à iure iubentur.

Itaque

1 Itaque Episcopus in condendis statutis † consilium debet adhibere Capituli, non tenetur tamen sequi, *vt Sac. Cong. respondit apud Piaſ. in pr. p. 2. c. 2. n.* 8. nec eget Romanâ censurâ, vti Concil. Prouinc. *Piaſ. ibid. ex Cong. Conc.* Capitulum etiam constitutiones & consuetudines approbatas immutare, vel nouas inducere sine Episcopi consensu non potest, *c. cum consuetudinis, extra de Consuet.* Episcopus etiam in statutis condendis parcus sit, quia corruptissimæ reip. indicium plurimæ leges: sat multa, sat bene constituta sunt, si sat bene obseruari curentur. Et in iudicanda

In condẽdis statutis Episcopus Cap. consilium adhibet.

2 persona † Capitulari, debet adhibere duos à Capitulo quotannis deputandos, & vlterius procedere, *iuxta c. 6. ſ. 25.* si tantum ad capturam procedit, debet dare Carceres in sua domo, *Cong. Conc.* sed si Capitulum deputare negligat post monitionem, Episcopus solus potest procedere, *ex declaratione S. Cong. Piaſ. ibid. n.* 9. Verum deputatio procuratoris fiscalis, etiam hoc casu spectat ad Episcopum absque consilio Capituli, *ex Cong. Conc. Serol. V. fiscus.* §. 3. Quod c. 6. non in grauibus tantum, sed & leuibus etiam, vbi sine forma iudicij proceditur, obtinet sine distinctione, *Riccius in prax. Episc. dec.* 566. Et quæ huc spectãt, *supra ad tit. de off. ord.* latius complexus sum. Pro Principe autem nullo casu exigi potest à Clero aliquod subsidium seu donatiuum, nisi ipse Clerus consentiat, penes quem etiam est arbitrium quantum offerre, *ex Cong. Concil. Piaſ. ibid.* In Bulla Cœnæ, disertè decimæ, & quæcumque onera Clero imponi vetantur absque licentia Papæ.

Consensum in iudicãda persona Capitulari.

3 Quandocumque † Episcopus aliquid Capitulo proponere vult, nec ad suum, nec ad suorum commodum spectans, potest ipse Capitulum, in loco tamen capitulari, conuocare, vota exquirere, & iuxta ea concludere: alias id ij faciunt, ad quos alioquin spectat: nec admittitur Episcopi Vicarius, *Trid. ſ. 25. c. 6.* nisi forte præses Capituli fuerit Vicarius: tunc enim non hac, sed illa qualitate, cui hæc impedimento non est, id facit.

Qualiter Episcopus Capitulo proponat.

DE

DE HIS QVÆ FIVNT A MAIORI parte Capituli.

Populi Imperium, inquit Tacit. *l.6. Ann.* *iuxta libertatem: paucorum dominatio Regiæ libidini propior est.* Non ergo sperni debent congregationes Capitulorum, & Conuentuum, ne quidem quasi multorum capitum, adeoq; sententiarum sint: id ipsum enim laudabile, si cum ratione, non amore contentionis scindantur studia in contraria: modo inquam instar vulpium Sampsonis colligatæ maneant caudę, quibus vtilitatem communem concludant. Disputando enim eruitur veritas; quæ in statu hoc humano sæpe obscura est. Quid nî enim de his ita sentiamus, si sacræ literæ tradant, Angelos præsides Israelitarum & Persarum diu multumque contendisse, an in captiuitate manerent Israelitæ, an suæ libertati & patriæ restituerentur; etsi vtrique gloriam Dei, & humani generis salutem spectarent? quamuis ipsi videant semper faciem Dei beatificam & scientificam, non vt nos in speculo & ænigmate: vt licuerit Ethnico ad imitationem ludere,

Mulciber à Grais; pro Troiâ stabat Apollo.

Nihil est periculosius, quam aliorum consilia ita contemnere, vt audire vel expendere nolis; sed soli tibi fidere velis. vnde Tacit. *l.1. Hist.* Galbæ interitum præfecto Laconi ex parte adscribit, quod *quædam indicia erumpentis seditionis apud aures Galbæ elusit, ignarus militarium animorum, consiliiq;, quamuis egregij, quod non ipse afferret, inimicus, & aduersus peritos peruicax.* Idem in vita Agric. *Nec aliud,* inquit, *aduersus validissimas gentes* (Britannos) *pro nobis* (Romanis) *vtilius, quam quod in commune non consulunt.*

Rarum quidem est vt omnes qui in collegio sunt, eiusdem sint opinionis: ne ergo res communes infectæ maneant, quod maiori parti placuit, exequendum est. Et hanc maiorem † partē vult Serola dici *pr. p. 1. V. Capitulum.* §. 13. respectu totius, non respectu minoris numeri. v. g. sint

1 Maior pars quæ dicatur.

sint 12. Canonici, 3. eligant Titium, 3. Seium, 6. Sempronium, nulla istarũ dicetur maior pars, sed oporteret vt ab vno latere starent septẽ saltem, *iuxta illũ, & quos allegat.* sed certe hæc opinio in labyrinthum ducit: quid enim si omnes maneant propositi tenaces? non ad singulos leuis etiã momenti actus instar Cardinalium Papam eligentium in conclaue includi possunt, donec conuenerint. Adeoque in Collegijs passim vsu obtinuit, vt quod maior numerus non quidem respectu totius, sed minoris partis decreuerit, ratum sit, & plenum habeat vigorem: & certe planior est intellectus, vt comparatio partium inter se fiat: sic verisimilius fit comparatio partis ad partem, cum dicimus maior est sanior pars; nam sanior dici nequit respectu totius: quãdo enim omnes omnino, qui respectu totius corporis saniores censebuntur, ab vna parte stabunt? In electione tamen Monialium, aliam opinionem secuta est S. Cong. *vt diximus supra de elect.*

Quicumque in Cathedrali vel Collegiata sæculari vel regulari prouisus est, & Subdiaconus non fuerit, etiam alijs concedentibus vocem in Capitulo habere non potest, *Concil. Trid. s. 22. c. 4.* quod si tamen Ordinis instituta id permittant, ijs Concilium non derogat, *ex Cong. Concil. Azor. inst. Mor. l. 12. c. 8. q. 13.*

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA sine diminutione conferantur.

1 OLim † pensiones non innotuerant, vt nunc sunt frequentissimæ: vnde earum ratio ad nouum ius referenda est, eò amplius, quod magis ex stylo Romanæ curię natæ sint, quam ex dispositione alicuius Canonis; cũ imo potius sint contra Canones, *vt h. t.* exceptis certis casibus. De pensionibus præclarum tractatum scripsit Gigas & Azor. *Inst. Mor. p. 2. l. 8. c. 5. vsque ad finem libri*, alijque.

2 Accessus & regressus aboliti.

Conc. Trid. *s. 25. c. 7.* omnes accessus † & regressus ad quodcumque beneficium, & in quibuscumque personis damnat & fieri prohibet: etiã de consensu cõcessos vetat suspen-

ſuſpendi, extendi, transferri. etiam antea Max. & Philip. *an.* 1485. 12. *Sep. in l. edict: fol.* 205. vetuerant huiuſmodi diplomata hîc recipi, inflictâ inſuper impetrantibus pœnâ inhabilitatis ad beneficia in his ditionibus obtinenda impoſterum. Porro Paul. IV. & Pius V. *in Conſt. inc. Romani. vt refert P. Matth. Sep. Dec. l. 1. t. 10. c. 8. Azor. inſt. Mor. p. 2. l. 7. c. 21. q. 3.* omnes ante conceſſos acceſſus regreſſus ex integro abolent; non tamen deſierunt regreſſus ad beneficia reſignata, ſi penſionarius non ſoluit † penſionẽ: quos 3 Azor. *vbi ſup. q. 5.* negat d. c. 7. *ſ.* 25. comprehendi, nec illos qui iuris ſunt, *vt in c. ſi beneficia de præb. in 6.* ſed tamen dicta edicta Max. & Phil. indiſtincte loquuntur, & Margareta regens 27. *Auguſti* 1563. *per litteras publicatas in Conc. Brab.* 2. *Sept.* vetuit dari placitum pro penſionibus reſeruatis ſuper beneficijs curatis: Excepto caſu, † quo ob morbũ aut 4 ſenium reſignanti ea reſeruantur: tametſi ante in Concil. Brab. 17. *Iunij* 1545. reſolutum fuiſſet, dandum placitum ſuper tali penſione, dum non excederet fructuum medietatem. Quare penſiones ſuper † beneficio curato conſtitutæ improbantur ſimpliciter in Gallia, ſi ſint in gratiam tertij: ſed reſignatarius eam exceptionẽ reſignanti opponere non poteſt, ne ea malæ fidei patrocinetur, ſed aut ſoluere tenetur aut retrocedere. *Charond. Reſp. l. 1. Reſ.* 24. 5 25. 26. *Ann. Rob. l. 1. Rer. iudic. c.* 7. vbi ſolere ita Senatum iudicare refert, in quo cap. multa ſunt quæ circa penſiones forum recepit. Penſiones quoq; non debent reſeruari in diminutionem monaſteriorum & Eccleſiarum regularium, *Leo X. in Conc. Lateran. P. Matth. Sep. Dec. l. 1. t. 13. c. 1.*

3 Etiã penſione non ſoluta.

4 Penſio ſuper curato, ſi non ob morbũ aut ſenium in Belgio inhibita.

5 Reſignatarius tamen non ſoluens cedere debet.

Penſionem habere laici & cœlibatum non colentes, nõ 6 poſſunt; & facultates penſiones in alios trãsferendi † ſublatæ ſunt à Pio V. 5. *Id. Sept.* 1568. *P. Matth. in Sep. Dec. l. 1. t. 13. & de edictis.* Azor. *Inſt. Mor. p. 2. l. 8. c. 11. qu. 2.* aſſerit eas nunc non niſi Cardinalibus, & magna meritis concedi: alioqui translatio penſionis iure nunquam potuit fieri ſine Pontificis authoritate, *Azor. d. c. 11. q. 2.* Sed quæritur, an qui reſignat beneficium ſub penſione ritè confirmatâ,

6 Penſionũ translationes ſublatæ.

7 professurus † vult cedere monasterio eam pensionem, resignatario nescio vel inuito, an comprehendatur sub ea constitutione? Et certè si huiusmodi constitutiones in proprijs terminis accipiendæ sunt, intelligentur tantum de morte naturali, postquam non debeant prorogari alijue dari: sed tamen cum professio sit mors ciuilis, faciatque vacare beneficium, adeoque pensionem beneficio impositã, quæ eius naturam imbibit, eadem ratio esse videbitur, ne resignatario inuito prorogetur, *Gigas de pens. q.57. Azor. Inst. Mor. p.2. l.8. t.10. q.3. & d. edict. vetatur.*

Etiam in professu-ro.

8 Pensio etiam imponi † non potest Canonicatui Cathedrali, cuius prouentus non sunt maiores centum ducatis, *ita post Paris. Pias. pr. p.2. c. 5. n. 25.* neque in ijs quæ 24. aureos non excedunt; aut alijs, nisi tantum beneficiario remaneat, vt commodè onera beneficij sustinere possit, *arg. c. de Monachis, c. causam, de præbendis.* qua eadem ratione Concil. Trid. disertè vetuit Ecclesias Cathed. quarum reditus summam aureorum mille, & parochiales aureorum centum non superant, pensionibus grauari, *s.24. c.13.*

Pensio super canonicatu Cath. non licet si sit minor 100. duc. nec super alio beneficio minore 24. duc.

Vtpote cum si infra eam summam eatur, defuturum sit cõgruæ beneficiatorum sustentationi; quæ qualis esse debeat, alibi diximus. Nec tamen facile durare potest æstimatio in pecunia constituta, vtpote cuius valor indies mutatur. Sic ab anno 1564. quo habitum est Conc. Trid. in his saltē ditionibus aureorum valor in duplum excreuit. Olim anno 1228. Parisienses Theologi & iurisconsulti simul dicuntur resoluisse beneficium reddens 45. aureos ad vitam Clerici sufficere; sed interim & mores & valor monetę incomparabilem mutationem receperunt. quanquam *anno* 1608. Cong. Concil. Episcopo Antuerp. rescripsit, adhuc assignationem congruæ portionis Vicarij non debere excedere taxam per Const. Pij V. statutam, quamuis tot anni elapsi, & tanta rerum mutatio facta sit. Porro excessiua † pensio sit, necne: minui debeat, nec non; tota quæstio, non ad sæcularem, sed Ecclesiasticum iudicem spectat. *Aut. Faber. in Cod. l.3. t.12. def. 30.*

9 Excessiua à iudice eccl. moderanda.

Ante

Ante annos paucos insignis incidit controuersia circa pensiones plura capita complectens, in qua plures Theologi & Iurisconsulti opinionem suam dixerunt. Quæstiones quia hodiernæ sunt, statui hic inserere, & quid tum ad eas respondi. boni consulet lector si in his institutum nostrum longior sermo nonnihil prætergrediatur.

Controuersia prima.

VTrum persuaderi debeat suis Celsitudinibus Belgij Principibus, vt permittatur Prælatis Abbatiarum Belgicarum non obstante in contrarium consuetudine expeditiones confirmationum suarum sumere, posthac in Curia Romana, prout abhinc tribus annis, ab officiarijs suæ Sanctitatis prætenditur fieri debere?

Videtur quod sicut propositio dubij quippiam nouum à suis Celsitudinibus inductum habet, aliquid etiã nouitatis ab officiarijs Curiæ Romanæ proponitur: Si enim ante hac prædictæ Abbatiæ non erant consuetæ onerari pensionibus, mirum non est quod dum ijs onerari cœperunt, dicti officiarij prælatorum confirmationẽ in Curia Romana expediri debere cõtenderint, ratione pensionũ ibidem cõfirmandarum: quia ex stylo dictæ Curiæ natum est, quod solus Pontifex pensiones imponat, non vero ab Ordinarijs impositæ in ea confirmantur, sed de nouo cõcedũtur, Rebuff. *in prax. benef. l. 1. de reseruat. n. 17.* vbi dicit Alex. VI. id statuisse, adeoq; eiusmodi collationes, si ijs annexę sint pensiones, ibidẽ esse expediẽdas. alioqui collatio seu Abbatũ cõfirmatio, & pensionis impositio sunt actus diuidui, adeo quod ab Ordinario illas conferri, & à Pontifice pensionẽ imponi posse, sit asserendũ. *Et ita decretũ est in Cõcilio Parisiensi profesto Natiuitatis* 1506. *Chopp. de sac. polit. l. 3. tit. 2. n. 16.* Videtur q; etiã à plerisq; Principibus, & nominatim à Regib. Franciæ, imo, vt quidã volũt à S. Ludouico, an. 1267. Carolo VI. an. 1365. 1388. Statibus Franciæ & Parlamẽto Parisiensi an. 1418. Carolo VII. an. 1439. Ludouico XI. an. 1478. consilio dicti Parlamenti edictis

& constitutionibus sancitum sit, ne qui subditorum reiectis antiquis decretis, & inueteratis consuetudinibus Apostolicis eiusmodi nouitatibus adhærerent; nihilominus satius esse de mandato Principum, super ijs ab Agentibus Pontificem informari, & ad id oportuna remedia requiri: nam authoritate Principum prouidere velle, res esset magnæ consequentiæ, prout statuta dictorum Regum sæpe tumultus seditiosos excitarunt, & vt à plerisq; scriptoribus obseruatum, deplorãdam calamitatem tum populo, tum Regibus attulerunt. & hic modus Principem ita pium & de Romana Ecclesia benemeritum, vt est sua Celsitudo, maximè decet, *Ioann. Azorius Lorcitanus Inst. Mor. p. 2. l. 8. c. 4. q. 2.*

Controuersia secunda.

VTrum pensiones temporales à suis Celsitudinibus reseruatas super Abbatijs ipsarum ditioni subiacentibus, quas vulgo consistoriales vocamus, vti sunt S. Vedasti, Bertini, Audomari, & Petri in monte Blandinio, nõ ab Ordinario, sed à Pontifice, vel in Curia Romana, deputatis confirmari necesse sit?

Quandoquidem prædictas Abbatias Consistoriales esse, vt earundem Abbates Romæ confirmari solere constat, adeoq; iurisdictioni Ordinariorum loci non subesse, sequitur Ordinariorum authoritatem ad pensionum, vel institutionem, vel confirmationem sese non extendere: id enim esset actus iuris Episcopalis, cui non subsunt præfatæ Abbatiæ, adeoq; actus supra iurisdictionem, & in non subditos exercitus inualidus foret. Id autem ex eo maxime cõfirmatur, quod ad istiusmodi dignitates singularis cautio sit præscripta per Bonif. VIII. *in extrauag. iniunctæ, de elect. in extrauag. commun.* adeo quod etiamsi in Concordatis Franciæ, *ad tit. de annatis*, quo ad aliorum beneficiorũ collationem, sola Pontificis subscriptio sufficiat; hoc tamen in beneficijs consistorialibus locum non habet, de quorum collatione expediendæ sunt literæ Pontificis, in forma & sub plumbo, *Choppin. d. c. 3. t. 2. n. 15.* propterea

non immerito pensiones assignatæ super huiusmodi beneficijs censentur in hoc participare suo modo naturam & qualitatem sui subiecti, cuius quadantenus pars sunt: & ideo pari ratione à sua Sanctitate debere confirmari: ex eo magis, quod maioris authoritatis sit pensionis impositio, quam beneficij collatio, vel confirmatio: hæ enim sunt iuris communis, illæ contra, *tit. vt Ecclesiast. benef. sine diminut. confer. &c.*

Controuersia tertia.

VTrum pensiones reseruatæ super Abbatijs, quarum Abbates non Romæ, sed ab Ordinarijs confirmantur, ab ijsdem aut Generalibus Ordinum à quibus prælati confirmantur, ipsæ pensiones instituì nequeant?

Proxime dicta ratio plerisque Doctorum suasit, Episcopis (quãdoquidem se iuribus conformare, neq; ab ijs vti Pontifex sese possint exsoluere) imponendæ pensionis authoritatem negari, *Azor. d. l. 8. c. 6. vers. extra omnem.* Quamuis alij cẽsuerint id ijs in tribus casibus esse concedendum (qui soli etiam in prouisionibus Pontificalibus, in Gallia sunt recepti. *Rebuff. prax. benef. lib. 1. de reseruat. n. 21. Duaren. de sac. eccles. minist. l. 6. c. 4.*) scilicet resignatione, transactione, permutatione, *Gomes. ad Reg. Cancel. in compend. vtriusque signatur. §. est aduertendum quod licet inferiores à Papa.* Alij generaliter concedunt, ex quacumque iusta causa Ecclesiæ manifeste, vel probabiliter vtili, *Duaren. d. loc. Gigas de pens. q. 6.* Censent alij quod per non vsum ipsi priuati sint. *Rebuff. d. loc. Flamin. Paris. de consid. benef. q. 28. nu. 120. 121. 122.* Probabilior & magis vsitata in hisce partibus opinio est, Episcopo non super beneficijs, sed Beneficiatis tantum pensionis impositionem concedi, *Azor. d. l. 8. c. 6. vers. extra omnem.* Hinc sequitur, pensiones hic propositas, ab Ordinarijs confirmari non posse, quibus, vt dictum est, potestas onerandi beneficia, conuentus vel dignitates omnimodo negatur, & pensiones super beneficiatis impositas, statim ab ipsorum obitu

quuntur, viuentem, morientem, & confiscabilem, aut pro indemnitate componere, & singulis quindecennijs, vicennijs, plus minus iura feudalia, obuentiones & alia debita soluere, & ex similitudine fructuum quos superior Dominus, ex re feudali pro vno anno percipit, mortuo vasallo, sic annatæ soluuntur. Vnde vno anno bis vacante sede; semel tantum annata soluitur. *Concord. Germaniæ.* debitum tamen nō transit in successorem, *ead Conc.* sicuti beneficia pensionibus oneràta annatam pendunt, deducta quantitate pensionis. *Gigas, d.q.26.n.1.* & pro rata diminutionis ad annatam pensionarij tenētur, qui si corpora vel Collegia sunt, perpetuo durant: ideoq; nunquā extinguitur pensio redeunte vsufructu per pensionarij mortem ad consolidationem cum proprietate, & sic nunquam sicut in sæcularibus cessat eiusmodi diminutio, ad cuius indemnitatis refusionem, idcirco talia corpora vel Collegia tenebuntur. Et licet iniqua non sit hæc exactio, *Azor. d. lib. 7. c. 12. 13.* propter tamen motiua quædam sæpe remissa est, velut in erectionibus nouorū Episcopatuum, eiusmodi pensionibus super Abbatijs dotatorum, &c. vel aliorum Collegiorum dotationibus, licet in nonnullis alijs fuerit imposita. Sed cum in his partibus pensiones perpetuæ minus sint frequentes, non mirum si eiusmodi impositiones antehac inauditæ videantur: à quibus si tamen Princeps subditos eximi vult, satius erit eam inire rationem quam articulo primo supra tradidimus.

Controuersia quinta.

QVisnam ad solutionem annatarum pensionum reseruatarum super Abbatijs teneatur, & an Abbates à suis Celsitudinibus ijs grauari queant; præcipuè tunc quando eiusmodi pensiones, personis Ecclesiasticis, corporibus, vel collegijs pauperioribus reseruantur, vel an similes personæ, corpora vel Collegia ius annatarum pendere tenebuntur?

Ex

Ex ijs quæ supra, patet ad annatarum solutionem pensionarios obligari, *Gigas d.q.26.q.54.q.66.q.* 90. sicut & alias impositiones ordinarias & extraordinarias soluere tenentur, verbi gratia, decimam indictam per constitutionem Bonifacij VIII. *extrauag.commun.de Decim. Azor.d.l.8.c.9.q.* 2. quamuis per Pontificem ab omni onere immunis assignari possit, quod vtique fieri refert Gigas. *d.q.66.in fin.* id tamen minus videtur æquum, præsertim quoad expensas ab expeditionibus prouenientes, ad quas certum est pensionarium obligari. Quoad annatas quidem, sunt eæ pars fructuum, seu illorum onus, vel quodammodo decima decimarum, *vt dicit Ioann. Eckius in enchirid.tit.de annatis.* quam partem fructuum aut decimam Pontifex sibi reseruat, ex fructibus per pensionarium recipiendis, *Azor.d.l.7.c.12.* decima autem pars vel onus, pendi vel ferri debet ab eo qui fructus colligit, verbi gratia, pensionario. Quoad expensas, æquum est eum qui fructus ex pensione percipit, sumptus facere, *per rationem l.secundum naturam. d.c.qui sentit.in 6.de reg. iur. vtrobique authores, nominatim Ioann. Ferr.ad d.l.secundum.* Quantum ad potestatem Principis (sepositis, priuilegijs & indultis suæ Celsitudini fortè concessis, de quibus nō fit mentio) si de iure communi loquamur, videntur seculares Principes, etiamsi pro patronis & defensoribus Ecclesiarum suæ ditioni subiacentium habeantur, etiam earum ad quarum fundationem vel dotationem eos contulisse non constat (quod tamen non alio modo intelligendum quam quoad tutelam & defensionem, & non quoad collationem, aliaque iura patronalia, *Gilles le maistre præses Parisiensis in suo tractatu de regalibus c.1. Archidiac.in c. lectis, 66. dist. Panorm.in c.vener.de elect. Azor.p.1.Inst. Moral.l.5.c.14.q. vlt.*) non possunt tamē vel pensiones imponere, vel de ijs aliter authoritate propria quoquomodo disponere, sed tantùm ad hoc Pontificem rogare. Patronis enim solummodò liberum est, in fundatione pensionibus onerare, vel quid aliud instituere, non autem post illam, *c.quanto, extra de censibus, Thomas Serola.in 2.part.prax.Episcop. verb.ius*

sint 12. Canonici, 3. eligant Titium, 3. Seium, 6. Sempronium, nulla istarũ dicetur maior pars, sed oporteret vt ab vno latere starent septẽ saltem, *iuxta illũ, & quos allegat.* sed certe hæc opinio in labyrinthum ducit: quid enim si omnes maneant propositi tenaces? non ad singulos leuis etiã momenti actus instar Cardinalium Papam eligentium in conclaue includi possunt, donec conuenerint. Adeoque in Collegijs passim vsu obtinuit, vt quod maior numerus non quidem respectu totius, sed minoris partis decreuerit, ratum sit, & plenum habeat vigorem: & certe planior est intellectus, vt comparatio partium inter se fiat: sic verisimilius fit comparatio partis ad partem, cum dicimus maior est sanior pars; nam sanior dici nequit respectu totius: quãdo enim omnes omnino, qui respectu totius corporis saniores censebuntur, ab vna parte stabunt? In electione tamen Monialium, aliam opinionem secuta est S. Cong. *vt diximus supra de elect.*

Quicunque in Cathedrali vel Collegiata sæculari vel regulari prouisus est, & Subdiaconus non fuerit, etiam alijs concedentibus vocem in Capitulo habere non potest, *Concil. Trid. s. 22. c. 4.* quod si tamen Ordinis instituta id permittant, ijs Concilium non derogat, *ex Cong. Concil. Azor. inst. Mor. l. 12. c. 8. q. 13.*

VT ECCLESIASTICA BENEFICIA sine diminutione conferantur.

1 OLim † pensiones non innotuerant, vt nunc sunt frequentissimæ: vnde earum ratio ad nouum ius referenda est, eò amplius, quod magis ex stylo Romanæ curiæ natæ sint, quam ex dispositione alicuius Canonis; cũ imo potius sint contra Canones, *vt h. t.* exceptis certis casibus. De pensionibus præclarum tractatum scripsit Gigas &
2 Azor. *Inst. Mor. p. 2. l. 8. c. 5. vsque ad finem libri*, alijque.

Accessus & regressus aboliti.

Conc. Trid. *s. 25. c. 7.* omnes accessus † & regressus ad quodcumque beneficium, & in quibuscumque personis damnat & fieri prohibet: etiã de consensu cõcessos vetat suspen-

ſuſpendi, extendi, transferri. etiam antea Max. & Philip. *an.*1485.12. *Sep.in l.edict:fol.* 205. vetuerant huiuſmodi diplomata hîc recipi, inflictâ inſuper impetrantibus pœnâ inhabilitatis ad beneficia in his ditionibus obtinenda impoſterum. Porro Paul.IV.& Pius V.*in Conſt.inc. Romani.vt refert P.Matth.Sep.Dec.l.*1.*t.*10.*c.*8.*Azor.inſt. Mor.p.*2.*l.* 7.*c.*21.*q.*3.omnes ante conceſſos acceſſus regreſſus ex integro abolent; non tamen deſierunt regreſſus ad beneficia reſignata, ſi penſionarius non ſoluit † penſionẽ: quos 3 Azor.*vbi ſup.q.*5. negat d.c.7.*ſ.*25. comprehendi, nec illos qui iuris ſunt, *vt in c.ſi beneficia de præb.in* 6. ſed tamen dicta edicta Max.& Phil. indiſtincte loquuntur, & Margareta regens 27.*Auguſti* 1563.*per litteras publicatas in Conc. Brab.* 2. *Sept.* vetuit dari placitum pro penſionibus reſeruatis ſuper beneficijs curatis: Excepto caſu, † quo ob morbũ aut 4 ſenium reſignanti ea reſeruantur: tametſi ante in Concil. Brab.17.*Iunij* 1545. reſolutum fuiſſet, dandum placitum ſuper tali penſione, dum non excederet fructuum medietatem. Quare penſiones ſuper † beneficio curato conſtitutæ improbantur ſimpliciter in Gallia, ſi ſint in gratiam tertij: ſed reſignatarius eam exceptionẽ reſignanti opponere non poteſt, ne ea malæ fidei patrocinetur, ſed aut 5 ſoluere tenetur aut retrocedere. *Charond. Reſp. l.*1. *Reſ.* 24. 25.26.*Ann.Rob.l.*1.*Rer.iudic.c.*7. vbi ſolere ita Senatum iudicare refert, in quo cap. multa ſunt quæ circa penſiones forum recepit. Penſiones quoq; non debent reſeruari in diminutionem monaſteriorum & Eccleſiarum regularium, *Leo X. in Conc. Lateran. P.Matth. Sep. Dec. l.*1.*t.*13. *c.* 1.

Etiã penſione non ſoluta.

Penſio ſuper curato, ſi non ob morbũ aut ſenium in Belgio inhibita.

Reſignatarius tamen non ſoluens cedere debet.

Penſionem habere laici & cœlibatum non colentes, nõ poſſunt; & facultates penſiones in alios trãsferendi † ſublatæ ſunt à Pio V. 5.*Id.Sept.*1568.*P.Matth.in Sep.Dec.l.*1.*t.*13. *& de edictis.* Azor. *Inſt. Mor.p.*2. *l.* 8. *c.*11. *qu.*2. aſſerit eas nunc non niſi Cardinalibus, & magna meritis concedi: alioqui translatio penſionis iure nunquam potuit fieri ſine Pontificis authoritate, *Azor.d.c.*11.*q.*2. Sed quæritur, an qui reſignat beneficium ſub penſione ritè confirmatâ, 6

Penſionũ translationes ſublatæ.

7 professurus † vult cedere monasterio eam pensionem, resignatario nescio vel inuito, an comprehendatur sub ea constitutione? Et certè si huiusmodi constitutiones in proprijs terminis accipiendæ sunt, intelligentur tantum de morte naturali, postquam non debeant prorogari alijue dari: sed tamen cum professio sit mors ciuilis, faciatque vacare beneficium, adeoque pensionem beneficio impositã, quæ eius naturam imbibit, eadem ratio esse videbitur, ne resignatario inuito prorogetur, *Gigas de pens. q.57. Azor. Inst. Mor. p.2. l.8. t.10. q.3. & d. edict. vetatur.*

Etiam in professu io.

8 Pensio etiam imponi † non potest Canonicatui Cathedrali, cuius prouentus non sunt maiores centum ducaris, *ita post Paris. Pias. pr. p.2. c.5. n.25.* neque in ijs quæ 24. aureos non excedunt, aut alijs, nisi tantum beneficiario remaneat, vt commodè onera beneficij sustinere possit, *arg. c. de Monachis, c. causam, de præbendis.* qua eadem ratione Concil. Trid. disertè vetuit Ecclesias Cathed. quarum reditus summam aureorum mille, & parochiales aureorum centum non superant, pensionibus grauari, *f.24. c.13.*

Pensio super canonicatu Cath. non licet si sit minor 100. duc. nec super alio beneficio minore 24. duc.

Vtpore cum si infra eam summam eatur, defuturum sit cõgruæ beneficiatorum sustentationi; quæ qualis esse debeat, alibi diximus. Nec tamen facile durare potest æstimatio in pecunia constituta, vtpote cuius valor indies mutatur. Sic ab anno 1564. quo habitum est Conc. Trid. in his saltẽ ditionibus aureorum valor in duplum excreuit. Olim anno 1228. Parisienses Theologi & iurisconsulti simul dicuntur resoluisse beneficium reddens 45. aureos ad vitam Clerici sufficere; sed interim & mores & valor monetę incomparabilem mutationem receperunt. quanquam *anno* 1608. Cong. Concil. Episcopo Antuerp. rescripsit, adhuc assignationem congruæ portionis Vicarij non debere excedere taxam per Const. Pij V. statutam, quamuis tot anni elapsi, & tanta rerum mutatio

9 facta sit. Porro excessiua † pensio sit, necne: minui debeat, nec non; tota quæstio, non ad sæcularem, sed Ecclesiasticum iudicem spectat. *Aut. Faber. in Cod. l.3. t.12. def.30.*

Excessiua à iudice eccl. moderanda.

Ante

Ante annos paucos insignis incidit controuersia circa pensiones plura capita complectens, in qua plures Theologi & Iurisconsulti opinionem suam dixerunt. Quæstiones quia hodiernæ sunt, statui hic inserere, & quid tum ad eas respondi. boni consulet lector si in his institutum nostrum longior sermo nonnihil prætergrediatur.

Controuersia prima.

VTrum persuaderi debeat suis Celsitudinibus Belgij Principibus, vt permittatur Prælatis Abbatiarum Belgicarum non obstante in contrarium consuetudine expeditiones confirmationum suarum sumere, posthac in Curia Romana, prout abhinc tribus annis, ab officiarijs suæ Sanctitatis prætenditur fieri debere?

Videtur quod sicut propositio dubij quippiam nouum à suis Celsitudinibus inductum habet, aliquid etiã nouitatis ab officiarijs Curiæ Romanæ proponitur: Si enim ante hac prædictæ Abbatiæ non erant consuetæ onerari pensionibus, mirum non est quod cum ijs onerari cœperunt, dicti officiarij prælatorum confirmationẽ in Curia Romana expediri debere cõtenderint, ratione pensionũ ibidem cõfirmandarum: quia ex stylo dictæ Curiæ natum est, quod solus Pontifex pensiones imponat, non vero ab Ordinarijs impositæ in ea confirmantur, sed de nouo cõcedũtur, Rebuff. *in prax. benef. l.* 1. *de reseruat. n.* 17. vbi dicit Alex. VI. id statuisse, adeoq; eiusmodi collationes, si ijs annexę sint pensiones, ibidẽ esse expediẽdas. alioqui collatio seu Abbatũ cõfirmatio, & pensionis impositio sunt actus diuidui, adeo quod ab Ordinario illas conferri, & à Pontifice pensionẽ imponi posse, sit asserendũ. *Et ita decretũ est in Cõcilio Parisiensi profesto Natiuitatis* 1506. *Chopp. de sac. polit. l.* 3. *tit.* 2. *n.* 16. Videtur ꝙ etiã à plerisq; Principibus, & nominatim à Regib. Franciæ, imo, vt quidã volũt à S. Ludouico, an. 1267. Carolo VI. an. 1365. 1388. Statibus Franciæ & Parlamẽto Parisiensi an. 1418. Carolo VII. an. 1439. Ludouico XI. an. 1478. consilio dicti Parlamenti edictis

& constitutionibus sancitum sit, ne qui subditorum reiectis antiquis decretis, & inueteratis consuetudinibus Apostolicis eiusmodi nouitatibus adhærerent; nihilominus satius esse de mandato Principum, super ijs ab Agentibus Pontificem informari, & ad id oportuna remedia requiri: nam authoritate Principum prouidere velle, res esset magnæ consequentiæ, prout statuta dictorum Regum sæpe tumultus seditiosos excitarunt, & vt à plerisq; scriptoribus obseruatum, deplorãdam calamitatem tum populo, tum Regibus attulerunt. & hic modus Principem ita pium & de Romana Ecclesia benemeritum, vt est sua Celsitudo, maximè decet, *Ioann. Azorius Lorcitanus Inst. Mor. p. 2. l. 8. c. 4. q. 2.*

Controuersia secunda.

VTrum pensiones temporales à suis Celsitudinibus reseruatas super Abbatijs ipsarum ditioni subiacentibus, quas vulgo consistoriales vocamus, vti sunt S. Vedasti, Bertini, Audomari, & Petri in monte Blandinio, nõ ab Ordinario, sed à Pontifice, vel in Curia Romana, deputatis confirmari necesse sit?

Quandoquidem prædictas Abbatias Consistoriales esse, vt earundem Abbates Romæ confirmari solere constat, adeoq; iurisdictioni Ordinariorum loci non subesse, sequitur Ordinariorum authoritatem ad pensionum, vel institutionem, vel confirmationem sese non extendere: id enim esset actus iuris Episcopalis, cui non subsunt præfatæ Abbatiæ, adeoq; actus supra iurisdictionem, & in non subditos exercitus inualidus foret. Id autem ex eo maxime cõfirmatur, quod ad istiusmodi dignitates singularis cautio sit præscripta per Bonif. VIII. *in extrauag. iniunctæ, de elect. in extrauag. commun.* adeo quod etiamsi in Concordatis Franciæ, *ad tit. de annatis*, quo ad aliorum beneficiorũ collationem, sola Pontificis subscriptio sufficiat; hoc tamen in beneficijs consistorialibus locum non habet, de quorum collatione expediendæ sunt literæ Pontificis, in forma & sub plumbo, *Choppin. d. c. 3. t. 2. n. 15.* propterea

non

non immerito pensiones assignatæ super huiusmodi beneficijs censentur in hoc participare suo modo naturam & qualitatem sui subiecti, cuius quadantenus pars sunt: & ideo pari ratione à sua Sanctitate debere confirmari: ex eo magis, quod maioris authoritatis sit pensionis impositio, quam beneficij collatio, vel confirmatio: hæ enim sunt iuris communis, illæ contra, *tit. vt Ecclesiast. benef. sine diminut. confer. &c.*

Controuersia tertia.

VTrum pensiones reseruatæ super Abbatijs, quarum Abbates non Romæ, sed ab Ordinarijs confirmantur, ab ijsdem aut Generalibus Ordinum à quibus prælati confirmantur, ipsæ pensiones institui nequeant?

Proxime dicta ratio plerisque Doctorum suasit, Episcopis (quādoquidem se iuribus conformare, neq; ab ijs vti Pontifex sese possint exsoluere) imponendæ pensionis authoritatem negari, *Azor. d. l. 8. c. 6. vers. extra omnem.* Quamuis alij cēsuerint id ijs in tribus casibus esse concedendum (qui soli etiam in prouisionibus Pontificalibus, in Gallia sunt recepti. *Rebuff. prax. benef. lib. 1. de reseruat. n. 21. Duaren. de sac. eccles. minist. l. 6. c. 4.*) scilicet resignatione, transactione, permutatione, *Gomes. ad Reg. Cancel. in compend. vtriusque signatur. §. est aduertendum quod licet inferiores à Papa.* Alij generaliter concedunt, ex quacumque iusta causa Ecclesiæ manifeste, vel probabiliter vtili, *Duaren. d. loc. Gigas de pens. q. 6.* Censent alij quod per non vsum ipsi priuati sint. *Rebuff. d. loc. Flamin. Paris. de consid. benef. q. 28. nu. 120. 121. 122.* Probabilior & magis vsitata in hisce partibus opinio est, Episcopo non super beneficijs, sed Beneficiatis tantum pensionis impositionem concedi, *Azor. d. l. 8. c. 6. vers. extra omnem.* Hinc sequitur, pensiones hic propositas, ab Ordinarijs confirmari non posse, quibus, vt dictum est, potestas onerandi beneficia, conuentus vel dignitates omnimodo negatur, & pensiones super beneficiatis impositas, statim ab ipsorum obitu

terminari,*c.nisi essent,extra de præbend. Azor. d.c.6.* vbi de suarum Celsitudinum voluntate liquet, pensionem ad ipsius pensionarij vitam producendam esse,etiamsi prius Abbas decederet. Igitur secundum hanc sententiam nihil Episcoporum authoritas facit ad istam intentionem.

Opinio eorum qui tenent potestatem Episcoporum, ad tres casus sese protendere,etsi pro indubitata teneretur, vti probabilis est, tamen in his casibus locum non habet. Alia id concedens ex iusta qualibet causa, etsi minus recepta, & quod per non vsum Episcopis adempta non esset ea facultas,tamen adhuc ex eiusmodi assignatione euidentem, vel probabilem vtilitatem Ecclesiæ requirit,*Gigas d.q.6. Oldrad. per eum citatus consl.226.* vel pensionarios quibus illę pensiones consignantur,de eisdem Ecclesijs bene meritos esse oportet. Cuius rei habenda ratio est,quia tametsi sola Pontificis voluntas,& beneplacitum in dictis pensionibus sufficit,*Duaren. d.c.4.* hoc in Ordinarijs locum non habet,*Duar.ibid.*præsertim si pensionarij non sint vitæ satis ædificatiuæ, & quibus quasi in compensationem alicuius obsequij sæcularis, populus ijs eiusmodi pensionem dari interpretatur,quo casu scandali & simoniæ periculum inest. Quapropter secundum harum opinionum diuersitatem, adhuc necessarius manet recursus ad Curiam Romanam, vt ad consueti styli tenorem pensionum confirmationes expediantur.

Controuersia quarta.

VTrum consentire conueniat suas Cels. vt corpora siue Collegia, quibus perpetua pensio indicitur, obligentur,quolibet quindecennio medietatem dictæ pensionis Romæ pendere, vti nouiter prætendunt officiarij suæ Sanctitatis,quod antehac in his partibus inauditum?

Annatas de nouo non induci,sed eas longo iam vsu receptas,patet ex temporibus Bonif. IX. vel secundū alios Ioan.22.(qui ex eiusmodi annatis vigesies quinquies centena

tena

tena millia aureorum, in ærarium Ecclesiæ contulit, ingentem isto sæculo summam) imo in conformitatem beneficiorum, vbi pensiones summam viginti quatuor ducatorum excedunt, moris est annatas pendere. *Gigas de pens. q. 26. n. 2.* & exinde per constitutionem Leonis X. vbi excedunt summam 12. ducatorum : adeo vt hoc à constitutionibus Apostolicis dependeat: quarum tamen sensus in præiudicium priuilegiorum indultorum, vel concordatorum non est torquendus, quorum fauore minora omnia huius patriæ beneficia infra summam viginti quatuor ducatorum æstimantur, & ideo sunt ab annatarum solutione libera. Hinc pensiones super huiusmodi beneficijs assignatæ ad annatas non tenerentur. *Azor. d. l. 5. c. 8.* absurdum enim esset ipsum beneficium per priuilegia immune esse, & pensionem quæ pars illius est, annatam pendere, à maiori ad minus, *l. qua de tota, de rei vind.* Quia tamen priuilegium hoc solum indirectè conceditur, ex eo nimirum, quod infra viginti quatuor ducatos, beneficia censeri possint, non vero simpliciter sunt ab annatis immunia, videtur quod si pensio super ijs assignata vigintiquatuor ducatos excedat, eo ipso impetrantes priuilegio priuentur, & ob detectam rei veritatem legibus ordinarijs sese conformare teneantur. Verum si beneficia; vel dignitates super quibus pensiones imponuntur, dictis priuilegijs non comprehendantur, æquum est vt tenorem styli Curiæ Romanæ sequantur; qui ordinarie à corporibus vel Collegijs pensionem perpetuam impetrantibus singulis quindecennijs annatam exigit. Vti habent constitutiones Pauli II. & IV. quæ eiusmodi quindecennia omnibus beneficijs, Collegijs, aut Capitulis perpetuo vnitis imponunt, *quas constitutiones refert & probat Azor. d. part. 2. l. 7. c. 13. P. Matth. S. D. l. 2. tit. 3. c. 4. & 7. vbi & alia ad annatas spectātia.* Et prout etiam vsus habet, in bonis sæcularibus transeuntibus ad manus mortuas; in quibus cum nō intercedat vlla mutatio, tenētur constituere directo domino hominem vt loquun-

quuntur, viuentem, morientem, & confiscabilem, aut pro indemnitate componere, & singulis quindecennijs, vicennijs, plus minus iura feudalia, obuentiones & alia debita soluere, & ex similitudine fructuum quos superior Dominus, ex re feudali pro vno anno percipit, mortuo vasallo, sic annatæ soluuntur. Vnde vno anno bis vacante sede; semel tantum annata soluitur. *Concord. Germaniæ.* debitum tamen nõ transit in successorem, *ead Conc.* sicuti beneficia pensionibus onerata annatam pendunt, deducta quantitate pensionis. *Gigas, d.q.26.n.1.* & pro rata diminutionis ad annatam pensionarij tenetur, qui si corpora vel Collegia sunt, perpetuo durant: ideoq; nunquã extinguitur pensio redeunte vsufructu per pensionarij mortem ad consolidationem cum proprietate, & sic nunquam sicut in sæcularibus cessat eiusmodi diminutio, ad cuius indemnitatis refusionem, idcirco talia corpora vel Collegia tenebuntur. Et licet iniqua non sit hæc exactio, *Azor. d. lib. 7. c. 12. 13.* propter tamen motiua quædam sæpe remissa est, velut in erectionibus nouorũ Episcopatuum, eiusmodi pensionibus super Abbatijs dotatorum, &c, vel aliorum Collegiorum dotationibus, licet in nonnullis alijs fuerit imposita. Sed cum in his partibus pensiones perpetuæ minus sint frequentes, non mirum si eiusmodi impositiones antehac inauditæ videantur; à quibus si tamen Princeps subditos eximi vult, satius erit eam inire rationem quam articulo primo supra tradidimus.

Controuersia quinta.

QVisnam ad solutionem annatarum pensionum reseruatarum super Abbatijs teneatur, & an Abbates à suis Celsitudinibus ijs grauari queant; præcipuè tunc quando eiusmodi pensiones, personis Ecclesiasticis, corporibus, vel collegijs pauperioribus reseruantur, vel an similes personæ, corpora vel Collegia ius annatarum pendere tenebuntur?

Ex

Ex ijs quæ ſupra, patet ad annatarum ſolutionem penſionarios obligari, *Gigas d.q.26.q.54.q.66.q.* 90. ſicut & alias impoſitiones ordinarias & extraordinarias ſoluere tenentur, verbi gratia, decimam indictam per conſtitutionem Bonifacij VIII. *extrauag.commun.de Decim. Azor.d.l.8.c.9.q.* 2. quamuis per Pontificem ab omni onere immunis aſſignari poſſit, quod vtique fieri refert Gigas. *d.q.66.in fin.* id tamen minus videtur æquum, præſertim quoad expenſas ab expeditionibus prouenientes, ad quas certum eſt penſionarium obligari. Quoad annatas quidem, ſunt eæ pars fructuum, ſeu illorum onus, vel quodammodo decima decimarum, *vt dicit Ioann. Eckius in enchirid.tit.de annatis.* quam partem fructuum aut decimam Pontifex ſibi reſeruat, ex fructibus per penſionarium recipiendis, *Azor. d.l.7.c.12.* decima autem pars vel onus, pendi vel ferri debet ab eo qui fructus colligit, verbi gratia, penſionario. Quoad expenſas, æquum eſt eum qui fructus ex penſione percipit, ſumptus facere, *per rationem l. ſecundum naturam. d.c.qui ſentit.in 6.de reg. iur. vtrobique authores, nominatim Ioann. Ferr.ad d.l.ſecundum.* Quantum ad poteſtatem Principis (ſepoſitis, priuilegijs & indultis ſuæ Celſitudini fortè conceſſis, de quibus nō fit mentio) ſi de iure communi loquamur, videntur ſeculares Principes, etiamſi pro patronis & defenſoribus Eccleſiarum ſuæ ditioni ſubiacentium haberentur, etiam earum ad quarum fundationem vel dotationem eos contuliſſe non conſtat (quod tamen non alio modo intelligendum quam quoad tutelam & defenſionem, & non quoad collationem, aliaque iura patronalia, *Gilles le maiſtre præſes Pariſienſis in ſuo tractatu de regalibus c.1. Archidiac.in c. lectis, 66. diſt. Panorm. in c.vener. de elect. Azor.p.1.Inſt. Moral.l.5.c.14.q. vlt.*) non poſſunt tamē vel penſiones imponere, vel de ijs aliter authoritate propria quoquomodo diſponere, ſed tantùm ad hoc Pontificem rogare. Patronis enim ſolummodò liberum eſt, in fundatione penſionibus onerare, vel quid aliud inſtituere, non autem poſt illam, *c.quanto, extra de cenſibus, Thomas Serola. in 2.part.prax.Epiſcop. verb.ius*

patronatus §.13.*allegans Roman. tract. de pens. c.*4. *nu.* 12. *Gigas de pens. c.6. nu. vlt.* Præterea ius Regalium quod pro confirmando iure Principum obijci potest, nihil ad hunc effectum authoritatis adfert: ius enim Regalium secundum declarationem constitutionis Regis Philippi Pulchri summi Regalium propugnatoris, *quæ incipit, dum Episcopus*, hos casus non comprehendit. Solùm enim intelligit, *quando Episcopus mortuus est, tunc est in Episcopatu Regalia aperta, & succedit Rex loco boni & legitimi administratoris, in omni temporalitate dicti Episcopatus, confertq́ beneficia non curata.* vnde Regalia non sunt aliud quam successio in administrationem eam quam habuit Episcopus, *vt dicto tractatu Gilles le maistre, & Duaren. de sacr. Eccl. minist. l.*3.*c. vlt.* Imò nec tantum quantum Episcopus habuit, quia Princeps solam nominationem habet, non verò Ordinationem, consecrationem & probationem ministrorum seu beneficiatorum, *Duaren. d. l.* quare inter hoc & ius patronatus parum distat. *Duaren. ibid.* Propterea de iure non potest Princeps sine consensu Pontificis eiusmodi grauaminibus Abbates onerare, nisi ad hoc sua Celsitudo speciale priuilegium obtinuerit. Hæc luculenter insuper tradit Flaminius Parisius *in tractatu de confid. benef. quæst.* 47. §. *tertium caput. numer.* 141. *& multis sequent.* 146. 155. 162. 163. 168. *quæst.* 40. *num.* 27. 35. *& sequ. denique toto tractatu.* Nisi sub beneplacito Papæ. *Paris. quæst.* 26. *numer.* 64. *qu.* 46. *num.* 6. *quæst.* 47. *num.* 6. *Nauar. consil.* 47. *num.* 1. *de simon.* quod antequam interueniat, nullas vires habet vlla promissio, aut effectum obligatio. *c. super eo, c. verum, ext. de condit. app. c. si pro se, de rescript. in* 6. §. *ex conditionali, Institut. de verb. obligat. Couar. de matrim.* 2. *part. tom.* 1. *cap.* 3. *passim DD.* adeo quidem vt non excusetur à pœna simoniæ qui ante dicti beneplaciti interuentum vtitur effectu talis reseruationis, exigendo scilicet, aut recipiendo pensionis solutionem. *Nauar. d. consil.* 47. *numer.* 4. *& specialius ibidem consil.* 48. *num.* 2. *& sequ. consil.* 50. *numer.* 3. *consil.* 51. *Parisius. d. tract. quæst.* 47. *numer.* 8. & expresse satis traditur in Bullis à Pio IIII. & V. super confidentijs editis,

editis, *quæ à dicto Parisf. in fine sui tractatus recitantur*, vbi inter cætera etiam ſtatuitur, vt ſi quis inciderit in contrauentionem (vt eſt recipere penſionem ante confirmationem Papæ) vt ſtatim penſio ceſſet ac extincta ſit, teneaturque recipiens ad reſtitutionem. Quod adeo verum eſt, vt etiam iuxta ſtylum Curiæ Romanæ nouiſſimum, (qui ius facit præſertim in ijs quæ in Curia expediri debent, *c. quam graui, extra de crim. falſ. cap. ex literis, extra de conſtitut. Nauarr. de ſimon. conſil.* 47. *numer.* 3. *in fin.*) antequam penſionis ſolutio recipi poſſit, iſtius beneplaciti literæ eſſe in forma expeditæ (multo magis beneplacitum interueniſſe) debeant, *Flamin. Pariſ. d. tract. quæſtion.* 43, *numer.* 10. vbi tamen aduertendum, vt etſi is, *num.* 11. aliquid adferat circa forum conſcientiæ aliter cenſeri poſſe, iuxta quorundam opinionem, intelligenda ſit illius & aliorum ſententia, vti ante in vtramque partem diſputatum fuit ſtante ſtylo antiquo, non verò iam nouiſſimo, de quo numero præcedenti egit. Ita hiſce diebus vir quidam eruditus, quo cum hac de re agebam, mihi reſpondit, ſe vidiſſe quendam virum nobilem, qui reſignauerat ſub penſione Canonicatum, cum recepiſſet ſolutionem vnius canonis, ante literarum penſionis expeditionem, quam reſignatarius procuraturũ ſe ſuſceperat, illo poſtmodum ſoluere recuſante, cum eum in ius traxiſſet, cauſa cecidiſſe, penſionemque extinctam eſſe iudicatum fuiſſe. Idem iudicaretur omnino credo, ſi quis penſionis ſolutionem exegerit à monaſterio nondum habita confirmatione.

Controuerſia ſexta.

QValiter & quibus medijs cogi debeant Abbates, eorum Religioſi, & Conuentus, recuſantes mãdatum dare, mediante quo confirmatio penſionũ reſeruatarum procuretur, & an obſtantibus Religioſis, ſolius Abbatis conſen-

consensus sufficiat? Si legitimè pensiones constitutę sint, ipsarum executio nullam patitur difficultatem, seruatis modo & forma de iure præscriptis, habita etiam ratione *ad c. 3. §. 25. Concil. Trid.* Ad constituendam porrò pensionẽ temporalem, sufficit solius Prælati sine Capitulo consensus, non ad perpetuam, *Papon. l. 3. arr. tit. 5. arr. 5. Archid. in c. possessiones. 26. qu. 1. vers. Clericis. c. 1. de reb. Eccles. non alienandis. Ita iudicatum in decis. Gratianopolit. quam allegat Guido Papa. q. 179. Doctor. in Clement. quia Regulares, de suppl. neglig. Prælat.*

Controuersia septima.

VTrum obligari possint Abbates ad expeditionem confirmationis pensionum in Curia Romana, suis expensis procurandã; præsertim si propria interueniente syngrapha sese ad id obligauerint; vel vtrum hoc potius pensionariorum sit?

Expensę, *vt dictum est ad 5. quæst.* pro expeditione confirmationis pensionum, exurgentes, pensionariorum sunt, neque sua Celsitudo (seclusis quibus fortè gaudet indultis) aliter disponere potest, *ob rationes superius allegatas*, sed sua Celsitudo rogare, vel hoc attento potest maiorem institui curare pensionem. Sic nec ipse Rex Hispaniæ authoritate propria pensiones super Episcopatibus, quorum ipse patronus est, instituit; sed in Consistorio per aliquem Cardinalem dignitatem vacantem proponit, rogans super ea pensionem imponi pro tali, exinde nominatim ad dignitatem euehi. *Azor. d. l. 8. c. 8.* ad quod nihil obligatio siue Syngrapha nominatorum habet efficaciæ: cum enim pensiones in temporalitate consistant, *Gomes. ad Reg. Cancell. de infirm. resig. q. 16. in fin. Gigas q. 7. numer. 2. q. 13. num. 4. q. 16. num. 1. & Azor. d. l. 8. c. 5. q. 6. vbi dicit sæpius in Rota fuisse decisum*, & Abbatum electio ad spiritualitatem tendat, ad hoc vt nominatio sequatur, stipulationes seu pollicitationes in temporalitate sita nullatenus interuenire possunt, *Clement. 1. §. an eadem. de suppl. neglig. Prælat.*

c. nisi

t.nisi essent.extra de præb. Gigas q.5.num.1.Flamin.Paris.de confid.benef.q.43.num.9.& 10. nisi omninò omnia fiant sub beneplacito Papę,nam ea clausula excusat à simonia. *Nauar.cons.47.tit.de symon.nu.1.*

DE REBVS ECCLESIÆ NON ALIENANDIS.

MAgna circumspectione † res Ecclesiæ tractandæ sunt,nec nisi grauissima ex causa alienandæ, quia hoc sæculo vix accrescunt;etiam obnirentibus, & immobilia passim per Ecclesiam acquiri vetãtibus principibus: quorum tamen antecessores eam auxerunt immensum,si incipias à Magni Constãtini donatione profectò magna, si non tanta,quantã aliqui esse nolunt,præsertim qui non æquè Ecclesiæ fauent, atque Constantinus in primo illo feruore,& post balneum sanguineum aqueo mutatum,& absterſam lepram cutis & cordis. Ex qua donatione velut Pandoræ pixide virus in Ecclesiam sparsum, multi scriptitatunt, quasi diuitijs cedente paupertati innixa pietate. nec S. Bernardus *de consid. l.4. cap.23.* fert argumentum,*tempori non congruit, maiestati non conuenit,* Petrum & hodiernos cothurnos describens, *in his*, inquit, *successisti non Petro,sed Constãtino,consulo tolerãda pro tempore, non affectanda pro debito.* Pro qua tamen donatione asserenda complures viri docti, ac imprimis Card. Baron. *tom.3. Ann.sub anno Christi* 324.cõtra Laurentium Vallam aliosq; disputarunt: Tametsi idem Baron. edictum donationis à Ioanne Diac.à Gręcis mutuatũ improbet,ac Ecclesia toto eo iure non sit vsa;seu vt Baron.dicit,pro sua modestia,seu ob successorum Constantini non æquam probitatem,seu aliàs,quod rei veræ parerga quædam se immiscuerint, ac incautis obrepserint,quæ cum verisimilia esse non videntur,& certè effectus non responderit, postea cæterarum fidem debilitauerunt.vt Boët.Epo *in Heoric.q.*in glossem. c.Constantinus, Principatus potestatem interpretetur spiritualem:sed ait Constantinus, *concessam à nobis,nostroq;* 1

Impe-

Imperio obtineant. cumque spiritualis Principatus Papæ à Deo sit, neque profectò omnia mysticè tantùm accipi possunt: quippè tum nihil, aut parum conferet ad rei summam, quam multi intendunt: neque omnia iuxta verborum sonum, qui non satis secum vel cum historia constat. Ad rem. Non facilè igitur immobilia Ecclesiæ alienanda sunt, quia non habent ius postliminij, nec post rem malè gestam sufficit dicere, *Redde legiones.*

2 Constit. Pauli II. vix recepta alicubi.

Paulus † ergo II. *in constitut. inc. ambitiosè, hoc tit.* vetuit omne pactum quo transfertur rerum dominium, cōcessionem, hypothecam, locationem vltra triennium, infeudationē, emphiteusin; præterquam in casibus à iure permissis, vt de rebus ac bonis ab antiquo in emphiteusim concedi solitis, & tunc cum Ecclesiarum euidenti vtilitate. Sed hæc extrauagans extra Italiam, nullibi gentium creditur integrè recepta, præsertim quoad locationes: multo minus stylus, *de quo Serola. pr. p. 1. verb. alien.* §. 1. vt ne quidem in casibus ibi permissis sine Papæ authoritate alienatio fiat, etiam in casu *c. terrulas. 12. q. 2.* cui tamen neque per d. Extr. Ambitiose, neque per Concil. Trid. quidam existimant *ex resolutione Cong. post Quar. Piasi. pr. p. 2. c. 5. nu. 33.* derogatum. Sed saltem in his ditionibus Episcopi alienationum rerum ad Ecclesias sibi subiectas spectantium facultatem causa cognita concedunt: Et alibi quomodo recepta, vel non probetur, ex consuetudine præsertim quadragenaria attēditur, *Gutier. Cano. q. l. 1. c. 8.* & similiter Synodus Prouinc. *Mech. anni* 1607. statuerat, vt decimę ad trienniū tantùm collocari possunt, prata & domus ad sexennium, terræ arabiles ad annos nouem, nec vltra: sed eius decreti loco Romani ante approbationem Synodi *tit. 22. c. 2.* substituerunt hæc tantùm verba, *bona Ecclesiæ locare non liceat vltra tempus à iure permissum.* Ignari, (credibile est) vel incurij nostrorum morum, quorum conscij Principes tamen nostri, idem decretum & distinctionem approbarunt; proposita pœna nullitatis secioris conductionis, *In edict. ad eam Synod. art.* 20.

& Re

& Reuerendissimus Miræus Episcopus Antuerp. in suam synodum *tit. 21. c. 26.* eadem intulit. Spectant huc *c. 11. sess. 25. Concil. Trid.* Serola *vbi suprà. §. 9.* dicit Ordinem S. Augustini Eremitarum & Prædicatorum, &c. indulto Greg. XIII. vltra triennium locare posse: & Societ. Iesv solemnitatibus iuris non esse astrictam; nam Greg. XIII. indulsisse, vt ex arbitrio Præpositi generalis inconsulto Papa & Ordinario alienare possint, *Const. incip. Apostolica, 18. Decemb. 1576.*

Enimuerò Concil. Trid. *sess. 25. c. 11. 13.* declarat † nullas & inualidas factas locationes anticipatis solutionibus in præiudicium successorum, & quascumque locationes in damnum Ecclesiæ contra Canonicas sanctiones, tametsi confirmatas etiam à sede Apostolica rescindi vult. Quod Serol. *vbi suprà. §. 7.* coniunctim intelligit, vt etsi non sunt obseruatæ cæremoniæ, sed sit alienatio in vtilitatem Ecclesiæ, teneat. quod credo ideo, quod concessum alicui in gratiam, in eius odium non debet torqueri. *Reg. 61. de Reg. iur. in 6.* Sed quid si sit sine damno? Papon. *hoc tit. art. 2.* dicit in Curia Paris. in camera inquestarum parua & magna contrarias esse opiniones: nec de re leui aut tribus capellis est hæc quæstio; quia siquidem taliter facta alienatio valet, etiamsi postea rei venditæ valor accreuerit, non irritabitur: secus si dicamus non valere: quod de iure verius † est, *Riccius in prax. alien. decis. 7.* alterum humanius: sed si interpretationem, quæ pro religione facit, sequi velimus, humana fauori Ecclesiæ postponemus. Tacit. *libr. 3. Hist. Apud sapientes*, inquit, *cassa habebantur, quæ neque dari, neque accipi salua Rep. poterant.* Non ita pridem diuersas litteras Apostolicas vidi confirmatorias alienationis factæ ante triginta & eo ampliùs annos, quibus inserebatur ea conditio; si & tunc ad euidentem Ecclesiæ vtilitatem, & nunc † spectasset: vt proculdubio, etsi tunc vtilis fuisset, & ex post facto inutilis, in pristinum ius res redi-

3 Anticipatæ solutiones inhibitæ.

4 Solẽnitas simul & euidens vtilitas requiritur.

5 Etiam præsens.

redigerentur. *Riccius ibid. dec. 5. vbi latè quæ ad stylum huius materiæ.*

6 Tutores † Regum & Illustrium personarum, iuxta dignitatem & facultates pupillorum, donare possunt: non tamen Prælati Ecclesiæ, quamuis ampla habeant beneficia, *Busi. ad l. 22. de adminis. tut.*

7 Cùm præscribi etiam res Ecclesię possint, & inueteratus vsus pro priuilegio sit, nõ mirum si ex temporis † diuturnitate seruatas in alienationibus solemnitates præsumamus, *Caualc. p. 2. decis. 29.* Paulus tamen IV. *Const. incip. iniunctum, anno 1555. Idibus Iulij.* omnes alienationes non solemniter, & cum damno Ecclesiæ factas, reuocauit, nullaque temporis præscriptione validari decreuit: sed rursum, Pius IV. id ad terminos iuris communis reduxit, *Const. incip. prouida. Id. Sept. 1560.*

Solẽnitas in antiquis præsumitur.

8 Si tamen † ex ipso alienationis instrumento vitium liquet, iniustus titulus, qui causat malam fidem, impediet præscriptionem. *Nauar. consil. 3. & 5. de censib.* Pius V. excommunicat omnes persuasores, & mediatores infeudationum & bonorum Ecclesiasticorum 4. *Calend. April. 1566. apud P. Matth. Sep. Dec. l. 1. t. 7. c. 6.* Inter inalienabilia quoque est pecunia Ecclesię destinata ad immobiliũ emptionem, *Ita Rota decidit 13. Nouembr. 1602. refert ex Genuen. Piaf. pr. p. 2. c. 5. n. 32.* Grandes arbores cædi inassuetæ, *Choppin. de sac. polit. l. 3. t. 8. nu. 12.*

Nisi instrumentum aliud prodat.

9 In patronatis † Ecclesijs etiam patroni assensus ad validam alienationem requiritur. *Choppin. de sac. polit. l. 43. ti. 7. num. 28.* quod tantùm intelligo de ijs ipsis bonis, quæ à patrono profecta sunt.

Patroni assensus desideratur.

10 Episcopus in vnione † vel dismembratione Ecclesiarũ, applicare potest bona vni⁹ Ecclesię alteri, in casibus à iure permissis, & à Conc. Trid. *s. 21. c. 4. & 5. s. 23. c. 18. s. 24. c. 13.*

DE EMPT. ET VEND.

1 POst constitutiones Mart. V. Call. III. Nicol. V. superuenere Const. Pij V. de reditibus † cõstituendis, circa quas

Redituũ emptiones.

quam plurimæ controuersiæ sunt motę:sed vt nō institui immorari,vt sæpius dixi,circa eas Cōst. quas vsus aut alia ratio in his ditionibus nō recepit; poterit lector dum res ita feret,recurrere ad L.Molin.lōgissime disputantem. *d.* 149.148.144.176.189.190.227.254.333.*Lessium.l.2.c.22.toto. Reuerendissimū D.Malderū.de Iust.&Rel.tr.5.c.5.d.1. & seq. Farin.decis.crim.*43.59.124.126.127.*Azor.Inst. Mor.p.3.l.10. c.5.vsq.22.ac alios.Serol.pr.p.1.v.contractus censuales.*Id tamen nō omittendum, vt vno verbo annotetur,quod ex motu proprio Pij 5. deducit Guttierres.*Can.q.l.2.c.20.num.7.*in contractibus censualibus redimibilibus pacta esse nulla† 2 & irrita, quibus morosus debitor obligatur ad aliquam Eorum pœnam,lucrum,cessans, salaria, aut quod simile grauamen. pacta. Quin & prohibetur ex reditibus cessis vel futuris census augeri:si verè tamen expendendum sit,aut intersit creditoris, vt id soluatur quod ex vero probabitur,in pactum deduci potest.*Guttier.ibid.*

Philippus II. 5.Martij 1571.edictum tulit pro reductione & redemptione† redituum frumentariorum aliarumque specierum:disertè tamen excepit reditus antiquarum fundationum, ad pias causas à fundatoribus suis bonis impositos originaliter, eosque reliquit in terminis Iuris; postea 1573. 26. Octob. in eius secreto Concilio inter Clerum ex vna, ac nobiles & Ciuitates Comitatus Namurcens. ex altera partibus, sententia & declaratio successit, quod huiusmodi reditus originariè pecunia numerata interueniente constituti, ijque soli sint redimibiles, quodque ad debitorem pecuniæ numeratæ probatio spectat. Multa tamen locorum statuta hic habent pro redimibilibus,quorum origo probari non potest.quod in priuatis vt obtineat, in pijs causis recipi non potest, nec statuta eò extenduntur, & mox de edicto Principum dicemus. Et Concil. Brabant.iudicauit 1545. pro ecclesia de Cortecke contra Dominum de Gempe.

3 Redemptiones.

4 Irredimibiles imposterum vetiti cōstitui.

Extat aliud edictum Caroli 5. *datum Bruxellis.* 21. *Febr.* 1528.*in lib. edict.fol.*747.quo vetantur constitui reditus irredimibiles.†Intellige pecunia constitui:nam legare,aut

alio titulo super bonis suis quis alicui potest constituere reditum irredimibilem; qui etsi vendatur, non ideo fit redimibilis, vt in dicto edicto ann. 1571. quod secus est in emptitijs, de quibus intelligo in eam sententiam loqui edictum 1528. Quod etiam statuit, vt reditus quamuis irre-
5 dimibiles cõstituti super domibus † sitis in oppidis priuilegiatis redimi possint, ea quantitate & qualitate pecunię qua constitutos cõstabit; quod si id non appareat, redimẽtur constituti post obitum, Carol. Audacis sc. qui accidit ann. 1472. denario 25. qui ante 30. in moneta currente; exceptis feudalibus reditibus, emphyteuticis, fundiarijs, & antiquarum fundationum ad seruitiũ sacrum: quæ exceptio iure inest, *nam, vt inquit Molin. relatus à Pecq. de Amort. c. 35. si Princeps reditus irredimibiles redimi posse velit, & hoc lege lata sanciat, ad reditus in pium vsum relictos aut comparatos non extenditur.* In consuetudinibus Mechl. à Carol. 5. probatis tit. de Censib. idem statuitur de exoneratione hypothecarum sitarum in ea vrbe, vel leuiori pensitatione. est etiam edictum Carol. 5. 19. Octob. 1520. quo decidit quod
6 imposterum nemo feudum † aliquod in Brabantia grauare poterit reditu irredimibili, sed tantum redimibili denario 20. & infr. & reditus super feudis olim constituti in diuisionibus hæreditatum, quoties in manum exteram transferentur, redimi poterunt eo pretio quo distrahentur, si pretium conuentum non sit denario 25. Alij etiam reditus redimentur soluta sorte principali qua olim constituti fuerint; quæ si non apparet, denario etiam 25. currente moneta: Non tamen huiusmodi reditus familiares seu ex hæredijs diuisis prouenientes erunt redimibiles, donec in manum exteram transferentur. Et in huiusmodi trãslatione Dominus directus potest vti iure retractus; saluo iure consanguinei consuetudinario. Lętus introitus Brab. *ar.* 11. *In Add.* 2. *Car.* 5. vult census Principis & vasallorum pecuniarios currente moneta solui, vt hactenus consueuerũt, neq; pretium augeri: extat aliud edictum Principum nostrorum de redemptione redituum ann. 1601. pluribus articulis statuens.

Domibus in oppidis priuilegiariis impositi redimibiles.

Et super feudis Brab. post 19. Oct. 1520.

Aliquid

Aliquid ex mutuo retinent hi contractus, propterea; 7
cautè † ineũdi; ne propter aliquem excessum improbarũ- Cautè in-
ve pactum vsurarij censeantur: quâ ex causâ etiam facile eundi.
vsu receptum est, vt velut in mutuũ, Macedonianum Senatusconsultum; ita & in annuos reditus vires exerat. Nihilominus vti in mutuo illicitũ est, vsuras sorti adijcere, & harũ simul vsuras stipulari (quod anatochiam seu anatocismum vocant) id tamen in reditibus non prohibetur: modo nulla grauior conditio enascatur, v. g. ne ex priori & posteriori ita vnus confletur, vt non liceat nisi vnica solutione vtroque defungi, *Griuel. Dol. decis.* 103. Sunt quippe in his præstationes non instar vsurarum accessoriè ad sortem debitæ, sed per se vt merx, ob sortem tanquam eius pretium semel numeratam & irrepetibilem, seu, vt dicunt, perpetuò alienatam.

DE FEVDIS.

Feuda in Braban. ex indultu seu *octroy* Principis, cui testatori lubitum est testamento † relinquuntur. quod 1
non vsque adeo in Flandria obtinet. in Brabantia rursum Feudi alienatio.
inter viuos alienari possunt: in Flandria non nisi iurata coram feudalibus necessitate, scilicet quod iuxta suã qualitatem exhibere se non possit nisi feudo vendito. quare si habet allodialia, ea præcedere debent; & si verè necessitas non fuisse probetur, alienatio nulla declarabitur, vt Parlamento Mechliniensi 1617. factum est in eo qui sub annuo reditu, & non prompta pecunia feudum vendiderat. Est tamen quædam Ordinatio Comitis Flandriæ Ludouici innouata per Philippum Bonum. 27. *Aug.* 1460. ne feuda alienẽtur sine indultu Principis, & feuda pro debitis subhastẽtur, nec à proximo agnato haberi possunt, etiã quæ sunt ex prouidẽtia maiorũ, nisi is hæres fuerit. Quin vt agnatis, sic & Dominis fere inuitis instar allodiorũ distrahuntur, nisi quod in subsidiũ & reliquis deficientibus fieri id debeat. Feudũ nobile quod seruitiũ personale debet possidens, si monasteriũ ingreditur, statim transmittit

ad proximum agnatum, *c. vn. si de feudo fuerit controuersia, & vn. de milite vasallo qui bellica arma depo.* Si porro non nobile nec personale seruitium debens fuerit, retinet profitens vsumfructum ad vitam naturalem, & postea transmittit ad proximum agnatum, *Aluarot. & DD. in d. c. vn. de milit.*

2 Feudum Dominis negãs per ignorantiam, non amittit.

Vasallus † qui feudum domino negat id amittit: si tamen iusta causa mouetur, vel ignorantia, non malitia, dignus erit venia. Sic Abbas S. Petri Gandensis aliquando in Curia Parisiensi contra Comitem Flandriæ sustinuit se illius non esse subditum, sed vicinum: sed dictum fuit eum in temporalibus debere superioritatem Comiti Flandriæ in omnibus, neque tamen feudis mulctatus fuit.

3 Feuda impropria mota à Dominis eccles.

Feuda à sacris Dominis mota † feudi propriam naturam non habere asserit Decis. Hollan. supremi Senatus. *Decis.* 16. ideoque etsi decimæ feudales quæ in manu laica sunt iam ante Concil. Lateran. immunes sint ab oneribus ecclesiasticis reparandarum ecclesiarum & alendorum parochorum; nõ tamen illę quæ Dominum aliquem ecclesiasticum agnoscunt. Ideoque ad reparandam ecclesiam de Watermuel damnauit Concil. Braban. Ioannem Hoochlant 14. Iul. 1598. qui sub ea parochia decimas possidebat motas ab Abbate Affliginiensi.

DE FIDEIVSSORIBVS.

Fideiussionibus Clerici seruire non debent; etsi fideiubere non prohibeantur, in causis quæ à Dd. traduntur. Quare cum in Concil. Mechl. ann. 1607. tit. 17. cap. 1. decretum esset ne clerici fideiuberent, sub pœna excommunicationis, id Romanis non placuit, sed sublata pœna simpliciter ita reposuerunt, *Nemo etiam in Ordine sacro constitutus fideiubeat.* quod habet interpretationem Iuris.

(*⁎*)

DE

DE PIGNORIBVS.

Moribus † patriæ vel etiam apud Ord. Confœd. edicto. 21. Februar. 1564. derogatum est *authentica hoc si debitor. C. de Pig.* ideoque creditor aduersus quem velit hypothecæ possessorem, etiam diuisim, & pro parte possidentem, pro debito licet iteratiuo, vt annuo reditu insolidum recte agere potest. *quæ fuit opinio Bart. in l. Moschis D. de iure fisci.* quamuis c. constituti. *extra de Relig. domib.* contrariari videatur, *de quo Guid. Pap. qu.* 432. adeo vt ne diuisionis quidem beneficium possessori quicquam prosit. *Decis. Curiæ Hollandiæ. decis.* 4. si tamen debita petitione semel diuiserit, solidum à singulis amplius non petat, *arg. l.* 16. *C. de fideius.* Ex edicto Carol. 5. anno 1529. & statuto Saxoniæ, & moribus multarum Regionum nulla est hypothecæ obligatio nisi quæ fit coram † magistratu rei sitæ; ideoque nō est ordo prælationis inter generalem hypothecam habentes, *Holland. dec.* 28. Sed edictum tantum locum habet in hypotheca conuentionali, nō autem legali, † *ibi. decis.* 30. & facta obligatione coram Iudice loci, non opus est alia rei apprehensione. *Bus. ad l.* 26. *D. de pig. act.* prout nec rerum dominium acquiritur ex dicti Caroli edicto repetito per edictum Alberti 1611. 12. *Iulij art.* 14. 15. & vsu hic inueterato, nisi coram magistratu loci adhibitis consuetis solemnitatibus: quarum olim ea fuit, vt eo illo ipso fundo seu illius superficie cespes & virgula decideretur, & coram iudice ab emptore venditori traderetur, quasi possessionis traditæ argumentum. *vt dicit c.* 2. *extra de Consuet.* nunc vna festuca multis actibus seruit, quam etiam omittunt aliorum mores, sola publica testatione Iudicis contenti: pacifica tamen & publica possessio diu habita, præsertim decēnio equipollebit ceremonijs, *Papon. arrest. l.* 8. *tit.* 6. *in not. sub. Ar.* 1. *vbi sic dicit iudicatum per. l. si Mater, de institut. & subst. sub Cond. & l. cum Pater.* §. *hæreditatem, de leg.* 2.

1 Moribus nostris cessat Auth. hoc si debitor.

2 Hypothecam nō contrahitur nisi corā Domino seu eius hominibus rei sitæ.
Nisi quæ ipso iure inducitur.

(:·)

DE SOLVTIONIBVS.

DEbitor suspectus de fuga non potest capi nisi de mādato iudicis & expensis creditoris, *ex Bulla Sixti* 4. *tradit Serol.pr.p.2.v.debitor.* nec nisi pro maiori summa quā ducatorum septem quicumque sit debitor *ex Bulla Pij* 5. Ob beneficium c. Odoar. de sol. Clericus non potest, vt soluat excommunicari, aut à diuinis suspendi. *Charond. Resp.l.13.r.4.* de quo beneficio c. Odoard. est Bull. *Clem.7. Inc.cum nuper.* Philip. Pulcher Rex Galliæ etsi Pontificibus inimicus, Cleri tamen mobilia subhastari vetuit, *Chopp.de sac.polit.l.3.t.2.nu.2.* quod nunc ibi ad sacra restrictum, vt semper peior posterior ætas, vt post hoc ferreum sæculū, nil nisi terreum expectandum sit. In concursu creditorum per præferentiam solui debet miserabilibus personis, vsq; ad summā 50. ducatorum, *ex Const. Pij 5.Serol.pr.p.2.v.Miserabiles.* Clemens 7. *Bulla Inc. cum ex multorum* decernit causas cessionis vel discussionis bonorum aut dilationis quinquennalis expediri debere infra breuem terminum. & Paul.3. *Bulla.Inc.nota,* vetuit litteras moratorias, & dilationis concedi per quoscumque iudices. Per edictum anni 1540. si presbyteri assistant Bancaroutis, eorumue bona occultent, puniuntur per apprehensionem temporalium, *ende by stellinghe van huijs bevvaerders.* Solutiones etiam hodie non impediuntur per exceptionem nō numeratæ pecuniæ, quæ hodie non obtinet, *vt censuit Concil. Brab.4. Septemb.* 1545.

DE TESTAMENTIS.

STatuitur s.22.c.3. Trid. vt qui personaliter non impleuerint incumbēs sibi seruitium, illius diei distributionem amittant, nec eius quoquomodo dominium acquirant. Iisdem verbis vtitur *c.vn. de Cler. non. resident. in 6. & Idem Concil.s.24.c.12.* vt prouisi de Canonicatibus nisi præstiterint professionem fidei, fructus nō faciant suos. Quia & de

& de absentibus vltra tres menses statuit, vt primo anno priuetur vnusquisque dimidiâ parte fructuum, quos ratione præbendæ aut residentiæ fecit suos. His ex locis apertè colligitur ecclesiasticos post diuisionem bonorum (nam secus existimandum est olim fuisse, cum omnia in communi habebantur. Vnde Episcopo, Clero, fabricæ & pauperibus sumebatur, quantum singulis opus erat duntaxat) fieri dominos bonorum, seu prouentuum, siue fructuum, siue distributionum vicem obtineant. *Reuerendißimus Malderus de Iust. & Relig. t. 4. c. 4. d. 2. Leßius. l. 2. c. 4. ad 6. n.* 43. Vt mirum non sit plerisq; in locis ideo obtinuisse, † vt & testamento de ijs disponere possint, & intestatis succedant consanguinei hæredes, vt totâ Galliâ obtinere ait Anthon. de L'estang. *Præf. Tolos. en ses Arrests de Tolose. Arr. 5. n. 6. 7. 23. Choppin. ex sententia Benedicti. in c. Ranutius, Monast. l. 2. t. 2. n. 13. in margine t. 3. nu. 9.* nisi comparata bona sint sub nomine & ad opus ecclesiæ, *& Ludouic. Char. Resp. l. 7. c. 127. plurésq; alij.* Sic refertur arrestum Curiæ Parisiens. anni 1403. quo Episcopus bona presbyteri defuncti à se occupata iussus fuit restituere, & aliud inter Ducem Burgundiæ, & Episcopū de Langres etiam quoad bona mobilia, quanquam ea personam sequantur, vt hic vtimur. Nam vsus multorum Capitulorum, vt & nostri Antuerp. habet, vt succedant suppositis intestatis in mobilia. Ad eā rationem etiamnū hodie Vltraiecti in quinq; Collegiatis ecclesijs, intestato defunctis, non consanguinei, sed Collegia succedunt; tametsi deformatæ religionis sectatores præbendas pro maiori parte inuaserint. Sic Episcopi † his in locis intestato morientibus Clericis, aut sine licētia eorum testatis, in mobilia succedunt. Sic & Illustrissimo Archiepiscopo Cameracensi Maximiliano à Berghes intestato mortuo successit ecclesia in mobilibus, eiusque frater Ioann. Dominus de Waterdijck Præses magni Concilij Mechliniæ, à Cap. deputatus fuit ad eorum administrationem, computum & reliqua reddidit 1572. Refert March. *in descr. Flandr. lib. 1. titul. de Classe, status Eccl.*

1 Consuetudo Clericis testamenti factionē cō cedit de obtentis per beneficia.

2 Intestatis in Belgio Episcopi aut Capitula plerumque succedūt.

3 Olim in Flandria Comites, testatis intestatisque in semissem.

Olim † Comites Flandriæ Clericis testatis & intestatis in semissem mobilium successisse, vsq; ad Robertum Frisium, qui hoc onus remisit, ob metum Vrbani II. eiusque literas atque hæc verba, *scire debes*, *Creatorem tuum dixisse, ego sum veritas, non autem vsus vel consuetudo*, quâ Robertus se tuebatur. Credo etiam ideo facilius, quia dominatum inuaserat. Qualia tyrannidem auspicantibus solênia sunt, ne nimis multos simul hostes nanciscantur. Quippe non adeo iniquo iure, si totum explicatum Pontifici fuisset, vtebatur, quàm prima facie apparet, præterquã quod Rob. ferox, & bello felix esset. Nam Franci cum totam Galliam inuaserunt, incolas deuictos seruituti, bona fisco addixerunt: tametsi magis pro censitis, asscriptitijs Colonis, seu glebæ addictis eos habuerunt, quam pro mancipijs. *Loyseau des seigneuries. cap.1. num. 56.* Victores autem Franci, id est liberi dicti sunt Germanica lingua (*Boët. Epo in orat. de gente Frisicâ. lib. 8. quæst. Heroic.*) quam ex Franconia in Galliam detulerunt, sed paulatim immixti multitudini obliti sunt. Franci igitur & gentiles dicebantur, id est, nobiles: perinde atque omnes Biscani, à Mauris nunquam oppressi, aut immixti, nobiles habentur: & Gothi Hispaniarum victores, seu quisquis ex eis originem trahit, & olim & nunc eo ipso nobiles habentur & cæteris præferuntur; vnde illud, *viene de los Godos*: & Hidalgos vocantur, quasi hyosdalgo alicuius filij, cæteros nullius censentes, quasi cucurbitas, & terræ filios: vt videantur iam olim vsurpasse suum *nada*. De qua re, seu, hidalguia consuli potest Guttierres *pract. quæst. l. 3. qn. 13.* Igitur Comites Flandriç, qui iure Gallico vtebantur, iam inde semper idem vsurparũt, adeo vt omnium non liberorum morientium omnium mobilium dimidiam sibi vendicarent, quod primum Margareta & eius filius Guido remiserunt ann. 1152. omnibus emancipatis, retẽto meliori cauallo, in morte & aliquot annuis denarijs in vita, *extant literæ in li. edict. fol. 595.* quæ centum fere annis post dictũ Robertum Flandriam rexit. Igitur si quis talis ordinabatur non manumissus expresse, vel tacito consensu in ordinationem,

nullum

nullum Comiti præiudicium inferri poterat. *c.2.4.6. extra de seruis non ordinandis.* Ad eum modum in Cōcordatis Brabantiæ & Namurci *anni* 1541.18. *Augusti, §. bona vero* decretum est quod bona Clericorum bastardorum etiā à sacris constitutorum, nisi à Principe testandi licentiam obtinuerint vel legitimationem, immobilia spectabunt ad Principem, mobilia diuidentur inter Principem, & Episcopū, donec de iure vel consuetudine aliter fieri debere constiterit. Sic etiam hodieque in Burgundiâ Principem bastardis, etiam quoad fructus beneficij pendentes & nondum collectos pro rata temporis succedere, iudicatum refert Griuel. *Dol. dec.* 82. *n.*1. & 32. In legitimis Brabantis nullum ius est manus mortuæ. Iudicatum à Concil. Brab. contra D. Neuellanā non obstante probatione contrariæ possessionis immemorialis. Cæterum si quis hanc seruitutem in dubium vocet, non minus ad eandem quęstionem trahet omnia Imperia & Regna, quorum vix iusta principia inuenias, cum Christus tamen responderit, Danda Cæsari quæ Cæsaris essent; cum tamen paulo ante constet inuasam Remp. Rom. neque Iudæis nimis iuste bellum illatū, quibus ante à Rep. constituta libertas, & societas, *c.*8. 12.14. *l.*1. *Machab.* (qualē raro Reges hodie firmant, quod scilicet se inuicē in omni bello iuuabunt, & animo & corde pleno, & hostibus suppetias, triticum, arma, pecuniā, naues non subministrabunt: cuiusmodi fœdus Duces Brabantiæ, vt tales & ex causis Ducatum tangentibus inire non possunt, nisi consultis & consentientibus Ordinibus, *Lat. introit. ar.*3.) & ob dissidia & delicta Ariostobuli, & Hircani toti genti libertas ablata est, *Ioseph. Antiq. Iudaic. l.*14. *cap.*5.6.7.8. Nihilominus & Christus Pilato nomine Cęsaris Iudeę procuratori rogāti an Rex esset, quod ad eius officium spectabat respondit, regnū suū nō esse de hoc mundo, quasi à legitimo iudice rogatus: cum de alijs nominatim quid esset veritas, quæ doctrina ad eius potestatem non pertinebat, & de omnibus apud Herodem tacuisset; non secus quam per Pontificem adiuratus, an filius Dei esset, respondit *ego sum.* sicut ad hunc spectabat

cognitio hæc ex legis diuinæ instituto. Erat enim Pontifex anni illius, cui ea propter etsi impijssimo nec prophetia negata fuit. S. Willibrordus Antuerpiensis Apostolus testamento suo *quod refert R. P. Car. Scriban. vir hoc sæculo mirandus in Originib. Antuerpiens. c.* 5. mox in principio donat Epternaco omnem rē, & villas seu mācipia quæ ei ingenui Franci condonauerant, illis vtitur verbis, eosque deinceps narrat dominum nostrum Pipinum, & Dominū nostrum Carolum maiorē domus, & secundo loco Rothingum seu Rohingum, ita enim sonat donationis charta, etiam nunc Epternaci exstans: cuius exemplar ann. 1618. R. admodum D. Richardothus loci Abbas transmisit R. D. Aub. Miræo. Can. Antuerp. Principum nostrorum Palatij Curioni, quæ vtitur his verbis, *donat Ecclesiam sitam in Castro Antuerp. cum terris, domibus, ædificijs, accolabus, mancipijs, mansis, syluis* &c. *gregibus cum pastoribus*, &c. *ann. Christi* 732. quæ sunt primigeniæ nostrę Vrbis memorię. Sed altius alias etiam repetit Scriban. *ibid. c.* 4. sed non æque disertè de hoc loco statuentes. Itaque ex his patet, S. Willibrordum approbasse seruitutem accolarum & dominatū Gallorum, intra prima iam sæcula, post eorum aduentum. qui tamen in Brab. quomodo deinde indicia seruitutis amiserint, vt diximus iura omnia manuum mortuarum, nescimus; non enim armis se subduxere à iugo Francorum; quid pactis fecerint, non satis de ijs sæculis constat. Læti Introitus posteriorum Principum aliquid sed nō satis disertè initia indicant, quibus principijs ad primordialem libertatem reditū sit. Itaq; qui huiusmodi nexu tenebātur, vt ad rē redeam⁹, sicut ordinari ita & testari in prę iudiciū dominorū non potuerūt. De ijs qui veri nominis serui fuerint, iuris dispositio nimis notoria est. In corpore Iuris Can. quod ex censura Greg. 13. prodijt, sub c. 2. inuenias Innocent. 3. Archiepisc. & Cap. Lugd. rescribentem, non improbasse consuetudines & constitutiones regni Dacię, quantum ad ea quę ius fori contingunt, vt nullum vsum testamentorum illius prouinciæ hominibus cōtingat habere. Cæterum donationes inter viuos vel in vltima vo-

ma voluntate per scotationem, quam vocat & describit, ex consuetudine ibidem etiam vsitatâ in causam piam factas mandat obseruari. Cēsent quidam Comitatum Burgundiæ, Francum appellari, propter immunitatem incolarum, & libertatem testandi pro libitu: quod non æquè licet in Ducatu Burgundiæ. *Ragueau en son indice des Droicts Reyax. v. francq, deuoir.*

Iulius 3. testatorum & intestatorum fructus, nondum perceptos ad successores in beneficio spectare vult, † *P. Matth. in sep. Dec. l. 1. t. 16. c. 3.* alibi pro rata temporis cessos *Ann. Rob. rer. Iud. l. 3. cap. 3.* qui locus in hac materia præclarus est. Reuendiss. Liuinus Torrent. Episcop. Antuerp. facultatem testandi in diocesi Antuerp. omnibus fecit, saluo tamen, & ei reseruato mobilium nummo sexagesimo, redditione cōputuū, &c. postquā animaduertisset nemini petenti eā facultatem consueuisse negari, adeoque sine examine concedi. Itaq; is publici iuris fecit; ne formula petendæ licentię, captatoria hęreditatis esse videretur. Ex qua consuetudine petēdi & promiscuè concedendi licētiam testandi natum credo, vt passim † paulatim ita hæreditates pro lubitu Clericorū deferri introductum sit: non simpliciter ꝙ quidam volūt, similitudine potius vitiorū, quam vllo iure. Qua in re tamen primitus promiscuè cōcedentes non omnino excusauero. Quin & qui bastardi fuerint legitimati tantū à Pontifice aut Nūcio, Episcopo medietatem bonorum mobilium, & assem immobilium relinquunt Principē hæredem in Brab. *Concor. §. bona vero.* ad quem modum etiā intelligo *§. de crimine hæresis in d. Concord.* vt aut procedat in solis laicis; aut si Clerici cōprehendantur, cōfiscatio quæ Principi ibi addicitur, tantum procedat in immobilibus. quod iure controuersū est, *Diaz pr. cap. 114.* sed praxis † Galliæ aliorumque locorum firmat, *Lopez. ibid.* mobilia autem cum sequantur personæ conditionem; cum in hoc casu secus expresse conuentum non sit, cedant ecclesiæ, cuius recepit stipendia; aut Episcopo, si non habuit beneficium. Et quamquam in *cap. 1. de testam.* prohibetur † Episcopus testamentum facere de re-

4 Fructus nondum percepti ad defunctum & successorem quatenus spectent.

5 In diocesi Antuerp. passim data facultas testandi.

6 Idem aliḃi gentiū.

7 An idē de Episcopis cēseudū.

de rebus ex beneficio quæsitis, tamen non scio in Belgio irritatum alicuius Episcopi testamētum eo nomine quod non habuisset facultatem à sede Apostolica. Dicentur ergo iura Cleri testari permissi obtinere; etsi in Hispania secus sentiat Couarr. *in c. cum in Offic. de test. num. 9.* & Paul. quidem 3. adeo Prælatos fecit intestabiles, vt ne locis quidem pijs vltra decimam partem relinqui, quocumq; titulo velit, & omnes acquirendi contrarias concessiones eò reducit. *Const. ref. D. Matth. ſ. D. l. 2. t. 14. c. 1.* Inuenio tamen D. Willibrordum, à quo initia nostræ fidei Regio nostra suscepit, testamentum sine mentione vlla Pontificiæ facultatis condidisse, quod habes apud R. P. Caro. Scriban. *in Origin. Antuerp. c. 5.* virum hoc sæculo mirandū, non ob scripta tantum, ingenijq; monumēta ære perenniora, sed & ob templum quod Antuerpiæ Societati extruit, in quo à fundamentis introrsum nihil præter marmor apparet, ex media Italia delatum. quod superet, non tantum certare possit cum templo illo, orbis vniuersi voto; ex cuius incendio non memorandus ille sacrilegus nominis æternitatem quærebat; quam posteri tibi, Carole, libentes semper deferent:

Semper honos, nomenq; tuum, laudesque manebunt.

Testamento quidem Reuerendiss. D. Ioannis Miræi Episcop. Antuerp. id pro defectu obiectum fuit, sed tamen effectum est sortitum. Extat etiam constit. Pij 5. reuocatoria facultatum testandi concessarum Religiosis militibus vbicumque effectum sortitæ nondum sunt dispositiones; *refert Azor. l. 13. Inst. Mor. c. 5.* quod intelligo de priuilegijs personalibus. Cæterum si alicuius Ordinis institutū id permittat, *vt habet Choppin. l. 1. Monast. n. 20. in marg. de Ordine S. Antonij Vienn.* vt illius Religiosis seruitoribus

8 suis & ad pias causas aliquid relinquere liceat, non existimo eo Pij 5. Const. extendi.

Quaten° hæc sine offensa conscientiæ fi. nt?

Enimuero Episcopi Canonici & alij beneficiati, † quo ad eam partem fructuum attinet, quæ congruę eorum sustentationi est necessaria, ita sunt Domini, vt non magis tenean-

teneantur ex ea erogare ad opera pietatis, quam ex bonis patrimonialibus. Hinc Pius 5. *Const. inc. Romana* 3. *Cal. Septemb.* 1567. ordinauit, ne Camera Apostolica spoliorum nomine quidquam exigat ex bonis beneficiati, qui dum viueret beneficium tantum habuit triginta ducatorum. Neq; Concil. loquitur de ijs quę quis sibi hoc modo subtraxit, vel quæ iusto labore pro meritis acquisiuit: hæc enim non censentur fructus beneficij, sed propriæ industriæ; sed loquitur de ijs tantum quæ ratione beneficij obueniunt, & sustentationi redundant, *Lessius l.2.c.4.d.6.nu.* 39.40. quæ si expendant in vsus prophanos, vel ad ditandos ac augendos amicos, lethaliter peccent, *Lessius. ibid. num.* 47. neque de his testamento disponere possunt in vsus non pios, non tantum Episcopi, de quibus sonant verba. *c.1.s.25. Trid.* sed omnes ecclesiastici, vtpote in quibus eadem ratio obtinet. Quamquam forte ad vsum hodiernum loqui, ideo magis videri possit Concil. quod etsi generaliter Clerici, consuetudine disponere & testari permittuntur, iuxta suam conscientiam, non tamen Episcopi, nisi speciale à sede Apostolica habuerint indultum, vt dictum est. Quin & L. Molin. *de Iust. tract.* 2. *d.* 147. *num.* 31. *per d.c.1.s.25. Trid.* censet id adeo iuris esse naturæ, vt Clerici de acquisitis per ecclesiam seposita parsimonia, industria & cæt. testari non possint; vt aduersus illud vlla consuetudo vim habeat, *vt & supra tetigimus de prebendis.* Nihilominus Anton. de L'estang. Præs. Tolos. *ibid. in suis Arrest. Tolos. arrest.* 5. *num.* 23.24. consuetudinem Galliæ generalem testandi de acquisitis ex beneficijs sustinet, à Concilijs generalibus & sacris Canonibus approbatam esse: & quamquam non extet aliquis Canon, contendit tamen ex Ioanne Andreæ *ad reg. nemo potest de Reg. iur.* in prima compilatione c. 2. sub rubrica de testament. insertum fuisse, quod disertè huiusmodi consuetudinem approbasset; sed in 2. editione id caput fuisse sublatum, ne alijs Prouincijs daretur occasio, quæ ad eiusmodi consuetudinem nondum deflexerant, à primitiuis Canonibus discedendi: quod ipsum constare etiam

asse-

asserit, Ioann. Andreæ non gratis dixisse, inspicientibus volumina dicta primæ collectionis. sed is præsupponit iuris positiui esse tantum, ne Clerici de fructibus beneficiorum sibi obuenientibus, secus quam in vsus pios, disponant; adeoque in eo consuetudinem iuri derogare posse. sed id caput simpliciterne an cum distinctione iam tradita fuerit accipiendum; is cui vsu veniet expendet. qua de re tota, & quãtum iuris alias habeat Clericus in ijs quę habet ex beneficio, disquirit Azor *Inst. Mor. p.2.l.7.c.8.9.* 10. Binsfeld. in Enchir. 4. *p. c.* 13. vbi refertur locus Ambros. *l.1. off. c.3. Melius est*, inquit, *vt ipse tuis subuenias quibus pudor est ab alijs sumptum deposcere, non tamen vt illi ditiores fieri velint ex eo quod tu conferre potes in opibus.*

9 Rarum Clem.IV. exemplũ. Certe præclarum exemplum est Clem. IV. † quod cum ante Pontificatum duas filias legitimè suscepisset, vni in monasterio collocatæ triginta tantum libras dederit; alteri quę marito suæ conditionis nupserat, trecentas libras dotis nomine numerauit, & hac conditione ne quid amplius peteret. habuit & nepotem Clericum, quem ex tribus præbẽdis quas habebat, vnam vt eligeret, & reliquas dimitteret adegit: instantibus amicis, vt potius nepoti maiora tribueret, respondit se Deo, non autem carni & sanguini acquieturum:

Rara auis in terris, nigroq; simillima cygno.

Plures forent, si dum se ad condendum testamentum cõponunt, prius *iuxta Couar. vbi supra num.*13. examen & iudicium suę conscientiæ subirent; non vero tanquam oculos obnupti aliorum vestigia ponè tantum legerent, aut carneos oculos tantum adhiberent, cogitantes quod non sicut videt homo, & Deus videbit. quod si dubitare inciperent, admitterent ratiocinationem Cicer. l.1. Offic. *quocirca* inquit, *bene præcipiunt qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum sit an iniquum; æquitas enim lucet ipsa per se, dubitatio cogitationem significat iniuriæ.*

Ecclesiasticorum testamenta ex huiusmodi consideratione pleraque vel ex toto vel parte in pias causas dirigũtur,

tur, quarum fauore solennitates iure remissæ sunt, & vero sæpius negliguntur, & quoad pia relicta valere etiam non instituto hærede vult Sa *V. testam.* §. 4.

Non tamen omnes tam pios esse velim, † vt per excessum ad impietatẽ vergant; sed mensuram seruent præfixã *c. si quis.* 13. *q.* 2. vt Christum scribãt in filialem portionem, non amplius. quam quidem mensuram, non quis cogitur exoluere, sed vetatur transcẽdere. & alibi S. August. 17. *q.* 4. *c. fin.* non patitur eos qui quasi in piam causam nimis integras hæreditates venantur. Testamento Flandri etiam in causam piam supra tertiam bonorum patrimonialium, mediam acquisito um, (quibus etiam feuda continentur) legare prohibentur. *Iac. Mach. in decr. Fland. tit. de legibus.* 10 Non laudanda pietas quę naturæ obliuiscitur.

Ex testamento nullo fidei commissum † si agnoscitur, solui debere, non vt ex testamento, sed quasi alia relinquentis voluntate, Charond. *l.* 3. *Res.* 47. refert iudicatum. Non tamen testantis tota voluntas in dispositionem tertij relata valida erit si dicit se alicui eam indicasse, tametsi declaret in causam piam reliquisse; sed si non nominet quidem in quam rem reliquerit, seu quoad modum dicat se indicasse, solemniter tamẽ testetur, & relinquat, modo collato in secretum alienæ voluntatis, ea voluntas recipietur tanquam collata in arbitrium boni viri, *vt quidem vult Charond. vbi supra Resp.* 48. Tamen M. Ant. Gen. *pr. cap.* 2. *in num.* 13. *ex l. Theopompus, D. de dote pral. l. quem hæredi. D. de reb. dub.* vult stari dicto talis commissarij, tam respectu quantitatis quam personæ, quam & cui testator legare voluerit. sed magis vrget *c.* 13. *extra de testam. qui extremam,* inquit, *voluntatem in alterius dispositionem committit, non videtur decedere intestatus.* negat tamen Charond. extare iuris locum, qui huiusmodi relicta probet; sed id c. 13. facere videtur, & memini executionem habuisse testamentum taliter conditum à quodam Canonico. 11. Voluntas in alteri' arbitrium collata quatenus subsistat?

Et quidem oportet testantem palam profiteri suã volũtatẽ: † non ad interrogationem Notarij, ita vel nõ respondere, & dubitationem relinquere, molestia rogantis, morbiue 12 Palã exprimatur.

biue, an enixa voluntas eam expresserit, *Char. lib. Resp.5.r. 46.* etsi dissentir Decius, *cons.489. in cas. ad med. Boer. decis. 33. num.60. Ioann. Dilect. de arte testandi. tit.4. caut.2.* Distinguit Bus. *ad l.21. num.6. D. Qui Testam.* vt si nunquam ante notario aut alteri voce indicarit hæredem, ne id pro testamento accipiatur, ne iure quidem Canonum: si aliter vnquam iudicabit, valeat. Multo minus inter † alios actus sermocinationesque dicere sufficit, *ego te haredem facio, aut bona mea tibi relinquo: neq; enim id oportet pro testamento obseruari, vt ne quidem id in milite receptum sit. §. planè, inst. de milit. test.* sed constare debet testamẽtum factum esse, & defunctum testandi actum voluisse exequi. *Barthol. Socin. in l.1. §. si quis. D. de verb. obl. n.3. Alciat. ibid. nu.13. Choppin. de priuil. rust. l.3. c.7. num.9.* qui etiam loquuntur in causa pia, *Mynf. Angel. Hotom. VVesenb. d. §. plane.* vt appareat de animo testandi serio agi, contestetur testes, &c. Quod vt constaret, iure ciuili multa solemnia requirebantur: Canonico † sufficit Notarius vel Pastor, & duo testes. nec male Panor. *in cap. cum esses. h.t.* aliíque existimant Curati aut Vicarij generatim commissi vicem suppleri per duos idoneos testes, in conscriptione testamenti: non tamen per alterius confessarij, etiam à parocho specialiter deputati præsentiam: *Choppin. de sac. polit. l.2. t.1. num.14.* & edictum Principis anni 1611. pastorem aut eius vicarium requirit. *art.12.*

13 Et serio hoc agatur.

14 Solemnia hodie requisita.

In tractatu induciarum † *ar.32.* & illius interpretatione *ar. 32.* dicitur, quod omnes dispositiones & exhæredationes factæ causa belli aut religionis habentur pro non factis. Vnde id multo magis obtinet in futurum, cum dicatur in 2. art. Induciarum, quod hostilitas omnis cessabit, cuius est effectus exhæredatio, ob hostilem animum intuitu belli, aut causa belli, vt fuit Religio, vt quicquid est causa causę, est causa effectus, eodemque spectat: & tamen si non insetuerit testator causam, non cẽseo admittendum ad probandum ex causa Religionis fuisse factam: quia in art. 19. edicti Principis. *anni 1611. super adminiſtrat. institut.* cauetur, ne probationes per testes fiant,

15 Induciæ Belgicæ testamẽta irritant in odiũ belli aut religionis conscripta.

fiant; non tantum in contractibus excedentibus 300. florenos, sed & in testamentis, quasi plus dictum quam scriptum appareat: sed hoc quidem de iis testamentis intelligo, quæ post edictum condita sunt, neque ad præterita extendi. *L. Iubemus 29. in fin. C. de testam. Auth. hac Constit. interp. priorem. §. hæc igitur. Coll. 6. Auth. vt facta noua Constit. post insinuationem. §. 1. Coll. 5. l. leges. de leg.* neque interest quod superstites post hanc Const. testatores testamentum aliud scribere potuerunt, & se ei conformare: nam vti non tenebantur, *d. §. 1. in verb. vnde præteritum omne &c.* sic etsi non fecerint, actus prior ex subsecuta Const. nec in eorum fauorem mutationem accepit. *ll. c. 2.*

16 Et quamquam † in Curia Ecclesiastica ius Canonicum seruetur, & eo deficiente ius ciuile commune. *c. 1. 2. de noui oper. nunc.* deinde Principum edicta & consuetudines locorum; tamen in causis testamentariis & dotalibus, *Concordatis Brab. §. 1. de testamentis,* tenemur etiam in eo foro sequi Principum Ordinationes & consuetudines locorum. Vnde ex causa istius Constitutionis nunc in Belgio nostro cessant testamenta nuncupatiua, † vt ex simili Const. Galliæ intulit Charond. *resp. l. 9. r. 35.* Similiter iudices ecclesiastici irrita debent pronunciare, relicta donataque inter viuos, vel aliâs immobilia bona, aut super iis constitutos reditus vitales, aut perpetuos, à minoribus 25. annis ad opus suorum tutorum, curatorum, bonorum administratorum, aut prolium illorum, aut patrinorum, aut concubinarum, ob sanctionem Car. V. *diuers. Ord. 4. Octobr. 1540. lib. edict. fol. 772.* sic in Flandria edictum Principum *anni* 1611. *super admi. iust. ar.* 14. quod tamen non procedit in patre, auo, matre, auia, fratre, vel sorore.

17 Testamenta nuncupatiua in Belgio cessant vbi non sunt decretæ consuetudines contrariæ.

18 Milites & Clerici inutiliter testantur pro concubinis.

Milites & Clerici † iure concubinas inutiliter scribunt hæredes, legant, donant, & minorennes immobilia, *ex Const. Car. 5. vt supra diximus tit. de cohab. Cleric. & Mulier.* Sed † an idem nunc obtineat in paganis, postquam generatim inhibitus est concubinatus, *vt ibidem*

19 An idem nunc in paganis

dem demonstrauimus, quæ in aliis ratio huius pœnæ fuit. *d. l. miles* 41. *ff. de milit. test. l.* 2. *de don. int. vir. & vxor.* & etiam ius nouissimum ciuile recepit. *Nou. Leon.* 91. *& ibidem Ant. Del-Rio. Ioan. Goddeus in l.* 144. *D. de verb. signif. Decian. volum.* 1. *resp.* 5. *num.* 94. *Paleot. tract. de spur. cap.* 12. *numer.* 10. *Clar. §. fornicatio. n.* 6. 7. *Burgnon. l. de Loix abrogees* 1. *cap.* 58. quare nec eis benefacere permissum erit, non magis quam olim militi & Clerico. *Raph. Cuman. in l. miles* 41. *§. mulier. D. de milit. test.* eo argumento quod ea Lex turpem mulierem dicat, *nec ex testamento militis capere posse*, quasi ne quidem dicat, ac implicet, vt nec ex pagani possit, *Cæsar Vrsillus ad decis. Afflicti* 102. *Lucas de Penna. l. cohortales. C. de cohort. l.* 12. *exactè Crauetta cons.* 368. *num.* 3. *&* 8. *Sebast. Nauius in dict. l. miles.* & Bugnion *de Loix abrogees. l.* 1. 239. dicit esse generalem consuetudinem, vt nec concubinæ nec prolibus hæreditas, aut legatum à concubino tribui possit, abrogatâ *l. si quis. C. de natur. lib. &c.* præsertim cum hodie concubinæ & naturales liberi, non sunt ad mentem & rationem antiqui iuris, *vt itidem diximus. supr. de cohab. Cler. & muli.* quare & Masuer. *in rub. de success. §. itidem bastardus* ait, quod leges concubinis & nothis fauentes ab vsu iamdudum recesserunt, quod tamen in his locis receptum non est, respectu matris & prolium inter se, *vt dicemus infra lib.* 4. *qui filij sint legitimi.* Quamuis autem lubenter ego in affirmatiuam quæstionis initio propositæ opinionem transirem, quippe quæ pietati & pudicitiæ publicæ faueat, dum multi ad licita matrimonia ducerentur, si damnatis lecti consortibus & liberis vltimo elogio benefacere non possent; tamen quia Imp. noster Car. V. eam diserte in minorennibus tantum recepit, non satis ausim pœnam proferre vltra limites ab eo positos: etsi Lex etiam prohibitiua concubinatus ad paganos non tam prorogata quam canonum censura emendata sit, qui ipsi concubinarios intestabiles expresse non declararunt, vt nec Pius V. in Constit. cuius memini-

mus

mus *supr. de cohab. Cler. & mul.* qua illegitimos tantum clericorum filios ex patrum testamento aliquid capere vetuit.

Edictum 1611. ar. 12. requirit, non tantùm vt testamenta scribantur, sed vt & subscribantur † à testatore, & duobus testibus, qui etiam ad hoc vocati sint, siquidem scribere norint, cuius mentio etiam instrumentis inserenda sit à tabellionibus, Pastoribus, aut vice Pastoribus, qui nihil sibi suisue tamen adscribant, & insuper seruari oportet solemnitates requisitas, tam quoad formam testandi, ætatem testantis, quam qualitatem bonorum, statuta loci rei sitæ, nullo legato relicto iis quos mox recensuimus. *omnia*, inquit, *sub pœna nullitatis.* quæ verba credo relatiua non ad immediatè tantum præcedentia, sed omnia, tribus illis articulis constituta. 20

Testamenta à testatoribus & testibus hodie in Belgio subscribenda.

Iuxta c. Rainut. 16. *extra, de test.* duæ quartæ † Treb. & Legitima detrahuntur, quod latè disputatum apud Dd. quod refert Fachin. *l. 4. contro. c. 2.* sed decis. Cur. Holl. *d. 17. in fin.* dicit d. c. per totum mundum obseruari, adeoque d. Curiam Holland. 9. Ian. 1583. ita iudicasse, quod & Parisiens. Curia fecerat. Cal. Iun. 1585. *Ann. Rob. Rer. iud. l. 4. cap.* 17. quod & aliqui ad Falcidiam prorogare voluerunt. sed Zabarell. *ad d. c.* Rainut. non admittit, quia dici nequit, exhausta hæreditas, ex quo legata non excedunt dodrantem, vnde legitima constat ex reliqua parte: Trebellianica autem detrahitur non ideo, sed quia hæres cogatur restituere. ego fideicommissis legata exæquata scio, adeoque obtinere crederem in Falcidia, quod in Treb. obtinet, nisi quatenus rei natura repugnaret. Porro si filij legitimam detrahunt, quasi æs alienum, debitum iure naturæ, *vt dicit c. Rainald. h. t.* & ex reliquo as hæreditatis constituitur, non video, quomodo cum de Trebellianica & Falcidia agitur, non erit eadem detractio æris alieni, & ex reliquo constitutio 21

Duæ quartæ vbique detrahuntur recepta opinio.

assis hæreditarij: vnde certum apud me est, iure ciuili ignotam fuisse vtriusque quartæ detractionem. *vt Cuiac. l.8.obs.c.3.* sed ius Canonicum expressum, in foro facile accedente filiorum fauore depressisse aliam opinionem. Nec quicquam me mouet vt generatim aliter sentiam, *Nou. de restit. & ea qua parit. §. Quamobrem*, per quam Fach. *vbi supr.* quasi ex iure nouo suam opinionem stabilit; quasi fassus iure veteri secus esse: quia non loquitur generatim *d.§.* sed demum casu, quo non † sufficeret legitima pars ad doris, aut antenuptialis donationis oblationem honestè & secundum personarum qualitatem & merita. *vt sunt verba d.§.* quæ conuincunt per particulam, *si*, potius tradi exceptionem aut casum singularem quam regulam: qui tamen casus valdè est notandus: vti est frequens, nec satis animaduersus ab omnibus, tamen in cognitione & arbitrio iudicis subsistens: vel potius vult *ibi* Imp. in iudicis arbitrio constiruere augmentum legitimæ, vt si non suffecerit triens, vel semis, v.g. in eo qui habet 20. plus minus, liberos; vt augeatur: & quatenus augendum videbitur iudici, detrahatur; non vt duæ quartæ; sed vt vnica; etsi ob causam aucta.

22 Verior interpretatio.

DE SVCCESSIONIBVS QVÆ AB INTESTATO DEFERVNTVR.

1 Spolia vbi & in quibus locum habeant?

PRoximo titulo diximus quid vsus in successionibus ecclesiasticorum inrestatorum hîc habeat: Sed ex Constit. Pauli. 3. bona Prælatorum, & Religiosorum † extra claustra degentium, ex Const. Greg. 13. & Clericorum bona per illicitas negociationes, aut via à sacris Canonibus prohibitâ, acquisita, ex Const. Pij IV. & quorumcumque ecclesiasticorum in Italia extra Vrbem defunctorum, ex Const. Greg. 13. ad Cameram Apostolicam pertinent, nomine spoliorum: sub quo tamen non veniunt sacræ supellectilis ornamenta, & res cultui diuino dicatæ, sed manent suis Ecclesiis. *Ex declar. Pij V. quas omnes Const. vide apud P. Matth. Sep. Dec. l. 3. t. 3.* Etiam

iam sub *t. de foro compet.* diximus qualiter professi † nec suo nec monasterij nomine hic & plerisque locis agnatis succedant intestatis, exceptis Clericis seu Patribus Societatis IESV. etsi coram superiore tria vota emiserint, nisi fuerit solẽne. ita refert Choppin. *Monast.l.2.t.vl, num.* 9. se inuenisse mirabundum Curiæ arresto decisum. Eo iure stante si Religiosus proximus est defunctо, facit locum sequentibus; si autem illi sunt hæretici, deuoluitur de iure successio ad quemlibet ex sanguine Catholicum: si nemo talis sit, tum demum locus est fisco, *l.10.C. de heret.* Sed hîc induciæ & rerum status ius hoc suspenderunt. Porro ius hoc à Carolo V. statutũ, promissum est seruari in Brabantiâ per Episcopos Cameracensem & Leodiensem, in concordatis, vt hic in foro interiori etiam vires habere videatur, *argumento eorum quæ habet Peck. de Amortiz. cap.7.* Vbi tale concordatum aut Cleri assensus non est, edictum Caroli non obligabit in conscientia. Itaque cum de iure monasterium succedat, vbi succederet Monachus, si in sæculo mansisset, potest ex consensu Prælati sine vlla dispensatione Pontificis adire pro monasterio hæreditatem, & de ea disponere tam in vtilitatem monasterij, quam alios pios vsus, iuxta prudentiam & pietatem sui Prælati, & prout regula Prælato & hic suo Religioso permittit, de bonis monasterij disponere. 2 Professi incapaces successionum.

Moribus fere vbiq; obtinuit (nam iure scripto secus se res habet, *Griuel Dol. dec. 144. in princ.*) vt Princeps bastardis succedat; vt etiam prox. tit. tetigimus quoad Clericos. si modo testati non sint, proles legitimas non habeant, matrem, ex eaue fratrem aut sororem, *id. ibid. n.* 10. sed in Brabant. nisi inter liberos actiuam testamenti factionem habere non videntur, nisi à Principe impetrauerint. *§. bona vero immobil. in Concord. Brab.* vt nec passiuam etiam de iure habent respectu patris, præter naturales. *Auth. ex complexu, C. de inc. nupt. Mynſ. cent. 1. obſ. 35.* Sic & Philipp. 2. Hispan. Regem leges Burgundicas interpretatum spuriis, qui ex damnato coitu nati sunt, acti-

uam & passiuam testamenti factionem ademptam esse, declarasse an. 1587. refert Griuel. *d. decis.* 144. *n.* 8. sed prosequitur id non porrigi ad natos ex soluto & soluta, vt Principem necessarium hæredem habeant; nisi sub ratione trium conditionum mox recensitarum: sed ad natos tamen ex coniugato & soluta, aut Clerico in sacris existente & soluta. qua de re non possum ex integro cum eo sentire, nec calamum cohibere, quin paulo latius excurrat.

Spurij qui ex damnato & legibus ciuilibus punibili (nā Canonicis omnis coitus est punibilis, qui extra matrimonium contingit) coitu nati sunt, non gaudent priuilegio naturalium. *Auth. licet. C. de nat. lib.* nec iisdem tamen oēs pœnis inuoluuntur. Punibilem autem nō intelligo morte naturali tantum, vel ciuili; vt Gasp. Anton. Tessaur. *q. for. lib. sing. q.* 22. *n.* 16. qui nimis stringit. quippe nullibi nūc ferè gentium adulterini, incestuosi, sacrilegi coitus morte puniuntur; nec tantùm quicumq; extra matrimonium non accidit inter solutum & solutam, vt Griuel. qui nimis laxat: adeo vt medium locum seruandum putem pro natis ex coniugato & soluta, & clerico, etsi in sacris existente, sæculari; non autem regulari, (nam hic coitus ad sacrilegos refertur) quamuis talis coitus moribus omnium ferè gentium (quæ ad Deformatam Religionem non defecere) punibilis sit, *vt etiam dicit D. Griuel. num.* 22. non quidem vt adulterium, sed extra ordinem, præsertim quia ratio successionum ad ius ciuile pertinet, vt illud hîc tantum inspici debeat, non ius Canonicum, quod non æquale tantum, sed & maius forte peccatum censet in adulterio viri; quippe qui caput sit vxoris, exemploque innocentiæ præire ei debeat; cum ius ciuile coitum coniugati non reputet adulterium: quia thorus nō violetur; sanguis, familia, successio confusione non peruertatur. Quin etsi ad rigorem examinemus, non omnes nati ex soluto & soluta gaudent priuilegio d. Auth. licet, sed nati tantum ex concubinis (quæ quales iure ciuili sint, alibi diximus) *§. discretis, in Auth.*

Quib.

Quib. mod. nat.effic. sui, in verb. hoc enim tantum concubinam habentibus est conscriptum, & §. si vero effusa ibid. vbi plurium simul concubinarum, seu potius, vt inquit, fornicatricum filiis Legis illius beneficium non dari asseritur: nam & hunc odibilem Lex dicit, qui cum pluribus fornicatur, etsi solutis ipse solutus. *d. §. si vero.* adeoque spectant ad §. vltima in d. Auth. ex eo nati, vtpote ex damnato, etsi non punibili, complexu. Largè autem *ibi* sumitur damnatus complexus, scilicet quicumque non contingit cum vxore vel concubina: vt qui est cum fornicaria, aliáue soluta damnetur, multo magis qui stuprum etiam non violentum habet adiunctum. Omnes enim ex eiusmodi complexu nati exclusi sunt à beneficio d. Auth. licet: non tamen pœnis idcirco omnibus obstricti, quibus adulterini, incesti, nefarij. Itaque hos ex solutis natos, & similiter eos quos supra intermedios constitui, eo loco habeo, vt quæcumque leges pœnales eos disertè non exprimunt, comprehendere non putem.

Itaque vt de casu D. Griuel dicam, censeo; natos ex matre soluta & patre coniugato, aut clerico in sacris existente, perinde ac natos ex soluto & fornicaria, aut quacumque alia soluta, citra formam concubinatus (cui soli ad matrimonij imitationem fauet d. Auth. licet. & d. Auth. Quib. mod. nat. eff.) agnita; sub d. Regis declaratione disertè eos non exprimente, non esse comprehensos. Ex patris quidem testamento filium clerici capere non posse tit. prox. retuli. idemque sentio de nato ex cõiugato & soluta, quin & de soluto & soluta, si rigidè agamus, citra formam proprij concubinatus, *ob d. §. si vero effusa, in verb. odibilis est quidem iste talis, procul autem hac lege* (quæ de naturalibus agit) *modis omnibus cum tabus filiis ac concubinis excludatur.* sed tamen quia tarissimus est hodie propriè dictus cõcubinatus, legumque ac consuetudinũ vsus esse debet in iis q̃ frequentãtur, non q̃ raro accidunt: in eo nõ discedo à D. Griuel, quin sentiã natis ex soluto & soluta citra formã legitimi cõcubinatꝰ cõpetere

actiuam testamenti factionem,& beneficium d. Auth. licet eatenus, vt ex patris testamento capere possint; non autem duas vncias ab intestato, nisi in formam alimentorum; nec vnquam secus factum scio.

DE SEPVLTVRIS.

OMnes eodem cogimur, omnium
Versatur vrna;

1 restat ea cura † vt quisq; ita viuat, vt cum eodem Poëta dicat, ac speret,

Solicitudo & cura sepulturæ.

Non totus moriar, magnaq́ pars mei
Vitabit Libitinam:

Et quæ mori potuerunt ---*vt molliter ossa quiescant.* Olim ea cura magna fuit, vt adiurauerit Iacob filium suum Ioseph, cæterosq́ue, quod cum post tot sæcula ex Ægypto essent egressuri, efferrent eius ossa sepelienda in sepulchro patris in Palæstina. Apud omnes gentes ac imprimis etiam Romanos sepulturæ ac exequiæ hono-
2 rificè cum laude † defuncti, ac maiorum fieri solebant. vnde vti hodie nobiles cum insignibus maiorum sepeliuntur; ita præferri olim iis nondum repertis solebant maiorum imagines. Inter alios extat apud Tacitum l. 3. Ann. insignis locus de sepultura Iuniæ. *viginti clarissimarum familiarum imagines antelatæ sunt, Manlij, Quintij, aliaq́; eiusdem nobilitatis nomina: sed præfulgebant Cassius atq; Brutus, eo ipso quod effigies eorum non visebantur.* quare hæreditate priuabatur qui debite defunctum non sepelierat, *l. hæreditas, D. de petit. hæred. l. milites. C. eod.* & contrà laudatur qui testatorem sepelierat, qui ossa sua in mare proiici iusserat, *l. quidam, D. de Cond. inst.* & Ecclesia pro summo demum delicto sepulturæ sacræ priuationem irrogat. *c. ex parte cum seq. extr. h. t.* Et sepulcrorum violatores summis pœnis plectuntur, *l. vlt. D. de sep. viol. l. 4. §. fin. l. 5. C. eod.* sepulcrorum denique fauor vbique prædicatur. *l. 7. 8. ff. de relig. c. Ebron. c. vnaquæq́; 13. q. 2.* Itaque & nunc liberum est vnicuique sepulturam eligere, si nolit in sepulchro maio-

Honor exequiarum.

maiorum vel in parochia ſepeliri, ſed tunc Cathedrali vel parochiali † nihilominus quarta funeralium reſeruatur. & cum Concil. Trid. *ſeſſione* 25.*c.*13. ad priſtina iura reuocari vult, ſi intra 40. annos per aliqua priuilegia alicui pio loco fuerit conceſſa, animaduertendum, d.l. Trid. ſermonem hic tantùm eſſe de funeralibus, ſeu quæ funus comitantur, vt sũt oblationes diei funeris, nõ alterius. ſimiliter *iuxta c. vlt. de Teſt.* neq; Epiſcopo neque parochiali Eccleſiæ debetur quarta ex legato † Eccleſiis, aut piis locis pro fabrica, ornamentis cæteris, luminaribus, anniuerſario, ſeptimo, vigeſimo aut trigeſſimo die, & pro aliis ad cultum diuinum perpetuum: modo non legetur in fraudem, vt Epiſcopus aut parochia ſuo iure priuetur. Item *in c. in noſtra. de ſep.* excipiuntur equi & arma legata in ſubſidium terræ Sanctæ, ex quibus quarta non detrahitur. *L. Molin. de iuſt. t.2.d.*215.*num.*8.9. Sed in huiuſmodi re conſuetudines ac † Concordata plerorumque locorum modum ſtatuerunt. ſic certum eſt in primis in his ditionibus Ordines præſertim Mendicantes, quibuſcum (quia ius ſepulturæ habent) antiqua parochis lucta fuit, raro & forte nullis in locis, puris & integris ſuis priuilegiis vti, ſed modificatis, per inueteratos vſus aut Concordata, quæ obſeruanda † ſunt, *c. vlt. de pactis in 6. Leo X. in Concil. Lateran. in ſubinſerta Conſt. his verbis. Pacta autem & conuentiones inter eoſdem fratres & Prælatos atq; Curatos pro tempore inita valeant, niſi per ſubſecutum Capitulum proximum Generale vel Prouinc. refutata, & per eos refutatio huiuſmodi intimata debito tempore fuerit.* Et hoc *c.* 13. *ſeſſ.* 23. mandat ſi quarta funeralium antè per annos 40. præſtari ſolita ſit Cathed. aut parochiali, ea ſeruetur; non obſtantibus priuilegiis etiam Mari magno (in quo ſemper illi fluctuant) dictis. Et mens Pontificum huiuſmodi priuilegia concedentium eſt, vt iis † ciuiliter & vrbanè vtantur: ſic vt quamuis à Pio V. Cal. Iunij 1567. & ante à Iul. 3. & aliis *quorum meminit Choppin. Monaſt. l.* 2. *t.* 1. *num.* 30. per ſpecialia priuilegia Prædicatores, Minores, & cæteri Mendicantes Ordines exemti

3 Quarta Cathed. & parochiali ſeruanda.

4 Ex quibus ea non debeatur?

5 Concordata.

6 Seruanda.

7 Priuilegia ciuiliter vtantur priuilegiis.

videantur à quarta funeralium, quam ante iure tamen soluere tenebantur, *cap. in nostra*, 10. *extra, de sep. Clem. dudum. eod.* declarauit tamen idem Pius V. suam mentem fuisse, vt parochi inuitarentur, vt quoties eorum parochiani in Ecclesiis Mendicantium sepeliuntur, præsentes intersint, ac propterea quartam partem consequantur rerum omnium, quæ ab hæredibus defunctorum pro funeralibus dantur: sed tamen officia mortuorum, & reliqua munia, quæ in huiusmodi Monasteriis adhiberi solent, non à Canonicis, parochis aut Clero, sed ab ipsis fratribus peragi debent, *Marc. Ant. Gen. in prax. Neap. c. 62. in fin.*

8 Sed & meminisse oportet non posse Mendicantes in suis Ecclesiis sepelire, † nisi eos, qui in eorum Ecclesiis sepulturam maiorum habent, vel viui elegerunt, *cap. 1. & d. c. 10. & Clem. dud. & extrauag. cum super Cathed. de sepult.* neq; est in potestate consanguineorum, vt defunctum extra parochiale aut maiorum illius monumentum sepeliant, sed id solo patri specialiter conceditur pro filiis suis impuberibus tantum, *c. de vxore, vlt. de sep. c. licet, eod. in 6.*

Et non nisi quoad eos qui eligunt aut apud eos maiorum habent sepulturam.

9 De quarta † ex Legatis deducenda, seu ex quibus relictis piis non debeatur, aliquot præclaras Rotæ decisiones ad longum refert Quar. V. *quarta. & Piaf. pr. p. 2. c. 5. num. 36.*

10 Consuetudinem regni † Neap. vt Ordinarij laicorum intestatorum mobilium quartam, quasi ex præsumpta voluntate in pia opera erogent, retinendam censuit S. Cong. modo non ad rigorem exigatur, & consultis hæredibus expendatur, *Piaf. vbi supr.*

11 Sepulchra † olim non in Ecclesiis tantum, sed nec in ciuitate fieri permittebantur, *Choppin. Monast. l. 2. t. 1. num. 15.* primum ecclesiastici, deinde Principes, denique passim omnes infringere cœperunt, vt, nunc vel homines imæ sortis sub ipsis altaribus ferè con-

condantur, vt priuilegia hæc duo iura antiqua soluant, 1. ne qui intra templa condantur. 2. ne quis sepeliat præter parochos.

DE PARO-
CHIIS.

1 Parochialis Ecclesia ex his tribus iunctis † dignoscitur: quod habeat fontem baptismalem, sepulturam, & curam fori pœnitentialis, per vnum sacerdotem. Huic debentur decimæ & oblationes: huc conuenire debet populus ad percipienda sacramenta, & audienda diuina; illa semel quotannis; hæc omnibus Dominicis & festiuis. † sic enim disertè declarauit Concil. Trid. his verbis: *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri vnumquemq; parochiæ suæ interesse, vbi commode id fieri potest ad audiendum verbum Dei.* Similis iam olim inter Mendicantes & parochos in Germania fuit exagitata quæstio, & à Sixto IV. *in extrau. commun. in ext. vices* decisa, his verbis: *vt fratres Mendicantes non prædicent, parochianos, non teneri audire missam in eorum parochiis diebus festiuis & Dominicis; cum iure sit cautum illis diebus parochianos teneri audire missam in eorum parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent.* vbi & de sepultura libera, confessione proprio sacerdote facienda, seruanda antiqua consuetudine horas cantandi, prædicandi, campanas pulsandi, neque facienda mutatione temporis prædicationis, nisi de consensu partium, quod Mendicantes non detrahent in sermonibus parochis, nec è contrario, nec populos à suarum parochialium ecclesiarum frequentia & accessu abstrahent quoquo modo: si secus fecerint, excommunicationem incurrant eo ipso; à qua nequeāt absolui nisi satisfactione præuia, & de partis læsæ assensu. Hoc olim magnis studiis coram Principum, *d. Extrau. vices,* decer-

Vnde noscitur parochialis?

2 Frequentanda est.

decertata,& impensa sedis Rom. voluntate definita sunt. Sed quantum subsecuti aliqui Pontifices Ordinibus contrarij priuilegij concesserunt, videri potest apud Azor. *Inst. Mor. lib.* 13.*c.*2. quantumque ea vsus probauerit, vel abusus prorogauerit, non facile dictu est. Id certum; indulgentia omnes fieri peiores: Non loquor de indulgentiis spiritualibus, quas tamen optandum esset apud singulos Ordines & monasteria maiores non esse, quam in Ecclesiis parochialibus; ideo enim parochiales deseruntur, & à pluribus aliæ frequentantur, & occupant locum principalis, quæ primò institutæ sunt in supplementum deuotionis.

Vt in hac ciuitate non nemo nec ex infima plebe inuentus fuerit, qui etsi apud aliquos Religiosos frequens in templo ac ædibus versaretur, in quodam conuiuio assidens parocho suo qui eam functionem sexēnio egerat & amplius; *vnde esset*, vti peregrinum percunctaretur. Est tamen illud boni pastoris, *oues meæ vocem meam audiunt.* Quin nec in Monasteriis tantum, sed nec in alienâ parochiâ sacra audire nisi ex iusta causa quem debere, iam olim, cum nerui ecclesiasticæ disciplinæ non adeo essent laxati, decretum fuit. sic in Concil. Nannetensi constitutum constat *ex. c.* 2. *extr. de parochiis: vt Dominicis*, inquit, *vel festiuis diebus presbyteri, antequam missam celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero velit ibi Missam audire; quem si inueniant, statim ab Ecclesia abiiciant.* & Concil. Constant. 6. Gener. Can. 80. statuit, *vt si quis in ciuitate agēs à suâ Ecclesiâ absit frequentiùs, & in tribus diebus Dominicis vna non conueniat, si Clericus est deponatur: si Laicus, à communione separetur.* Pœna excommunicationis non in re leui, neque consilij, sed necessitatis locum habet. S. Augustinus *in c. & hoc attendendum, de consecrat. dist.* 1. *his verbis* sanxit, *vt Missæ peculiares quæ per dies solemnes à sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, vt propter eas populus à publicis Missarum solemnibus, quæ hora tertia Canonice fiunt, abstrahatur.* & infra. *sed sacerdotes qui in circuitu vrbis aut in eadem vrbe sunt, & popu-*

populus in vnum ad Missarum publicam celebrationem conueniant: exceptis Deo sacratis fœminis, quibus est mos ad publicum non egredi, sed claustris monasterij contineri. plura *vide apud Choppin.de sac.polit.l.2.t.7.n.31.*

Et in Concordatis Hannoniæ inter Episcopum Cameracens. & Consiliarios suæ Maiestatis initis 2. Martij 1541. conuentum est, *quod qui Missam parochialem non audient, imposterum non citabuntur, nisi qui abfuerint diebus solemnibus, aut abesse consueuerint sine excusatione legitima, vnde malum exemplum aut scandalum oriatur.*

Parochus nullos † etiam regulares in sua Ecclesia prædicare permittere potest nisi ab Episcopo approbatos: cum ne quidem Episcopus etiam cum speciali Breui Papæ in aliena diocesi possit prædicare absque Ordinarij licentia. *ex declaratione Clem.8. Riccius in prax. Epis. dec.*543. Pias. *p.2.c.3.num.1.* obseruanda & vitanda in concionibus ex Const. Leonis X. enarrat. & Const. Pij V. de non prædicando affirmatiuè vel negatiuè de Conceptione B. Mariæ in peccato originali. Indulgentias aut noua miracula absque Ordinarij licentia prædicare non debent. *sess.21.c.vlt.s.24. de inuocatione & veneratione & Rel.Sanct. in fin.* neque ipsi Ordinarij approbent, nisi per testes fide dignos probentur: sicut nec diuinæ inspirationes debent publicari sine sedis Apostolicæ licentia, & Ordinariorum approbatione, *Leo X. in Bull. incip. superni.* Diligenter porro parochus virtutes & vitia populo explicare debet, *sess.*24.*c.*4. & speciatim pueros in catechesi instruere, *ead.s.c.*7. pro qua magis promouenda extant Const. Pij V. & aliorum Pontificum cum diuersis indulgentiis. Curare debet etiam parochus, vt omnes in Paschate confiteantur & communicent; Quod Soter Papa sub Marco Aurelio, vt in Cœna Domini fieret, primum decreuit: postea angustia temporis ad duas hebdomadas laxata est. idque in propria parochia vt fiat oportet, etiam à Laicis qui Regularibus seruiunt, *Sa.V. Eucharist.§.9. ex Cong. Concil.* Nisi id præstiterint in cathedrali, Episcopus enim & Cathedralis concurrit in cura a-

3 Parochi officium.

ra animarum cum omnibus parochis diocesis; *c. quàcumque* 10. *quæst.* 1. & quilibet ex diocesi recipere potest sacramenta in Cathedrali. *M. Ant. Gen.in prax. cap.* 76. *num.* 22. vnde laudabiliter in Cathedrali Antuerp. Senatores oẽs etsi sub diuersis ciuitatis parochiis habitantes in Paschate à manu Episcopi sumunt communionem. *Sa. V. sacrament.* §. 4. Non tamen potest Episcopus prohibere quin officia fiant in parochiali, & singulariter prædicatio dum fit in Cathedrali. *Cong. Concil. Sa. V. Episc.* §. 43.

4 Quis sit proprius sacerdos? Cæterum proprius sacerdos † est parochus Clericorum & Laicorum in ea Ecclesia, Archipresbyteri suorum pastorum, & Archipresbyter in Cathedrali, itidem Archipresbyterorum ruralium, in Collegiatis conuentualibus qui dignitatem habet, cui incumbit cura animarum, in Cathedrali Episcopus. *Synod. Audomaren.* 1583. *de pœnit.* Quibus accedunt omnes priuilegiarij Ordinum Confessarij, omnibus omnia facti *ex declaratione Clem.* 8. Sufficit his in anno semel confiteri, aliâs aliis iurisdictionem tantum habentibus, in Paschate sumere sacros. Eucharistiam in parochia; *c. omnis, de pœnit. & remiss.* Porro quæ ad Græcas Ecclesias spectant, diffusè tractat & Quar. V. *Græcorum Ritus. & Piasec. in pr. p. 2. cap. 3. num.* 29. Functiones proprias parochorum vsurpare non possunt Capellarum & beneficiorum simplicium rectores, quas ex sententia Congre. Rituum distinctè refert *Pias. p. 2. c. 3. nu.* 34. Quo etiam spectat, vt in Ecclesiis non parochialibus non possit asseruari S. Eucharistia pro adoratione, ne quidem de licentia Episcopi, sed solius Papæ, *vt respondit S. Congreg. anno* 1609. Et si Episcopus secus fecerit, licentiam esse nullam, nec egere reuocatione successoris, refert post Gen. Pias. *d. c. 3. num.* 34.

Reuerentiam † etiam populus Parocho, vt patri debet, & defensionem si quid contra eam attentari intelligat: quod si potest, tenetur id impedire: nisi fecerit; graui pœnitentia expiandus. *refert declarasse S. Cong. Serol p. p. 1. V. paroch.* §. 5.

Man-

Mandat *seß.* 24. *cap.* 1. §. habeat parochus librum 5 *Librum coniunctorum matrimonio habeat.*
in quo nomina coniunctorum † describat, eumque diligenter apud se custodiat; qui plene probat, *Farin. Crim. decis.* 337. quâ in re sæpè committitur negligentia, magno coniunctorum hæredumue damno: dum postea aliunde matrimonium mortuis forte testibus probari non potest, & ita iustis hæredibus bona paterna auferuntur. Quare Serenissimus Princeps noster anno 1611. *edicto suo super directione causarum iustitiæ artic.* 20. mandauit copiam authenticam quotannis in archiua † reponi, quod valdè expediret o- 6 *Qui in archiua quotannis referendus.*
mnes Episcopos sua saltem authoritate pastoribus mandarent, & exequerentur, vt in archiuis Episcopalibus eiusmodi exemplaria asseruarentur. Eadem ex causa iidem Serenissimi Principes *ibid. art.* 21. decreuerunt, vt probationes suspectorum Ordinum, & votorum monasticorum, fiant per literas & non per testes, vti & allegationes sententiarum, nisi forte registra essent deperdita. Vnde iis in locis vbi huiusmodi registra asseruantur, si non inueniantur aliqui descripti, non facile ex aliis indiciis cohabitationis, tractatus, & similibus statim habebuntur pro legitimis coniugibus. Quanquam † attestatio parochi, qui non an- 7 *Quatenus probet?*
notauit in registro, non reiicietur si habet adminicula, *Farinac. decis. Crim.* 322. *num.* 2. sed & grauiores solitò præsumptiones concurrere debebunt, & quàm Menoch. *l.* 3. *præs. præsump.* 1. ordinariè sufficere asserit, quando initium fuit à concubinatu. *Farinac. Crim. decis.* 244. *num.* 3. 9. 10. 11. 12. *decis.* 277. *num.* 1. Sed tamen vbi agitur de matrimonio incidenter, ad effectum legitimitatis prolis, successionis &c. leuiores probationes † sufficiunt. *ibid. & decis.* 322. *num.* 1. 8 *Quæ aliæ matrimonii probationes?*
Sic vt matrimonium ex cohabitatione multorum annorum præsumatur, & filiorum procreatione & simultaneo tractatu viri & vxoris, *num.* 4. *& seq. Charon. resp.* 1. *l.* 2. *resp.* 32. *lib.* 6. *res.* 53. *lib.* 7. *res.* 60. *l.* 8. *res.* 12. *l.* 12. *res.* 15. *l.* 2. *res.* 37. *Ann. Rob. rer. iud. l.* 2. *cap.* 17. cui rei dis-

dissentit Alciat. *de præsump. reg. 2. præs.* 5. sed accipiendus, cum de retractando alio matrimonio agitur, vel in alterius præiudicium. *Farin. num.* 5. Quin & Farin. *d. decis.* 244. *num.* 6. *&* 7. quid & hic ad famam requiritur, & alias vt famæ deferendum non sit, nisi constet originem habuisse ex probabilibus causis, quæ inducat populum ad credendum solida, constans, vniformis, & sine contradictione, alias vt fama non sit, sed vox varia populi contemnenda, *idem decis.* 264. *num.* 4. 6. & in criminalibus etiam legitime probata non sufficit, nec ad condemnandum, nec ad torturam, *idem decis.* 213. *num.* 9. etiam cum fuga, & effracto carcere. *ibid. num.* 10. 12. cum testibus de auditu, publica voce. *& in fin. decis.* neque ad priuationem beneficij, quæ etiam locum non habet nisi in casibus iure expressis. *vt Rota decidit ibid. num.* 12. *similia vide in decis.* 337. Itaque hac in re ius ciuile facilius quam Canonicum matrimonium præsumit; *Palæot. de Noth. & spur. cap.* 19. *num.* 8. 9. nihilominus tamen si quæ habitatio diutina fuerit, nempe decem annorum, etiam iure Canonum, & ratione ipsorum viuentium, eorum nemine refragante, nedum quoad prolem ipsis vita functis matrimonium præsumetur. *verba sunt Couar. tom. 1. de Mat. p. 2. cap. 1. num.* 5. *Ioan. Vssel. in Consultatione cum connubialitate*, præsertim si cohabitatio aliis indiciis adiuuetur. *Couar. ibid. c. illud quoq;* 11. *extr. de præsumpt.* nam si sola mulieris consuetudo probaretur, illicitus potius coitus, quam legitimum coniugium crederetur. ita interpretatur Coras. *l.* 3. *Miscel. cap.* 4. *num.* 8. responsum Innocentij *in c. ex parte, extr. de rest. spol. & Can. aliter* 30. *q.* 5. cuius Can. finalia verba, *nisi quæ certis indiciis comprobantur*, idem euincunt: vbi tamen non plenam probationem requiri, sed moraliter certas coniecturas, indicia, & præsumptiones sufficere, existimandum est; præsertim cum iure ciuili id decisum sit, neque ille textus, aut alii Canones nos vlterius cogant: Quod & imprimis obtinere censendum est, quando agitur de probando matrimonio, cum de successione aut prolium legitimitate tantum agitur; qui respe-

respectus sunt politici & ciuiles:adeoque etiam nunc per Canones licet, vt quam minimum à dispositione iuris discedatur. Si porrò agatur de matrimonio in quantum est sacramẽtum, & an cohabitantes in peccato versentur, an non; strictius nonnihil probationes à Canonibus exiguntur, etsi præsumptæ tantùm nuptiæ ad priorem effectum nihil à vero matrimonio distent. *Abb. in c. is. qui fidẽ. nu. 2. de spõs.* nec existimo circa huiusmodi matrimoniũ, seu potius præsumptiuas illius probationes Conc. Trid. aliquid mutasse; cùm & prioris iuris correctorium sit, & ratio huc nõ extendatur. Nec aliter credo verum, quod quidam existimant, vniuersim per illud matrimonia pręsumpta cessare, quam vt id accipiamus de huiusmodi præsumptionibus, quæ oriebantur ex actibus qui poterant facere matrimonium, si animus aderat: qui actus nunc non possint: v.g. si post datam fidem sponsi miscebantur; surgebat præsumptum à iure matrimoniũ: nunc huic actui solitario Concil. Trid. resistit, & agentes ad sic contrahendum, id est, sine parocho & testibus, reddit inhabiles. Itaq; nunc matrimonij ex hoc actu præsumptio est iure impossibilis: cęteri actus quibus Trid. non refragatur, quo minus priores iuris effectus habere possint, non est ratio. Præsumemus ergo & nunc huiusmodi actibus matrimonium, rite & iuxta formam Concil. Trid. esse contractum (cum actus quoad intrinseca solenniter initi præsumi debeant) sicut olim qualitercumque contractum, valide tamen & legitimè præsumebatur. *Vssd. in d. Consult. circa fin.*

9 Est autem ars artium cura animarum: † in qua nunquam satis laborabit, quicquid Theoria, quicquid praxis suppeditare potest. Quod facilè credet quisquis hoc officium pro merito expenderit, *Azor. Inst. Mor. p. 2. l. 3. c. 12. in fin. paucis illud enarrat.* quibus parochi harum partium, quę in Prouincialibus & synodalibus quoad eos ample decreta sunt, addent. Igitur diebus Dominicis & Festiuis, itemque Quadragenarij Ieiunij diebus (nisi fuerit legitimè impeditus) verbum diuinum populo sibi commisso annunciare, pueros docere fidei rudimenta, libros neces-

Epitome functionũ pastoralium.

ſarios habere, Miſſale, Breuiariũ, Catechiſmum Romanũ, Conc. Trid. Biblia, & aliquas breues ſummas ſelectiores, quæ tractent de caſibus cõſcientiæ, vt vocant. Itẽ parochus diligenter inquirat, an obſtetrices ſciant formam baptiſmi ne in baptizando errent: librum habeat in quo ſcribantur eorum nomina qui baptiſmum ſuſcipiunt, parentum item eorundem ac ſuſceptoris illorum; notet annum, menſem & diem, in quo ſinguli baptizãtur: librum item in quo ſcribat eos, qui confirmationis ſacramentum accipiunt, parentes eorum ac ſuſceptores, diebus Dominicis. Indicat dies feſtos & ieiunia quæ in hebdomada occurrunt: Curet, vt ſinguli quotannis ſua peccata confiteantur, & in Paſchate ſacrum Chriſti corpus accipiant: de ijs qui non confitentur Epiſcopum certiorem faciat: exteros matrimonio ne coniungat, niſi priùs adhibita diligentia, inquirat qui ſint illi, vnde venerint, & rem totam ad Epiſcopum deferat: Peregrinorum ad parochiam veniẽtium vt in ea habitent fidem, Religionem, vitam, & mores ſcire curet, vt videat num ſacramenta ſuſcipiant, rem diuinam audiant, dies feſtos obſeruent.

10 Canonica portio quanta & vnde deſumenda.

Ad tertiam partem † fructuum maiorem vel minorem poteſt Epiſcopus vicario prouidere iuxta ſuum arbitriũ, & generatim magis probatur Conc. vt vicarij perpetui cõſtituãtur, niſi ſpecialis circumſtantia diſſuadeat, & in certa re eorum poteſt portionem aſſignare. ſic vbi illiteratis de vicario aut coadiutore prouidetur *iuxta c. 6. ſeſſ. 21.* de ſufficienti victu etiam attributa ei parte fructuum proſpicitur: atque hæc loca de vicarijs agunt. porrò non diſſimili cauſa. *c. 13. ſeſſ. 24.* de Rectoribus ipſis, quorum Eccleſiæ parochiales nimis tenues habent prouentus, primo, per beneficiorum vnionem eis prouidebitur, (non tamen regularium, neque ipſæ Rectoriæ Abbatijs, dignitatibus, aut præbendis Cathed. vnientur) quod ſi fieri nequit, ibitur ad primitiarũ, (ad quas populus cogi poteſt quadruplici caſu, *vt habet Choppin. de ſac. polit. l. 3. t. 3. nu. 26.* vbi primus eſt parochi inopia) aut decimarum, etiam infeudatarum, *vt diſputat Choppin. de ſac. polit. l. 3. t. 4. n. 19. 20. 21. 22.*

ſed

sed secus vult edictū ad Synodum Cameracens. ann. 1586. *ar.* 12. *ad Syn. Mechl. ar.* 15. 16. nihil distinguit) assignationē, vel parochianorum symbola, & collectas aut aliam rationē iudicio Episcopi cōmodiorem, qua necessitati parochi decēter succurratur. Hæc latos terminos habent. Ideoq; Pius V. statuit, vt non infra quinquaginta, & nō vltra centum aureos hac prouisio extēderetur. *Cōc. Mechl. Prou. an.* 1607. *t.* 17. *c.* 3. non infra triginta quinq; libras Fland. & nō supra quinquaginta; nisi Episcoporū iudicio parochiæ amplitudo aliquid vltra requireret, computatis certis prouentibus & incertis quæ ad certam summam inspectis tribus aut quatuor vltimis annis redigi possit. vbi si beneficia aut eorū deseruituræ cōcedantur, non eorum totus prouentus computādus est, sed quod onerum honorario soluto superest duntaxat. vbi & hoc decretū est c. 4. vt summariè procedatur; & saltē partis responsione habita, aut aliquali informatione per prouisionē † ad iudicatio fiat, 11 quā appellatio non suspendat: quippè cùm de alimentis agatur, *l. si Iudex nutriri, D. de his qui sunt sui vel ali. iur.* saltē quoad ea quæ futura sūnt, aut post litem prudenter cesserunt, *l. de alimētis. C. de Transf.* Enimuerò si qui decimas possident alioquin etiam egebunt, si aliter prouideri nequit, parochi tamen priùs cura habenda est. *Ant. Fab. in suo Cod. l.* 1. *t.* 2. *def* 53. Ad executionem porrò eorū, quæ Episcopi circa huiusmodi congruā portionē decreuerint, † man- 12 dant Principes nostri, *in edicto desuper edito ar.* 13. vt omnem assistentiā præbeant, datis literis mandatorū, vt satellites realiter ea exequātur, siue per prouisionē, siue definitiue pronūtiauerint. Quin etsi ad collectas procedendū sit, ꝙ ea via cōtribuendū esse decreuerint, alijs medijs deficiētibus curabunt Magistratus, vt mox erogetur; & casu quo parochi querātur Episcopos nectere moras, poterunt implorare officium Consiliariorū Principum, qui prouidebunt; ita quod in subsidiū ad Concilia etiā congruæ portionis cognitio pertineat. *ar.* 16. *edicti. c. statut. §. vbi aūt, extr. de decimis.* nisi fortè ex interdicto fiduciaria pēsitatio addicatur, *Choppin. de sac. pol. l.* 3. *t.* 4. *nu.* 8. *Cod. Fab. l.* 3. *t.* 12. *def.* 18.

Sine strepitu, summariè, per prouisionē, & remota appellatione

Dum ad collectas deuenitur, Concilia præstō auxilium conferunt.

Non dissimiliter Philipp. II. *ad Synod. Camer.* edicto dato statuit ann. 1586. Et quidem adeò ad Episcopos ea cognitio spectat, vt ne quidem exempti & sedi Apostolicæ tantùm subditi illud iudicium subterfugiant, *d. c. 7. sess. 7. c. 1. de præb. in 6.* Porrò in casu huius sess. 7. c. 7. Trid. S. Cong. Concilij ad postulationem Reuerendiss. Ioannis Miræi Episcopi Antuerp. 1608. his verbis censuit: *Tam in plebaniâ quam in reliquis parochialibus Capitulo vnitis posse ab Episcopo constitui Vicarium perpetuum cum congrua portionis fructuum aßignatione, quæ nec maior sit aureis centum, nec minor quinquaginta. Cæterum etiamsi huiusmodi vicarios amouibiles esse sinat Episcopus, posse tamen Capitulum cogere, vt ipsis congruam fructuũ portionem aßignet; ipsos autem vicarios siue perpetuos siue amobiles esse, præuia Episcopi approbatione, & non aliter deputandos.* Hactenus S. Cong. vbi tametsi, *vt dictum est c. hoc.* 7. amplum arbitrium Episcopis in assignanda vicarijs portione tribuisset, tamen pro hoc etiam tempore, & hoc emporio celeberrimo Belgij, quod Cong. meminerat, vtpotè cum ad status Episcopatus relationem eam resolutionem dederit, non voluit excedi, inuito Capitulo taxam Const. Pij V. Serol. *pr. p. 1. verb. Oeconom. §. 6.* refert se vidisse per Nuncios Apostol. assignatos singulos aureos tantùm in singulos menses, & emolumenta currentia. Porrò œconomus aut deseruitor Ecclesiæ vacantis, constitui statim à vacatione debet. *Trid. sess. 24. c. 18.* qui habet etiam congruam mercedem; non integros fructus percipere, vel Episcopus ei assignare potest, nisi quando essent necessarij.

DE DECIMIS.

QVanquam omnium quæ gignit humus, decimæ iure sint soluendę, etiam leguminum, *c. non est, extra de decimis. c. 3. verb. de blado & vniuerso legumine. ibid. lib. 2. Paralipom. c. 13.* Tamen Carol. V. Imp. anno 1520. cauit † ne decimæ à subditis exigerentur eorum fructuum, de quibus 40. retro annis nullæ decimæ exactæ aut solutæ essent, qui eo tempore cogniti fuissent, nullis exactis decimis: ad fru-

1 Decimæ insolitæ non exigendæ.

ad fruges enim cognitas constitutio trahi non poterat. Ita eiusdem Imperatoris interpretatio subsecutis annis declarauit, vt de insolitis fructibus decimæ soluerentur, si in alijs locis vbi soliti fuerunt seminari, & colligi soleant decimæ solui; quod si consuetudo deficiat, ad ius recurratur. Amplam ergo illam decimas exigendi facultatem à Canonibus introductam restrictam esse declarauit Imperator, quatenus à consuetudine destitueretur; quæ ab ea iuuaretur, ea pleno iure obtineret; vnde certè ius ipsum dicitur quod consuetudo firmauit, *l.penult.D.de leg.* Igitur si hîc insolitæ sint fruges, in eadem tamen Prouincia aut vicinia solitæ sint, seminatæ ibi esse & in horrea conditæ, si ibi ex ijs decimæ colligantur, cum eo onere huc transmigrarunt. Si porrò ex Vltramarinis Regionibus traductæ sunt, vt non constet an ibi soluantur ex ijs decimæ, aut eas Regiones habitent gentes, quæ nihil pro iure habent, quam quod lubet, tunc ad ius commune recurrendum est. Sic de panico, fagopyro, † aut pyrophago controuersiam rustici 2 Ex fagopyro soluendæ.
nonnullibi mouerunt, præsertim vbi primum pro pabulo cessit, deindè ob exiguam quantitatem qua colligebatur, aduertentiam decimatorum fugit; posteaquam autem publicitus seminari aut magna quantitate colligi cœpit, decimatores etiam decimas exigere cœperunt; illi insolitas fruges dicere, & decimas non solitas solui. Sed cum recurritur ad Campiniam, Taxandriam, totamque Geldriam, vbi solitum seminari, colligi, decimari, res cõtrouersia caret. Sic Boër. *ad Consuet. Bituric. tit. de costumes prediales. §.12.* refert, quod cum Episcopus Abbiens. decimas crocorum exegisset, ac subditi solutionem denegarent, sub prætextu quod antea decimas non soluissent, Episcopus sententiam obtinuit; ea ratione quod alijs locis decimæ de croco soluerentur. Et Conc. Brab. 21. Aprilis 1545. pro Abbate S. Gertrudis iudicauit non censeti nouas decimas lignorum in locis vbi ex lignis decimæ soluuntur; quamuis syluæ infra 40. annos plantatæ vel sponte natæ essent. & in ipsa panici materia Senatus

Brab. iudicauit contra incolas de Willebroche. quæ sententia quoad omnes ius facit, cum decidat qualitatem istius frumenti, scilicet quod sit decimabile: sic cum de statu alicuius sententia lata est, omnibus nocet, etiam non vocatis, *l. ingenuum, D. de statu hom.* Sic Ioann. Faber. *in §. præiudiciales, vers. sed quidam causa nobilit. Institut. de Act.* si quis pronunciatus est nobilis aut legitimus, is nobilis est & legitimus quoad omnes; neque opus est vt apud singulos probetur. Carol. V. in eodem edicto interpretatiuo declarat, se non intendere prohibere quo minus si de nouo ædificetur domus, de bestijs ibi natis & nutritis decimæ soluantur, si in eodem pago solitæ sint de illis solui. Porrò † cognitionem nouarum huiusmodi decimarum videtur Imp. suo Concilio asscripsisse. Si de facto tantùm ac possessorio ageretur, facilè recipi posset: sed si de iure etiam accipimus, incurritur in c. tuam, *extra hoc tit.* sic Boër. *vbi supra.* dicit huiusmodi statutum *nu. 3.* seruandum. Sed tamen ex Concord. Brabant. decimarum cognitio in possessorio ad Principem; in petitorio ad Ecclesiam spectat, si non agatur de decimis infeudatis etiam per Ecclesiam possessis, ex §. in causis mere. in Concord. Brab. vbi inter decimas infeudatas multo maximè censent referendas, quæ ad ipsum Principis dominium spectant, de quo priuatiuè Concilium solet cognoscere, etsi Brabātia feudum non sit, neque in eo omnia soleant obseruari quæ in feudis, quæ ab eâ mouentur. Ad hæc Carol. V. 7. Iunij. 1554. & Philippus II. anno 1564. 6. Iunij, edicto sub graui pœna sanxerunt, vt decimæ integrè † soluantur, neque fructus ante vel post solis occasum, vel non eius monitis decimatoribus, neque antequam in manipulos colligantur, & in aceruos componantur, ex agro auehantur, & vt decimis suis pacificè vti frui Ecclesiastici sinantur. quod & pluries sanxerunt Galliæ Reges, *quos refert Choppin. de sac. polit. l. 2. titul. 4. numer. 3. 4. ad marg.* Quod de iure, ita faciendum asserit Riccius *in prax. Episcop. decis. 544.* Decimarum solutio debita est Deo, & qui

3 Cognitio decimarū

4 Integrè soluendę.

qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt, Conc. Trid. *sess.25.c.12.* & eos excommunicari præcipit, & non absolui nisi plena restitutione facta.

Sed immunitatem † à decimis post Cistercienses (quorum priuilegium est in Corpore iuris, *c.10.x.34. extra hoc tit. Bull. Mart.* 5. largior dd.cc. *quam recitat Choppin. de sacra. polit. l.3.t.2.num.9.*) omnes Mendicantes Ordines obtinuerunt quoad terras ab ipsis excultas. & Greg. XIII. *Const. incip. pastorali.* 1. *Ianuarij* 1578. maiorem libertatem concessit. Decimæ non debentur vbi non est eius rei consuetudo; & quidem personales, id est, ex lucro industriæ nullibi ferè sunt in vsu. *Sa. verb. decimæ,* §.1. In his partibus vsus in materia decimarum, si qua alia, valde variat: in hoc pago decimæ non debentur lignorum, ibi animalium, ibi leguminum, aliorum alibi; vbique suus vsus est retinendus. 5 Qui immunes?

In maritimis locis † harum ditionum consuetudo obtinere dicitur, quod quando Princeps terram natantem permittit è mari vindicari & aggeribus cingi, quæ ab hominum memoria culta non fuit, & vbi Ecclesia decimas nunquam habuit, quod is qui terram ita è mari vindicat, etiam immunitatem decimarum, seu ipsas decimas lucretur. Sonat axioma. *de dyct die vvindt de thiende.* sed quando Ecclesia semel percepit decimas, & aggeres post inundationem reficiuntur, recuperat Ecclesia decimas. sed quidem ita intelligo, vt si quidem Princeps facultatem fecerit veteribus dominis terras suas aggerandi; sicut illi recuperant per hoc indultum ius suum, seu proprietatem terrarum, etsi ad Principem deuolutam; Ita & Ecclesiæ restituantur decimæ. Cæterùm si Princeps non restituat veteribus dominis fundos, neque ad Ecclesiam decimæ redibunt, quæ cum fundis in regalia Principis transierant: si tamen diuturno satis tempore sub aquis latuerint. nam proprietas agrorum per inundationem † flumine vel mari eodem impetu non 6 An qui recens terras aggeribus cingunt? 7 Inundatione perit domino fundus.

 rece-

recedente, quoad priores dominos amissa est, & rura iam natantia facta sunt iuris publici, prout flumina ipsa; præcipuè accedente longissimo tempore, quo submersa remanserunt, mutata planè eorum forma per inundationem, *l. si ager, la 1. D. quib. mod. vsufr. amit.* quæ flumina inter regalia numerantur, *in vsib. feud. in titul. quæ sunt regalia c. vn.* & idcirco ad Principem spectare intelliguntur; cui propterea accedunt insulæ, & quicquid in flumine nascitur, & exinde emergit. neque moribus nostris obtinent, quæ in iure, quoad adiacentes agros, decisa sunt *in l. adeo. §. præterea. & sequent. D. de acquir. rer. domin. & §. præterea. & sequent. Instit. de rer. diuis.* hinc traditur axioma, *Alluuio spectat ad Principem.*

8 Et decimæ

Id ipsumque credi potest etiam obtinere in decimis, † quæ etsi ex fructibus debeantur & colligantur, fundamentum tamen habent in fundo; vt ad limitatum hunc fundum limitatæ sint hæ decimæ: atqui quamuis circumscriptio quæ in aëre duci possit, ob circumferentiam locorum vicinorum, in imaginati[one] adhuc superesse possit, non tamen re ipsa ea est, quæ olim fuit, quæque fundo adhæsit, at non sunt nunc iidem fundi, qui olim fuerunt, sed noui, adeoque omnia quæ inde dependent, aut in ijs fundantur, cum illis interierunt, nouaque facta sunt omnia, & tanquam nullius, occupantis fierent: nisi vsus ea ad regalia Principis transferret. Propter enim formæ mutationem, quæ dat esse rei, *l. Iulianus. §. 1. D. ad exhibend.* dictas decimas, exemptas debere censeri oportet à dominio priorum proprietariorum.

9 Et seruitutes.

Sic in simili casu de iure decisum inuenitur † de vsufructu, vt eo casu quo agri dominium per inundationem amittatur, etiam vsusfructus amittatur, *text. in l. si ager. in princip. ff. quib. mod. vsufruct. amitt. & in l. cum vsumfructum, sequent.* vbi dicit Iurisconsultus, quod si flumen hortum vnum occupauerit, & alueo mutato inde manare cœperit, quod amittitur vsufructus: ratio

ratio est, quia locus aluei publicus esse cœpit, nec in pristinum statum restitui potest.

Idem in seruitutibus obtinet; ita vt si tanto tempore stetissent interruptæ, quāto seruitutes amittuntur, quod seruitutes non restituuntur primo domino, licet flumē in alueum suum redierit. *Bart. Cæpol. in tract. suo de seruit. Rust. præd. in tit. de seruit. aquæduct. versic. sed iuxta prædicta quæro, inducens gl. in l. hoc iure, §. si aqua, in versic. interrupta. ff. de aqua quot. & æst.*

Nec obstat quod contra allegari posset, quod in agris ex quibus decimæ debebantur, incultis per centum annos, si fruges ibi nascantur, & metantur, quod decimæ auferentur: quia tali casu ager cui decimæ inhærent & adhærent, semper fuit nec desijt esse, mutatâ formâ & specie per longam & diutinam inundationem, vt hoc nostro casu.

Et cum ad Regalia † Principis, vt diximus, ius decimarum, vt etiam proprietas terrarum, fuit deuolutum, de ijs liberam habet potestatem pro libitu suo disponendi, & sic vel relinquendi sub aquis, & vetandi aggerari ab aliquo, vel id prioribus dominis permittendi: quo casu & Ecclesię fauisse, quæ olim ius habuit, pręsumetur, vel alijs totum suum ius proprietatis & decimarum donandi, simpliciter; vel sub modo. Et hæc quidem de praxi dicuntur in his ditionibus: Neque tamen ea praxis huius tantum temporis est, sed & priorum sæculorum: nam cum Monasterio S. Michaelis territorium Santulitanum à Principibus nostris olim est concessum, adiecta est ea clausula, vt si quando contingeret eam inundari, nunquam tamen ad Regalia Principis rediret, sed maneret in dominio Monasterij. virtute cuius clausulæ superarunt his annis consilium præfecti aggerum, & supremorum Rationalium, qui omnia Principi vendicare volebant. litteræ sunt Ioannis Ducis, anni 1355. 22. Iulij cum per sententiam illa & alia inundata bona domanio eius applicata, & adiudicata essent. Sed & memini me in archiuis Monasterij Sancti Bernardi legisse arbitralem sententiam à quatuor viris

10 Ad regalia & dispositionē Principū trāseunt.

 præ-

præclatis, quorum duo erant vtriusq; iuris Doctores ante annos 100. circiter latam inter Abbatem S. Bernardi vti decimatorem in Wouda, & Dominum de Breda: vt Dominum de Steenberge 1 quæ duæ tertiæ decimarum terrarum certarum, in isto distri&cu sub aquis tunc sitarum in casu, quo è mari eriperentur, addicebantur Domino de Steenberghe, ob futuram aggerationem (sit verbo licentia) & vna tertia Abbati. Quinimò scio quosdam qui iura fisci tuentur, contendere, ex vsu ad Principem spectare, terram incultam, in emphiteusem dare ad decimũ, si velit, manipulum, vti infinitis libris censualibus decimi manipuli inter Canones Dominicales inserti inueniuntur: quo casu credant nulli alteri decimam deberi: modò parocho contribuantur alimenta; in quam causam tertia plerumq; relinqui soleat. Neq; hæc extra verisimilitudinem; neq; enim decimæ absolutè sunt iuris diuini, (prout hactenus in Frisia decimæ nunquam solutæ sunt) sed alimenta tantum Cleri: quibus constitutis potuerunt Principes Christiani eadem sibi iura vindicare, quæ ante illos, alij: fides enim circa rerum dominia nihil vnquam mutat, quæ corrupta demum natura inuexit, cum innocen-
11 tia omnia fecisset communia. Moris olim † fuit vt homines decimam fructuum Regibus suis præstarent. Sicilia, Sardiniaq; Romanis dabat decumanum frumentum: deinde aliæ Prouinciæ ex agro culto, decimam fructuum, ex pascuo quintam; quin & Samuel inter iura Regũ *l. 1. c. 8. Rex*, inquit, *vineas vestras addecimabit*. & alia quæ hæc faciũt habet Ragueau *en son Indice des Droicts Royaux. V. Dismes.*
12 Alioquin de † iure noualium decimæ Curato vel primitiuo parocho accrescunt, quod difficultatem non habet, si decima à laicis possideatur; quia post Concil. Lateran. magnum, nulla decima de nouo ad manum laicam venire potest, *c. prohibemus, h. t. c. cum Apostolica, de his quæ fiunt à prælat.* sed si ab ecclesiasticis decima possideatur, indefinitè eis concessa, eis & noualium decimas accedere vult ex cõmuni Duar. *de sacr. eccl. minist. l. 7. c. 1.* si præscripserit autẽ tantum, secus: qui nouæ nũquam possessæ antè, nec præscriptæ,

Iure nouales parocho cedunt.

ſcriptæ, ſed ſi veteres certis terminis poſſideantur, & nouales conceſſæ ſint aliquibus; intelligitur tantum de illis terris, & ad ratam vti colligunt veteres, *c.2.h.t.in 6.* & vbi poſſidebant ex integro, nouales tantum, tamen debentur pro dimidia, *d.c.2.§.1.* ſemper tamen primitiuos paſtores excipio, qui tamen conueniri poſſunt pro Canonica portione, *d.c.2.§.2.*

DE REGVLARIBVS.

AD hoc nomen Regularium vel Religioſorum non ſpectant † quicumq; votum ſolemne (præter Societatē Ieſu) non habent, vt Beghinę, quæ verè ſtatum peculiarem non habent, *Clem.I.de rel.dom.* quanquam ibidem dicatur, ſi fideles aliquæ mulieres promiſſa vel non promiſſa continentia in ſuis hoſpitijs cōuerſantes, pœnitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis ſpiritu deſeruire; hoc eiſdem liceat, prout Dominus ipſis inſpirabit. 1 Regularis non eſt qui non emiſit vota ſolemnia.

Idem cenſendum eſt de Canonicis † fœminis, *de quibus in Clem.attendentes, de ſtatu Monach.* quarum ſtatum, Ordinem, aut regulam, Pontifex ibi declarat, ſe non intendere approbare: interim tamen vel eas per eos Ordinarios, ſua, vel ſi exemptæ ſint, Apoſtolica authoritate viſitari: niſi vt pleræque in Belgio ſub immediata Regum ſint protectione, quorum Ordinarij habere licentiā Principis debent, *c.8.ſ.22.* Quare hæ nulla ratione ad clauſuram cogi poſſunt. *Azor.l.13.Inſt.Mor.c.9.* vbi & tradit, eam viuendi rationem, non eſſe damnatam: etſi nec approbata ſit. Quot porro hactenus Religioſorum regulæ approbatæ ſint, tradit idem Azor. *eodem l.c.11.* 2 Neq; Canoniſſæ, neq; Beghinæ.

Porro Iulius III. inſtitutum Societatis probauit †: Pius V. in eius deſertores tamquam apoſtatas cenſuras & pœnas conſtituit, Societatem, Ordinem & Religionem mendicantem eſſe declarauit; Greg. XIII. emittentes in Societate tria vota ſubſtantialia, etſi ſimplicia, exacto probationis biennio verè & proprie Religioſos eſſe decreuit, *vt eorum diplomata refert Azor. Inſtit. Moral. l. 13. c. 7.* 3 Sed qui in Soc. Ieſu profitentur.

Regula

4 Canonissæ quãdo cœperint, & earum institutũ.

Regula Canonicarum,† seu, vt loquimur Canonissarum, in Conc. Aquisgranensi, anno Christi 1317. Ludouico Pio monente edita, & studio Auberti Miræi Curionis Palatini Archid. Belgij Principum breui typis publicanda, c. 27. Presbyteros in his Monasterijs non diutius hærere permittit, quam conciones & sacra exigant, omniaq; ita publicè agere, vt nec confessiones aliter excipi velit, quam in Ecclesia, sic vt ab alijs videantur, c. 11. habitationem talem esse pręcipit vt viris non pateat ingressus, c. 19. 20. 26. accessus & frequentias virorum cauere vetat, cõmune dormitorium, & refectorium præscribitur, c. 10. & magis ex professo c. 12. paupertatem perfectè non colebant, sed tamen ante ingressum, (si quidem facultates suas nollent offerre Ecclesiæ,) ita iubebantur disponere, vt sæcularia negocia eis postmodum in exercitijs spiritualibus impedimenta non afferrent, c. 9. In cap. autẽ 18. hæc verba obseruauit Aub. Miræus: *quia nullatenus huic* (Canonissæ) *sæculum repetere fas est*, atque inde colligit Canonissis olim nuptias † inhibitas. sed & eadẽ Reg. c. 2. æquè disertè id innuit: quippe post monita castimonialis propositi, iubet; vt admittenda scrutetur prius arcana cordis sui, *ne minus*, inquit, *cautè vinculum continentiæ & virginitatis arripiens, redeat post Satan, & fiat sicut canis reuersus ad vomitum.* Id ipsum de Beghinis ex Innoc. I V. diplomate mox dicam. Religiosus autem correctionis & disciplinæ modus eadem Reg. c. 18. proponitur magis quam hodierni mores seruent. Post crebra scilicet monita, † panis & aqua, sequestratio in mensa & choro, vt separatim quæ corrigitur consistat, ac per hoc confundatur; deinde verborum disciplina cum discretione, carcer, tandem Episcopi iudicium: cui etiam omnia peccata criminalia reseruantur. Eadem Regula Canonissas has vocat sanctimoniales: Sigebertus autem ad annum 820. clericales sanctimoniales. Aliqui de huiusmodi accipiunt quæ tradit Iustinian. *Nouell.* 59. vbi mulierum Canonicarum mentionem facit. Ante tempora Concil. Aquisg. constat multis in locis congregationes fuisse ex literis Ludouici

5 Olim obligatæ vinculo cõtinentiæ, vt videtur.

6 Earum religiosa disciplina.

Pij ad Archiepiscopum Salsburgensem datis, quæ ad calcem eiusdem Regulæ adiunctæ sunt. Quod & censet Molan. Doct. Louan. *lib. 1. de Canonicis c. 15.* præsertim ob Niuellenses & Andenses, cum libero, vt asserunt se documenta habere, instituto: sine voto, inquam, regulari fundatas à D. Gertrude & Begga Pipini I. Brab. Ducis prolibus, quæ tempore Ludouici diu antecessere. Habebant autem regulam aliquam ex aliquibus S. Patrũ præscriptis desumtam, vt ex ea liberiori vita plures ad monasticam transierint. Niuellense porro Collegium à Pascali 2. breuem vitæ formam habet, sub vita tamen communi: sed ann. 1136. Lotharius Imp. bona diuisit; partem hospitali, alteram Abbatissæ, tertiam Congregationi 72. fratrum & sororum attribuit. In electionibus huiusmodi Abbatissarum Bonif. VIII. etiam earum statu non approbato, decreta in canonicis electionibus præscripta iubet seruari, c. indemnitatibus, de elect. §. penult. in 6.

7 Quod porro spectat ad Beghinas †, quanquam, vt diximus non sunt regulares, nec, vt dicit Clem. *vbi supra*, Religiosæ, quia nec obedientiam vlli promittant, nec proprijs renuncient, nec profiteantur regulam approbatam, etsi habitum quem Beghinarum vocat, deferant, vt adhæreant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur affectio earundem, & quem statũ Beghuinagij damnat: non itidem si in domibus & hospitijs suis piè conuersentur, vt initio diximus. Quæri tamen non male potest, an saltem religiosæ sint eo sensu, quo loca pia & Congregationes religiosæ dicuntur; scilicet vt inde effectus surgat tituli Decretalium, *de Religios. domibus, vt Episcopo sint subiecta.* Sub quo titulo adeoque sensu Clem. V. statum damnatum Beghinarum negat esse; prout nec sunt fideles illæ mulieres, quas non damnat, quæ in domibus suis piè conuersantur, pœnitentiam agunt, non ex aliquo præscripto, sed prout Dominus ipsis inspirat, inquit. Tamen Beghinæ vt hodie in Belgio sunt, habitum gerentes, propriam Ecclesiam, reditus, mensam sancti spiritus, & parochum habentes, muris & septis clausæ, quo ante certam horam

Beghinæ & Canonissæ an Ecclesiasticæ, & corã Eccl. cõuenibiles sint?

horam nocturnam regredi debent, voto quamdiu ibi fuerint obstrictæ continentiæ,& obedientiæ, ordinario & superioribus, secundum consuetudinem loci: Quæritur, inquam, an talis locus & congregatio dicatur religiosa, vt illius personæ Episcopo sint subiectæ? Non dico ad effectum vt à tributis immunes sint, vt non essent, *secundum Molin. de iust. & iur. t. 3. de tribut. d. 671.* nec vt eximantur à potestate laica, vt nec eximitur Clericus non se gerens iuxta requisita Concil. Triden. sed ad effectum, vt saltem coram Episcopo iuri stare teneantur, nec forum illius declinare possint. Idem Clem. *in d. c. Attendentes*, Canonicas sæculares, *quæ vt Canonici sæculares vitam ducunt*, inquit, etsi earum statum non probet, statum aliquem tamen, qualem qualem habere non diffitetur; adeoque mandat sub pœna anathematis, vt Ordinarij visitationem recipiant: vt ad eam teneri Conc. Brab. contra Niuellanas iudicauit, *vt alibi diximus*. Et Beghinæ quoque ab Episcopis vbique visitantur, non sine indicio quin ad Ecclesiæ iudicium spectent. In Beghinis tamen temporale quamuis & simplex votum amplius est, quam in Canonicis; quæ ex instituto tantum continent: sed contra hæ videntur beneficium Ecclesiasticum possidere, quod non illæ: adeoque quia beneficium obtinens, Ecclesiasticus censetur, etiam ad exclusionem tributorum, *Molin. vbi supra nu. 4.* tamen in fœminis veri nominis Ecclesiasticum beneficium, quod sine Canonica institutione obtineri nequit, & cuius capacitas per tonsuram indicitur; non adeo apparet: pro anomala autem præbenda considerari potest in Beghinis prouisio mensæ Sancti Spiritus, aliæque fundationes: adeoque videri possunt Beghinæ & Canonicæ, quoad hanc quæstionem, vel pari passu ambulare, vel se habere vt excedens & excessum, vt loquuntur Philosophi. Pleraque Beghuinagia cum instituto, vt modo diximus, à Pontificibus declarationem habent, quod non comprehendantur sub *d. Clem. 1. de Relig. domib.* Capitula Canonicarum Montensium & Niuellanarum, etiam à sede Apostolica priuilegia habent, vt exemptæ sint

ſunt à iure Ordinariorum : præſupponitur ergo ſine ijs ſubiectio, alioquin vt ex priuatione habitus, & lex ex priuilegio infertur. Adeoque de vtriſque cenſuero quod forum eccleſiæ declinare non poſſint, tametſi nec eximantur à ſæcularibus, vt de clerico non ſecundum requiſita Concilij viuente modò diximus. & in iure de eo traditur qui duobus in locis domicilium æquè principaliter conſtitutum habet. Et d. quidē Capitula Montenſe & Niuellenſe coram Principe eiusque Concilio iuri ſtant, ab inferioribus priuilegio exemptæ, ob dignitatem, de qua alibi, vt ſint Collegia quadantenus mixta, vt de Vniuerſitate ſtudiorum diximus, *tit. de Relig. domib.*

Neq; ſecundum ordinationes Epiſcopi illi ſecundum cætera Magiſtratui ſæculari ſubiectas cenſuero. Ea diſtinctio locum habeat, quando perſona ratione rerum, officiorum, adminiſtrationum &c. ad non ſuos alioquin iudices trahitur: quæſtio hic eſt de ipſa conditione perſonæ, quæ vbique comitatur, vt nigredo Æthiopem: vti diximus, *tit. de decim.* ingenuum ſeu nobilem, vbique & quoad omnes eſſe tales : Enimuerò ad alium effectum quæri poteſt, congregationes hæ Eccleſiaſticæ ſint an ſæculares. Philip. II. 1. Iunij 1587. in edicto ad Conc. Prouinc. Camerac. art. 11. & in Regulamento de Reparat. eccleſ. 2. Octob. 1613. Principes noſtri, quoad congruas portiones paſtorum, & reparationem eccleſiarum, excuſant decimas à laicis poſſeſſas, non autem ab Eccleſiaſticis: Quæri poſſet ſub quo membro hæ cōgregationes locari deberent? inſigne Capitulum Thorenſe in quæſtione reparandæ eccleſiæ, ſuſtinuit decimas ſuas in cōtributionem vocari non poſſe, quod Collegium ſuum eſſet ſæculare. quo etiam facit quod decimæ à laicis talibus Collegijs data, vt ſunt pleræque à Principibus fundatoribus, non videntur perfectè redijſſe ad naturam primigeniam: quam tamen cauſam valde inculcant præfata edicta, quippe ea natura, non ad omnia loca, aut cauſas pias ſe porrigit, ſed decimæ ſacerdotibus & Leuitis iure diuino aſſignatæ fuerunt. Nihilominus regu-

regulamentum Principum, etsi non itidem Philippi edictum disettè in contributionem vocat omnes decimas in manu mortuæ existentes, vt facile inducar in eandē sententiam; pro ijs locis tamen tenendam, vbi illud non ligat, præsertim cum dicat, id in conformitatem prioris edicti statui.

8 Origo Beghinarū. Quæ quæstiones quò planius innotescant, præsertim vbi institutum Beghinarum non adeo innotuit, putaui non abs re me facturum, si paucis, quæ ad earum statum spectant, hîc proponerem. Itaque † Lambertus le Begne Patriarcha Beghuinarū eas Leodij primum instituit, tēplum ædificauit, ædes dedit & pomarium; opibus quas amplissimas habebat auxit; tametsi eundem titulum Rudolphus sibi vt Ordinario loci vbi cœpit institutum, arrogare voluerit. S. Ludouicus Lutetiæ Paris. maximam multitudinem Beghinarum collegit. Philippus Nonmirallius V.N. Beghinarum quinque millia diuersis in locis Christi iugo mancipauit. Authores qui de his tractarunt, videri possunt apud Aub. Miræum *in Chronico Cisterciensi ad ann.* 1216.

Lambertus ob rei nouitatem captus, ac Romam ductus an. 1186. ab Vrbano remissus perfecit institutum, & templum S. Christophoro sacrum, obijt in Martio 1187. ex effectu creditur Vrbanus institutum pro pio habuisse: probasse non dicam, etsi quidam velint, & chartas Leodij incendio absumptas, siue sub Henrico siue sub Carolo Audace Ducibus Brabantiæ, eius vrbis victoria intemperanter vsis. Ioan. Molan. Doctor Louan. in Natal. Sanct. Belgij ad diem 6. Ianuar. in vita Venerab. Gertrudis à Dosten, quæ ex hoc instituto fuit, refert Petrum Herentalium existimasse hoc institutum cœpisse ann. 1207. quia tum magis cœperit dilatari. nōnulli deducunt à S. Begga Pipini Londensis filia, quæ Canonissas Andenses fundauit, ob nominis similitudinem: quanquam Miræus *loco citato* asserat, & Neuellenses ab eius sorore B. Gertrude fundatas olim, in diplomatibus Pontificum, Beghinas agnominatas.

Enatis

Enatis autem per Allemaniam † sub hoc nomine fortè &habitu passim grato hæreticis Beghuinis & Beghuardis, Belgicæ quasi in commune crimen ab aliquibus vocatæ sunt, nō aliter quam de Lamberto diximus, vt Antuerpiæ omnia earū bona fiscales ratiocinatores arripuerint, quæ deinde vix trigesimo post anno integrè restituta sunt, mādante Ioan. 22. literis Auenione datis an. 1322. (qualia & alibi accidere) vnde narrat diploma eiusdem Ioan. quod ob eas aliquibus in locis guerrarū pericula excitata sunt, adeo Principum ac potentium virorum studio hoc institutum, promotum fuit. Qui quidem Pontifex Fratricellos Beghuardos & Beghuinas, sicut Clem. V. damnauit, *c. sancta, extr. Ioan.* excepit tamen huiusmodi nostras, *c. recta, extr. Com. de relig. dom.* generali constitutione, † & specialibus litteris Episcopi Camerac. an. 1324. & Tornac. an. 1327. (idem credo de Leod. & Vltraiectino) destinatis, quibus mandauit, vt in religionem, vitam ac mores Beghinarum suarum diocesium inquirerent, & si tales forent, quales d. c. recta describit, quæ prælatis reuerenter obediunt, & per virtutum odoramenta currentes honeste viuunt, non paterentur innocentes cum nocentibus ad paria iudicari, sed ab omni molestia eximerent: compescendo cōtrarios per censuras, etiam appellatione postposita. Eâ inquisitione facta passim tutatæ sunt. Ipse idem Pontifex vno anno post dictam suam damnatoriam Constit. sancta scilicet 1318. Beghuinagiam Bruxellensem sub B. Petri & sua protectione suscepit, Antuerp. ann. 1322. Herental. & Louan. similia diplomata habet, quod Molan. ann. 1357. intra mœnia redactum refert. Sed ante hæc Innoc. IV. an. suo 2. Domini 1245. Diestensem Beghuinagiā sub simili protectione susceperat, Mechliniensem eodem anno: & deinde anno suo quarto indulsit, vt tempore interdicti ianuis clausis sacra sua peragāt. Gandensis insignes indulgentias ex eo tēpore habet à Card. Patriarchis, Episcopis, an. 1295. 1322. Antuerp. rursus à Clem. VI. defensum anno suo 8. Domini 1349. 7. Martij, qui & irritauit contractus, emphiteuses, oppignorationes, & locationes non vtiliter

9 Belgicæ multa passæ ob reprobatas Allemannas.

10 Deinde tutatæ à S. Pontif. & Episcopis.

factas in dictâ tempestate à Magistris seu præfectis infirmariæ. Magistratus Antu. an. 1294. eis vẽdidit certos fundos, sub hoc elogio, dilectis nostris personis Ecclesiasticis Magistris & Conuentui Beghuinarũ: Lirense ab Episcopo Cameracensi, Magistratu sacro & politico admissum est.

11 A Principibus aucta. Ad Principes † quod spectat, Ioanna Constantinopolitana extruxit Beghuinagium Gandæ & Brugis circa annum 1234. Sophia domina Mechlin. prædia ædesque suas assignauit an. 1276. Ioan. I. Dux Loth. & Brab. Bruxellensem fundũ ad molę constructionẽ dono dedit: illudq; cũ personis & bonis, sub sua guardia recepit an. 1293. & Lirẽse an. 1274. eiusq; filius Ioan. II. an. 1304. & Ioanna Brab. & Luxẽburgi Ducissa an. 1380. & Phil. Bonus an. 1441. Ioan. II. Brab. Dux Antu. Ioan. III. Buscoducens. cõdidit priuilegio immunitatis exactionum. quod aliqui cõmune voluerunt facere, sed non suffragatur vsus: & credo specialẽ prærogatiuã isti loco cũ facere voluisse, quod cõditor illius vrbis quaqua occasione augere eã voluerit. Ioan. Ducissa diuersas ordinationes Beghuinagio Bruxellensi edidit an. 1369. 1372. Ioan. II. Dux in citatis litteris omnibus mandat, *vt locum Beghuinagij Antu. in deuotionem habeant, & reuerentiã, sicut nostrum, inquit, diligunt amorem & honorem.*

12 Primus earũ status sub Innoc. IV. Enimuero generalia litterarũ † quæ extent, vetustissimas credo Innoc. IV. datas 14. Cal. Iul. an. suo tertio, quib. filias virgines cõtinentes, castitatẽ Deo vouentes per Teuthoniam cõstitutas laudat, quod post odorem vnguentorum Reginæ virginũ perfectionis imitationem quærerent: & cõgaudet, quòd expectatione modica laborãtes ad sponsi cœlestis æterna gaudia pertingerent: obtestatur, vt continuent finẽ principio, agonẽ illarũ cõmendat, personas & bona sub B. Petri & sua protectione suscipit. Extat earũ literarũ transsumptũ sub sigillo Capituli Antu. quod ipsius Innoc. literas se vidisse testatur, seruatũ à Beghuinis; quod adeo ad ipsas spectare videtur, etsi nõ ita in ijs nominentur; quamuis idem Innoc. in literis Beghuinagio Diestensi datis eo nomine eas appellet: sed forte nondũ vbiq; idem nomen & passim vsurpabatur, & ipsa instituti descriptio

satis

satis eas manifestat; nullæ enim per Teuthoniam virgines aliȩ fuisse sciuntur eo tẽpore quales ibi describuntur, nisi certã aliquã regulæ professæ: nisi forte Canonissæ; sed de his si loqueretur Põtifex, nõ omisisset speciales notas huius instituti, quarũ nulla mentio. Hæ literȩ tamẽ, vt paulo ante de Canonissis diximus, insinuãt Beghuinas olim votum habuisse cõtinentiȩ, neq; tantũ tẽporalis, sed addunt Christũ zelotypum, vltorẽ iniuriȩ, qui aliquẽ sibi prȩferri nõ patitur; adeoq; vt retuli, obrestatur vt cõtinuent sacrificiũ vespertinũ matutino: nõ hortando rãtum ex monito, sed cõminando vltionẽ ex debito. Sed ratio viuẽdi harum mulierũ eo tẽpore talis ferè mihi fuisse videtur qualis hodie † earum filiarũ quas deuotarias nonnulli vocãt; 13
quæ priuatim cœlibes ex suo arbitrio viuunt. sed Ioannes Episcop. Leod. vt refert Molan. motus fortè ijs rationibus quæ sæpè priuatæ pietati nulliusq; censuræ subiectæ incommodant: decreuit; vt Beghuinæ in cõgregationes locumq; cõmunem se redigerent, si priuilegijs sibi cõcessis frui vellent. Ita deinceps seruatum. Tabitha discipula in Actis Apostolorum mortua, in ædib. eius Ecclesia seu Cõgregatio religiosarum viduarũ fuit, quib. ea prouidere solita erat de vestib. & victu: Eius porrò vestes Petro ostendebãtur, verisimiliter nõ cõmuni & sæculari modo factæ: quid. n. has digito mõstrari cõuenisset? Vita Beghinarũ ad hoc prototypon producenda est. Itaq; in Cõgregationes redactæ primas suas ordinationes ab Episcopis (quib. eam curã iniũngit d. c. recta) acceperũt; & Prælatis suis, vt inquit diploma Ioan. 22. obediuerunt. Vnde iã inde ab Ecclesiasticis & sæcularib. superiorib. pro personis Ecclesiasticis habitȩ sunt, bona earũ & loca cõmunia pro Ecclesiasticis, status pro Ecclesiastico: etsi nõ in eo rigore ac perfectione quã valde conatur ei asscribere Ioan. Fredericus Lumnius M. S. libro suo, quem de hoc instituto scripsit, qui maiorem mihi huius materiæ partem suppeditauit.

Qualis hodie deuotariarum.

Religiones ducẽtiũ vxores † nõ sunt simpliciter Religiones, nec Ordo, qui terti⁹ dicitur S. Frãcisci, *Sa. V. relig.* §. 41. id tñ nõ procedit vbi emittũtur vota substãtialia religiõis, 14

Ordines vxorati.

vt Tertiatiæ hic plerumque nunc faciunt,& Bogardi; sed hic ordo tamen non creditur approbatus, nisi quatenus sub tertio S. Francisci delitescit: habet tamen aliquod diploma Clem. VIII. & Conseruatorem Archidiaconum Antuerpiensem per illud deputatum.

15 Requisita ad professionem. Ad validam professionem † bene docet nouem requiri Lessius *l.2.c.41.d.7.* 1.ætatē nunc 16.annorum expletorum,2.annum probationis expletū,3.animum profitendi,4.non fraude vel metu impulsum,5.admissionem per superiorem habito Consilio sui Conuentus,etsi nō assensu,6.in religione approbata,7.nuncupatis expressim vel implicite tribus votis substantialibus,8.nulla adiecta cōditione substantiæ Religionis repugnāte, 9.& nullo obstante profitenti impedimento: quod in eo Ordine censetur essentiale,quod professionem redderet nullā,ob inhabilitatē quā indit regula profitēti;quod si celat,ob dolum eijci posset,etsi nō esset essentiale, sed valde obstaret Ordinis functionibus: si tamē superior nouit impedimētū,qui potest dispensare,admittēdo dispensasse censetur.

16 De nouitijs instituendis. Clem. VIII. salubres aliquot Const. *relatas à Quar.V. Monast.*edidit;primò,de non recipiendis nouitijs † ad habitum nisi in locis designandis, de forma nouitios recipiendi,& institutiones ac decreta super educatione nouitiorum.Conc.Trid.*c.15.f.25.de Reg.* statuit annū probationis exigi sub pœna nullitatis, abrogato cap. ad Apostol. extra h.t.nō obtinet id tamen in Ordinibus militaribus, ex sentētia Cong. quāuis pro Ord. Milit. D.Ioan.ex nouo illorū statuto secus senserint; quia nō sunt in strictissimo rigore Religiosi,de quib. loquitur d.c.15. quod deprehēditur ex cōtinuatione c. nulla quoq; 16.& dictione *quoq;* cōnexionē vtriusq; cc. importans,vt de ijsdē accipiēda sint.at d.c.16.vbi de Religiosis agit,de verā paupertatē vouentib. loquitur,vt non sunt hi, *Sanchez l.7.d.44.n.48.de matrim.*

17 Morbus superueniens non nocet professioni. Qui iuxta requisita de iure & Conc. Trid. *præsertim.c.15.& seq.* professus est,etsi morbo caduco † aut quocumque alio laborare deprehendatur; eius professio tamen non est irrita, *Farin.crim.decis.346.n.1.* etsi inidoneus,vt

dictum

dictum est, expelli possit.

Computandus autem † & complendus est annus de momento ad momentũ; semper enim de momẽto ad momentum cõputatur, vbi decretum aliquod requirit certũ tẽpus, *l.3.§.minorem.D.de minor.* nõ tamen requiritur anno addi vnum diẽ, *Sanchez de matrim.l.2.d.24.n.22.Leß. de Iust. l.2.c.41.d.7.n.59.* forte neq; eas horas quæ singulis annis supercrescunt, sed eũ diem qui in bissextili additur, si in bissextili annus ętasue cõpletur, *Riccius in prax.Reg.dec.656.* sic enim annos cõputare solemus, nisi post cõpletum Februarium profiteatur; quia ei mensi additus est dies quem illæ sex horæ cõficiunt. *Leßius ibid.* quin & annus cõtinuus esse debet, etsi forte paucorum dierum interpolatio non obstet, *Leßius l.2.c.41.d.7.n.59.* 18 Annus probationis de momẽto in momẽtũ currit.

Quæsitum fuit, an sponsus † ingrediens Religionem debeat profiteri intra duos menses, an habeat integrum annum, adeoq; correctum sit ius antiquum, duos menses assignans, aut saltẽ tẽpus ad arbitriũ iudicis? Et verior opinio est habere integrũ annum. *Sanchez d.l.2.d.24.n.7.8.10.* 19 Sponsus hodie ad profitendũ habet annum.

Ab hoc tamen generali decreto excipiuntur *iuxta c.21. in fin.* qui monasteria quæ capita Ordinum aut primates sunt, aut Abbatias, aut Prioratus administrationẽ habentes † in Commendam obtinent, tenentur tamen intra sex menses solemniter profiteri, aut cedere: deinde in Reg.58. Canc. habetur, vt executores gratiarum de admittendis sæcularibus ad Religionem & aliquod beneficium Ecclesiasticum conferendo, possint ad receptionem professionis, non expectato probationis anno, procedere. 20 Qui non est necessarius in prouisis Cõmendatarijs.

Obtinet tamen in transeunte † ad aliã Religionem, cũ nihilominus egeat anno probationis, quia in eo rationes illius subsunt. *Sanchez l.7.d.37.n.47.de matr.* 21 Sed in transeuntibus ad aliã Rel.

Qui ante 16. annum professus † est, nõ ideo debet repetere nouitiatum; quia is ante eã ætatẽ nõ est irritatus: neq; circa nouitiatum, quãdo incipi aut perfici possit, Concil. quicquã innouauit, modo eo perfecto tamen ante annũ 16. expletum professio nõ fiat. *Leß.l.2.c.41.d.7.n.59.* & idẽ Concil. *c.16.* vbi mandat eos qui expleuerunt nouitiatum 22 Ante tẽpus professus eo expleto nõ repetit nouitiatũ

 profi-

23 profiteri,† aut eijci,loquitur de habilib. in quibus nō est

Eo expleto ideo admittēdi, alij dimittendi.

iusta causa differendi, *ibid.& Azor.Inst.Mor.l.12.c.18.q.54. ex Cong.Conc.quam & habet Quar.V. Monast.* In alijs enim qui nōdum habiles spem præbent habiles se infra sex mēses fore, superiores possunt tempus prorogare: Sed vbi superuenerit ætas, ante eam professus sine alio nouitiatu profiteri rursum potest, *San.l.7.d.37.n.49. vbi in seq. plura circa hoc.* Habilitates sunt in iure, & plerisq; institutis expressæ, & Sixt.V.duabus Constit.multas, & formam sub pœna nullitatis exegerat: sed Greg.XIII. & Clem. VIII. *quas omnes refert Quar.V.Monast.* moderatus est, & nullitatem abstulit, vt tacita professio induci post eam possit, per taciturnitatem quinquennij, à sciente nullitatem, publicata in loco Clementina. Professio autem in scriptum debet redigi & in libro asseruari, *Cong. Conc. Serol.V.Monial. §.13. Edictum Principum ann.1611.ar.20.21.* quod idē sanxit, in tonsura & alijs Ordinibus: mandans vbi opus erit probationem eorum fieri per instrumenta & non per testes. Nulliter professus; quod v.g. nouitiatus ob impedimentū aliquod fuit irritus, & nullitas etiam notoria cum factus est habilis, nō eget nouo nouitiatus anno, iuxta hoc c.15. quia cessat causa finalis, vt scilicet nouitius probet austeritatem Religionis, & Religio eius mores, quod vtiq; factum satis, etsi irritus fuerit nouitiatus. Itaq; cessante causa finali huius decreti, non dicemus illud vltra extendendum, cum ex ea sequetur correctio in speciali, quod ratificatio professionis irritæ non indigebat nouo nouitiatu, *c.cum virum, c. significauit de reg.c. 1. extra eod. in 6. Sanch. de Mat.l.7.d.37.n.47.48.* alioquin semel interruptus per egressum annus nouitiatus repeti debet, *arg. c.26.de elect. in 6.* nō interrumpitur vero manēdo ex causa extra monasterium de licētia superioris etiā post Trid. *Sa.V.Relig.§.9.*

Quærunt Nauar. *de Reg.Cōs.35.n.5.Azor.Inst.Mor.l.12.c.4.*

24 an per hoc c.15. sublatæ sint tacitæ professiones †? Et censent eā, q̄ fit per gestationē habitus proprij professorū ad triduū, aut quod quis habitū deferēs, sciens & vltro opus faceret ꝓpriū professorū, *vt in c.vidua de Reg.* ad exēplū, *c. is qui*

An cesset hodie tacitæ professiones?

qui fidem de spons. Matrimonij carnalis esse sublatã, cũ Côc. integrum annum probationis requirat; at vero si quis expleto probationis, & 16. ætatis anno, per aliũ annum habitum professorum, & nouitiorum cõmunem, & nõ manifeste distinctum detulerit, censebitur tacitè etiã nunc professus. Sic c. quicũq; *s.25. de Reg.* in tacentib. per quinquennium professionem tacitam seu inualidam ratificationem inducit; siquidem scientiã nullitatis habuerit, alioqui nulli actus sufficiunt, *Azor. vbi sup. q.7.*

Qui inualidè professus est, † tractu solo temporis non firmauit suã professionem, nisi secus esse irritã ratificauerit, vel ita expresse apud se statuerit, volo illam esse validã: etsi ob aliquam causam initio non fuit; & ideo si abesset scandalum, posset egredi. Sed quia huic rei facile fraus fieret, Conc. hic statuit *s.25. h.t.c.19.* vt nemo audiatur nisi intra quinquennium à die professionis allegatis causis coram superiore & Ordinario: si autem antea habitum dimiserit, nunquam audiatur, sed ad monasterium redigitur, & vt Apostata punitur, nec interim priuilegio vllo religionis iuuatur. 25 Nulliter professus, cũ sciẽtia debet reualidare.

Ex nouitijs † bonis ad sæculum reuertẽtis ne vel minimũ accipiendũ; etsi fecerit testamẽtum, morte tamen nõ subsecuta, *c.16. s.25. de reg. Menoch. de arb. l.2. cent.5. cas.463. n.17.* 26 Nouitio exeunti omnia restituẽda.

Nouitius ante professionem, vt iure antiquo, ita & Conc. Trid. non obstante *c.16. de reg.* testamentum † condere potest, *Gutierres Can. q. l.2. c.1. n.26. & seq. vsque* 34. Et quamuis ante Concil. Trid. ipso ingressu dominium & possessionem bonorum ingressi acquiri aliqui voluerunt; hodie tamen post Concil. Trid. nulla acquiritur actio monasterio nisi † secuta professione, *d. c.16.* vbi post egressionem (intellige & mortem, *vt post Menoch. Gutierres vbi supra n.107. vers. quæ sententia, Serol. pr. p.2. V. Monial. §. 11.*) omnia monasterio restitui debent: & c.15. *Trid. de Reg. s.25.* dicitur, omnem professionem ante annum nullum prorsus effectum parere. neque id mirum, cum dos in matrimonium data, eo non subsecuto integrè restituenda sit. 27 Profitens testari potest. 28 Ante professionem sine effectu.

29 Etiã id in resignatione benef. obtinet.

Patiformiter Pius V. *in Bulla, quanta an.* 1568. vult resignationes† factas ab ingressuris religionẽ, nõ esse validas, nisi reipsa id exequantur, & cõferre Episcopum non posse nisi post professionẽ, *Riccius in prax. dec.* 724. *Azor. Inst. Mor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 20. *q.* 6. *ex Cong. Conc.* atq; adeo effectu nõ ante esse validas, vult M. Ant. *Gen. in prax. c.* 54. cui rei hoc c. argumentũ esse potest, *Azor. vbi supra ex Cong. Conc.* quin etiã id obtinet in renunciatione facta in sæculo ab eo qui meditabatur ingressum, cũ non habet vnde viuat, vel ad illũ titulum est promotus: nõ tamẽ in renunciatione bonorum sæcularium, *Riccius dec.* 651. Quantum hoc c. in Religiosis Societatis Iesu iuxta probatissimum ac Reip. vtilissimum institutũ illorũ obtineat, iuxta diuersa illorũ vota, amplè habet L. Moli. *de iust. t.* 2. *d.* 139. *n.* 1. *vsq;* 13. in genere id dicẽdũ, c. hoc innouatiõẽ instituto Societatis nullã inferre.

Imprimis autem hoc c. nõ procedit in testamentis nouitiorũ; cũ neq; verba, neq; finis cõstitutionis (scilicet, ne retardentur ab egressu nouitij, si monasterium eorũ bona retineat, cum testamentũ sit ad eorum arbitrium reuocabile) ea cõprehendat, *L. Molin. vbi supra n.* 13. locum tamen habet in renunciationibus factis ante susceptũ nouitiatũ in sæculo, intuitu tamen & animo ingrediendi Religionẽ *Serol. pr. p.* 1. *V. Monach.* §. *fin.* & ita intelligo resolutionem Card. quã habet Quar. quâ id licere ait ante habitum, nã in reliquis sine hoc respectu factis, nec verba nec finis militat, forte nec Ecclesiæ potestas, *L. Molin. ibid. n.* 14. donatio etiã sub verbo obligationis renunciationis venit *ibid. n.* 15. Non cõprehenduntur etiã renunciationes aut obligationes puellarum, quæ solius educationis & institutionis gratiâ in monasterijs recipiuntur, nec quæ suscipiendi institutum causa ibi sunt, si quid in eleemosynas erogant, *Azor. Inst. Mor. l.* 13. *c.* 9. *q.* 2. Oportet tamen meminisse Concil. Moguntini 16. *q.* 7. *c. constitut.* ne superiores piscentur Religiosos, ob facultates; quas eo casu agnatis restitui iubet, quo circumuentio, & turpis lucri cupiditas appareant, *quod rursus repetitur c. fin.* 20. *q.* 3. Ne libertati egressus derogetur Concil. Mechlin. 1607. *h. t. c.* 7. vetat

vetat virginum capillos ante professionem resecari, quã tunc laudat D.Hier.*epist*.48.*ad Sabinian.*

Pœna excommunicationis † ipso facto incurrenda imponitur, tam cogentibus, non quoscumque, *L.Moli.tract.* 4.*d*.51.*in fin.* sed mulieres ingredi Religionem, quam impedientibus illas volentes Religionem ingredi ab ingressu. Quod ipsum olim placuit Concil. Tolet. 3.*Can*.10.vt & de Matrim.idem Concil.Trid.statuit: nec licet cogere habitare in Monasterio ad annos nubiles in habitu sæculari, & vt ante indutionem, & rursus ante professionem, virgo ab Ordinario examinetur, *h.t.c*.17.extra septa in Ecclesia aut circa præsentib.Notatio & duabus grauibus matronis, nõ consanguineis vel puellæ cõiunctis, *Cong.Conc. Serol.verb.Monia.§.*1.*p*.1.Quod si ea examinatio omissa fuerit, Ordinarius nihil à professa debet sciscirari, sed eam sibi relinquere, & in præfectas animaduertere, *Serol.ibid.ex. Cong.Concil.* & contradicẽte etiã Patre hæretico, examinatio à Senatu Paris.indicta est, & filia arbitrio suo permissa, *Choppin.Monast.l*.1.*t*.2.*n*.4. Qui professionem suã inualidã dicere vult, & ad libertatem proclamare, debet causas deducere coram Ordinario, † & superiore suo, *c*.19.*s*.25.*h.ti.* Porrò si Ordinarius simul sit superior, v.g. si Episcopatui monasterium est vnitũ, solus Ordinarius de nullitate potest cognoscere; nam Conciliũ dum vtrumq; coniungit, præsupponit vtrumque adesse.

30 Excõmunicantur qui cogũt ad Relig.

31 Qui inualidã dicit professionẽ, coram ordin & super. Reg. id facit.

Concil.Trid.*s*.25.*c*.10. mandat vt moniales † singulis mensibus confiteantur, & sacram Eucharistiam sumant: quod olim de monachis constitutum erat, *in Clemen.ne in agro,§.sanè,de statu Monach.* cum antiquitus pauciores essent Clerici aut sacerdotes. & vt liberius conscientiam suam aperiant, aliquoties quotannis eis extraordinarium confessarium offerri. Qua in re Cong.censuit, si monasterium sit exemptum à iurisdictione Ordinarij, & Regularibus subiectum, extraordinarium huiusmodi confessorem esse offerẽdum ab ijsdem superioribus Regularibus, & ita respõdendum ad postulationem Episcop. Antuerp. ann.1608.Quamuis Synodus Audomarens. an.1583.t.17.

32 Moniales tenentur singulis mensibus confiteri.

c.11.videatur sensisse id ad Ordinarium spectare: sed magis placet sententia Cong.quia Conc. non delegat diserte Episcopo, in exemptas aliquam iurisdictionem. Ideo copula,&,in toto d. c. 10. sumenda est respectiue quoad Episcoporum,& aliorum superiorum subditas, alioquin deberent procedere simul & coniunctim. Quod si Monialis non potest induci vt suis Regularibus confiteatur, poterit Episcopus ei dare ex alia Religione, vel sæcularem, vt volet, etiam ordinarium. *Sa.verb.Episcop.§.33.ex Cong.Concil.* & menstruam quidem confessionem olim fuisse obligationis sub mortali *ex Clemen.1.§.sane.de stat. mon.* multi voluerunt.*Serol.vbi suprà §.7.* negat nunc esse, quia Trid. dicit ad hoc moniales tantum esse monendas; quod sonat consilium,non præceptum:ego & ante Concil.non fuisse mortale existimo,ob non vsum, saltem sub figura talis reatus.

33 Congregationes Regul. Ad promouendam monasticam disciplinam, prouidè statuit Conc.Trid.*ſ.25.de reg.c.8.*vt Monasteria † quæ generalibus Capitulis aut Episcopis,nõ subsunt,nec habent Ordinarios Visitatores Regulares,in Congregationes se redigant. *Choppin.l.2.Monast.t.2.nu.*17.iuxta hanc ordinationem refert Benedictinos exemptos apud Turones,Senones,& Bituriges,se in cõgregationes redigisse, ac varia condidisse Regularis disciplinæ statuta,quæ à Sixto V.& Greg.XIII.cõfirmata sint.Quod si id negligãt Regulares, Metropolita eos cogere potest,eoq; negligẽte Episcopus in cuius diocesi monasteria sunt, *Serol.p.p.2.v.Monast.§.2.*

34 Numerus regulariũ statuẽdus ne egeant Is tantùm numerus † in monasterijs *ex sess.25.de reg.c.3.* constitui mandatur,qui ex reditibus aut consuetis eleemosynis viuere possit. Quod serio est à superioribus animaduertẽdum.nam si monasteriũ est feminarum,viuens ex reditibus,receptio est irrita,si plures recipiãtur, quam sine penuria possint sustentari, *c.periculoso.§.sanè.de statu Reg.in 6.*cui incommodo solet prouideri per dotem, quã communiter exigunt monasteria, *de qua Lessius l. 2.de Iust. c.35.d.12. & 23. & Serol.pr.p.1.verb.Monial.§.15. vbi ex Cong. Concil.*asserit alimentorum nomine non dotis aliquid accipi

cipi

cipi debere, neque intromitti, niſi de ijs monaſterio cautum ſit, alioquin probaras ob dotis defectum non reijci: ſumptum verò reſtitutionis & profeſſionis ab Ordinario taxari debere. & *ibid.* explicat priorum Pontificum ſanctiones. Et bene habet quod hæc Conſt. Bonifacij VIII. non ita publice ſit nota, nam ſunt moniales alicubi ita pauperes vt vix medietatem habeant ſufficientis victus; quæ ſi ad eam Conſt. refugerent, liberæ declararentur. ſed huiuſmodi penuriæ æſtimatio latitudinem habet pro arbitrio iudicis. Concil. porrò hîc non tantùm requirit, ne ſine penuria ſuſtententur, ſed vt commodè ſuſtententur. vnde ſublata eſt quæſtio quam Azor. *l 13. Inſt. Mor. c. 9.* refert Ioann. Andreæ tractaſſe, an ſi commode non poſſent ſuſtentari, ſed tamen ſine penuria augeri poſſet numerus, locuſne fiat d. §. ſane. quanquam exiſtimo nec olim licuiſſe, ſed ſi factum eſſet, non induxiſſe nullitatem, ſicut inducit penuria. Porrò Concilium comprehendit etiam monaſteria virorum, etiam mendicantium, quibus licet poſſidere, quæ non comprehendebat Bonifaciana: & Pius V. *in Conſt. inc. circa,* hanc curam in Epiſcopum reijcit. Extat etiam ſpecialis Ordinatio S. Cong. *quam refert Piaſ. in pr. p. 2. c. 3. num. 56.* de numero non excedendo, quem Ordinarius pro monaſterij circumſtantijs ſtatuerit. & Pij V. decretum. *quod refert Quar. verb. Monaſt.* de certo numero cuique monaſterio, conuentui, & domui Regulari præficiendo.

Sine Epiſcopi etiã licentia† prius obtenta, Conc. Trid. c. 3. in fi. vetat de cætero ſimilia loca erigi. & Clem. VIII. *in Conſt. inc. Quoniã 23. Iul. 1603.* (quã Paul. V. an. 1618. obſeruari iniunxit Epiſc. Belgicæ literis ad eos datis) ſtatuit etiã alios conuentus in loco prius exiſtentes, & qui intereſſe habere poſſint audiendos, declarans, nec aliter Ordinarios facultatẽ dare poſſe, & niſi cõſtiterit nouos huiuſmodi conuentus, ſine aliorũ detrimento cõmode ſuſtentari poſſe. quò etiã ſpectat connexio d. *§. in p. dict. d. c. 3. ſ. 25. Trid. de Reg.* dũ excedi numerũ in monaſterijs vetat Regulariũ vt cõmode viuere poſſint, vt nõ erigãtur ſimiliter noua mona- 35

Eadẽ ratio ineunda cum noua monaſteria erigũtur.

monasteria, supra numerũ, qui in locis illis ali possit. Quo argumento vtitur & procedit d. Clementinæ præfatio, quod Episcopo dispiciēdum incumbit, antequam det licentiam: quippe quę, seposita etiam d. Clementina, à solo eius arbitrio nō pendet, *in Auth. Coll. 1. t. 3. vt determinatus sit numerus Clericorũ, in princ. & §. cum autem Deo amabiles Episcopi ad aliquorum preces semper respicientes protracti sunt ad Ordinationum multitudinem, aucta est expensarum quantitas.* & c. *nō oportet*, inquit, *ad expēsarum mensuram quærere possessiones: hoc enim simul ad auaritiã impietatemq; perducit, sed ex ijs quæ sunt, expensas metiri, & quæ sequuntur. tot. tit. Auth. de Mon. c. 1. & Auth. de Eccl. tit. §. si quis, col. 9. & expressius Auth. vt nullus fabricet oratorij domos, c. 1. 2.* vbi nulli licet ædificare Ecclesiã aut Monasterium priusquam Episcopus definierit necessaria ad Ecclesiã, ministrorum alimenta, & de ijs spondeatur. Quæ ratio neq; in Mendicantibus cessat: quippe in illis saltē requiritur, vt constet ex cōsuetis eleemosynis incolas & aduenas ali posse, priusquã admittuntur. quæ eadē ratio etiã valet ad expēdendũ quousq; procedat reuocatio d. Clemētinæ facta per Paul. V. 12. *Decemb.* 1605. in gratiã excalceatorũ Carmelitarum, quæ permittit Episcopis sine aliorũ consensu licētiam dare, non autē præcipit, nec derogat iuri cōmuni, quod ante Clementinã fuit, de quo mox egimus, nec *c. 1. 2. 3. 4. extra de nou. op. nunc. Guid. Pap. q.* 360. Et quidē c. ad audient. ext. de Eccl. ędif. vult antiquæ prouisum & nouæ, *vt d. t. dicemus.* quã licentiã etiã ob hanc causam tã derogatoria excalceatorum quã Trid. *d. c.* 3. requirit, vt Episcopi omnia supra dicta expendere possint, antequã eam darent. nam cui fini ea alioquin fieret, cum à sede Apostolica omnes pręsertim Mendicantes haberent generatim facultatē construendi monasteria *ad derogationē. c. vnic. de exces. prælatorũ in 6.* quæ id eis inhibebat sine sedis Apostolicæ authoritate? vltra quã d. Concil. *ad finē supra.* voluit Episcopi cognitionē interuenire ad modũ, quo procedit d. c. audientiã in parochialibus, & ad illius imitationē d. Clemētina in Regularibus; vt scil. ita nouis admissionis ratificatio fieret, vt veteribus penuriã, egestatē & fa-

& famem non inferrent, ne ipsi Ordinarij occasionē darēt per facilē admissionē nullitati multarũ professionũ in ijs conuentibus, qui re ipsa, penuriã patiũtur, & in maiorem inciderent aliarũ accessu, quippè nouitas semper est grata, ac magis mouet. Si super admissione appellatũ fuerit, suspēdi omnia debere, iubet d. Clem. VIII. Const. donec sedes Apostolica decreuerit; decernēs irritũ quicquid secus, vel ignorāter contigerit attentari. Quare cũ neglecto Episcopo seu potius contempto, ob quasdã conditiones, quas iuxta dictã Const. priùs expleri voluerat, erectũ esset aliquorũ propria authoritate sub obtentu suarũ exemptionũ licentius peccantiũ, monasterium, nouitiæque receptæ, nõ absq; ratione visum fuit dici posse, nulla licētia, admissione, ceterisq; requisitis interuenientibus, legitimũ conuentũ, receptionē, aut nouitiarũ dici non posse. Quidam obijcienr eam Const. solenniter nõ esse publicatã: est tamē hic in pluribus casibus practicata, prout fortè præter Concil. Trid. decreta ab annis 70. hic nulla sunt publicata, nisi fortè in Synodis paucissimæ; quæ synodi quã hîc rarę sunt, nemo nescit. Sed animaduertãt d. Cõst. loqui declarando, nõ omninò nouũ ius statuendo; vnde si per eius neglectum inducatur penuria, de qua supra, videant quæ eliciatur consequentia. Quin & Bonifac. VIII. *in d. c. vn. de excess. prælat. in 6.* constituerat ne Mendicantes noua loca ad habitandũ acquirerent, vel vetera mutarēt, nisi de licētia Papæ speciali, mentionē faciente huiusmodi prohibitiuos. Sic & Carol. V. *in Ordin. an.* 1520. 19. *Octob.* vetuit ne in Brab. nouæ Ecclesiæ aut Capellæ ædificētur, sub pœna ędificatori infligenda & demolitionis, *iuxta c. 1. & 2. extra de nou. op.* sicuti nec oportet nouos Ordines sine Pontificis authoritate institui; Inn. III. in Conc. Lateran. c. 13. ita Collegia illicita & Confraternitates censentur, quæ non sunt à superioribus probatæ, & huiusmodi Collegæ punibiles. *Charond. l. 12. Resp. 65.* Bulla Clem. VIII. nõ vetat Mendicantes sibi constiruere sine Ordinarij interuentu hospitia in quibus non residere, sed vt viatores recipi velint, *Riccius in prax. Reg. dec. 652.*

Clau-

36 Clausura † Sanctimonialium (quas Ægyptij & Africani Nonnas vocabant, vt ex Arnobio & Hieronymo refert *Choppin. de sac. polit. l. 2. t. 8. num. 22.*) de iure *c. vn. de stat. reg. in 6.* & *Concil. Trid. s. 25. c. 5. de reg.* & Const. Pij V: *inc. circa, 4. Calend. Iun.* 1566. *quam per extensum refert Pias. in praxi p. 2. c. 3. num.* 53. (quam publicari mandat sub obtestatione diuini iudicij & maledictionis æternæ) spectat ad Ordinarios, vt illam † iuxta Bonifacij VIII. *Concil. Trid. ac. d. Const.* tenorem eam obseruari curent, quamprimũ poterunt, vt loquitur d. Const. id est, quamprimum sine offensa maioris boni introducere eam poterunt. Quod si Moniales etiam exemptæ egressæ fuerint sine licentia Episcopi, debent ipsæ & earum superiores, de quorum licentia egressæ fuerint, per Ordinarium censuris Ecclesiasticis, ac alias puniri. *Serol. pr. p. 1. verb. mon. §. 14. ex Cong. Concil.* Itaq; quãuis Moniales alijs superioribus subsint, egrediendi tamẽ licentiam ab Ordinario nihilominus etiam petere tenentur, *vt habet alia Const. Pij V. inc. decori. Calend. Febr.* 1570. *quã similiter ibi refert Pias.* quantumcunque legitimis ex causis egrediendi, quas *ibi* idem Pontifex specificat; ita vt alias admitti vetat. sic & *c. 4. sess. 25. de reg.* vtriusque sexus Religiosi è conuentu suo recedere prohibentur; ne quidem causa adeundi superiorem, nisi licentia in scriptis obtenta: Tamẽ religiosus iniquè tractatus aut vexatus à suo superiore tuta conscientia è monasterio exit nescio & inuito superiore, nec Apostatæ pœnas incurrit, *post Nauar. Azor. Inst. Mor. lib. 12. c. 11. qu. 7.* nam iustam hic causam habet, quam c. 4. non excludit; neque iustam appellationem, *Idem quæst. 8.* sed iniusta & leuidensis prohibetur, *in c. ad nostram de appellat. c. reprehẽsibilis, eod.* Et ne quidem transire potest sine superioris licentia ad Ordinem etiam strictiorem, non obstantibus omnibus prioribus indultis; *Pius V. Const. incip. Quæcunque. quam habet Quar. verb. Monast.* & *ibid.* quod non concedatur, nisi causa cognita, inspecta anteacta vita; nec vnquã datur ad Ordines non claustrales. Ingressus verò in monasteriũ etiam cum simili licentia fieri debet. & idem Greg. XIII. *Const. Id. Iun.* 1575. omnes

Moniales ad clausuram tenentur.

Ex præscripto Ord.

nes licentias reuocauit:& alia Const. 23. *Decemb.* 1582. etiam Episcopis & alijs qui de iure ingredi possunt vetuit, ne id faciant nisi iusta de causa, *quam vtramque Const. refert Pias. vbi suprà.* & Greg. XIII. *in d. Const. Deo sacris* 1573. vetuit, ne Moniales ostium habeant per quod in Ecclesiã earũ exteriorẽ introire possint. Episcopis septa ingredientibus mandat Greg. XIII. vt secum ducant seniores. quod de ætate non moribus accipit *Riccius dec.* 704.

Porrò clausuræ leges † non offendit receptio puellarum maiorum septennio, & minorũ 25. annis, *Serol. in prax. verb. Mon.* §. 11. *Cong. Cõc.* in Monasterijs causa educationis; modo neq; vestitus, neq; alia pudorẽ virginalem, & conuersationem claustralem dedeceant, *vt respondit S. Cong. vt refert post Quar. Pias. vbi supra n.* 57. *Serol. p.* 1. *verb. Mon.* §. 10. & monasteria quę sunt adhuc in fieri, & dum ædificantur nondum habent clausuram, neque pœnas ingredientiũ. *Cong. Conc. Quar. verb. Monast.* & Reginæ & fundatrices pro deuotione sua ingredi possunt *ibid.* mulieres etiam quæ in discordia sunt cũ marito, à quo graue malum timent, de consensu superiorum & Monialiũ ibi esse possunt; & cessante causa debent egredi, nec reuerti, *Serol. ibid.* §. 12. 37 Puellę institutionis ergo in monasterijs admittũtur.

Enimuero † Conuersæ in domibus contiguis haberi possunt in monasterijs, quę ex eleemosynis viuunt, quę ad eleemosynas exeant, *Serol. ibid.* §. 16. 37

Insuper † exploratio voluntatis professuræ, iuxta *c.* 17. *s.* 25. *de reg.* ad Episcopũ spectat: quamuis monasterium sit exemptum, *ex Cong. Concil. Pias. vbi suprà. nu.* 55. 38

Porrò † Monialium exemptarum, quæ alijs superioribus non subsunt, sed soli sedi Apost. gubernationẽ committit in solidum Episcopo, Concil. Trid. *c.* 9. *s.* 25. *de reg.* demum Concil. Trid. *sess.* 25. *de reg. c.* 11. decernit, vt quæ ad curam animarum, & sacrorũ administrationem spectant in locis monasterijs vnitis, Ordinarij curent. vbi non Episcopi tãtùm, sed & quilibet Episcopalem iurisdictionem habentes intelliguntur: quæ tamẽ est cumulatiua iurisdictio cum ea quæ est regulariũ; & quod si superiores regulares secus quã Ordinarij quicquã statuerint, præualebit 39

tamen

tamen horum decretum, *Cong. Concil.* 7. *April.* 1592. Excipiuntur tamen à dispositione Concil. loca, vbi resident Abbates generales Ordinũ *d. c.* id est, in quibus vtraq; sit qualitas, *Cong. Conc.* 1592. & Pius V. *in Const. incip. Cura,* Tertiariarum curam cõmittit Ordinario: & tales vbi tria vota non emiserunt, nec emittere volunt, prohiberi posse ne maneant in communitate, nec gaudere immunitate Ecclesiastica, si habitant in ædibus priuatis, tenerique & in paschate & in morte à proprio parocho recipere sacramẽta, respondit S. Cong. *vt refert Pias. vbi supra nu.* 57.

40 Clausura septorum monaste. non vrbis murorũ sufficit.

Quæsitum fuit † vtrum conformis sit Concil. Trid. *sess.* 25. *de reg. c.* 5. Ordinatio cuiusdam Episcopi per quam statuit ne moniales quædam ad ciuitatem reductæ, (*iuxta d. c.* 5. *in fin.* quod id fieri mandat quando Ordinario, & alijs superioribus expedire videbitur, ad noua vel antiqua monasteria, eiusdem tamen Ordinis, & cum suis reditibus, *ex Cong. Concil. Serol. pr. p.* 1. *verb. Mon.* §. 17.) sine suo consensu, ciuitatem egrederentur, an verò laxior? laxiorem omninò dixi esse. nam per eam non satisfit in omnibus intentioni finali, nec verbis c. periculoso. *de statu reg. in* 6. per Concil. Trid. innouati: quod capitulum pluribus verbis & rationibus, & hypothesibus in toto illius contextu deductis ostendit clarissimè, velle Pontificem vt monachalis honestas, modestia, & in illo sexu verecundia seruetur per moniales vniuersas, & singulas cuiuscumque Ordinis, aut Religionis in quacumque parte constitutas, non fiat discursus per habitacula sæcularium personarum, cum offensa Dei, Religionis opprobrio & multorum scandalo; vt per clausuram à publicis & mundanis conspectibus, separatæ omninò seruire Deo liberius valeant, corda & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire, lasciuiendi occasione per hæc sublata. Quæ omnia desiderari poterunt in huiusmodi constitutione, cui constitutioni etiam Concil. Trid. *ibid. & in c. fin. de reg.* adiunxit derogationem omnium indultorum, & priuilegiorum, statutorum immemorabilium, cõsuetudinum, & priuilegiorũ in fun-

in fundatione obtentorum. Sic & Pius V. *in Bulla qua incipit circa, data 4. calend. Iul. 1566. relata ab Azor. Instit. Moral. l. 13. cap. 8. & Greg. 13. in Bulla qua incipit Deo sacris, data 3. calend. Ian.* 1573. illis omnibus derogant, etiam testatorum & aliorum voluntatibus, ac fundationibus. Quæ Bullæ adeò sunt claræ circa clausuram monialium, vt nō videatur mihi rectè dubitari posse; sed tamen quia eæ nondum vbique publicatę, vbiq; non obligant. In Concil. Mech. 1607. *cap. 3. h. t.* mandatur seruari Const. Pij V. de alijs mētione non facta: puto ibi tantum standum esse in terminis Concilij Tridentini, quod † etsi derogat omnib. indultis, statutis & priuilegijs etiam in fundatione obtentis, 41 non tamen dicit de ipsis fundationibus & contrarijs testatorum voluntatibus: adeoque forte videri posset moniales illas, quibus hæc competunt fundatio & testatorū contraria voluntas, cogi non posse virtute Concil. Trid. ad clausuram dictarum extrauagantium: Sed si prædictę Bullæ publicarentur, crederē cogi posse. Nam illæ Bullæ absolutissimas habent derogationes, & Cardinales easdē interpretantes censuerunt omnes omninò Moniales per easdem cogi, quæ emiserint tria vota Religionum. Sic infinitis per Belgium Xenodochijs, mulierum grisearum & nigrarum, vt vocant, sororum monasterijs etiam reformatissimis, & sub episcopis religiosissimis ęque vt doctissimis videmus clausuram eam non seruari, quod earum fundatio & institutum cū ea incompatibile sit. Sic ante annos quadringentos plus minus multa hic Xenodochia ædificata sunt, & instituti Religiosi vtriusque sexus, vt vtrique sexui ægroto ministrarent. tales sunt fundationes Xenodochij Antuerp. Lirens. & aliorū quas vidi. Quamquam & vsus non vbique vel Bonif. 8. vel Concil. Trid. vel dictarum Extrauag. extremum rigorem recepit; alioquin non video quomodo quamplurima passim monasteria & eorum superiores ab imprecatione maledictionis æternæ, alijsq; pœnis excusari possent. Sic olim Ioan. Andreæ, *vt refert Azor Inst. Mor. lib. 13. cap.* 8. docuit Const. Bonif. 8. in regno Francię nō fuisse receptam. Et Clem. V.

Si fundatio aut institutum contrarietur?

S eius

eius successor immediatus, qui nõ pauca Bonif. 8. acta rescidit, in Clem. *attendentes De stat. reg.* vbi in monasterijs monialiũ emendanda per visitatores proponit, clausurę non meminit, sed dicit tantum, *non choreas, non festa secularium prosequantur; non diu noctuq; per vicos & plateas incedant.* Scio quosdã Episcopos vel potius Synod. Prouinc. petijsse à sede Apostolica, vt excusarentur à comminatis in ea constitutione pœnis ill', qui eas non exequerentur, sed id eorum conscientię relinqueretur, qui quantum tempus, locus, facilitas, aut peruicacia monialium permitterent, ęstimarent, & iuxta id plus minus statuerent; sed non obtinuisse. Tametsi cum omni rigore clausuræ aliorum locorum nõ tam sit reformata ibi vita monialium, quam in Belgica libertate. si animus corruptus est, clausura non magis sanabit, aut conseruabit, quam

Inclusam Danaën turris ahenea.

Non quod eam improbem, sed omni modo congruo promouendam censeam; prout iam olim Concil. Matisc. c. 1. eiusmodi clausuræ initia dedit: sed quod in eo puncto totam legẽ pendere nõ existimem, neq; intrudendam tã importunè, vt nonnullibi factũ scio, vt ne omnes humores mouendo febriculã curare volẽtes freneticam pestem producamus. Consilium autem quo vsus est idem Reuerendiss. alijq; vt scilic. emoriantur omnes, vt nouæ admittantur tantum, quæ clausuram voueant, etiam suggerit Pius V. *in dicta Bulla*, sed id tantum necessariũ dicit in Tertiarijs, quæ dicta vota non emiserunt: probandum tamen illud consilium omnino est, vbi eæ Pij V. & Greg. XIII. Bullæ publicatæ non sunt.

42. Qui casus egressum permittãt. Enimuero motus proprius Pij V. super clausura Monialium, etsi dictione taxatiua vtatur, nõ tamẽ excludit † casus vel similes omnino, vel maiori ratione nixo, *Gutier. l. 1. can. c. 14. n. 9.* Vnde licitus est egressus imminente monasterio monialium hoste. *Choppin. Monast. l. 1. t. 2. n. 6.* Gutier. tamen *num.* 8. satis rigide sensit, per eundem motum non licere Moniali exire; etsi alioquin ex iudicio medicorum perituræ, quasi motus ille id tantum permittat, cum omnibus

ribus eiusmodi periculum imminet, non cum alicui singulatim, quasi meritorium sit ita mori. sed nõ video quomodo meritorium sit, vel iure naturæ (quod semper prædominatur & interpretationem obscuri facit) licitũ, eiusmodi mortem immerito indicere: vnde huiusmodi casus neq; constitutione Bonif. 8. neq; decreto Conc. Trid. reprobatur, vt ipse Gutier. fatetur, *n.3.* Melius Serol. *pr p.1.v. Mon.* §.16. extẽdit ad quemlibet morbũ, etiã nõ contagiosum iudicio medici lethiferũ. sed *p.2. v: Monast.* § *fin.* dicit; in nõ expressis, esse recurrendũ ad sedem Apostolicã: sed non omnibus, quibus ratio, pedes, aut sumptus suppetũt; & dum Romæ consulitur, Saguntũ perit. eo ergo imprimis casu ordinarius partes suas interponere poterit.

An & quantum pugnet aut deroget Concil. Trid. *s.25. de reg.* Iuri communi in c. *Insinuante, qui Clerici vel vouentes t. de viduis* 27. q.1. vbi permittitur † peculiũ habere, modo non vt proprium, tractat Azor. *lib.12. instit. Moral. t.9. q.2.* Reuerendis. Malderus *De iust. & Rel. t.1. c.4. d.7.* sed vsus tãtum qui in facto consistit, penes eos sit; & potestas ad nutũ vocandi penes superiorem. c.2. vetat bona stabilia, ne quidẽ ad vsum, alicui regulari concedere, sed statim Conuẽtui præcipitur incorporari. (Vnde male multi Religiosi extra monasterium degentes, & immobilia acquirẽtes, ipsi vsque ad finem vitæ ea possident non tantum, sed neć viui superioribus indicant se ea habere) at mobilia etiam superioribus tradi ita vult vt reddi possint; modo nomine conuentus, & vt reuocabilia possideantur; *vers. mobilium vero vsum: Azor eod. l.12. cap.9.* 43 Peculium & vsus religiosorũ.

Enimuero immobilia vel mobilia superflua possidere ex alterius quam Papæ dispensatione nõ licere, respondit Sac. Cong. *apud Quar. V. cas. res.* neque excusari à culpa aut pęna ipso facto incurrenda, neq; superioribus fidẽ adhibendã, asserentibus se licentias huiusmodi cõcedere posse: superiorum tamen arbitriõ stare possunt, quoad superfluitatẽ vel conuenientiã mobiliũ, nisi constet de excessu, nec clam superiore, vel eo inuito aliquas habere possunt regulares prætextu necessitatis, nisi sit pręsẽtanea ad 42 Qui casus egressum permittãt.

nd i uidui sustentationem; communem autem penuriam communiter ferre debent. Quis porro sit permissibilis vsus mobilium quætit Serol. *pr. p.* 1. *v. Monial.* §. 2. & dicit præter pannamentorum etiam esse pecuniarum, quas suis exercitijs lucrantur, vt emant libros, vestes, similiaq; necessaria: non tamen reditus annuos, quia inter immobilia computentur, *ibid. ex Cong. Concil.* vt nec vsumfructum feudi post mortem monialis ad agnatos reuersuri, *id. l. c.* superfluum autem non potest disponere, sed monasterio debet relinquere. *Serol. eod. v. p.* 2. §. 1. Vnde nō licet hodie, quod olim frequens erat, sub certa pensione monasterio soluenda immobilia habere; neq; quem profiteri ea lege, vt ex suo viuat; neq; alicui in singulos menses, certā pensionē assignare; ea conditione, vt quod ex eius frugalitate superierit, in pios vsus expēdat, absq; sedis Apostolicę dispensatione, quæ non facilè obtinetur. *R. Malderus vbi sup.*

44 Capucinorū paupertas. Specialis paupertas est † Capucinorum, Minorum de Obseruantia, *Concil. Trident. ibid. cap.* 3. Et nunc etiam Discalceatorum, vt nec monasterijs, nec domibus illorum immobilia possidere liceat. quod & olim instituti fuit S. Dominici, sed mutatum in paupertatem particularem. Mart. 5. 1426. indulsit vt Dominicani bona immobilia in communi possideant, *Anton. de l'estang. Pras. Thol. in Arrest. arr.* 10. *num.* 33.

45 Necessaria Relig. Præcipit tamen Conc. Trid. *d. c.* 2. vt † sicut superflui Regularibus nihil concedendum sit, ita nec quicquā necessarium eis denegetur. Sic censet *Anton. de l'estang. præs. Tolos. in suis Arrest. arrest.* 8. *n.* 6. in voto paupertatis reseruari, quæ necessaria sunt lege naturæ, ideoq; *num.* 8. obligare suum superiorem, si contrahat ex causa alimentorum, sustentationis, quin & studij. Sed & Clem. 8. *in const. incip. Religiosa* 1594. vetuit Religiosis non superioribus, ex qualibuscunque peculijs, vsu, aut administratione licere cuicunque, quacumque ex causa donationes aliquas facere, non tamen prohibuit remuneratorias. *Riccius in prax. reg. dec.* 642. Hanc Constit. & quæ ante eam licebant ex superiorum nutu refert Azor. *vbi sup. v.* 5. *q.* declarans tamen se

id

id non extendere ad debitã ex instituto, fundatione, aut consuetudine hospitalitatem, præsertim, inquit, *in Monasterijs seu locis desertis* (vt in nostra Brabantia Postulanum monasterium præteritis annis à Floreffiensi Abbatia abscissum, & in præposituram erectum, olim fundatum à Ducibus ad exercendam in miriceto inuio & inaquoso hospitalitatem) *& à laicorum ædibus longius remotis, vbi tamẽ pauperum & vere egenorum ratio imprimis habeatur : si qui tamen ditiores superuenerint, ipsi regulares ita gerant, vt in eis frugalitas & paupertas religiosa prorsus eluceat.*

Bona † monasteriorũ administrari vult Conc. per officiales ad nutum amouibiles, quorum electio spectat ad superiores monasterij, & non episcopũ, *Serol. pr. p. 2. v. Abbatissa ad secundum ex Cong. Conc.* qui electi possunt, prout ipsis expedire videbitur, reditus monasteriorum in loco conuenienti, etiam extra monasteria conseruare, & ex eisdem subministrare pro tempore necessaria ipsis monialibus. *Serol. ibid. ex Cong. Conc.* 46 Administratio bonorũ per amouibiles.

Qui 16. annos natus † professus est, in integrum restitui nequit solũ, quod minor 25. annis fuerit; sed si vis metusue adfuerit, restituitur intra quinquennium, *Trid. s. 15. de reg. cap. 19. Choppin. lib. 1. Monast. t. 3. n. 9. Riccius decis. 658.* 47 Post quinquenniũ ex causa iusta restituitur, qui contra professionem suam audiri petit.

Quod si metus, vel impotentia vltra quinquennium duret, vel causa iusta, v.g. Inualiditatis ignorantia subfuerit, poterit etiam postea vel mero iure, vel via resolutionis audiri. Certe principes nostri *in edicto an. 1611. super administratione iustitiæ art. 19.* nullas restitutiones quacumque ex causa peti posse post decennium, sed computationẽ iniri volũt à tempore celebrari actus, aut saltẽ à tempore quo metus aut vis aliudue impedimentum iuris vel facti cessabit; & si quis bona fide habitum dimiserit, eam pœnam non incurret, vt eo reassumpto audiri amplius non possit, quia vbi non est contemptus culpa, non debet esse pœna. Quin & hæc dispositio dirigitur ad iudices & superiores potius, quam ad inualide professos. Itaque cessante scandalo non obligat in conscientia, saltem ad mortale. *Less. lib. 2. cap. 41. d. 7. num. 65. 66.*

Quæritur an ex iusta causa etiam contra lapsum diu quinquenium restitutio in integrum danda sit, vt adhuc proponi nullitas professionis possit? R. affirm. *Riccius decis.* 657. nam cum ante Conc. Trid. reclamandi tempus esset indeterminatum, & aliquibus mensem, aliquibus annũ, aliquibus, idque certius, terminum arbitrio iudicis præfigentibus, determinatum tempus generatim Conc. Trid. præscripsit quinquenniũ *s.25. de regular. c.19.* neq; vlteriorem aliquam iuris dispositionem attexuit: vtitur enim his tantum verbis, *post quinquennium non audiantur.* Ex qualitate autem personæ, diuturnitate temporis cæterisque circumstantijs, sicut olim iudex æstimabat, an adhuc reclamans audiri deberet, saltem per restitutionem in integrũ, *Panor. in cap.1. de his quæ vi vel metu, sub finem.* adeo vt ad tollendam tacitæ professionis præsumptionem, sufficeret qualiscumque metus vel similis causa, nam, vt inquit ibidem Panormit. *præsumptio professionis quæ ex delatione habitus oritur, de facili tollitur per contrariam suspicionẽ.* Sic etiam nunc censendum sit de quinquennio surrogato termino reclamandi ante indeterminato, & iudicis arbitrio relicto, vt scilic. communi via, eo lapso, reclamantes audiri non debeant; sed si qua sit iusta causa, extraordinario remedio restitutionis in integrum, iuuari possint: verbi gratia, si vis, vel metus, vel reclamandi impedimentum plusquam quinquennium durauerit, restitutionem concedendam asserit Azor *instit. Moral. lib.12. cap.4. vers. postremo.* Nam contra terminum exclusiuum alicuius actus faciendi lapsum, si qua iusta causa fuerit, restitutio competit, *cap. coram, extra de in integ. rest.* quin etiam contra ipsa tempora restitutionis petendæ lapsum ex iusta causa subuenitur, *cap.1. de restit. in 6. cap. ex litteris, extra eodem. Panor. in d. cap. num. 2. Franc. ibid. vers. vltim. nota. Alphons. Villagut. de rebus eccles. alien. rest.* Quæ res in Camera Imperiali adeò facilis nunc est, vt restitutionum tempora vix amplius ibi seruentur, *Mynsing. obs. cent. 1. obs. 51.* Restitutio autem hæc cum à d. Concil. Trident. Pontifici non reseruetur, ab ordinario concedi posse cen sen-

censenda est; illi enim iure communi restituendi authoritas sit, *c.caus. extra de in inst. rest.* quin & arbitro, si coram eo incidat ea quæstio, *cap. pen. d. tit.* neque enim vt in sæcularibus Principi, *Busius post Imbert. ad l. 1. D. de in int. rest.* ita in ecclesiasticis Pontifici praxis restituendi facultatem reseruauit. Quanquam dicuntur Card. Concil. Trid. Interpretes, aliquando decreuisse causas nullitatis professionum ad sedem Apostolicam referendas, vti quid simile censuerunt in causa P. M. & B. A. Ordinis S. Francisc. an. 1615. sed huiusmodi decretum generatim, si quod latum sit, cum textus Concilij ad id me nō cogat, vt dixi, saltem hîc non est publicatū, nec facile oportet imminui authoritatem Ordinarijs competentem: saltē in his regionibus, vbi præter cætera ad hoc id concurrit, quod Romani non facile de vero statu rerum nostrarum informentur, neque partibus integrū sit tam longum iter suscipere. & in terminis Episcopo authoritatē dat Canon. *etsi illi 12. q. 2.* contra statū à prædecessore datæ libertatis Ecclesiā restituere, & iniqua libertate donatos in seruitutem reuocare, multo magis authoritas ei competit ad restituendā libertatē per circumuentionem aut iudicij imbecillitatē in seruitutem lapsis. Ita Prętor minorem qui arrogandum se dedit, & lęsus est, restituit, *leg. 3. §. si quis minor ff. de minoribus.* si tamen in seruitutem se dedit, & pretium participauit, vt ab domini forte seruiret, non restituetur, *leg. 9. §. Papin. ff. eodem.* Quæ ratio forte obesset ijs qui monasterijs se mancipiāt, vbi sine disciplina laute viuitur, vt genio suo & Bacchi legibus melius seruiant, quam patrimonij illorum vires & priuatus cēsus sumptus suppeditassent: Nisi forte illas leges, etiā huic negotio ita aptemus, vt regulares instar arrogatorum, magis in patriam potestatē quam Dominicā, statū imitentur, & transire videantur. Neq; circa iā dicta scrupulū valde mouere debet, quod per longā taciturnitatē censenda sit ratificata professio, posito quod esset inualida: nā pręterquā quod sup. diximus ex Panor. præsūptionē tacitæ professionis leui suspicione contraria facile tolli, ex Nauar. *de reg. Consf. 41. & in Manuali cap. 12. num. 71.*

*Azor.insti.Moral.d.l.*12.*cap.*4.§.7. *queritur*, constat, non aliter ratificationem, vel tacitam, vel expressam vim & effectum vllum habere, quam si ratificans notã habuerit nullitatem, quoniam, *vt inquit Azor.per ignorantiam pristinum factum tantum firmat*. Etiamsi per multos annos vitam monasticam tamquam professus egerit (ignorantiam autem huiusmodi, cum in animo consistat, per iuramentum probari quidam non male volunt, *per textum in c.pastoralis,in fine, extra de excep.*) Quinimo requirere videtur Azor, vt reciprocè, sicut in actu professionis tam superior quam Religiosus, vterque etiam præuia nullitatis scientia, professionem irritam velit esse validam; alioquin nihil agi. Vbi porro professio semel irrita fuerit, etiamsi taliter professus in monasterio diutius manserit, ratificatio non facile præsumitur, sed eam allegans probare debet, *d.c.*1. *de his quæ vi vel metu.* nam ibi cum quis de facto est in possessione matrimonij, & professio est in cõtrouersia, adeoque ante separationem matrimonij, si contra professionẽ leues sunt probationes de minori ætate, non ante facienda est matrimonij dissolutio, & monasterio restitutio, quã pro validitate professionis certiores probationes fuerint productæ, *c.*1. *de his quæ vi vel metu.*

48 Religiosi appellantes nõ facile audiendi.

Vetantur Regulares † sub prætextu grauaminis omissis medijs ad Curiam Romanam appellare, vel eo fugere potius quam recurrere, nisi graui ex causa. refert decreta Quar. *V.Monast.* Refert idem decretum Minorum, vt nullus appellet ab iniunctione disciplinæ, vel alterius pœnitentiæ in refectorio, vel alibi faciendę pro leuibus culpis. De singulis Ordinibus latius prosequitur *Choppin.Monasticon.lib.*1.*t.*3.*num.*16. Habent enim Regulares votum obedientiæ, ob quod cogitare de superioribus seque debent, vt loquitur Tacit.lib.6.Ann. *Tibi summum rerum Iudicium Dij dedere, nobis obsequij gloria relicta est.* Seculares clerici in ordinatione obedientiã episcopo etiã promittunt, sed ea longo discrimine ab altera dissidet, & vix est vt obliget, nisi ad ea quę ex sacris canonibus, aut synodis locorum præcipi possint, aut simili ijs causa.

Pro

Pro continendis in officio Regularibus † tã Mendicantibus quã non Mendicantibus, exemptis & non exemptis plura ius commune statuit, quæ magnam in Ecclesia tranquillitatem parerent, si exactè obseruarentur, *Clem. Religios. de priuileg. Clem.* 1. *de decimis.* 49

Denique S. Cong. reg. ordinationem † edidit circa sanctimoniales, *quam extense refert Pias. & Quar. V. Monaster. vbi supra.* in qua multa prudenter pro earum regimine decernuntur, & speciatim pro Ordine Minorum, Quar. *ibid.* & Ordinationes Cong. regul. quoad moniales ibidem cum declarationibus, idem Quar. extense refert priuilegia regularium *V. priuileg. reg.* Integer tit. est de Regularibus in Concil. Trid. quod *ibid. c.* 22. iubet, vt omnes & singuli Canones qui de Regularibus præscribuntur, in omnibus monasteriis quorumcumque regularium quamprimum executioni mandentur. Complectitur Ordine Sessionum & Capitum seruato Azorius *Inst. Mor. l.* 12. *c.* 18. 50

Ad regulares spectant Sessio quarta *in decreto vsu & ed. lib. §. non liceat fratribus. s.* 5. *c.* 1. *c.* 2. *s.* 23. *cap.* 4. *s.* 6. *cap.* 3. *s.* 7. *cap.* 8. *s.* 21. *c.* 8. *s.* 14. *c.* 11. *s.* 22. *decreto de obseruandis in missa. s.* 22. *c.* 4. *s.* 14. *cap.* 2. 10. *s.* 23. *c.* 12. 13. 14. & 15. *s.* 25. *c.* 2. *c.* 18. §. *examinatores. sess.* 25. *c.* 3. *in principio c.* 4. *versiculo in Ecclesiis.*

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

TAm ad Episcopos & eorum Vicarios, quam sæcu- 1
lares Principes † iudicesque ab eis destinatos spe- *Mixti fo-*
ctat cura & compulsio, vt defunctorum voluntates exe- *ri sunt.*
cutioni mandentur, ratione ab hæredibus aliisq; executoribus testamentorum exigendo, & si opus sit eos ab administratione remouendo, & pœnis competentibus puniendo. quoad ecclesiasticos manifestum est *ex c.* 3. *c. si hæredes, c. tua nobis, de test. Concil. Trid. s.* 22. *cap.* 8. quoad iudices sæculares etiam in piis causis, *ex Auth. de Eccles. tit.* §.

si quis ædificationem: & l. hæreditas. ff. de petit. hæred. sic vt res hæc sit mixti fori; & locus præuentioni, *Sanchez. de Mat. tract. 2. d. 250. num. 1.* Choppin. *de sac. polit. for. l. 3. t. 5. num. 2.* iam olim ad Episcoporum curam hæc pertinuisse docet, vt non adeo quicquam noui Concil. Trid. *sess. 22. c. 8. 9.* statuerit, Concordata nostra Brab. *§. si autem executores piorum &c.* Verum iuxta eadem Concordata. *§. si Magistri Fabricarum*; ea destinctio est, vt si tales Rectores hospitalium, fabricarum sint Laici, & à Laicis institui soleant, correctio & destinatio, & rationum † exactio, præsente tamen Curato à Laicis fiet; & si negligentes fuerint, pro illa vice Episcopus in omnibus supplebit: si autem Ecclesiastici sint, aut Laici ab Ecclesiasticis instituti, omnia faciet Episcopus. sed dici potest etiam priori casu saltem post Concilium, quod diserte. *d. c. 9.* Episcopo authoritatem facit exigendi ab ædilibus rationes &c. Episcopum eiusue delegatos authoritatem suam eò porrigere posse. Sic Concilium Secretum Regis Catholici in Belgio anno 1569. ad rescriptionem Concilij Frisiæ super admissione Concil. Trident. *art. 12.* censuit, etsi rationes piorum locorum antea solum consueuissent reddi coram commissariis Concilij, decretum Concilij obseruaretur. Vt non immerito Sereniss. Principes in edicto quod pro feliciori exitu Concil. Mechl. anno 1607. ediderunt, in vltimis articulis maiorem potestatem Episcopis & ab eis deputatis concesserint. Sed hoc interest: quod si iuxta Concordata proceditur, Episcopi iure suo nituntur; si ex edicto, tanquam Principis delegati, vt ex eius commissione, vt videtur insinuare ar. 23. & si à decretis appelletur, ad Laicos causa deuoluitur, ar. 26. 30. illo autem casu ad superiores Episcopi, iuxta ius commune. Quibus tamen Concordatis per dictum edictum derogatum non est, quia generi per speciem, non vice versa derogatur. Galliæ Rex Henr. IV. ad Clerum curationem piarum ædium relegauit, quam & Carol. V. Galliæ itidem Rex non nisi per Cleri negligentiam olim ad sæcu-

2 Rationes coram quibus reddendæ?

cu-

cularem potestatem venisse professus est, *Choppin. Monast. lib.* 2. *titul.* 3. *numer.* 5. & auctius rursus Ludouicus XIII.

Quod si in fundatione † cautum sit, ne Episcopus rationibus se immisceat; id seruabitur, *Serol. pr. par.* 1. *V. hospitale.* §. 3. Nec obstat cap. tua, cap. requisisti, de testamentis: quia, *vt vult Serol. ibidem.* illud intelligitur de Legatis piis, sed hoc de institutione Ecclesiasticæ Fabricæ vel hospitalis de consensu ipsius Ordinarij ita facta; tollit tamen dict. cap. 9. priuilegia, statuta & consuetudines, sed fundationes ipsæ præcellunt, vt & dicimus alibi de clausura monialium. Quod si condemnatus ad reddendas rationes appellat, appellatio quidem recipietur, sed non impedietur executio. *Serol. ibid.* §. *vers.* 6. 3

Confraternitates † Laicorum etiam visitari possunt ab Episcopo, & rationes administrationum exigi, *Trident. sessione* 22. *cap.* 8. pro qua re exstat præclara Const. Clem. 8. 24. *Decembris* 1604. *quam refert per extensum Pias. in pract. part.* 2. *cap.* 3. Ex qua summariè sciendum eiusmodi Confraternitates non erigendas, nisi de consensu Ordinario loci; Confratrum statuta ab eo examinari, approbari, & corrigi posse: indulgentias concedendas cognoscere; Eleemosynas collectas pro illius arbitrio impendendas: fratrum confessarios ab eo approbandos; qui nec à reseruatis absoluere possunt: Compelli tamen Confratres huiusmodi non possunt ad processiones publicas venire, *ex Cong. Concil. post Quarant. Pias. dict. cap.* 3. *numero* 37. 4 Confraternitates ab Episcopo visitantur.

Confraternitates an sint loca † Religiosa, quærit Gutierrez. *lib.* 1. *can. quæst. cap.* 35. prout de Vniuersitate Parisiensi quærit, an corpus sit Ecclesiasticum, an Laicum, Charond. *Respons. libr.* 7. *respons.* 195. 5 An sint loca religiosa?

Admi-

6 Administrationes † seu gubernationes hospitalium seu quorumcumque aliorum vltra triennium extendi non oportet: nisi secus in fundatione cautum fuerit, quam integre obseruare sedulò debet Ordinarius, *sess.25.cap.*8. Ad d.c. 8.*s.22.* non videntur spectare hospitalia ædificata sine authoritate † Ordinarij, cum disponit tantum in casibus iure permissis, qui hic non est; *Doctor Marta.de iurisd. p. 2. cap. 23. num. 22. Serol.pr.p.1.V. hospitale* §.1. nec dicuntur propriè loca religiosa ædificata sine Episcopi authoritate. Serol. *ibid.*§.3. refert Cong. censuisse Ordinarium non habere potestatem visitandi hospitalia vel Confraternitates, quæ à Laicis reguntur, nisi in casibus à iure expressis, & c.8.sess. 22. solummodo intelligi, in casibus à iure communi permissis; alioquin Basilicæ omnes, *inquit c. omnes 16. quæst.*7. quæ per diuersa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, secundum priorum Canonum regulam in eius Episcopi potestate consistunt, in cuius territorio positæ sunt.

Administratores sint tantū triennales.

7 Loca sine Episcopi authoritate fundata ad eum non spectant.

8 Ab Ordinariorum visitatione † eximuntur Collegia & loca constituta sub immediata protectione Regum, de qua re etiam tractat Choppin. *lib.2.monast.tit.*3.*num.*5. vbi & habes de ædilibus huiusmodi locorum, vt rationes reddant, *vti & apud Charond. resp. lib.* 4. *resp.*1.

Loca & Collegia sub Regū immediata protectione sine eorum consensu non visitantur.

Sub quâ exceptione merito comprehenduntur Collegia constituta sub immediata protectione Regum, seu sublimium & supremorum Principum, regalia in suis ditionibus possidentium, vt sunt Principes Belgicæ: præsertim quoad antiquas hæreditarias ditiones † Brabantiæ, Lymburgi, Luxemburgi, Hanoniæ: nam Flandriæ & Tornesij Regiones demum clientelæ & fidelitatis nexu solutæ sunt pactis pacis, quæ Franciscum primum Regem Galliæ captiuitate soluit. nam Ducatus Geldriæ, Comitatus Zurphaniæ, Dominium Traiectense, & Transinsularum cum suis pertinentiis & Carol. V. & Philip. 2. quo facilius in recentem eorum acquisitionem

9 Ditionum Belgicarum status antiquus.

nem ingressus esset, homagium fecit; fidelitate promissa, contra omnem hominem, quasi ex feudis ligiis: acimprimis quoad Burgrauiatum Cameracensem seu præfecturam castri ibi ad defendendos Imperij & Belgicæ limites extructi, eo loco vbi ante constituta fuerat Ecclesia S. Gangerici: perinde atque Gandaui arx exstructa est vbi olim templum B. Bauonis; Collegio regulari in sæculare mutato, ac ad Ædem D. Ioannis translato: quanquam Ecclesiæ Cameracensis, Principes nostri iam olim vti Comites Alostenses Aduocati sint, vt ratione Ducatus Brabantiæ sunt Ecclesiæ Leodiensis. vt mirum non sit, Regem Catholicum Ciuitatem Cameracens. ex manu Balignij tyranni anno 1595. eripuisse; quanquam postea vrbis Ducatusque titulum & regalia sui iuris fecerit. Hollandia porro asseritur nunquam iuris Imperialis fuisse: Vnde à Carolo V. declaratur, auream Caroli IV. Imperatoris Bullam, qua vetitum Brabantos extra patriam sisti, ibi tanquam extra Imperij terminos locum non habere: quod idem de Flandria declaratum 1531. vt refert non malè Hugo Grotius in libello quem de Rep. Batauorum scripsit, si & in cæteris subsecutis temporibus æquè fuisset verus: tametsi Guilielmus Comes Hollandiæ in schismate Imperij pro rege Romanorum electus fuerit, cum soli Germani Principes Imperij eligi soliti sint, & cautum pro Imperij arcano refert Clapmar. *de Arcan. rerump. l. 6. cap.* 19. Zelandia quidem iuris Flandrici alioquin in feudum releuata aliquando olim fuit: Mechlinia antiquitùs iuris Imperialis fuit, cum accessoria tantum esset ditionis Grimbergicæ, ac Brabantiæ Dux, vti Lotricij Dux, eoque nomine Imperij Vicarius à Dominis Grimbergæ fidelitatem exigeret: vnde tum natum Bellum Grimberganicum, in quo Dux in cunis pugnauit. quod antiquitus Germanis vsurpatum refert Tacit. de Morib. German. *& in proximo,* (inquit) *cum in prælium descendunt, pignora: vnde fœminarum vlulatus audiri, vnde vagitus infantium, hi cuiq; sanctissimi te-*

stes,

stes, hi maximi laudatores) ac vicit, auxilio præsertim Comitis Flandriæ: cuius tamen suppetias proceres Brabantì (vt sunt more gentis minorennis Principis tutores) non aliter obtinuerant, quam submissâ in clientelam Flandri Brabantiâ: quam tamen Dux maior factus agnoscere noluit: adeoque vt eam bellumque ob id natum redimeret, Teneramundam Flandro cessit. Verum vtcumque res harum ditionum se olim habuerint, impræsentiarum † Principes neminem alium superiorem agnoscunt: & certe iuxta tractatum Augustensem Carol. V. cum Principibus Imperij initum, forma inuestituræ Philip. II. de ditionibus Belgicis à Carolo patre acceptæ 7. Martij 1551. Augustæ Vindelicæ adeò obscure concepta est, dum omnia Imperio debita ei deferri videntur; ac mox id fieri dicitur sine vlla obligatione recognitionis feudalis, subiectionisue, sine derogatione superioritatis, proprietatis, allodij, libertatis, consuetudinum aut quorumcumque iurium; vt nescias, aliquid, an nihil præter verba ibi agatur, vt Oedipo ad earum litterarum interpretationem opus sit. Quamquam Franciscum Haræum, virum in historia nostrate versatissimum memini dicere, se obseruasse iam olim à pluribus sæculis Duces Brabantiæ dubiis verbis, quæ in istis districtibus possiderent, releuare ab Imperio solere, id est, non solidum titulum, sed v. g. quicquid in tali regione ab Imperio haberent. Sic obseruaui in archiuis Capituli Antuerp. controuersam fuisse donationem quam Godefridus Bullonius in illius erectione fecerat decimarum, quod eas in feudum possedisset, nec Imperatorem consuluisset: debuit ergo eas particulari titulo possedisse. nam si totus Ducatus feudum erat, argui non poterat: quippe cui licebat subinfeudare. Fuit generatim tamen Brabantiæ ad Imperiū aliquis respectus, & maior quā qui nascitur ex cosmographorū lineis, quibus hanc ditionem Asiæ, illam Europæ subiiciunt: qualis fuerit, non satis planū est. credo forte Brabantos in Imperio versatos, vt Clericos videmus in Republica. In fauorabilibus inter ciues censentur, in odiosis

10 Hodiernus.

odiosis sunt ciues tantum Capituli, & nihilominus in quibusdam pro politica salute conferunt consilia, vires, cætera. hoc modo videntur Brabanti 8. Kal. Augusti 1349. Bullam auream à Carol. IV. impetrasse, & quasi superioris authoritas nō fuisset excepta, alias à Sigismundo 1424. Maximiliano 1512. Carol. V. 1548. quibus decretum est vt nec appellentur ad Imperatorem aut eius Cameram, aut quemuis iudicem delegatum, sed ne quidem in causa fractæ pacis.

Quærit Marchantius *in descript. Fland. l. 2. t. de ritib. dominatus*, ex tesseris maiestatis, quas recenset, an Comes Flandriæ † olim souueranus fuerit, quippe Franciæ Regibus hominio illigabatur, & iuxta Martialem 11 An olim supremus seu souueranus fuerit?

Qui Rex est, regem, Maxime, non habeat:

Sic Ioan. c. 19. habemus, *omnis qui se Regem facit, contradicit Cesari.* vnde deinceps superbum admodum est illud Taciti in vita Agricolæ, *vetere*, inquit, *ac iampridem receptâ populi Romani consuetudine; vt haberet instrumenta seruitutis & Reges.* Tametsi pro magnificentia Imperij Germani Dominum Daniæ, Regem creatum legimus, qui honoratus recalcitrauit. quod idem fecerat Dux Austriæ, sed in potestatem redactus amisso Regio nomine Archidux indigetatus est. Igitur summū indicium maiestatis, seu souueranitatis est, absoluta potestas, à nullius arbitrio dependens, præterquam à legibus fundamentalib. cuiusq; status, quæ formam illi dant, & naturam. Vnde nemo maiestatem Regi Galliæ negat, ob legem Salicam, quæ illum ligat: nec Regi Persarum, tametsi de illo legimus *Danielis 6. quod Lex Medorum atq; Persarum est, vt omne decretum, quod constituerit Rex, non liceat immutari*: quare ipse Rex inuitus sustinuit abiectionem Danielis in lacum Leonum: nec Imperatoribus Romanis; tametsi diuersis pactis S.P.Q.R. Latinis, & Prouincialib. toti⁹ orbis obstringerentur, *l. 1. de off. Prat. l. obs. §. recte, de off. Proconf. Val. Max. l.* 4. c. 1. Idē censeo de priuilegiis cuiusq; ditionis, q̃ Principes in † sua inauguratione sarta tecta seruare promittūt. Et quāuis Rex Bohemię cēseri posset honorari⁹, q a Frideric⁹ 12 Quæ pacta priuilegiaque non impediant souueranitatem?

Impe-

Imperator in erectione Regni Imperio disertè reseruauit souueranitatem; tamen idem omni ex parte esse in regnis Neapolitano, Angliæ, Hiberniæ, aliisque, quæ nũmerat Carolus L'oyseau *traitè de seigneuries*, *c.* 2. *num.* 46. quæ Bodinus & alij dicunt recognoscere Papam, (Salua veritate inuestiturarum, aut tractatuum) non existimo neque illorum omnium pariformiter & omnino absolutam souueranitatem penes Sanctam Sedem esse; sed forte debere pendere aliquod vectigal, vt Angliam nũmum Petri, Siciliam mille fartorum annuam pensionem, *c.*2.*de sententia in* 6: tributum, tesseram protectionis aduocatiæ censumue feudatarium: quæ non impediunt souueranitatem. *d. L'oyseau. ibid. num.* 42. quanquam splendorem quidem diminuant. Illa enim ad dominium priuatum spectant, non ad publicum dominatum, *idem L'oyseau.c.*3.*num.*8.

13 Enimuero d.c.2. dicit Regnum † Siciliæ in feudum teneri ab Ecclesia Romana; illiusque homines esse principaliter & vasallos incolas dicti Regni; sed non dicit, an idipsum sit cautum in inuestitura: seu, vnde id dependet, an per eam d. sedi expresè reseruata sit souueranitas: quod omnino necessarium fuerit; quia titulus Regis sua natura necessariò implicat souueranitatem, quamuis in inferioribus titulis ea reseruatio perinde necessaria non sit, qui non æquè eam implicant, *L'oyseau.d.c.*2.*num.* 50. sed hæc remittimus ad inuestituras & Baroniam aliosque qui in vnam & alteram partem hæc aliaque agitarunt.

14 Porro summi dominatus publici maximum indicium est † arbitrium belli & pacis: pacis quidem suprema iuris dicendi potestas, quod vocant vltimum ressortum, vt aliò appellari non possit, *ibid. num.*27. cuiusmodi appellationes, in istis regnis non frequentantur. Igitur, vt ad rem redeamus, non maledicemus Flandriæ Comites olim fuisse souueranos maiori ex parte, etsi aliquid deesset, vt de Imperij Principibus & priscis Ducibus & Comitibus Franciæ censet idem L'oyseau. *d. c.*2. *num.*34. *& seq.*

Indicia souueranitatis.

& seq. qui Regem non recognoscebant nisi quoad hominium sui Dominij, & subiectionem suæ personæ: quæ tamen in Comite Flandriæ non fuit vt in aliis; neq; enim vlla apud compares regni sese iudicio sistendi necessitate obstringebatur; nisi aut de Comitatus proprietate controuersia incideret, aut ipse ius subditis reddere pernegaret, *teste eodem Marthancio vbi supra.* qui tamen quod valde oportuit explicitum, omisit referre ius Comiti semper fuisse iudicandi per arrestum & sine resorto in sua Camera legali, & Renengarum, quodque Regis Galliæ Constitutiones aut qualescumq; literæ gratiæ in Flandriâ locum non haberent, nec iudices regij iurisdictionem per præuentionem aut alias. Igitur quo res hæc spectat, existimo non tantum pro præsenti harum ditionum statu; sed & eo qui olim fuit, Concil. Trid. † accipiendum esse, 15
cum loquitur de Regibus & Principibus Regalia in suis dominiis possidentibus, vt huiusmodi Principes comprehensi censeantur.

Concilium Trid. obtinet tam inspecto hodierno statu.

Episcopi curare debent etiam † per censuras, *Clem. ne* *contingat, h.t. Trid. s.* 25. *c.* 8. *c.* 15. *s.* 7. (Etiamsi testator id interdixerit. *c. tuâ nobis* 17. *extr. de testam.* quia fundator dum locum Religiosum ædificat, facere non potest quin in suo 16
testamento leges locum habeant,) vt omnino fundationes exactè obseruentur. Adeoq; quamuis *iuxta c.* 4. *s.* 25. *Trid.* Episcopi pro sua conscientia possint nimium Missarum numerum reducere; prout gloriæ Dei & Ecclesiæ conuenire existimant, tamen in reductione Missarum c. 4. s. 25. Trid. Cong. Conc. 3. *Martij* 1597. censuit, † non li- 17
cere Episcopo reducere onera Missarum in fundatione apposita: Intelligo si fundatio sit sufficiens; alioquin nemo eam acceptabit vacantem, & magis testatores sua intentione fraudabuntur. Sed quid si vsus ad quem instituta sunt hospitalia, nequit adimpleri? Ordinarius vertet in alium qui defuncti intentioni & institutioni sit proximior, *dict. sess.* 25. *cap.* 8. §. *Quod si.*

Curent Episcopi impleri fundationes.

Nisi necessitas reductionem postulet.

T DE

DE IVRE PATRONATVS.

1 Quomodo hodie ius patronatus acquiratur, & quæ Concil. Trid. circa illud ius mutauit.

COncil. Trid. † circa patronatus acquiſitionem, poſſeſſionem & alienationem multa conſtituit: ſ. enim. 14. c. 12. ſtatuit vt nemo niſi Eccleſiam, beneficiũ aut Capellam de nouo fundauerit & conſtruxerit. *Riccius h. t. dec.* 145. ſeu iam erectam ſine ſufficienti dote de ſuis propriis & patrimonialibus bonis competenter, quod arbitratur Ordinarius, *ex S. Cong. Ricc. in prax. h. t. in prin.* dotauerit, non prouentum tantum auxerit (quod & antè Pius IV. *Conſt. in ſublimi*, ſanxerat: is enim tantum benefactor dicitur, *Riccius ibid.*) ius patronatus impetrare, aut obtinere poſſit, & inſtitutio reſeruetur Epiſcopo non alteri inferiori: nec liceat patrono cuiuſuis priuilegij prætextu ſub pœna nullitatis alteri præſentare quam loci Ordinario, ad quem inſtitutio ceſſante priuilegio iure pertineret. *c.* 13. *ſ.* 14. quæ tamen intelligenda ſunt in futurum, *Leſſ. l. 2. c.* 33. *d.* 5. *num.* 24. ſ. vero 25. c. 9. dat Epiſcopis poteſtatem examinandi patronorum titulos, & abrogat multorum iura, quæ iuxta formam ibi præſcriptam probata non fuerunt, & *Odo.* 6. omnes beneficiorum electiuorum conceſſiones in ius patronatus vel nominationes à Pontificibus factas ab Inn. VIII. anno primo reuocauit. *Conſt. refert P Matth. Sep. Dec. l. 2. t.* 4. *c.* 1. itaq; patronatus ex priuilegio ſunt abrogati, *Cong. Conc. apud Riccium in prax. h. t. dec.* 168. Item dat Concil. eiſdem Ord. poteſtatem examinandi præſentatos, ſiue ab ipſis inſtituendi ſint in beneficiis, ſiue ab
2 inferiore. Deniq; vetat † ius patronatus vendi ſub pœnâ excommunicationis, & interdicti ferenda, & ſub pœna amiſſionis illius iuris, ipſo facto incurrenda. Puto tamen in hac amiſſione expectandam eſſe ſententiam iudicis, neq; ante hanc teneri quemquam ſe hoc iure ſpoliare. Eſt tamen Simonia vendere illud ius per ſe, aut propter illud vendere pluris bona, quibus annexum eſt, quia eſt res ſpiritualis. Patroni (quod in Eccleſiaſticis maximè vſu venit) in iis quæ ad ſacramentorum adminiſtra-

ſtrationem ſpectant, nullatenus ſe præſumant ingerere, neque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium ſeu fabricarum prouentibus immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat: ſed Epiſcopi ipſi hæc faciant, *Trid. ſeſſione* 24. *c.* 3. *Riccius deciſ.* 165.

Porro receptio † Concil. Trident. in his partibus ſpeciatim excluſit quamcumque innouationem in præiudicium patronatuum Principis aut Vaſallorum. Vnde hoc caput non adeò in his locis obtinet, ſed manendum eſt in terminis iuris communis: de quibus nec non huius capitis elucidatione, vide latiſſimè diſſerentem Gonçalez *ad Reg.* 8. *Canc. gloſſ.* 18. *verb. præſentat. a num.* 19. *Azor. Inſt. Mor. p.* 2. *l.* 6. *cap.* 19. *quæſt.* 4. *& ſeq. vſq; ad fin. Riccium in prax. hoc tit. Franc. Leon. in Theſ. h. t.* Puto tamen præſentandum à patrono debere eſſe 14. annorum *iuxta cap.* 6. *ſeſſio.* 23. *Trident.* etſi olim ſecus; quia id ad mutationem, aut diminutionem iuris patronatus nō ſpectet, ſed qualitatem præſentandi tantum. *Riccius in prax. hoc tit. dec.* 103. 3 Quatenus illud in Belgio receptum?

Et iam olim in Concord. Brab. conuentum † fuit his verbis: *De iure patronatus Principis, ſuorum Vaſallorum, & aliorum Laicorum ius patronatus ad cauſam feudorum ſuorum aut alterius rei immobilis habentium, quando inter duos Laicos, quæſtio erit, quis eorum ſit patronus, ſolus iudex ſæcularis cognoſcet, ſiue ſuper illis principaliter, & de per ſe agatur, vel cum vniuerſitate: Si vero inter duos vel plures præſentatos vel patronos Laicos quæſtio fuerit, coram iudice eccleſiaſtico de inſtitutione ſua, quis eorum præferri debeat, & inciderit quæſtio iuris patronatus; de illa ſic incidenti in præiudicium partium litigantium, non autem patronorum abſentium iudex eccleſiaſticus cognoſcet & definiet.* 4 Cognitio in Brab. ad quem ſpectet?

Iuris patronat[9] probationē † Cōc. Trid. *ſ.* 24. *c.* 12. *ſ.* 25. *c.* 9. vult fieri p ſcripturas authēticas, vt nec ſufficiat probatio per teſtes, *Cong. Conc. Ric. vbi ſup.* niſi tamen ageretur poſſeſſorio, *Ser. hoc verb. ad.* 3. etſi Riccius in poſſeſſorio decretū etiā locū habere velit, *ex ſentent. S. Cong.* niſi poſt Cōc. cauſa cognita pręſentatus ſemel admiſſus fuerit. *Riccius deciſ.* 153. 5 Quæ probatio?

6 Immemorabilis quoq; vsus † ad diem motæ litis relatus *ex Cong. Conc. apud Piaſ. poſt Gonc. p. 2. cap. 5. num. 7. Riccius vbi ſupr.* vice tituli eſt: vnde ſaltem præſumetur ius ex fundatione, licet hoc non appareat; niſi conſtet de principio inualido, *ex Cong. Conc. apud Piaſ. Gen. & Gonç. vbi ſupra.* Et hæc quidem ſi contra Eccleſiam agatur; & tantùm in quibus præſumitur vſurpatio; alioqui manent termini iuris communis, *Riccius vbi ſupr. deciſ.* 145. Cæterum ſi conſtet eam eſſe patronatam, controuertatur vero inter aliquos quis eorum ſit patronus, non ſeruabitur iſte rigor, *vt deciſum refert in Rota Piaſ. vbi ſupra.* quippe cum hic ceſſet ratio decreti, ne ſcilicet Eccleſiæ liberæ in ſeruitutem, & clientelam, præſertim ſæcularium redigantur. Non hic ergo continuatio præſentationum pro forma erit, vt in aliis, *Ricc. vbi ſup. dec.* 147. 148. ſed ſufficiet qualis qualis aduerſaria melior probatio. In diſpoſitione etiam textus non comprehenduntur Reges aut ſupremi Principes ob excellentiam: neq; qui inter potentes non referuntur, *Ricc. dec.* 146. quia in his vſurpationis præſumtio non militat. Vniuerſitas tamen etiam parua comprehenditur, *id. dec.* 149. quia in ea verba Concilij obtinent, & inter ſuos valet.

7 A concurſu libera paroch. patron. laic.

Parochialis patronatus ſæcularis † à concurſu libera eſt: dicitur autem ſæcularis, ſi ex bonis patrimonialibus ſit conſtitutus, *Riccius deciſ.* 169. Si tamen patronus plures præſentauerit, in concurſu committi poſſunt, & dignior ex approbatis per Epiſcopum eligi & inſtitui. Similiter parochialis regularibus conferri ſolita vitat concurſum; non tamen examen: quod idem ſeruatur in curato præbendæ vel dignitati vnito. *ex Cong. Concil. Piaſ. vbi ſupra.* Si aũt Eccleſia partim laici partim Eccleſiaſtici iuris patronatꝰ eſt, locus erit concurſui, *S. Cong. apud Riccium vbi ſup.* quia imagis dignum trahit ad ſe minus dignum.

8 Et exempta à Conſtit. Pii V. de Reſignat. beneficia patronatus laici.

Quoad beneficia tamen † iuris patronatus reſignata, conferenda familiaribus ſeu affinibus extat reſcriptum S. Cong. Conc. relatum apud Quar. *ver. beneficiorum reſignationes* his verbis: *Nos Hieron. tit. S. Pancrat. S. R. E. Pres-*

Presbyter Card. Mattheius fidem facimus, & attestamur, in libris S. Cong. Concil. qui apud nos asseruantur adnotatum esse, quod fel.rec. Greg.13. declarauit, beneficia iurispatronatus non comprehendi in §.cæterum, contento in constitutione Sanctæ memor. Pij V. relaxante prohibitionem de non admittendis resignationibus. Quo §. prohibetur Episcopis beneficia in eorum manibus resignata eorum aut resignantium affinibus aut consanguineis vel familiaribus conferre.

Patronatus sæcularis habet † quadrimestre ad præsentandum; Ecclesiasticus semestre, *cap.vn.h.t.in* 6. Ecclesiasticus & Laicus iunctim semestre; quia minus dignum trahit ad se magis dignum. *Serol.hoc tit.§.*4. Sed in parochiali patronata Pius V. *in Bulla de concursu,* tantum viginti dies patronis concedi voluit, ne cura animarum diu sit neglecta: Ordinario aũt nullum constitutum est tempus ad instituendum, nec instituto ab Ordinario ad capiendam professionem: si tamen de parochiali agatur, debet institutio fieri infra duos menses, *ex d. Bulla Pij V.* & deuoluitur institutio ad Papam, vel potest simpliciter appellari ad superiorem, *Serol. hoc tit.* §. 8. *d.* 3. 9 Tempus quadrimestre in paroch. redigitur ad 20. dies.

In Frisia ius nullũ † deuolui solet ad Ordinarium vel Papam, sed omne ius deuolutum competere Principi vsque ad Concil. Trident. quippe omnis ibi dispositio beneficiorum competiit populo, deinde Dux Saxoniæ vsque ad annum 1515. & inde Carol. V. vsque 1534. de omnibus beneficiis disposuit; postmodum rediit electio & nominatio ad populum, vt ei consentire tamen deberet Princeps: examen nominati competiit ecclesiastico Cõmissario: Post Conc. Trid. Episcopo. Et nihilominus (quæ pietas fuit Regis Catholici) Concilium Secretum illius in Belgio 1569. ad rescriptionem Concilij Frisiæ super admissione Concil. Trident. articul. 5. censuit his verbis: *ne trouue Sa Maiesté inconuenient, si les patrons ne pourvoient des benefices en temps que l'Euesque le face: excepto iure Patronatus Principis.* 10

Amittitur autem ius patronatus diuersis modis, *de*

quibus Serol. hoc tit. §. 8. sed duobus ex Concil. Trident. si patronus iurisdictionem, bona, census, & iura Ecclesiæ in suos vsus conuerteret, quacumque parte. *sess. 22. c. 11.* si ius patronatus tenderet, vel contra Canonicas sanctiones transferret. *sessione 25. cap. 9.* vt supra diximus.

11 Regalia instar patronatus.

Ad instar iuris patronatus seu ex eo nata est † Regalia;

---Matre pulchrâ filia pulchrior.

Quæ in Brab. vel alibi quod sciam in his Belgicæ † ditionibus non obtinet, & Clerum Flandriæ aut exemptionem à coronâ Galliæ non admisit regaliam. excipio, Episcopatum Tornacensem, quam regaliam tamen Episcopo Tornacensi S. Ludouic. anno 1357. Tornacensi Episcopo restituerat, donec certius de ea sibi liqueret. quæ tamen extorta est rursum sub Philippo Pulchro Rege Castiliæ, qui ob eam aliasque causas, cum Franco bellum nolebat, sed ad Hispaniam anhelabat. nec fuit idem Clerus subiectus Ecclesiæ Gallicanæ, aut pragmaticæ sanctioni, aut nominationibus Parisiensibus, sed semper seorsum res suas sibi habuit.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS ET PROCVR.

1 Episcopi dioecesim quotannis visitant.

EPiscopi, quolibet † saltem biennio, totam suam diocesim obire tenentur; ne illis dormientibus, superseminet zizania inimicus homo; quippe omnium vitiorum propago

--Custode remoto

Crescit occulto velut arbor æuo.

2 Indeterminato tempore.

An autem Concil. Trident. *sess. 24. c. 3.* cogat Episcopos visitationem suam concludere intra certum & determinatum tempus iuxta latitudinem suæ diocesis? S. Cong. censuit, † Conc. nullum tempus ad hoc præfixisse, sed reliquisse eorum arbitrio, moderato tamen & discreto, *Piass. pr. p. 2.*

pr.p.2.c.3.num.1. Visitationem suã à † Cathedrali incipere debet Episcopus, *c. Romana, de censibus in 6.* Quo nomine scio insignem Ecclesiam Collegiatam, visitationem Episcopi retardasse, quod nondum visitasset Cathedralem. Quæ se subducere non potest vllâ exemptione. *Trid.s.6. c.4.* Itaque Episcopus vel solus visitabit, vel cum adiunctis quibus sibi videbitur, *d.c.* 4. Inquiret † an in exceptionibus aliqua donatiua fiant, quasi ex debito. *s.24.c.14.* professione à singulis exactâ. *sess.* 24. *c.* 12. Archidiaconus, Pœnitentiarius, Scholasticus an sint Doctores vel Licentiati, alioquin prouisio eorum esset nulla, an quilibet officium suæ præbendæ & Ordinis annexi, (ex Consilio, non tamen assensu Capituli. *Serol. ex Cong. Concil.pr.p.2.V. Capit.*) exequatur, *dict.c.*12. Præbendæ inquam annexi Ordinis, non personis; neque enim ea mens est Concilij, *vt declarauit S. Cong. Pias.pr.p.2.c.3.num.*7.

3 Ordiuntur à Cathedrali.

4 In qua quæ inquirat?

An nemo infra ætatem quam requirit Ordo annexus præbendæ ad eam promotus sit; sic vt infra annum eum Ordinem adipisci non posset; is enim incapax esset, *d.c.* 12.*& s.*12.*cap.*4. An Theologalem præbendam habens, sufficiat, & reipsa legat, *sess.5.c.*1. An distributiones ob tenuitatem non contemnantur, ideoque augendæ sint, *sess.*21.*cap.*3. neq; enim si sufficiant ad tertiam, augentur. *Pias.post Serol.ibid.* neq; ex beneficiis extra Cathedralem consistentibus, augendæ sunt, nisi ea fuerint incorporata. *iidem ex Cong. Concil.*

An vltra tres menses continuos vel interpolatos absint, *d.c.*12. nisi Episcopus vlteriorem facultatem fecerit, *iuxta c.vnic.de Cler. non residen. in* 6. cui Concilium non derogauit, *post Serol. Pias.vbi supra.*

An aliquis plura incompatibilia possideat, *contra cap.* 17.*sess.*24. alioquin dispensationes exhibeat, *sessione* 7. *cap.*5.

An habitum & tonsuram deferunt, *iuxta sessione* 14. *cap.* 6. *& duas Const. Sixti V. quas refert Pias. ibid. numer.* 13.

An numerus Missarum ex iusta causa reducendus sit,

 quod

quod officium v. g. incommodet, vel prouentus non respondeat. *sess.*25. *c.* 4. *de quo alibi.* quò etiam spectat reductio anniuersariorum, ex iusta caussa, *ex Cong. Concil. Piasc. post Quar. vbi supra.*

5 Quæ in parochiali? Quæ in parochialium visitatione inquirenda sint, † habet Piasc. *vbi supra.* & in plerisq; Episcopatibus exacta instructio Decanis Christianitatis datur, qualem & Reuer. Sipius Episcopus Adomarensis in sua Synodo 1583. *tit.* 25. *c.* 5. 6, 7, inseruit.

6 Facultas † quæ datur *s.* 6. *c.* 4. *s.* 15. *c.* 6. visitandi, est côcessa, accumulatiuè, non priuatiuè, id est, cum aliorum exclusione. Sed qui habet alioquin authoritatem visitandi de iure aut consuetudine, & cum Episcopo & ab eo seorsum, quoties sua authoritate vti voluerint, possunt visitare, *ex Cong. Concil. Gonzalez ad Reg.* 8. *Canc.* §. *Proem.* 2. *n.* 21.

7 Verum † *s.* 7. *c.* 8. *cui congruit s.* 21. *c.* 8. non tantum Episcopi, sed & Abbates, similesq; Monasteriorum præfecti, hîc intelliguntur, vt visitare suas Ecclesias possint: nam sub nomine Ordinariorum etiam inferiores Ecclesiarum præfecti intelliguntur, qui iurisdictionem habent, non itidē si de diocesanis mentio esset. *Azor. inst. mor. l.* 12. *c.* 18.

8 Videntur † *c.* 8. *s.* 21. *c.* 10: *s.* 24. *c.* 20. *s.* 25. habere inter se aliquid repugnantiæ. Clem. 8. *ex sententia Cong. Concil.* 20. *Iun.* 1595. pro monasteriis Cisterc. Ordinis vtriusq; sexus datis litteris declarauit, non licere Ordinariis monasteria d. Ordinis visitare, nisi iuxta præscriptum decreti. *c.* 8. *s.* 21.

Episcopi visitantes † & qui in eorum comitatu sunt, nō
9 Quæ præbenda visitanti? debent grauare populum quem visitant, sed gratis facere, vbi hactenus nihil dari consultum, aut solis frugalibus victualibus contenti esse; relicta nihilominus visitatis optione pecuniam solui consuetam tantum pendendi. *Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 3. §. *interimq;*. Procurationes autem de iure debet tantùm Clerus, & Ecclesiæ, & loca pia: non autem Laici; quamuis sint simul visitati: quia illos, non hos vllus Canon obligat, Griuel *decis. Dol.* 119. *num.* 10. *& seq.* vbi refert, in eam sententiā Principum Belgij rescriptum ad Senatum Dolanū. Sic & alia

alia iura Episcopalia solui debent iuxta antiquam taxam & valorem *c. 7. extr. h. t.* ac mensuram. *c. 18. h. t.* & antiquã monetã; *cap. 20. h. t.* Sic & de Cathedratico iure in honorẽ Cathedrę debitũ, *c. olim. h. t. c. cõquerente de off. ord.* & ibi taxatã ad duos solidos mutari, & excedi non debet, sed solui iuxta consuetudinariam cuiusq; regionis taxam, *Serol. pr. p. 1. v. ius Cathed.* Multo minus licet pro visitatione vere nõ facta, exigere pecuniariam taxam, *vt Senatus Paris. sub tempus decreti d. c. 3. iudicauit, Choppin. de sac. polit. li. 2. t. 7. n. 11. & alia refert Charond. Respons. l. 1. R. 58.* Sed hæc tempora vix antiquos nummos ferunt, ob nouas artes circa monetam, non tam nouiter repertas, quã nimis exercitas: quas antequam vsurparẽt, vtinam omnes Principes eorumque Consiliarij examinarent serio quæ tradit Ioan. Mariana *de Rege, & Reg. Inst. lib. 3. cap. 8.*

Per d. c. 3. vbi nihil hactenus dari † consuetum gratis vult Conc. visitationes fieri, & tamen *c. ex officij extr. de præscript.* subditus contra visitationem aut procurationẽ præscribere non potest; Quæ loca ita conciliat Serol *pr. p. 1. v. Ius Cathed.* quasi multa tolli possint per consuetudinem, quæ non per præscriptionem: Vel forte consuetudinem aut præscriptionem aureo sæculo flaccidam, hoc ferreo non infringi vult Concil. propter duritiam cordis &c. nã profecto & census, & Cathedratica, & charitatiua subsidia, quę olim non erant contemnenda, nunc magno Episcoporum damno vel obsoleta sunt, vel adeò exiguo nũmo redimuntur, vt archipresbyteris pro sportulis receptionum fere cedant: vbi Conc. dum nihil innouari cupit, pro ratione temporis laudandum est. Refert Tacit. *lib. 13. Ann.* Neronem dubitasse, an cuncta vectigalia omitti iuberet, idq; pulcherrimum donum generi humano daret: sed impetũ eius multum prius laudata magnitudine animi attinuisse Senatores, dissolutionem Imperij docendo, si fructus quibus Resp. sustineretur, diminuerentur. 10 Nihil, si insuetum.

DE CELEB. MISS.

CEnsent Azor *Inst. Mor. l. 10. c. 24. resp. qua res,* Itidem *S. Thom.* alijq;, sacerdotes debere celebrare festis præ- 1 Quando Sacerdo-

Imperator in erectione Regni Imperio disertè reseruauit souueranitatem; tamen idem omni ex parte esse in regnis Neapolitano, Angliæ, Hiberniæ, aliisque, quæ nũmerat Carolus L'oyseau *traité de seigneuries, c. 2. num. 46.* quæ Bodinus & alij dicunt recognoscere Papam, (Salua veritate inuestiturarum, aut tractatuum) non existimo neque illorum omnium pariformiter & omnino absolutam souueranitatem penes Sanctam Sedem esse; sed forte debere pendere aliquod vectigal, vt Angliam nũmum Petri, Siciliam mille fartorum annuam pensionem, *c. 2. de sententia in 6:* tributum, tesseram protectionis aduocatiæ censumue feudatarium: quæ non impediunt souueranitatem. *d. L'oyseau. ibid. num.* 42. quanquam splendorem quidem diminuant. Illa enim ad dominium priuatum spectant, non ad publicum dominatum, *idem L'oyseau. c. 3. num.* 8.

13 Enimuero d. c. 2. dicit Regnum † Siciliæ in feudum teneri ab Ecclesia Romana; illiusque homines esse principaliter & vasallos incolas dicti Regni; sed non dicit, an idipsum sit cautum in inuestitura: seu, vnde id dependet, an per eam d. sedi expressè reseruata sit souueranitas: quod omnino necessarium fuerit; quia titulus Regis sua natura necessariò implicat souueranitatem, quamuis in inferioribus titulis ea reseruatio perinde necessaria non sit, qui non æquè eam implicant, *L'oyseau. d. c. 2. num.* 50. sed hæc remittimus ad inuestituras & Baroniam aliosque qui in vnam & alteram partem hæc aliaque agitarunt.

14 Porro summi dominatus publici maximum indicium est † arbitrium belli & pacis: pacis quidem suprema iuris dicendi potestas, quod vocant vltimum resortum, vt aliò appellari non possit, *ibid. num.* 27. cuiusmodi appellationes, in istis regnis non frequentantur. Igitur, vt ad rem redeamus, non male dicemus Flandriæ Comites olim fuisse souueranos maiori ex parte, etsi aliquid deesset, vt de Imperij Principibus & priscis Ducibus & Comitibus Franciæ censet idem L'oyseau. *d. c. 2. num.* 34. *& seq.*

Indicia souueranitatis.

& seq. qui Regem non recognoscebant nisi quoad hominium sui Dominij, & subiectionem suæ personæ: quæ tamen in Comite Flandriæ non fuit vt in aliis; neq; enim vlla apud compares regni sese iudicio sistendi necessitate obstringebatur; nisi aut de Comitatus proprietate controuersia incideret, aut ipse ius subditis reddere pernegaret, *teste eodem Marthancio vbi supra.* qui tamen quod valde oportuit explicitum, omisit referre ius Comiti semper fuisse iudicandi per arrestum & sine resorto in sua Camera legali, & Renengarum, quodque Regis Galliæ Constitutiones aut qualescumq; literæ gratiæ in Flandriâ locum non haberent, nec iudices regij iurisdictionem per præuentionem aut alias. Igitur quo res hæc spectat, existimo non tantum pro præsenti harum ditionum statu; sed & eo qui olim fuit, Concil. Trid. † accipiendum esse, 15 cum loquitur de Regibus & Principibus Regalia in suis dominiis possidentibus, vt huiusmodi Principes comprehensi censeantur.

Conciliũ Trid. obtinet tam inspecto vetere quã hodierno statu.

Episcopi curare debent etiam † per censuras, *Clem. ne contingat, h. t. Trid. s. 25. c. 8. c. 15. s. 7.* (Etiamsi testator id interdixerit. *c. tua nobis 17. extr. de testam.* quia fundator dum locum Religiosum ædificat, facere non potest quin in suo 16 testamento leges locum habeant,) vt omnino fundationes exactè obseruentur. Adeoq; quamuis *iuxta c. 4. s. 25. Trid.* Episcopi pro sua conscientia possint nimium Missarum numerum reducere; prout gloriæ Dei & Ecclesiæ conuenire existimant, tamen in reductione Missarum c. 4. s. 25. Trid. Cong. Conc. 3. *Martij* 1597. censuit, † non li- 17 cere Episcopo reducere onera Missarum in fundatione apposita: Intelligo si fundatio sit sufficiens; alioquin nemo eam acceptabit vacantem, & magis testatores sua intentione fraudabuntur. Sed quid si vsus ad quem instituta sunt hospitalia, nequit adimpleri? Ordinarius vertet in alium qui defuncti intentioni & institutioni sit proximior, *dict. sess. 25. cap. 8. §. Quod si.*

Curent Episcopi impleri fundationes.

Nisi necessitas reductionē postulet.

T DE

DE IVRE PATRONATVS.

1 Quomodo hodie ius patronatus acquiratur, & quæ Concil. Trid. circa illud ius mutauit.

Concil. Trid. † circa patronatus acquisitionem, possessionem & alienationem multa constituit: s. enim. 14. c. 12. statuit vt nemo nisi Ecclesiam, beneficiũ aut Capellam de nouo fundauerit & construxerit. *Riccius h. t. dec.* 145. seu iam erectam sine sufficienti dote de suis propriis & patrimonialibus bonis competenter, quod arbitratur Ordinarius, *ex S. Cong. Ricc. in prax. h. t. in prin.* dotauerit, non prouentum tantum auxerit (quod & antè Pius IV. *Const. in sublimi*, sanxerat: is enim tantum benefactor dicitur, *Riccius ibid.*) ius patronatus impetrare, aut obtinere possit, & institutio reseruetur Episcopo non alteri inferiori: nec liceat patrono cuiusuis priuilegij prætextu sub pœna nullitatis alteri præsentare quam loci Ordinario, ad quem institutio cessante priuilegio iure pertineret. *c.* 13. *s.* 14. quæ tamen intelligenda sunt in futurum, *Less. l. 2. c.* 33. *d.* 5. *num.* 24. s. vero 25. c. 9. dat Episcopis potestatem examinandi patronorum titulos, & abrogat multorum iura, quæ iuxta formam ibi præscriptam probata non fuerunt, & *Odo.* 6. omnes beneficiorum electiuorum concessiones in ius patronatus vel nominationes à Pontificibus factas ab Inn. VIII. anno primo reuocauit. *Const. refert P Matth. Sep. Dec. l. 2. t. 4. c.* 1. itaq; patronatus ex priuilegio sunt abrogati, *Cong. Conc. apud Riccium in prax. h. t. dec.* 168. Item dat Concil. eisdem Ord. potestatem examinandi præsentatos, siue ab ipsis instituendi sint in beneficiis, siue ab
2 inferiore. Deniq; vetat † ius patronatus vendi sub pœnâ excommunicationis, & interdicti ferenda, & sub pœna amissionis illius iuris, ipso facto incurrenda. Puto tamen in hac amissione expectandam esse sententiam iudicis, neq; ante hanc teneri quemquam se hoc iure spoliare. Est tamen Simonia vendere illud ius per se, aut propter illud vendere pluris bona, quibus annexum est, quia est res spiritualis. Patroni (quod in Ecclesiasticis maximè vsu venit) in iis quæ ad sacramentorum administra-

ſtrationem ſpectant, nullatenus ſe præſumant ingerere, neque viſitationi ornamentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium ſeu fabricarum prouentibus immiſceant, niſi quatenus id eis ex inſtitutione ac fundatione competat: ſed Epiſcopi ipſi hæc faciant, *Trid. ſeſſione 24. c. 3. Riccius deciſ.* 165.

Porro receptio † Concil. Trident. in his partibus ſpeciatim excluſit quamcumque innouationem in præiudicium patronatuum Principis aut Vaſallorum. Vnde illud in hoc caput non adeò in his locis obtinet, ſed manendum eſt in terminis iuris communis: de quibus nec non huius capitis elucidatione, vide latiſſimè differentem Gonçalez *ad Reg. 8. Canc. gloſſ. 18. verb. præſentat. a num. 19. Azor. Inſt. Mor. p. 2. l. 6. cap. 19. quæſt. 4. & ſeq. vſq; ad fin. Riccium in prax. hoc tit. Franc. Leon. in Theſ. h. t.* Puto tamen præſentandum à patrono debere eſſe 14. annorum *iuxta cap. 6. ſeſſio. 23. Trident.* etſi olim ſecus; quia id ad mutationem, aut diminutionem iuris patronatus nõ ſpectet, ſed qualitatem præſentandi tantum. *Riccius in prax. hoc tit. dec.* 103.

3 Quatenus illud in Belgio receptum?

Et iam olim in Concord. Brab. conuentum † fuit his verbis: *De iure patronatus Principis, ſuorum Vaſallorum, & aliorum Laicorum ius patronatus ad cauſam feudorum ſuorum aut alterius rei immobilis habentium, quando inter duos Laicos, quæſtio erit, quis eorum ſit patronus, ſolus iudex ſæcularis cognoſcet, ſiue ſuper illis principaliter, & de per ſe agatur, vel cum vniuerſitate: Si vero inter duos vel plures præſentatos vel patronos Laicos quæſtio fuerit, coram iudice eccleſiaſtico de inſtitutione ſua, quis eorum præferri debeat, & inciderit quæſtio iuris patronatus; de illa ſic incidenti in præiudicium partium litigantium, non autem patronorum abſentium iudex eccleſiaſticus cognoſcet & definiet.*

4 Cognitio in Brab. ad quem ſpectet?

Iuris patronat⁹ probationẽ † Cõc. Trid. ſ. 24. c. 12. ſ. 25. c. 9. vult fieri p ſcripturas authẽticas; vt nec ſufficiat probatio per teſtes, *Cong. Conc. Ric. vbi ſup.* niſi tamen ageretur poſſeſſorio, *Ser. hoc verb. ad.* 3. etſi Riccius in poſſeſſorio decretũ etiã locũ habere velit, *ex ſent. S. Cong.* niſi poſt Cõc. cauſa cognita prçſentatus ſemel admiſſus fuerit. *Riccius deciſ.* 153.

5 Quæ probatio?

6 Immemorabilis quoq; vsus † ad diem motæ litis relatus *ex Cong. Conc. apud Piaſ. poſt Gonc. p. 2. cap. 5. num. 7. Riccius vbi ſupr.* vice tituli eſt: vnde ſaltem præſumetur ius ex fundatione, licet hoc non appareat; niſi conſtet de principio inualido, *ex Cong. Conc. apud Piaſ. Gen. & Gonç. vbi ſupra.* Et hæc quidem ſi contra Eccleſiam agatur; & tantùm in quibus præſumitur vſurpatio; alioqui manent termini iuris communis, *Riccius vbi ſupr. deciſ.* 145. Cæterum ſi conſtet eam eſſe patronatam, controuertatur vero inter aliquos quis eorum ſit patronus, non ſeruabitur iſte rigor, *vt deciſum refert in Rota Piaſ. vbi ſupra.* quippe cum hic ceſſet ratio decreti, ne ſcilicet Eccleſiæ liberæ in ſeruitutem, & clientelam, præſertim ſæcularium redigantur. Non hic ergo continuatio præſentationum pro forma erit, vt in aliis, *Ricc. vbi ſup. dec.* 147. 148. ſed ſufficiet qualis qualis aduerſaria melior probatio. In diſpoſitione etiam textus non comprehenduntur Reges aut ſupremi Principes ob excellentiam: neq; qui inter potentes non referuntur, *Ricc. dec.* 146. quia in his vſurpationis præſumtio non militat. Vniuerſitas tamen etiam parua comprehenditur, *id. dec.* 149. quia in ea verba Concilij obtinent, & inter ſuos valet.

7 A concurſu libera paroch. patron. laic.

Parochialis patronatus ſæcularis † à concurſu libera eſt: dicitur autem ſęcularis, ſi ex bonis patrimonialibus ſit conſtitutus, *Riccius deciſ.* 169. Si tamen patronus plures præſentauerit, in concurſu committi poſſunt, & dignior ex approbatis per Epiſcopum eligi & inſtitui. Similiter parochialis regularibus conferri ſolita vitat concurſum; non tamen examen: quod idem ſeruatur in curato præbendæ vel dignitati vnito. *ex Cong. Concil. Piaſ. vbi ſupra.* Si aũt Eccleſia partim laici partim Eccleſiaſtici iuris patronatꝰ eſt, locus erit concurſui, *S. Cong. apud Riccium vbi ſup.* quia magis dignum trahit ad ſe minus dignum.

8 Et exempta à Conſtit. Pii V. de Reſignat. beneficia patronatus laici.

Quoad beneficia tamen † iuris patronatus reſignata, conferenda familiaribus ſeu affinibus extat reſcriptum S. Cong. Conc. relatum apud Quar. *ver. beneficiorum reſignationes* his verbis: *Nos Hieron. tit. S. Pancrat. S. R. E. Pres-*

Presbyter Card. Mattheius fidem facimus, & attestamur, in libris S. Cong. Concil. qui apud nos asseruantur adnotatum esse, quod fel.rec. Greg.13. declarauit, beneficia iurispatronatus non comprehendi in §.cæterum, contento in constitutione Sanctæ memor. Pij V. relaxante prohibitionem de non admittendis resignationibus. Quo §. prohibetur Episcopis beneficia in eorum manibus resignata eorum aut resignantium affinibus aut consanguineis vel familiaribus conferre.

Patronatus sæcularis habet † quadrimestre ad præsentandum; Ecclesiasticus semestre, *cap.vn.h.t.in 6.* Ecclesiasticus & Laicus iunctim semestre; quia minus dignum trahit ad se magis dignum. *Serol. hoc tit.* §.4. Sed in parochiali patronata Pius V. *in Bulla de concursu*, tantum viginti dies patronis concedi voluit, ne cura animarum diu sit neglecta: Ordinario aũt nullum constitutum est tempus ad instituendum, nec instituto ab Ordinario ad capiendam professionem: si tamen de parochiali agatur, debet institutio fieri infra duos menses, *ex d. Bulla Pij V.* & deuoluitur institutio ad Papam, vel potest simpliciter appellari ad superiorem, *Serol. hoc tit.* §.8. *d.* 3. 9 Tempus quadrimestre in paroch. redigitur ad 20. dies.

In Frisia ius nullũ † deuolui solet ad Ordinarium vel Papam, sed omne ius deuolutum competere Principi vsque ad Concil. Trident. quippe omnis ibi dispositio beneficiorum competiit populo, deinde Dux Saxoniæ vsque ad annum 1515. & inde Carol. V. vsque 1534. de omnibus beneficiis disposuit; postmodum rediit electio & nominatio ad populum, vt ei consentire tamen deberet Princeps: examen nominati competiit ecclesiastico Cõmissario: Post Conc. Trid. Episcopo. Et nihilominus (quæ pietas fuit Regis Catholici) Concilium Secretum illius in Belgio 1569. ad rescriptionem Concilij Frisiæ super admissione Concil. Trident. articul. 5. censuit his verbis: *ne trouue Sa Maiesté inconuenient, si les patrons ne pouruoient des benefices en temps que l'Euesque le face: excepto iure Patronatus Principis.* 10

Amittitur autem ius patronatus diuersis modis, *de*

quibus Serol. hoc tit. §. 8. sed duobus ex Concil. Trident. si patronus iurisdictionem, bona, census, & iura Ecclesiæ in suos vsus conuerteret, quacumque parte. *seß. 22. c. 11.* si ius patronatus venderet, vel contra Canonicas sanctiones transferret. *sessione 25. cap. 9.* vt supra diximus.

11 Regalia instar patronatus.

Ad instar iuris patronatus seu ex eo nata est † Regalia;

—Matre pulchrâ filia pulchrior.

Quæ in Brab. vel alibi quod sciam in his Belgicæ † ditionibus non obtinet, & Clerum Flandriæ aut exemptionem à coronâ Galliæ non admisit regaliam. excipio Episcopatum Tornacensem, quam regaliam tamen Episcopo Tornacensi S. Ludouic. anno 1357. Tornacensi Episcopo restituerat, donec certius de ea sibi liqueret. quæ tamen extorta est rursum sub Philippo Pulchro Rege Castiliæ, qui ob eam aliasque causas, cum Franco bellum nolebat, sed ad Hispaniam anhelabat. nec fuit idem Clerus subiectus Ecclesiæ Gallicanæ, aut pragmaticæ sanctioni, aut nominationibus Parisiensibus, sed semper seorsum res suas sibi habuit.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS ET PROCVR.

1 Episcopi dioecesim quotannis visitant.

Episcopi, quolibet † saltem biennio, totam suam dioecesim obire tenentur; ne illis dormientibus, superseminet zizania inimicus homo; quippe omnium vitiorum propago

—Custode remoto
Crescit occulto velut arbor æuo.

2 Indeterminato tempore.

An autem Concil. Trident. *seß. 24. c. 3.* cogat Episcopos visitationem suam concludere intra certum & determinatum tempus iuxta latitudinem suæ dioecesis? S. Cong. censuit, † Conc. nullum tempus ad hoc præfixisse, sed reliquisse eorum arbitrio; moderato tamen & discreto, *Pias. pr. p. 2.*

pr.p.2.c.3.num.1. Visitationem suã à † Cathedrali incipere debet Episcopus, *c. Romana, de censibus in 6.* Quo nomine scio insignem Ecclesiam Collegiatam, visitationem Episcopi retardasse, quod nondum visitasset Cathedralem. Quæ se subducere non potest vllâ exemptione. *Trid.s.6. c.4.* Itaque Episcopus vel solus visitabit, vel cum adiunctis quibus sibi videbitur, *d.c.* 4. Inquiret † an in exceptionibus aliqua donatiua fiant, quasi ex debito. *s.24.c.14.* professione à singulis exactâ. *sess. 24. c. 12.* Archidiaconus, Pœnitentiarius, Scholasticus an sint Doctores vel Licentiati, alioquin prouisio eorum esset nulla, an quilibet officium suæ præbendæ & Ordinis annexi, (ex Consilio, non tamen assensu Capituli. *Serol. ex Cong. Concil. pr. p. 2. V. Capit.*) exequatur, *dict.c.12.* Præbendæ inquam annexi Ordinis, non personis; neque enim ea mens est Concilij, *vt declarauit S. Cong. Pias. pr. p. 2. c. 3. num. 7.*

3 Ordiuntur à Cathedrali.

4 In qua quæ inquirat?

An nemo infra ætatem quam requirit Ordo annexus præbendæ ad eam promotus sit; sic vt infra annum eum Ordinem adipisci non posset; is enim incapax esset, *d.c. 12. & s.12. cap. 4.* An Theologalem præbendam habens, sufficiat, & reipsa legat, *sess.5.c.1.* An distributiones ob tenuitatem non contemnantur, ideoque augendæ sint, *sess.21. cap. 3.* neq; enim si sufficiant ad tertiam, augentur. *Pias. post Serol. ibid.* neq; ex beneficiis extra Cathedralem consistentibus, augendæ sunt, nisi ea fuerint incorporata. *iidem ex Cong. Concil.*

An vltra tres menses continuos vel interpolatos absint, *d.c.12.* nisi Episcopus vlteriorem facultatem fecerit, *iuxta c. vnic. de Cler. non resíden. in 6.* cui Concilium non derogauit, *post Serol. Pias. vbi supra.*

An aliquis plura incompatibilia possideat, *contra cap. 17. sess. 24.* alioquin dispensationes exhibeat, *sessione 7. cap. 5.*

An habitum & tonsuram deferunt, *iuxta sessione 14. cap. 6. & duas Const. Sixti V. quas refert Pias. ibid. numer. 13.*

An numerus Missarum ex iusta causa reducendus sit,

quod officium v. g. incommodet, vel prouentus non respondeat. *sess.25. c. 4. de quo alibi.* quò etiam spectat reductio anniuersariorum, ex iusta caussa, *ex Cong. Concil. Piasi. post Quar. vbi supra.*

5 Quæ in parochialium visitatione inquirenda sint, † habet Piasi. *vbi supra.* & in plerisq; Episcopatibus exacta instructio Decanis Christianitatis datur, qualem & Reuer. Sipius Episcopus Adomarensis in sua Synodo 1583. *tit.* 25. *c.* 5. 6. 7. inseruit.

Quæ in parochiali?

6 Facultas † quæ datur *s.6.c.4.s.15.c.6.* visitandi, est côcessa, accumulatiuè, non priuatiuè, id est, cum aliorum exclusione. Sed qui habet alioquin authoritatem visitandi de iure aut consuetudine, & cum Episcopo & ab eo seorsum, quoties sua authoritate vti voluerint, possunt visitare, *ex Cong. Concil. Gonzalez ad Reg. 8. Canc. §. Proem. 2. n.* 21.

7 Verum † *s.7.c.8. cui congruit s.21.c.8.* non tantum Episcopi, sed & Abbates, similesq; Monasteriorum præfecti, hîc intelliguntur, vt visitare suas Ecclesias possint: nam sub nomine Ordinariorum etiam inferiores Ecclesiarum præfecti intelliguntur, qui iurisdictionem habent, non itidē si de diocesanis mentio esset. *Azor. inst. mor. l.* 12. *c.* 18.

8 Videntur † *c.8.s.21.c.10.s.24.c.20.s.25.* habere inter se aliquid repugnantiæ. Clem. 8. *ex sententia Cong. Concil.* 20. *Iun.* 1595. pro monasteriis Cisterc. Ordinis vtriusq; sexus datis litteris declarauit, non licere Ordinariis monasteria d. Ordinis visitare, nisi iuxta præscriptum decreti. *c.8.s.21.*

9 Episcopi visitantes † & qui in eorum comitatu sunt, nō debent grauare populum quem visitant, sed gratis facere, vbi hactenus nihil dari consultum, aut solis frugalibus victualibus contenti esse; relicta nihilominus visitatis optione pecuniam solui consuetam tantum pendendi. *Concil. Trident. sess.* 24. *cap.* 3. *§. interimq;.* Procurationes autem de iure debet tantùm Clerus, & Ecclesiæ, & loca pia: non autem Laici; quamuis sint simul visitati: quia illos, non hos vllus Canon obligat, Griuel *decis. Dol.* 119. *num.* 10. *& seq.* vbi refert, in eam sententiā Principum Belgij rescriptum ad Senatum Dolanū. Sic & alia

Quæ præbenda visitanti?

alia iura Episcopalia solui debent iuxta antiquam taxam & valorem *c. 7.extr.h.t.* ac mensuram *c.18.h.t.* & antiquã monetã; *cap.20.h.t.* Sic & de Cathedratico iure in honorẽ Cathedrę debitũ *c.olim.h.t.c.cõquerente de off.ord.* & ibi taxatã ad duos solidos mutari, & excedi non debet, sed solui iuxta consuetudinariam cuiusq; regionis taxam, *Serol.pr.p.1.v. ius Cathed.* Multo minus licet pro visitatione vere nõ facta, exigere pecuniariam taxam, *vt Senatus Paris. sub tempus decreti d.c.3. iudicauit, Choppin.de sac.polit.li.2.t.7.n. 11. & alia refert Charond.Respons.l.1.R.58.* Sed hæc tempora vix antiquos nummos ferunt, ob nouas artes circa monetam, non tam nouiter repertas, quã nimis exercitas: quas antequam vsurparẽt, vtinam omnes Principes eorumque Consiliarij examinarent serio quæ tradit Ioan. Mariana *de Rege, & Reg.Inst.lib.3.cap.8.*

10 Nihil, si insuetum.

Per d.c.3. vbi nihil hactenus dari † consuetum gratis vult Conc. visitationes fieri, & tamen *c.ex officij extr.de præscript.* subditus contra visitationem aut procurationẽ præscribere non potest; Quæ loca ita conciliat Serol *pr.p.1.v. Ius Cathed.* quasi multa tolli possint per consuetudinem, quæ non per præscriptionem: Vel forte consuetudinem aut præscriptionem aureo sæculo flaccidam, hoc ferreo non infringi vult Concil. propter duritiam cordis &c. nã profecto & census, & Cathedratica, & charitatiua subsidia, quę olim non erant contemnenda, nunc magno Episcoporum damno vel obsoleta sunt, vel adeò exiguo nũmo redimuntur, vt archipresbyteris pro sportulis receptionum fere cedant: vbi Conc. dum nihil innouari cupit, pro ratione temporis laudandum est. Refert Tacit. *lib.13. Ann.* Neronem dubitasse, an cuncta vectigalia omitti iuberet, idq; pulcherrimum donum generi humano daret: sed impetũ eius multum prius laudata magnitudine animi attinuisse Senatores, dissolutionem Imperij docendo, si fructus quibus Resp. sustineretur, diminuerentur.

DE CELEB. MISS.

1 Quando Sacerdo-

Censent Azor *Inst.Mor.l.10.c.24.resp.quæres,* Itidem *S. Thom.* alijq;, sacerdotes debere celebrare festis præcipuis

tes celebrare tenentur. cipuis, Sotus in Natali Domini Pascha, & Pētecostes, alij festa adijciunt omnium Sanctorum, & Assumptionis B. Mariæ. alij adiungunt festum Corporis Domini: denique quidam annectunt festos dies Deiparæ & Apostolorum, sed vt cæterę opiniones transeant, hæc vltima, vt vim pręcepti habeat, non potest asseri: nullus enim extat Canon id iubens, sed indistincte, vt aliquando fiat. Præceptum Christi, & *Trid. s. 22. c. 1. hoc facite in meam commemorationem. Curet*, inquit, *Conc. Trid. s. 23. c. 14. Episcopus, vt ij* (sacerdotes) *saltem diebus Dominicis & festis solemnibus; si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* Quem locum Cardinales ita interpretati sunt, vt curare id Episcopus debeat, non propositis pœnis, & censuris; sed adhortationibus & monitionibus beneuolis. Nihilominus, c. dolentes, *extra h. t.* inter inordinatę vitę Clericorum, & præsertim Pręlatorum actus ponit, quod aliqui vix quater in anno celebrent. Azor *l. 10. cap. 24. d. vers. Quare:* non audet condemnare lethalis criminis eos, qui ter ad annum sacrificant, siue continuato, siue interempto tempore. In initio Ecclesiæ non tam frequentes ordinabantur Sacerdotes, nec tā frequentes sacrificabant ob reuerentiā sacrificij, saltē in Oriente. Vnde Conc. 6. Gener. *can. 12.* in ordinatione sacerdotum, diaconorum & subdiaconorum adijcit, vt coniunctionem indiscriminatim non habeant cū vxoribus, sed abstineant vicis suæ tempore, scilicet quo sacrificant. Est tamen religiosa consuetudo, sæpius, imo quotidie, sacrificandi eorum qui ea sunt pietate, vt familiaritas contemptum non pariat, neque frequentia deuotionem minuat: ac qui faciunt, eos qui id non faciunt non iudicent: velit Deus, vt ij ex reuerentia, cui nihil acediæ admisceatur, tantum omittant. vt B. Franciscus ideò ad sacerdotium non ascendit.

2 Eliminā da è templis omnia sęcularia. Conc. Trid. *s. 22. de Celeb. Miss. §. deambulationes*, religiosę præcipit † Prælatis, vt sæculares omnes actiones, vana atque profana colloquia, deambulationes, strepitus & clamores arceant; vt domus Dei, verè domus Dei ac oratio-

nis

nis esse videatur, ac dici possit. Eâ ex causâ, c. ex causa, *de immun. eccl. in 6.* mandat, vt cessent, in ecclesijs ac earum cęmiteriis omnes negotiationes, & præcipuè nundinarum. Et in c. *relinqui, de cust. Euchar.* firmiter prohibetur, ne supellectilia in Ecclesijs admittantur; nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias vrgentes necessitates ad eas oporteat habere refugium; sic tamen, vt, necessitate cessante res in loca pristina reportentur. *Molin. t. 2. d. 344. de iustit. & iur.* quin iudices etiam Ecclesiastici nihil iudiciale ibi facere possunt, *s. 25. c. 6.*

Denique de † strepitu, scurrilibus colloquijs, vociferationibus, irreuerentijs in Ecclesia vitandis, & puniendis, & non permittendis pauperibus sub diuinis officijs aut concionibus ibi mendicare, † denique de omni indecentia in locis sacris vitanda sub diuersis pœnis pecuniarijs, & alijs, extat insignis Const. Pij V. *Incip. cum primo, Kalend. April. 1566. quam refert Pias. p. 2. cap. 3. num. 41. Quar. V. Reuerentia Diuinorum.* Quin Cong. Conc. respondit, nec sacerdotibus † permittendum, vt per Ecclesiam eleemosynam colligant, etsi id facere possunt stantes ad altare. *Serol. pr. p. 2. ver. Missa. §. 2.* vbi id consuetudo habet. Refert *ibid.* Const. vrbis Romanæ de non ædificando in Ecclesia aut cæmiterijs etiam pro pia causa, & tumbas incommodas, aut fenestras in Ecclesiam inspicientes habendo.

3 Multo magis turpia.

4 Mendici.

Etiam sacerdotes.

Latini Græce, vel econtrario † celebrare non possunt, *ex Const. Pij V. Inc. prouidentia, 1566. quam refert Quar. v. Missa.* qui etiam Const. sua. *Inc. sanctiss. eodem anno 29. Martij.* reuocauit omnes facultates de celebrando vespertino, vel aliàs indebito tempore. Sed tamen Greg. XIII. *Const. Incip. quanta, 9. Martij. 1578.* permisit Patribus Societatis IESV, vt vna hora ante auroram celebrare possint. 5

5 Quo idiomate celebrandum.

Eucharistia ad ægrotum † adoranda deferri non debet, si eam ob tussim, aut alias sumere non potest pro viatico, *ex Cong. Concil. Serol. pr. p. 1. ver. Eucharistia. §. 5.* 6

Concil.

7 Concil. Trid. † *s.23.c.16.§.nullus.can. Quanta.§. deinde s.* 22. vetat admitti ad celebranda sacra, vel administranda sacramenta clericum peregrinũ & ignotum sine cõmendatitijs sui Episcopi: qui locus non de omni nõ diocoesano, & ignoto agit: nam notus, cum in eo ratio inhibitionis cesset, potest absq; huiusmodi litteris recipi. *Inn. in c. iam dudum de præbend. M. Ant. Gen. in prax. cap.* 4.

Ignotus sacerdos nõ admittendus ad sacra.

Decernit synodus, vt locorum ordinarij nõ patiantur
8 priuatis in domibus, † atq; omnino extra Ecclesiam, & ad diuinũ tãtum cultum dedicata Oratoria, ab ijsdẽ ordinarijs designanda, & visitanda, sanctũ sacrificiũ à sæcularib. aut regularibus quibuscunq; peragi, ac nisi qui intersint, decenter composito corporis habitu declarauerint, se mente etiam ac deuoto cordis affectu, non solum corpore adesse. Hic locus Conc. Trid. voluit abusus tantum tollere, qui procul dubio olim nimis magnus fuit, & contra quem pulchrè insurgit practica Diasc. 39. quẽ iam olim persecutus est Iustin. *in Auth. vt nullus fabricet oratorij domos, c.* 1.2.3. Vbi fisco addicit eas domos in quibus diuinũ officium factum est absque Episcopi præuia licentia, & loci destinatione; cũ crucis desixione. Itaque si necessitas aliqua, cuius plures casus enumerat Azor. *Inst. Mor. l.* 10. *c.* 26. *post Nauarrum*, sacrum fieri suadeat extra locum dedicatum, extra causam decreti erit. Denique permittit in Oratorijs, ad diuinum tamen cultum tantum dedicatis, missam fieri. Itaque si Ordinario videbitur, etsi Oratoria sita sint in ædibus priuatis, ad diuinum tamẽ cultum tantum destinentur, ab eo dedicari, ac sacrari poterunt, sacrumq; ibi peragi. Controuersum tamen est, *& refert Azor, vbi sup. aliјque diuersas Cong. Card. interpretationes*, an per hunc locum adempta sit Ordinarijs facultas concedendi, vt Missæ celebrentur in oratorijs priuatis, non consecratis, etsi decenter constructis, ordinatisque? Illustris. Nuncius Archiepiscopus Barriensis in eam sentẽtiam ad omnes Episcopos Belgij scripsit. sed certe salua sedis Apostolicæ censura, locus hic tantum est ad abusus extirpandos eorum, qui id sua authoritate præsumunt, quos ne patiantur, monentur

Oratoria an Episcopi concedant.

nentur Episcopi:sed ea verba (non patiantur) si ad rigorem examinentur,non inferunt vt permittere nō possint, vel derogationem authoritatis Episcopis competentis, ne id queant,vbi iusta ex causa id permittendum censuerint:quæ patimur aut pati nolumus, ab alijs proficiscuntur;quæ permittimus, à nobis. Accedit quod Conciliaribus Constitutionibus in primitiua ecclesia latis obscuro verbo derogatum esse existimari non soleat. At sexta Synodus,& Triburiensis, *vt refert Azor vbi supr.q.3.* in infantia Ecclesiæ hanc authoritatem episcopis concessit, nec facile Episcopi in Concilio existentes restringunt facultates suas,sed augent,vt in Concil.Trid.tam quoad superiores quam inferiores quamplurima liquent:Sed si Episcopi potestate sua abuterentur,reuocari,& soli sedi Apostolicę reseruari hunc authoritatem posse,nemo dubitat: sed id non interpretando faciendum esset. Et vero in hac dioceſi Antuerp. alijsque vicinis quędam ecclesiæ plane dirutæ sunt,& loca ipsa sita sub Ordinibus confœderatis, vbi Episcopo consecrare Ecclesiam non liceat, & populū sine sacrificio esse,sine scādalo,& fidei imminutione permitti non potest:& qui domi catholicè viuere summo labore inducuntur, vt Romam eant supplicatum pro oratorio non persuadebuntur, sed facilius ad synagogas deformatas deflectent. Quando autem ex causa vrgenti (nam ex ineuitabili necessitate licet sine Episcopi licentia in priuatis locis celebrare) Episcopi hanc facultatem concedunt;quas conditionis annectere conueniat: enarrat Riccius *in prax. Episc. decis.538.n.2.* ex stylo *hodierno Curia Rom.*

Valde pie & prudenter Conc.Trid.Pius V.Clem.VIII. 9
decreuerunt vniformitatem officij in Ecclesia, iuxta Breuiariorum, Diurnalium, & Missaliū formā, † Romæ impressam:ea facultate tamen,vt in Prouincijs imprimi possit præuia Ordinarij licentia, & antequam prodeat, diligenti visitatione. Quin vt exactius imprimatur,solent typographis dari priuilegia, ne alij incurij imitentur, & ob minorem sumptum facilius distrahant, publico malo.

Officia Romana quibus imprimere permissum.

Eiusmodi

Eiusmodi priuilegium in controuersiam vocatum exactè defendit Marion. *enses playdoyes, Plaid.* 3. Regium quidem, non Pontificium; nam hoc ad terras patrimonij Petri restringit *Plaid.* 1. Quamuis Clem. VIII. quidem in suo diplomate indistinctè vbique id obseruari velit, vt in statu Romano non imprimantur, nisi sub modo iam dicto, sub pœna confiscationis librorum, & typorum; in alijs, sub pœna excommunicationis: sed non vetat vt ex typographis Principes eligant, (prout ipse Papa fecit in Vrbe, vt sola Vaticana typographia possit imprimere,) qui in Prouincijs soli imprimere possint, nihilominus sub tali ratione, quo spectant citatæ orationes Marionis. Sicut permissio imprimendi eiusmodi sacros libros data Ioan. Moreto 1592. & Ioan. Kerbergio 1602. præter facultatẽ non cõtinent vllam inhibitionem: sed hanc ipsam filij Moreti à Principe obtinuerunt 17. Ian. 1611. sub pœna confiscationis librorum. Tametsi priuilegium Plantino datum à Pio V. 28. Iul. 1570. sonet, *tibi vni licentiam concedimus &c.* sed forte hæc vna vox non expensa dictanti exciderit, aut illi vni concedit eatenus, ne inhibeat alijs qui suam industriam illi, vel Ordinario probaturi essent, si ex subsecuto Clementis diplomate coniectare liceat. Et Clem. VIII. vetuit ne quis nouas Litanias prætextu alendæ deuotionis edat, præter eas quę in Officio Romano continentur, aut in æde Lauretana decantari solent. *Decretũ refert Quar. ver. Litania.* Greg. tamen XIII. facultatem Hispanis concessit vt celebrare possint Officia propria Sanctorum, qui non sunt in Breuiario Romano: quod interpretando restringit ad eos, qui illius diocesis sunt naturales; Ecclesiæ, vel diocesis patroni; eorum corpora, aut notabiles reliquiæ ibi requiescant; in alijs seruetur ordo Breuiarij. Possit tamen quælibet Ecclesia, habens caput, brachium vel crus alicuius Sancti, etiam alienigena facere festum duplex. Officia quidem quæ ducentos annos excedunt, retineri possunt. Ea ex causa familia Benedictina (qui antiquissimus Ordo est in Occidente, vt exactè demonstrauit Reuerend. Dominus Henricus van den Zype frater meus,

meus, nunc Abbas monasterij S. Andreæ iuxta Brugas, *lib. quem inscripsit S. Gregor. Magnus*, quo cum asserit illi Ordini contra Illustrissimum Cardinalem Baronium) Romanum Officium non recepit, cum eis Benedicti regula proprium Officium præscribat: quod tamen quia varie interpolatum erat, à Paulo V. concinnatum est ita ex Officio Romano, vt nihil ex præscripto regulæ omitteretur. Qua in re præclaram etiam operam nauauit dictus Abbas S. Andreæ, qui Breuiarium eo modo à se conceptum, Romam miserat, vti & aliud erat Breuiarium sancti Galli, qnibus acalijs vsi sunt qui iussu Pauli V. vltimum compilarunt pro omnibus Religiosis, qui sub regula Benedicti militant. Enimuero si quidem ducentos annos Officia propria non excedant, vt prædictorum Pontificum constitutiones ad mutationem non obligent, non potest Episcopus sola sua authoritate nouū introducere, sed oportet vt mores antiqui obtineant, & per synodum, & causa publiee discussa, maturo omnium iudicio, quod expedit, discernatur, *ita iudicatū refert Charrond. Resp. l. 13. Resp. 5.* atque ita obseruasse Car. Magnum, *ob vnanimitatem Apostolicæ sedis*, inquit, & *S. Dei Ecclesiæ pacificam concordiam.* Sed Choppin. *monast. l. 2. t. fin. num. 25.* refert iudicio Synodali diuersarum regionum Galliæ Romana Officia recepta, relatis vtriusque partis argumentis, controuersiæ huiusmodi motæ apud Andes. Officium decenter dici debet, publicè, & priuatim, & cōpetentibus horis: qui tamē priuatim dicit, ex honesta causa mane totum Officium vsq; ad Completorium, dicere potest, aliàs vsque ad Vesperas. *cap. 1 & ibid. Dd. h. t.*

Laici † in Ecclesia Clericis non debent misceri, nec secus altare, tam ad Vigilias quam ad Missas stare, *sed pars illa*, inquit Concil. 2. Turon. can. 3. *quæ à cancellis versus altare diuiditur, choris tantum psallentium pateat Clericorum: ad communicandum vero laicis & fœminis pateant sancta sanctorum.* Idem constitutum est à Concil. 6. generali Const. can. 69. *excepta authoritate Regia, ex antiquißima, inquit, traditione.* Concil. Trid. 10 Situs cleri & populi in Ecclesia

s. 25.

ſ. 25. de Reg. cap. 10. vetuit aſſeruari in choro Monialium ſanctum Euchariſtiam; poteſt tamen ex cauſa vt in feſto aliquo ex licentia Prælati illic exponi aperte ad earum deuotionem. *Sa. V. Euchar.* §. 35.

11 Anniuerſariorum reductio. Numerus miſſarum, anniuerſariorum, † aliorumque ſeruitiorum, vbi nimius eſt, reduci debet: taxa autem reductionis moderata eſſe debet pro regionis & temporis circumſtantia, *vt Serol. pr. p. 1. v. Miſſa,* §. 4. referat Cardinales cenſuiſſe ſufficere pro annua mercede Capellani 50. aureos, & Concil. Prouinc. Surrentinum aſſignaſſe pro miſſa diei feſti 12. Ducatos aureos, & ferialis ſex quotannis. Itaque ſi non adſit copia celebrantium, & eſt multitudo Miſſarum, poteſt Epiſcopus compellere Rectorem ad adiungendum ſibi alios ſacerdotes, cum moderamine multitudinis miſſarum, *Serol. vbi ſupra.* §. 3. *ex Cong. Concil.* quod ſi fieri nequeat, recipiuntur in communi ſcrinio oblatæ eleemoſynæ, & loco Miſſarum fiat Officium defunctorum, & Miſſa cantata pro illis generaliter, & ſingulis menſibus eleemoſynæ diſtribuantur; vt fecit B. Carolus Borromęus Archiepiſcopus Mediolanẽſis. Alioqui quam poteſt fieri minime alterandæ ſunt piorum voluntates, ne quidem quoad locum; nam Miſſa circa ſepulturam celebrata prodeſt defuncto magis quam alibi. *Serol. pr. p. 2. v. miſſa, vbi refert Greg. 13. ita reſpondiſſe.* Donarionũ enim conditiones obſeruandæ ſunt, alioquin reuocari poſſent, *l. 1. 2. C. de donat. quæ ſub. mod. l. vlt. C. de reuoc. donat. c. verum, extr. de Cond. appoſ.* quod agit de donatione facta eccleſiæ. quæ loca Concil. Trid. Molin. obijcit, ſed non vidit aut animaduertere voluit, Concil. loqui vbi fundationes impleri nequeant, adeoque ſurrogare quod fieri poteſt, quo minus *depereant piæ teſtantium voluntates, ac cupere quo plenius & vtilius poteſt impleri*, eoque fine ſtatui *quicquid magis ad Dei honorem & cultum, atque eccleſiarum vtilitatem expedierit*; ſic enim loquitur: quis modo pius audire volet, & hæc nolit de ſuo elogio ſtatui, ſicubi vel ipſe non ſatis prouiderit, aut tempus bene conſtituta mutarit? Impius mihi erit, qui ſic pius.

DE

DE RELIQ. ET VENER. SANCTORVM.

PRudenter Alexander III. Pont. Rom. *c.1. dereliq. & vener. sanct. & in c.2. Inn.* 3. inhibuit, † ne sine Sedis Apostolicæ authoritate aliquis publicis votis & cultu solemni celebretur ac colatur. Etsi alioquin nouorum miraculorum, aut nouarum reliquiarum receptio Episcopo approbante fieri possit, qui adhibitis Theologis ac alijs de ijs decernat quæ veritati congruent. Si qua tamen grauior quæstio incidat, Metropolitani Comprouincialium Episcoporũ sententiam exquirant, (sic tamen vt nihil inconsulto Roman. Pontifice nouum, aut in ecclesia hactenus inusitatum decernatur.) *Trid. s.25. de Inuoc. & vener. & reliq. Sanctorum, in fin.* ne irrepant falsa improborum molimina. sic Tacit. *l.4. histor.* enarrat, duo non sacra miracula à Vespasiano patrata, vt eius attactu ægro conuersa est ad vsum manus, ac cæco reluxit dies. *Vtrumque* inquit, *qui interfuêre, nunc quoq; memorant, postquam nullum mendacio pretium.* Vsus tamen hic habet, vt eleuari † eorum sepulturæ possint, qui iam olim in possessione sunt vt à populo colantur: modò id fiat cum decreto, quod nolit per hoc Præsul id faciens talem pro Canonizato haberi, eumve cultum ei deferri qui solis canonizatis proprius sit, expressus in d.c.2. Ita Illustriss. Archiepiscopus Mechlin. pro singulari sua prudentia 23. Februar. 1603. decreuit quoad reliquias Bonifacij Episcop. Lozan. in Monasterio Cameræno iuxta Bruxellam quiescentes & eleuatas: quippe olim à populo luminibus, votis, peregrinationibus ibi cultus fuerat. Dicta itaq; c.1. & 2. locum habent quando reliquiæ sunt nouæ vel de nouo inuentæ, & publicè exponuntur & proponuntur tanquam alicuius Sancti: Solius enim Pontificis est aliquem in Sanctorum numerum referre; saltem post eas Const. Nam Petrum, Apostolos, discipulos, primosque martyres, Cõfessores, Virgines, sanctiones nullæ Canonizarunt: quod ipsum nomen est po-

[Margin: 1 Sine Ro. ma. Eccl. censura nemo publice vt sanctus colendus.]

[Margin: 2]

 sterio-

ſteriorum ſæculorum; res tamē ſummam rationem habet
ob incommoda & indiſcreti populi iudiciū; ob quod olim
dictum fuit, multorum animas cruciari in inferno, quorū
nomina celebrātur in terris. Et d.c.1. refert, à populo ho-
minem quendam in ebrietate occiſum, pro quo eccleſiā
3 vix permittit orare, cultum vt ſanctum. Antiquas † porro
reliquias, ſeu etiam de nouo inuentas, antiqui tamen Sā-
cti, hodie ex d. loco Conc. Trid. ſecus quam iure antiquo
(niſi dicamus Concil. Trid. de cultu non tractare, ſed tā-
tum de prædicationibus inſolitarum rerum à Theologis
examinādarum; cum ille, dictorumq; canonum Interpre-
tatio magis ad Iuriſconſult. ſpectet) venerari licet, etiam
publicè, abſq; noua Rom. Pontificis authoritate. Videri
itaq; poteſt Concil. Trid. hodie modificaſſe c.2.h.t. quod
mandat antiquas tantū in capſis oſtendi, nouas ſeu de no-
uo inuentas inconſulto Papa coli publicè vetat. Trid. au-
tem vetat, nouas reliquias recipi, niſi recognoſcente epi-
ſcopo, vt quod ea in re fuit iudicij Papalis, nunc ſit Ordi-
narij. Non autē poſſunt nouæ reliquiæ nouorū Sanctorū
hic dici, quaſi nunc ex ſolo epiſcopi iudicio publicè vene-
rari liceat oſſa alicuius nō canonizati; quamuis ita ſentire
videatur Petrus de Lorca *in 3.p.D.Thomæ, q.25.ar.6.d.98.n.*
10. quia hoc nō agebatur à Conc. vt de nouis ſanctis reci-
piendis aut non canonizatorū oſſibus aliquid decernere-
tur; ſed de abuſibus corrigendis qui frequentabātur circa
veterū ſanctorū reliquias à quæſtuarijs, alijſq;. prout ver-
ba Conc. narratiua de his, nihil autē de illis ſonant: ideoq;
diſpoſitiua non vlterius ſunt extendenda: præſertim cum
vtitur narratiuorum cum diſpoſitiuis hac cōnexione, *hæc
vt fidelius obſeruentur &c.* atque generalibus tantum verbis;
cum tamen correctio d.c. 1. de ſanctis citra authoritatem
Papæ publicè non colendis, diſertè fieri deberet. Pro cu-
ius rei cautione accipi etiam poſſe videntur finalia verba
Conc. *Ita vt nihil inconſulto Sanctiſſ. Romano Pontifice nouum
aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur*; quale foret eo
inconſulto nouum Sanctum recipere publicè, dum Alex:
III. *in d.c.1.* aſſerit, etiamſi per aliquem miracula fierent,
non

non licere absque authoritate Roman. Eccl. ipsum venerari. Reliquias itaque nouas accipio pro nouiter repertis. Ea antithesi vtitur d. cap. 2. cum nec reliquiæ hic dici possint, nisi illius qui ab ecclesia sanctus habeatur; cuius declaratio discertè à Concil. Episcopo non tribuitur, sed per d.cap.1. Papæ reseruatur, &, vt dixi, finalibus Concil. verbis. Publicum autem cultū *ex Molano in Natalib. Sanct. Belg.* 5. *Ian. in S. Gerlaco*, insigniter distinctum à priuato in Belgica nostrà olim animaduertimus; quod inter decantandas Litanias cum alij Sancti sonora voce inuocarentur; non canonizati submissa sine cantu rogarentur, quasi priuata cuiusque prece.

Eo loco sunt plerique Sancti harum ditionum. Imprimis D. Rumoldus Apostolus Mechliniensis; cuius reliquias frater meus D. Rumoldus van den Zype ann. 1580. cùm Iconoclastæ Mechliniam inuasissent, puer hortatu cuiusdam Beghinæ è loculo sacro abstulit, quarum illa maiorem partem domum suam, alteram frater domum Patris detulit: vbi asseruatæ fuerunt, donec Mechlinia Deo & Regi restitueretur: laborante industriè Capitaneo Corradino, cui pater meus iam ab hæreticis in suum suburbanum Dominium de *Canvleudael* migrare iussus, consilium vrbis ad reductionem cogendæ, quo cum successu vsus est, suggesserat: vti & alias ex eodem suburbano, ciuitate iam Regi reddita, submisso per inuia & trans flumen famulo, indicium vigilibus dedit; subrepere ad mœnia 2000. & amplius hostium, qui mox patefactis insidijs & sonantibus campanis ac armis, remeantes idem suburbanum incendissent, nisi moram periculosam Duces existimassent. Atque hæc auspicijs Alexandri Farnesij Ducis Parmæ gerebantur quasi per transennam, dum ad Antuerpiam inaudita belli molimina, & grandia facta patrat; Comparandus Magno Alexandro, & magnis alijs Ducibus: maior etiam futurus, nisi fortuna sub finem vitę æmulos ei parasset, qui augustos eius conatus variè retardârunt.

Greg. 13. Const. inc. omni. 11. Iun. 1572. vetuit † ne Agnus 4

Dei minio colore, auro, reficiantur, depingantur; sed puri & albi seruentur; vt repræsentantes Agnum illum purum qui suo sanguine nos lauit, & abstersit peccata mundi.

Apud Gallos pro reliquijs coli solet flammula sacra seu vexillum Regium ab altari Dionysij sacrum; quod aduersus hostes in prima acie statuebant: quo viso aduersarij sæpius territi, terga verterunt. *Refert ex Rigordo Choppin. de sac. polit. l. 2. t. 2. n. 18.* sed existimant Flandri, postquam iniusto aduersus eos bello præliatum esset, confractum fuisse, & mansisse imposterum

— *vanas sine viribus iras.*

DE ÆDIFICANDIS ET REPARANDIS ECCLESIIS.

HÆc materia in Concil. Prouinciali Mechlin. anno 1607. seriò fuit agitata: sed ob nouitatem rerum per intestina bella inductam, quæ plerasque ecclesias valde afflixerũt, multas solo æquarũt, quòd antiquis recordijs, quæ vocant, & vsibus locus esse non videretur: sed ea in
1 casu reparationis † tantum qualis vsufructuarijs incumbit, non in nouis operibus obtinere (vnde in Gallia Carol. IX. edict. 18. Septemb. 1571. & 3. Nouemb. 1572. Clero vniuerso indulsit, ne sacra ædificia, quæ ab intestinis Galliæ motibus corruerant, reficere teneretur; quæ extarent tamen, sarta tecta tueretur, *Choppin. Monast. lib. 2. ti. 2. nu. 13. Gall. q. 69.*) quodque Concil. Trid. ius commune videbatur in huiusmodi casibus reduxisse, ac quædam essent, quæ sæculares ita tangerent, vt à prælatis ad officium cogi non ita facile possent: deniq; vt infinitis litibus ex huiusmodi diuersitate casuum ac recordiorum nascentibus obuiam iretur: Visum fuit certam ineundam esse rationem, cui omnes se conformare tenerentur. Itaq; Sereniss. Princeps ex suo Consilio Brab. præclarum aliquem Consilia-

Reparatio non noua constructio Clero incũbit.

ſiliarium delegauit, qui cum deputatis Clerì Brab. ſæpe multumque contulit: & denique pluries relatione facta 2
† Principi & Concilio quædam capitula decreta ſunt, per formam Regulamenti. prout aliquot poſt annos eadem per formam edicti in Flandria conſtituta. 2. Octob.1613. & promulgata.21. Iun.1614. in Concilio Flandriæ & typis commiſſa ſunt: Quorum ſumma hæc eſt. Si quæ ſpeciatim tractatus aut conuētiones inter aliquos initæ ſunt ſuper his ruinis, ea ſeruabuntur: ſin minus, prouentus fabricæ impendētur, tam in nouam ædificiorum extructionem, quam antiquorum reparationem; & in templis prę- ſertim ruſticanis ſub concione, aut ſacro, ædiles per populum collectam facient, & gazophylacium in templo ſtatuetur, in quo recipiantur deuotæ ad hoc opus piorum oblationes. Deinde vbi hæc non ſufficient, ſubſidium ſumetur ab omnibus decimis in manu mortuâ exiſtētibus, ſine liberis & ad naturam primigeniam reuerſis, ſiue adhuc feudali vel alio nexu aſtrictis, ſiue in manu ſæculari exiſtentibus, quæ tamen doceri poſſint ab eccleſia eſſe profectæ, poſt Concil. Magnum Lateran. ſub Alexan. III. ann.1179. celebratum: vt caſu ita poſtulante per annos ſex triens illarum contributioni ſubijciatur. Contribuēt etiam iuxta iuris communis diſpoſitionem, qui beneficia in ijs eccleſijs poſſident. Nihil tamen poterunt ędiles ſine ijs quorum intereſt: & ſine eorum conſenſu vetus forma non mutabitur; ſed inibitur ratio magis conueniens, vocatis in conſilium peritis, & minus ſumptuoſa. Edent etiam ædiles computus ſuos ijs, qui percipient decimas, vt videant an bene adminiſtrentur & quantum deſideretur: & vbi hæc non ſufficient, ex indultu Principali tranſibitur ad collectam, & capitationem eorum, qui in ea eccleſia alimenta ſpiritualia recipiunt: & ſi caſus occurrat hic non deciſus, recurretur ad Principem, aut eius Cōſilium, vt amicabiliter, aut alioquin ſummarie & ſine ſtrepitu tranſigatur. Atque hæc omnia prouiſionaliter ad excludendas infinitudines litium. Ad principem, inquam, re-

† Hodiernum in Belgio ius.

curritur, ſi dubium oriatur circa eius conſtitutionem; quia eius ſit interpretari legem cuius eſt condere: alioquin & vt ius commune, & Concil. Trid. *ſ.* 7. *c.* 8. ad curam & cognitionem Epiſcoporum reijcit, vt eccleſias quas reparatione egere iudicauerit, reparari mandent: etiam appellatione excluſa, ſi viſitando decernant.

3 Ad reparatas iam Eccleſias non pertinet.

Videtur † edictum non ſpectare ad Eccleſias iam reparatas; quia generale eſt futuris non præteritis negotijs leges ferri, tum maxime quia neque finis atque mens, neque verba edicti eò ſpectant. verba omnia futuri temporis ſonum habent; anima edicti ſpirat in duobus in eo relatis punctis. Primò, dicunt Principes ſe illud Regulamentum præſcribere, vt eo citius templis exædificatis Dei cultus promoueatur. Secundò, vt infinitudo litium vitetur. Primum, ædificatâ iam eccleſiâ, ceſſat. Secundum contrariatur intentioni hic ex edicto agentium: nam vbi Principes ceſſare per edictum ſuum volunt lites, illi per hoc excitare eas volunt, & ex eo occaſionem arripere nouæ litis ſuper reparatione iam facta, ſine controuerſia quidem, & quaſi ex debito, ſine emiſſione aliqua contrariæ proteſtationis. prout huiuſmodi reparationes multorum locorum conſuetudines ante edictum ſimpliciter ad parochianos reijciebãt. Ex bono tamen & æquo magis decima nonnihil ex ea pecunia quæ adhuc debetur ob reparationes luere poteſt, ſeu ex eo reditu cuius nummis capitalibus Eccleſia ædificata eſt.

Accipio etiam edictum diſiunctiue & coniunctiue, prout neceſſitas poſtulat. Ea, meo iudicio mens fuit

4 Neq; vbi iuxta priora Iura Clerus iã officio functus.

Principum. Cæterum † vbi ante edictum Clerus functus fuit officio, reparatâ & templi parte quæ priori iure ſeu conſuetudine ad eum ſpectabat, puto non poſſe ex edicti iure, quod ad fauorem & leuamen eius inductum fuit, grauari. Cæterùm cum hæc ipſa quæſtio Cap. Antuerpienſi occurriſſet, ea de re contuli cum Conſiliario, qui in Brabant. edictum concepit: ſed is nobis auctor fuit,

fuit, vt transactione sopiremus negocium, vt fecimus; leuiori tamen conuentione, quam si planus edicti casus occurrisset.

Ad reparationem vero † turris, neque ante, neque post edictum scio aliquem decimatorem condemnatum; sed tantum ad campanæ & ad eam necessariarum trabium &cæt. Dum tamen edictum conciperetur, scio quosdam Consiliarios eò inclinasse, vt decimæ in contributionem vocarentur: sed in edicto non est expressum: credo ob contrarias hîc consuetudines, & dissidentes tum Consiliariorum opiniones: Ob quam contentionem aliasq; etiam in fine edicti additum videtur, vt in casu controuersiæ per illud non decisæ recurratur ad Principem eiusve Concilium. 5 Neq; ad turres.

Defalcanda autem est portio † canonica quæ Pastori ex decimis soluitur, similiaque onera; atque ex residuo tantum triens in Ecclesię reparationem exigi potest: prouentus enim bona, & fructus ij censentur, qui deductis oneribus supersunt. 6 Defalcāda portio canonica.

Si etiam per infortunium, † non elocatoris culpa aliquod damnum accidit, cum iubeat edictum prouentus trientem quotannis impendi, si collector non soluit, totum, vel partem; eius quod non soluit triens cuiusq; pro rata periculo est: præsertim quia hanc quotam Principes obligationi subijciunt; debitor autem speciei interitu liberatur. 7 Et damnum fortuitum.

Quin & edictum ad necessarias templi, id est, substantialium partium, tecti, parietum, hori, vel nauis, vt loquitur, &c. reparationes restringendum est, nō vero ad ornatum † interiorem extendendum: vt aliquid materiæ relinquatur deuotioni non obligatorum. 8 Ad ornatū intrinsecum nō spectat.

Quia singulorum † annuorum prouētuum trientem in obligatione esse dixi, vt sonant verba edicti, *deux années à payer en six années par egale portion, sçauoir le tiers en chascune desdits deux années.* vbi æqualitas portionis refertur ad trientem in singulos annos, non verò ad æqualitatem 9 Singularū ęstatū tertia debetur.

portionum annuarum inter se inuitis incolis, aliter officio decimatores defungi non puto.

10 Enimuero arbitror† non vsqueadeo fundatos incolas si nunc summam duorum annorum petant simul, qui antehac tacuerint; nam etsi lapsum sit ab edicto v. g. quinquennium, tamen trientem decimarum non puto ante debitum, quam quibus annis petitur; non enim quasi ex puro puto debito soluitur, sed magis ex officio Iudicis. qualia non ante debentur quam petuntur. Itaque trientem eo primo anno soluendum puto, quo petitur; tantisper enim superest ratio edicti, ne simul clerus obruatur, si ingentem summam conferre debeat, sed quantum facere potest: vt dilata & diuisa solutio tempore ipso fit facilior, vt in quinquennalibus inducijs ex graui æquitate quandoque receptis probamus: quamquam ab aliquibus Brab. Consiliarijs secus audio responsum.

Nõ simul tamẽ exigenda etiam post lapsum aliquorũ annorũ.

11 Cætero-quin satis Regulamentum† procedit ex bono & æquo, & conformiter ad ius commune: Quanquam enim qui Ecclesiam destruxerunt, ad eam reparandam tenentur, & magistratus qui per socordiam non impediuit. *Peck. de reparatione Ecclesiarum cap. 3. & 7.* imo & qui vsus est ecclesiâ vt arce pro rebus suis defendendis, vnde euersio nata est, aut aliàs causam efficacem dedit, *idem c. 8.* Deus in sacris literis Israëlitas increpat ex captiuitate reduces, quod omnes ad domos suas ædificandas conuerterentur, neglecta domo Dei. Similiter Poëta minitatur Romanis,

Regulamẽto cessante qui reparare tenerentur.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris.

12 Tamen cum pleræque Prouinciarum† & ciuitatum recõciliationes harum rerum quasi memoriam damnarint, redeundum est ad ius commune, iuxta quod bona fabricæ imprimis discutienda sunt. *Peckius vbi supr. c. 14.* Sic & Concil. Trid. *s.* 21. *c.* 7. ex fructibus & prouentibus quibuscumque ad ecclesias quomodolibet pertinentibus, eas reparari iubet; & in eorum defectum omnes patronos

voca-

vocari, & alios qui fructus aliquos ex dictis ecclesijs prouenientes percipiunt, ac in horum defectum, parochianos per symbola: aut si omnes nimia egestate laborant, transferri in vicinas, & erecta in loco cruce ad prophanos vsus non sordidos permittit applicari. Et hoc casu intelligo declarationem Cong. Conc. quam refert Serola. *p.2.v. visitatio.d.9. his verbis, si populus nolit ecclesiam quæ minatur ruinam, restaurare; ea debet penitus dirui, Sa:v. Eccl.*§.18. Verum in reparandis ecclesijs consuetudo (qualis seruanda est. *c. quicumque, c. filijs.* 16.*q*.7.) ad populum nauis reparationẽ transtulit. Ita iudicatum Parisijs contra parochianos N. anno 1575. & parochianos de Fontaine eodem anno. Et Concil. Brab. iudicauit pro Capitulo Antuerpiensi contra incolas de Conteca anno 1602. & ita habet generalis consuetudo locorum quæ nunc & olim sub diocesi Cameracensi fuerint; quamuis recordia Leodiensia rigorosius cum decimis agant. Nauis porro est quicquid extra cancellos seu oxale est. *Pec.c.*13. *n*.2.3. Enimuerò qui decimas & beneficia ecclesiastica possident ita reparare tenentur, ne ipsi egeant, *c.4. extra. h.t. c. si monachus.* 16.*qu*.2.*c. decernimus.* 10.*q*.2.*Capell. Tolos. decis.* 499. *facit l. si quis à liberis,* §. *de alimentis. D. de alend. lib.* vti ne quidem priuata debita aliter soluere tenetur Clericus, quam ne egeat, ideoque nec cedit foro, nec ob ea incarceratur, *c. Odoardus, de solu.* Reparare inquam, non de integro extruere. neque enim eò ius aut consuetudines extenduntur, *Pecqu.c.*1.*&* 2.*l. hactenus, D. de vsuf.* sed magis ad populum hæc pertinent, *c.*1. *h.t. arg. c.* 27. *si Episcop. de officio ordinarij in 6.* Ita iudicatum contra incolas de Breyne *aux grands iours de Clermont*, saltẽ ita vt sine egestate tamen fiat, vt si ecclesia maximè egeat, sine egestate Clerus contribuat bonorum solum tertiam aut similem partem: adeoque multum versatur in hac re arbitrium iudicis, *Chenu au recueil de regl. tit.*1.*c*.14. vbi & superiora arresta refert. Ius quidem in d.c.1. ita ecclesiasticos vult contribuere, vt populi deuotionem excitent. sic olim in reparatione templi Hierosolymitani sacerdotes decimam decimę contribuebant; populus singuli tertiam

13 Quid de decimis in manu mortua existētib. sine regressu ad primæuam naturam?

partem cycli per annum 2. *Esd.* 10. Porrò † ſicut laici decimas poſſidentes exempti ſunt ab oneribus eccleſiaſticis; ita & eccleſiaſtici, qui decimas non per ſe ad eccleſiam reuerſas habent, ſed in conſequentiam tantum bonorum laicorum; vt ſi pars ſint aut dependeant ab aliquo eorum Dominio; quia tum non tãquam tales, ſed vt pars dominij, cuius naturam ſortiuntur & acceſſoriè ſequuntur, poſſidentur. *Molin. ad Conſ. Pariſ.* §. 68. *num.* 24. *in prior. edit.* §. 45. quia per talem ſtatum impediuntur ad eccleſiam reuerſæ naturam recuperare primigeniam, quod alioquin fieret, *c. dilectus.* 34. *extra de preb.* vbi donatarius eccleſiaſticus iuris conferendi, non gaudet iure Regis donantis, ſed quale ordinarium eccleſiam recipit, quia id ius ad eccleſiam reuerſum erat. Vnde idem cenſendum foret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ, alteriuſve ſeruitij remanent, etſi in manu eccleſiaſtica ſint. Sed in his ſecus proceſſum in edicto, magis ex æquitate, quam mero iure; nam in ipſis Concordatis Brabant. etſi in petitorio cognitio decimarum tanquam merè eccleſiaſtica ad forum eccleſiaſticum ſpectare agnoſcatur, excipiuntur tamen decimæ infeudatæ, §. *in cauſis mere eccleſiaſticis.* Quæ exceptio corruit, ſi naturam primigeniam, quæ cum alijs vniformis eſt, recuperauerint. Porro ad reparationem eccleſiarum quam proximè accedit inſtauratio & clauſura cæmiterij, & domus presbyteri parochialis. de illâ, Cõcordata Hannoniæ inter Epiſcopum Cameracenſem & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis inita 2. Martij 1541. declarant, quod ſpectent ad parochianos, ſicut, inquiunt, eſt iuris; niſi de tractatu aut tranſactione aliqua doceatur, quod ad alios ſpectet. Domum autem presbyteralem etiam incolæ conſtruere tenentur, vt congruè parochus hoſpitari poſſit. Quamquam parochus eam ſartam tectam ſeruare teneatur, quoad mediocres ſcilicet reparationes, non vero grauiores. Qua de re arreſta ſunt apud *L. Charond. Reſp. l.* 4. *res.* 1. *Chenu en ſes Reigl. t.* 1. *c.* 12. & 14. *Choppin. Monaſt. l.* 1. *t. fi. num.* 24.

Enim-

Enimuerò † Concil. Trident. *ſ.21.c.4.* ſtatuit vt in ijs locis in quibus ob locorum diſtantiam ſiue difficultatem parochiani, ſine magno incommodo ad percipienda ſacramenta, & diuina officia audienda accedere non poſſunt, nouas parochias, etiam inuitis Rectoribus, iuxta formam conſtitutionis Alexandri III. *quæ incipit ad audientiam*, conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus qui de nouo erunt eccleſijs nouiter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum ſacerdotum ſuſtentandam. Sic vt omnia hæc ad arbitrium Ordinarij ſpectent; cum priori iure præter iuſtam cauſam Rectoris conſenſus, niſi ſine eius præiudicio fieret, & maioris partis vt iuſque populi adeſſe deberet, *Riccius in prax. Epiſc. dec. 554.* 14 Quando & qualiter nouæ Parochiæ erigendę?

Ædificatio & inſtitutio nouæ parochialis eccleſiæ fieri tantum debet ex neceſſitate, abſque diminutione iurium matricis: modo ea abundet, nec adſit modus dotandi aliunde, & inſuper ſine præiudicio poſſidentis, *vt S. Cong. reſpondit* 1594. *apud Pias. p. 1. c. vlt. num.* 1. Vnde DD. *in c. ad audientiam, extra de eccl. ædif.* ſcribunt, id quidem debere fieri de Rectoris conſenſu, tamen ijs & patronis inuitis fieri poſſe, ſi grauis ſit cauſa, *Azor. inſt. Mor. p. 2. l. 3. c. 12.* Idem obtinet in Epiſcopatibus ex graui iuſtaq; cauſa, *arg. c. ſicut vnire. extra de exceſ. prælat.* B. Bernard. *Ep.* 131. *Poteſt*, inquit, (Romana eccleſia) *ſi vtile iudicauerit, ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus non fuerint: poteſt eos, qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare; prout ratio ſibi dictauerit; ita vt de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, & è conuerſo ſi neceſſe viſum fuerit.* Ita Bernard. qui etiam Pontifici Romano author fuit, vt ſedes Tornacenſis, quæ vnita fuerat ſedi Nouiomenſi per aliquot ſæcula, fuerit ſeparata, & Epiſcopum quaſi poſtliminio reuerſum habuerit circa annum 1180. regnante Rege Philippo

Philippo Aug. sub Eugen. III. Papa, *vt scribit Gaguinus in suo compendio super Francorum gestis. l. 6.*

15 Sic summo † Reip. & Religionis bono, ad instantiam Regis Philippi II. Pontifex Pius IV. 4. Idus Maij 1559. in Belgio erexit nouos episcopatus, & eorum districtus in dioceses erigendas separauit ab episcopatibus Leodiensi, Vltraiectensi, & Cameracensi, alijsque, erecta sede episcopali Cameracensi, & Vltraiectina in Archiepiscopatum, ac Collegiata Ecclesia Mechliniens. in Archiepiscopatũ similiter, quæ prima est, vt in exequijs Imp. Rudolphi Mechliniensi, Cameracensis cessit vindicias, ei addicente serenissimo Principe nostro: etsi tamen Archiepiscopus Mechliniensis Belgij primas non sit, sed inter cæteros primus. Nec debet permittere episcopus ædificationem sine dote, alioquin ipse ad dotandum teneretur, sicut ordinans sine titulo, sed potest tamen populum cogere ad necessaria parocho nouo suppeditanda, *Trid d. c.* 4. quod amplius est quam *in d. c. ad audientiam*, quodque Episcopus procedit vt delegatus Apostolicus.

Erectio nouorum in Belgio Episcopatuum.

16 Anniuersarius † autem consecrationis dies ex causa in alium reduci potest; nec consecratio fieri debet sine reliquijs Sanctorum Canonizatorum, & remotis alijs corporibus, si quæ sub altaribus sepulta sunt, *Pias. ibi. ex Cong. Concil.* Quæ porro spectant ad erectionem noui monasterij, diximus tit. de Regul.

17 Fabrica B. Petri in Vrbe quæ † priuilegia ex cõcessione summorum Pontificum habeat; vide apud *Quar. v. fabric. S. Petri, Serol. v. Legatum. §. 9. p. 2. & v. fabrica Ecclesiæ.*

DE IMMVNITATE ECCLESIÆ.

1 ADhortatur Concil. Trid. *s. 25. c. 20.* omnes Reges & Principes, † vt quo largius bonis temporalibus, atq; in alios potestate sunt ornati, eò sanctius quę Ecclesiastici iuris sunt, tanquam Dei præcipua, eiusque patrocinio tecta venerentur, nec ab vllis lædi patiantur. Eam in rem quia insignis est epistola, quam Alexan. VI. 22. Oct. 1492. cum

Immunitas Ecclesiæ commendata à Trid. Conc. omnib' Principibus.

cum in Brab. iura ecclesiastica minui dicerentur, scripsit Philippo Archiduci Austriæ, Burgundiæ, & Brab. Duci,† visum est hic eam inserere. *Dilecte fili, salutem &c. Auctoritatem sanctæ Sedis Apostolicæ in tuis dominiis, & præsertim in Ducatu Brabant. contemni, libertatem ecclesiasticam tolli, multorum fide dignorum testimonio intelligentes mirati sumus, pariter & doluimus: Nec sane id nobilitati tuæ asscribimus, qui per ætatem fortasse perspicere non potes, quantum ista conscientia, honoriq; tuo obsint; cũ tamẽ in tenerâ ætate, optima indole, & ingenio, vt audiuimus, præditus sis, Præceptoris vicem apud te sustinere posse facile credimus. Qua de re te hortamur in Domino, vt quò magis Rex Regũ Deus tuum Principatum stabiliat, inter cætera tuæ institutionis præcepta, id primum esse non negligas, quod Deum colas, Deum timeas, & illum in suis ministris venereris; Ecclesiastica iura nullo vnquam tempore violari permittas, Apostolicæ quoque sedis auctoritatem & Christi Vicarij Iurisdictionem à tuis subditis dilaniari non sinas; & si quid in his sub tuæ nobilitatis vmbra temere commissum fuit, id mox emendari ac in irritum reuocari facias: ne ad culpam tibi imputetur, quod te permittente in detestabilem traheretur abusum. Nam qui secus egerit, non facile reperies quenquam ex his prospere regnasse: sunt tam sacri quam gentilium codices pleni exemplis; intellige ex tuis aulicis quam felicibus tui progenitores, donec hæc obseruauerint, claruere successibus. Tu igitur disce iuuenis sic Principatum tenere, vt Christo Principi Regum terræ, qui te fecit Principem, quod optamus, placeas, ne tandem cadas sicut vnus ex Principibus priusquam consenescas. Dat. Romæ &c. die 22. Octob. 1492. Anno 1.*

2 Olim qualiter Archiduci Philippo Pulcro à Roman. Pont.

Eandem † in sententiam idem Pontifex tunc scripsit Duci Saxoniæ, qui tunc has ditiones nomine impuberis Ducis gubernauit, vt illius ita iura tueretur, vt quod Dei est, Deo seruaretur illæsum: Engelberto autem Nassouio, vt qui apud Maximilianum & Archiducem inter maiores haberetur, illorum honori ac saluti consuleret. Ioanni de Bergis, vt qui inter primos Archiducis aulicos haberetur, non fineret nobilem Principem sub sua directione ab Apostolicæ sedis deuotione, contra auitos mores aberrare: Francisco Busleyden Præposito Leodiensi, vt qui erudi-

3 Et præcipuis eius Aulicis.

tioni

à Curia sæculari requisiti Episcopi fuerint, ipsi vel Curia sæcularis de Episcopi, Officialis, seu alterius ab eo potestatem habentis, & non inferioris, licentia extrahantur, & ad carcerem Episcopi traducantur; sub oportunâ custodiâ: nec inde extrahi, Curiæque sæculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per iudicem ecclesiasticum Curiæ sæculari, quacumq; appellatione postpositâ consignentur; si sæcularis secus faxit, censuras incurrit latas contra immunitatis infractores.

7 Quæstio an quis asylo gaudeat, cognitionis est ecclesiasticæ.

Iuxta quam Constitutionem, & imo vbi ea publicata non est de iure, ea cognitio † ad Ecclesiasticum iudicem spectat, cum quæritur an quis immunitate ecclesiæ gaudere debeat, nec ne: seponendo aliam quæstionem, an sine licentia episcopi extrahi possit, quem non gaudere debere constat. In qua diuersus quidem passim vsus est de facto; etsi de iure sine licentia non possit. *Vt habet Boër. decis.* 109. & nunc eadem Bulla clarè decidit. Ea itaque in prima quæstione primo attendi possunt Concordata inter Duces Brabant. & Episcopos Leodiens. & Cameracens. inita, §. *quoad vero ad violationem immunitatis ecclesiæ: cognoscet Iudex Ecclesiasticus & cæt.* Facit eodem *c. ad Episcopos.* 17. *quæst.* 4. *ad Episcopos* (inquit Gelasius Papa) *direximus iussionem, vt eos qui ecclesias violasse perhibentur, accessu earum iudicent indignos*: quibus verbis disertè asseritur authoritas episcoporum iudicandi de ijs, quibus immunitas competere debeat.

Vnde idem Pontifex *ibidem in c. frater* vtitur his verbis, *quod nec potestatibus, nec principibus vnquam licuit perpetrare, vt hominem in Sanctuario constitutum captatâ sacerdotis absentiâ reluctantem, reclamantemque violenter abstraherent.* Quare B. Augustinus ibidem *in c. Miror.* Bonifacium ita alloquitur, *quo instigante facere ausus es? hominem de ecclesia rapuisti,* &c. *ergo si amicus intenditur, cur Deus offenditur?*

sed

sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor Regem intēdc.&c. Ecclesiæ igitur illæsum reuoca. vbi donec id factum fuerit, Bonifacium à communione segregauit. Quos Canones si quis in notorio delicto & iure nō procedere contendat, at saltem vbi controuersia est, delictum aliquod immunitate dignum sit, an non; locum habere fateri oportet. Respondissent enim isti Principes Gelasio & Augustino excommunicanti se, iudicasse se Asylo indignos, & sanxisse, vt à sanctuarijs auellerentur. Religiosè itaque ipse Rex Scotiæ *in c. inter alia, extra de imm. Eccl.* pro sua pietate Pontificem consuluit de his qui immunitate gaudere deberent, non authoritate sua sanxit, quod luberet aut videretur; & Pontifex quid ex sanctorum Patrum decretis faciendum esset, respondit. Quando verò id ex antiquis Canonibus non eliceretur, Ecclesia decid[illegible] solet. Sic Innoc. III. *in c. fin. extr. de imm. Eccles.* quo[illegible] determinatum non erat, manda[illegible] Archiepiscop[illegible]etano, & Compostellano, vt publicent delinquentem in Ecclesia, non debere gaudere eius immunitate. Et quidem cognitio huiusmodi immunitatis adeo antiquitus visa est esse iuris Ecclesiastici, vt illius violatio Episcopo componenda, id est, emendanda decreta sit in Concil. Tribur. *relato c. si quis.* 17. *q.* 4. vtpote cū ea, si iuris diuini non sit, (quod plerique Canonistæ tradiderunt,) at saltem quam proximè inde deprompta est, vtpotè cum agatur de reuerentia Deo, eiusque domui debita: cuius determinatio, quæ quantaque esse debeat, procul-dubio ab ijs petenda est, quibus iuris diuini partes delegatæ sunt. In eum sensum, Concil. Trid. *sess.* 25. *c.* 20. asserit Ecclesiæ & personarum Ecclesiarum immunitatē Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus esse constitutam. Denique quicunque authores in resolutione suprascriptæ quæstionis quam minimum Ecclesiæ deferunt, ij saltem fatentur cognitionem immunitatis esse mixti fori, adeoque præuentioni esse locum: sed id cum de facto quæritur, non cum de iure, scilicet hoc crimen de iure immunitatem habeat, nec ne; nō cum quæritur, hic hoc crimen commiserit, nec ne.

portionum annuarum inter se inuitis incolis, aliter officio decimatores defungi non puto.

10 Enimvero arbitror† non vsque adeo fundatos incolas si nunc summam duorum annorum petant simul, qui antehac tacuerint; nam etsi lapsum sit ab edicto v. g. quinquennium, tamen trientem decimarum non puto ante debitum, quam quibus annis petitur; non enim quasi ex puro puto debito soluitur, sed magis ex officio Iudicis. qualia non ante debentur quam petuntur. Itaque trientem eo primo anno soluendum puto, quo petitur; tantisper enim superest ratio edicti, ne simul clerus obruatur, si ingentem summam conferre debeat, sed quantum facere potest: vt dilata & diuisa solutio tempore ipso fit facilior, vt in quinquennalibus inducijs ex graui æquitate quandoque receptis probamus: quamquam ab aliquibus Brab. Consiliarijs secus audio responsum.

Nō simul tamē exigenda etiam post lapsum aliquorū annorū.

11 Cætero-quin satis Regulamentum† procedit ex bono & æquo, & conformiter ad ius commune: Quanquam enim qui Ecclesiam destruxerunt, ad eam reparandam tenentur, & magistratus qui per socordiam non impediuit. *Peck. de reparatione Ecclesiarum cap. 3. & 7.* imo & qui vsus est ecclesiâ vt arce pro rebus suis defendendis, vnde euersio nata est, aut aliàs causam efficacem dedit, *idem c. 8.* Deus in sacris literis Israëlitas increpat ex captiuitate reduces, quod omnes ad domos suas ædificandas conuerterentur, neglecta domo Dei. Similiter Poëta minitatur Romanis,

Regulamēto cessante qui reparare tenerentur.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris.

12 Tamen cum plereque Prouinciarum† & ciuitatum recōciliationes harum rerum quasi memoriam damnarint, redeundum est ad ius commune, iuxta quod bona fabricæ imprimis discutienda sunt. *Peckius vbi supr. c. 14.* Sic & Concil. Trid. *s.* 21. *c.* 7. ex fructibus & prouentibus quibuscumque ad ecclesias quomodolibet pertinentibus, eas reparari iubet; & in eorum defectum omnes patronos

voca-

vocari, & alios qui fructus aliquos ex dictis ecclesijs prouenientes percipiunt, ac in horum defectum, parochianos per symbola: aut si omnes nimia egestate laborant, transferri in vicinas, & erecta in loco cruce ad prophanos vsus non sordidos permittit applicari. Et hoc casu intelligo declarationem Cong. Conc. quam refert Serola. *p.2. v. visitatio. d.9. his verbis, si populus nolit ecclesiam quæ minatur ruinam, restaurare; ea debet penitus dirui, Sa: v. Eccl.* §.18. Verum in reparandis ecclesijs consuetudo (qualis seruanda est. *c. quicumque, c. filijs.* 16. *q.*7.) ad populum nauis reparationẽ transtulit. Ita iudicatum Parisijs contra parochianos N. anno 1575. & parochianos de Fontaine eodem anno. Et Concil. Brab. iudicauit pro Capitulo Antuerpiensi contra incolas de Conteca anno 1602. & ita habet generalis consuetudo locorum quæ nunc & olim sub diocesi Cameracensi fuerint; quamuis recordia Leodiensia rigorosius cum decimis agant. Nauis porro est quicquid extra cancellos seu oxale est. *Pec. c.* 13. *n.*2.3. Enimuerò qui decimas & beneficia ecclesiastica possident ita reparare tenentur, ne ipsi egeant, *c.4. extra. h.t. c. si monachus.* 16. *qu.*2. *c. decernimus.* 10. *q.*2. *Capell. Tolos. decis.* 499 *facit l. si quis à liberis,* §. *de alimentis. D. de alend. lib.* vti ne quidem priuata debita aliter soluere tenetur Clericus, quam ne egeat, ideoque nec cedit foro, nec ob ea incarceratur, *c. Odoardus, de solu.* Reparare inquam, non de integro extruere. neque enim eò ius aut consuetudines extenduntur, *Pecqu. c.*1. *&* 2. *l. hactenus, D. de vsuf.* sed magis ad populum hæc pertinent, *c.*1. *h.t. arg. c.* 27. *si Episcop. de officio ordinarij in* 6. Ita iudicatum contra incolas de Breyne *aux grands iours de Clermont,* saltẽ ita vt sine egestate tamen fiat, vt si ecclesia maximè egeat, sine egestate Clerus contribuat bonorum solum tertiam aut similem partem: adeoque multum versatur in hac re arbitrium iudicis, *Chenu au recueil de regl. tit.*1. *c.*14. vbi & superiora arresta refert. Ius quidem in d. c.1. ita ecclesiasticos vult contribuere, vt populi deuotionem excitent. sic olim in reparatione templi Hierosolymitani sacerdotes decimam decimę contribuebant; populus singuli tertiam

13 Quid de decimis in manu mortua existētib. sine regressu ad primæuam naturam?

partem cycli per annum 2. *Esd.* 10. Porrò † sicut laici decimas possidentes exempti sunt ab oneribus ecclesiasticis; ita & ecclesiastici, qui decimas non per se ad ecclesiam reuersas habent, sed in consequentiam tantum bonorum laicorum; vt si pars sint aut dependeant ab aliquo eorum Dominio; quia tum non tāquam tales, sed vt pars Dominij, cuius naturam sortiuntur & accessoriè sequuntur, possidentur. *Molin. ad Consf. Paris.* §. 68. *num.* 24. *in prior. edit.* §. 45. quia per talem statum impediuntur ad ecclesiam reuersæ naturam recuperare primigeniam, quod alioquin fieret, *c. dilectus.* 34. *extra de preb.* vbi donatarius ecclesiasticus iuris conferendi, non gaudet iure Regis donantis, sed quale ordinarium ecclesiam recipit, quia id ius ad ecclesiam reuersum erat. Vnde idem censendum foret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ, alteriusve seruitij remanent, etsi in manu ecclesiastica sint. Sed in his secus processum in edicto, magis ex æquitate, quam mero iure; nam in ipsis Concordatis Brabant. etsi in petitorio cognitio decimarum tanquam merè ecclesiastica ad forum ecclesiasticum spectare agnoscatur, excipiuntur tamen decimæ infeudatæ, §. *in causis mere ecclesiasticis.* Quæ exceptio corruit, si naturam primigeniam, quæ cum alijs vniformis est, recuperauerint. Porro ad reparationem ecclesiarum quam proximè accedit instauratio & clausura cæmiterij, & domus presbyteri parochialis. de illâ, Cōcordata Hannoniæ inter Episcopum Cameracensem & Consiliarios suæ Maiestatis inita 2. Martij 1541. declarant, quod spectent ad parochianos, sicut, inquiunt, est iuris; nisi de tractatu aut transactione aliqua doceatur, quod ad alios spectet. Domum autem presbyteralem etiam incolæ construere tenentur, vt congruè parochus hospitari possit. Quamquam parochus eam sartam tectam seruare teneatur; quoad mediocres scilicet reparationes, non vero grauiores. Qua de re arresta sunt apud *L. Charond. Resp. l.* 4. *res.* 1. *Chenu en ses Reigl. t.* 1. *c.* 12. & 14. *Choppin. Monast. l.* 1. *t. fi. num.* 24.

Enim-

Enimuerò † Concil. Trident. *ſ.*21.*c.*4. ſtatuit vt in ijs 14
locis in quibus ob locorum diſtantiam ſiue difficultatem Quando
parochiani, ſine magno incommodo ad percipienda ſa- & quali-
cramenta, & diuina officia audienda accedere non poſ- ter nouæ
ſunt, nouas parochias, etiam inuitis Rectoribus, iuxta Parochiæ
formam conſtitutionis Alexandri III. *quæ incipit ad au-* erigendę?
dientiam, conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus qui de nouo erunt eccleſijs nouiter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad vitam dictorum ſacerdotum ſuſtentandam. Sic vt omnia hæc ad arbitrium Ordinarij ſpectent; cum priori iure præter iuſtam cauſam Rectoris conſenſus, niſi ſine eius præiudicio fieret, & maioris partis vtriuſque populi adeſſe deberet, *Riccius in prax. Epiſc. dec.*554.

Ædificatio & inſtitutio nouæ parochialis eccleſiæ fieri tantum debet ex neceſſitate, abſque diminutione iurium matricis: modo ea abundet, nec adſit modus dotandi aliunde, & inſuper ſine præiudicio poſſidentis, *vt S. Cong. reſpondit* 1594. *apud Pias. p.* 1. *c. vlt. num.* 1. Vnde DD. *in c. ad audientiam, extra de eccl. ædif.* ſcribunt, id quidem debere fieri de Rectoris conſenſu, tamen ijs & patronis inuitis fieri poſſe, ſi grauis ſit cauſa, *Azor. inſt. Mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 12. Idem obtinet in Epiſcopatibus ex graui iuſtaq; cauſa, *arg. c. ſicut vnire. extra de exceſ. prælat.* B. Bernard. *Ep.* 131. *Poteſt*, inquit, (Romana eccleſia) *ſi vtile iudicauerit, ordinare Epiſcopatus, vbi hactenus non fuerint: poteſt eos, qui ſunt, alios deprimere, alios ſublimare; prout ratio ſibi dictauerit; ita vt de Epiſcopis creare Archiepiſcopos liceat, & è conuerſo ſi neceſſe viſum fuerit.* Ita Bernard. qui etiam Pontifici Romano author fuit, vt ſedes Tornacenſis, quæ vnita fuerat ſedi Nouiomenſi per aliquot ſæcula, fuerit ſeparata, & Epiſcopum quaſi poſtliminio reuerſum habuerit circa annum 1180. regnante Rege

Philippo

Philippo Aug. sub Eugen. III. Papa, *vt scribit Gaguinus in suo compendio super Francorum gestis. l. 6.*

15 Erectio nouorum in Belgio Episcopatuum.

Sic summo † Reip. & Religionis bono, ad instantiam Regis Philippi II. Pontifex Pius IV. 4. Idus Maij 1559. in Belgio erexit nouos episcopatus, & eorum districtus in dioceses erigendas separauit ab episcopatibus Leodiensi, Vltraiectensi, & Cameracensi, alijsque, erecta sede episcopali Cameracensi, & Vltraiectina in Archiepiscopatum, ac Collegiata Ecclesia Mechlinienſ. in Archiepiscopatũ similiter, quæ prima est, vt in exequijs Imp. Rudolphi Mechliniensi, Cameracensis cessit vindicias, ei addicente serenissimo Principe nostro: etsi tamen Archiepiscopus Mechliniensis Belgij primas non sit, sed inter cæteros primus. Nec debet permittere episcopus ædificationem sine dote, alioquin ipse ad dotandum teneretur, sicut ordinans sine titulo, sed potest tamen populum cogere ad necessaria parocho nouo suppeditanda, *Trid. d. c.* 4. quod amplius est quam *in d. c. ad audientiam*, quodque Episcopus procedit vt delegatus Apostolicus.

16 Anniuersarius † autem consecrationis dies ex causa in alium reduci potest; nec consecratio fieri debet sine reliquijs Sanctorum Canonizatorum, & remotis alijs corporibus, si quæ sub altaribus sepulta sunt, *Pias. ibi. ex Cong. Concil.* Quæ porro spectant ad erectionem noui monasterij, diximus tit. de Regul.

17 Fabrica B. Petri in Vrbe quæ † priuilegia ex cõcessione summorum Pontificum habeat; vide apud *Quar. v. fabric. S. Petri, Serol. v. Legatum. §. 9. p. 2. & v. fabrica Ecclesiæ.*

DE IMMVNITATE ECCLESIÆ.

1 Immunitas Ecclesiæ commendata à Trid. Conc. omnib⁹ Principibus.

ADhortatur Concil. Trid. *ſ. 25. c. 20.* omnes Reges & Principes, † vt quo largius bonis temporalibus, atq; in alios potestate sunt ornati, eò sanctius quę Ecclesiastici iuris sunt, tanquam Dei præcipua, eiusque patrocinio tecta venerentur, nec ab vllis lædi patiantur. Eam in rem quia insignis est epistola, quam Alexan. VI. 22. Oct. 1492. cum

cum in Brab. iura ecclesiastica minui dicerentur, scripsit Philippo Archiduci Austriæ, Burgundiæ, & Brab. Duci, † visum est hic eam inserere. *Dilecte fili, salutem &c. Auctoritatem sanctæ Sedis Apostolicæ in tuis dominiis, & præsertim in Ducatu Brabant. contemni, libertatem ecclesiasticam tolli, multorum fide dignorum testimonio intelligentes mirati sumus, pariter & doluimus*: Nec *sane id nobilitati tuæ asscribimus, qui per ætatem fortasse perspicere non potes, quantum ista conscientiæ, honoriq; tuo obsint; cũ tamẽ in tenerâ ætate, optima indole, & ingenio, vt audiuimus, præditus sis, Præceptoris vicem apud te sustinere posse facile credimus. Qua de re te hortamur in Domino, vt quò magis Rex Regũ Deus tuum Principatum stabiliat, inter cætera tuæ institutionis præcepta, id primum esse non negligas, quod Deum colas, Deum timeas, & illum in suis ministris venereris; Ecclesiastica iura nullo vnquam tempore violari permittas, Apostolicæ quoque sedis auctoritatem & Christi Vicarij Iurisdictionem à tuis subditis dilaniari non sinas; & si quid in his sub tua nobilitatis vmbra temere commissum fuit, id mox emendari ac in irritum reuocari facias: ne ad culpam tibi imputetur, quod te permittente in detestabilem traheretur abusum. Nam qui secus egerit, non facile reperies quenquam ex his prospere regnasse: sunt tam sacri quam gentilium codices pleni exemplis; intellige ex tuis aulicis quam felicibus tui progenitores, donec hæc obseruauerint, claruere successibus. Tu igitur disce iuuenis sic Principatum tenere, vt Christo Principi Regum terræ, qui te fecit Principem, quod optamus, placeas, ne tandem cadas sicut vnus ex Principibus priusquam consenescas. Dat. Romæ &c. die 22. Octob. 1492. Anno 1.*

2 Olim qualiter Archiduci Philippo Pulcro à Roman. Pont.

Eandem † in sententiam idem Pontifex tunc scripsit Duci Saxoniæ, qui tunc has ditiones nomine impuberis Ducis gubernauit, vt illius ita iura tueretur, vt quod Dei est, Deo seruaretur illæsum: Engelberto autem Nassouio, vt qui apud Maximilianum & Archiducem inter maiores haberetur, illorum honori ac saluti consuleret. Ioanni de Bergis, vt qui inter primos Archiducis aulicos haberetur, non sineret nobilem Principem sub sua directione ab Apostolicæ sedis deuotione, contra auitos mores aberrare: Francisco Busleyden Præposito Leodiensi, vt qui erudi-

3 Et præcipuis eius Aulicis.

tioni

tioni tanti Principis destinaretur, & Cōsilijs suorum procerum interesser, cum imprimis Deum timere doceret, & illum in suis ministris honorare, & ecclesiam Dei debito prosequi honore: Ioanni Carondelet Cancellario Austriæ, Burgundiæ, vt qui in eo loco esset, quo ecclesiæ partes sustinere possit, illas consilio & auxilio promouens, illius iurisdictionem & Apostolicæ sedis authoritatem non offenderet, nec per alios offendi permitteret: Ioanni autem de Honthem Cancellario, separatim, & Cancellariæ Brabant. separatim mandauit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vt quædam mandata & sententias aduersus ecclesiam, ecclesiasticas personas & super illarum rebus & bonis concessa annullarent, & reuocarent, in pristinamque libertatem restituerent. Episcopo autem Leodiensi, Cameracensique similiter mandauit vt in ecclesiæ defensionem sic inuigilarent, quatenus attentata reuocarentur; alioquin dictas cēsuras publicarent: Abbatibus vero Affliginiensi & Parcensi, cur qui intelligerent iurisdictionem & libertatem ecclesiæ contemni, & extingui, ex aduerso non starent, nec Pontifici curarent reuelare? mandans vt negligentiam accurata diligentiâ castigarent.

4 Exstat† præclara Bulla Martini V. anno eius primo, pro Clero diocesis Cameracensis, quæ non minimam Belgij partem tunc continebat; vbi præfando, quod alicubi deterioris cōditionis factum Sacerdotium videretur, quam sub Pharaone fuisset, qui alijs seruituti subactis, sacerdotes & possessiones eorum in pristina libertate dimisit, mādauit publicari & obseruari decreta Concilij Lateranensis Honorij III. & sanctionem Friderici II Imp. cum ferretur adhuc sub sedis Romanæ obedientia existentis, quam extensè refert, & cuius fragmentum est in *Auth. Cassa. C. de sacros. ecclesijs*, necnon Caroli IV. Imperatoris, qui refert diuersa statuta contra libertatem ecclesiasticam seu personarum, seu rerum, & speciatim inhibitionem quod nulla bona temporalia in potestatem ecclesiasticam transferrentur, edita, eaque irrita esse, & irritari, & impo-

Età Carol 4. Imper. & Martin 5. Pont. per Germaniā & Belgium sancita.

imposterum talia non edi sub Imperialis Banni pœna; alijsque vniuersis sub Imperio constitutis mandat speciatim, ne quid cōtra personas ecclesiasticas statuatur, ne rebus eorum vlla onera cuiuscumq; nominis imponantur, hortando & requirendo Prælatos, in quorum districtibus talia committerētur, vt ipsi Imperialem legem per eorum ecclesias & Synodos publicarent. Quod & ipsum mandat dictus Martinus, vbi & quando expedire videbitur fieri, & contra transgressores, sine dissimulatione per censuras procedi.

Quod spectat † ad immunitatem templorum sacrorumque locorum, ius Asyli ex veteribus sacris legibus cōstitutum, & apud Ethnicos iam olim vsitatum fuit. Coras. *Miscell. l. 5. c. 13.* Cadmum ptimū Asylum instituisse vult. Cauar. *var. resol. l. 2. c. 20. n. 2. 3. 4.* plurima antiquorum exempla profert. Est & illud Hecubæ apud Virgilium, 5 Ius asyli quam antiquum.

Huc tandem concede, hæc ara tuebitur omnes.

Contentiones Græcarum & Asiaticarum ciuitatum apud Senatū Rom. antiquitate summa munitas quoad immunitatem templorum insigniter recitat Tacit. *Ann.* l. 3. *&* 4. cum eâ suspensa esset à Præsidibus donec à Senatu probarentur. Ad quem modum ad sacra confugiendi deinde accessit refugium ad statuas Principum.

Canones multa sanxerūt de immunitate confugientiū ad ecclesias: sed superuenit Const. Greg. XIV. † omnibus priuilegijs reuocatis, & ad vnam formam reductis; disponens vt laicis ad ecclesias locaq; sacra & Religiosa prædicta confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, & publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediūtur, aut depopulatores agrorū, quive homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis ecclesijs, earumve cœmiterijs committere nō verētur, aut qui proditoriè proximū suum occiderint, aut assassini, vel hæresis aut læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei, immunitas ecclesiastica nō suffragetur: sed qui talia delicta commisisse videbuntur, quando 6 Nouissimum ius Greg. 14.

à Curia

à Curia sæculari requisiti Episcopi fuerint, ipsi vel Curia sæcularis de Episcopi, Officialis, seu alterius ab eo potestatem habentis, & non inferioris, licentia extrahantur, & ad carcerem Episcopi traducantur; sub opportunâ custodiâ: nec inde extrahi, Curiæque sæculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superius expressa commiserint, tuncque demum de mandato Episcopi per iudicem ecclesiasticum Curiæ sæculari, quacumq; appellatione postpositâ consignentur; si sæcularis secus faxit, censuras incurrit latas contra immunitatis infractores.

7 Quæstio an quis asylo d gu sit, cognitionis est ecclesiasticæ.

Iuxta quam Constitutionem, & imo vbi ea publicata non est de iure, ea cognitio † ad Ecclesiasticum iudicem spectat, cum quæritur an quis immunitate ecclesiæ gaudere debeat, nec ne: seponendo aliam quæstionem, an sine licentia episcopi extrahi possit, quem non gaudere debere constat. In qua diuersus quidem passim vsus est de facto; etsi de iure sine licentia non possit. *Vt habet Boër. decis.* 109. & nunc eadem Bulla clarè decidit. Ea itaque in prima quæstione primo attendi possunt Concordata inter Duces Brabant. & Episcopos Leodiens. & Cameracens. inita, §. *quoad vero ad violationem immunitatis ecclesiæ: cognoscet Iudex Ecclesiasticus & cat.* Facit eodem *c. ad Episcopos.* 17. *quæst.* 4. *ad Episcopos* (inquit Gelasius Papa) *direximus iussionem, vt eos qui ecclesias violasse perhibentur, accessu earum iudicent indignos*: quibus verbis disertè asseritur authoritas episcoporum iudicandi de ijs, quibus immunitas competere debeat.

Vnde idem Pontifex *ibidem in c. frater* vtitur his verbis, *quod nec potestatibus, nec principibus vnquam licuit perpetrare, vt hominem in Sanctuario constitutum captatâ sacerdotis absentiâ reluctantem, reclamantemque violenter abstraherent.* Quare B. Augustinus ibidem *in c. Miror.* Bonifacium ita alloquitur, *quo instigante facere ausus es? hominem de ecclesia rapuisti, &c. ergo si amicus intenditur, cur Deus offenditur?* *sed*

sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor Regem intẽde. &c. Ecclesia igitur illæsum reuoca. vbi donec id factum fuerit, Bonifacium à communione segregauit. Quos Canones si quis in notorio delicto & iure nõ procedere contendat, at saltem vbi controuersia est, delictum aliquod immunitate dignum sit, an non; locum habere fateri oportet. Respondissent enim isti Principes Gelasio & Augustino excommunicanti se, iudicasse se Asylo indignos, & sanxisse, vt à sanctuarijs auellerentur. Religiosè itaque ipse Rex Scotiæ *in c. inter alia, extra de imm. Eccl.* pro sua pietate Pontificem consuluit de his qui immunitate gaudere deberent, non authoritate sua sanxit, quod luberet aut videretur; & Pontifex quid ex sanctorum Patrum decretis faciendum esset, respondit. Quando verò id ex antiquis Canonibus non eliceretur, Ecclesia decid[illegible] solet. Sic Innoc. III. *in c. fin. extr. de imm. Eccles.* quo[illegible] determinatum non erat, mandat Archiepiscop[illegible]etano, & Compostellano, vt publicent delinquentem in Ecclesia, non debere gaudere eius immunitate. Et quidem cognitio huiusmodi immunitatis adeo antiquitus visa est esse iuris Ecclesiastici, vt illius violatio Episcopo componenda, id est, emendanda decreta sit in Concil. Tribur. *relato. c. si quis.* 17. *q.* 4. vtpote cũ ea, si iuris diuini non sit, (quod plerique Canonistæ tradiderunt,) at saltem quam proximè inde deprompta est, vtpotè cum agatur de reuerentià Deo, eiusque domui debita: cuius determinatio, quæ quantaque esse debeat, procul-dubio ab ijs petendà est, quibus iuris diuini partes delegatæ sunt. In eum sensum, Concil. Trid. *sess.* 25. *c.* 20. asserit Ecclesiæ & personarum Ecclesiarum immunitatẽ Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus esse constitutam. Denique quicunque authores in resolutione suprascriptæ quæstionis quam minimum Ecclesiæ deferunt, ij saltem fatentur cognitionem immunitatis esse mixti fori, adeoque præuentioni esse locum: sed id cum de facto quæritur, non cum de iure, scilicet hoc crimen de iure immunitatem habeat, nec ne; nõ cum quæritur, hic hoc crimen commiserit, nec ne.

Atque hæc quidem abunde sufficere videntur præsertim vlterius facta relatione ad ea quæ scribit Borgninus Caualcanus *l.5.decis.21.num.16.* vbi luculenta solutio habetur omnium eorum, quæ vlterius adferri ac obijci possent. Et paulò fusiùs solito hîc disputata hæc sunt, quod his annis grauissimè inter vtramque partem concertata fuerit hæc quæstio.

8 Adhæc Caualc. *ibid.num.29.* asserit, ne quidem † licere iudicibus reos è templis eripere, non tantùm vt ad sanguinem damnent, sed ne quidem vt ad bannum, vbi dicit se vidisse super ea re litteras à Cong. Card. scriptas ad Episcopum Papiensem iussu Pontificis, vt faceret remitti captos & relegatos in Ecclesia à iudice sæculari, & bannum cancellari, ex eo quod ad iudicem sæcularem non spectabat talis cognitio, & Episcopos debere tu[illegible]munitatem Ecclesiæ sine timore, etiam vsqu[illegible]fusionem sanguinis. Pro ciuitate quidem Antuerpiens. res expedita est: nam in tractatu quem Episcopus Cameracensis habuit cum ciuitate Antuerpiens. anno 1514. vlt. Maij, in principio disponitur conformiter Bullæ Greg. XIV. quod Decanus Christianitatis veniet ad fugitiuum, & habita informatione nomine Episcopi, permittet duci reum ad carcerem ciuitatis, qui in eam rem Episcopo commodetur; sic quod in corpore aut membris nihil ei fiat, neque ius vllum aut processus contra eum formetur, sub pœna excommunicationis & cessationis à Diuinis, donec per Officialem aut deputatum declaretur, immunitate loci gaudere debeat, an non; sumptibus tamen ciuitatis; & casu quo declaretur, quod immunitate gaudere debeat, restituetur loco vnde deductus est, & ibi liber relinquetur; & si secus iudicetur, reducetur nihilominus ad eum locum, & ibi sæculari iustitiæ permittetur, vt abducant: rogando nihilominus pro gratia. Certè præclara prudentia illius Episcopi Iacobi de Croij, quam sedes Apostolica pro vniuersalis orbis regimine postea imitata sit. In Concordatis Hannoniæ inter Episcopum

Asylum etiam à banno tuetur.

ſcopum Cameracenſem, & Conſiliarios ſuæ Maieſtatis *initis* 2. *Martij*. 1541. vbi quidem ſemper ſtricte habita fuit iuriſdictio Eccleſiaſtica, hac de re conuentum eſt, quod in caſibus *c. inter alia extra hoc tit.* & homicidio deliberato, quod vocant *vilain, & de faict d'aguet*, aut vt Franci, *de guet à pens*, ſine præuia declaratione Officialis poterunt rei è ſacro loco extrahi: ſi porrò extraxerint ſæculares, qui hæc non commiſerunt, tenebuntur immunitatem redintegrare; & in caſum recuſationis, cognitio & declaratio competet Officiali Cameracenſi, ſicut ab omni tempore competijt.

Hæc Conſt. Greg. agit de laicis extrahendis: poteſt itaque inferri, probari eam ſententiam, quæ dicit Clericos ob crimina extrahi à ſuis iudicibus poſſe, *de qua Couar. l. 2. var. reſol. cap. 20. Abbas in c. inter. extra hoc tit.* vel ideo quod iudicia Clericorum ſint ad correctionem, cui impediendę non datur Aſylum, ſed parcendo ſanguini, *Riccius in prax. cler. decis.* 591. Adeoque ſi ageretur de crimine contra Clericum ad finem, vt eo probato depoſitus, degradatuſque traderetur corporaliter puniendus brachio ſæculari; eo caſu extrahi non poſſet: quin nec Clericus in minoribus à iudice ſæculari poſſet extrahi. *M. Ant. Gen. in fin. vbi ſuprà.* 9

Conſtit. Clericos nõ tuetur niſi extra cauſam correctionis.

Qui in ipſis Eccleſijs peccant, immeritò implorant auxilium, vt Tacit. *l. 3. Ann. neque quemquam*, inquit, *in Capitolium aliaúe Vrbis templa perfugere, vt eo ſubſidio ad flagitia vtatur.* Vnde & hos Conſt. excludit; ſed loquitur tantùm de occidentibus vel mutilantibus in Eccleſia. Quid ergo de furantibus & ſimilia committentibus? iure tuti non ſunt, *c. frater*, 17. *quæſt.* 4. *Farin. pr. Crim. l. 1. t. 4. q. 28. num.* 24. Et valde vſus etiam poſt hanc Conſt. inclinat; ſed dubito, cum loquatur in maioribus, ad minora poſſit extendi; ſed & hoc niſi fiat, ipſi Eccleſiæ noxium foret. Itaque in dubio pro Eccleſia & anteriore iure reſpondendum videbitur. 10

Sed & illud quæri poteſt, an Conſt. locum habeat in de-

11. in delictis † præscriptis 20. annis vel penè eò extensis, cùm pœnæ huiusmodi temporis lapsu tollantur penitus, vel mitigentur, *vt est text. in l. querela, C. Ad leg. Corn. de fals. Prosp. Farin. prax. crim. l. 1. tit. 1. q. 10. num. 84. 85.* cum verba sint accipienda cum effectu, & eundem effectum nō habent crimina præscripta, vel tam diutino lapsu mitigata. Videtur quod non; sed quod tempus saltem imminuerit eatenus acerbitatem, vt non qualificata, sed communia saltem censeri debeant, quæ ab immunitate non secludunt. At, inquies, ea præscriptio hodie non adeo vrget. sed respondeo, constare ex Chenu *en ses notables questions. q. 83. Papon. arrest. l. 24. t. 11. arrest. 1. & seq.* eam diuersis supremarum Curiarum arrestis, & iam his vltimis annis firmatam: quin & eam probat Damhouder. *in praxi criminali c. 1. & 8. num. 24. qui praxim nostram apprimè nouit.* Et quamuis in foro sæculari non foret seruata, tamen in Ecclesiastico habere locum debet, quod non ijsdem legibus constat, adeoque ibi non tantùm non vsu, sed contrario vsu, vt leges solent, abrogata doceri deberet.

An delicta vetera in Cōstit. recepta sint?

12 Et quanquam † notoriè constaret quem commisisse crimen exemptum, in d. Bulla nihilominus debet eiusdem dispositio seruari, vt per manum Ecclesiasticam extrahatur ad carcerem Ecclesiasticum, & cognoscatur & decidatur gaudere debeat, nec ne? & si contra sit factum, Ecclesia debet contra spolium restitui, & postea extrahi rursum & cognosci. *M. Ant. Gen. in praxi. c. 18. numer. 5.* Insuper Iudex qui non extraxit nec mandauit, sed ab alijs extractum condemnat, nihilominus incurrit pœnam excommunicationis hic comminatam, *M. Ant. Gen. ibid.* Vnde & mandantes & non restituentes apparet comprehendi, vt ipsos violantes, etsi & mandantes crimina hic mentionata perinde atque contra ipsa perpetrantes, *Idem ibid. numer. 7.* Quam excommunicationem etiam incurrit extrahens ad finem componendi pacem, &c. *ibid. nu. 9.*

Exempti criminosi sub forma præscripta nihilominus extrahēdi

Tamen absolutio ob violatam immunitatem Ecclesiæ contra

contra hanc Bullam ſpectat ad Ordinarium, quia non † reſeruatur Papæ, neque enim omnes violantes immunitatem Eccleſiæ in Bulla cœnæ comprehenduntur, ſed ſtatuentes contra eandem. *Ita Iud. in Cur. Neap. refert M. Ant. Gen. in praxi. c. 18. nu. 3. 4.* 13 Excōmunicatio Conſtit. non reſeruata.

Porrò Conſt. Greg. XIV. diſerte † dicit, vt rei condemnati, vt aſylo indigni, appellatione poſtpoſita, brachio ſæculari conſignentur. vbi & deuolutiuum, non ſuſpenſiuum effectum intelligo: nam antequam Eccleſiaſticus in ſecunda inſtantia pronunciaſſet, ſæcularis ad condemnationem & executionem capitalem proceſſiſſet, quò ergo deuolutio ſine ſuſpenſione ſpectaret? Sed quæri poteſt, ſi reus immunitate dignus iudicetur, an reſtituatur appellatione Officiarij poſtpoſita? quod expreſſe non dicitur: & fauor iuſtitiæ dubium facere videtur; ſed rectius eſt ad paria duci, vt quod reo, pro quo eſt fauor immunitatis, reuerentiæ Dei, & aſyli, quæ hic quaſi ad iuſtitiæ euaſionem inuenta, licitum non eſt; Officiario actori licitum non exiſtat. Sed reus Eccleſiæ reſtitutus, ſi quia expenſæ compenſatæ ſint, quod neque ſatis crimen, neque nihil probatum ſit, appellet à compenſatione, non exiſtimo deferendum; ne in parte vel acceſſorio aliud ſtatuamus quam in toto & principali. Sixtus V. breue conceſſit pro Regno Neapolitano, & Prouincia Aprutij, ne vlli Banniti immunitate locorum tuti eſſent, vel à Prælatis celarentur ſub grauibus pœnis. *refert Quar. v. Banniti.* ſed eſt localis & temporalis. 14

Tranſeamus ad aliud genus immunitatis † Eccleſiaſticæ. Inter ſcelera Neronis refertur, quod poſtquam omnia expilarat, tandem in prædam etiam Dij ceſſere; ſpoliatis in Vrbe templis, egeſtoque auro, quod triumphis, quod votis omnis populi Romani ætas proſperè aut in metu ſacrauerat. *Cæſar. l. 1. de bello ciuil.* Pompeium etſi ſumma neceſſitate ciuilis belli implicitum, ac decertantem pro populi libertate arguit his verbis: *pecunia à municipijs exiguntur, & è fanis tolluntur: omnia* 15 De immunitate per ſonarum Eccl.

diuina & humana iura permiscentur, & l. 2. *pecuniam omnem, omniaque ornamenta ex fano Herculis in oppidum Gades intulit*. ac deinde narrat, *se ea referri in templum iussisse, & duobus temporibus Ephesiæ pecuniæ auxilium tulisse*. Iosephus tamen *Antiqu. Iudaic. l. 14. cap. 8.* asserit Pompeium deuictis Iudæis templum Hierosolymitanum ingressum, mensam, reliquamque sacram supellectilem auream, & sacras pecunias, duo millia talentorum, contingere noluisse: *propter pietatem*, inquit, *etiamque hoc dignum sua virtute fecit*. Refert Liuius *l. 5.* cum aurum deesset Romæ, votaque Delphico Apollini soluenda forent, matronas propria auri ornamenta Reip. obtulisse: quin etiam cum ad redimendam libertatem pretium Gallis exsoluendum esset, Senatum ad matronas confugisse, vt summam pecuniæ necessariam congregarent, *vtque*, inquit, *sacro auro abstineretur*. plura habet *Pecqu. in præfat. lib. de Eccles. reparand.*

16 Iure Canonum † *in c. non minus, c. aduersus, hoc tit.* & in Bulla Cœnæ generaliter excommunicantur imponentes onera quæcumque Ecclesiasticis, & Clemen. *præsenti de cens.* iubet Ordinarijs, vt quandocumque constiterit quempiam in eam excommunicationem incidisse, publice is Denuntietur. Bulla † Cœnæ dum loquitur de nouis vectigalibus, non tantùm comprehendit, quæ nunc primum instituuntur, sed etiam augmenta & propagationes veterum, *Nauar. in Man. c. 27. num. 51.* seu quæcumque vltra consuetudinem accipiuntur, *Chas. ad Consf. Burg. tit. 1 §. 4. in gloss. verb. induire. numer. 29. l. vltim. C. Noua vect. institui non posse, & ibi Cuiac. in paratit. l. locatio §. eorum. D. de public. l. 4. §. fin. ibid.* Nouell. 43. *cap. 1. vers. nouum autem fuerit non tantum quod nunc primùm impositum fuerit, sed etiam quod primum modum excedit*. Vt præter Principem supremum vel noua instituere, vel vetera augere non liceat. *Rebuff. ad Const. Reg. tract. de mercat. art. 2. gloss. vn.* Quin & ipsi Reges multis in locis eas sibi leges posuerunt, vt non nisi indictis & probantibus Comitijs ea imponerent. *Corset. tract. de potest. reg. quæst. 49. numer. 3. Noua digest:o*

Excômunicantur qui Cleri immunitatem minuunt.

Bulla Cœnæ noua vectigalia damnat, & quæ illa

digestio legum Hisp.l.6.tit.7.l.1.nouæ recopilat. Sic Carol.V. & Philipp. 2. & Alberti & Isabellæ *in læto introitu Brab.* promiserunt, sub veteribus telonijs & vectigalibus mercatores commeaturos, neque supra solitum quicquam exactum iri. Exactio odiosissima est, & Principi raró prodest, cuius gloria est (vt de Traiano Plinius) si fiscus sæpe vincitur, cuius causa nunquam mala est, nisi sub bono Principe. Quare Rebuff. *ad l. inter. D. de vectig. vers. imponere vectig.* asserit eos qui Principi noua vectigalia consulunt, sine magna causa, pœnis tartareis perpetuò cruciandos, Iuxta illud Machab. lib. 2. *Et tu qui inuentor es omnis malitiæ, non effugies manum Domini. Cogita igitur quod morieris, & cito, & generatio tua extinguetur.* Brabanti non quoad vectigalia tantùm, sed & qualiacumque onera à Ioanne Duce ita liberi semper fore promissi sunt, vt nullis precarijs grauari possint; nisi si militarem honorem Dux aut filius accipiat, aut filias elocet, aut capiatur, si ad aulam Imp. vocetur. 100. libræ Louan. eunti, & totidem redeunti debentur; totidem in prolium matrimonijs. Indicium magnæ veterum paupertatis, qualis ferè fuit, quo tempore leges XII. tabularum ferebantur, quando pro pulsatione hominis liberi 25. asses indicebantur; qua crescente vilitate monetæ L. Neratius insigniter abutebatur, cum obuium quemque soluta ea pœna depalmaret, *vt est apud A.Gellium Noct. Att. l. 20. c. 1.*

Addenda est tamen & alia † ratio cõtributionis, verbi gratia, quod si Princeps legitimè oppignorauerit aliquod Dominium, vt pro eius recuperatione indicatur collecta, à qua nec Cleri bona immunia sint. ita iudicauit Concilium Brab. circa annum 1544. contra Capitulum Aquisgranense pro redemptione territorij Rodensis. quasi Principes bonorum immunitatem concedentes, de tali casu non cogitent. *Ita Cast. in l. ad instructiones, C. de sacrosanct. Eccl.* 17

Quin & Conc. Tolet. 3. *Can.* 9. vetat † ne Episcopi Clerũ 18

angarijs grauent, sed forma sint gregis, non vt dominantes in Clerum, *ne videantur,* inquit, *in Ecclesia Dei exactores potius quam Pontifices nominari.*

19 Quare ad rem redeundo, Clericus † sponte soluens non legitimum vectigal peccat; quia præiudicat Ordini, quod sine consensu Papæ facere nequit. Atque olim etiam excommunicatum fuisse constat. *c. Cler. de imm. Eccl. in 6.* Sed *extrau. Benedict. XI. Quod olim, & Clemen. vn. eod.* eum rigorem mitigarunt. Quanquam nunc sub specie pietatis, & tuendæ etiam religionis Clerus sine vllo suo consensu superiorum, Romano, sed nec suo passim oneratur: nec reclamat, sed cedit argumento quo Christus didrachma soluit *Matth.* 17. ne seculares etiam retardentur: vt melius sit minus malum hoc sortiri, & indebita soluere, quam occasionem dare ne alij debita non soluant, vnde tota Resp. in periculum incidat, & simul Clerus maiori malo inuoluatur. Nam impræsentiarum non minimum retinaculum subditorum in fide Principis, est fides erga Deum, dum si populus ad Confœderatos Ordines deficeret, veretur ne ad hæresim cogeretur. Rectè Tacit. *l. 5. histor. superstitionem,* inquit, *fouebant, quia honor sacerdotij firmamentum potentiæ assumebatur.* Sixtus V. ad Hen. 3. Gall. Regis postulationem Clero Galliæ concessit, vt in subsidium belli contra hæreticos in regno existentes alienare possent immobilia pro centum millibus aureorum. *Rescriptum recitat P. Matth. in S. D. l. 1. tit. 7. c. 7.* In Brab. anno 1551. Bulla Pontificia concessum fuit Regi, vt Clerus medietatem prouētuum anni vnius penderet, Rex tamen solutionem prorogatis terminis faciliorem reddidit, In Gallia litteris Regijs belli oneribus exemptus deinde fuit. *Choppin. Monast. l. 2. t. 3. nu. 4.*

20 Vtinam tamen Principes † quicunq; necessariò Ecclesiasticæ pecuniæ auxilio vtuntur, eas rationes inirent, vt omnia in destinatos vsus impenderentur; non multi, qui oneri magis sunt quā vsui, saginarētur; noxiæ Reip. egēte milite: ac censum suū, sumptūq; ipsi noscerent, vt Tacit. *l. 1. Ann.* de Augusto refert his verbis. *Opes publicæ (libello) contine-*

Clericus sponte soluens peccat.

continebantur, quantum ciuium sociorumque in armis: quot classes, regna, Prouinciæ, tributa aut vectigalia, & necessitates ac largitiones: quæ cuncta sua manu perscripserat Augustus. Et quamuis rei suæ quisquis moderator sit & arbiter: publicæ tamen aliæ sunt leges: seruandusque modus, finisque, quo data est: & in qua maxime locum habere debeat, quod Ludouic. II. Galliæ Rex pronunciasse solitus dicitur, Sapienti satius esse nihil debere, quam multa elargiri.

In summa necessitate, & repentino præsertim casu, Ecclesiastici tenentur ad murorum custodiam & vigilias, *c. peruenit b.t.* alioquin secus: ne quidem ad fortificationem ciuitatis vel hospitium militum; nisi domus eo onere affecta, ad ipsos peruenerit, *Cod.Fabrian.l.9.t.29.def.26. Choppin.de sac.eccl.polit.l.3.t.2.n.3.* Concil. Brab. iudicauit in causa Capituli & communitatis Auderlechtensis suburbanæ Bruxellensis circa annum 1606. Inhibetur *c. præterea de iur.patron.* ne quis Ecclesias grauet, aut exigat præter antiquos, seu in fundatione reseruatos reditus: non fodrum, albergaria: regium fodrum bene interpretatur *Boet. Epo heroic.q.de Reg.n.* 24. 25. pabula equorum: albergarias, hospitium: vtrumque ex germanica voce *voeder* & *herberghen.* In his locis specialia Ducum mandata sunt, ne quis inuitis præfectis in Monasterijs hospitetur, ita & edictum Carol. V. 15. *Iunij* 1556. *lib. edict. fol.* 28. *ar.* 1. & 7. *de validis mendicantibus,* & specialiter habet de ea re litteras plurium Ducum Monasterium S. Bernard. vt neminem recipere teneatur; nobilem, aut plebeium. Vt pia loca ab hospitijs militum libera sint, vide Constitut. Pij IV. *quam refert P.Matth.S.D.l.3.t.16.c.1.2.* Cæterum in oneribus realibus, seu precarijs, vt vocamus, in Brabantia contribuunt bona Ecclesiastica, quæ non sunt amortizata, aut vt talia habita 70. per annos ante annum 1451. & quæcumque ipsi Ecclesiastici sibi, non Ecclesiæ acquisiuerunt. Ita sanxit Philipp. Bonus, *litteris* 20. *septemb.* 2451. *quæ instructionem super precarijs continent art.* 7. & 8. Quanquam multis in locis indistinctè ad contributionem vocentur;

21 In summa necessitate clerici tenentur ad personalia onera.

centur;

centur; malitia Paganorum, & negligentia Eccleſiaſticorum. Quin & Concil. Brab. *inter monaſterium S. Bernard. & pagos de Vbeſtmael & Soerſele 22. Auguſt.* 1598. declarauit à precarijs ac ſimilibus oneribus, non decimas tantum, ſed & decimarum conductores immunes eſſe, ne ſcilicet per horum latus Clerici transfigerentur. An idem ſit cenſendum de conductoribus aliorum bonorum Eccleſiaſticorum amortizatorum, vt nec ipſi contribuant, ſicut nec locatores? Pro affirmatiua facit ſimilitudinis ratio, & *ar.* 14. *d. inſtruct.* vbi precariarum onus dirigitur in colonum, & nihilominus amortizatis bonis datur ſupradicta immunitas. Et ita aliquibus locis vſus habet; pluribus ſecus: ſed error ſæpe irrepit ideo, quod non inquiratur an antiquitus amortizata, an recentius acquiſita bona ſint.

NE CLERICI VEL MONACHI NEGOTIIS SÆCVLARIBVS SE immiſceant.

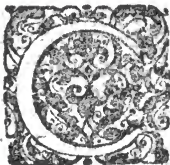
IVſtiſſima † prohibitio. quid enim ijs cum ſæcularibus quibus renunciarunt? non reuertantur vt canes ad vomitum; qui enim mittit manum ad aratrum, reſpiciens retro, non eſt aptus regno Dei; nec fieri poteſt, vt profectus ſpiritualis non impediatur per ſæculares occupationes, vt non inexpertus ille teſtabatur; *nunquam redij minus homo, quam cum inter homines fui.* Igitur Clerici procuratores litium non tantum, ſed & rerum laicorum & tabelliones, & Officiarij eſſe prohibentur, *c.* 1. 2. 4. 8. *h.t.* & ſi in pecuniaria cauſa fraudem commiſiſſe deprehendantur, ab Eccleſia non defenduntur, *d.c.* 2. ſed & per beneficiorum ſubtractionem compeſcuntur, *d.c.* 8. Denique nihil debent lucri quæſtuſue cauſa gerere, ſeu non proprium procurare, *c.* 1. 6. *h.t.* alioqui priuilegijs clericalibus non gaudent, *d.c.* 2. *Concord. Brab.* §. *Clerici, vbi multis enarrantur, quæ eis permittantur vel inhibeantur, ſed agunt maximè de priuilegio fori.* Carol. V. autem clericos

cos negociantes † declarauit, à nullo onere immunes fore, quod ob huiusmodi negocia laici pendunt. 21. *Februar.* 1528. *lib. edict. fol.* 747. *cui consonat c. quamquam de cens. in 6. & Clem. præsenti eod. tit. iuxta priuilegium Leonis X. ei concessum* 2. *Id. Iunij*, 1515. Sic Tacit. *lib.* 13. Ann. decretum refert, *vt militibus immunitas seruaretur, nisi in ijs, quæ vœno exercerent.*

2 Clerici negociãtes priuãtur immunitate.

LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

Irca sponsalia † nihil per Concilium Tridentinum esse immutatum, sed ea relicta esse in terminis iuris communis, sæpius respondit Cong. Concil. *Gutierrez Tract. de Matrim. c.* 4. præterquam quod sponsalia de futuro non transeunt in matrimonium de præsenti, per subsecutam copulam, *vt refert rescriptum Episcopo Tornacensi* 27. *Septemb.* 1520. *Sahagun. h. t. n.* 75. *Gutierrez lib.* 1. *can.* 4. *c.* 18. *n.* 9. *Sanch. de mat. l.* 3. *d.* 40. *nu.* 6. & 7. *Riccius in prax. dec.* 234. (sicut pœna contrahentium matrimonium cum consanguineo, *vt Clem. de consang.* non afficit contrahentes sponsalia ;) præsertim cum ratio perpetui adulterij, quam Triden. *sess.* 24. *c.* 1. *in proœmio* præfatur, non obtineat in sponsalibus: quæ si subessent, locus foret legi *Oratio. D. de sponsalibus*, sed cum d. c. 1. *Triden. h. t.* sit correctorium iuris antiqui, vbi non eadem ratio militat, non debet extendi ad non expressa. Vnde sequitur; si qui mutuas pro-

1 Circa sponsalia nihil mutatũ nouo iure.

promissiones fecerint de matrimonio ineundo, & multò magis si vel copula vel iuramentum accesserit, si postmodum alteruter resilire voluerit, alio instante etiam nunc
2 cogendum † esse ad matrimonij solemnizationem: *Franc. Leo. thes. for. c. 24. n. 20.* tametsi conueniens sit, vt coactionem præcedat monitio. Quinimo magis conuenit, vt cum ad coactionem proceditur, non agatur per censuras, *iuxta c. ex litteris h. t.* sed prius alijs pœnis, etiam carceris. *M. Ant. Gen. in prax. Neap. c. 14. per c. 3. s. 23. Trid.* Quod procedit etiam vbi non accessit defloratio, modo de promissione constet. *vt ibidem docet seruare Curiam Neap.* & Far. *decis. crim. d. 73.* refert Rotam iudicasse, huiusmodi promissorem per censuras etiam esse cogendum; nisi tamen tales subsint causæ, ob quas sponsalia merito solui deberent. *Caualc. in indice primæ partis decisionum, verb. matrim.* Vnde constat, nos eam tueri sententiam, quæ dicit obligatos ad contrahendum matrimonium esse cogendos, non monendos tantum; tametsi matrimonia debeant esse libera; scilicet, vt omnes contractus initio dicuntur esse voluntatis; at vbi initi sunt, & promissio facta, adimpletio est necessitatis, non enim vir qui semel placuit, postea displicere potest: *vt habemus in c. horrendus 32. q. 5. horrendus*, inquit, *& incultus est vir, semel placuit, nunquid vir frequenter est eligendus*? &c. & in sponsalibus similiter loquitur gl. *in c. quod semel de Reg. iur. in 6.* Neque immerito; cum enim matrimonium per sponsionem iniri, per consensum de præsenti perfici, per copulam consummari dicamus; in his diuerso iure vti non oportet: neque debet quis mutare consilium in alterius præiudicium, *c. mutare, de reg. iur. in 6.* Præiudicium, inquam, & infamiam, quæ publicè sequitur eos, quorum sponsalia sic soluuntur, & iniuria, quam etiam priuatim patiuntur: nam cum multa sponsis liceant, *Sanchez de mat. l. 9. d. 46. n. 46.* multa inter eos solent fieri, quorum sine erubescentia meminisse non possunt, si coniuges non fiant. Quod si porro non
3 præuijs † promissionibus de ducendo, aut sponsalibus de futuro, recta via partes absente parocho processerint ad verba

Vt ea obligent, & cogi promissores possint, vt olim.

verba de præsenti, nihil egisse censebuntur; ob decretum irritans: adeoque nullus exurget effectus, nec resoluetur actus in sponsalia de futuro. *Nauar. de cland. desp. con. 5. n.* 1. ita vt neuter ab altero cogi possit ad celebrandum solemniter matrimonium: *Ita declaratum refert Caualc. in ind. prima par. verb. matrimonium.* Nisi, *dicit Sa. V. sponsus* §. *fin.* contrahentes voluerunt se obligare, eo modo, quo poterant: etsi dissentit Gutierrez *vbi sup. c.* 11. *n.* 2. Ne quidem si copula & defloratio sub hac vmbra intercesserint. neque eo casu dotatio à deflorante peti poterit, cum obligatio ad ducendum cesset, atque ita succedanea honoris reparatio: cum & ratio c. 1. de stup. & ad. hîc non sit, quia nec vi, nec metu, aut precibus taliter contrahens seducta præsumitur: sed constat sub vmbra irriti & inefficacis matrimonij cognitâ esse, quod totum suæ erga decretum ecclesiæ contumaciæ imputare debet. Gutierrez tamen *vbi sup.* secus sentit, quod æquius. Si tamen præuiæ fuerint de ducendo promissiones, etsi matrimonium absente parocho, & deinde copula sequatur, in vim promissionum priorum censebitur in copulam nupta taliter consensisse: vnde ad solemnizandum matrimonium, & dotem agere poterit. *Caualc. vbi sup. & par.* 3. *decis.* 21. *n.* 44. vbi etiam notat, non esse proprium parochum eorum qui in vrbe habitant, cum tempore vindemiarum per aliquot etiam menses ruri sunt, & sponsalia ac matrimonia taliter contracta iuxta suprascripta regulantur. *Riccius prax. mat. dec.* 244. vbi quis tamen in duobus locis æquè principaliter habet domicilium, potest vtrobique contrahere matrimonium. *L. domicilium D. Ad municip. arg. l. hæres absens, D. de iudicijs, Gutier. de mat. c.* 64. *Sabagu. h. t. n.* 81. *ex Cong. Conc.*

Non si de præsenti contraxerunt contra formã Concilij.

Si quis aliquam † ex tribus v. g. sororibus ducturum se promiserat, & vnam cognoscebat, iure antiquo huiusmodi indeterminata sponsalia transibant (vt probabilior est sententia) in matrimonium: quæritur an cum iure Concil. Trid. omnia præsumpta matrimonia sublata sint, *Gutier. de Matrim. c.* 70. hæc similiter nullius erunt 4

Indeterminata sponsalia per copulã determinãtur.

hîc

hic effectus? Et existimo fieri sponsalia determinata ad hanc personam, quæ antè erant indeterminata; vt antè determinabat eadem copula ad matrimonium: vt copula hæc eatenus operetur, quatenus potest, id est, determinationem saltem certæ personæ, etsi non matrimonium de facto; nam eatenus resistit Concil. At dices cum Sanchez *l.1.d.26.n.12.* iuris veteris rationem fuisse, vt excusarentur tales à præsumptione peccati, adeoque affectu coniugali coniunctos fuisse, vt eadem ratio *in c.16. qui fidem, h.t.* at post Concil. non possunt censeri affectu coniugali fecisse; cum tali coniugio Concil. resistat. Resp. non videri iuris antiqui eam solam fuisse, sed & rationem honestatis, & fauorem matrimonij; vt quæ taliter corpus tradidissent, postea non abirent illusæ: atqui ea ratio adhuc effectum habebit, si cùm matrimonium esse non possit; (quia Conc. publicè contrahi vult,) sponsalia saltem dicamus fieri. Vnde si ea omnia contingerent præsente parocho & testibus; perinde ac fieri solent in tenebris; verè esset matrimonium, *Gutierr. de matr. c.70.* Quare saltē determinata nunc esse sponsalia dicamus: & in eorum vim compelli posse ad solemniter ducendum. Idem de conditionalibus sponsalibus liceat dicere, dum copula interuenit, cum conditio est adhuc in pendente: scilicet, vt purificata per hanc, & absoluta fiant, cum matrimonium tantum non esse prohibeantur.

§ Filijfam. inuitis parentib. non irrite contrahunt, sed tamen peccant.

Ecclesia semper detestata † est ea matrimonia, quæ filij contrahunt inscijs inuitisue parentibus; nisi scilicet iusta eis sit causa. Tamen eos anathemate damnat, qui dicunt ea rata non esse, aut parentes irrita facere posse, vt non facile sit excusare ex toto circa hunc articulum Constitutionem *Henr. III. Galliarum Regis, Blesis editam:* non quod filijfamilias liberè parentes in re tam graui, præsertim vbi lex aut mos aliter requirit, negligere aut spernere possint, *Azor. Institut. Moral. p.2. l.2. c.2. q.6.* sed ne inuiti cogantur, *Trid. c.9. sess. 24.* vel etsi peccent, irritè contrahere dicantur. Parentes si iustam causam

sam † habent, inconsultum filij matrimonium inductione, non vi impedire possunt. *Trid. c. 9. s. 24. c. 18. s. 25.* neque eos tamen comprehendit c. 9. sess. 24. si via facti vtantur, tametsi grauiter peccent; loquitur enim de dominis temporalibus, & magistratibus exteriorem iurisdictionem habentibus. *Sa. V. excom. nulli reser.* §. 11. Sub quibus tamen comprehendo Duces, & Centuriones, seu alios magistratus militares, qui carcere & alijs pœnis milites cohibent, ne vel contrahant, aut cum his aut illis contrahant. Nec itidem comprehendo iudices, qui ad instantiã parẽtum, filios alicubi includunt; vt cum ratione causam suã examinent, præsertim dũ dubitatur an amatorijs poculis à meretricib. inducti sint adolescẽtuli, adeoq; helleboro egeant ad purgandũ cerebrũ, dũ ad matrimoniũ ducũtur, nõ ab instinctu rationis, sed tanq̃ boues ad victimã. 6 Ideoq; hi illorũ conatibus, suasionibus obstare possunt, non vi, aut metu.

Sed tamen etiamnum hic quæritur, † an saltem præsertim filiæf. ob præteritos neglectosque parentes exhæredari possint? Et quidem vt id iure Cæsareo fieri possit, tria requirit Sanchez *l. 4. d. 24.* Primò, vt parentes eam volint matrimonio collocare, & dotem iuxta suam qualitatem ei dare. Secundò vt filia illi matrimonio repugnet, & vitam luxuriosam publicè meretricando eligat. Tertiò, vt sit minor 25. annis, *hanc etiam sententiam Iason communem vocat in Auth. non licet. C. de lib. prater. & clarè hac decidit* §. *aliud quoque, in Auth. vt cum de app. vt explicat Sanchez d. dis. 24. nu.* 3. & quamquam hic Carol. V. edicto suo anno 1540. secus videatur statuisse: tamen si bene illud examinatur, loquitur de sollicitatione, & specie raptus, sollicitantes interdicens aquâ & igni, vt nemo eas hospitetur, sub pœna 100. flor. aureorum: Præfatiò etiam loquitur de clandestinis matrimonijs. Sed de quocunq; casu loquatur edictum, illius dispositio non aliam pœnam habet, quam vt qui practicant talia matrimonia; dotibus, & duarijs testamentarijs, cõuentitijs, & cõsuetudinarijs priuẽtur. quare cũ iuris correctione nõ debet trahi ad exhęredationes. quanquã vult Sanchez *d. disp.* 25. per Conc. Trid. omnia huiusmodi correcta esse ob libertatẽ 7 An exhæredatione?

abso-

absolutã,qua matrimonia gaudere debeãt. Quæ sententia benigna est,sed cõtrouerti potest,ex eo quod non obstante libertate, quã Conc.concedit,asserit tamen quod Ecclesia eiusmodi matrimonia semper detestata est, atq; prohibuit: quæ verba pœnam non esse sublatam inferre posse videntur,nisi parentes pro arbitrio suo tantum dissentiant,& sola sit pro ratione voluntas: Vnde si quando parentes sine causa dissentiunt, vult edictum Caroli V. recurri ad iudicẽ: quare si is causa cognita filiabusq. permiserit contrahere,nihil eis parentes pœnæ irrogare poterunt: quin & alias subsistẽte pœna in peccantibus non porrigitur ad nepotes, *Ann.Rob.rer.iud.l.2.c.9.*

Nonnunquam ex iusta causa præexistente, sed ignorata, vel subsecuta, sponsalia soluuntur: inter quas prima est fornicatio sequens,*c.quemadmodum de iureiur.* quæ tamen non liberat ab obligatione dotandi: non est enim modus tollendæ obligationis, *Nauar.de cland.desp.c.3.n.6.* sed tamen cum dos magis ad arbitrium & officium iudicis,quam actionem spectet,eius ratio haberetur,ac facile minùs decepta crederetur, aut minùs arduè victa,sed pugnasse virgo,tanquam quæ vincere nollet; quod dotis æstimationem minuit.

Porrò sicut olim id apud antiquos disputatum inuenimus, an ancilla redhiberi possit, si vitio vesicæ laboret;
8 ita apud me disputatum fuit, an sponsa † cum sponsalia iniret ignara, postea edocta, sponsum præsertim ebrium postico falli sæpe,& viciniam inficere, solui sponsalia iustè petat? & censui posse, quod notabilis sit deformitas; quæ ignorata sponsalia soluit, & aggrauat immensum obsequium coniugale.

Graui ex causa possunt sponsalia solui.

9 Quoad matrimonium † de præsenti Concil. Triden. contra vetera iura sanxit,vt qui aliter quam præsente Parocho,vel alio sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt,vt ad sic contrahendum omnino inhabiles sint,& huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos suo decreto irritos facit, & annul-

Quid circa matrimonium Concil. Trid. mutarit?

annullat. Atque ita præsente parocho & testibus contrahere est in facie Ecclesiæ; quæ per eos in isto actu repræsentatur. vt non aptè aliquando aliqui Pastores testentur, aliquos in facie Ecclesiæ Cathed. vel parochialis contraxisse: & ineptius nuper in quadam lite quidam matrimonium contraxisse asserebantur in cæmiterio, vnde alter nullitatem arguebat, quod non in facie Ecclesiæ contraxissent. Itaque si parochus abest, vel testes absunt, etsi alius sacerdos adsit, sine eius vel Ordinarij licentia, est irritum matrimonium, *d.c.1.* §. *qui aliter, Cong. Concil. apud Serol. pr. pr. 1. V. Matt.* §. 1. *Sa. V. mat.* Et hæc quidem quoad subsistentiam veri matrimonij: Cæterum matrimonium vt iustum sit, seu rite contrahatur, requirit Concilium, vt diebus Dominicis aut festiuis non ferialibus, (in qua re non potest Episcopus contra Conciliarem constit. dispensare. *Serol. vbi sup.* §. 2. *ex Cong. Concil. Tridentini,*) denunciationes illud præcedant, prout ante sanxerat Conc. magnum Lateran. Itaque si quis eas neglexerit, tametsi ob id matrimonium nō vitietur, † *Riccius dec.* 257. 10
ex Cong. Gutier. de mat. c. 56. seuerè corrigendum esse rescripsit Cong. Conc. B. Carolo Borom. 25. *April.* 1575. *Sabagun. h. t. n.* 46. *Caualc. p.* 1. *dec.* 29. *vbi per duas sententias ita iudicatum dicit. Charond. Resp. lib.* 8. *R.* 12. Choppin. *de sac. polit. l.* 2. *t.* 7. *n.* 5. vbi is refert & edictum Blesense art. 40. sanxisse iustas nuptias contrahi non posse, nisi prænia trina monitione. Si verò loci ordinario iusta aliqua causa esse videbitur, & speciatim si metus sit ne malitiosè impediatur matrimonium, remittere potest denunciationes ante contractum, *d. c.* 1. sic tamen vt fiant ante consummationem; nisi & hoc relaxandum iudicauerit: prout hic mos relaxauit, vt non audierim vnquam post contractum iam matrimonium proclamationes fuisse factas.

Denunciationes omissæ non irritant contractum.

Et quamquam Concilium malitiosi impedimenti mētionem tantum faciat, idem tamen iudicium est de alijs † 11
iustis causis, *Sabag. h. t. n.* 52. *ex Cong. Conc. Gutier. de mat. c.* 57. Quæ porro illæ causæ sint, habetur apud Sanchez *d. l. d.* 9.

Causę dispensandi super banis.

Gutier. de mat. c. 57. *n.* 3. Inter quas hic frequentata est vicinitas temporis clausi, *ex Cong. Conc. Serol. d. l.* § 9. quamquã Conc. prou. Med. illam non admittat. Serol. post Nauar. & has admittit, quod nobilis cum ignobili, diues cũ paupere, senex cum adolescentula contrahat. sed affirmatiue eas ponere longum foret, iudicio & prudentiæ Episcopi committuntur. Sic Cong. Conc. respondit, rectè relaxari denunciationes quibus in locis sponsi ante matrimoniũ solent concumbere. qui titulus generatim nullibi assumitur, etsi in particulari aliquando consideretur : fortè ex ratiocinatione Taciti, *lib.* 3. *Annal. Nescio*, inquit, *an suasurus fuerim omittere potius praualida & adulta vitia, quam hoc assequi, vt palam fieret quibus flagitijs impares essemus.* Pastorale Mechliniense instruit parochos, vt serio inhibeat sponsis ante matrimonium copulam, & ad vitanda pericula, vt infra 40. dies ad solemnizationem matrimonij procedant, quod & decretum in Synodo Audomarensi 1583. *de matr. c.* 4. Debet itaque remissio denunciationum fieri ex rationabili causa, quia non libero arbitrio, sed prudentiæ, id est rationi, & causa regulatæ voluntati cõmittatur, *Sanchez li.* 3. *d.* 8. *n.* 1. *Gutierres lib.* 1. *q. can. c.* 18. *n.* 6. *& seq.* Exigitur ergo causa: & sine iusta causa dispensare, quidam volunt esse mortale ; quia sit grauis materia. quamuis hoc durum sit, saltem si qualis qualis ratio adsit. Huius tamen causæ non alia cognitio necessaria est, quam informatio aliqua extraiudicialis, quæ mentis dictamen eò inflectat *Sanchez vbi supra nu.* 3. Vnde etiam extra diocesim fieri potest. Præter Ordinarium autem nemo denunciationes remittere potest , præterquam quod in mortis articulo (non quotiescunque est grauis causa, & periculum in mora, & præsertim recusante Ordinario, *Vide tamen Gutier. de Mat. c.* 57.) ad proles ante susceptas legitimandas, sine denunciationibus , quasi ipsa lege benigne dispensante, vel cessante coniungi liceat : præsertim si Episcopus in eadem ciuitate non sit ad manum.

Quæ

Quæ fuit communis interpretatio *c. vet. extra de Cland. desp. ita post Nauarrum & Cuccum Sahagun. h.t. n.52.* & eam disertè admittit Synodus Audomarensis 1583. *tit.*10.*c.*13. sub cautione, quod proclamationes fient, si æger conualescat ante cohabitationem, aut obsequia coniugalia. quę cautio consonat Trid. decreto; sed non vsui nostro, vt dixi. Esset tamen non inutilis hîc, ob impedimenta dirimentia, & imprimis ob cognationem spiritualem, quæ ex Confirmatione oritur: nam tales patrini hîc neque à parochis neq; Episcoporum actuarijs registris inscribuntur: quod Pontificale tamen commendat, & d. Synodus Audomaren. *tit.* 4. *c.* 4. à parocho fieri desiderat. Mortis tamen articulus aliaue vlla necessitas non sufficit, vt sine parocho matrimonium contrahi possit. *Gutier. tract. de mat. c.* 61.

Ordinarius † porro dispensare potest, non Episcopus tantum, quia eo nomine vtitur Concilium, id est, qui ordinariam cognitionem & iurisdictionem habet (nam ad hanc, non ad Ordinē ea facultas pertinet.) Quare qui auctoritatem Episcopalem in suo territorio præscripserunt, aut alio titulo obtinent, hanc potestatem vendicare possunt, *Refert iudicatum Choppin. de Sacra polit. l.* 2. *tit.* 7. *num.* 6. *Sahagun. h.t. n.*53. *ex Cong. Conc.* Vnde sequitur Officialem aut Vicarium Episcopi generalem eandem iure potestatem habere; (tamen nonnullibi Episcopi dum præsentes sunt, eam aliquando restringunt) quippe illi Ordinarij sunt, qui & hic interesse matrimonijs, & alios authorizare posse dicuntur, *quod latè tradit Gutier. de matr. c.* 66. 68. conforme est *c.* 1. *extra de frig. & ibi gl. c. final. de cogn. spirit. Nauar. de spons. cons.* 47. *n.* 1. *Riccius dec.* 259. *Sahagun. h. t. n.* 53. *refert ita censuisse Cong. Conc.* Non tamen Vicarij foranei hæc possunt, nisi speciatim eis facultas ea detur; multò minus parochi, *Riccius ibid. in fin. Gutier. tract. de mat. c.* 56. *Nauar. de cland. cons.* 1. 2. Porrò denunciato aliquo impedimento, aut cognito parocho aliquo rumore, de quo tenetur inqrere, supersedere debet ab vlteriori ꝓgressu, & rē ad superiores 12 Quis dispenset?

 reij-

reijcere, *c.3. extra de Cland. desponf. Synod. Audom.* 1583. *de mat. c.*8. qua in re ſæpius parochi committunt, pergentes donec inhibeatur, cum ipſi partibus progreſſum interdicere debeant ſub pœna ſuſpenſionis ab officio ad triennium, *d.c.*3.§. *ſi vero donec quid fieri debeat manifeſtis conſtiterit documentis, d.c.*3.§.1. *in fin.* ſic & loquitur Concil. Trid. d.c.1. *quibus*, inquit, *denunciationibus factis ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem in facie Eccleſiæ procedatur.*

13 Quis proprius parochus? Parochus proprius † in hac materia eſt proprius Sacerdos, Beneficiarius Eccleſiæ Parochialis, vel qui eius vices legitime gerit: ſub qua Parochia cõtracturi degunt & firmum domicilium habent; ſaltem quo tempore contrahunt, etſi non habent animũ permanendi, Sa. V. Mat. & qui domiciliũ tranſtulerunt, cum declaratione animi deinceps permanendi, quamuis à pauco tempore. *Gutier. de matr. c.*63. *vbi late.* alioqui, qui nuper aliquò deuenerũt, & animum permanendi non habent, ibi valide non contrahunt. Quod ſi vterque contrahentium ſub diuerſâ Parochiâ habitet, vtrobique proclamationes faciendæ ſunt, vt vtriuſque apud ſuos noti impedimenta facilius detegantur, (neque in hoc Trid. à Lateranenſi diſſidet,) quamuis ab vtroque eorum parochorum matrimonij celebratio fieri poſſit, *Gutier. de mat. c.*62. *nu.*4. *Serol.*§. 61. *ſup. ex Cong. Conc.* Sahagun. *h.t.n.*54. & ita conciliat Cuccum & Nauarrum, quando ſunt diuerſarum dioceſium. Serol. *vbi ſupra ex Cong. Conc.* requirit, vt ordinarius loci viri, ſignificet ordinario vel parocho mulieris factas eſſe denunciationes, aut diſpenſatum, adeoque ad matrimonium progredi poſſe. vbi tamen Serol. male dicit, ob certitudinem huius ſacramenti eum qui diuerſarum dioceſium eſt, cenſeri vagabundũ; & iuxta c.7.ſ.24. Trid. poſſe vbi libet, re per ordinarium examinata, contrahere: quod de his nemo dixerit, niſi vagabundum dicamus reſpectu duarum ſolum parochiarum, quod eſt impropriè, & d.c. 7. intelligitur de erronibus. *Gutier. de mat. c.*65. *n.*2. Non proprius Parochus aut alius Sacerdos coniungens aut

bene-

benedicens ſponſos, eſt ſuſpenſus, *d.c.*1. credo ab officio, ſeu functione paſtorali & ordine; non beneficio: etſi & hæc pœna infligi poſſit, *Add.ad Sa.V.ſuſpenſ.* §. 4. *& Synod. Ant.Reuerendiſſ. Epiſcopi Miræi tit.* 10.*c.* 2.*pecuniariam adiungit.*

Parochus præſens eſſe debet formaliter, & † ad actum matrimonij adhiberi, ſic vt intelligat quod agitur; quamuis ob aliam cauſam accerſitus, vel inuitus adſit, *ex Cong. Conc.Gonz.ad Reg.*8.*gl.*48.*n.*35. *Gutier. de mat.c.* 69. *& Riccius dec.*243. Parochus beneficij poſſeſſor vt ſit, ſufficit; neque hanc eius præſentiam vitiat excommunicatio, ſuſpenſio, notoria fornicatio, vel etiam priuatio; quam diu reipſa relinquitur in poſſeſſione, *Sanchez l.*3. *d.* 21. *Gutier. de mat.c.*62.*n.*25.26. 27. Eius porro præſentia pro forma actus hic exigitur, vt matrimonium contractum in præſentia mille teſtium, eo abſente, nullum ſit; cum eius præſentia, vt quæuis forma per æquipollens ſuppleri nequeat, *vt cenſuit Cong. Conc. apud Gonçalez ad reg.*8.*Can. gl.*48.*n.*29.30. Quod ſi eodem modo diceremus, in c. cum eſſes de teſtam. alijſque eius generis, præſentiam parochij vel notarij requiri, non facile per duos alios teſtes ſupplebitur: etſi hoc forte contra communem ſit, neque ſatis *in c.cum eſſes* pro forma requiritur: cum non vtitur his verbis, quibus hic c.§.qui aliter vtitur:

14 Qualis parochi præſentia requiratur, & qualitas?

Parochum ſacerdotem eſſe non oportet vt præſentiã hanc præſtet, *Nauar.de cland.deſp.conſ.*9.10. *Sahagun. h. t. n.*88.*Sa.V.Matr.ex Cong.Conc.Gutier.de mat.c.*62.*n.*21. ſed ab eo ad hanc præſentiam ſubſtitutus ſacerdos eſſe debet ob ea verba Concilij, *vel alio ſacerdote*, *Sahagun.in c. quamuis, de off.deleg.n.*13.*h.t.n.*89. Illud porro verbum (*alio*) qualitatem ſacerdotij referre quidem videtur, ſed id ob frequentiam accidit, quod vt parochi intra primum annum tenentur ad ſacerdotium promoueri, plerique ſint ſacerdotes, atque ita vſui loquendi non neceſſitati qualitatis id tribuendum eſt, propter quem vſum nonnunquam à propria ſignificatione receditur, *Nauar. d.*

conf. 3. *nu.* 3. *l. Labeo. D. De supell. leg. c. ex litteris, de sponsal.*

15 In Gallia Concil. Trid. obscure obligat.

Enim vero in † Gallia satis obscurè scitur, an & quatenus decretum hoc sit publicatum. quam plurima sunt arresta clandestina matrimonia irrita declarantia, præsertim post Constitut. Henr. III. Blesis editam. Gallici recentiores scriptores passim ea tradunt, sed quidam ea volunt referre ad vim legis Regiæ, quidam ad efficaciam decreti Concilij. Videri potest *Chenu in quæst. notab. qu.* 13. *& seq. Charond. Resp. l.* 7. *resp.* 71. *l.* 13. *resp.* 84. *l.* 11. *Resp.* 12. *de mariages clandestins*, *Iul. Pelaus in act.* 43. Verum scio etiam ab ijs, qui coram examinarunt eos, qui astiterunt, quod tempore Liguæ Gallicæ circa annum 1594. audiuerunt Parisijs publicari illud decretum: etsi omnia acta Ordinum illorum ad eorum inuidiam postea fuerint rescissa. Sed & vidi testimonium Reuerend. Domini Siluij, à Petra Viua S. T. D. Abbatis B. Mariæ de Insula, Cancellarij Vniuersitat. Paris. Vicarij Episc. Parisiens. quo asserebat anno 1602. mandatu Episcopi Paris. conformiter ad constitutiones Regias decretum Concil. Trid. *c.* 1. *sess.* 24. irritans matrimonia clandestina, iuxta eam formam, quam Concil. *in fin. d. capitis* præscribit, in omnibus Ecclesijs vrbis & diocesis Parisiensis fuisse publicatum. Nobilis quidam adolescens Belga Parisijs incidit in casses amicæ, cuius vt copia potiretur, promisit se eam in vxorem ducturum: secuta est copula, refrigescente charitate, redije in Belgium; illa subsecuta eum in ius trahit, dicit se eius vxorem, *ex c. is qui fidem, de spons.* ille opponit Conc. Trid. per quod cessat *d. c.* disputatur de vigore seu obligatione Concilij in isto loco: per duas conformes sententias declaratum est, nullas subesse nuptias.

Verumenimvero Henric. IV. Galliæ Rex in edicto Nannetensi declarauit, se habiturum pro legitimis ea matrimonia, quæ sine parochis coram consistorio deformatæ Religionis contrahuntur. Vnde quidam post annum

annum 1602. & dictum edictum Henrici IV. intra diocesim Paris. contraxerunt coram consistorio Charantonensi, in diocesi Paris. cum Parisijs degerent, essentque eius religionis; deinde maritus abijt transfuga ad Turcam, à fide apostata: vxor conuertitur ad fidem Orthodoxam; & offert se matrimonij conditio honesta: quæsitum, an matrimonium illud pro nullo haberi possit? (quasi edicta Regia videantur talia magis tolerare pro politia sæculari, quam legitima facere, prout verè non possunt, vbi Concilium Trid. publicatum est) non minus, quam edictum illud de Monachis & Clericis in sacris statuit matrimonium ineuntibus. Ideoque ob publicam quietem prolem legitimam magis haberi, quam esse, imprimis quoad successiones potius, quam in ordine ad sacramentum, & vinculum matrimonij, quod soluere vel stringere edicto non potest Rex; sed id ad Ecclesiam spectat, *can. 4. sess. 24. Concil. Trid.* adeo vt si quis taliter coniunctus conuertatur, (nam de hæreticis solis agit edictum, ita vt si quis Catholicus taliter contrahat, nihil agat. *Chenu. d. c. 13. Charond. Resp. l. 13. R. 84.*) renunciare fauori edictorum posse videatur, & nullitatem vinculi admittere, & proclamare ad libertatem: & ea posita ad alia vota conuolare, ex causa præsertim, quæ sponsalia de futuro soluat. Is casus cum hic incidisset, censui liberum esse.

Porro pro † ditionibus ijs Belgicis, quæ vna cum obedientia natiui Principis iugum Ecclesiæ excusserunt, extant declarationes Cardinalium Concil. Trid. Interpretum in hæc verba. *Congregatio Conc. perpensis consultationibus Episcopi Tricaricensis circa formulam matrimoniorum quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ contrahuntur, ita censuit:* 16 Pro Belgio Resolutiones matrimoniales.

Primò vbi decretum eiusdem Concilij c. 1. sess. 24. de reformatione matrimonij non est publicatum, valere matrimonia contracta, absque obseruatione formæ à Concilio præscripta:

Secundò, publicationem præsumi, vbi id decretum fuerit aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obseruatum:

Tertiò, hæreticos quoque vbi decretum d. c. 1. est publicatum, teneri talem formam obseruare, & propterea ipsorum etiam matrimonia absque forma Concilij quamuis coram ministro hæretico, vel magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse:

Quartò, vbi etiam constat decretum Concilij esse publicatum, vel aliquo tempore in parochia tanquam decretum Concilij obseruatum, sed parochialis Ecclesia vtpotè vacans proprio parocho careat, & cathedralis itidem Episcopo atque Capitulo, habentibus à Concilio facultatem alium sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit, qui vices parochi vel Episcopi suppleat, matrimonium valere absque præsentia parochi: seruatâ tamen in eo, in quo potest formâ Concilij, nempe adhibitis saltem duobus testibus.

Quintò, si extent quidam parochus & Episcopus, sed nullo constituto Vicario, vterque metu hæreticorum lateat, ita vt verè ignoretur, vbinam sit, vel eodem metu à dioecesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus: validum esse matrimonium contractum absque forma: adhibitis tamen vt dictum est, duobus testibus.

Quod verò attinet ad casum specialem in scripturis eiusdem Nuntij contentum, Cong. ita duxit respondendum: cum secundum ea quæ proponuntur matrimonium fuerit contractum in parochia, vbi fuerat publicatum dictum decretum, & extaret in dioecesi Antuerp. cuius erat parochia, Vicarius, qui iuxta Concilij decretum poterat prouidere: vtique huiusmodi matrimonium absque forma contractum esse nullum. Ita subscriptum erat: Hieronymus Cardin. Matth. Quæ omnia indistinctè *iuxta art.* 3. accipio tam de hæreticis quam de catholicis: neque quorundam eruditissimorum tamen virorum responsum mihi placet, omnia eiusmodi inter hæreticos contracta matrimonia pro nullis habenda esse, eo argumēto, quia tenentur formam seruare, ergo

ergo debent velle; & quia cætera eis sint per accidens, præsentia vel latebræ parochi: quia etsi eius tuta copia fieri posset, eius opera vti nihilominus nollet: itaque nulliter contrahunt: quia defectus hic se debeat habere ex parte ministri Ecclesiæ, non contrahentiū. Quia respōdendum est, velle debere, vbi tenentur: nō tenentur vbi copia tuta haberi nequit, ergo nec ibi debent velle. sed nec ipsa volūtas nouo hoc iure ea pœna disertè castigatur, neque antiquo: à quo ideo recessum non erit, & nouum imò his casibus cessare declaratur quibus seruari nequit.

Sub dispositione c. 1. non † comprehenduntur ij qui semel publicè contraxerunt corā parocho & testibus, sed ob occultum impedimentum eorum matrimonium est inualidum: nam non tenentur iuxta formam dicti c. 1. de nouo contrahere; non tantùm ex declaratione Pij V. sed ex ipsa ratione Concil. quæ est, vt matrimonium constet Ecclesiæ, viténturque peccata ex occultis coniugijs prouenientia, *M. Ant. Gen. in pract. c. 21. nu. 7. Riccius decis. 246. Nauar. h. t. cons. 14. in fin. de desponſ. Impub. cons. 3. De eo qui duxit. cons. 3. 4. Sanchez. cum pluribus quos allegat. l. 2. d. 37. nu. 3. l. 7. d. 37. nu. 47. d. 37. num. 3. referens & Pium V. & pœnitentiariæ pratorium, & S. Cong. ita censuisse.* vt potè cum agat decretum de clandestinis, vt hoc non est quod semel publicè initum est. At verò res ea apud me semper hunc scrupulum habuit, quod eo euentu, quo occultum illud impedimētum postea fiat publicum, vt facilè potest, neque de occulto consensu renouato probationes erunt, incommoda Concilij non vitabuntur: nam coniux alterius pertæsus impedimentum probans, quod ante occultum erat, dum alter renouatum consensum non probabit, separari poterit, aliamque ducere, ac perpetuus adulter esse: ob quam rationem, tanquam exceptionem Sāchez. *num.* 10. asserit, casu quo parochus & testes vel aliquis eorum impedimentum noscat, etsi aliàs occultum foret, publicè omnia repetenda; quia iam coram Ecclesia non est validum. Vndè impedimentum etsi aliquatenus non occultum sit, sed nec publicum, videbitur ea tamen repetenda 17

17 Qui cum impedimēto semel publicè contraxerūt, an possint de nde secreto ratificare.

tenda forma Concilia. Quare puto Petrum de Ledesma, *de matrim. t. 45. ant. 5. dub. pen.* bene censuisse, oppositam sententiam esse probabiliorem, & Pium V. non declarasse Concil. sed dispensasse. similiter Binsfeld, *in Enchiridion c. 17. q. antep.* priorem opinionem eo casu excludit quo periculum foret, quod impedimentum publicum fieret, probarique posset in iudicio. Guitiertes *quaest. Canon l. 1. c. 18. num. 7.* semper censet repetendam formam Concilij, nisi subsit valde specialis causa, & tunc petendam esse specialem dispensationem secretò contrahendi. Quare nec impuberum matrimonium publicè celebratum per cohabitationem & copulam, vt iure antiquo verum nunc matrimonium fieri vult adueniente pubertate, sed de nouo requiri dictam formam, idē Gutier. *tract. de mat. cap. 76. numer. 30. 31.* sed & probabile est ad dictum cap. 1. non spectare matrimonia clandestina inter impubetes contracta ea ratione, quia iuris interpretatione habeantur pro sponsalibus, adeoque eorum iure regulari possunt, & sic dicuntur censuisse Cardinales, *apud Sanchez. l. 1. d. 21. numer. 5. etsi is dissentiat.* Ob huiusmodi incommoda mihi semper displicuere litteræ occultarum dispensationum super consanguinitate aut affinitate, quæ Confessario eligendo diriguntur, cum ea clausula, vt lacerentur, nec in foro foti prosint: vnde faciunt coram Deo legitimos coniuges, in foro puniendos, vt incestos & separandos: & si improbi sint, conuolaturos ad adulteria.

18 Vt autem plenè † de coniungendorum libertate constet, præcipit d. c. 1. à parocho virum & mulierem interrogari, & mutuum eorum cōsensum intelligi. Vnde quæritur an per hoc derogatum sit iuri veteri habenti pro sponsalibus & matrimonijs legitimis, quæ pater aut mater pro prolibus præsentibus & tacentibus contrahunt? Et non esse derogatum, ait Sanchez *l. 1. d. 23. num. 13.* quia parochus mutuum consensum contrahentium satis intelligit, cum Parentes eum exprimunt, & proles præsentes tacent adeoque cōsentiunt, *ex speciali. c. vn. de desp. Imp. in d.*

Qualiter hodie libere contrahi debeat.

in d.§. Non tamen. Hic vsus tamen, vt etiam consensum per signa vel nutus (etsi hodie etiam sufficiat, *Gutier. tract. de mat. c. 46.*) indicandi potius est abrogãdus, & seruandus, vt ipsi contrahentes respondeant. nam elocutio eorum, & vox cæteraque magis enixam voluntatem, aut coactionem iudicabunt: præsertim his in locis, vbi id inualuit. Mandat enim Concilium id fieri iuxta receptum vniuscuiusque Prouinciæ ritum. Non itaque doctina alijs moribus consona, ad nostram praxim traducenda est. Non tamen d. c. 1. correxit ius antiquum *in c. fin. de procur. in 6. Gutier. tract. de matr. c.* 43. necquin possit cõtrahi per procuratorem, etsi diuersis temporibus consensus contrahentium explicaretur: dummodo tamen non interim priùs consentiens animum mutasset; & dummodo consensus vtroque tempore explicetur coram parocho & testibus. Sic etiam hodie per litteras matrimonium contrahi potest, seruata tamen parochi & testium præsentia, *vt explicat Sanchez de Matr. l. 2. d. 12. num. 3. & repetit Gutierrez. tract. de matr. c. 45.* Si ficte tamen quis consensisset coram parocho, altero verè consentiente; sufficeret eum qui ficte consensisset, priuatim verè consentire. *Sanchez. l. 2. d. 32. nu. 13. 16. 17.* Neque scrupulus in alia quæstione supra à me motus hic obtinet, quippè hæc fictio nunquam probari potest vt solui ex ea possit matrimonium; nempè habet fingens iuris præsumptionem contra se, cui eius iuramentum non præualeret.

19 Benedictiones nuptiales & laudabiles circa eas cõsuetudines retinẽdæ.

At verò cum hic dicit Cõcilium nuptias esse † benedicendas, à parocho quidem, & in templo, de primis intelligo, neque derogari iuri sub pœnis grauibus vetandi secundas nuptias benedici. *Menoch. de arbitr. l. 2. cent. 5. cas.* 417. *numer.* 2. Enimuerò si pro benedictione annuli nuptialis antiquitus parocho vel Ordinario aliquid dari est consuetum, licitè vsus ille retinetur. *Cong. Concil.* Certè Concil. *sess. 24. cap. 1. §. si quæ prouinciæ laudabilibus consuetudinibus & cæremonijs vtantur, eas omninò retineri S. Synodus vehementer optat:* non verò si corruptelam, haud

ad

ad honestatem vergentem. sic Charond. *l.7. Resp.79.* refert abiudicatam Episcopo Ambianensi, & Abbati de Relais certam præstationem, quam solent recipere pro licentia quam dabant primis diebus nuptialibus concumbendi. & in simili aliquo iure contra monasterium Sancti Stephani in vrbe Neuersi: vbi & alia de abrogatis similibus insolitis seruitijs, vt conuiuijs annuis, quæ principium à liberalitate præsumuntur sumpsisse. similia habet *Choppin. de sacr. pol. l. 2. tit. 7. num. 3.* & apud Scotos legem fuisse latam, vt nouæ nuptæ pudicitiam libaret satrapa. alia habet *Papon. l. 22. Arr. tit. 9. arr. 18.* sed eam abrogatam substituto aureo nummo Rege Malcolmo Cammore. Simili redemptionis iure in Brab. nostra vtitur satrapa de Westerloo. Alibi & hoc ipsum abrogatum est Senatusconsultis. Si tamen nihil honestatem offendat, & origo aliqua nō ex liberalitate appareat, vti verbi gratia, Abbas Sancti Germani Parisiensis, charitates debet monachis ex diplomate Caroli Calui; & testamento Remigij Episcopi Rhemorum annua conuiuia debentur Remensibus & Laudunensibus Presbyteris & Diaconis, continuatio iniungetur. *vt illius rei plura arresta recitat Rageau en son indice des droicts Roiaux. verb. Droict de festin.*

20 Libertas matrimonij pœnas legales tollit.

Ad libertatem † matrimonij etiam spectat, vt legalibus pœnis non retardetur. nam mulier, si dormierit vir eius, soluta est à lege viri. Itaque pœnæ secundo nubentium, verbi gratia, infamia, pro ea quæ intra annum luctus nupserit, aliæque, quæ tertij fauorem non spectant, iure Canonum, (quod moribus sequimur. *Bus. ad l. 9. D. Qui. not. infa.*) sunt sublatæ; non autem quæ tertij fauorem continent. *Bus. ibidem post Boër. & alios qui id passim receptum vsu referunt.* Sic Principes nostri *in edicto anno 1611. super administratione iustitiæ, art. 28.* statuerunt vt secundo nubentes, siue mulieres, siue viri, si quæ donatione inter viuos aut testamento à priore coniuge habuerint, reseruentur, & affecta maneant filijs communibus. sic quod non possit beneficium conferre in eos, quibuscum secun-

ſecundum matrimonium contrahitur in præiudicium dictorum liberorum.

Matrimonium † adeò ex plena libertate contrahi debet, vt neque contrahentes cogantur, neque impediantur. In vtroque enim æqualis eſt reatus. Licet tamen vbi iuſta cauſa ſuadet, & inconſultum prætenditur matrimonium, per formam inductionis impedire, præſertim parentibus, ſed non per vim. *Gutierres can.4.l.1.c.20.num.27.* iniuſtè tamen impedientes non incurrunt excommunicationem, *Trid.c.9.ſeſſ.*24. quia loquitur tantùm de Dominis temporalibus, cæteriſque exercentibus iuriſdictionem in foro externo: vt diximus, & conſtat ex præfatione; vltra quam diſpoſitio, præſertim ob particulam, (*quare*) quæ cauſalis eſt præcedentium, non debet extendi. vnde nec parochus incurreret, ſed bene Epiſcopus. *Sanchez.l.4.d.22.num.9.10.* 21 Et ſuperiorū coactiones ac impedimenta.

Similiter ex hac ratione non malè dicemus leges † prohibentes matrimonia inter certa perſonarum genera, vt tutorem & pupillam, curatorem, eiuſve filium & minorennem, cuius curator eſt; inter rectorem prouinciæ, & aliquam prouincialem; iure Canonum eſſe correctas. *Azor.Inſt.mor.l.5.c.20.Buſ.ad l.36.D.de Rit.nupt.* vbi & mores iure ipſo laxiores aſſerit. 22 Et legales prohibitiones.

Præterea Conſuetudo † Belgica adeo matrimonij libertati fauet, vt minores ipſo matrimonij contractu, ſi non patria paſſim, (quod tamen penè cenſet *Buſ. ad l.2. num.10.D.ſol. matr.*) tutoria tamen & curatoria poteſtate ſoluantur, & liberam bonorum etiam immobilium adminiſtrationem nanciſcantur. *Buſ.ad.l.2.D.de minor.* 23 Et patriā poteſtatē.

Concil. Trid. *ſeſſ.*24. *de matrim.c.6.* impedimentum nouum † dirimens conſtituit, vt inter raptorem & raptum matrimonium conſiſtere non poſſit, tantiſper dum rapta eſt in poteſtate raptoris *contra c.fin.extra de raptoribus*, vbi agi de omni raptore dicit *Sa. in verb. matr. num.9.* & ſic cenſuiſſe Cardinales. ſed Sanchez *de matrim.l.7.d.13.num.4.* ſolum raptorem † cauſa matrimonij cōprehendi contendit. quia textus ſtatim à principio de eo agat; præſertim 27 Cōc Tri. nouū impedimentū raptus cōſtituit. 25 In quibus ſpeciebus.

tim quod raptor causa libidinis non eodem modo peccasse, puniendusque videbatur: quia hoc decretum non punit raptum, vt est species luxuriæ tantum: id est, factum in ordine tantùm ad explendam libidinem, *Sanchez de matr. l. 7. d. 13. num. 5.* neque si quis rapiat, vt tertius cum rapta matrimonium contrahat: modo is ignoret. *num. 6.* neque si de vno loco ad alterum, ac sub potestatem raptoris non traducatur, *num. 7.* etsi ad locum destinatum etiam ob resipiscentiam non venerit. *num. 10.* quia delictum in ipsa abductione consummatur. vnde non refert copula sequatur, an non, *nu. 8.* neque si femina principio volens abducta sit, *num. 9.* neque si importunis precibus victa fuerit, modo violentiæ pares non fuerint. *num. 11.* neque si dolo circumuenta extrahatur. *num. 12.* quod hæc species non propriè raptus sit, etiam inscijs parentibus, adde etiam inuitis, *num. 13.* nam hoc decretum respicit libertatem matrimonij, quæ à parentum consensu non pendet. *c. 1.* Trid. hic. Nam, vt dictum est, cùm rapta separata, & loco libero constituta est, statim à raptore duci potest, neque parentum consensus ex necessitate expectandus est: & contra erit raptus, si virgo inuita à parentibus, etsi volentibus abducatur, *n. 13.* Nisi sponsa fuerit de futuro; quia iure communi raptus hic à pœnis liberatur, *c. pen. de rapt.* quod c. à Trid. non corrigitur. *nu. 15.* quod accipio quoad pœnam, non quoad subsistentiam matrimonij, non item si fœmina rapiat virum; quia verba decreti eo non porriguntur. *num. 16.* Porrò fœmina virgo fuerit nec ne: honesta an meretrix, nihil hîc interest, modo ineundi matrimonij causa rapiatur. *nu. 14.* Spōsalia raptorum similiter irrita sunt ob eandem rationem libertatis, in fauorem matrimonij, nisi separata rapta & libero loco existens, mentem suam declaret.

26 Clausula (dūmodo sponsa rapta non fuerit) de

Clausula in dispensationibus apponi solita, (*dummodo propter hoc rapta nō fuerit*) plures ex huiusmodi raptus speciebus videtur comprehēdere, vt obsint dispēsationi, scil. si volens puella inuitis parentibus aut tutoribus abducatur, aut per munera grauis momēti, aut per dolum: non tamen

tamen si ipsa virum adierit, nec si stuprata sine abductione de loco ad locum, nec si causa contrahendi sponsalia, inuitis parentibus virum accessit, etsi fuerit stuprata, *c. fin. de rapt. M. Ant. Gen. in prax. c. 21. n. 12.* At parochus ante separationē, & libertā rursum cōtractū, matrimonio assistens, has pœnas non incurrit, quasi fauorē præstet: quia raptus nunc consummatus est; quare ei nō fauet iam facto. sed si operā addixisset ante actū incitando, quasi eo animosior sit futurus, incurreret. *Sāchez l. 7. d. 13. n. 1.* Ergo, vt diximus, hoc decreto impedimentū nonū dirimens cōstituitur tantisper, dum rapta in raptoris est potestate: *cōtra c. fin. extra de rapt.* Sa *in verb. Matr. n. 9.* dicit hic agi de omni raptore. quibus speciebus sumenda?

Sed aduertēdum, quod sub anathematis pœna, quam *ex c. 9. Trid. h. t.* ipso facto † incurrunt, nō rantū maledictio solemnis, vt quidam volunt, sed excōmunicatio latæ sententiæ significatur. *Sanchez l. 4. dis. 22. l. 7. d. 13. nu. 1.* ferendæ sententiæ est dotatio raptæ, ad quam tenetur raptor, siue ducens, siue non. An autē infamia, & casus à proprio gradu in clericis, incurratur ipso facto, an per sententiā; ambigi potest. Sāchez *l. 7. d. 13. n. 1.* cēset in vtroq; requiri sententiā: ego dubito; quia eodē textu & oratione decretum cōplectitur pœnā excōmunicationis & reliquas; omnibus illa verba (ipso iure) præmittens. φ adeo ad oēs referre videtur. excipio pœnā dotationis: quia separata oratione dē ea agitur: & dicit arbitrio iudicis dotationē faciēdā iuxta sc. raptoris & raptę qualitatē: φ causę cognitionē requirit. 27 Pœnæ raptus ipso iure, an per sententiam incurrantur

Enimuerò existimandū est, raptam † nubēdo libere raptori, non amittere bona semel ad eā ob raptū deuoluta, neq; credo ea deuolui ad fiscū, vti olim solet ob nuptias cū raptore initas. *Auth. de rapt. mulier. §. sancimus.* Eā sententiā tenet Ludo. Moli. *trac. 3. d. 105.* vbi eam defendit, nō obstante expressa lege regni Lusitaniæ contraria; quā ob dictam causam perinde atque d. Auth. cessare vult contra autem Sanchez *l. 7. d. 13. n. 1.* quare idē nos dicemus de 16. art. læti introitus Brabantiæ, qui d. legi & Auth. ex parte consonat. Hanc sententiam firmant verba Concilij, vbi raptor iubetur, si raptam libere consentientem duxerit, 28 Rapta nubens liberè raptori an bona amittat?

decen-

decenter iudicis arbitrio dotare: quod non posset, si bona à raptore essent ablata, vel rapta nubens retinere nõ posset. quin & in ea opinione sum, vt si rapta eiusque parentes cõtrahendo parcant raptori, remittatur ei pœna mortis, & pro exemplo tantùm, ne malum crescat in rep. arbitrio iudicis puniatur, Mol. *ibid. nu.* 10.

Quod & in Brab. nostra procedere existimo nunc, etsi Lætus introitus corpus & bona raptoris fisco addicat, & raptæ si cũ raptore manserit. certè raptus crimen olim hic valde exosum fuit, magno indicio castimoniæ huius loci, & istius sęculi, vt raptores & adiutores, si fugitiui in Brab. reuerterentur, priuata authoritate à consanguineis raptæ occidi possent, ex literis Wenceslai Ducis, Bruxellẽsibus *datis* 1375. 19. *Iun.* & Tabulæ legum Brab. den Lantchaertre Ioannis Ducis 1312. habent raptori esse amputandũ assere caput. verba sunt, *men saude hẽ de hals affhovven, oft sagen met eender plancken.* eadem statuuntur in tabulis legũ Grimbergicarum 1274. Sponsalia etiam præcedentia raptũ faciunt pœnas cessare saltem ordinarias. *Moli. ibid. nu.* 11. *Azor. Inst. mor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 14. & asserentib. vtrisq; sponsalia præcessisse, credendum esset; nisi graues circumstantiæ suaderent cõtrariũ, *n.* 16. Et quanquã raptor non potiatur fine suo, seu copula raptæ, eo ipso tamẽ quo rapuit, incidit in pœnam excommunicationis, *Mol. ibid. nu.* 12.

DE CONDIT. APPOS. IN DESPONS.

1 Conditio (si Pontifex dispẽsauerit) an sit valida?

SPonsalia inter† consanguineos & affines cõtracta sub hac conditione (si Pontifex dispensarit) siquidem eo gradu se cõtingant, in quo dispensari possit & soleat, valida sunt: si verò vel non possit, vel non soleat; habetur cõditio pro impossibili iure vel facto; adeoq; cũ contrahentes inhabiles sint, inualida sunt spõsalia. *Gutierz. can. q. l.* 1. *c.* 22. vbi tamen pendẽte cõditione, vel ea etiã secuta, pœnitere eis licere asserit. *n.* 18. ex cõmuniori opinione: quæ tamen mihi nunquam probata est: quia vbicunq; contractus nominatus obligatorius est validus, est irreuocabilis, vt specialim de sponsalibus alibi diximus. Neque

mouet

monet quod obijcit *num*.20. argumentum de impuberibus, quibus post pubertatem liceat à sponsalibus resilire. id enim non infirmitati vinculi, sed iudicij illorum concessum est. Vnde semper placuit arrestum, quod refert Papon. *Arr. l.22.t.9.ar.9. Vn conseiller de la Court*, inquit, *ayant soubs le couuert de mariage abusé vne femme, iusques à a estre enceinte, en voulant se departir d'elle sous l'excuse d'auoir porté vn de ses enfans au baptesme, fust par la cēsure de la Court admonesté d'obtenir du Pape dispense, & prendre en mariage ladite femme*. Valida autem esse conditionalia hæc promissa, eueniente que conditione retrotrahi ideo persuadeor, quod hæc sit communis natura conditionaliū obligationum, quam nullus iuris textus in sponsalibus mutat, aut alterat. Et supposita hac thesi facile solui possunt argumenta à Gutierez allata. Vbi tamen mihi probatur, quod habet *num*.11. quod etiam istiusmodi promissio valida sit in secundo gradu. tametsi Concil. Trid. *s*. 24. *cap*. 5. decreuerit vt in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, atque ob publicam causam: quia id quidem seruit pro instructione Pontificis, non abstulit tamen eius potestatem, neque Curiæ consuetudinem; cum proceditur in fungibilibus in numero, pondere, & mensura; imprimis si etiam causa subest, & sub hoc Pontifice Paulo V. qui ea in re nonnihil est scrupulosior, & postulationes aliquas reiecit ex causis consuetudinariis, donec in solĕs clausula insereretur, quod alioquin oratoribus impenderet periculum vitæ, quæ & grauis erat, & quadantenus publica videri poterat; sed postmodum postliminio vidi antiquum stylum reuersum. Quod Trid. *s*. 24. *cap*. 4. de dirimente statuit, idem Pius V. 4. Cal. Decem. 1566. de impediente, vt scilicet affinitas ex fornicatione non porrigatur vltra secundum gradum.

Ob operam meretriciā accipere licere, nec restituendā esse mercedē, communis est doctrina, *Gutier. l.2. can. q. c.* 10. vbi tantum in foro exteriori petere possit; permittit soli meretrici quæ à Rep. ad actum venereum exposita toleratur, vt cum Vlpianus dicat *in l*. 4. *D. de Condict. turp. causa*

 quod.

2 quod meretrici datum repeti non potest, quia † turpiter quidem faciat quod sit meretrix, non turpiter tamen accipiat cum sit meretrix; præsupponitur quasi de actu tantum meretricio, id est, coitu iure non impunibili. si enim cum clerico aut milite meretricetur, eumque dementet, adeò vt hæredem scribat, institutio irritabitur. Et quamuis id disputetur, an meretrici quæ turpiter quidem meretricatur, non tamen mercedem turpiter petit, ob operam & copiam corporis factam, actio aut aures præbendæ sint in foro; tamen nec defuit quæ protestata quidem se per vim & metum subactam, nefando crimini corpus ministrasse assereret, eoque nomine officium iudicis imploraret, ne id gratis fecisset. Vt quod de Africa olim, nunc de nostro sæculo dicere possimus, quod monstrorum ferax sit.

DE CONIVGIO LEPROSORVM.

1 Lepra † matrimonium non soluit, vel eius effectus, vt debiti petitionem, impedit. *cap.* 1. *&* 2. *hoc tit.* sed sponsalia & promissiones de futuro, si fuerit ignorata, *cap.* 3. *hoc tit.* dirimit: vt compelli sanus cum leprosa inuitus pergere non debeat: non possit tamen si velit reijci. *d. c.* tametsi satius esset vt inter se connubia inirent, ne infectio vlterius gliscceret. sic in † Anglia

Lepra matrimoniũ nõ soluit.

2 ad loca solitaria relegari solebant; separati communione omnium hominum, vt legit Anton. Augustinus *in notis ad d. cap.* 1. In Brabantia nostra leprosi habent suos decuriones, ac regulas & instituta quædam (præter constitutiones Principum *quæ extant in libro edictorum*) à Carol. V. & Phil. II. quorum diplomata aliquando mihi exhibuerunt, eis concessa, iuxta quæ decuriones eis ius dicunt. qui si excedere arguantur, appellant ad iudicem ecclesiasticum. Vti aliquot eorum appellationes recepi

recepi & decidi. Sic olim sacerdotes iudicabant inter lepram & lepram. Vnde est illud Christi: *vade: ostende te Sacerdoti.* & iuxta dicta diplomata præfecta monasterij *ter banck*, iuxta Louanium iudicat adhibitis Chirurgis & medicis, de leprosis, an vere tales sint: ne sub eorum vmbra validi mendicantes stipem exigant. Quo iure etiam vtitur Præfecta monasterij *ter siecken*, in suburbano Antuerpiensi, quod iam in ciuitatem trāslatum est.

DE COGNAT. SPIRIT.

VNus tantum † & vna imposterum suscipere baptizandum, vel confirmandum debent: inter quos inuicem nulla, sed inter eos solos, & baptizatum confirmatumque, huiusque patrem & matrem, ac ipsum baptizantem contrahitur cognatio spiritualis. *Triden. cap. 2. s. 24. de. reform. mat.* Itaque debent si duo adhibentur diuersi esse sexus. Ita refert declarasse Cardinales Cuccus *Institut. maior. lib. 5. titul. 2. num. 9. Sanchez lib. 7. disputat. 57. num. 4.* neque Episcopus dispensare potest. *Serol. ex Cong. Concil. Pr. p 1. v. Baptis. §. 4. Sanchez ibid. num. 60.* & possunt esse vir & vxor patrini alienæ prolis. *Sanchez ibid. num. 5.* Si plures susceptores quam duo adsint, & nulli designentur, Suarez & Sanchez putant, nullos contrahere cognationem; Nauarrus & Serol. omnes. Sa, primos virum & fœminam tangentes. Mouentur illi quod Concil. designatos tantum vult contrahere. Sed certè Concil. loquitur eo casu, quo designantur: Itaque si in designatione & parochus & alij Concil. non obseruauerint, casus censebitur omissus; & propterea ex iure priori decidendus; adeoque iuxta illud omnes contrahent. 1 Qui hodie eam contrahāt.

In fine: † *omnibus inter alias personas impe-* 2

 dimentis

dimentis spiritualis cognationis sublatis, verba hæc adeò generalia sunt, vt impedimentum catechismi prorsus tollant: etsi quidam secus opinati sunt, *Sanchez l. 7. d.* 10. *num.* 10. Vnde bene monet idem Sanchez, cum pueri domi baptizati sunt, & supplentur postea preces & solemnia in Ecclesia, patrinos hic tantum adhibitos in libro baptizatorum non esse simpliciter vt patrinos describendos, sed vt patrinos catechismi: Contingere enim posset, inter patrinum huiusmodi & pueri matrem contrahi matrimoniũ, & postea ex eo libro oppugnari vt nullum, ob cognationẽ spiritualem, & tamen cognatio orta est ex catechismo, vt hęc tantum est, & plane sublata est. Iam olim tantum erat impediens, vt cognatio baptismi est dirimens, atque ita verum matrimonium ob falsi impedimenti asscriptionẽ contingere posset solui. similiter neque inter ipsos patrinos est hoc impedimentum, neque à marito transfunditur in vxorem: vt olim *ex c. Martinus, de Cog. Spirit.* ita Pius V. *in const. incip. cum illius vicem.* 1566. declarauit.

3 Cognatio tamen † hæc manet tam in parentibus illegitimis quam legitimis, *Sanchez l. 7. d.* 54. *num.* 16. eadem omninò censeantur de patrinis confirmatorum. *Sanc. l. 7. d.* 57. *num.* 9. vbi vide septem alias quæstiones ex patrinis. Vide & Sero. vbi *sup.*

DE EO QVI COGNOVIT GONSANGVINEAM VXORIS SVÆ.

1 STatuit Concil. Triden. *c. 5. s. 24. de Ref. Mat.* his verbis: *Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur; & spe dispensationis consequendæ careat: idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. quod si ignoranter id fecerit, siquidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subijciatur pœnis. non enim dignus est qui ecclesiæ benignitatem facile experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. si verò solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille proba-*

probabilem ignorantiam habuit: tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omninò detur dispensatio, vel raro: idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam. Extense posui hunc textum, quia præclarus est, & summatim multa sancit; tametsi nec hodie satis pro voto Concilij obseruetur: ita importunitas, & aliæ artes semper valent. præterquam quod Nauar. *de Consang. cons.* 13. enumeratis omnibus pene grauibus causis, quas de rigore non sufficere dicit in secundo gradu, cuius dispensatio hic restricta est ad publicã causam, & magnos Principes, in fine addit, *quod sicut misericordiæ Domini non est numerus, ita misericordiæ S. D. N. nemo alius ab ipsomet modum necessarium imponere potest.* Cum dicit. d. c. 5. cum iis qui ignoranter in gradu prohibito iuncti, sunt functi officio, faciendo proclamationes; dispensari posse: neque explicat per quem, quo casu solet intelligi ordinarijs id permissum: *Sanchez l. 8. d. 5. num. 5.* quæritur an episcopus cum talibus possit dispensare? Et dicendum quod non: quia illa doctrina huic textui non quadrat: qui totus directus est ad Pontificem, quasi eum instruens: Nihilominus in casu summæ necessitatis, & vbi matrimonium est publicum impedimentum occultum, & scandalum in separatione, nec ad Pontificem aditus pateat, ob partis inopiam, aut alias: cum hoc, inquam, casu plurimi authores, *quos refert & sequitur Sanchez l. 2. d. 40. num. 3.* Episcopo tribuant potestatem dispensandi in dirimentibus; nihilominus requiritur in partibus saltem alterâ bona fides, *Sanchez ibid. num 4.*

Nauar. tamen † *de Consang. cap.* 14. dicit non posse dari certam regulam eorum, quæ ob hanc dispensandi facultatem debeant concurrere, & relinqui Iudicio prudentis. Sed quia, vt dixi, impedimentum occultum hic requirant auctores, dispensatio huiusmodi extraordinaria Ordinariorum fere occulta est, & in foro conscientiæ seruit. Cæterum Ecclesia Leodiensis † vlterius processit, vt colligitur ex instrumento appellationis, per Syndicum Episco- 2 **Episcopus quando in gradu consanguinitatis dispenset.**

3 Quid in hac re solet Episcopus Leodiensis.

pi & Vicarij Leodiensis interiectæ à decretis Nuntij Apostolici 7. Aprilis 1606. vbi articulo decimo his verbis vtitur. *Quod ad hæc Episcopi Leodienses habeant antiquißimam & immemorialem consuetudinem dispensandi ex causis legitimis in quarto matrimonij gradu, & in tertio, hinc inde si imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos fidei hostes, mutuæ internecionis parentum & amicorum inter se, ob corruptam puellam, & partes nõ habeant media recurrendi ad Vrbẽ.* 11. *Quod huiusmodi dispensandi consuetudo in publicatione Concil. Trid. fuit Illustris. & Reuerendis. Episcopo Vercellensi piæ memoriæ in his partibus Nuntio Apostolico per Liuinum Torrentium tunc Vicarium Leodiensem, postea Episcopum Antuerpiensem factum, exposita, & per eundem Illustrißimũ & Reuerendis. Nuntium laudata, & approbata.* 12. *Quod huiusmodi consuetudo habeat vim priuilegij, & indulti Apostolici, atque à priuilegio & indulto Apostolico initium sumpsisse censenda sit.* 13. *Quod episcopatus, & ecclesia Leodiensis ob sui splendorem, & antiquitatem, perpetuamque in fide Catholica constantiam, ecclesiæ Romanæ filia dicta, aliâs multis à S. Sede adornata sit priuilegijs, & prærogatiuis, supra alios communes episcopatus.* At vero non audio vicinos aliquos episcopos eodẽ iure, priuilegio, aut consuetudine vti, non eos quidem, qui nouiter in Belgio instituti sunt, intra eos limites, quia finibus diocesis Leodiensis, per Paulum IV. abscissi sunt, 4. Idus Maij 1559. cum toto eo iure, auctoritate & prærogatiuis, quibus anteriores episcopi, in locis dimembratis vsi fuerant, quod forte tamen possent, & an aliquando expediret, perpendere possunt, ne per nõ vsum, ius suum amittant, vt in non paucis alijs, quæ iure ordinarijs competunt, accidit.

4 Dispensatus super bãnis potest dispẽsari super impedimento nõ secus ac si denunciationes fuissent factę.

Qui ab Episcopo † obtinuit dispensationem, si postea detegatur impedimentum, potest nihilominus dispensari; quia non temere denuntiationes omisit; aut ex contemptu: quod Concil. requirit. *Sanchez ibid. & l.* 8. *d.* 25. *num.* 32. Præsumptio hæc duo requirit, vt sciat se quis consanguineam cognouisse sponsæ, verbi gratia, & sciat inde oriri impedimentum; nam si id nescierit, dispensabitur: quia præsumptio excludit ignoran-

norantiam, etiam crassam, modo non sit tanta vt cum dolo coincidat. *Sanchez ibid. & lib. 8. d. 25. num. 25.* Et etiam ad meam dubitationem respondit 3. *Octobr.* 1618. Auditor Illustrissimi Nuntij in Belgio, & alius insignis practicus in foro ecclesiastico, cum oratores allegassent ignorantiam, & probaretur scientia gradus quarti, ex quo seniores agnati rusticis persuasissent, non oriri impedimentum. Et conformiter respondit accipienda esse verba in litteris narratiue posita. *Deinde ad eorum deuenit notitiam quod quarto consanguitatis gradu.* &c. (subintelligendo futurum ipsorum matrimonium impediens) Animaduertendum etiam, loqui hoc cap. de contrahentibus † & consummantibus de facto matrimonium.: non de ijs, qui simpliciter, sine præuio matrimonio incestam copulam habent. Hæc enim ordinaria causa dispensandi est, modo copula habita non fuerit eo fine, vt ob illam facilius dispensatio obtineretur, *de qua restrictione Sanchez lib. 8. d. 25. num.* 21. 22. 23. 38. Quin nec locum habet in ijs, qui sponsalia vel matrimonium contrahunt, non coram suo parocho, sed clandestine, quia non æque grauis horum est præsumptio. *Sanchez lib. 8. d. 25. num.* 33. 34. Et quamuis mentio tantum fieri hic videbatur de impedimento consanguinitatis, gratia frequentioris vsus id euenit, adeoque obtinet in omni impedimento dirimenti. quia eadem ratio, quæ Concil. mouet, militat. Et demum Concil. post procemium vtitur verbis generalibus, Ibi, *Si vero impedimentum aliquod &cat. Sanchez lib. 3. dist. 47. num. 7. lib. 8. dist. 25. num. 24.* Si quis autem prætenderet ex speciali circumstantia in casu huius cap. à Pontifice dispensationem nihilominus obtinere, quia ordinarie citra culpam lethalem contra hanc dispositionem Concilij Pontifex concedere non potest, debetet orator circumstantiam hanc quod de facto contraxisset aut consummasset, in gradu prohibito, vtpote notabiliter aggrauantem, expli-

5 Et qui copulam habent sine præuio cótractu.

explicare. *Sanch. l. 3. d. 45. n. 3. l. 8. d. 25. n. 21. 22.* quippe de facto sic contrahētes, incurrunt excommunicationem quæ semper explicanda, *cap. post cessionem, extr. de prob. c. dilectis, de Rescript. cap. cum bone, de ætat. & qual.* non autem incurrunt qui solá copulam habent etiam post sponsalia post Conc. Trid. quia non transeunt nunc per copulam in matrimonium; ante Conc. vel vbi illud nondum publicatum, incurrunt. *Sanch. de Mat. l. 7. d. 48. n. 7.* Vt tamen matrimoniū in casu prohibito ignoranter initum, causa sit gratiæ dispensationis impetrandæ, iusta & probabilis ignorantia requiritur. *Sanchez l. 8. d. 25. num. 27.* quia diuersimode loquitur Concilium, vt scil. culpabiliter contrahens neque ex alia causa sperare possit dispensationem, in pœnam; at inculpatè contrahens, ob probabilem suā ignorantiā siue alia causa possit, ex gratia scilicet, quia verisimiliter sine scandalo aut saltē infamiā separari non poterūt: ob quam diuersitatem considerationis pœnæ & gratiæ, sufficiet ad euadendam eam, ignorantia alterutrius, vt non ad obtinendam eam gratiam, *Sanchez l. 8. d. 25. n. 30. 31.* Itidem sufficit ad verificandam clausulam apponi solitam in dispens. quod copula non sit habita spe obtinendæ facilius dispensationis.

6 Copula subticita dispensationi obest.

Non valet dispensatio obtenta super cognatione, tacito quod oratores se carnaliter cognouerunt. *ita refert statuisse S. Cong. post Nauarrum Sa. V. dispensatio §. 10. & Serol. Pr. p. 3. eodem ver.* §. 4. matrimonium sic contractum esse nullum. sic & copula interueniens ante impetratam dispensationem à summo Pontifice inter Consanguineos vel affines, vel post illius impetrationem ante executionem à delegato factam, vitiat dispensationem, & debent impetrantes de nouo recurrere ad Curiam, *Gutierres. can. q. l. 1. cap. 15. in fin.*

7 In 2. gradu dispensari vetat Conc.

In secundo gradu vetat Concilium dispensari, nisi ob publicam causam, & inter magnos Principes: in alijs requirit Concilium, causam tantum, non itidem publicam. de primo gradu mentionem non facit, præsup-

præsupponens nunquam in ea dispensandum, prout Pius V. declarauerat esse suæ intentionis; etsi tamen sæpius id factum sit etiam inter priuatos; credere licet, importunitate petentium; vel quia deformitatem & à lege exorbitantiam pœnali auro redimunt. Quæ Lex etiam naturæ igniculis claret: vsque adeo, vt quamuis Claudius Imperator quò amori suo & Agrippinæ obsequeretur, à Senatu Decretum impetrasset, quo iustæ inter patruos fratrumque filias nuptiæ statuebantur, præter eum tamen non est repertus nisi vnus, talis matrimonij cupitor, Tallilidius Seuerus, inquit Tacitus, *l. 12. Annal.* Sed & hic tamen secundus gradus est, si iuris computatio fiat; primus & secundus, si iuxta Bullam Pij, quæ propinquiorem vult exprimi.

DE CONSANGVINI. ET AFFINI.

GRatis † dicit Trident. *cap. 5. sess. 24. de ref. mat.* esse dispensandum. Idem in omni dispensatione, quæ sacros Canones laxat, disponit. *cap. 18. sess. 24.* Potest tamen Episcopus pro compensanda deformitate in opus aliquod pium damnare impetrantes, & in vsus suos posset, nisi hi Canones obstarent. *Lessius l. 2. cap. 35. d. 9.* Quibus cum S. Pontifex non ligetur, cum non vult; potest in vsus suæ Cameræ applicare: etsi forte peccet non conformando se indistinctè iis Ecclesiæ decretis, quæ omnes prælatos generale Concilium voluit obseruare. Declararunt etiam Card. Cong. hunc locum esse accipiendum de compositionibus, non de Mercede, quæ soluitur pro expeditione bullarum: quod maiorem rationem haberet, si ipsi huiusmodi expeditionum scriptores sua officia, vt amplas taxas habentia, non emerent graui pecunia, quæ ipsa in vsus Pontificis vertitur. sed alicunde sedes Apostolica suos prouentus habere debet, quibus maiestatem suam tueatur. Quippe dum alia temporum ratio, aliaque vita, alios nunc mores postulat. Id tamen

1 Gratis dispensandum.

optandum est, vt quandocumque dispensationes huiusmodi petuntur, imprimis attenderetur iustane ac grauis sit causa; ac ratio dispensationis subduceretur non ex numerato, sed ex allegato: ac in ponderandis meritis, non pecunia, sed causa momentum afferret; vt non quisquis nummos ostendat, gratiam impetret, nec cuicumque res angusta domi est, emergere non possit; ne vilibus capitibus respondeatur, pro eis leges latas esse, aliis crumenam laxantibus, legum relaxationes tantum patefiant. Atque hæc quidem ab ipsis Pontificibus non veremur, sed optamus ne quid in ministris Curialibus resideat; de quibus non de illis accipio illud S.Bernard. *de Consid.l.3. cap.7. Noua res,* inquit, *quando hactenus aurum Roma refudit? Et nunc Romanorum consilio id vsurpatum non credimus, &c.* Ad hanc rationem Papa in commissionibus dispensandi monet delegatum, sub pœna excommunicationis, vt abstineat ab omni munere, & præmio. quod quidam referunt Cardinales interpretatos, vt nec mercedem, (secus quam superiori casu) liceat accipere: sed non video diuersitatis rationem; ideoque magis vera videtur sententia Sanchez aliorumque, *quam habet de matr. l.8.d.35.num.* 10.11.12.13.14. neque enim præmium aut munus est, quod pro æstimatione laboris datur. *dignus est operarius mercede sua.* & cui (seclusa corruptione, quam spectat inhibitio) iustè videbitur merces interdici posse, quæ defraudata clamat vindictam?

2 Causæ dispensandi.

Causæ † dispensandi in Curia vsitatæ referuntur à Quar. *Ver. matrim. dispen.* verbis styli ordinariis, quarum summa hæc est: quod dos minus competens sit, iuxta status conditionem; vel omninò nulla, quam consanguineus dare velit; quod per angustiam loci vir paris conditionis non appareat; si extra eum locum nuberet, dos competens non censeretur; quod locus ad mare, & excursionibus hostium infestus, alienigenas procos raros habeat; quod mulier sit 24. annorum, nec hactenus parem virum inuenerit; quod deflora-

florata infamis remanebit ; quod lites , inimicitiæ inter eos eorumue parentes per matrimonium componi possent ; aut concordia inita, solidius confirmari ; quod cum Belgæ sint , & se noscant orthodoxos, multique hæretici in iis sint ditionibus , vt ne contingat eos cum iis contrahere , pro quotidiana causa allegatur , & quidem tam tenaci proposito formulariorum, vt allegatam ab oratoribus aliam causam soleant eradere, & hanc substituere : etiam pro illis oratoribus , qui iis Belgicæ locis habitant, (qualia, Deo Laus, quamplurima sunt) quibus nec vnus quidem hæreticus designari possit. quod certè emendatione indiget , neque enim sine causa, qualis tunc non est, legem solui oportet. Valet tamen dispensatio & matrimonium. *Reuerend. Malder. de Iust. & Rel. t. 10. c. 5. d. 9. vers. dico. 4.*

Quando impetratur dispensatio in gradu inæquali, requiritur vt propinquior † explicetur, aut obtineantur literæ declaratoriæ non obstantiæ propinquioris gradus: ex Pij V. Constit. etsi de iure neque hæ declaratoriæ necessariæ essent, quia à remotiori cognominatur gradus. tamen quia in dispensando propinquior gradus difficiliorem reddere potest Pontificem ad gratiam; ideo non abs ratione ita Pontifex sanxisse videbitur; etiamsi præfatus esset, se moderari Constit. Pij V. quæ omnino volebat in literis dispensationis exponi propinquiorem gradum. 3 Explicandus propinquior gradus.

Circa † quam Constitutionem Pij V. illiusque materiam diuersas mouet & resoluit quæstiones *Sanchez de mat. l. 8. d. 26.* Petrus & Elisabeta cuius ille ex fratre neptē vxorē habuit, obtinuerūt dispensationē in primo & secūdo affinitatis gradu; si in eo substitissent, poterat ex doctrina Sanchez *d. d. 26. nu. 13.* dispensatio executioni mandari : sed explicuerunt affinitatem ex eo prouenire , quod Petrus antè vxorem habuisset Elisabetæ materteram, cum res econuerso se habeat; habuit enim ex fratre 4

tre Elisabetæ neptem, cuius amita Elisabeta est, quam nunc dicere intendit. In cuius ordinis inuersione magna est disparitas. qui enim habuit materteram, & deinde ducit neptem, coniungit duo vincula reuerentiæ; qui habuit neptem, & ducit materteram, ea dissoluit, & inuertit: quam enim debuit reuereri, vt materteram; deinceps habiturus esset subditam, vt vxorem; in quo absurditatem expendit *Molina de Iust. tract.* 2. *d.* 161. *num.* 5. *& Sanchez vbi supr. num.* 12. Et quamuis idem Sanchez *num.* 13. in affinitate eam cessare putat, quando simpliciter expositum est oratores se contingere in primo & secundo; tamen quando expositum est, quod habuit Petrus materteram, qui habuit neptem; & desiderat nunc materteram; casus conuersus sub explicito non videtur comprehendi, & expressa nocent, quæ non expressa non nocuissent.

5 Et copula, & finis per eam obtinendæ dispẽsationis. Qui porro quo facilius obtineat † dispensationem in gradibus prohibitis contrahunt, vel copulantur, vt nunquam gratia gaudeant, constituit Pius V. *ref. P. Math. S. D. l.* 4. *t.* 1. *cap.* 1. quod & Clem. 7. de simpliciter scientibus tantum sanxerat. *ibid. cap.* 3. & Clem. 5. excommunicatos voluit. *Clem.* 1. *de Consang. & affin.*

6 Quomodo hodie hæc impedimenta restricta. Propter multitudinem prohibitionum † sæpe per ignorantiam irritè contrahitur. Ideo Concil. Trident. *cap.* 2. 3. 4. *sessione* 24. cognationem spiritualem, iustitiæ publicæ honestatis impedimentum, & affinitatem ex fornicatione, primum variè, secundum ad primum gradum, vbi sponsalia valent, (alioquin in quacumque ratione inualidis prorsus tollit) tertium ad secundum gradum restringit. Et quamuis verba d. cap. 4. sonent de dirimenti impedimento, tamen Pius V. 20. *Augusti*, 1568. declarauit etiam impediens sublatum esse: & Gregor. XIII. etiam post matrimonium superueniens, vt licitè debitum petatur. De consanguinitate ex fornicatione nihil hic dicitur, aut immutatur, & vt per affinitates amicitiis & concordia formetur respubl. mutari

tati non expedit. nam *affinitates apud concordes*, inquit Tacitus *lib.* 1. *Annal. sunt vincula caritatis*, *vti apud infensos incitamenta irarum.* Itaque vbi nondum secuta copula, adeoque nondum nata affinitate, sponsalia tamen interuenerunt, adeoque ortum est impedimentum iustitiæ publicæ honestatis; Concil. Trident. *sessione* 24. *cap.* 3. contra ius antiquum decreuit, vt vbicunque sponsalia valida fuerint, primum gradum non excedant: vbi quacumque ratione valida non fuerint, penitus ea sustinuit. Vnde Nauar. *de spons. Cons.*1.*num.*4. sponsalia conditionalia negat hoc impedimentum inducere, si non purificetur conditio. Enimuero agimus de sponsalibus proprij nominis, id est, de futuro: sponsalia enim de præsenti, remanserunt in terminis iuris communis; omnibusque casibus, & gradibus, quibus ante locus eis erat: adeoque porriguntur vsque ad quartum gradum. *Ex declaratione Pij V. Calend. Iulij.*1568. *quam refert Pias. p.* 2. *cap.* 4.*num.*34. Quare soluto matrimonio ob impotentiam, etsi neque sponsalia neque matrimonium validum fuisset; potentem cum impotentis fratre contrahere volentem reieci, donec super impedimento publicæ honestatis dispensatum esset. quam Nuntij facilè concedunt; cum in primo affinitatis, nec ipse Pontifex dispensare velit.

DE FRIGID. ET MALEFICIATIS.

IMprobe faciunt, qui matrimonium attentant, cuius sunt incapaces. Quapropter viri conscij suæ impotentiæ, ob eam separati tenentur ad restitutionem integræ dotis, non solum in quantum facere possunt, vt mariti: nec liberantur bonorum cessione; quia taliter contrahentes committunt crimen stellionatus, & in debito prouenienti ex crimine cessat

sat cessio bonorum ; ita refert Charond. *Respons. l.13. respons.* 52. Iudicatum huiusmodi virum , non virum ; vsque ad integram solutionem in carcere detinendum. Rariora quidem iudicia hîc sunt impotentiæ , tum ob climatis temperiem , vbi natura non frequenter deficit: tum ob innatum Belgis pudorem; ob quem quædam ferunt fatum suum patientiùs , quàm eis sit saluti: nam dum maritos non habent viros , non eis cohabitant vt fratribus , sed concumbunt , & vtuntur vt maritis , saltem quatenus possunt : & quod eis deest , ab aliis si reipsa non mutuantur, animo sæpe

1 Impotentes separãdi etiã ex officio : si non vt fratres & sorores tantum cohabitant.

desiderant. ob quæ omnia huiusmodi irrita , quæ † sciuntur , matrimonia mandat solui , ac separari Sixtus V. in litteris quas refert Quaranta. *verb: matrim. imped.& Gutier. Can. qq. lib.* 1. *cap.* 16. nisi à concubitu, cæterisque quæ coniugibus solis licent, huiusmodi Iunones, seu sorores & coniuges ; abstinere velint: nec similia imposterum coniugia contrahi permittit. Qua ratione & matrimonia senum , qui amplius seminare non possunt , nulla censeri possunt. sed solent contrahere tamen , nec facile separantur , ob probationis defectum ; alioqui iuxta. d. Breue irritè contrahunt. *Sa. V. matrim. imp.* §. 14. Sterilitas olim recepta causa fuit in Gallia soluendi matrimonij ex lege Caroli Magni , & consuetudine non improbata ab Alexand. 3. *vt refert Choppin. de sac. polit. l.* 2. *tit.* 7. *numer.* 22. sed intelligo de ea , quæ notoriè est ex naturæ idoneæ defectu.

Legitimum coniugatæ votum est vt mater fiat, *Nec mulier ficto semper suspirat amore.* Itaque si vir dicatur,

2 Probationes impotentiæ.

----Frigidus in Venerem; visitatio † & congressus in iudiciis Gallicanis etiam supremorum Senatuum arrestis firmatis statim iniunguntur : nisi forte agatur de Eunucho qui omni officio maritali fungi potest , præterquam quod probum semen non habet. huic ob peri-

periculum corruptionis congressus non permittitur; quia etsi corrumpat, non tamen vtilis est maritus, nec causam decidit. ob hoc, inquam, congressus ei non permittitur. *Charond. respons. l. 12. cap. 21.* pront & Sixtus V. Spadonum & Eunuchorum declarauit matrimonia irrita in d. litteris in forma Breuis transmissis ad Nuncium Hispaniarum, vbi dicit plures esse tales: aliis confestim congressus indicitur. *Charond. ibidem, & Annæ. Robert. rer. iudic. l. 4. cap. 10.* Visitationem necessitas à iure, & moribus nostris recipi coëgit. Nuditas quidem inuerecunda est, si quis publice sine causa nudum se exhibeat; tamen ex causa laudatur, aut non improbatur. Refert idem Robertus ex Suida & Clemente Alexandrino Deiparam virginem adhibitis obstetricibus visitatam fuisse, vt certissima probatione virginitas eius. Iudæis patefieret. Ergo totus hic titul. visitationes probat, & tit. *de ventre insp.* vbi iusta ex causa ea fit. Et quanquam de incertitudine hymenis, (ob cuius cognitionem fit virginis inspectio,) multa adferantur ab aliquibus; tamen non omnino eius ratio vana est: nam Lex diuina iussit asseruari vestimenta noctis nuptialis, vt inde omnis excluderetur mariti querela, si de nupta sua quasi non virgo fuisset., vellet expostulare. *Deuter. 22.*

Congressum porro præsentibus matronis, medicis, & iudice, (vt in Gallia fit,) nullus iuris locus indicit. quamuis non desint Doctores eam probationem legitimam asserentes. *quos habet Sanchez libro septimo cap. centesimo nono, numer.* 15. etsi plausibilis ratio sit, quod iudex in huiusmodi causa omnem mouere lapidem debeat, ad inuestigandam veritatem: censerique debere videatur permissum, quod nulla Lege inuenitur interdictum: tamen verecundia, & astantium manifestum periculum, ne in morosam saltem delectationem labantur; facilè facit,

facit, vt ratione naturali vetitum credam. *cum Sanchez vbi supra numer.* 15. adeoque nunquam audiui in Belgio vllam sententiam latam, per quam huiusmodi congressus indictus sit: cum non paucæ controuersiæ impotentiæ sint decisæ.

Itaque Spadones qui vtroque testiculo carent, quos ideo certum & manifestum est verum semen non emittere, inhabiles sunt ad contrahendum matrimonium; & ex officio debent seiungi, si cum mulieribus concumbant, & non tanquam fratres & sorores tantum cohabitent.

DE MATRIMONII CONTRACTIONE CONTRA INTERDICTUM ECCLESIÆ.

1 Tempora quibus nuptiarum solemnia interdicuntur;

2 Restricta nouo iure.

3 Non autem ipsi contractus

4 Nisi per Concil. Mechl.

VEtuit Concil. Trident. *sess.* 24. *cap. vlt. de reformat.* ab Aduentu † vsque ad Epiphaniam, & à die Cinerum vsque ad octauam Paschæ solemnes nuptias: aliis temporibus permisit. In quo veterem rigorem nonnihil remisit: Plura † enim olim tempora erant, quibus nuptiarum solemnia interdicebantur. *cap. Capellanus, de feriis, c. non oportet* 1. *&* 2. *cap. non licet: cap. nec vxorem.* 33. *quæst.* 4. nunc temperantius Trid. hæc statuit. Solemnia autem nuptiarum, non matrimonij contractus, aut etiam † consummatio, *Sanchez lib.* 7. *dict.* 7. *num.* 12. *Sa. V. matrim. imp.* §. 2. vetantur: quod ipsum tamen Concil. † Mechlin. prouin. à sua Sanctitate probatum, *tit.* 10. *cap.* 8. inhibuit. Et quamuis aliquibus id mirum videatur, cum fauorabile sit matrimonium; ideoque illius contractus supra ius non est restringendus; tamen visa est mihi ea ratio, quia in his ditionibus semper benedicuntur eodem tempore dum contrahuntur nuptiæ, etiam nonnullibi secundæ, & benedictiones nuptiarum tanquam solemnia illarum prædictis temporibus à Concilio,

cilio inhibentur, etiam sub mortali, *Sanchez l.7.d.7.num.* 3.4.5. sponsalia nullus textus vetat, aut denunciationes e otempore fieri. *ibid.num.7.8.*

Animaduertendum † est quod Epiphaniæ dies est 5
etiam inclusus in prohibitione ; & sabbathum præcedens Dominicam primam Aduentus post vesperas, non autem dies præcedens feriam quartam Cinerum, quia ita eorum dierum officia disponit Ecclesia. *Sanchez, l. 7.d.7.num.1.2.* Et quamuis contra hanc temporum inhibitionem Episcopus † iure ordinario non potest 6
dispensare, quia contra legem superioris non potest inferior dispensare, quasi in eadem lege id permittatur, nisi vrgentissima necessitate. *Sanchez. l.7. d.7. num.6.* tamen consuetudine hic passim secus obtinet, quæ fundamentum habet in probabili aliorum sententia secus etiam de iure sentientium. *quos idem Sanchez refert.*

Dispensat super his Ordinarius.

Matrimonium contra † Ecclesiæ interdictum con- 7
tractum validum est. *cap.2.hoc tit.* sic & parochus si inconsulto Ordinario *contra cap.7.sessione 24.Trident.* assistat coniugio vagorum, validum erit. *Gutier.de Mat.cap. 65.in fin.c.67.nu.2.* Idem est si Synodus, aut Episcopus in genere aliquos certæ qualitatis, aut in indiuiduo Petrum & Ioannam coniungi vetet à parocho, etiam annuo, & amouibili. *Gutier.d.c.67. ex Cong. Concil.* vel vetet sacerdotem substitui nisi probatum, & parochus non probatum substituerit. *Sanchez. l.3.de Mat.d.32.numer.3.Gutier. d.c.67.* nisi addita sit clausula annullatiua. *vt Sanchez & Gutierrez sentiunt.* sed & eâ additâ nec aliud dixero : qui non putem Ordinarios matrimonij dirimentia impedimenta statuere, aut contrahentes inhabiles reddere posse. cum Nauar. *hoc tit. cons.* 1. *&* 2. sentiat quod licet Papa per generalem legem certum genus personarum possit inhabilitare, tamen sine exemplo esse quod per suum interdictum particulare duas personas alioqui habiles, faciat inhabiles. *& ideo*, inquit *d. cons.* 2. *licet in ea essem opinione quod de absoluta*

Matrimonium contra Eccl. interdictum valet.

potestate posset hoc facere, non tamen facilè mihi persuaderem quod conueniret,&c.

QVI FILII SINT LEGITIMI.

1 Cognitio hæc ad Ecclesi. spectat.

COgnitio legitimitatis † adeo est fori Ecclesiastici, vt si inciderit coram iudice sæculari, ad Ecclesiasticum intra annum finienda remittenda sit, & interim iudex sæcularis supersedebit, §. *Quoad fœdus matrim. in Concord. Brab.* Dependet enim à præiudiciali quæstione hac, an legitimum fuerit parentum matrimonium; quæ quia sacramenti inquisitionem inuoluit, ad Ecclesiam pertinet. Quamobrem si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos, anathema in eum pronunciat Concil. Trid. *sessione* 24. *Can.* 12. scilicet ob sacramentum; circa cuius vinculum & illius effectus pleræque versantur. præterquam quod iudices Ecclesiastici serio, & magna seueritate eas examinent: quia dicit Apostolus, *Sacramentum hoc magnum est:* cum sæculares, siquando coram iis inciderint, eas in Bacchanalium tempus tractandas reiiciant, recreationis & risus causa: *vt loquitur & testatur Boër. decis.* 299. *in fin.* quæ ratio iis in solutum dari potest, qui eam materiam non spiritualibus personis, sed sæcularibus magis conuenire aliquando contendunt.

Quamquam Principes nostri in induciarum tractatu: *ar.* 33. generatim reputari velint quoad successiones pro legitimis, & capacibus successionum, omnes eos, qui apud suos pro talibus habentur, idque ob matrimonia Hollandorum, quæ in consistoriis aut coram Magistratu, non coram Parocho iuxta Concil. Trident. contrahuntur. Iuxta quem articulum communis boni causa inter Principes & Ordines confœderatos conuentum, etiam iudicem Ecclesiasticum iudicare debere censeo: sed in ordine tantum, vt loquitur, ad successiones: secus vbi de ordinibus aut beneficiis disputaretur. Id etiam vno verbo di-

bo dicam, ex Concordatis Brab. illegitimorum in sacris constitutorum bona immobilia, decedentium, ad Principem spectare, nisi licentiam testandi ab eo obtinuerint: mobilia vero diuiduntur inter Principem & Episcopum. *§. bona vero in d. Concordat. Brab.*

Dicunt aliqui, esse † Priuilegium cuiusdam Margaretæ Comitissæ Flandriæ datum patriæ Flandriæ, sed nusquam extat, quod in Flandria matres non pariant illegitimos. (vt loquuntur) Id quidem Margaretæ primæ asscribendum esset, quæ Flandriam rexit *anno* 1190. nam Margareta secunda eiusque filij ex Buchardo Auenio, qui eam specie matrimonij prægnantem reddidit, cum hypodiaconatum militari balteo semper obtexisset, coram D. Ludouico Galliæ Rege allegarunt, quod etsi matrimonium Aueniј & Margaretæ irritum esset, ac ex Senatusconsulto Orficiano illustris fæmina proles non iusto patre natas, legitimas non pareret, tamen generatim apud Flandros secus in vsu esset. quam & asserit Iacob Marchantius. *in descript. Fland. l. 1. t. de legibus.* Quin & Senatus Flandriæ Consulto nothis in feuda matris successio addicta sit; cum priuilegio ætatis, sexusque, etiam extantibus legitimis: vt & nec filius sacerdotis hæreditate matris excidat. Quâ ex causa, seu quòd bona fides Margaretæ pro legitimitate prolium sufficeret, D. Ludouicus Aueniis prolibus Hannoniam, aliis Flandriam arbitrio addixit. Quam historiam verius, & aliis honestius ex ipsa Innoc. III. sententia refert idem Iacobus Marchantius. *in descriptione Fland. lib. 2. in Margareta. 2.* In Brab. illegitimi incapaces sunt officiorum, *introitus Ducissa Maria art. 32. Car. V. ar. 19.* In Ecclesia Antuerp. etiam legitimati à Pontifice præbendarum incapaces sunt, *ex indulto Pontif. Clementis 8.*

2 In Flandria mater nulla parit illegitimos.

DE DIVORTIIS.

1 Cognitio ad Ecclesiam spectat.

AD solum † iudicem Ecclesiasticum spectat cognoscere de diuortiis, an celebranda sint vel nō, §. *quoad fœdus, in Concord. Brab.* Qui etiam de alimentis à marito vel vxore petitis pendente diuortij quæstione cognoscere potest; tametsi partes, si maluerint, etiam secularem adire possint, §. *de alimentis, in d. Concord.* & de dote lucranda vel perdenda, vbi ob adulterium concluditur ad diuortium, & consecutiue ad lucrandam dotem. Tametsi quæstio possessorij, pendens in Concil. Brab. non suspendatur per quæstionem motam coram ecclesiastico super viribus vel non viribus contractuum antenuptialium, §. *de dote ibidem.* denique ex prorogatione partium expressa potest cognoscere de diuisione bonorum. §. *de diuisione, ibid.*

2 Grauis ad diuortiū causa requiritur.

Diuortium vt fiat, grauis admodum † causa requiritur. Vnde quod Charond. *Resp. l.* 8. *Resp.* 62. *in fin.* dicit iudicatum, quod ob morbum Gallicum non potest perpetuum diuortium fieri, sed tantisper, donec maritus sit curatus: id intelligo, nisi per adulterium illud malum acquisierit: tum enim non ob morbum, sed ob adulterium fit separatio, & morbus cum aliis indiciis probationi adulterij seruit. Charond. *ibid.* etiam differit de iis, qui potionibus amatoriis nocent.

3 Plerisque † in locis vsu seruatur, vt bona adulteræ marito addicantur; etiam conquisita, quoad vsumfructum tantum, seu vita vxoris durante: & post mortem restituantur prolibus. Cui accedit & alius vsus, vt si vxor septemio à marito abfuerit, mortua credatur, ad effectum, vt vir restituere bona teneatur, nisi docuerit illam in viuis esse. *ita iudicatum in Concil. Flandriæ.* 5. *Septembr.* 1502. sed ad ineundum aliud matrimonium requiritur moraliter certus nuncius, cum res hæc summi momenti sit, ob sacramentum.

Ob

Ob sæuitiam † cui idonea cautione occurri non potest, vxor à marito separari potest. quin & criminaliter contra eum agi, si supra correctionem maritalem sæuierit. sic Curia suprema Parisiensis perenni mansione in monasterio damnauit, qui vxorem fœdè vulnerarat. *Choppinus monast.l.1.t.3.num.26.* 4 Sæuitia compescenda.

LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS.

ICVT accusationem † legitima debet præcedere inscriptio; sic & denunciationem charitatiua monitio; & inquisitionem clamorosa insinuatio debet præuenire, *cap. qualiter & quando. hoc tit.* Quod vt benè & prudenter Concilium Lateran. statuit; ita optandum esset vt probe seruaretur. Christus mulierem, quæ ei sistebatur vt adultera, noluit condemnare; quod eam nemo ritè accusaret. Sed inscriptio & pœna talionis passim è foro discessit, tametsi apud nos Ioan. Dux Brabant. *in tabulis legum Brab. seu den Lantchaerte anni* 1312. pœnam talionis disertè innouauerit, & eo loco habendum esse decreuit eum, qui alium in iure conuenisset, & querelas non probasset; quo alius fuisset habendus, probato crimine. Delatores † etiam hodie impunè nimis denunciant, neque vera, sæpe neque probabilia. *Genus hominum*, inquit Tacitus. *l. 4. Anna. publica exitio repertum, & pœnis quidem nunquam satis coërcitum; per præmia* (refert ad Tiberij Tyrannidem) *eliciebantur.* Charitatiuæ monitiones, & clamorosæ insinuationes, ab officiariis non solent hodie expectari: eâ potissimum ex causa, quod pleræque criminum vin-

1 Qualiter recipiendæ accusationes, denunciationes, inquisitiones.

2

dictæ tantiſper dum non eſt iudicatum, arbitrariæ eſſe
putantur. ſed & ipſis officiariis, niſi capitales fuerint,
componendæ permittuntur, ad pecunias mulctas re-
digantur; officiariis ex aſſe vel quota applicandas.
quæ lucra per admonitiones & emendationes nolunt
ſibi eripi. Sed certè in Curiis Eccleſiaſticis ſacri Cano-
nes maiorem reuerentiam, & obſeruantiam merentur.
Et quidem lætus introitus Brabant. *ar.* 54. ne quis te-
merè vexetur ab auaris aliquando officiariis, ordinauit;
quod officiarij neminem poterunt apprehendere, ni-
ſi habuerint plenam informationem ſuſpicionum,
commiſſorum criminum, ob quæ apprehendere vo-
lunt: neque è domo abducere, aut inquiſitionem in
domo inſtiruere aliter, quam de iure, & antiquo
locorum vſu: & ſaluo iure ampliori ciuitatis Antuer-
pienſis, Louan. Buſcoduc. *ar.* 10. *addit.* 2. *ad lætum introitum
Car. V.*

3 Porrò † quando in genere manifeſtum eſt crimen,
& tamen auctor ignoratur; iudici licet in genere quæ-
rere, quis fecerit; non autem in particulari an Pe-
trus fecerit: niſi de eo ſit fama vel indicia. nec ſubditi
tenentur patefacere auctorem, etiam ſub iuramento
rogati, ſi nulla laboret infamia, & nihil mali impo-
ſterum timeatur. *Leſſius de iuſt. l.* 2. *tit.* 2. *d.* 14. Inquiſitio-
nem ſpecialem inſtituere iudex non poteſt, niſi præce-
dat infamia. Nec ſufficit, vt duo vel plures, etiam
iurati, affirment, ſe vidiſſe Petrum crimen commit-
tentem. *cap. inquiſitionis, hoc tit.* quia adhuc res eſt oc-
culta: ac proinde minime per publicam inquiſitio-
nem prodenda: ſed requiritur vt rumor de eo ſparſus
ſit, per maiorem partem viciniæ, Collegij, vel vni-
uerſitatis in qua commoratur. † Excipio tamen crimen
4 patefactum ex generali inquiſitione, commiſſum, vel
confeſſum in iudicio: quodque ſuſpicione commu-
ni laborat, vel contra bonum publicum aut infecti-
uum ſit: atque imprimis crimen læſæ maieſtatis di-
uinæ & humanæ. Et hæc quidem ita de iure ſe ha-
bent,

bent, *vt docet Leßius l. cit. dubit.* 15. *Nauarr. hoc tit. conſ.* 3.4.5. ſed de praxi iudicum ſecularium ſecus: Quam defendit *Leßius ibidem.* ex eo, quod iuris poſitiui ſit, vt infamia præcedat. Sed vt iudices Eccleſiaſtici eadem praxi vtantur, non admittit, præſertim contra Eccleſiaſticas perſonas; tum quia harum infamia plus ſcandalizat ſeculares, quàm caſtigatio ædificet; tum quia facilius correptione fraterna emendari ſolent: tum denique quia prælatorum potius eſt in ſpiritu lenitatis ſubditos quoſuis, etiam ſeculares corripere; quàm aſperitate pœnarum ſæuire. Vnde Canones iubent, vt non ad primam famæ inſinuationem inquirant, ſed quando ſæpe eorum aures pulſauerint, nec trium vel plurium depoſitiones recipiantur contra eum, qui infamia non laboret. quæ in iudice ſæculari non vſquequaque obtinent. *ita Leßius.* In Concord. Brabant. *§. de crimine concubinatus, & §. de crimine adulterij.* diſertè cautum eſt ne cognoſcat Eccleſiaſticus niſi de notorio concubinatu, & adulterio: & vt teſtes Synodales non denuncient niſi adulteros notorios: ne ſcilicet promotores ſpe lucri ſtatim ad accuſandum proſilian, vbi vel rumuſculum aliquem inaudierint. Multo certè minus permittendum eis eſt, vt quæ occultari poſſent, ſubtilibus indagationibus patefaciant; quo ex ſcandalo tum plus mali Reſpublica capit, quam ex omiſſione punitionis occulti exceſſus. Sic Tacitus, *lib.* 4. *Ann.* inter acta tyrannidis Tiberij ita narrat: *Tectum inter & laquearia tres ſenatores, haud minus turpi latebrâ, quam deteſtandâ fraude, ſeſe abſtrudunt, foraminibus & rimis aurem admouent: Intereà Latiaris repertum in publico Sabinum velut recens cognita narraturus, domum & in cubiculum trahit; præteritaque & inſtantia, quorum affatim copia, ac nouos terrores cumulat*, &c.

5

Clerici ſæcularium † iudicum poteſtati ſubſtracti an ſint iure diuino, an humano; & quatenus; diſputat Azor. Præſertum quo-ad Cleri-cos.

Azor. *libr.* 5. *instit. mor. cap.* 12. Certè Syluester initio pacatæ Ecclesiæ, adstipulante & subscribente Constantino, statuit, ne Clericus apud prophanum iudicem causam diceret, & Laicus clerico non inferret crimen. quo hodie nihil frequentius; etsi non accusatione cum inscriptione formata: quo tantum non respexit Syluester Pontifex. Vt omnis etiamsi vilissimæ personæ criminatio, testimonium, & iudicium magnum videatur apud nonnullos, quodcumque contra clericum producitur. cum aliter Eugenium Bernardus instruat *de consid. lib.* 4. *cap.* 9. *Hanc*, inquit, *velim generalem tibi constituas regulam, vt omnem, qui palam veretur dicere, quod in aure loquutus fuerit, suspectum habeas.* & iure testes tales esse debeant, qui & accusare possint, *cap. nullam*, 2. *quæst.* 4. iuxta superius Syluestri placitum. & testes contra Episcopum 72. contra presbyterum 44. contra diaconum 27. contra subdiaconum, acolytum, exorcistam, Lectorem, Ostiarium 7. contra Clericum 3. numero, & sine aliqua infamia esse debent. *cap. præsul. cap. placuit ibidem.* Et quamuis aliqui id intelligant de presbyteris, Cardinalibus, tamen eam dictionem abesse, ab antiquis testantur notæ ad corpus Canonicum Gregorij XIII. Vt vt sit, id constat, enixè voluisse Syluestrum Pontificem prospectum innocentiæ Ecclesiasticorum, & non sine agmine quadrato in eorum causis procedi. nec immerito: sunt enim Clerici malignantibus lapis offensionis, &, vt habet generatim Bonifacius 8. *cap.* 3. *de immunitat. in* 6. *Clericis Laicos infestos oppidò tradit antiquitas. Et quæ ibi prosequitur:* præsertim infelici hoc sæculo, quo si accusasse sufficiat, quis In-
6 nocens erit? Certè Concilium Tridentinum † ex his causis, *sessione* 3. *cap.* 6. quodque bene officio fungentes inimicos nanciscantur, qui falsa eis crimina obiiciunt, in qualicumque causa, & quocumque modo procedatur, non vult citari Episcopos aut moneri, vt personaliter compareant, sed causas coram S. Pontifice

tifice referri, ac per ipsum terminari. *ibid. cap.* 8. nec testes in causa eorum criminali ad informationem, vel indicia, seu alias in causa principali recipi, nisi contestes, bonæ conuersationis, existimationis, & famæ. Valde optandum esset, vt quicumque clericum alioquem accusant, aut denunciant, nisi probarent obiecta crimina, ad talionem, aut arbitrariam saltem pœnam tenerentur. Vt iure quidem in accusatores sancitum est. & tabulæ legum Brabant. seu den Lantchaerte Ioannis Ducis 1312. vt diximus, statuerunt, de quocumque alium in iure conueniente. Quæ vt in accusatoribus, delatoribus, & denunciatoribus insigni nota digna sunt, ita & illud in iudice, † quod habet D. Bernardus *de consi. l. 2. cap. 13. est item*, inquit, *vitium, cuius si te immunem sentis, inter omnes, quos noui, ex his qui cathedras ascenderunt, sedebis me iudice solitarius; quia veraciter singulariterque leuasti te supra te, iuxta prophetam. facilitas credulitatis hæc est: cuius callidissima vulpecula, magnorum neminem comperi satis cauisse versutias: inde eis ipsis pro nihilo ira multa, inde innocentium frequens addictio. Inde præiudicia in absentes.* 7 Superiorũ vitiũ credulitas.

Ex his causis † receptum fuit in Curijs Ecclesiasticis, vt fiscales, quos sæpe clericos accusare contingeret, ecclesiastici essent. quod ita oportere tradit Dias *in Pract. crim. can. cap.* 4. & prudenter statutum refert in constitur. Cæsar-Augustanæ Prouinciæ. Quod in quibusdam diocesibus vidi seruari, & olim consuetum animaduerti ex quadam sententia pro Episcopo Cameracensi contra Capit. Antuerp. lata 18. Nouemb. 1529. in qua duo promotores sacerdotes narrantur. 8

Porrò Lopez *ad idem c.* 4. excipit decem casus, quibus Laico clericum liceat accusare: hæresis, maiestatis, dilapidationis, bonorum ecclesiæ, simoniæ, sacrilegij, notorij criminis; dum semel admissus est laicus, amplius repelli non potest: dum suam vel suorum iniuriam prosequitur, vel parochianus suum pastorem. quia illius interest eum

habere bonum. tametsi *cap.* 8. 2. *q.* 7. non permittit clerico suũ superiorẽ, nisi in fide errauerit, accusare, etsi ipsi secus viuant quam præcipiunt. Patronus potest presbyterum male curantem, aut dilapidantem bona ecclesię accusare,

9 Valde differunt † correctio, iudicium summarium, iudicium ordinarium. In visitatione diocesios si quid episcopus corrigendo ordinat, per appellationem nõ suspenditur. *Trid. c.* 1. *in fin. f.* 13. *& ante illud Alex. in c.* 3. *ad nostram, de appell. & Innoc.* 3. *in cap. irrefrag. de offic. ord.* aut recursum ad tribunalia sæcularia. *Constitution. Regum Gallię apud Choppinum de sacra policia lib.* 2. *tit.* 4. *num.* 28. *Philipp.* 2. *in ordin. magn. Concil. Mechlin. titul de Requestes. ar. fin.* Correctio respicit policiam: quam qui curant, magis exequendo, quam iudicando & cognoscendo procedunt. Sic generatim decreta politiæ per appellationem impediri vetuit dictus Philipp. 2. *ibid. ar.* 11. Ita Ædiles Romani pro politiâ curandâ constituti, si quid obuium esset quod eam offenderet, è medio tolli, frangi, emendari iubebant, magis facti quam iuris tramitem seruantes. Sic Pilatus, cum pro condemnatione Christi nullam causam inueniret, quasi politicè facturus, vt furorem populi compesceret, dixit se eum emendatum, id est, de facto extra ordinem exceptũ, quasi correctum dimissurum. sic Plautus in Sticho.

Correctio & iudiciũ summariũ, & ordinarium vt differãt.

Correctio & politica decreta per appellationem non suspẽduntur, & quare.

------si quæ sint improba
Merces, iactat omnes: ædilitatem gerit.

Ædilis *in l. lectos, D. de per. & commodo rei vendita*, lectos qui in via erant, conscidit. *In l. itemque. §. si quis. D. locati* mensuras magistratus frangi iussit. In *l. eos qui D. de decur.* qui vtensilia vendunt, ab ædilibus cæsi sunt. Igitur correctio fit sine formâ aut figurâ iudicij solâ veritate inspectâ, & olim sine scripto, &, vt nunc Abbas procedit contra monachum, pędagogus contra discipulum. & hodie in dies fieri videmus in visitandis per prætores & magistratus vijs & aggeribus, qui in loco oculis subiecto mox decernunt & exequuntur. Hinc fit vt huiusmodi iudicia effectus iuris non habeant, vti

in

in *d. l. eos*, constat, eos qui ab Ædilibus cæsi sunt, infames non fieri, cum alias *l. cognitionum: §. minuitur, D. de var. & extraord. Cog.* ea sequeretur. Nam hîc agitur de fustigatione quæ processu formato irrogatur; ibi de ea quam intulerant lictores, ministri, magistratum comitantes, qui fustes aut bacillos deferebant, quibus emendabant eos, quos in aliqua culpa deprehendebant, vt in *l. 8. de decur. lib. 10. C. Cicero in secunda Agraria.* Quin etsi iudex ordinarius per iram aut alium affectum non lata iuris ordine seruato sententia aliquem iussit fustigari, non infamabitur *l. quid ergo, §. quantum D. de his qui notant inf. leg. Ictus D. eod.* Ergo correctioni locus maximè est in visitationibus, dum Episcopi sicut Ædilitij magistratus ciuitatem vel dioecesim obeunt, & quicquid inordinatum inueniunt, reformant, nec ordinarium modum procedendi seruantes, ita non nisi correctiones, non pœnas ordinarias infligentes: hoc enim non potest fieri nisi processu ordinarie instructo: Nam & summarius processus, & cognitio vti conuenit iudicibus pedaneis; ita etiam ex eo pœna ordinaria non potest imponi, sed ea solemnem & plenam cognitionem requirit, quæ instituenda dum contra aliquem ordinaria punitio intēditur. Hinc Cong. Conc. 24. Apr. 1595. censuit his verbis: *Episcopū non posse imponere in visitatione pœnas ordinarias, sed tantum extraordinarias, quæ magis morū emēdationē & correctionē quam delicti vindictā respiciant.* Vnde eadē Cong. 7. *Martij* 1596, respondit, episcopū in visitatione recusari vt suspectū non posse: dum tamē in ea processum non cōpilet, & se intra visitationis terminos cōtineat. Sic & Princeps noster interpellatus vt patronus ecclesiæ Insulensis; nullâ ratione induci potuit vt Reuer. Episc. Tornac. à visitatione excluderetur, sed si quid ordinādo excederet, se querelas auditurū, ante paucos annos respōdit.

Quando episcopus procedit contra Canonicū aliquem ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ exēptæ: (nā secus in nō exēpta, *vt S. Cong. respōdit Reuerend. Maldero episcopo Antu.*) adhibere debet duos à Capitulo, quotannis deputandos, Processus cōtra Canon. Cathed.

& vlte-

& vlterius seruare formam præscriptam *in ca.6.ſ.25.Trid.* Idque vsque ad finem causæ, id est, non tantum sententiã definitiuam, sed & executionem: nam cui causa commissa est, eidem esse intelligitur etiam & executio demandata. *c. significasti, 7. de off. deleg.* atque ita iudicatum à supremo Regis Concilio refert *Sahagun.ad d.c. num.9.* cui episcopo hi duo Capitulares inuito adiunguntur; vt non obstet *cap. si quis contra clericum, de foro compet.* quia Episcopus nõ tenebatur delegata ibi causa executionẽ, ob suspicionẽ delegare; sicut causæ decisionẽ, in qua eius affectio nocere poterat: non ita in executione, quæ continet nudum ministerium, iuxta modum sententiæ; adeoq; delegata voluntarie causa, cognitionem tantum non executionem commisisse creditur. *Sahagun. num.8.*

In criminibus, ex incontinentia prouenientibus, de qua in decreto de cõcubinarijs, & in atrocibus delictis depositionem aut degradationem requirentibus, vbi de fugâ timetur, ne iudicium reddatur illusorium, si opus est personali detentione, ad eam post summariam informationem, (nec deputati ad manum sint), potest episcopus ad necessariam detentionem procedere. *d.cap.6.§. in crim.* vbi nota quam non leuiter, sed ex necessitate à captura incipi, Concil. decernat. Enimuero si indicia sint ad torturam, non habilitatur seu relaxatur aliquis data cautione de tenendo palatium, domum, aut ciuitatem pro carcere, *ex Bulla Pij V. inc. licet ex iuris.* Quanquam in alijs id multis in locis frequens sit, & successerit in locum relaxationis carcerati, data cautione, de stando iuri, quam in clericis statuit *cap. si clericis de sent. excom. in 6.* nisi excessus enormitas aliud suaderet. Sic *Serol.pr.p.2.ver. homicida.* dicit Pium IV. constituisse, homicidas & delicta committentes, pro quibus sit imponenda pœna sanguinis, non audiendos nisi in carcere constitutos. quod est iuris quidem communis, & exacte in Concil. Brab. seruatur.

In materia huius iurisdictionis Capitularis si concordiæ aliquæ initæ sint, & confirmatæ à sede Apostolica inter Episcopos & Capitula; successores ligant quoad d.

cap.6.

cap.6. & cap. 4. §. 6. *ex Cong. Concil. & Rot. Gonç. ad Reg.* 8. *Canc.gl.*25.*num.*14.

DE SIMONIA.

Simoniacus in beneficio † quia ius non acquirit, etiam illud in foro conſcientiæ non præuia alia declaratione, dimittere tenetur. Et extrauag. Pij IV. *Inc. in ſublimi, Non: Maij* 1562. vetat etiam à pœnitentiario magno eum abſolui, niſi promittentem beneficium ſic impetratum, non quod ante commiſſam ſimoniam habuit, dimittere. 1 Simoniace acquiſitum beneficium dimittendum.

& Pius V. *Conſt. inc. cum primum*, ſanxit, vt quicumque † ſimoniam commiſerit in conſequendis ordinibus, ab illis ſit ſuſpenſus per decennium, ſine ſpe diſpenſationis, & per annum carceri mancipetur: qui vero dignitates, aut beneficia conſecutus fuerit, præter priuationem, inhabilitatem ad obtenta, & obtinenda, etiam corporaliter puniatur. 2 Ordines non exercendi.

Qui porro in † ſacramentorum exhibitione ſimoniacũ aliquid fecerint, cum maxima ſeueritate coercendi ſunt, *d. Conſt. Pij* 5. 3

Idem Pius V. † ſaluberrimum decretum Conc. Trid. *ſ.* 24.*c.*14.*Conſt. inc. durum Prid. Calen. Iul.* 1570. extendit, & grauibus pœnis locupletauit. 4

Alia ſimoniæ ſpecies, quæ obſcurè obrepſetat, à Pio IV. & Pio V. duabus præclaris Conſt. damnata eſt, quas de Confidentijs † paſſim indigetant. ad quas præclarum tractatum ſcripſit Flaminius Pariſius. Specialiter in eo crimine ſtatuitur, vt eo inuolutus beneficijs etiam ante quęſitis priuatus exiſtat, & ſic quæſita remaneant ſedi Apoſtolicę reſeruata, ac probari poſſit ſolis pręſumptionibus, *quales ibi refert, vbi & plura in materia criminali ſingularia.* Secundum Gutierrez. *Can. qq. l.*2.*c.*13.*n.* 78. Bullæ de confidentia nihil prohibent quod prius non fuit prohibitum: ſolum enim diſponunt contra confidentiam illicitam beneficialem, nempe ſimoniacam. Confidentia autem in beneficialibus quædam eſt licita, quædam vero illicita: 5 Cor fidētia benef.

licita

licita est, qua quis ordinate sperat, quod collator cōferet beneficium fratri, vel alteri consanguineo suo digno: Illicita vero per contrarium, id est, qua inordinate confidit quod collator conferet beneficium, mediante pretio, pacto, modo, vel conditione expressa vel tacita, digno vel indigno. Altera non simoniaca, qualis est illa, qua confidit quod collator conferet beneficia ob cognationem vel amicitiam indigno, nullo pretio, pacto, modo, vel conditione, tacite vel expresse interueniente. Refert nouissime *Menoch.l.5.præsum.9.num.2.cum seq.* vbi ponit coniecturas probandi confidentiam in foro exteriori deductas, tam ex dictis Bullis, quam alias. Sed vere si examinentur integrę constitutiones, nonnihil noui iuris inducere nemo non animaduertet.

6 Locare Vicariatum † vel facultatem nominandi Vicarium, vel iurisdictionem spiritualem committendi districte prohibet Conc. Trid. *ſ.25.c.11.*

Ordinarij ne quidem pro † sigillo, *Cong. Conc.* quicquā

7 possunt in collatione ordinum accipere, sed soli Notarij mercedem constitutam, non habentes decimam partem aurei. *c.1.ſ.21.Trid.* etsi neutri olim videtur licuisse, *c. sicut episcop.1.q.2.* Vnde nec Notarium Conc. permittit accipere vbi viget laudabilis consuetudo, ex eo canone scilic. nata, nihil accipiendi. Sed olim quidem in d.c. licitū fuit sponte oblatum accipere, quod & hic vetat Conc. Si tamē vere sponte detur, & vt tale accipiatur, præsertim post ordinationem, non erit simonia; & quidem dans excusatur, si amplius, quod adhuc multis locis fit, exigatur, neq; enim mens Conc. est vt litteris illis careat. In quas exactiones ne subditi cadant, tenentur Pręlati ministris ad munia sua pastoralia necessarijs dare salarium competens: non enim dotes suas amplas habent, vt inde soli viuant, *Less.l.2.c.35. d.10.de iustitia.*

Iura sigilli Episc.

Merces notar.

8 Concil. *ſ.24.c.14.* vetuit aliquid accipi † in institutione, installatione, vel missione in possessionem, aut similibus actibus; ne aliquid quasi debitum accipiatur, quod non vertatur in vsus pios.

Iura institut.

Vbi notandum, non continuo excusari receptionē lucri eo quod conuertatur in vsum piū: Sicuti enim etsi pro pupillo Canones vetant exerceri vsuram, *& Concil. prou. Mechl. I. tit. de vsur. Con. & Cam. edict. Regis ad illud an.* 1587. ita etiam illicitum est aliquid tanquam pretium spiritualis functionis accipere, etsi applicandum in vsum pium. deformitas enim manet quę simoniæ propria est, *c. ex multis.* 1. *q.* 3. *c. non est putanda*, 1. *q.* 1. Vbi monemur, propter peccata eleemosynas esse faciendas, non esse autem committenda peccata, vt eleemosynæ fiant. Quando tamen est simonia ex præsumptione, aut quando agitur de euadenda illius suspicione, aut sordidę auaritiæ, merito vult Triden. haberi rationem vt cum expendatur quod accipitur in vsum pium. Reuerendissimus *Malderus de iust. & Rel. Tract.* 9. *c.* 3. *d.* 6. Sed nec id nunc in possessione beneficiorum licet in vsum pium accipere, quod ante vertebatur in proprium: *Gutier. can. q. l.* 1. *c.* 29. *n.* 28. *post Nauarrum.* In quibus largitionibus nulla consuetudo excusat, etiamsi vel solū detur prandium, modo ex pacto & quasi debitum in receptione Canonici detur, *c. Iacobus, de simo.*

In adeptione † præbendę vetat Concil. Triden. *d. cap.* 14. *f.* 24. fieri aliquam deductionem ex fructibus. *Et ante Concil. Basil. tit. de Annat. verb. exactiones:* & Pius V. *pridie Calend. Iul.* 1570. voluit motu proprio, vt noui Canonici primis annis tantum reciperent, quantum antiqui. Sed quid si consuetudo sit, vt fructus primi anni distribuantur inter antiquos, & post mortem habeat pro solutione debitorum, & funeralium tantundem; cum non auferatur quod differtur? Refert Gutier. *vbi supra num.* 30. pro sua Ecclesia Ciuitatensi. Iudicasse S. Cong. non contrariari. d. motum, aut d. ca. 14. huic consuetudini: quod crederem facilius, si ijdem qui auferunt fructus primi anni, eosdem post mortem soluerent, atque ita differrent tantum non auferrent: sed auferunt irreuocabiliter, & fructus qui post mortem habentur, Ecclesiæ aut successori auferuntur. Quare Choppin. *l.* 1. *tit.* 8. *num.* 14. *de sac. polit.* aduersatur. 9

& Com.

& Conc. Mech.prou.an. 1607. huiuſmodi annos carentiæ ſuſtulit, etſi id vbique executionem non habuit. Dum quædam Capitula non immemorialem conſuetudinem tantum, ſed & confirmationem Sanctæ ſedis habent: imo alia fundationem contrariam, vti Capitulum D. Gudulæ fundationem Ducis Brab. quam vidi, quâ expreſſe defunctis annus gratiæ relinquitur, ob quam nec decretum hoc d. Capitulum D. Gudulæ recepit. Immemorabilem autē conſuetudinem detrahendi medietatē ex fructibus primi anni non ſuſtulit Conc. modo applicetur pijs locis, *Cong. Conc. apud Riccium in prax. epiſc. dec.* 567.

10 Quanquam pro adminiſtratione † rerum ſpiritualiū pluribus in locis Trid. vetat conditiones & pacta mercedum; non innouauit tamen ius antiquum, quo licet eleemoſynæ vel ſuſtentationis ergo conſuetum aliquid dari vel accipi. *Gutier. l.* 1. *Can. qq. c.* 29.

11 In officijs ſæcularibus † non vetitur ſimonia, neq; iure diuino prohibitum ea vendere; etſi inconſultum, vt D. Thomas Aquinas reſpondit Duciſſę Brab. Vnde in Brab. nulla data vel etiam mutuata pecunia officia conferri poſſunt, diſertæ tabulæ legum Braban. ſeu Landtchaerte Ioannis Ducis anni 1312. quod ſubſecuti Principes in ſuo Brab. lęto introitu iurarunt, an miniſtri ſatis exactę obſeruent, ipſi viderint. Pius nec ad officia aut iudicis functiones eos admitti voluit qui ambitûs rei eſſent. *Conſt. ref. P. Matth. S. D. l.* 5. *t.* 10. *c.* 2. 3.

In ſæcularibus non eſt ſimonia.

DE MAGISTRIS.

PAuperes idonei gratis promoueri iubentur à Iul. III. *refert P. Matth. S. D. l.* 3. *t.* 5. *cap.* 1. Et Laureæ magiſtrales non poſſunt amplius conferri per Comites Palatinos, ex reuocatoria Conſt. Pij V. *relata à P. Matth. S. D. l.* 3. *t.* 4. *ca.* 1. Eò reſpicit Conc. Trid. *ſ.* 22. *c.* 2. Præfecturam ſcholarum Car. Mag. ſacerdotali ordini attribuit, Ludou. Pius, & Lotar. Gymnaſiorū magiſterium Epiſcopis. *Choppin. Monaſt. l.* 1. *t.* 2. *n.* 8. Eadem Eugenius ſtatuit in Synodo, *cap. de quibuſdam.* 37. *diſt.*

DE IVDÆIS.

VBi Iudæi tolerantur, distingui † habitatione, vestitu ac alias discriminari debent. *Paul. IV. apud P. Matth. S. d. l. 5. t. 2. c.* 4. Et si contra veterem legem peccent, aut Christianorum peruersioni periculum struant, quomodo coërcendi sint; tradit Greg. XIII. *in Const. incip. Antiqua, quam refert Azor. Inst. mor. l. 5. c. 8. Pias. p. 2. c. 4. nu.* 44. *vbi & Const. Clem. VIII.* quoad retinentes libros Thalmudicos, *nu.* 46. Const. Greg. XIII. præcipit, vt compellantur ab ordinarijs accedere ad concionem ipsis ex sacra vetere lege faciendam. Euangelium tamen eis etiam prædicandum, sed ad eam concionem cogi non debent sed induci & persuaderi, *Nicol. III. apud P. Matth. S. d. l. 5. t. 2. cap.* 2. Et conuersi serio catechisari, *ibid. c.* 2. 4. nec debent eorum proles ipsis inuitis baptizari, *post Conc. Tolet. 4. c. 56. Iul. III. refert P. Matth. 7. d. l. 5. t. c.* 1. Sed † in his Principum Belgij ditionibus non illi tantum, sed nec noui Christiani sub hoc nomine eorum doctrinam & scelera sectantes, *vt sunt edicta Carol. V.* 27. *Iulij* 1549. *& pen. Maij* 1550. *in lib. edict. fol.* 201. motari, aut versari possunt: sed iam ante trecentos paulo minus annos ex Brabantia Iudæi proscripti sunt, cum Bruxellis Sacros. Eucharistiam pugionibus transfodissent: quę ob miraculum summa veneratione etiam nũc ibi colitur. Quamquam † ante sub saluo conductu habitasse videntur, vt ex tabulis legum Braban. *seu de Landtchaertere* Ioann. Ducis anni 1312. apparet, vbi si quis eos offenderit, id suæ cognitioni Dux reseruat. prout in Vrbe eorum causæ ad Papæ Vicarium spectant: & causæ banchariorum Iudæorum ad Camerarium Vrbis, *ex Const. Greg. 13. Iul.* 3. Adeo vt quamuis Induciæ nostræ permittant ex prouincijs fœderatis Belgicis omnes huc venire, & negociari; tamen non comprehendantur Iudæi Amsterodami habitãtes, quippe cum ob aliam causam quam belli ciuilis, aut religionis, ob quam illud motum est, iam olim interdicti sint: sic quod ea generalitas excludat incapa-

1 Iudæi debent veste distingui. Coërceri ne noceant. Induci ad conuersionem. Catechizari.

2 Noui Christiani in Belgio interdicti.

3 Olim Iudæi sub Ducum Brab. protectione erant.

capaces ob alias quam belli causas. Sic Princeps censuit 1617. contra E. F. Amsterodami habitantem, tametsi Ordines pro eo non dissimulata eius conditione scripsissent: & alias sępius declarati sunt non iuuari inducijs, qui ob alia crimina sunt proscripti.

4 Priuilegia conuersorum. Iudæis, † vt facilius conuertantur, per vsuras acquisita, quæ certis personis restituenda non sunt, debent relinqui, tanquam in vsus pios, *Paul. III. apud P. Matth. S. D. l. 5. t. 1. cap.* 3. (etsi Gallus *in qu. suis* scribat, Romæ & Auenione solere conuersos amittere) quod aliquatenus tralatitium esse posset ad alios fœneratores, vti facilius etiam conuerterentur. Eodem fine Concil. Basiliens. *sess.* 19. decernit, vt quo loco conuersi Iudæi baptizantur, omnia iura & priuilegia ciuiũ acquirant: sed quam diu non conuertuntur, immobilia ne possideant, vetuit Paul. IV. 23. *Mart.* 1556. Neque non Iudæorum tutores esse hodie possunt: an olim potuerint, *ex l.* 15. *§. iam autem, D. de excusa. tut.* & an ea lex loquatur tantum de Christianis, qui nomine Iudæorum primum accipiebantur, disputatur. *Bus. ad d. §. iam autem.*

DE HÆRETICIS.

I Hæretici semper coerciti. Ecclesia Catholica † statim atque vires exercere potuit, hæreticos digna animaduersione castigauit; vt testantur sacræ historię, & primorum Christianorum Imperatorum sanctiones, etiam Frederici II. antequam ei abrogatum esset Imperium, *quas refert P. Matth. S. D. l. 5. t. 3.*

Maximè à Concil. Lateran. Acerrimè autem contra eos insurrexit Concil. Lateran. sub Innocent. III. quo augustius, præter Chalcedonense (vbi 630. Episcopi, Roman. Pontif. Legati, & Constantinop. Patriarcha, & Martianus Imp. adfuit) nũquam fuit; vtpote cui interfuerunt duo Patriarchæ Hierosolymitan. & Constantinopolitanus, Metropolitani 70. Episcopi 400. Abbates 12. Priores Conuentuales 800. Græci & Romani Imperij Legati, Regum Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri Oratores. In eo Concil. *can.* 3. decer-

decernitur, vt de hæresi damnati tradantur brachio sæculari puniendi: si clerici fuerint, degradentur; & eorum bona ecclesiæ, cuius stipendia perceperunt, applicentur: si laici, confiscentur. potestates sæculares iuramentum publicè præstent, quod vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos, pro viribus suis exterminabunt; si Dominus temporalis id neglexerit, admonitus excommunicetur: & nisi intra annum satisfecerit, summus Pontifex denunciet vasallos ab eius fidelitate absolutos, & terram exponat Catholicis hæreticos expulsuris occupandam, & possidendam: saluo iure Domini principalis, eadem nihilominus lege seruata circa eos qui non habent Dominos principales. Episcopus similiter negligens deponatur. Cui conforme fulmen dedit Paul. IV. *Const. refert P. Matth. S. D. l. 5. t. 3. c. 9.* Quod decretum Concil. magnas disputationes peperit, præsertim his annis circa potestatem directam vel indirectam Papæ in temporalia, ad priuandos, ac deponendos reges. sed vt generaliter ad lubituum Papæ ea non sit: sonat hic locus tantum in materia fidei; quam si reges oppugnent, aut conuiuentia pessundari sinant, spiritualis finis eiusmodi media licita spirituali superiori facit.

Verumenim-vero † in ea tempora, proh dolor, incidimus; vt neq; sine Reip. incommodo antiqui S. Põtificum Canones, Imperatorumve edicta, ne quidem quæ Car. V. & Philip. II. pullulantibus primum hic hæresibus opposuerunt, obseruari possint: 3 Hodie temporũ malignitas non vbique permittit.

Tantum Relligio potuit suadere malorum!

Et quidem reformata! scilicet, vt habet Elixis Andreæ Chioppij,

Vt lucus alma nuncupatur à luce:
Pontusq; Græcis nominatur Euxinus:
Fert antiphrastum nomen hoc reformata.

Cuius reformati cultores passim in Germaniâ ac alijs locis opinionem & sententiam suam ex arbitrio Domini

sui sumunt, hodie is sit Lutheranus, incolæ erunt cras: successor Caluinianus, & illi erunt; & si quid aliud monstri; non minus mutabuntur, vt Seianus de se testatur apud Tac. *l.* 4. *Ann. ita insueuisse, vt non prius spes votaq; sua ad Deos quam ad Principum aures conferret.*

4 Nō oportet tamen Prælatos solicitudinem deponere.

Non oportet † tamen curam vllam in his tempestatibus temporum abijci. Sacra Cong. Card. R. Ioanni Mireo Episcopo Antuerp. 10. Martij 1608. his verbis scripsit: *Mirifice quidem Illustriss. Patres esse Ampl. T. iniungendum duxerūt, vt hæreticis ad celeberrimum emporium Antuerpiæ accedentibus Catholicorum mores tali commercio non corrumpantur, vtq; ipsi Catholici præter rerum venalium negotiationem, de alijs rebus præsertim ad religionem pertinentibus, cum eis agere vel se illi intimius coniungere refugiant, eius videlicet præcepti memores, qui amat periculum, peribit in illo.*

5 Sanctio Clem. 8.

Et † Clem. VIII. 26. *Iulij* 1596. *Const. quam refert Quar. v. hæret. Inc. Cum sicut:* vetuit, ne Itali extra Italiam agentes habitent in locis, vbi non sit liber, & publicus cultus siue vsus religionis Catholicæ, abstineant à matrimonijs cum mulieribus hæreticis, ab hæreticorum sepulturis, medicorum hæreticorum opera vbi adsit Catholicus, filios suos per hæreticos de sacro fonte leuari non permittant, aut hæreticorum leuent, nisi Catholicè baptizatos: aliaq; ibidem relata agant.

6 Principū Belgicę.

Sereniss. Priucipes nostri † in edicto suo seuerè vetuerunt ne harum regionum incolæ aut aduenæ de religione inter se disputationes moueant; neque iniuriam verbis aut re alterutris inferant, neq; scandala in Ecclesijs, processionibus, locis publicis vel priuatis committant. & extensius in edicto altero vlt. Decemb. 1609. (vt ne illa peruersa dogmata seminentur) ne incolæ etiam extra ditiones obedientiæ Principis, hæreticas conciones audiāt, sub pœna arbitraria, etiam exilij: ne aduenæ actus vllos contrarios orthodoxæ fidei faciant, psalmos suos cantent publice aut priuatim; vt si in ecclesijs fuerint, eandem reuerentiam ibi exhibeāt, quam Catholici sub diuinis officijs, & aliâs, & occurrentes Ven. Sacr. in plateis,

aut

aut tempestiuè sine scandalo secedere teneantur, sic vt nec signo vllo aut indicio aliquod scandalum dent:& qui huc volent concedere habitatum, debẽt assumere orthodoxam fidem,& quod si tales se aliter sentire iactent, punientur vt infractores induciarum. Quæ edicta Principes declararunt per epistolas suas 15. Iulij 1609. 4. Martij 1614. ad Episcopos Antuerp. ac alios missas, se omnino velle executioni mandari: ac similes ad Cõcilia magistratus scripserunt, vt episcopis per pecuniarias pœnas & alias contra hos procedentibus omne auxilium præsto exhibeant. Ad hanc rationem Archiepiscopus Mechl. quosdã incolas Rothnacenses, quia palã non sine scandalo aliam quam Catholicam religionem profitebãtur, relegauerat: qui ad Principes recurrerunt, sed non aliud obtinuerunt, quam vt sine offensa trimestri dilatione gauderent. Interim legibus parerent, aut Principis ditionibus excederẽt. 5. Octob. 1614.

Senatus † etiam amplis. huius ciuitatis Antuerpiens. 7
suo officio non defuit, dum 24. Mart. 1617. mandauit, vt quicumque ministri Prædicanres, aut qui illi functioni aliquatenus seruiunt, huc aduenientes, teneantur se sistere Marckgrauio seu Sculteto, qualitatem suam & hospitium indicare, sub pœna 50. flor. & qui aliquem receperit, nisi publicam tabernam exerceat, qui præsumi possit eius qualitatem ignorasse, si infra triduum non detulerit, 100. flor. luat: id quod ipsi Ordines Confœd. Prouinc. primum statuerant contra quoscumque sacerdotes eo venientes, edicto 27. Mart. 1612.

Senatus Antuerp.

Hæreticis factio testamenti non competit, *l. Manichæos. §. erga & suprema, & Authent. Credentes. C. de hæretic. Farin. Tractat. de hæres. q. 90. §. 6.* Sanxit Carol. V. *edict. 22. Sept.* 1540. quo minus fisco fraus fieret, vt statim postquam in hæresim inciderint, neque inter viuos, neque per vltimam voluntatem disponere possint; sed omnia acta nulla sint. Tamen à iure ita bona fisco addicuntur, si filios orthodoxos non habent. Hi enim & agnati fiscum excludunt, *d. l. 4. l. 12. C. h. t. c. accusatus. §. in eo. eod. in 6.*

Cuiac. obſ. l. 12. *ob.* 30. Porrò edicti Carol. V. executio ſuſpenſa fuit, præſertim tempore Mariæ Regentis, vt furori cederet, & populus in ſe deſcenderet.

8 Quæritur ergo † an ea ſuſpenſio ius fiſci & publicam vindictam tantum ſpectet, an etiam ius priuatum ſingulorum (non loquor de ijs quibus nunc ex Inducijs aliquod ius eſt, ſed de incolis harum ditionum, quibus reſpectu Principum, aut ſuorum ſubditorum induciæ pactæ non ſunt) Controuertitur inquam hæc hypotheſis: Inſtituit hæreticus hæredem extraneum, ſilente fiſco; an proximus agnatus Catholicus teſtamentum nullum dicere poſſit, & hæreditatem ab inteſtato petere excluſo inſtituto? an verò tale teſtamentum pro valido habendum ſit, ac pœna inteſtabilitatis, vt ità dicam, ſuſpenſa ſit non tantum quoad fiſcum, ne inſtitutos hæredes inquietet, ſed etiam quoad proximos agnatos? Hæc controuerſia aliquoties coram me mota, ſemper tranſactione non ſententia deciſa eſt, neque etiamnum opinionem meam promam, vtpote cum diſputetur in quadam adhuc coram me pendente lite.

An conniuentia Principũ ad ius publicum tantũ, an etiam ad priuatum pertineat?

9 Qui officium † Inquiſitionis impedit, teſtes deponere volentes verberat, auxilium præſtat, domum inquiſitionis inuadit, aut quid ſimile committit, ſuſpectus eſt de hæreſi, *c. vt inquiſitiones. h. t. in* 6. Et contra tales ſeuerius ſtatuit Pius V. *in Conſt. quam refert Piaſ. p.* 2. *c.* 4. *n.* 43. *& Clem. VIII. in Conſt. ibidem, & Quar. V. hæretici, relata.* & caſibus ibi ſpecificatis conuictos formaliter hæreticos tradi vult brachio ſæculari, etiam pro prima vice. & vt in cauſa hęreſis excommunicati & ſocij criminis ad teſtimoniũ admitterẽtur ſanxit Alex. IV. *P. Matth. S. D. l.* 5. *t.* 3. *c.* 7. & ſententiæ abſolutorię nunquam tranſeunt in rem iudicata. *Pius V. Conſt. P. Matth. ib. c.* 10.

10 Quæ porrò † ad hanc rem faciunt, cum vſus exigit prolixe habentur in Directorijs Inquiſitorum, *Farinacio tract. de hæreſi, aliiſque.* Et Serol. V. *hæret.* §. 24. 25. indicat nouiores Pontificum Conſt. Extrauag. quas miſſas facimus, quod

quod malignitas horum locorum illis locum non faciat.

DE APOSTATIS.

DEcernitur Trident. Concil. *seß.* 14. *cap.* 11. *vt nemo cuiuscumque ordinis Prælatus vel superior vigore † cuiusuis facultatis aliquem ad habitum & professionem admittere possit, nisi vt in ordine ipso ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneat; ac taliter translatus, etiamsi Canonicorum Regularium fuerit, ad beneficia secularia, etiam curata, omnino incapax existat.* Cui congruit §. *nemo fin. in c.*19.*s.*25. de Regul. *Nemo etiam Regularis cuiuscumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem religionem; neque detur licentia cuiquam regulari occultè † ferendi habitum suæ religionis.* Denique *c.*4. *ibid. Prohibet sancta Synodus ne quis regularis sine sui superioris licentia prædicationis vel lectionis aut cuiusuis operis prætextu subijciat se obsequio alicuius Prælati, Principis, vel Vniuersitatis vel Communitatis, aut alterius cuiuscumq. personæ seu loci, neque ei aliquod priuilegium aut facultas ab alijs super ijs obtenta suffragetur: quod si contra fecerit, tanquam inobediens arbitrio superioris puniatur. Nec liceat † Regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi aut vocati fuerint. Qui vero absque prædicto mandato in scriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinarijs locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent; alioquin ab Ordinarijs contra eos procedatur.*

1 Translati in monasterio remanere debent.

2 Religiosi omnes habitum publice deferre debent.

3 Sub nullo prætextu ex monasterio excedere quis debet.

Nihil tamen *ibi* definitur de transitu † ad æquè arctam & arctiorem religionem. Sed exstat Const. Pij V. *an.*1569. *quam refert Azor. Inst. mor. l.*12. *c.*14. in quâ rescindit & abrogat omnes facultates prætor ius commune concessas recipiendi vel retinendi religiosos alterius ordinis, etiam laxioris. refert & aliam Pij IV. in qua Pœnitentiario Apostolico ne ex causis etiam pijs facultatem standi extra monasterium concederet, citra consensum superiorum, & in

4 De trāsitu ad arctiorē Relig.

facultate transeundi in alium Ordinem, etiam ex causis à iure permissis, apponeret clausulam, quod perpetuo in claustro manerent, apostatis absolutionem non darent, nisi reuerterentur ad proprium ordinem, vel saltem æqualis, aut arctioris obseruantiæ, vbi perpetuo manerent, nec vllis translatis permitteret beneficium obtinere aut vt mercenarijs deseruire, etiam de consensu superiorum. Aliarum Constitutionum extrauagantium & huc spectâtium meminit Serol.*p.2.v.monachi* §.8.9.10.

5 Causæ apostatarũ sedi Apostol. reseruatæ.

Pius V. apostatarum causas † & regularium extra monasteria vagantium ad sedem Apostolicam euocauit, *ref. P.Matth. sep. d. l.3. t.17. cap.2.* Rescriptum etiam Leon.X. de apostatis sine habitu incedentibus retulimus, *Sup. t. de foro Comp.*

6 Fugitiui retrahẽdi.

Religiosi fugitiui † ab Ordine apostatæ requiri quotannis, & in claustra retrahi, aut vicinis ædibus retineri, & de victu eis prouidere debet, *c. ne Religiosi, fin. de Reg.* Quod vt in his regionibus iuberet, efficeretque obseruari per superiores regularium, S. Congregatio mandauit Nuncio Belgij 29. Februarij 1608. Serol.*p.2. verb. monachi* §.7. refert decretum Sac. Cong. in hæc verba: *Imposterum nemo regularium eijciatur è monasterio, etiamsi sit incorrigibilis; sed peccantes à superioribus ignominia & carcere castigentur, & acrius, si etiam opus fuerit pro modo delictorum.* Chopp. *Monast. l. 1. t. 3. nu.17.* Quamuis antè Sixtus V. id permisisse videretur, eiectis tamen iniungens, vt episcopis originis statim se præsentarent, & ab eo quid eis iniungeret obedituri

7 expeterent. *Serol. p. 2. v. eiecti.* In Gallia † edictis regijs ad monasteria, quæ bellicis forte motibus deseruere, redire compelluntur, & vindicari à superiore possunt: nisi tamen Religionem mutarint: sed & hoc casu ab hæreditatibus excluduntur. *Chopp. Monast. l. 1. tit. 2. num.7.* Sed hîc

8 ar.33. induciarũ † indistinctè hæreditatum capaces declarat, ex testamento & ab intestato, cuiuscumq; cõditionis, aut qualitatis fuerint, vtrorumque locorum incolas, credo apud suos pro legitimis habitos: Nam si de iure legitimos tantum acciperemus, Bone Deus quam multa matrimo-

trimonia non sunt contracta iuxta c.1.de Ref.Mat.Conc. Trid. *s.* 24. adeoque vbi rite contrahi potuerunt,nulla! Quod & afficit proles;cum nulla sit bona fides contra iuris dispositionem contrahentium,quę eis prodesse possit. Quare & facilius apud eos matrimonij talis, quale apud eos valet, quam apud nos præsumetur, ex communi mēsa,lecto,tractatu, tempore &cæt. quæ apud nos non tam vehementes faciunt præsumptiones vt olim ante d. cap.1. nam apud eos publica coram Magistratu vel Consistorio contestatio sufficit,*qua de re tit.de parochijs fusiùs diximus.*

Extat edictum Carol. V. *datum Bruxellis* 1535. *lib. edict. fol.*119.ne quis † apostatas, religiosos,aut sine licentia exeuntes recipiat,aut hospitetur, vel assistat;sed denunciet officiario loci, qui apprehensos restituat monasteriorum præfectis., vnde fugerunt: & si super dispensatione aut professione litigandum sit, iudex in habitu eos manere, &in aliquo loco religioso interim degere iubebit. Et aliud *anni* 1544. *fol.* 132. quo iussum tunc fuit, vt omnes Regulares extra claustra in pastoratibus existentes curiæ dispensationes suas transmitterent. Et Sereniss. nostri Principes laudabili consilio post factas inducias omnes Religiosos, qui in exercitu Sacellanorum munere functi erant, ad sua monasteria remiserunt; supplerâ,vbi erat, in præsidijs necessitate per clericos sæculares. Denique Gregorius XIII. 1577. 21. *Ianuar. Constit.quam refert P. Matth. S.D.l.*3.*t.*3.*c.*3. decreuit,vt † apostatarum vel etiam aliorum religiosorum extra monasterium suum degentium etiam de superiorum licentia & morientium foris quomodocumq; acquisita bona,non monasterio sed cameræ Apostolicę cedant. Atqui cū in Belgica Pontificis & Principum tacitis vel pactis,vel conniuentia, camera Apostolica iura spoliorum non exerceat,censeri poterūt deuolui posse huiusmodi spolia ad Ærariaepiscoporum, qui hic intestatis succedunt sacerdotibus,non ecclesiæ cui deseruierunt:si tamen extra Capitula & Collegia egerint,vt in Brabant.tamen ex Concordatis Carol. V. & Episcoporū Leodiensis & Cameracens. bona sacerdotū bastardorum

9 Hospitio interdicti.

10 Eorū bona ad quē spectent.

intestatorum, aut sine indultu Principis testatorum diuidantur inter Episcopum & Principem. prout & Præmonstratenses, & quidam alij pro sui ordinis instituto in beneficijs curatis, & alijs ad sua monasteria pertinentibus agentes & morientes non alijs acquirunt (nisi fortè ex pacto Ordinarijs locorum quippiam instar recognitionis) quam monasterio: cum extra conuentus suos vix esse videantur, qui in illorum membris & dependentibus beneficijs, ex nutu superiorum officia sui instituti peragũt. Secus quam sentiri possit de illis, qui in sæcularibus beneficijs agunt, & ex illorum prouentibus, qui nullatenus ad monasteria sua spectant, acquirunt: quæ propterea iuxta antiquos Canones, quæ morientibus superessent, istis ecclesijs, non verò conuentibus, vnde nudi venissent, cederẽt. Sed mutatis per tempora antiquis Canonibus, & prima ecclesiasticorum bonorum diuisione, quasi in vicem Quartæ Episcopalis, successit per dictam cõsuetudinem, vt Episcopi intestatis huiusmodi hæredes essent: Multo magis si qui è monasterijs suis eijciuntur, abscinduntur, emancipantur, incorrigibiles dimittuntur; fugiũt, vel apostatant; cũ onus correctionis monasteria in episcopos reijciunt, si quid postmodum acquisiuerint; præsertim ex beneficijs sæcularibus; rationi consonum non videbitur, vt commodum illud Monastici superiores arripiãt, neglecto onerato episcopo. Sic summâ prouidentiâ legitimæ tutelæ agnatis delatæ sunt, *vt qui*, inquit Vlpian. *in l. 1. D. de leg. tut. sperarent successionem, ijdem tuerẽtur bona, ne dilapidarẽtur.*

DE HOMICIDIIS.

1 Pœnę abortus pcurantis.

SIxtus V. graues† pœnas constituit contra procurantes abortum, potionem, consilium, auxilium vel consẽsum dantes, *quam Cõst. refert Azor. Inst. Mor. p. 2. t. 2. c. 26. q. 3. Quar. v. abort.* Sed Greg. XIV. *Const. Inc. sed. Cal. Iun. 1591. quã habet Quar. ibid.* abrogauit quoad pœnas in illa contentas quoad fœtus inanimatos, & ad terminos iuris reduxit.

Vbi porrò motus Sixt. V. non est publicatus, de iure irregularis non est qui abortum procreauit fœtus nondum animati, *Guttier. can. qq. l. 2. c. 6. nu. 38.*

In

In Brabantia Princeps homicidis abolitionem non potest concedere, nisi prius cum parte transegerint: Nec eis induciæ vel saluus conductus, seu *geleyde* cōcedi possunt, nisi ea condicio præcedat, *Lat.Introit.Car. ar.21. & Maria ar.42.* Pius IV. & Pius V. idem sanxerunt, & ne ante etiam per contumaciam condemnati audiantur, nisi in carcere constituti, & citatis occisi hæredibus, *Ref. P.Matth.S.D.l.5. t.8.c.7.8. & plures Const.contra homicid.vide ibid.*

DE PVGNANTIBVS IN DVELLO.

PRoclinius est, inquit Tac. *l.4. hist. iniuriâ quam beneficio vicem exoluere: quia gratia oneri, vltio in quæstu habetur.* Vnde indies ex minimis iurgijs homicidia, cædes, duella; quibus coërcendis nullæ iam satis leges sufficiunt. Prohibentur *c.19.s.25.Trid.* duella & monomachiæ.

Solere in ijs reperiri quinque genera personarum, † docet *Azor.p.3.l.2.c.7.* Primo Principes, Imperatores, Reges, vel alios dominos duellum concedentes in terris sibi subiectis. Secundò, pugnantes. Tertio, patrinos eorum. Quarto eos qui cōsulunt vel aliquomodo fauent. Quinto spectatores qui ad spectaculū concurrunt. Secundo notandum, in Conc. Trid, *s.25.c.19.* contineri pœnas † sequētes. Primo, omnes prædictę personę ipso facto sunt excōmunicatę. Secundo Domini in terris suis concedentes facultatem ad duellum, priuantur iurisdictione terrę illius, in qua cōcedunt facultatem ad duellum, si eam ab ecclesia habent: quod si est feudum, priuantur eo, ita vt redeat feudum ad Dominum directum. 3. pugnantes & eorum patrini notantur infamia. 4. incurrunt priuationem omnium bonorum, & pœnam homicidij: hoc est, sic debent puniri ac si homicidæ essent, licet non sit secuta mors. 5. morientes in duello priuātur ecclesiastica sepultura. Hæc omnia ex Conc. *quo diximus loco.* Tertiò notādum ex prædictis pœnis excommunicationem incurri ipso facto: ceteras vero pœnas incurri per sententiam Iudicis.

1 5. Genera personarum in duello concurrentium.

2 Pœnæ.

Duellum omninò † illicitum est quod suscipitur ad solam virium ostentationem, aut peritiæ rei militaris, *c.1.de*

3 Quale duellum illicitum.

c. 1. *de Tornea.* neque ratio mutatur si ex huiusmodi causa duces, 12. milites hinc, & 12. inde committant, nisi id fieret ne animi militum concidant, aut hostium exercitus fiat animosior. Sic Clem. VIII. *in Const. inc. illius* 2. *Septem.* 1592. *quam refert Quar. in V. duell.* declarauit militem prouocantem alterum militantem in exercitu publici hostis ad singulare certamen, ob priuatas simultates & inimicitias, contineri hac prohibitione: vt & eos qui mittunt, scribunt, diuulgant chartulas prouocatorias, fautores & complices. Sed neque defensionis priuati honoris causa tantum suscipere duellum licet, neq; pro criminis spontaneâ purgatione. *Reuerendissimus Malderus tract. de virtut. Theol. Iust. & Rel. q.* 41. *de duell. vide etiam L. Molin. Tract.* 3. *d.* 17. *nu.* 5. 6. 7.

4 Edicta PP. & Princip.

De his duellis extant Constitutiones † *Iul. II. Clem. VII. Iulij III. Pij IV. Greg. XIII. quas annotat Quar. V. duell.* & Sanctissimorum Sereniss. Principum nostrorum edictum 27. Februarij ann. 1610. quo duella prohibentur sub pœna Cõfiscationis corporum & bonorum, cum pluribus distinctionibus. Anno 1617. Reuerendissimus Cospeau Episcopis Atiens. præsentibus Cardinalibus Sourdio & Guisio, alijsque ab Ordine ecclesiastico ad Regem deputatis, seriò monuit & rogauit, vt edicta Henrici IV. & sua prohibitiua duellorum, serio executioni tradi curaret; ne sicut intra paucum tempus decem millia nobilium personarum (qui sanguis vtinam super Turcam effusus fuisset; quam late stagnasset, quam gloriosas segetes produxisset, quam salutarius ecclesiæ pomeria fœcundasset!) mutuæ internecioni sub dementato honoris titulo dederunt; dum Rex, delicto quas stringere debet, per dissimulationem & impunitatem habenas laxat, toties cum omnibus peccans, quoties illi singuli se damnant, cumulum sibi peccatorum coaceruet. Extat illius Oratio.

Lætus tamen introitus Brabantiæ Carol. V. *art.* 24. eos tantum qui alteri extra patriam duellum indicunt, punit 200. marc. puri puti auri; aut alioquin arbitraria correctione Concil. Brab. Ante tamen *per Intro. Ducissæ Mariæ art.* 39.

*art.*39.erat pœna confiſcationis corporis & bonorum,neque Dux poterat remittere.

Olim quidem † Tabulis legum Brabantiæ Ioannis Ducis 1312. certa duella ; & ſub certis modis permittebantur, vt & alibi ex Regum & Principum conſtitutionibus, *Ragueau en ſon indice des Droicts Royaux, V. gaige de battaille.* ſuper edicto Philippi Pulchri, Guido Pap.*d.*617. commentatus eſt. 5

Olim licita quædā duella iure ſæculari.

Hæ pœnæ † Concil. Trid. etiam locum habent in priuatis duellis quocumque modo factis (*vt Cardinales reſpondiſſe refert L. Molin.tr.* 3.*d.*17.*num.*4.*Azor. Inſt. Mor.p.*3. *l.*2.*c.*7. & elicitur *ex Conſtit. Gregor.* 13. *inc. ad Abol.*24.*Dec.* 1582. *quam refert Quar. V. Duell.*) ſcilicet ſine authoritate alicuius Principis, aut conſenſu. Quin etſi alter alteri dicit, tali loco te exſpecto, nullis concurrentibus ad ſpectaculum,neque alia interueniente ſolemnitate,duellum priuatum erit ea reſolutione comprehenſum, *L. Molin. ibid.* Azor. tamen negat : Non tamen ſi in rixa alter alteri dicat, defende te,& exerto gladio ſtatim pugnant, neque enim id fit ex condicto, *Riccius in prax.var.deciſ.*634. *Mol. ibid.* Quid ſi ex condicto pugna non telis,ſed pugnis ineatur:vt non pridem inter non regiè natos factum ſcio, & vnum in temporibus pugno cæſum cecidiſſe, at iacuiſſe proſtratum ad horā ſine ſenſu ac vllo ferè vitæ indicio; an comprehendetur ſub decreto Concilij? Non eſt inauditum pugnis quem interfici. Nobilis quidam regente has ditiones Maria Regina quōdam Hungariæ in rixa ob religionem mota, hæreticum quendam graui pugno occiderat,& pro abolitione criminis, Reginæ ſupplicabat: ea ob zelum & abolitionem, & nobile officium forte vacans dedit.Sed hæc rara, quibus leges non ſcribuntur. ſi tamen eo animo congrediantur, vt mortem intendant, puto comprehendi; ſed plerique tantum malè mulctare volunt. 6

Pœnæ Conc.obtinent in duellis priuatis.

Vt autē locorum Domini has pœnas † incurrant,oportet vt ad duella facultatem concedant;non ſi tolerent, ac ad euitanda grauiora mala permittant. *Azor. vbi ſup.* 7

8 Ex hoc loco † elicitur etiam argumentum pro potestate ecclesiæ in temporalia ob finem spiritualem, vti in Côcil. Lateran. magno de Principum terris statutum qui hæresi fauerent, aut non obsisterent.

9 Clerici † qui duellum obtulerunt, aut in eo pugnarunt, etsi olim possent dispensari ab Episcopis ne ab ordine aut beneficio deponantur, modo mors aut mutilatio membri non interuenisset: hodie ob pœnarum grauitatem in hoc c. 19. & Const. Greg. XIII. & Clem. VIII. comprahensas non possunt, *Azor. Inst. Mor. p. 2. l. 3. c. 50.*

DE TORNEAMENTIS.

DE agitatione taurorum plures scripserunt: ac imprimis eruditus Mariana: post diuersorum Pontificum Motus, Sixti V. Breue. & Clem. VIII. declarationem refert *Guttierres Can. q. l. 1. c. 7.*

DE ADVLTERIIS.

QVæ huc faciunt, *l. 3. t. de Cohab. cler. & Mul.* tractauimus. Conciliatores, proxenetas, lenones, ac lænas, quæ puellam virginem interpellauerũt, flagitio perfecto, capitali pœna: imperfecto, deportatione perpetuâ in insulam plecti vult Paul. IV. *Const. ref. P. Matth. l. 5. t. 15. c. 1.* In cæteris casibus fustibus publicè cæsi.

DE FVRTIS.

1 Detentio bonorum eccl.

DEcretum † Concil. Trident. *s. 22. c. 11.* latum contra occupatores bonorum ecclesiasticorum, seu ad quæcumque loca pia spectantium, subinde populo per concionatores inculcari mandauit Concil. Prou. *Mechl.* 1607. *tit.* 22. *c.* 12. vbi excommunicationis & aliæ pœnæ ijsdem infliguntur. *Clem. VI. Leo X. Paulus IV. Pius IV. similes constitutiones ediderunt, quæ sunt apud P. Matth. in S. D. lib. 2. t. 2.* Et Leo quidem X. specialiter insurgit contra Principes occu-

occupantes bona ecclesiastica, & eorum libertati detrahentes, *Idemq; decretum confirmarunt teste eod. Matth. Adrian. VI. Clemens VII. Iulius III. & Pius IV.*

Furtum valdè † aggrauat circumstantia naufragij. quare Paulus III. deprædatores naufragorum in flagranti crimine repertos, vt latrones & grassatores puniendos decreuit, *Const. quam habet P. Matth. l. 2. t. 15. c. 2.* In Bulla Cœnę naufragorum bona furantes excommunicantur; absolutioni Papæ reseruatâ. Quæ reseruatio olim non erat adiuncta excommunicationi, *c. excomm. de Rapt.* Iul. III. eandem excommunicationem huiusmodi raptoribus infligit; eos qui bona fide adiuuant naufragos, indulgentijs donat. *Constit. quam refert P. Matth. l. 2. tit. 15. cap. 1.* & Serol. *Pr. p. 2. v. naufragium* dicit Paulum III. *Constit. incip. Accepimus*, vocatis à patronis nauium, & diligentia sua eorum bona præseruantibus, quartam præseruatorum partem largitum. Certè idem Paulus, *Constit. quam habet P. Matth. vbi sup. c. 2.* nullam quorumcumq; sæculorum consuetudinem admitti permittit, quâ liceat naufragantium bona sibi sumere, *quod & declarasse Pium V. & Gregor. XIII. Serol. vbi sup. refert.* 2 Furtum in naufragio.

Enim-vero † requiritur, vt huiusmodi fures sciant bona esse naufragorum, atq; ex naufragio sublata: non quæ alibi existant: & quidem Christianorum non infidelium, aut Iudæorum, sed quomodocumque Christiano nomini inimicorum: atque vt ipsi sustulerint. nam qui ex naufragio depositum negat, non comprehendetur; nec qui à fure accepit. etsi postmodum Greg. XIII. & hunc comprehenderit, *vt docet Prosper in Addit. ad Quar. V. bona naufr.*

DE VSVRIS.

Vsura iure diuino prohibita est, vt ne quidem fauore † pupillorum iustificetur, & pupillaris pecunia ad lucrum mutuo dari possit, retenta facultate repetendæ sortis, quando ad maiorem ætatem aut matri- 1 Vsura prohibita etiam pecuniç pupillaris.

matrimonium pupilli peruenerint, vt diſertè declarauit Concil. Mechlinienſ.I. *h.t.c. vn.* Audomarenſe 1583. *t.* 11. *c.*1. & Cameracenſ. & edictum Regis *ad illud ann.* 1586. *art.*20. Quod non tantum pro ea Prouincia, ſed omnibus alijs ſub eo Principe obtinere debet. quippe quia non nouum ius ſtatuendo procedit, ſed declarando vetus, ſcil. in ijs contractibus vſuram verſari, & in quocumq; caſu imposterum pro talibus habendos. Sed quoad prius initos permittit quaſi ſine pœna eos in legitimos reditus mutari, ſublata facultate repetendæ ſortis. Tamen multis titulis aliquid iuſte vltra ſortem accepi poteſt, præſertim lucri ceſſantis, vel damni emergentis, de quibus paſſim. Ob quam cauſam Leo X. Montes pietatis vltra ſortem accipientes pro oneribus & ſalarijs officialium excuſauit in Concilio Lateranenſ. *refert P. Matth. S. D. l.* 3. *t.*16. *c.*3.

Itaque intereſſe etiam in nummis cæteriſq; rebus fungibilibus cum Charonda regulariter admitto. Quin valere vi ipſius conuentionis etiam in mutuo ſtipulationem de intereſſe futuro, ſub certa ſumma initio taxata, obſiſtente Molinæo, cenſeo, eamque & ſolam, ſiue tanti, ſiue pluris, ſiue minoris interſit exigi poſſe: neque iudicis arbitrium interponendum, ſiue de intereſſe caſuali, ſiue ſucceſſiuo, ſecundum ſpeciem & thema propoſitum probabili agatur. niſi circa probabilem tempore contractus euentum intereſſe læſio fuerit vltra duplum, quo caſu ex *l.* 2. *C. de reſc. vend.* ſuccurretur. Suppono tamen ſuſpicionem fraudis vſurarum abeſſe, quia ſtipulator ſit vir probus, non aſſuetus fœneratitijs lucris, ſed ſolitus plus minus lucrari. Aliâs ex circumſtantijs inualidabitur contractus. Nemo enim eſt, qui inficietur, quin liceat indemnitatem ſtipulari; quidnî ergo incertum eius euentum, bona fide ex pacto ad certitudinem redigere; adeoque aleam vendere, precio ad probabilitatem euentus conſtituto? In qua æſtimatione (quæ venditionem continet, adeoque excedere poteſt traiectitias vſuras,

l. peri-

l.periculi precium, de nautico fœnore) si peccetur vltra duplum veri precij, non rei, sed probabilis euentus, locus proculdubio est d.l.2. Infra illud, ius actionem non tribuit, sed impunitatem ad decipientium cõscientiam remittit. Sed quia malè aliqui distinguunt, inquit Carl. V. Imp. *in edicto diuersarum ordinationum Bruxellis dato* 4. *Octobr.* 1540. inter interesse quod mercatori licitum est, iuxta rationabile lucrum quod fecisset, & vsuram omni Christiano inhibitam: declarat Imperator, † mercatores non posse ampliùs quam duodecim aut minus in centum accipere; iuxta quod verisimiliter lucrati fuissent, si impendissent pecuniam in negotiationem: si ampliùs acceperint, declarat vsurarium. Et huiusmodi contractus in vnum annum, nõ vltra porrigi vult, ne in reditus abeant licito grauiores. Inhibens ijs qui non sunt mercatores, aut cum ijs societatem habent, cum lucro & damno, dare pecuniam suam mercatoribus ad certum lucrum quotannis prouenien s. Vnde subobscure videtur improbari praxis contractus triplicis. *de quo Less. de Iust. & iur. l.2.c.25.d.3.* & id quod idem Less. habet *in eod. l.c.20.d.14.* quod ratione solius carentiæ in certum tempus liceat accipere 12. in centum, aut prout vsus Bursæ seu peristilij Antuerp. variat: quia is ipse vsus fit ad rationem verisimilis indies lucri, non carentiæ tantùm. saltem Imperator, non cuiuis 12. in centum lucrari, licitum esse vult, sed si cui verisimiliter minus lucrum obueniret, non ampliùs accipere. Reuerendissimus D. Ioannes Miræus Episcopus Antuerp. petierat declarari à Cardinal. Cong. quantum ratione lucri cessantis vltra sortem liceret accipere. sed Cong. respondit 29. Sept. 1608. minimè quidem † decerni posse, quantum ratione eius quod interest, siue sit lucrum cessans, siue damnum emergens, liceat accipere, vel mercatori vel alteri contrahenti; cũ id Iudex in vnaquaque causa ex singulis circumstantijs, & certè postquam lucrum iam cessauit, vel damnum emersit, dijudicare debeat: mandat tamen Cong. vt innotescat. & obseruetur Const. Sixti V. *Inc. detestabilis auaritia* (habetur in calce Syn. Ant. ab eod. Episcopo cele-

2 Moderatio licitarũ vsurarũ ex edicto Carol. V.

3 Interesse determinari nequit certa constitutione.

bratæ) sed hæc const. plerisque in locis non vlterius recepta est, quàm ipsi termini iuris se porrigant.

4 Ob periculum † maris quod creditor in se suscepit, maximas vsuras pacisci potest, vt ne quidem vsuræ ad centesimas redigantur quam diu periculum durat, l. 1. & 2. C. de nautico fœnere. Nisi & has correctas dicamus per Legem eos. §. In traiectitijs, C. de vsuris. & eodem modo accipiamus edictum Caroli V. ob religionem c. nauigant. ext. eod. sed hoc c. nullibi gentium vt sonat recipitur, *Bus. D. tit. de nautico fœnore.*

Vsurę nauticæ.

5 Conc. Elib. *c.* 20. vsurarios si in iniquitate durauerint, † pronunciat ab Ecclesia reijciendos; sententia scilicet ferenda, non lata. Quamquam alibi ab altari alieni esse asserantur, id est, à communione, ad quam nullus publice notus peccator admittitur. Sed in multis locis per Const. synodales ipso facto excommunicati sunt. Vnde multi non distinguentes inter Canones & statuta diocesana aut prouincialia, putant passim eos iure esse excõmunicatos.

Vsurarij excõmunicandi sententia ferenda.

6 Publicis vsurarijs † seu Lombardis, (qui ad cognitionẽ Principis hîc spectant, *tabula legum Brab. seu de Landt Chaertre Ioannis Ducis anni* 1312. *& Concordata Brab.* §. *de crimine vsura*) permissu Principum ob necessitatem publicam legales vsuras excedere licet. vel tolerantur, scilicet cum in ipsum mensæ publicæ exercitium mutuantur. alioquin vsuræ meritò in sortem imputabantur: vt supremus Hollandiæ Senatus decidit in eo qui societate mensæ cessit, relicta apud alterum pecunia, ea lege vt bis centesimas vsuras solueret, *Holland. Sup. Sen. decis.* 4.

Lõbardi.

7 Ex mutuo † lucrũ capere tanquam causa, vsura est; non itẽ si alius titulus accedat, *vt diximus.* Licet ergo mercatori per emptionem, seu negotiationem in genere, lucraturo etiam à sponte mutuum offerente stipulari, vt ex mutuo lucrum habeat, quod ex empto accidisset. *Less. l. 2. de Iust. cap.* 20. *dub.* 1. *numer.* 81. 82. ac in genere quodcumque lucrum per mutuum cessans, aut damnum emergens à mutuatarijs mutuanti pręstari. Hinc titulus est magnus, si quis

quis in Rep. omnibus se mutuaturum obliget. Quemadmodum Marion *plaidoye onzieme* dicit olim horrore vsuræ multos contractus licitos, pro vetitis habitos fuisse; hodie sub titulo interesse multos illicitos pro permissis nimia facilitate admitti. prout tempora mutantur, & ex vitijs aut virtutibus scrupuli; vel periculosæ opiniones nascantur. Sic & qui hodie menses † fœnebres in his di- 8
tionibus exercent, longè sunt infra eum modum vsura- Hodierni
rum, quem hîc olim habuerunt, & videntur habuisse tempore Concilij Lugdunensis, sub Gregorio X. ex illius Constitutione *c.* 1. *& 2. de vsur. in 6.* Nam & his annis reductum est eorum lucrum quod erat 33. ad. 21¾. in 100. non tamen tam purgatum est lucrum, quam vel hodiernæ opiniones admittant. Pro eo fœnore tamen iustificando multos titulos in medium adducunt: eos imprimis qui prosunt Montibus pietatis. Vt ex illis aliquis hanc exempli gratia computationem proposuit. super qua multi viri docti consulti fuerunt, & diuersimodè responderunt. Quare eam hic volui examinare. Pone tenentem † mensam, vt vocant, habere 23000. *li. gros.* 9 Mēsæ publicæ exercitium.

1 *Cum sit mercator, & eam pecuniā in publicum omnium mutuum vertat, exiget ad ratam 12. pro 100. annuè, facit*	2760--*ß.*0-*d.*0
2 *Expensa victus famularum, mensa seruientiū erunt*	290---0---0
3 *Salaria pro 12. famulis & 2. famulabus*	245---0---0
4 *Pro mercede domus conducta congrua pro tali exercitio*	150---0---0
5 *Pro linteaminibus & huiusmodi supellectile*	116---13---4
6 *Pro pergameno ad billeta mutuatarijs dāda, & pro aromatibus quibus bis de die pignora inficiuntur*	50---0---0
7 *Pro damno in venditione pignorum, minoris quam obligata sunt distractorū, & quod falsum aurum, vniones, lapides, vt probi oppignorentur, quæ peritissimos penè fallant*	250---6---0

Pro interesse pecuniæ quæ relinquitur mortua in

cassa, vt semper presto possit esse notabilē summā petētibus, quæ est ordinariè bis vel ter mille libra ---300---0---0
Pro assecuratione capitalis pecuniæ quam tenens leuat in bursa ab alijs mercatoribus suo nomine se obligando ad 2. pro 100. vt factores, sunt ---460---0---0
Totalis ---4821---13---4

Capitale dictæ mēsæ sit 23000. libra grossæ, quā ponit tenens, cui Principes concesserunt vt quantum deest à mutuantibus possit sumere, pro expēsa & sumptibus, &c. supra sortem duos quadrantes ex singulis libris grossis, quod facit annuè 21⅔. pro 100. Principes non potuerunt conuenientius medium inuenire, neque ad minus pretium redigere; attento quod in alijs prouincijs Principes permittant ijsdem accipere duplum.
Facit huiusmodi capitale 23000. ad 21⅔. pro 100. annue ---4983---6---6
Restant ---161---13---2

quæ supra dictas expensas & onera à tenente recipiuntur, quæ summa sit ad satisfaciendum proxenetis, pro pecunijs, quas tenens leuat, quando sua non sufficit; cum omnibus petentibus det mutuo tanquam ad id obligatus: cui accedit æstimabile periculum infectionis pestis, per illationem pignorum. denique præter hæc consueta, extra ordinem emergunt sæpè damna per infidelitatem famulorum, quorum tenens optatum delectum non habet. Enimuerò † vt hæc omnia contemptim reijci

9 Examen. nō possunt, ita eorum veritate etiam posita si ad amussim examinentur, prudentis arbitrium nihilominus desiderant. Ego quidem hęc summis digitis tantùm demonstrabo, quò respicere debeant ij ad quos spectat, seu cum de absolutione & restitutione agitur, seu cum tractatur de erectione Montium pietatis: quos aliqui magna fiducia spondent, & quorum conditiones quidem aliquas Illustrissimi Archiepiscopi Mech. & Cameracensis, nec non Reuerendissimi Episcopi Compro. Mech. in Iubilæo d. Arch. Mech. probarunt: sed id haud quaquā sufficit. Omnes

nes quippe hypotheſes quæ magna parte in ſupra relatis cōſiſtunt, ac totum regimen examini ſubijcere oportebit, quod ijdem Epiſcopi ad alios reiecerant. præſertim dum ij Montes excitantur ab ijs quorum cognita hactenus ſtudia in lucris ſudarunt, nec omninò tales ſunt quales Cōcil. Later. proponit pro expenſis & ſalarijs miniſtrorum tantum exiguum aliquid recipere; Inſtitutionem Montium aliorum Sedi Apoſtolicæ reſeruans. Sed ea Conſt. nō excludit eū qui authoritate Principis ſupremi mutuatoris publici officium ſumit: qui poteſt ex iudicio Principis omnem indemnitatem ſtipulari, & tuta conſcientia recipere ſine offenſa iuſtitiæ, ſed ea non eſt perfecta pietas. Nolim tamen omninò reprehēdere, quod eam pietatem per ſortilegia aliqui incipiant, dum eorum conditiones in aperto ſunt, & quiſq; videt quantum pietati, quantum fortunæ, ex pecunia quam cōfert, committat, ac dedicet, nempè neq; argui pietas, neque aleæ venditio emptioue poteſt. Itaque ad 1. art. quod attinet: expendendum an verè Tenens ante fecerit aut feciſſet mercaturam, ſaltem in genere, ac alicuius peritus ſit, quæ ſit tanti veriſimiliter lucri. deinde eſt magnum lucrum 12. in 100. quando eſt diuturnum; pauci mercatores continuò ſic lucrantur, & ordinatio Caroli V. permittens mercatoribus vſuras centeſimas reſtringit ad contractus annales, ne perpetui in graues reditus abeant.

Secundus & tertius art. eſt rationabilis, † vt neceſſariæ expenſæ & ſalaria ſine damno tenentis fiant: ſed reuocandum ad arbitrium prudentis, quantū detrahi debeat, pro his & ſequentibus articulis, ex generali intereſſe 12. in 100. quæ mercatoribus permittuntur, qui ſimilia onera ferunt, etſi non tam grauia; & an hic comprehendantur ſumptus heri & heræ, quod in mercatoribus primo art. immergitur. Ad 4. domus capax eſſe debet, non ſumptu pauperum venuſta: aut voluptati heri commoda. adeoque hæc ſumma, reſecationi ſubiecta. 10

Ad 5. † ſupellectilis ſemel comparatæ non annuè pretium vt hîc, ſed vſura tantum ponenda eſt, quæ eam ſum- 11

mam non conficiet; cum necessitatis non ornatus ratio iniri tantum possit.

12 Sextus transeat. Septimus examen habet, † an famulos conducit ad exercitium suum idoneos, quorum cõditionẽ norit: si enim sua vel illorum stupiditate vel culpa damna accidant, sibi imputare debet; fortè & aliquid fortunæ, quam ipse ferre non alius debet, nec fraude, culpa vel odio Petri, grauari Paulus: sed ex ἐπιεικείᾳ, quia omnibus debet mutuo dare, & isti se periculo subijcere, si id non potuit vitare, non solus luat.

13 Ad Octauum, an necessarium, quod ordinariè non exponitur, & in tanta summa & in bursa continuò haberi potest, dum exceditur ordinarium capitale: deinde si hæc vacans pecunia sumitur ex capitali tenentis, articulo 1. illius interesse est positum pro toto capitali: si verò ex alia pecunia, de ea ad articulũ 9. dicetur. Deindè animaduertendum, si magnum mutuum petatur, ne excedatur veri laboris, expensarum, & onerum æstimatio. Vnde in mensa mutuataria quam ipsa Resp. Amsterodamensis erexit, minores vsuræ præstantur ab ijs, qui 100. flor. excedunt, & quò magis excedunt, certa proportione minus luunt: Certè valdè rationabile est, vt quoad eius fieri potest, qui pignora magis onerosa deferunt, plus soluant. quod plerunque in paruis accidit, non in pretiosioribus.

14 Ad Nonum: pretiũ † assecurationis si verè præstare nõ cogitur (quia ei creditur) non potest sibi adscribere, nec si à se habet pecuniam, eius causa quicquã recipere: quia non potest excedere 12. in 100. ex edicto, quæ tanquam mercatori art. 1. asscripta sunt. At verò cum certum sit, tenentis pecuniam, verbi gratia, 23000. libras sæpe non sufficere, sed aliquibus annis in mensa erogari; verbi gratia; 50000. aut 60000. libras; cum à pecunia tenentis iam deducti sunt omnes sumptus, & onera, & tamen à quantitate supercrescente nihilominus accipiãtur $21\frac{2}{3}$. in 100. quo titulo lucrum hoc habetur quod 12. in 100. superat.

15 præterquam quod quando, (quod sæpè vsu venit) tantũ 6.7.8.9.10.11. soluit, non possit sumere 12. & certè summã

alienæ

alienæ pecuniam magnã eſſe conſtat,ſi ſalariũ proxenetæ ſit 460.libræ ex 2.in 100.Hunc quidẽ errorem etiã committẽdum eſſe ab illis inſtitutoribus Montiũ, timendum eſt,ſi nõ curioſe aduigiletur,prout nec animaduerſio ceſſare poterit, ne & ſub alijs ſupraſcriptis titulis quippiam ſubrepat.Id tamen quomodocunq; ſe habeat, vt pleraq; rerum magnarũ principia aliquid imperfectionis ſolent habere,quę poſtea lambendo abſtergitur,eam vtilitatem Montes habebunt(vt ſpondetur) quod (vt iam nunc minores ſunt quã mẽſariorum vſuræ)quotannis interuſuriũ decreſcet,donec deueniatur ad 4.in 100. ꝙ magnum erit Reip.beneficium. Quod verò ad quæſtionem noſtrã ſpectat;in gratiã tenentis non aliud hic cõpenſari poteſt quã labor recipiendi,& exponẽdi,& ratio fideiuſſionis vel aſſecurationis,dum de ſe agit,ab obligatione mutuãdi, cuius in proximo articulo mentio,abſorbetur,vti &alia quę eod.art.10.enarrantur:Pręterquã quod animaduertendũ ſit,quantũ ex periculo ibi relato cuiuſq; fortunę aſſcribẽdũ ſit,quantumq; ſuorum conditionẽ noſſe debeat,*vt ad 7.diximus*.Cæterum pecunia quæ neceſſario impẽditur in proxenetas, qui mercatores quærunt,qui pecuniã tenẽti mutuo dare velint,ſine damno eius haberi debet. Et hæc quidẽ omnia in abſolutione & reſtitutione Tenentium † 15
expendenda ſunt de iure,vt cõſtet quantũ iuſtè retinere, quantũ reſtituere debeant:quia c.2. de vſur. in 6.mandat vt plenariè ſatisfaciant, vel caueant,ſi quantitas eſt certa; alioquin iuxta arbitrium cautionem recipientis;*ipſe tamẽ*, in quit,*non minorem ſcienter,quam veriſimiliter creditur moderetur* ; *& ſi ſecus fecerit,ad ſatiſfactionem reſidui teneatur.* Sed multi Epiſcopi in his locis accepta aliqua nummaria cõpoſitione (quæ fortè centeſimã partem reſtitutionis non attingat.Reuerẽdiſſ.Mald.in cõpoſitione Põtificia nimis leuẽ cenſet reſtitutionẽ,ſi ex 250.tm̃ 2.ſoluantur:ego nec 30.puto ſufficere debere, niſi ob paupertatẽ aut faciliorẽ conuerſionẽ de qua inf.)in vſum Sęminarij ſeu alteri⁹ pię cauſæ,abſoluunt. Sed ſemper dubium apud me fuit,an is vſus ſatis firma cõſuetudine vel pręſcriptione cõtra Con-

Neceſſario adhibendum.

stutionem Conciliarem munitus esset: nam inter plures absolutiones quas vidi, nullæ antiquæ erant. At dicunt, Romanos ita solere. sed replico;

Romanos rerum dominos,

ac supra legẽ etiam Conciliarẽ esse, non Episcopos. Vnde nisi legitimè præscripserint, non eis cõpetit. Reuerendiss. *Mald. de Iust. & Rel. t. 4. c. 4. d. 2.* Sed nec Romanas literas hactenus vidi, nisi cũ ea clausula: *Iniũctis quæ de iure fuerint iniungenda.* Forte quod de Iudæis Paul. III. sanxit, vt supra diximus, vt incertis restituenda, eis conuersis relinquantur; optandum esset vt ad alios vsurarios tralatitium fieret, ex eadem causa, vt & horum conuersio facilior foret; sed est aliqua differentia: hi vt Christiani credunt illud, *Mutuum dantes, nihil inde sperantes.* illi adhærent adhuc illi sententiæ & illius interpretationi prauæ, *nõ dabis fratri tuo ad vsuram, sed alienigenæ.* ob quam licitè putant tãquam bono dolo ab inimico se eas accipere: omnes enim alienigenas pro hostibus habent, vt animaduertit *Tacit. lib. 5. Hist. apud ipsos,* inquit, *fides obstinata, misericordia in promptu, sed aduersus omnes alios hostile odium.* Enimuerò nunquam satis mihi placuit, quod Episcopi in absolutione non curant moneri per proclama, seu in concione absolutum paratum restituere, vt incerti creditores quoad repetendas vsuras, iure aut arbitrio suo vti possint. *Iuxta Syluest. in sum. de vsur. 6. num. 6.* Quod olim quidem minus necessarium, cum liceret semper contra promissa vsuras repetere: at hi tenentes ex indultu Principis ita vsuras exercuerunt, vt repetitio non detur: ergo necessarium est, vt publicè constet eos huic priuilegio renunciare, & impedimentum repetitionis tollere, præsertim cum multi priuatim longo tempore sint absoluti, antequã publice sciatur. Nec mouet quod venditis in mensa pignoribus quotannis, id quod superest ex pretio deducta summa mutuo data, & vsura, sine proclamate eleemosynarijs loci detur; quia id fit iuxta indultum Principis, aut saltem eo conceditur istius residui repetitio, siue maneat apud Tenentem, siue sequestretur apud eleemosynarios, & hoc noto-

notorium eſt; qui ſuo iure ibi non vtitur, imputet ſibi: alterum eſt contra indultum & ignotum, vt diximus: vnde creditores ignari ſuo iure fruſtrantur.

Incidit his annis † grauis quædam contentio ob teſtamentum alicuius, qui in his ditionibus menſam publicã, vt vocant, tenuit, ſeu omnibus petentibus ſub vſuris mutuò dedit, quos Lombardos vocamus, ab ijs qui primum ex ea natione illud exercitium huc tranſtulerunt. Ioan. Dux Brab. anni 1312. Lombardos ſub ſua ſalua guardia cõſtituit, *Tabulis legum Brab. den Landtchaertre.* & formam proculdubio exercitij, etſi non exſtet, præſcripſit. Philippus Pulcher anno 1499. quibuſdam mercatoribus vt vocat, huiuſmodi menſas & exercitium permiſit, ſub pluribus derogationibus eorum, quæ contra exercentes vſuras, præſertim manifeſtè, iure conſtituta ſunt. Inter cætera facultatem eis fecit teſtandi, & quod curaret per ſuos officiarios, (non toleraret tantum) prout teſtati eſſent, voluntas eorum executioni mandaretur, non obſtantibus priuilegijs, iuribus, conſuetudinibus, & vſibus patriæ & ciuitatum contrarijs, qualis conceſſio à ſubſecutis Principibus huc vſque continuata fuit. Quæſitum, inquam, fuit, an teſtamentum validum eſſet, an teſtator inteſtabilis eſſet ex *c. quanquam, de vſuris in 6.* an vero illius conſtitutionis effectus in hac cauſa ceſſaret? Quæ quæſtio vt ex ſuis principijs decideretur, maxime controuerſum fuit: An ſupremus Princeps † cum tali exercitio permittere poſſit, vt valide manifeſtus vſurarius teſtetur? Non dicam quod c. 1. de vſur. in 6. non nominat Principes ſupremos Regalia poſſidentes, adeoque ſub excommunicatione non eſſe comprehendendos; dicit quidem, *cuiuſcunque dignitatis* ſint, & exprimit Patriarchas, qui videantur eis æquiparari: quod tamen apud me non eſt certi iuris, tantum hanc rem tractabo paucis.

16 Menſariorũ teſtamenta an valeãt.

17 An Princeps poſſit priuilegiũ dare vt valeant.

Itaque Princeps † permittere poteſt, vt in ſuis ditionibus vſurarij habitent, *Nauar. b. t. conſ. 33. 34. n. 2.* ſaltem in ſingulis vrbibus aliquis, ergo factionem teſtamenti ſimiliter permittere eis poteſt: nam quoad habitationem, 18

ea est ab eodem Pontifice & Concilio prohibita, nempe in *c.1.de vsur.in 6.* quod ibi connectitur cum *c.quanquam 2.* Et quidem sub pœna excommunicationis & interdicti, nisi infra tres menses eiecerint, ipso facto incurrenda. Ergo aut Princeps noster, qui notoriè permittit, nec eijcit, est excommunicatus, & omnes hæ vrbes in interdicto, quod vel audire absurdissimum, (cum nō appareat quod Pontifex in vno magis relaxarit aut dispensarit quam in altero) aut Princeps hæc potest, seu iure seu immemorabili consuetudine, in vtroque æquè ab amplius 300. annis vsurpata. Quinimo dare mutuo est contra naturam; testari iuris ciuilis: si id potest, ergo hoc magis. Quod habitare & mutuo dare Princeps permittere possit, habemus edictum impressum anno 1600. ... Maij, quo reuocatur commissio Superintendentis: vbi Princeps disertis verbis præfatur, quod etsi de iure canonum (nota) vsura prohibita sit, tamen propter necessitatem, & populi indigentiam necessarium fuerit mensas fænebres permittere, idque & maiores suos, aliosque supremos Principes fecisse, & facere; quasi facultas hæc ad Regalia & supremam potestatem spectet: quod & Nauar. censet *d.cons.33.* 34. Vnde inuenio in Concordatis Ducis Brab. & Dominorum de Grimberghen anni 1297. hos stipulatos, vt in sua ditione eis ius foret habendi Lombardum. Igitur Princeps in eo edicto expresse ob necessitatem contra canones facere aut dispensare ex suprema potestate posse se & debere dicit: negabimus nos? si illud; ergo & testandi facultatem dare: nam eisdem canonibus id est inhibitum, neq; in vna legis parte maior authoritas, quam in alia: præsertim cū vsus ille, qui trecentorum annorum probatur, facile conuincat, d. c. quanquam hîc eorum respectu nunquam fuisse publicatum. vt videatur nimis esse scrupulosum ab eo canone audere recedere, ob antiquitatem: cui similiter antiquus vsus tamen contrarius docetur; cum hodie tam multis extrauagantibus ne floccum quidem deferant, ob defectum publicationis in prouincia, quasi alia olim, alia hodie Papæ & Principum

pum poteſtas fingi poſſit. Dices, habitationem neceſſitatis eſſe, facultatem teſtandi priuilegij. Imò non eſt priuilegij, ſed ſublatio tantum pœnæ: nam inteſtabilitas pœna politica, & ciuilis quidem: vnde inteſtabilitatis ablatio petinde ſe habet, vt in meretricio permiſſo pœnæ ſtupri ablatio; in homicidio remiſſio, abolitio pœnæ: Cur actu hic permiſſo, pœna manere poſſit, quaſi antecedenti ſublato ſubſiſtat conſequens? præſertim cum Princeps ſemper ſtipulatus ſit, quod caſu, quo aliqui ſub leuioti vſura credere vellent, tenerentur illi cedere. Ad eundem modum infinita ſunt noſtrorum Principum placita, quæ ius canonum impediunt, derogant, moderantur. Quid quòd Eccleſiæ legari, hæres inſtitui, immobilia ſine Principum & populi conſenſu acquirere nequit? an hæc cum canonibus ſtant? Singulatim in vſu & poſſeſſione permittendi Lombardos cum huiuſmodi priuilegijs ſpeciatim teſtandi, ſunt Principes: vt dictæ tabulæ Ioan. Ducis, exſtantia adhuc indulta aſtruunt à 300. & amplius annis. de tempore anteriori non aliud iudicium, id, etſi alias non liceret, ſatis. Non obſtat quod hæc conſtitutio ſit Conciliatis; ideoque minus contra eam Principem videatur poſſe. quia Reſp. in dubio non cenſeri tam facile Conciliaribus Conſtit. derogari, quam alijs Bullis; æqualis tamen eſſe authoritatis cum de poteſtate agitur: nam & Conciliares conſtitutiones à Papa confirmante robur habent: nam Concilij authoritas à Papa pendet. Vlterius eſt ſentire cum ſemiſchiſmaticis, Conciliares conſtitutiones ſi qua parte extra forum animæ ad politica dilabantur, etſi ad finem ſpiritualem, quàm in multis non recipiuntur. Adeo vt ſolemniſſimũ poſt aliquot ſæcula Concil. Trid. præterquam in ſolo ſæculari ſtatu Sedis Roman. receptum ferè nullibi in omnibus ſit. Limitationes in Belgio adſcriptæ extant in Epiſtola Margaretæ regentis: Galli quoad Concil. dicunt, ſe eam fidem quam Concil. Triden. declarauit, ab initio ſuæ conuerſionis habuiſſe; decreta reformationis quatenus antiquis canonibus conſonant habere: vlte-

vlterius omne ius nouum odiosum esse. Vt cum de tot annis constet, quod ea constitutio d.c.1.& 2. de vsu.in 6. non sit in his ditionibus recepta, saltem vt excludat authoritatem Principis, quo minus permittat vnum publicum vsurarium cum priuilegijs seu derogationibus pœnarum; quod nî dicere possumus, inde colligi, iam ab initio non fuisse receptam? Cum receptissimum in simili argumentum sit, vt laicus docens se 30. annis decimas possedisse, præsumatur authores eius ante Concil. Lateran. magnum acquisiuisse, adeoque vt patrimonium liberas esse ab oneribus Ecclesiasticis. Concordata inita inter Episcopum Leodien. Cameracen. & Imperatorem promittunt Principi, quod, quoad eos vsurarios qui sunt sub salua guardia Principis, Ecclesia se non intromittet: cum in alijs quoad incursum & absolutionem censurarum possit. Hæc stipulatio verisimiliter fit intuitu d.c.1. de vsur.in 6.& c. quanquam (solicitantibus tunc Lombardis cum ea Concordata fierent) & intuitu priuilegiorum vsurarijs concessorum. At dices, hæc Concordata tantum sunt Episcoporum: qui ne quidem expresse ipsi possunt d. c. quanquam derogare. Resp. habent Concordata stipulationem, quod Episcopus procurabit Papæ authoritatem, seu beneplacitum & confirmationem: quã præsumendum est iam pridem interuenisse, 1. propter Episcopi promissionem, 2. propter diuturnitatem temporis 80. fere annorum, 3. quia stipulatur Imp. quod ante Confirmationem non obligabitur ipse ad illorum obseruantiam: atqui effectus docet obseruantiam : Igitur inferimus præcessisse hanc causam. De effectu nimis notum , quia infinitæ sententiæ iuxta ea latæ in omnibus Concilijs, & vsus quotidianus euincit.

Nunc altius repetamus, & à priori videamus paucis de potestate Principis vno verbo.

10 Pono crimen vsurarum † esse mixti fori. Et quanquam iure dici possit magis esse Ecclesiastici, tamen hîc est magis sæcularis. Iuxta d. Concordata, quæ tantum cognitionem accessoriarum censurarum relinquunt Ecclesiæ, non

non punitionem vsurarum. Item factionem testamenti esse iuris ciuilis. Nec mirum huc Pontificem porrigere manum, cùm territorijs eijci, habitationem non permitti velit, domos vendi, locari vetet: quod maxime iuris gentium & ciuilis eo sensu est, & ad sæcularem statum spectat.

Diuisum Imperium cum Ioue Cæsar habet.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iouis.

c. per venerabilem, extra qui filij sint legitimi, &c.

Dico itaque Pontificem † in his pœnis pontificia non vti, sed Principum potestate mutuata, id est, quam vocant potestatem Pontificis in sæcularibus indirectam, seu casualem, *vt melius loquitur Innoc. III. in d. c. per venerabilem, extra qui filij sint legitimi.* quâ vti potest, cùm ita expedit Ecclesiæ, & finis spiritualis id requirit. Nam is solus Pontificias fimbrias extendit. *Cœlum Cœli Domino; terram autem dedit filijs hominum.* (Nolo Barclaij argumentis aut ignibus Parisiensibus indirectam hanc Pontificiam auferre.) Vnde sequitur, cum Ecclesiæ & Reip. expediet super constitutione generali à Pontifice lata, vigore huiusmodi potestatis à Principibus mutuatæ, dispensari in speciali, non esse per mutuationē ligatas Principum manus; sed sua potestate rursus vti posse in dispensando, repetita mutuata vel commodata potestate: vel eo ipso quo cessat finis spiritualis, cessare legem, pœnam, potestatem, omniáque reuerti ad suam originem, quæ hæc Regum facit. 21

Reip. autem vtile esse, saltem vnum esse Lombardum in vrbe, ex Principis edicto patet, & vsus docet. Ipsi omnes Principes permittendo similes censent, & ipse Pontifex in suis terris permittendo similiter. *Nauar. vbi sup.* Audio, obijci salutem animæ spectare vsurariorum intestabilitatem, eoque ius naturæ esse, cui Princeps derogare non possit. Resp. non inde sequi Pontifices Principibus ligare manus posse; nam eatenus præcauere omnia crimina, ad salutem animæ spectat. Sic de homicidis præ-

præcipitur in literis sacris; *ab altari meo auelles eum, & morietur*: tamen Princeps ex speciali gratia indulgentiam & abolitionem concedere potest. Axioma ergo eò spectat, vt quæ à iure ciuili constituta sunt, si peccatum eo ipso inuoluunt, quo executionem habent, derogari per ius canonum: Cæterum si circa ea tantum peccatum volitet (vt circa omnia omnino potest) non censendum à iure ciuili abeundum. Vsurarij testamentum, præsertim cum solenniratibus d.c. quanquam non inuoluit peccatum; quia non prohibet restitutionem, sed intestabilitas tantum est ad inducendum ad restitutionem, à qua priuilegium eum exemit.

22 Sed magis†ad rem Resp. Constitutionem c. Quanquā, non tam ad animæ salutem spectare (nam tunc nec Pontifex Lombardos in suo statu permittere posser, quod facit) quam ad politiam. nam cur loquitur solum in manifestis, & non manifestos vsurarios non comprehendit? non igitur salutem animæ, sed politiam, quæ ex manifesto læditur spectat. Iuuat textus in c.1. qui dicit: *vsurarum voraginem, quæ animas deuorat, & facultates exhaurit, compescere volentes*: facultates alicuius exhauriri, ditescere hunc, depauperari illum, nihil ad animam: imo, *si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Atqui politia omnis maxime spectat ad Principem, quatenus in ciuitate, in Rep. consideratur, vt ibi quis esse, iure ciuium vti, viuere, mori testatus, intestatus possit: Quatenus vero in Ecclesiam venire, ad altare accedere, viuere in communione fidelium, eijci Ecclesia vel sepultura; id ad ecclesiam. Aut si Ecclesia vlterius ad finem spiritualem mutuata potestate porrigit manus, cum est ita Ecclesiæ vtile, non id facit nisi ad ædificationem, & non in destructionem, vt non nisi in quantum vtile, non vt Principum authoritatem vsurpet, inuadat, minuat. *non eripit mortalia, qui regna dat cœlestia*. sic & loquitur Innoc. III. in d.c. per vener. *Iurisdictionem temporalem casualiter exercemus, non quod alieno iuri præiudicare velimus*. Eo imprimis attento, quod huiusmodi concessio data non sit

vt

vt Princeps suam authoritatem supra Ecclesiam ponat, eamue supplantet, destruat, abroget: sed quod magis in hac persona, in hoc casu, in his circumstantijs intentionem & animam legis Ecclesiasticæ cessare declaret, & interpretetur, adeoque eius effectum. Itaque cùm ea Ecclesiæ authoritas dispensatione speciali non minui, sed contra augeri potest, non euisceràuit sceptrum Principis, quominus contra generale decretum indulgere possit particulari; non secus in testamento tollendo pœnam intestabilitatis, quam in habitatione, tollendo pœnam relegationis. Nam certum est, ex indulgentia & dispensatione pœnam iuris etiam canonici à Principe sisti & remitti posse, vt in lupanaribus. Vnde D. Augustinus: *tolle lupanaria, & omnia implebis libidine.* Sic ne totus populus ad vsuras dilabatur, quod corrigi non posset, vni id satius permittitur impune, & sic ad eundem finem itur. Sic dicit Margareta Regens in d. epi. modificationes suas Con. Trid. adhiberi, non vt ei contrarietur, sed vt iuxta conditionem harum ditionum facilius executioni mandetur. Sic Nauar. *d. consi.* 33. *n.* 3. soluit c. post miserabilem, extra de vs. quo iubentur Principes Iudæos cogere ad restitutionem vsurarum; quod id locum habeat, in cõmuni, vt dicit, seu in genere: possit tamen contra id pro bono publico cogere, vt particulari soluantur, sub initis cũ Principe pactis, quod iure particulari potest statui, vt dicit, & hanc solutionem valde extollit. etsi Petrus Royz *in decis. Lituan. d.* 5. *n.* 308. hæc solius Papæ faciat.

Contradices: intestabilitas † non est mere pœna, sed respicit restitutioñe. Resp. imo merè est pœna, saltẽ quoad politiam: nã restitutio æque in non manifesto, siue interesse tertij, siue animum respicit, interuenit, & testamenti factionem non impedit, sed relinquit conscientiæ hæredum, & canonibus, qui solutarum vsurarum dant conditionem: nam ab intestato quis alias erit hæres, nisi eodem modo? Nec mouet quod Princeps non potest dispensare in iure diuino; vnde sequi videtur quod nec in testamento publici vsurarij, vt valeat. 23

Nam

Nam respõdeo, nihil minus esse de iure diuino? cur enim vsurarij non manifesti testamentum pugnet minùs cum iure diuino ob non factam restitutionem, & sit validum, sed tantum ad politiam spectet? & vbi id ius diuinum hæsit ante d. Constitutionem?

24 Denique † quomodo possit esse de iure diuino, vt ea formula præcisè obliget tempore facti testamenti, & per restitutionem post testamentum subsecutam purgata, hæreditas ex æquitate non possit ad testatoris voluntatem deferri? vbi hæc formalitas ex iure diuino principium habet? Imo hoc maxime ad externam tantum politiam spectat, cui derogare Princeps possit, vt tam voluntas testantis exitum habeat, quam vt ad proximos ab intestato (de quo contentio erat) deferatur, qui iure diuino non possunt in alienis ab intestato hæredes esse, sed tantum in purgata hæreditate. Nam si de restitutione agetur, ea tam potest ad satisfactionem iuris diuini compleri ab hærede, ex testamento, quam ab hærede ab intestato.

Vidimus de potestate Principis supremi, de voluntate

25 paucis † dispiciamus. Dicit itaque priuilegium, quod durante priuilegij tempore limitato testari mutuantes poterunt. Ergo non possunt obseruare c. quanquam. Itaque Princeps relaxat eo ipso. Ratio: quia simul stare non potest, tenere mensam, & seruare eam formam; quia illa inuoluunt continuationem vsuræ; hæc abstinentiam, ideoque incompatibilia sunt: quare illud concedens, tollit hoc; sine quo sublato, illud expediri nequit: & quamuis non diceret: *Durant ledict temps*; tamen ita intelligeretur, nam conceditur mercatoribus tenentibus mensam testari. Qualitas autem expressa regulatur iuxta tempus verbi, scilicet tenentibus mensam, testantibusque voluntas executioni mandabitur: qualitas adiecta verbo iuxta tempus verbi intelligitur, *L. in delictis, §. si extraneus, D. de nox. vbi Bald. l. Titius, ibi Bart. de mil. test.* Ridiculum alioqui esset priuilegium dicere; tenentibus mensam concedimus, vt testari possint, si mẽsam deferant, cuius intuitu eo fa-

An Principes per priuilegia sua censendi sint voluisse vt valida sint mensariorum testamenta.

eo fauore non perſonarum eis ea facultas datur. Si ita pugnant hoc priuilegium & formula d.c. quanquam, ergo ſufficienter eſt derogatum.

Nam vbi aliquid conceditur, ei cenſetur derogatum cum quo habet repugnantiam. ſic iuribus, quæ ſalua eſſe non poſſunt valida exiſtente vnione, cenſetur derogatum ob repugnantiam, *l. vbi repugnãtia, D. de Reg. iur. Caccial. in tract. de vnio. ar. 8. q. 16. Rebuff. prax. benef. l. 1. reg. de vn. verb. vocatos. n. 13.*

Nec opus † expreſsè derogare c. quanquam, tum ob hanc cauſam, tum quod in Principum noſtrorum Concilijs is vſus non obtineat, ſicut in aula Romana. Denique derogatur per verba, [nõ obſtantibus priuilegijs, iuribus patriæ & ciuitatum:] Atqui ius patriæ eſt ius commune ſcriptum, in quibus caſibus priuilegia, conſuetudines & vſus ſpeciale non induxerunt; cur enim de teſtamento mentio, ſi non ad derogationem d. c. quanquam? Non enim aliud extat, quod prohibeat. Et ad hanc & c. 1. eod. tit. ſpectat tam ſeria ſponſio in d. priuilegio de libera habitatione. Quo iure erat inhibitum hic habitare vſurarios vel teſtari manifeſtos, niſi d. c. 1. & c. quanquam; pro quibus tam ſolicite ſtipulantur dicti mercatores, quod ſi venerit aliquod Papæ mandatum ad eos moleſtandos ratione ſuorum contractuum, quod Princeps illos defendet: niſi quia ad dicta cc. reſpiciebant, & verebantur litteras quibus Papa vrgeret d. cc. executionem, non quod quid noui tantum comprehenderet? 26.

DE CRIMINE FALSI.

QVi falſam qualitatem impetrantis, aut conditionem mentiuntur, carent fructu impetrationis, *Innoc. VIII. Conſt. ref. P. Matth. S. D. l. 5. t. 9. c. 1. 3.* & qui ſuppoſitis perſonis ad examen beneficium impetrant, excommunicantur à Paul. IV. *ibid. c. 2.* Vt monetæ aureæ toſores vltimo ſupplico ſubduntur, ſic & argenteæ tõſores puniri

mandat Pius V. *Const. ref. P. Matth. l. 5. t. 14. c. 1.* In his ditionibus oleo bullienti immerguntur.

DE SORTILEGIIS.

VT iure diuino & humano omnes superstitiones, sortilegia, & Magiæ inhibitæ sunt : ita prudenter admodum pro religionis & Reip. statu conseruando, iam olim pijssimi Belgarum Principes edictis suis sanxerunt,
1 vt ij qui sub vulgari Ægyptiorum nomine vagantur †, ex
Edictis in Belgico coercitæ Ægyptiacæ. his ditionibus semper exterminarentur. Ac deinde gloriosæ mem. Carolus quintus Imperator eiusque filius Philippus Hispaniarum Rex, edictis suis *respectiue de data 15. Febr. 1537. & 2. Septemb. 1560. & in add. 2. ad latum intr. Brab. ar. 6.* sub pœna confiscationis corporis & bonorum huiusmodi hominibus, eorumue asseclis, quiue se tales dicerent, aut eorum habitu vterentur, vetuerunt in his ditionibus suis versarentur. Denique idem Rex ordinatione sua ad Episcopos omnes & Concilia missa cum mandato eam publicandi, quæque extat in synodo vltima Antuerp. admodum seuere mandat, vt omnes iudices & officiarij, ecclesiastici, & sæculares, omnes diuinatores, aruspices, magos, & superstitiones exercentes, curent eliminari, seu seuerè coerceri; cum ea clausula, vt quisque fungatur suo officio, *à peine d'en prendre aux defaillants, & que partant chacun se garde autant quil veut euiter l'indignation de Dieu, & de nous.* Tandem *& in edicto ad synodum Prouinc. Mech. anno 1607. art. 13.* Serenifs. Principes nostri mandant huiusmodi augures extra prouincias suas relegari, & graues mulctas indici eos consulentibus. *& art. 14. ibid.* eam regis ordinationem executioni mandari vult. Quanquam ex Concordatis, vt & ex Galliæ Senatusconsultis hodie, etsi olim secus, *Choppin. de sac. polit. l. 2. t. 2. n. 11.* ad solos sæculares §. *de criminibus, sortilegijs, &c.* horum criminum correctio, cognitio remissa esset. Nisi quando fieret per inuocationem dæmonum, aut abnegationem fidei; quo casu tanquam hæresim sapientia ad

Ecclesiasticos iudices spectant: id enim hæreticum esse declarauit *Sixt. IV. & Alex. VI. & Adrian. VI.* Eam cognitionem Inquisitoribus demandauit Leo X. *Const. ref. P. Matth. S.D. l.5. t.12.c....* Et maxime puniri debent, qui morbos, grandines & auras læsiuas, sterilitatem hominibus, vel pecoribus procurant, & maribus vel fœminis actus coniugales impediunt, seu ligulam stringunt, vt vocant, *Innoc. VIII. apud P. Matth. ibid. c.4.*

Iudiciariam astrologiam † præclara sanctione damnauit Sixtus V. *quam refert Quar. V. Astrol.* scilicet quæ necessitare, non autem inclinare homines, qui sibi, suoque arbitrio, apposita aqua & igni, relicti sunt, docet: quo genere est illud Lyrici: 2 Damnata iudiciaria astrologia.

Quem tu Melpomene semel
Nascentem placido lumine videris;
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, &c.

Non autem damnatur ars bucolica, nautica, similesque quæ ex naturalibus affectionibus influentibus in sublunaria iudicant, iuxta annuas ephemerides. Modo se non extendant vltra Mathematicæ limites, vt Chaldæi, qui Pompæo, Cæsariq; prædixerant eos non nisi in senectute, nisi domi, & cum nominis claritate morituros, *Choppin. de sac. pol. l. 2. t. 7. n. 23.* Qua de re tota sortilegiorum, & quæ eo spectant, latè *Farin. in tract. de hæresi q.* 181. Anno 1617. postquam Marchio Anctius, qui paulo ante totam Galliam librabat, quod captiuus esse noluisset, in ponte Palatino Lutetiæ sextuplici fulmine bombardico prostratus esset; vxor, quasi Mathematicis artibus & carminibus Reginam, Regenrem, & Regnum incantasset, detonsione turpi, aciculis & equuleo examinata, & igne purgata est, infecto aëre volatili cinere. Insignis rigor: & vltra Seianæ mortis seueritatem.

(∴)

DE MALEDICIS.

1 Maledici temerarij miserandi, non puniendi. QVi ex temeritate † vel insania maledicunt, non puniendi, sed miserandi, vel contemnendi sunt, *l. vn. C. si quis Imperatori. Tacit. l. 4. Ann. Ipse Diuus Iulius, ipse Diuus Augustus & tulere ista, & reliquere; haud facile dixerim, moderatione magis an sapientia; namque spreta exolescunt: si irascare, agnita videntur.* Vnde ad hanc rē apposite & prudenter Demosthenes dicebat, cauendū ab eo certamine, in quo victus semper victore est potior. Pulchrè Liuius *li. 5. dec. 5. Superbiam verborum præsertim iracundi oderunt, prudentes irriderent; utique si inferioris apud superiorem est, capitali pœna nemo vnquam dignum iudicabit. Id enimuero periculum erat ne Romanos Rhodij contemnerent. etiam Deos aliqui verbis ferocioribus increpant, nec ob id quenquam fulmine ictum audimus.* Cæterum quantum ad superos spectat, id prophanè dictum est; quantum ad mortales, non omnibus *robur & æs triplex, circa pectus est:* nam Eccles. l. 1. c. 7. *calumnia, inquit, conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius.* Vnde oportet vt dum priuatim laboratur, publice insurgant leges.

2 Non blasphemi. Et blasphemo † quidem in Deum aut Sanctos, vt impunitus non sit, specialem pœnam præscripsit Greg. IX. *c. 2. h. t.* præter eleemosynam & mulctam, vt septem diebus Dominicis præ foribus Ecclesiæ staret, pallium & calceamentum non habens, ligatus corrigia circa collum, septem sextis ferijs ieiunet in pane & aqua, & eleemosynas faciat. Leo vero X. Iulius III. Pius V. *vt est apud Quar. & Serol. V. blasphemia.* etiam contra blasphemos alias sanctiones ediderunt. Carolus V. prima vice blasphemis pecuniariam pœnam pro arbitrio iudicis imponi iussit, 2. publicæ ignominiæ exponi, quod vocant philorisari, 3. fustigari, & banniri, vlt. Nouemb. 1517. Sed 5. Ianuar. 1518. id mitigatum, vt prima pœna sit 60. sol. fl. secunda duplum, tertia triplum, & carcer sex dierum in pane & aqua, quarta philorisatio duarum horarum; & si grauiores fuerint blasphemiæ, ad negandum v. g. Deum, aut simi-

similes,carcer erit vnius mensis. prout etiam qui improba iuramenta,aut periuria committent, arbitrarie puniri debent sine dissimulatione 7. *Octob.* 1531.

Clemens III. *in c.1.h.t.* seuerè cōpesci † mandauit clericum, qui ipsi maledixerat: sed dicit id eum fecisse in depressionem officij, & ne de cætero contra Ecclesiam Romanam alij in similia prorumpant, laborat. Ergo non, de persona, sed de statu: est enim Christi. *Beati estis cum maledixerint vobis homines.* 3 Maledici præmeditati cum animo iniuriandi, plectēdi.

Alioquin nihil pro se noui iuris Clemens statuit: quippe Conc. Carthag. 4. statuerat, vt clericus maledicus degradaretur, *c. Clericus maled. 46. dist.*

Cæterum falsa crimina † de aliquo spargere, iniurias inferre coram vel absenti, libellos famosos seminare, nunquam impunitum fuit, & vtinam hoc sæculo paulo seueriùs castigarentur mendaces detractores. Certè Pius V. detractores, libellos famosos, vel literas indices aliquorum falsorum criminum alicui scribentes, omnibus pœnis à iure constitutis subijci vult. Greg. XIII. ad infamiam & triremes condemnari. *Const. ref. P. Matth. S. D. l. 5. t. 5. c. 12.* & senatus Allobrox, *teste Fab. in Cod. l. 9. t. 23. def. 1.* calumniatorem deferentē aliquem capitalis sceleris, capitaliter damnandum fuisse; sed quia ipse se detexerat, mitius plexum, irrogata infami palinodia, cum fustigatione, reste collo inducta. Non vbique neque contra omnes hæc exercentur, magno bonorum malo. sed fortibus viris contra morsus huiusmodi scorpionum, 4 Accedentibus circūstantijs præsertim aggrauantibus.

----hic murus aheneus esto

*Nil conscire sibi----*quodque tametsi mille oblatrent ganniones, seu ganeones,

Dignum laude virum Musa vetat mori.

Boëtius l. 1. de Consol. benè eos ita solatur. [Itaque nihil est quod admirere, si in hoc vitæ salo circumstantibus agitemur procellis, quibus hoc maxime propositum est pessimis displicere. Quorum quidem tametsi est numerosus exercitus, spernendus tamen est; quoniam nullo duce regitur, sed errore tantum, temere ac passim lim-

limphante raptatur. Qui si quando contra nos aciem struens valentior incubuerit, nostra quidem dux philosophia copias suas in arcem contrahit: illi vero circa diripiendas inutiles sarcinulas occupantur; at nos desuper irridemus vilissima rerum quæque rapientis: securi potius furiosi tumultus, eoque vallo muniti, quò grassanti stultitiæ adspirare fas non sit.]

DE CLERICO NON ORDINATO CELEBRANTE.

CLem. VIII. *Const. Inc. etsi*, 1. *Decemb.* 1601. decreuit, vt quisquis non sacerdos missam celebrauerit vel confessionem sacramentalem audierit, ab ecclesia abijciendum, & ab ordinibus, si quos habet, rite degradatum, curiæ sæculari tradendum esse, & debitis pœnis plectendum. Vbi non comprehenditur sacerdos sine iurisdictione confessiones excipiens: sed tamen ob graue sacrilegium, quod non longe ab altero reatu abest, seuere æquus iudex arbitrarie puniendum censebit.

DE CLERICO PER SALTVM PROMOTO.

CVm promotis per saltum Episcopus ex legitima causa potest dispensare, modo non ministrauerint, *c.* 14. *s.* 23. *Trid.*

DE EO QVI ORDINES FVRTIVE SVSCEPIT.

HVnc Concil. Trid. *sess.* 23. *c.* 8. suspensum esse vult ab executione ordinum, quamdiu Ordinario suo videbitur.

DE

DE EXCESSIBVS PRÆLATORVM.

ALiquando excedunt Prælati, dum non omnes expendunt illud Gregorij homil. 9. in Euangelia. *Dum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum: Tanto ergo esse humilior atque ad seruiendum Deo promptior quisque esse debet ex munere, quantò se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione.* Si enim solum naturæ fluxum sequimur, facile incidimus in illud Taciti, *lib.* 1. *hist. Vespasianus solus omnium ante se Principum in melius mutatus est.* Excessus nonnunquam circa beneficiorum vniones contingit, dum Prælati facultates suas egrediuntur, vel subditi earumdem vnionum tenores, Quæ autem beneficia & qualiter Prælati vnire queant, nequeantque vigore Concilij Trid. tradit Riccius *in prax. vnion. dec.* 485.

Ordinario † petenti literæ quarũcumq; vnionum exhibendæ sunt, & per subreptionem obtentæ, à quadraginta annis irritæ declarari possunt: & deinceps concessæ, aut concedendæ, nisi ex legitimis causis vocatis, quorum interest, coram Ordinario verificandis, subreptitiæ præsumuntur & viribus carent, *c.* 6. *s.* 7. *Trid.* 1 Vniones reuidẽdæ.

Vbi cõputari 40. anni debent à die quo Conc. Trid. authoritate Romani Pontif. est promulgatum, *Azor. Inst. Mor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 28. *q.* 22. Cong. Conc. in epist. sua ad Reuer. D. Ioan. Miræum Episcopum Anterp. 10. Martij 1608.

Porro Ordinarius non † potest in vim cap. 18. *s.* 23. etiam Seminario vnire ea beneficia, quorum collatio ad eũ spectat, *ex Cong. Conc.* forte quod alioqui in huiusmodi alienatione nullus superior alienantis interuenire videatur, sicut Episcopus interuenit in ijs, quæ sunt alienæ collationis: eadem enim solemnitas requiritur in vnione beneficiorum seminario facienda, quæ requiritur in detractione fructuum ex alijs beneficijs; argumento dictionis *nec non* hic positæ, quæ habet vim copulatiuæ, *Gonç. ad* R. 8. *Canc. gl.* 3. *n.* 4. 2 Episcopus non potest vnire beneficia ad se spectãtia seminario.

3 Curatum beneficium vniri non debet, nisi forte vni alteri pauperi curato, vt inde sufficiens competentia assignetur vni. ita *Concil. Prouinc. Mechl. anno* 1607. à Sede Apostolica confirmatum. quod ipsum *Choppin. refert l.* 2. *sacr. polit. t.* 6. *n.* 14. edicto Blesensi *art.* 22. 23. cautum. Nec regularia curata, neque diuersarum dioceseon, *Trid. s.* 14. *c.* 9. *s.* 24. *c.* 13. §. *in vnionibus.*

Curatum non nisi alteri curato pauperi vniri potest.

4 Sed *sess.* 24. *c.* 15. permittitur Episcopis vnire præbendis Cathed. tenuibus beneficia alia: sed loquitur tãtum in præbendis, vt propterea locum non habeat in fabrica, sacristia, capellanijs, nec mensa Capitulari: non enim datur facultas vniendi mensæ Capitulari, sed singulis præbendis tenuibus. & ita fuit à Cong. Concil. declarata nulla, vnio facta mensæ Capitulari etsi tenui, *Gonçalez ad Reg.* 8. *Canc. gl.* 37. *n.* 25. Quia aliud est Capitulum, aliud singuli de Capitulo: vnde fit vt debita mensæ Capitulari cedant ijs, qui in Capitulo sunt tempore solutionis, non qui erant tantum tempore cessionis debiti, vt *ibid. n.* 27. quia Capitulum semper est idem, *l. proponebatur, D. de iud.* Hinc Concil. Trid. *sess.* 24. *c.* 19. decernit vt nemini exspectatiuæ dentur, vel mandata de prouidendo: & vt sub eo comprehendantur collegia & vniuersitates, subiunxit verba, *etiam collegijs, vniuersitatibus, & senatibus*, quæ alioquin non fuissent comprehensæ: vt in materia iuris patronatus pro dispositione *c.* 9. *s.* 25. refert Cardin. declarasse idem *Gonçalez ibid. n.* 22.

Simplex potest tenui præbendæ Cathed.

Permittitur *s.* 23. *c.* 18. Trid. vniri seminario vacatura
5 per resignationem † simplicem, non per conditionalem, scilicet in fauorem tertij, & non aliter, seu sub reseruatione pensionis aut simili. sic nec locum in his habet *c.* 18. *sess.* 24. vt taliter resignata per concursum prouideri possint, vti nec taliter vacantia debentur in Gallia graduatis, *Gonçalez ex Cong. Card. ad R.* 8. *Cancel. gl.* 14. *nu.* 10. 11. 13. 14. vt hodierna iura accipienda sint, iuxta nostros mores. nam olim, vt habet Paris. *de resig. l.* 1. *q.* 2. ante tempora Alex. III. Innoc. III. Bonifac. VIII. Clemen. V. quando

Vniuntur vacaturæ per resignationem simplicẽ, non in fauorem.

quando compilatæ fuerunt Decretales & Clementinæ, nondum inuentæ erant huiusmodi cōditionatæ resignationes, vnde in illis nulla mentio. Posterior ætas semper magis flaccescit, & ad sacra etiam humanas affectiones porrigit,& imprimit.

6 Vtilitas vnionum

Vt Ecclesiarum vicinitas vnioni locū facit, *Decian. lib. 1. cons. 15.* sic & regnorum commoda coniunctionem sæpè procurarunt: quippè in vnitate bonū, in pluralitate malum. vnde grande Principum arcanum; *Diuide & impera.* De probatissima Britanniæ regnorum coniunctione pulchre disserit Alberic. Gentil. Belgæ nostri plures vniones hoc & præteritis sæculis pepigerunt. quas priuilegijs suis augēdis profuturas existimarūt. noluerunt eas Prouincias vniri sub nomine Regio, hoc vt quidam volunt æuo, nec satis sub Burgundis Principibus, qui id à Fred. III. postularunt. iunctæ sunt à Carolo V. in mutuam defensionem sine alio nomine: vt & sunt Hispaniæ. & denīq; Vltraiectensi vnioni cesserunt aliquot Prouinciæ; cæteris in fide Regia manentibus. Iam olim inuenias Brabantiæ, Limburgi, Traiecti ciuitates & municipia, anno 1354. 8. Martij Louanij fœdus inijsse, quo iurarunt quod nunquam paterentur se separari, sed perpetuo vnitæ manerent, neque vllum Dominium aliter reciperent: saluo quod primogenitus Ducis alias fratribus & sororibus præstaret qnod de iure teneretur: & se mutuo iuuarent in hoc manu tenendo contra omnem hominem, exponendo corpora & bona. Subsecuti Principes etiam iurarunt se ea loca nunquam separaturos. *Væ soli. Virtus vnita fortior. Nec aliud,* inquit *Tacit. in vita Agricolæ, aduersus validissimas gentes (Britannos) pro nobis vtilius, quam quod in commune non consulunt.* Idem *l. 4. hist. Dein quibus ætas & iusta stipendia, diuisi cum honore, alij ob culpam, sed carptim ac singuli, quo tutissimo remedio consensus multitudinis extenuatur.* Anno 1481. 19. Octob. status Brabantiæ Ecclesiastici & sæculares communi nomine & sumptu reparationem prosequi, si quis eorum priuilegia læderet, aut contra ea aliquid noui iuris impetraret, inuicem promiserunt. Quæ res eo magis sunt pro-

ficuę.quando simul cum coniunctione fit priuilegiorum communicatio, quam omnibus fecere Brabanti, & iure fieri à Britannis & Scotis, ac Hibernis docet d. Albericus. 3.l.

DE PRIVILEGIIS ET EXCESSIBVS PRIVILEGIATORVM.

1 Exemptio magnum hodie priuilegium habetur.

EXemptiones † ab Episcopali potestate inter primaria priuilegia Ecclesiasticorum habētur. de quarum causis, diuersitate, proprietate, vtilitate, acquisitione, probatione, vsu, extensione, amissione, & priuatione, tractatum scripsit Ioannes Lomedeus Parisiēsis. Sed eas multum restrinxerunt diuersi Pontifices, *vt refert Choppin. de Sacr. polit. l. 1. tit. 5. num.* 8. *Monast. l. 2. tit. 1. num.* 4. speciatim Innoc. in Concil. Lugdunens. Bonifacius VIII. vt patet toto titulo de priuilegijs in 6. *Concil. Constan. sess.* 43. denique Leo X. *in Concil. Lateran. vlt. anno scilicet* 1515. *quam ad longum refert Pias. in praxi p. 2. c. 3. de visit. reg.* quo loco ex professo deducit casus quibus exempti Episcopi subiaceant. Tandem Concil. Trid. sess. 24. c. 2. sess. 22. c. 8. 10. 11. exemptiones renouatas rursum & auctas restrinxit, vt mox dicemus.

2 Non extēditur ad honorificaEpiscoporū iura.

Quin & refert † Choppin. à senatu Parisiensi iudicatum, huiusmodi exemptionem non extendi ad iura quædam honorifica: vt refert Episcopo in Ecclesia exempta adiudicatam eminentiorem sedem, sacrum concionandi munus, aut concionatoris dandi arbitrium, irrequisito Canonicorum collegio, ius dimissorias literas tribuendi, cum libero in consessum Capituli introitu, quoties de Ecclesię commodis, obsequioue Principi debito consilium initetur. Atque vtinam ex integro exemptiones omnes reuocarentur! prout eas primitiua Ecclesia ignorauit, & pulchre de ijs censuit Gregor. Mag. *vt refert Choppin. de sac. polit. l. 2. tit. 7. num. 6. si sua.* inquit, *iurisdictio Episcopo non seruetur, quid aliud agimus nisi vt Ecclesiastica disciplina quæ à nobis retineri debuit, confundatur?* Quare quidam olim Pontifices hierarchiæ Ecclesiasticæ amantiores huiusmodi exemptio-

emptiones cum reuocare sine graui strepitu non possent, bene limitarunt.

Quapropter & Concil. Lateran. vlt. futuras monasticarum ædium exemptiones cōcedi nisi † maturè cognita causa vetuit, irritasque pronunciauit. quod secuti sunt Tridentini patres *sess.* 24. *c.* 10. 11. Et quanquam dubitauerit Bald. in tractat. exemptionum, an Ordinarij faciant maiores abusus prætextu suæ iurisdictionis, an exempti prætextu suæ exemptionis: tamen apertè Concil. Trid. *in d.c.* 11. dicit huiusmodi priuilegia & exemptiones hodie perturbationem in Episcoporum iurisdictione excitare, & exemptis occasionem laxioris vitæ præbere. soluit namque ordinem hierarchicum. neque enim subordinati sunt exempti, vt alius clerus, sed extra compositionem corporis sunt, ac veluti capilli de capite tantum dependere gestiunt. S. Bernard. de Cōsid. l. 3. c. 8. [murmur, inquit, loquor & querimoniam Ecclesiarum, truncari se clamitant, ac dimembrari, vel nullæ vel paucæ admodum sunt, quæ plagam istam, aut non doleant, aut non timeant. quæris quam? subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, siue Primatibus. bonane species hæc? mirum si excusari queat vel opus. sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis; sed iustitiæ fortè non ita. facitis hoc quia potestis: sed vtrum & debeatis quæstio est. Honorum ac dignitatum gradus & ordines, quibusque suos seruari positi estis, non inuidere.] & cap. 9. [nolo autem prætendas mihi fructum emancipationis illius. nullus est enim, nisi quod inde Episcopi insolentiores, monachi etiam dissolutiores fiunt.] & cap. 10. [Monstrum facis, si manui submouens digitum facis pendere de capite, superiorem manui brachio collateratem, [& infra, quod si dicat Episcopus, nolo esse sub Archiepiscopo: aut Abbas, nolo obedire Episcopo, hoc de cœlo non est; nisi tu fortè Angelorum quempiam dicentem audisti, nolo sub Archangelis esse.]

3 Non concedenda nisi maturè causa cognita.

Exem-

4 Exempti Regulares † quatenus sine Ordinarij licentia & benedictione præter licentiam superiorum prædicare non possunt diximus, lib. 1. t. 1.

In quibus exempti authoritatem Ordinariorum agnoscāt.

Exempti libros de fide edere non possunt nisi probatos ab Episcopo Trid. *sess.* 4. *de edit. lib.* Vt lectionem habeant sacræ Scripturæ in monasterijs, compelluntur ab Episcopo, *s.* 5. *c.* 1. cui addidit Paulus V. lectionem Hebraicam, Græcam & Arabicā, *anno* 1610. *Calen. Augusti, in Const. inc. Apostol. seruit.*

In causis etiam mercedum, & miserabilium personarum cessat exemptio extra claustra degentium, *sess.* 7. *c.* 14. ac itidem si delinquant, *sess.* 6. *c.* 3. tametsi in studijs morentur de licentia superioris, *sess.* 25. *c.* 4. Ex *Cong. Concil.* post M. Ant. Gen. Pias. Item si vagentur absque literis Obedientiæ, *d. c.* 4. Item in degentibus inter claustra extra ea scandolose & notoriè peccantibus, si superior intra tempus ab Episcopo præscriptum non puniuerit, *sess.* 25. *c.* 14. *de reg.* & hoc casu taliter delinquens posset apprehendi, & ad carcerem deduci, & statim sumi informatio, & cum ea remitti ad superiorem, *post Gen. Pias. ibid.* Episcopo tamen incumbit, vt ei constet de istis qualitatibus notorij & scādolosi delicti, quia in illis iurisdictio eius fundatior. Riccius in prax. Reg. decis. 650. Pro quo decreto *d. c.* 14. Clemens VIII. *Constit. Inc. suscepti, quam refert Pias. ibid.* statuit vt si superior regularis delinquentem extra diocesim Episcopi dimiserit impunitum, eum reuocet puniendum, sub grauissimis pœnis: & nihilominus si id factum non fuerit, Episcopus diocesis ad quam delinquens migrauit, eum tanquam Sedis Apostolicæ delegatus puniat. 24. *Maij* 1603. Cong. Concil. censuit Canonicos regulares, qui de mandato suorum superiorum parochiali Ecclesię suo monasterio vnitæ seruiunt, si delictum commiserint, curam animarū, aut administrationem Sacramentorum non concernens, non posse ab Ordinario sed à superiore regulari tantum puniri. Non video quomodo id concordari queat cum c. 3. sess. 6. quod generaliter de omni regulari loquitur extra monasterium degente pro-

re.prout etiam *c.14.sess.23.de reg.* indefinitè loquitur de regulari degente intra monasterium & extra peccante, vt ab Ordinario corrigi possit, si priùs is superiorem monuerit, vt corrigat intra certum tempus, & is intra id non fecerit. Itaque fortè Cardinales ad priuilegia †Præmõstratem Ord. respexerint, quæ in his specialem istam distinctionem adhibent, vt hæc generalitati deroget: præsertim cum aliàs alij regulares non solent tam frequenter ex laudabili causa extra monasterium degere, vt Præmonstratenses Pastoratibus ex instituto suo addicuntur. Vel fortè quia sunt Canonici regulares: vt in odiosis, sicut sub nomine monachi, *Nauar. in c. nullum* 18.*q*.1. ita nec regularis, nisi specialiter eorum mentio fiat, non comprehendantur. Sed vtcumque hæc res se habeat, in his partibus possessio habet, vt qui in Cura extra monasterium stant, plenius subdantur correctioni Ordinariæ. Sic Illustriss. Nuncius ad Ordinarium Namurcens. remisit 1617. Quod magnam rationem habet, quippe quod non potest bene curæ ab Episcopo prouideri si incorrectam relinquat curionis vitam. quippe populus *Regis ad exemplũ componitur.* Et quidem ob singulares dotes, quæ sæpè in Religiosis istis inueniuntur, quasi in gratiam Ecclesiæ dispensando super eorum statu, à iure permissum est, vt Ecclesias parochiales, Episcopatus, & dignitates, etiam collegiatarum, tamen curam animarum habentes eis conferantur. Tamen Greg. XIII. noluit licere Canonicis regul. Cong. Lateran. etiam de licentia sui Generalis absq; permissu summi Pontificis assumere curam animarum etiam ad tempus, multoq; minus beneficium curatum etiam ad tempus. Sic etiam nunc habet praxis curiæ Rom. vt qualescunque monachi, sine dispensatione Papæ beneficia curata obtinere non possint, *Gonzalez ad Reg.* 8. *Canc. gloss.* 7. *nu.* 48. *& seq.* Porrò in collegio quamuis exempto, & soli Sedi Apostolicæ sine medio subiecto, vt est Capitulum Antuerp. vt cum omnibus suis suppositis per literas Alexand. VI. & Adrian. VI. ratione delictorũ vbicunq; commissorum, contractuum vbicunq; celebratorum, bonorum

5 Præmonstratẽses Relig. in Pastoratibus degẽtes quatenus exempti sint.

6 Exemptis annexi pastorat⁹, & eorum Vicarij nõ exempti.

rum vbicumque ſitorum cum omnibus ſuppoſitis ab omni iuriſdictione Ordinaria, ſuperioritate, correctione, poteſtate, viſitatione, procuratione, precarijs & ſubuentionibus, ſynodis prouincialibus, cæteriſq; : tamen ſi habet vnitas menſæ ſuæ Eccleſias parochiales, Epiſcopi hîc ſunt in poſſeſſione vt paſtores eorum vicarij teneantur ab ipſis accipere curam animarum, & inſtitutionem auctorizabilem, præſtito iuramento conſueto, & comparere in ſynodis, ſic vt alij parochi, curati, plebani. Ita pro Epiſcopo Cameracenſi iudicatum contra Capitulum Antuerp. ſed in poſſeſſorio, vt dixi, relicta quæſtione petitorij: de qua à S. Cong. & Gregor. XIV. in cauſa Epiſcopi & Capituli Ant. his verbis reſpondetur : *qui deputantur à capitulo ad exercendam curam animarum, prorſus ab Epiſcopo debent approbari, & ſuæ ſubiacere viſitationi & correctioni tam in Eccleſiis vnitis, iuxta. cap. 7 . ſeſſ. 7. quam alijs curatis, iuxta c. 11. ſeſſ. 25. de Reg.* vlterior huius quæſtionis deciſio ibi non eſt, ſed plurium aliarum, quæ ſimul alibi à nobis traduntur, quia ſimul controuerſæ & deciſæ fuerunt. Eadem tamen S. Cong. *apud Piaſ.* cenſuit *his verbis. Petentibus Ieſuitis an parochia Toletana in monaſterium erecta & vnita eorum collegio gubernari poſſit à deputato ab ipſis, modo ſit approbatus ab ordinario? cēſuit, poſſe.* & iterum; neq; Vicarios perpetuos neque temporales poſſe ab ordinario poni in monaſterijs quibus cura imminet animarum, vel à principio vel ratione annexionis, ſed tantum à ſuperioribus eorum, præuio tamen examine ipſius ordinarij iuxta præſcriptum decreti Conc. ſeſſ. 25. c. 11. Compelluntur tamen exempti ab Epiſcopo tot & tales qui ad exercitiū curæ ſufficiant, qui ad ſynodum Epiſcopi etiam venire tenentur *Piaſ. ibid.*

7 Præterea regulares exempti † nec ordines recipere poſſunt niſi ab Ordinario: *extat conſtitutio Clemen. VIII. relata à Piaſ.* nec poſitionem primi lapidis, cōſecrationem Eccleſię, altaris, cœmiterij, *Leo X. in d. conſtit.* nec ędificare nouū monaſterium niſi de licentia Epiſcopi, *ſeſſ. 25. c. 3. de reg.* qui in conceſſione ſub pœna nullitatis omnium agendorum ſeruare debet conſtitutionem Clementis VIII. *Inc.*

Ruis quę exempti ſine Epiſcopo nō poſſint facere.

quo-

quoniam, *quam habet ibid. Piaſ.* nec oratoria priuata ædificare niſi deſignata ab Ordinario. *Trid. ſeſſ. 22. de celebr. Miſſ.* (Quo decreto derogatum eſt priuilegio regularium Sixti IV. de celebrando quocumque loco in altari portatili, *Piaſ. ibid.*) nec indulgentias publicare, *ſeſſ. 21. c. 9.* nec quæſtuationes facere niſi oſtenſa Epiſcopo ſuperiorum licentia, *Piaſ. ex Cong. Concil.* nec inuito Epiſcopo immoderatas, vel pro conuentu extra diœceſim exiſtente, quin & ne exigant niſi quorum licentiam probauerit Epiſcopus, prohibere poteſt. *poſt M. Ant. Genuen. Piaſ. ibid.* Exempti præterea ab Epiſcopo coguntur ad contributionem ſeminarij, *ſeſſ. 23. c. 18.* Quorum nomine quinam intelligantur declarauit Pius V. *cuius conſtitutionem refert idem Piaſ. ibid.* & aliam qua idem Pontifex declarauit Patres Societatis IESV, inter odines Mendicantium referendos, & aliam qua idem decretum de ordine Minimorũ S. Francisci de Paula, & aliam de Cong. Ieſuatorum: & deniq; Clemens VIII. idem declarauit de Carmelitis Diſcalceatis.

Inſuper exemptus contra interdictum ſepeliens non abſoluitur niſi arbitrio Epiſcopi, *Clem. 1. de ſepult.* & punitur ab eodem pro delicto ante ingreſſum religionis commiſſo, *Piaſ. ibid.* Renũciatio bonorum ante profeſſionem debet fieri conſulto Epiſcopo, & non ſecuta profeſſione Epiſcopus ad omnium reſtitutionem regulares etiam per cenſuras cõpellit, Trid. *ſ. 25. c. 16. de reg.* Quęſtio validitatis profeſſionis etiã ad iudiciũ ſpectat Epiſcopi cũ ſuperiori regulari, *ibi. c. 19.* Eccleſię Cathedrali omnes regulares honorẽ præſtare debent, *Leo X. in d. Conſtit.* & Epiſcopo reuerentiam exhibere: qui & in eorũ Eccleſijs Pontificalibus inſignibus vti poteſt, *Clem. vn. de priuil.* & ſpeciatim baldachino, *ex declaratione Cong. Conc. relata poſt Quar. per Piaſ. ibi.* Vbi Epiſcopo cõtra contumaces licet vti cẽſuris, Abbates etiam exempti debent reuerentiã præſtare Epiſcopo, quã etiam in confirmatione & benedictione ei iurant, *c. ne Dei Eccleſia, de Simon.* Generatim etiã priuilegia exemptionum non vlterius detrahunt iuriſdictioni Ordinarij, quã diſertè exprimant, & eatenus ceſſant quatenus ſunt pręſcripta in to-

in toto, vel in parte, vnde Greg. XIII. & Sixtus V. in suis cõfirmationibus vtũtur ea clausula *quatenus sint in vsu*. Ad extremũ, quãuis exempti ab Episcopo excõmunicari non possint, pręterquam in casibus in quibus Cõc. Trid. eorũ exemptiones vult cessare, *c. vlt. §. 25. de reg. Bulla Pij V. incip. in principiis, an.* 1565. 24. *Febr.* tamen in casibus in quibus à iure excõmunicãtur, citari possunt, & declarari excõmunicati, & vitandi, *d. Clem. V. de priuil. Felin. in c. nõ potest, n. 3. de re Iud.*

DE PVRGATIONE CANONICA.

HOdie satis aboleuit huiusmodi purgatio: etsi ex iure diuino fluxisse videatur, ad exemplum mulieris quã zelotypus vir suspectã habebat, cui sacerdos aquam imprecationibus infectã porrigebat. Non omninò † tamen abrogata est purgatio; sed in curijs Ecclesiasticis eius adhuc vsus, etsi rarior, superest. *Damhoud. in prax. cri. h. t.* Riccius in prax. decis. 680. purgationem in solo crimine hæresis ait frequẽtari. cuius formã etiam late tradit Fran. Leo in thes. for. Eccl. tit. fin. in fin. Ioannes Dux Brab. an. 1312. in Tabulis legum Brabantiæ, quod ius perpetuum fore addixit, sanxit huiusmodi purgationem cũ duobus compurgatoribus. si quis autem foret extraneus, is iuraret se innoxiũ, & compurgatores inuenire non posse. Concordata Hannoniæ inita inter Episcopum Cameracens. & Consiliarios suæ Maiestatis, 2. Mart. 1541. dicunt, quod in casu vehementis suspicionis, aut notoriæ diffamationis deficiente probatione Officialis poterit indicere modo consueto purgationẽ. Quæ etsi, vt dixi, nõ tam frequens, non tamen non inutilis, deficiente probatione, & non infamia, saltẽ in materia hęresis; pręsertim vbi accusator aliquis nõ esset, *c. nos inter. de purg. Can.* Præsertim quoad personas Ecclesiasticas, quæ in dignitate sunt aut officio cui cura animarũ incũbit: cui ea ꝓpter minus possunt satisfacere; dũ fructũ facere non posse videntur apud eos, quibus etsi mali esse ꝓbari nõ possunt, nõ sunt tñ extra suspicionẽ mali: quales nõnulli nec indocti; præsertim si quadãtenus sua

1 Non omnio hodie cessat.

sua culpa inciderint in suspicionẽ, etsi quoad rẽ ipsam innocẽtes sint, loco mouendos arbitrantur. quod ego †nõdum satis didici; potissimum cum id in iure decisum non inueniam, sed econtrario neminẽ loco aut dignitate priuandum, nisi id in iure decisum sit. Neque suspicionẽ demisse pro facto sufficiat. 2. q. 5. in cã. omnibus, ver. [ipse sacerdos si suspiciosus, aut incredibilis suo episcopo, aut reliquis suis consacerdotibus, siue bonis & iustis de suo populo, vel hominibus de sua plebe fuerit, ne in crimine aut suspicione remaneat, se purgatũ reddit cum 3. aut 5. &c.] Vbi facta purgatione loco restituitur, vt & in c. *Mennam, c. presbyter ibid.* & dicitur eam dignam esse satisfactionem, qua restitui debeat quod se purgauerit, *c. inter, ext. de purg. Cano.* Neque de omnino innocentibus sermo tantum est, sed & de illis qui culpam commiserunt, vnde occasio nata est vt in suspicionem laberentur. *ibid. c. quoties, d. c. inter,* vbi decanus ob culpabilem familiaritatem hæreticorum suspectus, suspensus, purgatus, loco restitutus, & concionari rursum iussus. Vnde Panorm. notat *ibid. n. 2.* purgationis effectum esse, absolui, & in pristinum statum restitui, *d. c. inter.* purgatus restitutione deinceps ita viuat, vt infamia vertatur in bonam famam: ideoque si quis putat remanere scandalum post huiusmodi purgationem, sciat id non esse scandalum pusillorum, sed Pharisæorum. vt in *c. cum in iuuentute, extr. de præsum.* Pontifex nec Regi Hungariç postulatis cessit, vt amoueret diffamatum, cum non ex radice charitatis eius suggestio procederet, *vbi Panor. not. 1. n. 1.* 2 Suspecti non cõuicti non amouendi ideo.

Numerus autem compurgatorum diuersus hic atque illic legitur, & pro iudicis religione arbitrarius habetur. Sane *ca. qui presbyterum* 17. q. 4. libero homini qui presbyterum occidit, 70. Compurgatores (nisi legendum sit 12. vt alij codices habent) valde grauem numerum præscribit: prout etiam mirandum est quod seruo expurgationẽ super 12. vomeres feruentes indicat, quæ est purgatio vulgaris, ab Honorio III. damnata. *cap. vlt. extr. de purg. vulg.* Porro vsus passim olim videtur obtinuisse, & ipse seruaui 3 Numerus compurgatorum.

in iudicando, vt taliter se purgantes promotori teneãtur ad expensas, siquidem ipsi causas culpabiles suspicionis dederint: hæ enim mereri condemnationem expensarum videntur, vel solidarum, vel partis, pro ratione scandali ex actibus culpabilibus, solitis delictum comitari, seu præcedere nati. Vti idipsum cautum nunc est in statutis Curiarũ Ecclesiasticarũ Prouinciæ Mechlinien. 12. Octobr. 1617. Mechliniæ in Iubilæo Illustrissim. Arch. decretis. Sic anno 1617. à Concilio Braban. absolutus est N. ab impetitione procuratoris generalis, quæ tendebat ad priuationem officij, aliamue castigationem, & monitus tantum per sententiam imposterum melius se gerere: condemnatus tamẽ in expensas. Sed in Concord. Hannoniæ cum episcopo Cameracen. anni 1449. decernitur, ne quando reus, etsi per purgationẽ absoluitur, expensas vllas luat. Quod & ipsum non esse extra rationem videbitur ei qui legit c. vlt. Diaz. *pract. can. & ad illum Lopez.*

DE POENIS.

NOn omnes virtutis amore, sed quamplurimi formidine pœnæ in officio continentur; nam

Districtus ensis cui super impiâ
Ceruice pendet, non Siculæ dapes,
Dulcem elaborabunt saporem.

Igitur Ecclesia, vt sacram politiã ab improbitate tueatur; remedium sumere cogitur, à quibus maximè abhorret, à pœnis scilicet: est enim mater pia & misericors. Itaq;
1 in iudicijs † ecclesiasticis, excommunicationis, suspensionis, interdicti, ac degradationis actualis, vel verbalis pœna frequentatur: vsurpatur etiã carcer, detrusio perpetua vel tẽporalis in monasteriũ; verbera, bannũ seu relegatio, damnatio ad triremes, priuatio, installatio, seu publica ad infamiam criminosi in theatro aut columnâ ostentatio: quam moribus nostris Bus. *ad l. ictus D. de his qui not. inf.* asserit infamiam irrogare: seu deductio per plateas, vel processiones cum tæda & in lineis tantũ vestibus, vel depictis cum

Pœnæ ecclesiasticæ.

tum colis, aut alijs hierogliphicis ac indicibus criminum; deniq; mulcta seu pœna pecuniaria: quã Conc. Trid. *s.* 25. c.3. eo ipso quo exacta fuerit, applicari vult pijs vsibus: vt ne quidem merces Vicarij & officiariorum Curię inde desumi debeat, *vt post M. Ant. Gen. declarasse refert S. Cong. Pias. p.* 2. *c.* 4. *num.* 97. *Riccius in prax. pæn. dec.* 340. Edictum porro Principũ nostrorũ de festis, vult in cõdemnatione nominatim exprimi vsum pium, cui addicatur mulcta, ob festa violata, inflicta. Sed neutrum praxis hîc seruat, credo ob exilitatem dotium episcopalium in Belgio: quo casu præsertim etiã mulctas episcopi vsibus vel eleemosynis iudex retinere potest. *Felin. in c. irrefrag. de off. ord. Quar. V. pœna pecuniaria*, vbi tutius tamen putat recurrere ad Sacr. Cong. quod omnino necessarium asserit Riccius *in prax. pæn. dec.* 340. Enimuero *ex cap. presbyteri, extra de pœnis, cap. postulasti, de Iudæis*; edocemur, iudicem Ecclesiasticũ pecuniariã pęnã indicere posse: quippe iudici cuilibet mulctæ dicendæ ius est, cui publicum est iudicium, arg. *l.* 2. *D. si quis ius dic. nõ obt.* quod moribus hodie obtinere asserit Bus. *ad l.* 2. *D. de ind.* sed d.c. certo pio loco erogabatur, quod cum fit vel in ipsa Gallia Senatusconsultis approbatur. *Chopp. de sac. pol. l.* 2. *t.* 3. *n.* 9. *& S. Card. Congreg. censuit, vt sup. de off. Ord. n.* .... *diximus*. Sæcularis iudex fisco mulctam applicat, vt Conc. Brab. non nisi 20. flor. aliò deriuare possit. Ad extremum pœna arbitraria est, vtrumq; ius nominatim nõ exprimit; ac praxis vbique fere omnes arbitrarias fecit.

Degradationis pœna minori nunc ceremonia quam olim imponi potest.

Loquitur Conc. Trid. *s.* 13. *c.* 4. de degradatione † actuali; quę clericũ priuat officio omni, & beneficio clericali, & quæ est præparatoria ad pœnã, pro qua tradendus sit iudici sęculari: in ea enim opus fuit olim cõsensu episcoporũ, in criminib. præter hęresim, in qua sufficit aliorũ Pręlatorum; qui neutri requiruntur in degradatione verbali. quo nomine clerici non priuati, adeoque sic tantum degradatus viuere debet iuxta prius suum institutum. *Menoch. de Arb. l.* 2. *c.* 415. *n.* 10. *vsque ad* 18. *clariùs L. Mol. tract.* 3. *disp.* 49. 1 Degradatio.

 num. 13.

*num.*13.*&* 14. Vbi & quomodo huiusmodi degradationes fieri debent.

3 Priuatio. Priuatio † nō nisi vbi in iure exprimitur, imponi potest: & à sententia priuationis appellans interim resignare potest; tametsi post sententiam alteri collatum esset beneficium, quod pro indubitato practicari in Curia Romana post Genuen. habet Pias. *p.2.c.4.num.96.* Enimuero iudex nec in seueritatem declinare nimium, ne crudelis audiat; nec in benignitatē, ne mollis; debet. *turbatus præ ira oculus*, inquit D Bernardus. *l.2. de Consid. cap.12. nil clementer intuetur, suffusus fluxa quadam & muliebri mollitie animus rectum non videt: non eris innocens, si aut punias eum, cui forte parcendum esset, aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Ne autem iudices facilius in rigorem declinarent, prouide sanxit Pius IV. *constit. inc. cupientes, quam refert Quar. v. de benef. priuat.* ne ipsi iudices, eorumue affines, aut familiares ea beneficia, quibus alij priuentur, obtineant.

4 Illam quę crimina inducunt ex nouo iure. Enarrat Azor. Inst. Mor. p.2. l.7. c.17. crimina † quę priuationem ipso iure inducunt, etiam ex Const. Pontificijs recentioribus, quæ non sunt apud Rebuffum in praxi beneficiaria, aliosque priores scriptores. Imprimis est retētio † plurium beneficiorum incomparibilium *ex Triden. s.24. c.17. s.7. c.4. c.5.* Secundò *ex Const. Pij V. Inc. intolerabilis, quam habet Nauar. in suo man. c.24. n.110. Flam. Paris. in Trac. de Consid.* Confidentia † beneficialis, quam vsus nondum recepit, extra Italiam, in Gallia. Charond. *Resp. l.7. c.190.* neque hîc vltra quam ex priori iure inhibitum elicitur. Tertio ex Const Gregor. XIII. *Incip. ab ipso*, datio, receptio promissio alicujus pro obtinenda gratia vel iustitia apud sedem Apostolicam, & in ijs consilium, auxilium, mandatum. quod non porrigitur ad alias Curias, sed restringitur ad Romanam, quæ eo alijsque malis diu nunc multumque laborat. qua re distinguitur Curia ab Ecclesia Romana, vt confundendo, atque illius abusus hinc affingendo ineptiunt hæretici. Ecclesia enim Romana, sponsa Christi est sine ruga ac macula, Curia Romana næuos h bere potest. Certè D. Bernardus *lib. de Consf. 4. ad Eugenium Papam*

5 Retentio incompa- tib. benef.

6 Confidē- tia benef.

pam cap. 2. 3. 5. 6. 7. 10. eum monet plurium vitiorum, quæ tunc in Curia Romana grassabantur, & deinceps hydriarum instar supersunt. quibus abolendis Concilia Ecclesiæ Romanæ, imprimis Constantiense, Basiliense, Lateranum vltimum, Tridentinum, ac ipsi Pontifices desudarunt; etsi non omne punctum tulerint: vti nulla Resp. aut domus id se quoad sua fecisse gloriari potest. Si quis id putet, primus mittat in eam lapidem: sed futurus est nemo, nisi ei illud replicari possit:

Cum tua perspicias oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutùm?

Aliud crimen est ex eadem Greg. Const. omissio † publicationis resignationis beneficij, iuxta formam ibi præscriptam quæ irrogat priuationem aliter resignanti. 7 Omissa publicatio resignationis.

Insuper ex Const. Sixti V. *Incip. SacroSanctam* non delatio † habitus, tonsurǫque clericalis, aut militiæ conuenientis. 8 Habitus incompetens.

Ex Const. eiusdem Sixti V. *Incip. sanctam*, ministratio † suspensorum ob ordines male susceptos. 9 Ministratio male ordinati.

Qui autem sint † effectus priuationis ipso iure irrogatę, idem Azor habet *ibid. q.* 2. & singulatim, an qui ea crimina commiserint, in conscientia sua beneficia sine vlla iudicis declaratione dimittere teneantur. Capite porro 18. idē Azor. enarrat † crimina, ob quæ quis iudicis sententia priuari possit. Non enim priuatio imponi potest nisi in iure decisum sit. Eo in genere est concubinatus incorrigibilis, scilicet post monitiones, *iuxta Concil. Triden. s.* 25. *cap.* 14. 10 Qui effectus priuationis talis. 11 Priuatio irroganda ex nouo iure.

Maledictum publicum & post monitiones in Deum & sanctos, *ex Lateran. vlt.*

Retentio beneficij, residentiam requirentis cum alio simili, *Trid. s.* 7. *c.* 4.

Obstinatio permanentis per annum in excommunicatione aut inobedientia, *Trident. s.* 25. *cap.* 3. *ad fin. cap. cum bona, de ætat. & qualit. ordin.*

Sodomia frequens, *ex Const. Pij V.*

DE POENITENT. ET REMISSIONE.

SI quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore inanis erit
Orbis.

Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti. Sed non vult Deus mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, pœniteat, & remiſſionem ac indulgentiam accipiat. Sic & eccleſia obſecrat, increpat quamdiu

Vidit laborantes in vnum
Penelopem vitreamque Circen;

Virtutes, inquam, & vitia, vt præmijs & pœnis moueri adhuc peccator poſſit, qui alioquin cum in profundum venit, contemnit; tamdiu, inquam, Eccleſia ſeueritatem benignitate temperat, vt tam pœnitentes remiſſione ac miſericordia alliciat, quam infractos auſteritate reprimat. Eam ob cauſam leuiorum criminum abſolutio cuilibet ſacerdoti qualificato committitur, grauiorum ſcelerum remiſſio Epiſcopo vel papæ reſeruatur; vt difficultas abolitionis, offenſæ intenſionem iudicet.

1 Caſus † Pontifici reſeruati recenſentur in Bulla Cœnæ Domini, quam ad longum habet Pias. *in prax. p. 2. cap.* 1. vbi inſuper & 42. caſus refert Papæ reſeruatos, deſumptos tam ex communi, quam diuerſis extrauagantibus, à quibus nullus confeſſarius ſine ſpeciali facultate abſoluere poteſt. Porrò Epiſcopi in ſuis diœceſibus ſpeciales etiam caſus ſuæ cenſuræ reſeruare poſſunt, (circa quam reſeruationem quomodo ſe gerere debeant, explicat S. Cong. apud Riccium *in prax. epiſc. dec.* 572.) à quibus nulli etiam Regulares quorumcunque indultorum prætextu abſoluere poſſunt, etſi ab Epiſcopo approbati generaliter, ſine ſpeciali illius facultatis conceſſione, vt reſpōdit S. Cong. *B. Carolo Borromæo, ref. Pias. p. 2. cap.* 1. *num.* 12. *Serol. p.* 2. *v. Abſo. ad* 1. vbi decretum S. Cong. pro cauſis epiſcoporum refert. Poteſt tamē Vicarius generalis & audire cōfeſſiones, & audien-

Caſus reſeruati.

& audiendi licentiam dare, quia ordinariorum nomine comprehenditur,& episcopũ repræsentat. *Sanch.l.3.d.29. n.15.Gutieres l.1.can.q.c.11.n.8.* alioquin Conc. exclusisset.*v-tis.24.c.6.* Item concedere excommunicationes, pro reb. ablatis. Item matrimonijs celebrandis assistere,& assistẽdi licentiam dare: quia dicit Concilium, de Ordinarij licẽtia datum sacerdotem proprium esse. & etiam cognoscere causas matrimoniales, quas Conc. *s.24.c.20.* solis episcopis reseruauit, *Sanch. vbi sup. n.* 17. In Belgio, si & quam diu durat Bulla Greg. XIV. de qua infra, Officiales disertè ad omnia ea delegantur quæ in illius vim possunt episcopi: alioqui nec Doctor nec Licent. Theol. aut iuris sine approbatione aut licentia confessiones audire, aut prędicare potest. *Gutier. can.q.l.1.c.6.n.9.* & nihilominus Regulares etiam examinari,& approbari debent ab Ordinario, etiam post reductionem Ordinationis Pij V. de anno 1571. 8. Aug. ad terminos Conc. Trid. per Greg. XIII. vt refert binas resolutiones Card. *Pias. ibid. n.* 11. Et quidẽ parochus, quamuis eo ipso approbatus sit, quoad suos, seu in ea ciuitate; non tamen passim per totam ideo diocesim, sic vt resignato beneficio amplius excipere non possit confessiones, *Pias. ibid. n.* 10. & approbatus in hac diocesi, non potest in alia audire: quia Concil. ita intelligi debet, vt sit approbatus ab Ordinario loci, in quo confessio fit, vel electio ex vi Bullæ Cruciatæ; quod & in alijs eiusdem Conc. decretis sæpe vsu venit. *Gutier. can. q. l.1.c.27.*

Enimuero Conc. Trid. *s.* 24. *cap.6.* permisit Episcopo absolutionem casuum † etiam Papę reseruatorum, si sint occulti, nec deducti ad forum contentiosum. sed tamen Greg. XIIII. Clem. VIII. & S. Cong. censuit. Bullã Cœnæ derogare dicto decreto quoad casus in dicta Bulla expressos, *refert Pias. p.2.c.11.n.12. Sa. V. excom. cœna.* §.17. Dissentire tamen videtur Serol. *pr.p. 2.v. hæres.* Porro casus episcopo de iure reseruatus est leuis percussio clerici, quæ facti potius est, quam iuris, adeoq; ex omnibus circumstantijs arbitrio Ordinarij committitur, *extrauag. Ioannis 22. quam refert Pias. vbi supra n.* 15. Excommunicationem mulieres,

2 Occultorum absolutio permissa episcopo in reseruatis Papæ.

moniales & aliæ personæ quæ sui iuris non sunt, incurrunt: possunt tamen per diocesanum absolui, ob sexum & statum; *c. mulieres, c. de monialibus, extra de sent. excom.* Quod Serol. *pr. p. 2. v. exc.* non vult obtinere in extraua. excommunicationē infligentibus cum reseruatione, verbi gratia, ex bulla Pij V. de mulieribus ingredientibus claustra virorum; excepta tamen impotentia & necessitate. alioquin foret consulendus Pontifex, quid actum vellet: vt responsum est *in d. c. mulieres* de excōmunicatis potētibus, & ita delicatis vt non possint iter Romanum suscipere.

3 Et quamuis † grauiora crimina episcopi sibi possint reseruare, modum tamen vt seruent conuenit: ac primum ne reseruent casus contentos in Bulla Cœnę, seu aliâs Papæ reseruatos, nec promiscuè eos quibus de iure maior excommunicatio est annexa, neque in quibus absolutio non datur nisi facta restitutione, neque qui versantur circa res parui momenti, neque peccata carnis, nisi cum magna circumspectione, *vt monuit S. Cong. in decreto quod refert Pias. d. c. 1. n. 15.* Quinimo in Cathedrali pœnitentiarium instituere tenetur Episcopus, *Trident. s. 24. cap. 8.* qui eo ipso ab ei reseruatis absoluere potest, etsi non subdelegare. *Pias. ibid.* Vbi & refert *num.* 17. Cong. Concil. respondisse, Confessarium ab Episcopo electum, ab omni casu ipsum Episcopum absoluere posse, à quo alium posset Episcopus. & potest Episcopus non approbato confiteri, quasi eo ipso quoad se approbet, *Serol. p. 2. v. absol. ad* 12. Tamē S. Cong. declarauit id non procedere quoad non sibi subditum, & in eo *per cap. 15. s. 23. Trid.* cessare priuilegium *c. fin. de pœnit, & remis. Addit. Prof. ad Quar. V. Archiepiscopi auth. num.* 12.

4 Concil. Trid. *s. 24. cap. 6.* ita decreuit. † *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contensionum dispensare, & in quibuscunque casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in diocesi sua per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro*

in foro conscientiæ gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantum, non eorum Vicariis sit permissum. De hæresi specialiter statuitur, vt Episcopi iudicio reseruetur. Hæresis enim crimen ab initio Ecclesiæ inter reseruata fuit: nam inter decreta Syluestri Papæ refertur, vt nullus presbyter Arrianum resipiscentem suscipiat, nisi Episcopus loci. vnde liquet quam antiqua sit aliquorum casuum reseruatio.

Quoniam vero hic electa est personæ industria, in hoc c. non potest Episcopus committere v.g. absolutionem alicuius ab hæresi, sed per † se debet absoluere: in aliis occultis criminibus potest vel per se vel per Vicarium ab eo specialiter deputandum, non per quemcumque in singulis vicibus delegandum. *L. Molin. tract. 5. d. 18. num. 2.* quin vt ille *ibid. & Serol. p. 1. V. absol. ad 4. p. 2. eod. V. ad 8. & Sa. eod. V.* vult, hodie hæc facultas per Bullam Cœnæ *in verb. non obstantibus quibuscumque priuilegiis, etiam à quibusuis Concilij generalis Canonibus concessis*, sublata est. Et *Gutier. Can. quæst. l. 1. c. 13. num. 26.* docet per motum Pij V. *Cal. Febr.* 1572. *& num.* 29. per Bullam Cœnæ Greg. XIII. solum Papam absoluere posse ab hæresi, non † obstante d. c. liceat: cui derogatum sit; per quod tamen eis licebat ea absolutio per seipsos, in aliis papalibus etiam per alium sacerdotem, seu vicarios specialiter, cum casus succedit, tantum deputandos, *vt vult Gutier. Can. q. l. 1. cap. 13.* quasi propterea Conc. vteretur vocabulo futuri temporis. sed id hoc non conuincit, quia eiusmodi conditione rectè vtebatur Conc. pro actibus tum futuris. alioqui concessa facultate absoluendi à reseruatis Papæ per Bullam Cœnæ etiam comprehenditur casus hæresis, *Sa. ex Cong. Concil. V. excom. Cœna §. 17.* Et Molina respondisse refert Greg. XIII. mentem suam fuisse, vt per Bullam Cœnæ ea facultas cessaret: Quare nescio quid diceret de facultate † hic Episcopis concessa, vt in vtroque foro omnia etiam enormissima crimina absoluerent, donec omnes ditiones ad obedientiam Regis Catholici redi-

[Margin: 5 Per se in hæresis casu, aliis per specialem deputatum.]

[Margin: 6 An hodie casus hæresis sit reuocatus.]

[Margin: 7 De Bulla Gregor. XIII. quoad Belgas.]

gerentur.quod etſi nondum factum ſit, ceſſant tamen tempeſtates bellorum, ob quas dici forte poſſet, ea facultas conceſſa: præterquam quod Philippo Regi ſeu ad eius inſtantiam conceſſum ſit priuilegium, per cuius mortem expiraſſe videri poteſt, cum & impoſſibilis aliàs temporis conditio adiecta reddita ſit, cum amplius ad eius (puta mortui) obedientiam redigi ditiones non poſſint: niſi viuere Philippum in liberis quis cenſeat, & priuilegij rigorem eos non excludere. quare pro ſecuritate quam Molina *vbi ſup.* exigit, interpretatio, aut, ſi opus, prorogatio, meo iudicio, rectè peteretur. Sanè in Breui Clem.8. per quod Illuſtriſ. Archiep Mechlinienſem creat delegatum Apoſtolicum pro exercitu Regio in Belgio, quodque ad beneplacitum ſedis Apoſtolicæ, & quoad bellum durarit, vires habet, datum 20. Febr.1597. adeoque diu poſt dictam Bullam Greg.XIII. facultatem dat abſoluendi ab omnibus ſedi Apoſtolicæ reſeruatis, ſemel in vita, & in mortis articulo: in non reſeruatis ſedi Apoſtolicæ quoties opportunum erit: à reſeruatis tamen excipit crimina hæreſis, Maieſtatis, conſpirationis in perſonam, vel ſtatum Rom. Pontif. delationis armorum ad partes infidelium, falſificationis litterarum Apoſtolicarum, iniectionis manuum violentarum in Clericos, ac Prælatos Eccleſiæ. Adeoque horum abſolutio ſi Romæ petenda pro ipſis militibus, etſi tamen

Nulla fides, pietasq; viris, qui caſtra ſequuntur:

(ſequuntur, inquam, non qui ducunt, aut præſunt: vt aliâs prædeceſſor meus in Officialis munere & in Eccleſia collega R. D. Ioan. Geuartius vir imprimis doctus & facetus, Illuſtriſ. D. Iuſtino Naſſouio Gubernatori Bredano ad dictum carmen indignanti excuſans reſpondit) quid dicemus de dicta Bulla, quæ de quouis hominum & criminum genere agit? Sed tamen ea facultas Gregorij Bulla comprehenſa, porrigitur ad omnia crimina grauiſſima, & delegatio ad omnes & ſingulos Belgiæ Epiſcopos & eorum Vicarios ſeu Officiales generales, vt in vtroq; foro per ſe vel alios ab eis & eorum quolibet, ſubdele-

delegãdo absoluere Apostolica authoritate possint, quoscumq; id humiliter petentes, tam suos quam vicinarum diocesium solatio Pastorum destitutarum, quandocumq; per Regem aut eius Gubernatorem generalẽ requirentur, seu quandocumq; vsus & necessitas postulabũt, & donec & quousq; inferior Germania in pristina Regis sui obedientia plenariè & integraliter restituta & reposita fuerit: nec non ab irregularitatibus, inhabilitate, infamia dispẽsandi, & abolendi, tam quoad ipsas personas, quã filios, nepotes, descendentes, cum derogatione contrariorum quorumcumq; 25. *Febr.* 1576.

Tenet † Suarez *de censf.d.* 41. *sect.* 2. *n.* 13. Capitulis sede vacante hanc facultatẽ d.c. liceat non cõpetere, & ita censuisse Cardinales. Sed Sanchez *l.* 8. *d.* 2. *n.* 10. asserit cõpetere: quia etiam ea quę iure speciali Episcopis cõpetunt, ad Capitulum transeunt, si competant iure speciali Ordinario; non aũt delegato aut commisso: & hæc est Ordinario dignitati, non personæ competens: vt si diceret Conc. quod Episcopus id faceret, vt in aliis locis tanquã sedis Apostolicæ delegatus: nisi adhuc ea delegatio talis rei esset quam Episcopus etiã iure Ordinario facere posset, vt id adderet ad faciliorem executionẽ: vt in c. 8. s. 22. vbi eis cõmittitur, vt extremas voluntates executioni mandari curent, tãquã sedis Apostolicę delegati, cũ tamen id iure suo possint. *c.* 3. *extr. de test.* Ergo & hoc casu transibit ea facultas ad Capitulũ. sicubi tamen plus cõmitteretur sub ea qualitate, quam iure competit. v.g. vt non obstante appell. &c. non transiret ea clausula ad facultatem Capituli. 8 Facultas c. liceat cõpetit Capit. sede vac.

Nõ obstat declaratio Card. qa de ea nõ cõstat authẽticè; neq; illi necessariò standũ esset, quãuis magnã authoritatẽ habeat, vt forte noluit secludere Capitulũ sede vacãte, cũ in omnib. Episcopi vice fungatur, *Sanchez l.* 8. *d.* 2. *num.* 10. 9

Quin & aliis Prælatis † competere vult Sanchez *n.* 11. Iurisdictionem Episcopalem habentibus; quia facultas dispensandi tanquam fauorabilis extendenda sit; præsertim quia hi quoad iurisdict. habent, quicquid Episcopi, & sola consecratione differunt: Aliis non æquè competit, *Riccius in prax. irreg. dec.* 532. Et Prælatis Episcopalem iurisdictionem habentibus.

Nihil-

10 Et superioribus Religionum exemtarum. Nihilominus religionum † exemptarum superioribus quoad suos subditos, quorum respectu & illi vices Episcoporum habent: & pro ea sententia esse dicit quoddam Breue Pij V. Sanch. *l.* 8. *d.* 2. *num.* 13. est Constitutio, *quæ incipit Romana* 21. *Iulij* 1571.

Quid si Episcopus noluit dispensare, sed remittit ad Pontificem, ibique dispensatio peti cœpta est, possit rursus Episcopus admouere manum & dispensare? cum iam ad forum seu iudicium Papæ deducta sit: nam locum & iudicium idem sunt, *c. forus, de verb. sig.* R. Posse; quia quamdiu casus occultus est, potest Episcopus dispensare; neque per eam petitionem causa deducta est ad forum contentiosum, quod textus vult, *Sanchez l.* 8. *d.* 14. *num.* 9.

11 Quod crimen occultum hic dicatur. Dicetur occultum † etsi probari possit, tamen in maiori parte viciniæ parochiæ ciuitatis nesciatur, id est, non sciant decem, *Sanchez l.* 8. *d.* 34. *num.* 55. vt scilicet scandalum non sit: vnde & occultum erit etsi factum sciatur, ius autem nesciatur, id est, irregularitas ex delicto illo oriens. quia qualitas adiecta verbo, debet intelligi iuxta verbi qualitatem, *l. in delictis, §. 1. ff. de nox.* vt & diximus supr. De eo qui cogno. consf. n....

12 Quod non? Non dicetur † autem occultum si ad forum contentiosum deductum sit, siue iuste siue iniuste eo delata res sit: fiet tamen rursus occultum si absolutus, reus sit etiam ex falsis probationibus, *ita Sanchez & authores quos citat l.* 8. *d.* 34. *num.* 57. 58. Quanquam forte satius dicetur, & occulta nihilominus esse, si quæ ad forum deducta sunt: nam id significat verbum *aliis*, quo vtitur Cõcil. connectens alia ad litem deducta, occulto homicidio: at ob deductionem ad forum contentiosum, vel cessationem litis & contentionis facere, vt dispensari ab Episcopo possit, vel non possit, vt hic, duæ qualitates inspiciendæ sunt. *Riccius in prax. irreg. dec.* 522. 523.

Non sufficit iudicem ex officio super delicto sumere informationes, ad hoc vt dicatur ad forum contentiosum deductum, sed opus est rei citatione, quæ est primus

actus

actus iudicij contentiosi. *Sanchez cap.* 58.

Ante Concil. Trident. non † licuit Episcopis vel in occulto vel casuali homicidio dispensare, neque in quocumque alio; etsi Quar. circa hoc secus crediderit, *vt secundum Nauarr. in man. c.* 27. *num.* 239. *docet L. Molin. tract.* 3. *d.* 79. *num.* 5. & dispensatio quæ super occulto homicidio hîc conceditur, procedit in foro exteriori, & non in solo conscientiæ. Neque facultas tamen hæc valet in homicidio casuali culpabili, aut facto culpabiliter in defensionem vitæ, moderamen inculpatæ tutelæ excedendo: multo minus in qualicumque doloso. *Molin. ibid. num.* 7. 8. Serol. *pr. p.* 2. *V. dispensatio* §. 3. intelligit Trid. *sessione* 14. *cap.* 7. solum loqui de ordinibus sacris, homicidis ex industria, & voluntariis: adeoque ex cap. 6. sess. 24. posse Episcopum dispensare cum voluntario homicida, vt retinere possit Canonicatum, & beneficium simplex, & in minoribus seruire, non in sacris; *Sa. V. irregularitas ex illicita* §. 7. quin nec incapax est pensionis homicida voluntarius, *Sa. V. Homicid.* §. 20. *Riccius ex Cong. Conc. Prax. irreg. dec.* 524. 13 Dispensatio in occulto homicidio.

Et super irregularitate ex homicidio proueniente, occulto, iuxta Concil. Trident. dispensari etiam debet homicida ita occultus, vt aliter conuinci non possit, quam per propriam confessionem. idemque obtinet in filio adulterino similiter occulto. *Gutier. Can. qq. l.* 1 *c.* 13. *num.* 10. 11. 12. 13. 14. 15. & quidem à solo Papa, si voluntarium fuerit; si casuale, ab Episcopo. *cap.* 6. *sess.* 24. *Trid. Gutier. ibid. num.* 16. 17. 18. Casuale homicidium dicitur quod citra voluntatem, quam casui opponit Trid. accidit, *Riccius in prax. irr. dec.* 521. vt si vnus occidatur pro altero. *idem ex Cong. Conc. dec.* 519.

Quid si maritus vxorem † occiderit propter adulterium cum Clerico commissum, an Clericus censebitur irregularis? Refert ex Nauarro Serol. *V. irregularitas* §. 7. Pium V. affirmatiuè respondisse, sed vt doctorem non vt Papam, adeoque ab eo dissentit; quia non sit causa proxima quæ requiritur ad incurrendam irregularitatem 14

tem, & suapte natura eo directa, etiam in illicitis. Excommunicatus ab homine an virtute Iubilæi, Bullæ Cruciatæ seu similis facultatis à Confessario absolui possit, latè tradit Gutier. *Can. q. l. 1. c. 2.* vbi *n.* 18. refert Motum proprium Pij V. 16. *Kal. Decemb.* 1568. quo declarat in foro quidem interiori, non autē exteriori eas facultates operari. quod idem obtinet in irregularitate occulta. *idem c. 3. n. 7. 8. 9. 10.*

15 Absolutus vi alicujus † Bullæ vt sit ab excōmunicatione ad aliquem effectum, cum reincidentia, non reincidit nisi in foro exteriori, si res est manifesta; alioquin in omnibus potest se gerere vt absolutum. *Ita ait declarasse Greg. XIII. Sa. V. abs. n.* 17.

16 Excommunicatus † vt cōtumax, si Ordinario paratum se offerat stare iuri, debet absolui. *Serol. p. 2. V. excommunicatio §. 2.*

17 Clem. 8. expendens, † quod quidam Regulares dū superiori conscientiā suam detegere formidant, adduci possint in æternę dānationis periculum, & spiritualis remedij desperationem, sanxit ne eorum superiores sibi absolutiones reseruent, nisi in casibus expressis, seu eorum aliquibus, cum hæc scilicet crimina commissa erunt, *vt habet Quar. V. cas. res.*

Quos casus superiores Regularium reseruare possint?

Veneficia, incantationes, sortilegia, Apostasia à Religione, siue habitu dimisso siue retento, quando eo peruenires vt extra septa monasterij seu cōuentus fiat egressio, nocturna & furtiua è monasterio seu conuentu egressio, etiam non animo apostatandi facta: Proprietas contra votum paupertatis, quę sit peccatum mortale: Iuramentum falsum in iudicio regulari seu legitimo: Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum ad animatum fœtum, etiam effectu non sequuto: Falsificatio manus aut sigilli officialium monasterij, aut cōuentus; Furtum de rebus monasterij seu conuentus, in ea quantitate quæ sit peccatū mortale; Lapsus carnis voluntarius opere consummatus: Occisio seu vulneratio aut grauis pcussio cuiusq; personæ: malitiosum impedimentum aut retardatio, aut apertio literarum à superiori ad inferiores, aut ab in-

ab inferioribus ad superiores: & quando aliud reseruandum videbitur, fiat ex deliberatione Generalis vel Prouincialis in ea Prouincia.

Non audiant superiores Regularium confessiones, nisi aliqui huiusmodi reseruatum admiserint aut sponte petierint; sed habeant duos aut tres alios deputatos, nec vllatenus vlli ea notitia ad externam gubernationẽ vtantur. possunt tamen in genere graues aliquas pœnitentias, etiã non reseruatis imponendas decernere.

Conc. Later. *c. cum infirmitas, extr. de pœnitentiis & remissionibus*. statuit, vt Medici † ægrotos moneant de accersendo medico animarum. Pius V. *in Bulla incip. supra gregem*. 11. *Martij* 1566. vetat ne Medici vltra 3. diẽ visitent ægrotos in lecto iacentes, nisi peccata cõfessi fuerint. Cuius Bullę obseruatio medicis quantũ fieri potest cõmendata est in Synodo Antuerp. an. 1609. sed quia morbi hic non ita sunt acuti, vt qui intra paucos dies ægros perimãt, sicut in Italia & aliis calidis locis, difficili⁹ præcisè in vsũ induci potest. Greg. XIII. 5. *April*. 1581. *in Bulla inc. alias*, vetuit ne Christiani Hebræis † medicis vtantur, *quas Bullas refert Quar. V. Medic.* 18 Medici ægrotos moneant vt confiteantur, alioquin vltra tres vices non frequentent. 19 Hebræi non sint.

Conc. Mechl. *an*. 1607. *t*. 7. *c*. 6. prouide mandat, vt vltimo supplicio afficiendis † tẽpestiuè prouideatur de sacrosancta Eucharistia. ꝙ & in edicto desuper edito *art*. 10. Principes nostri officiariis suis mandant, vt procurẽt etiã in locis vbi contraria hactenùs fuerit cõsuetudo. qualis fuit in Hispania etiã multis improbata, sublata Motu Pij V. 1569. cui Lex regia accessit. *add. Sa. V. Euch*. §. 2. Et Cõc. Worm. *can*. 10. iubet, vt oblationes ꝓ eis fiãt, & Missę celebrẽtur, nec eis denegẽtur sepulturæ. tãetsi hoc in his locis nõ obseruetur, quod spectat ad sepulturam, sed pleriq; ad exemplum in loco supplicij relinquuntur. 20 Vltimo supplicio afficiendis S. Viaticum non negetur.

Itẽ Conc. Later. *can*. 62. prohibet indiscretas indulgẽtias † atq; superfluas, quia per eas & claues Ecclesiæ cõtẽnuntur, & pœnitentialis satisfactio eneruatur. Pius V. reuocauit omnes indulgentias pro quibus consequendis manus adiutrices sunt porrigendæ, aut quæ quæstuandi facultatem continent. sicut Trid. *c*. 9. *s*. 21. omnẽ quæstua- 21 Indulgentiæ indiscretæ prohibitæ.

tionem

tionem prohibuit: indulgentias tamen non sustulit, nec facultatem petendi eleemosynam pro se, vel pro loco, sine indulgentiarum publicatione. *Sa. V. Quæstuarij* §. 1. adeoque Paulus V. 23. *Maij 1606. Bull. Romanus*, reuocauit similes quasdam indulgentias.

22 Absolutio solemnis. Absolutio solemnis † post iuramentum de parendo Ecclesiæ, & satisfactionem, saltem per cautionem iuratoriam, olim fiebat decantando Psalmum pœnitentialem, & ad singulos versus nudas scapulas pœnitentis verberando: sed id nunc omittitur, etsi adhuc sæculo nostro in absolutionibus Regum & Rerump. in personis oratorum à Papis factitatum constet. In Pontificali Romano habetur solemnis formula: Et huiusmodi absolutiones fiunt extra confessionem, neque sunt sacramentales; & Ordinariam facultatem habenres ita absoluere possunt pro vtroque foro. *Sa. V. Abs. ab excomm.*

23 Publica pœnitentia. Publicè † peccantes palam redargui & corrigi iuxta Apostolum, mandat Concil. Trident. *sess.* 24. *c.* 8. Huiusmodi pœnitentia publica ob publica peccata etiam clericis & sacerdotibus imponi potest. *iuxta c. Sacerdos, de pœnit. dist.* 6. *c. presbyterum* 18. *dist.* non tamen potest imponi pœnitentia solemnis, *c. confirmandum, c. illud* 50. *dist.* ob dignitatem status: ob quam, etsi alicui crimen falsi obiecit Clericus, sufficit si petat veniam. *c. Clericus*, 46. *dist.* sic vt in nobili etiam tenet Boër. *decis.* 4. *num.* 4. vt non teneatur canere palinodiam. *Sic refert M. Anton. Gen. in prax. c.* 30. *num.* 6. Neapoli in Cur. Archiep. Clericos ob suspicionem abiurantes hæresim non id facere in Ecclesia vt Laicos, sed in camera Vicarij, aut saltem in loco tribunalis. Concil. Trid. non dissimiliter quemcumque publicè & notoriè criminosum (quod & veritatem & certitudinem implicat) vetat Sancto altari ministrare, aut sacris interesse. Sic olim proclamabatur in Ecclesia, vt qui non communicaret: locum daret. Verum ea malignitas horum temporum est, vt & excommunicatos, & publicè hæreticos in Ecclesiis videre cogamur, & non eliminentur, neque denuncientur. hîc à tempore Ciui-

tatis

tatis Antuerp. ad Principis sui obedientiam reductæ nemo denunciatus est, etsi mille meriti sint, nisi ab improbitate temporum tutarentur, cui malo an semper cedendum erit, videbunt superiores. Sed publicum ad hunc locum dicetur, quod vel publica infamia proditum sit, vel in Iudicio conuictum, vel viciniæ aut collegio cognitum: occultum, quod aliquo de his modis non sit notum, siue etiam tribus, quatuor aut quinque notum sit, *Sà. V. Manifest.* Impedimentum autẽ matrimonij occultum est, quod non constat, neq; periculum est, vt in exteriori foro prodatur. Sed hæc pœnitentia publica scandaloso imponitur, in foro exteriori, in quo etiam solo canones pœnitentiales obtineut, in interiori omnia relicta sunt arbitrio confessarij. *Post Nauar. Sà. V. satisfactio.* §. 12. quin imo Nauarrus ne confessarij indirecte rumpant sigillum confessionis, decretum Concilij in illis non vult habere locum, *In manual. c. 8. de sigill. n.* 10. sed in foro mixto exteriori, præsertim cum verba Concilij dirigantur ad Episcopos, neq; nos cogunt ab antiquo Iure recedere.

DE SENTENT. EXCOM.

Sobriè & cum magna circumspectione excommunicationis gladium, qui neruus est ecclesiasticæ disciplinæ exeri vult Conc. Trid. *Sess. 25. c. 3.* & nihilominus permittit pro rebus deperditis excommunicationes fieri, quas monitorias vocant, quarum causas per Episcopum magna maturitate vult examinari, & in eius arbitrio & conscientia poni, & à nemine altero concedi. Vbi tamen Vicarius seu officialis Episcopi non excluditur, quia cum eo idem tribunal facit, *Martha. de Iurisd. p. 3. c. 4. n. 49. & seq.* quamuis ante etiam parochus huiusmodi monitorias cõcedere potuerit *c. 2. de off. ord.* Prudenter tamen de expensis omnibus, circumstantijs rei, personæ, loci, & temporis debet ordinarius, *vt latius prosequitur D. Marth. de Iurisd. p. 3. c. 4. Gutier. Can. q. l. 1. c. 11.* Res quidem non leuis esse debet, sed vt minimum quinquaginta scutorũ, vt obseruat Curia Romana, *vt refert Marth. ibid. n. 23.* Personæ pauperi fa- 1. Monitoria.

cilius monitoriæ conceduntur, quam diuiti aut nobili. In hoc oppido aut villa carior, & rarior est pecunia, quam Romæ, adeoque pro minori quantitate concedẽtur hîc, quam ibi, *Marta ex Nauar. vbi supra.* Tempus etiam facit vt nunc negentur monitoriæ, quæ alias concederẽtur, v.g. in Paschate aut Natiuitate solent excommunicationes solui, saltem cum reincidentia non infligi. *Pius* 5. 27. *Iunii* 1570 præscripsit formam pro concedendis monitorijs, *quam refert Pias. p. 2. c. 4. n.* 84. & speciatim vt non in genere sed in specie subtracta designetur. *Serol. p. 2. V. excommunicatio.* §. 1.

Nec conceduntur huiusmodi monitiones nisi interesse habenti, *iuxta Const. Pij.* 5. *quam M. Ant. Gen. allegat in prax. Neap. c.* 1. *n.* 5. *&* 8. nec quando ad veritatem alias perueniri potest. *Martha vbi supra. Marc. Anton. Gen. ibid. nu.* 4. *in quo capite multa habet ad praxim huius rei facientia, & Riccius in prax. Monit.* Et cum ex Vrbe huiusmodi rescriptũ, vt solet, impetratur, publicãdum est verbotenus sine alteratione sensus, aut sermonis; alioquin excommunicatio esset nulla: præterquam, quod pro idiotis in vernaculam linguam tranferri, & ita publicari possit, *vt rescripsit S. Congreg. Curia Arch. Neap. ref. M. Ant. Gen. in prax. Neap. cap.* 4. *num.* 12.

2. Bonorum ecclef. detendares excomm.

Conformiter huic loco *ex c. si quem, s.* 22. *Concil. Trid. ad obseruantiam reducto in Synodo Prouinc. Mech. tit.* 22. *c.* 12. cui edictum Principis accessit, Laici occupatores bonorum ecclesiasticorum declarari † & publicari possunt excommunicati, & mandari vt exeant per restitutionem ex peccato: & procedit causæ cognitio coram ecclesiastico; etsi Laicus neget rem esse ecclesiæ. Et quamuis textus *in c. si clericus laicum, ex. de foro competenti*, in huiusmodi quæstione dicat, Laicum ad forensem Iudicem trahi debere, de rigore Iuris, etiamsi, in multis partibus non de consuetudine, tamen ille textus procedit quando laicus conuenitur ad relaxandam, & restituendam rem possessam, non quando quæritur an sit excommunicatus, vel citatur ad videndum se declarari & publicari excommunicatum,

nicatum, quamuis in consequentiam veniat restitutio bonorum. *M. Ant. Gen. in pr. Neap. c.1. n.18.*

Concil. Trid. c.3. s. 25. dicit contra vnumquemq; † insordescentem per annũ scilicet perfectum procedi posse tanquã de hęresi suspectum. Vbi intellige siue ex criminali siue ex ciuili (quod olim controuersum fuit) causa excommunicatum, nam immediatè antè Conci. docuit ex vtraq; causa posse excommunicari. *Menoch. l.2. Arb. cent.5. cap.416. n.54.* Proceditur porro præuia citatione vt se purget, non eo ipso quo insorduerit hæreticus; est autẽ hæreticorum pœnis quę ipso iure effectum sortiũtur subiectus, *Menoch. ibid. n.59.* 3. Suspectus per annũ insordescens.

In Concil. Tribur. decretum fuit, vt qui post excommunicationẽ inclinati non fuerint ad pœnitentiam subeundam, per Principẽ sæcularẽ † subigantur. Hinc fit vt perseuerantes per tẽpus aliquod in excommunicatione, puniri possint ante annum pœna temporali, & mulcta pecuniaria, per ipsum etiam Iudicem ecclesiasticum, quod iuri & praxi consonũ probet, Gutier res *Can. q. L.1. c.12. n.2. & 6. &* sanxit in Gallia B. Ludouicus. an. 1228. *Choppin. l.3. c. fin. n.8.* 4. Externa etiam pœna cogi potest.

Leo 10. *in concil. Lateran. & Concord. Galliæ,* decreuit excommunicatum ab alijs vitandum † non esse nisi publicatum specialiter, modo notorum clerici percussorem excipiamus, *iuxta Concil. Basilien. quod exactius examinat Gutier. can. q. l.1. c.1.* Et quamuis de iure disputetur, an excommunicatus, non tamen hęreticus aut reus Maiestatis, *c. excommunicatus, §. credentes, de hæreticis, c. felicis, h. t. in 6.* sit intestabilis; quod putat glossa *in c. decernimus h. t. in 6.* † tamẽ existimo testamẽta eorum fuisse valida, etsi illicite Notarius & testes cum eis communicarent. Hodie quia id non obtinet, licite faciunt & valide testamenta, etiam in multis locis hęretici. *Bus. ad L.8. digestis, qui testam.* vt per Germaniam post Interim Caroli 5. qua de re pro Belgio nostro dixi *supra de hæreticis.* 5. Vitandus tantum publicatus, & clerici notorius percussor.

6. Raro sed non nunquam cẽsuris vtendum.

·Et quamuis Concil. Trid. raro † & magnâ cum circunspectione vtendum esse censuris decreuerit; non tamen omnino ita nunquam vt eius vsus & auctoritas oblitere-tur, cum neruus sit ecclesiasticę disciplinæ, & ad continẽdos in officio populos valde salutaris, *vt inquit c. 3. Sess.* 24. Et edicta nostrorum Principum aut concordata non aliter exerceri censuras vetant quam cõntra officiarios seculares. Imo diserte eadem concordata executiones decretorum & sententiarum ecclesiasticarum per censuras fieri permittunt. Quinimo ipsi Caluinistæ ex suo instituto publice peccantes & Cõsistorio suo inobediẽtes abscindunt, à mysterijs suę iniquitatis arcent, & in profanis suis sacris communicare eis nolunt.

DE INTERDICTO.

1. Pro causa ciuili non interdicitur vniuersitas, aut Collegium.

Interdici non potest ciuitas, terra, vniuersitas pro debito pecuniario † sine licentia Papæ. *ex Const. Clem.* 7. *post Bonif.* 8. *vt refert Serol. p.* 2. *V. Interdictum. Idem Leo* 10. *in Concord. Galliæ sanxerat, quæ omnia refert P. Matth. S. D. l.* 2. *t.* 8. *c.* 1. 2. 3. *& ante Car.* 5. *Gall. Rex* 5. *Ian.* 1369. *Choppin. in Præfat. de Sac. Fol. n.* 8. Et ex Concord. Braban. nec pro delicto priuatæ personæ, sed pro delicto Domini, officiarij, vel communitatis delinquentis, nec etiam cessatio fieri à diuinis, *d. Cõcord. § propter scandala*, quæ magis est quid facti, quã Iuris; non enim de sentẽtia irrogatur, vt interdictũ, sed ex volũtate cessantium; ex rationabili tamẽ causa, offensa manifesta & emẽdatione negata, *quæ tradit latius Daniel. Venat. in Anal. Iur. Pont. h. t.* Sed interdictalis & cessationis hodie etiam, excommunicatione rariora sunt. Dabit Deus meliora cum merebimur, tempora; quibus Ecclesiæ disciplina instaurari poterit. Interea innocenter viuamus, expectantes beatam spem, refrenantis concupiscentiam carnis, cõcupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ: memores sequacesque dogmatis Horatiani;

Nil admirari, prope res est vna, (Numici,)
Solaque, quæ possit facere, & seruare beatum.

FINIS.

PRÆ-

PRÆTERMISSA.

Pagina 277. Lib. 3. de Regul. §. *Bona monasteriorum vult Concil. administrari per Officiales ad nutum amouibiles post V. Scrol. ibidem. ex Cong. Conc.* Pone. symbola enim paupertatis, & tesseras obedientiæ oppugnare videtur, vt quis inuito superiore sibi quicquam retinere velit. Qua ex causa aliquando demiratus Institutum Præmonstratense, quo superiores vetantur nisi graui admodum ex causa religiosis suis auferre Ecclesias, quibus iuxta idem Institutum addicti sunt: sed valdè laudanda existimaui duo S. Pontificum Diplomata, quorum exempla ex archiuis Abbatiæ Auerbodiensis deinde videre contigit; alterum Ioannis specialiter d. Abbatiæ concessum, alterũ Iulij an. 1512. Abbatiæ Præmonstratensi reliquisq; generatim eiusdem ordinis: per quæ datur facultas Prælatis eiusdem ordinis suos religiosos amouendi, quoties eis videbitur, siue ad nutum. Quem tamen non pro lubidine, sed arbitrio boni viri interponi oportet, atque ex causis iustis. quia honor delatus finem certi temporis ac loci non habet. *L. Iurisperitos* 30. *D. de excus.* non tamen leui vel nulla ex causa amotis aduersus superiores querelam concedo; vt facit Chenu *en son Recueil de Reglemens tit.* 33. *c.* 204. Ex doctrina Panormit. & Ioan. de Silua, quam per dispositionem Trid. *d. c.* 2. *de Regul.* cessare existimo. non ita tamen vt putem licere superioribus amouibiles ad nutum; præsertim Canonicos Reg. Premonstrat. parochos destituere ex causa infamante, nisi cognita & probata. quia non habent Prælati in monachos potestatem vitæ ac necis, qua grauior est infamia. prӕterquam quod totius ordinis & cleri opprobriũ versetur. *In hanc sententiam iudicatum refert Chenu ibid. c.* 207. Neque in contrarium mouet l. 2. §. Ignominie, D. de his qui not. inf. l. milites §. missionem D. de re militari, quasi per ipsam exauthorationem irrogetur infamia, etsi addi-

tum non sit eam ignominiæ causa fieri: quia loquitur de milite, cui militaria insignia dimisso detracta sunt; & missio sola non infamat, sed mos modusque discingendi, & insignia detrahendi, qui culpam missi arguit: quippe qui mittit semper debet addere, cur miles mittatur; *d. §. ignominia.* non debet nec solet, qui religiosum amouet, caussam animiue sui motum palam facere.

Ibid. lin. vlt. Pone. Pari modo textus præscribit quinquennium religiosis ad reclamandum, & vt intra id tempus à superioribus duntaxat audiantur; non autem negat superiores, si quem nulliter professum sciant, quem cœnobio noxium iudicent, post quinquennium eliminare eum posse, habituque exuere: modo tamen nullitas in fauorem professi tantum inducta non sit; quo non vti potest, in eiusq; odium retorqueri non debet.

Pag. 307. lin. 12. supple. Ante Alex. culti ad primos spectant.

Pag. 334. *Tit. Ne clerici vel monachi. post finem* Adde. Vnde quæri potest quid dicendum sit de clericorum collegijs penaria vinaria cum lucro & immunitate quorumcumque onerum exercentibus? Seposita certè fraude, vt per promos vel administros indebita communicatio vini non immunibus non fiat; neque illicitum est lucrum, neque turpe: conformandum tamen rationibus à Boerio Epone allegatis *Quæst. Heroic. l. 5. ad c. 6. n. 10. h. t.* spectat enim hoc non ad cauponariam, sed ad necessitates cleri, vt sub tali ratione modico vino vti possit, præsertim si seculares sine oneribus vendi eis vetant, nisi sub grandi quantitate, quæ singulis nō semper est opportuna. Negociatio autem clericis interdicta est tantum ea, quæ ob lucrum, non necessitatem aut inopiam subleuandam exercetur. Sic D. Paulus *laboramus*, inquit, *operantes manibus nostris. quæ latius prosequitur d. Epo. d. l. 5. h. t. c. 1. n. 34. & quos ibi. citat.*

Pag. 447. *in fine, Tit. de Pœnitēt. & Remiss.* §. item cōcilium Lateran. can. 62. prohibet indiscretas indulgen. *in fine, post verb.* quæ, *Pone.* quibuscunq; regularibus institutis cōcessæ sunt, easq; moderando reduxit ad præscriptum Litterarum suarum.

ERRATA

QVæ diligentiam calcographorum fugerunt, ita corrige, lector: ac imprimis puncta, cola, hypocola, cōmata, centum locis malè distincta, emenda. Pag. 5. lin. 2. lege moderatiores.& in fin. quam, 11. nūcupatim. 7. 11. Antonino. 8. 33. aliter. 9. 25. pro nō &, leg. nouè. 12. 18. circa. 13. 5. constitutiones Apostolicas. 26. seponere. 15. 7. & suo: post non. pone sine. 8. adeoque 16. 10. abscedere. 17. 2. Constit. 20. & 1. altera, leg. requisiti. 25. ab episcopo recipiuntur. 19. 26. & sic. 20. 25. Patiantur. 23. l. 13. 34. 28. abierint, p. 24. l. 8. lege Nangiaco. 24. 5. Epo. l. 35. 2. Cancellariæ. 9. probata, 39. 5. magistralibus, 41. 31. vltra. 45. 13. & faueat. 51. 34. patrimonij. 52. 30. cumulatiue. 53. 1. interstitia. 11. videtur. 55. 31. post can. 6. 7. supple Trid. 56. 16. gerant. 58. 8. dele à 62. 4. fuerit. 67. 9. minimè. 11. id est. 68. 10. præsertimque. 14. animam. 72. 6. & non. lin. antep. possunt. 81. lin. antep. leg. per Conc. Trid. s. 25. c. 10. a Bonif. VIII. d. c. statutum etc. 85. 27. Ordinarijs. 86. 3. leg. eques descripsit. de Pontificio Concil. 88. lin. pen. est, lege sunt. 92. 14. venatorij, 15. spectent. 32. vt semoti, 94. 21. clericis. leg. cæteris. 95. 12. confirmationem. 20. conformare. 96. 1. accipitur, 4. ruptum, 31. prę́uio. 98. 3. iure retinere. 10. iure. 99. 4. asscriptitijs. 101. 18. acquirendo. 22. vti lis fuit ea de re. 102. 2. confirmauit. in fin. At vero. 105. 12. defructuatos. 23. tractus. 106. 1. approbandæ missę sunt. 14. indicio. 109. 1. & ius. 110. lin. pen. debeat. 112. 21. & aut. 116. 13. indicium. 117. 3. cleri. 120. 12. Principe. 16. adde causas tractari. fin. l. accessisse. 17. apothecis. 128. 7. rigorose 26. conformare 129. 1. millia. 3. amburbalia, quę. 22. beneficialibus, 132. 11. dele eorum, lege Iudicum, 141. 1. ad Cain. 140. 24. & 28. matrisf. 156. 23. quærit. 157. 1. permiserunt. 116. 13. indicium. 117. 3. cleri. 157. lin. antep. residentiam. 159. 27. retinere. 162. 29. temperatum. 165. 28. lucretur 8. esse apostol. 166. 23. aliarum. 169. 28. Archiepiscopi. 170. 15. ordinarias. 177. 23. nihil erat. 178. 25. persequentia. l. antep. periculosum. 179. 12. non prob. 185. 14. ad quas, 20. Ad quas. 189. 14. habuerunt. 190. 13. tamen. 25. offerre velit. 193. 16. eæ. 195. 31. etiamsi. 196. 22. & ear. 204. 27. nominatum. pen. sita. 206. 1. cum & q; 25. elocari. 207. 4. ex ind.

10.1477.213. 13.exillo 25.emptori à venditore 215.lin.fin. cũ seq. sine interpunctione lege 216.20.Biscaini.33.cardlo. 217.4. in sacris.20.à Rom.219.26.in assem.221.25.nula. 224.7.indicauit.32.causæ.227.19.quos.234.19.soli. 23. 24. sacerdoti.pen.Hæc. 239.16. susceptorum. 241. 23.ex huiusm. 243.20.pendentem. 245.1.incognitas. 29.dele eius.249.29.eam.l.illud. 250.4.qua pen.quia.251.21. vult eas.352.30.v.verberum.253.7. tempora.253.22.& adhæi. 255.20.talem.32.data.256.3.mortua.10.Regul.13.Radulp. 33.Landensis.257.15.episcopis 26.& seq.lego beguinagiũ. 258.14.cum priuil.24.generalium.259.regulam.260.2.horum ordo. 263.7. inualidæ.11.sciens.33. à monaster.264. 27.& renunc.266.23.redigisse.267.3.vestitionis. 268.vlt. gratificatio.26.præfigendo.269.4.aliorum.269.27.prohibitionis. 270.21.vetet.antep.detur.274.32.nixos.275. 20.reuocandi.21.concedi.22.præcipit.277.25.restitutionis.278.30.lapsa.279.32.statum mutantes transire.282.10. destitutio.283.22. Ordinarij.284.32.& Arthesiæ. 287.1. Capitoli.288.26.Baronium.290.20. & Adrian.6.293.11. magis dignus trahit ad se minus.17.possessionem.294.3. arte.4.venderet.294.11.clerus Flandriæ ante. 295.7.receptionibus.296.8. Sixius.29.consuetum.297.4. debito.5. taxato.298.20.interrupto.300.3.diœcesano sed.15.abusum.301.15.hanc.302.33.alienigena 303.14.dele non 304. 2.sanctam.309.7.siqui.17.siue.310.5.indicauerint.24.& magis.311.28.chori.314.29.spectet.319.21.probaretur.321. 30.ecclesiasticarum.329.7.Ludou.XI.331.25.subesset.341. 21.parochi.345.3.nollent.346.1.Concilij.347.29. vetanti. 354.4.punibili 26.à comm.358.22.364.vlt.firmetur.qui a. 365.10.sustulit.369.12.nisi in.372.30.septennio.375.13.pulsauerit.376.8.indicium. 382.21.neutris.387.18.lubitum. 20.conniuentia.29.Elixir.390.31.iudicatam.392.17.prouideri.392.5.matrimonium tale.396.16.sanctissimum.20. episcopus Airensis.398.22.cædi.399.8.absolutione.403. 7.mensas.pen.qui.407.1.pecuniæ.410.11.mutuo, supple ad vsuram.33.non audere.412.6.quid 8.si laicus.doceat. 416.vlt.deserant.417.pen.rosores.422.5.rapientes.425. 23.

23. dominum. 426.17. episcopis. 428.15. intra. 22. fundatur. 429.5. præmonstratensis.430.28. tales assumere. 432. 28.non tamen & non.435.25. vbicumque 34. quæ 35. priuat.436.34.huic.438.9.videt.19.indicer.24.ex iure.440. 1. si incurrunt. 444.1. Nihilo minus. 10. forum &. 446.8. vt sit.448.5.dele similes quasdam,pone quascumq; Regularibus concessas,quatenus præscriptum litterarum illius excedant. Præter hæc vbi L. Molina, L. Lessius,Sanches citatus erit in hoc opere sine asscriptione Libri; intellige quoad illos Tractat. de Iust. & Iur. quoad hunc de Matrimon.

INDEX RERVM NOTABILIVM QVÆ IN HIS V. LIBRIS IVR. PONTIF. NOVI CONTINENTVR.

Abbas.

Abortus.

Alienatio.

Patroni

Amortizatio.

Bastar-

Arma

Ii tamen

Confeſſi

Conſiliarij

Concubinæ

Conſeruatores

Con-

Expe-

Itali

nisi

Iuris-

Male-

Negli-

Negligentia

Notarium

Oratoria

An

soli

Patronus

Etiam

Processio.

Purgatio

Quarta.

Raptus.

Reditus.

Regalia.

Registra.

Regularis

An

Vicarius

FINIS.

